

FERENCES ISKOLADRÁMÁK III.

RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK
XVIII. SZÁZAD

6/3.

Sorozatszerkesztők

DEMETER JÚLIA, KILIÁN ISTVÁN, PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA

FERENCES ISKOLADRÁMÁK III.

Csíksomlyói passiójátékok 1751–1762

Szerkesztette

DEMETER JÚLIA
PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA

Sajtó alá rendezte

DEMETER JÚLIA
MEDGYESY S. NORBERT
PINTÉR MÁRTA ZSUZSANNA
KŐVÁRI RÉKA (zene)
MISKEI ANTAL (latin szöveg)



BALASSI KIADÓ
BUDAPEST

A kötet a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal
támogatásával jött létre
(Témaszám: K 119865)

A Magyar Tudományos Akadémia Textológiai Munkabizottsága által elismert
kritikai szövegkiadás-sorozat

A könyv megjelenését támogatta



MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

ERDÉLY ÖRÖKSÉGE ALAPÍTVÁNY

Lektorálta
HORVÁTH MÓNIKA

A jegyzeteket angolra fordította
GYÁRFÁS VERA

Kottagrafika
PÁLÓCZY KRISZTINA

© Demeter Júlia, Medgyesy S. Norbert,
Pintér Márta Zsuzsanna, Kővári Réka, Miskei Antal, 2021

ISBN 978-963-456-094-4

TARTALOM

Bevezető	7
Introduction	11
Felhasznált irodalom (Bibliography)	15
1. Hidegh Ferenc Bernát (?): <i>Passiójáték Dániel prófétával és Titus római császárral</i> (Csíksomlyó, 1751. április 9. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Demeter Júlia</i>	23
2. Hidegh Ferenc Bernát (?): <i>Passiójáték a fák királyválasztásának közjátékával és Salamon megkoronázásával</i> (Csíksomlyó, 1752. március 31. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Pintér Márta Zsuzsanna</i>	87
3. Xanthus Mihály Ince (?): <i>Passiójáték Zsuzsanna történetével</i> (Csíksomlyó, 1753. április 20. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Pintér Márta Zsuzsanna</i>	151
4. Tóth Mátyás Sebestyén (?): <i>Passiójáték bírósági jelenetekkel</i> (Csíksomlyó, 1755. március 28. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Pintér Márta Zsuzsanna</i>	223
5. Tóth Mátyás Sebestyén (?): <i>Passiójáték Dagobertus történetével</i> (Csíksomlyó, 1756. április 16. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Medgyesy S. Norbert</i>	285
6. Kajcsa Lőrinc Joakim (?): <i>Passiójáték a mennyei jegyesről allegorikus emblémákkal és ószövetségi előképekkel</i> (Csíksomlyó, 1757. április 8. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Medgyesy S. Norbert</i>	383
7. Kajcsa Lőrinc Joakim (?): <i>Passiójáték a tizenkét ifjú történetével</i> (Csíksomlyó, 1758. március 24. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Pintér Márta Zsuzsanna</i>	453
8. Frenk József Elek (?): <i>A mi urunk Jézus Krisztus szenvedése</i> (Csíksomlyó, 1759. április 13. nagypéntek) Sajtó alá rendezte <i>Demeter Júlia</i>	515

9. Sánta Péter (?): *Passiójáték Volfgangus történetével*
(Csíksomlyó, 1760. április 4. nagypéntek)
Sajtó alá rendezte Medgyesy S. Norbert 611
10. Albert János Atanáz (?): *Antropus vétke: a bűnbeesés allegóriája*
(Csíksomlyó, 1761. március 20. nagypéntek)
Sajtó alá rendezte Demeter Júlia 711
11. Albert János Atanáz (?): *A vak Typlus története és a keresztre feszítés*
(Csíksomlyó, 1762. április 9.)
Sajtó alá rendezte Demeter Júlia 787

BEVEZETŐ

„A magyarországi iskolai színjátszás legjelentősebb magyar nyelvű korpusza a ferences iskoladrámák több mint hatvan drámája – ezért ezek kritikai szövegkiadása jelenti a legnagyobb feladatot a kutatóknak.” E mondattal kezdtük a *Ferences iskoladrámák* második kötetét (*Csíksomlyói passiójátékok 1740–1750; Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század sorozat 6/2.*), amelyet ugyancsak 2021-ben jelentetett meg a Balassi Kiadó. A munka folytatása még ebben az évben elkészült, most a harmadik kötetet tartja kezében az olvasó.

Az I. kötet bevezetőjében (*Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739*, Budapest, Argumentum Kiadó–Akadémiai Kiadó, 2009) részletesen bemutatuk a ferences rend magyarországi iskoláit, a ferences iskolai színjátszás történetét, legfőképpen a csíksomlyói (obszerváns ferences) gimnáziumot, s annak színpadát. Hosszú fejezet foglalkozott a Csíksomlyóról előkerült darabok forrásaival, tipikus jegyeivel, sajátosságaival. Így most is az első kötet bevezetőjéhez utasítjuk az olvasót, ahogy jelen kötetünk szerkesztési és szövegközlési elvei is az első kötetben leírtakat követik.

A Ferences iskoladrámák kötetszerkezete

Jelen kötetünkben folytatjuk a *Liber exhibens actiones parascevicas* című kéziratos kötet drámaszövegeinek kritikai kiadását. A kötet 47 magyar és 1 latin nyelvű drámájának másolását 1774-ben Péterffi Márton tartományfőnök rendelte el (I. *Ferences iskoladrámák* I., 18.), a kézirat összeállítása 1774 áprilisa és júliusa között fejeződött be (I. a kötet címlapján, illetve a 612. lapján található bejegyzést; *Muckenhaupt* 1999, 113. és 116.), s a legkésőbbi drámaszöveg is 1774-ből való.

A másolás idejéhez időben közelebbi darabok kerültek a kötet első felébe, még hozzá pontos időrendben: itt 22 magyar nyelvű, 1751–1774 között bemutatott dráma található. A kötet második fele viszont 26 (25 magyar nyelvű, 1 latin), 1721–1754 között előadott drámát tartalmaz, teljes kronológiai összevisszaságban. Textológiai elvünknek megfelelően minél teljesebben meg akartuk őrizni a kötet egységét, mégis kénytelenek voltunk megbontani a kötetbeli sorrendet, s a legkorábbi, tehát az 1721–1754 közötti darabokkal indítottuk a kritikai sorozatot (*Ferences iskoladrámák* I. és II.). (A közlési rendet részletesen lásd: *Ferences iskoladrámák* I., 40–44.). A második kötetbe került a címsora szerint 1754-ben előadott, töredékesen bemásolt darab a *Liber exhibens actiones parascevicas* 1032–1052. lapjairól (*Ferences iskoladrámák* II., 10. sz.), továbbá két bizonytalan datálású szöveg is (Uo., 11–12. sz.), amelyek valószínűleg a század közepéről valók. A kéziratos kötetnek a címlapok után, az 5. oldalon kezdődő első drámáját 1751-ben adták elő (I. jelen kötetünk 1. sz. darabját), onnan kezdve pontos az időrend, ezt követjük a sorozat mostani és következő kötetében (*Ferences iskoladrámák* III–IV.).

A jelen kötetben az 1751–1762 között előadott darabokat közöljük: kötetünk valamennyi darabját nagypénteken adták elő, évről évre, csak az 1754-es évből nem maradt fent szövegünk. Lehetséges, hogy azt a darabot adták elő ebben az évben,

amely kimaradt az évenkénti másolásból, de bekerült a kötet végére összemásolt darabok közé, s tartalmi okokból éppen az 1750-es évekre datáljuk (l. *Ferences iskoladrámák* II., 10. sz.), de erre nincsenek bizonyítékaink, ezért nem illesztettük be az időrendben másolt darabok közé.

A Ferences iskoladrámák közlési elvei

A magyarországi iskolai színjátszás, a 16–18. századi magyar nyelvű drámaszövegek kutatása már évtizedek óta szorosan kapcsolódik a különböző európai (francia, olasz, angol, lengyel, német, osztrák, cseh, szlovák) kutatók és kutatócsoportok munkájához is. Az 1988 óta háromévente megrendezett egri nemzetközi drámatörténeti konferenciákon elhangzott előadások és az azokat tartalmazó magyar és idegen nyelvű kötetek tanulmányai azt bizonyítják, hogy a csíksomlyói korpusz szoros kapcsolatban van az európai középkori és barokk hagyománnyal. A szenvedéstörténet megjelenítésének módja, a moralitások tematikája, a dogmatikai kérdések színpadravitele sokat merített a korszak és a megelőző évszázadok misztériumjátékaiból. A hagyomány továbbélése, a csíksomlyói passiók unikális volta miatt nagyon fontos a számunkra, hogy az anyagot megismerhessék az európai kutatók. Ezért alakítottuk úgy a sorozatnak a ferences iskoladrámákat közreadó köteteit, hogy a magyar nyelvű szövegek mellett az egyes passiók tartalmát, jegyzeteit angol nyelven is közzé tesszük. Emellett külön is felhívjuk a figyelmet a legfrissebb magyar és európai szakirodalomra is. (*Demeter* 2008, 2009, 2010, 2015a, 2015b; *Pintér* 2003/2015; *Theory and Practice* 2019)

A szövegek közlésekor a Magyar Tudományos Akadémia kritikai kiadásokra vonatkozó szabályai szerint jártunk el. A szabályzat értelmében a szövegeket betűhíven közöljük, azonban ettől – kurzíválás nélkül – eltértünk az alábbi esetekben:

- a s hangot jelölő /betűt s betűvel írtuk át,
- a verses szövegeket verssorokra tördeltük, és minden sort nagybetűvel kezdünk,
- a tulajdonneveket nagy kezdőbetűvel hoztuk,
- a jobb megértés, a követhetőség érdekében modern központosítást alkalmaztunk;
- a rendezői utasításokat a modern gyakorlatnak megfelelően () között, kurzívval szedtük.

Minden más esetben kurzívval szedtük a javított részeket a szövegben; s ezeket a javításokat a lapalji jegyzetben jelöltük. A szövegkritikai megjegyzésekben közöltük a változtatásokat, egységesítéseket, értelemszerű javításokat.

A kéziratgyűjteményben (hasonlóan a később kiadandó kisebb drámagyűjteményekhez, amelyek 1776-ban készültek) a drámák legtöbbször nincs modern értelemben vett címe. A legtöbbször azonos „címsort” (actio parascevice, actio, stb.) csupán az évszámok különböztetik meg egymástól. Sorozatunk hagyományai alapján azonban modern címlappal láttuk el a drámákat. A címadásban igyekeztünk követni az eredeti latin címsor üzenetét: az *actiót* leginkább a magyar *játék* (*misztériumjáték*, *passiójáték*) szóval adtuk vissza, s a címben röviden utaltunk a darab tartalmára, elsősorban a passiókban alkalmazott előképekre, esetleg a passiót keretező történeti eseményekre vagy iskolai témákra is.

Egészen az 1770-es évekig nem találunk szerzői nevet és szereposztást sem a csíksomlyói daraboknál. A 19. század végén azonban még jó néhány iskolai irat megvolt, s ezek alapján 1897-ben Fülöp Árpád közölte az 1721–1774 között a felső és közép nyelvtani osztályok (a szintaxisták és a grammatisták) tanárainak névsorát, s ezzel a darabokat szerzőhöz, vagy legalábbis rendezőhöz rendelte (Fülöp 1897, 12–13.). Az anyagot Fülöp után behatóan tanulmányozó Alszeghy Zsolt és Szlávik Ferenc szerint azonban nem csak ezeknek az osztályoknak a tanárai lehettek a szerzők, mivel vannak olyan színjátékok, amelyeket bizonyíthatóan egy másik osztály tanára írt (Alszeghy–Szlávik 1913, 8–9.). Azok a források, tanári névsorok, amelyekből Fülöp, majd Alszeghy és Szlávik dolgozott, mára elvesztek, a szövegeken pedig csak néha találjuk (utólag rájegyezve) a szerző nevét vagy monogramját. Ezért úgy döntöttünk a szövegek kiadásakor, hogy csak kérdőjellel jelöljük meg szerzőként azokat a tanárokat, akik az adott évben Fülöp Árpád szerint a középső osztályokat tanították. Nem tudhatjuk, hogy biztosan ők írták-e az adott darabot, annyi azonban bizonyos, hogy az iskola valamennyi tanárának szerepe lehetett a folyamatos csíksomlyói színi hagyomány kialakításában és fenntartásában. A ferencesek a rendbe lépve új keresztnévet vettek fel, ezért a feltételezett szerzők vezetékneve után az eredeti nevet hozzuk, harmadikként pedig a szerzetesi név szerepel.

A címlap után, szögletes zárójelben rekonstruáljuk a szerepek listáját, melyeket a megjelenés sorrendjében tüntetünk föl. A szerepneveket általában kurziválás nélkül egységesítettük, s ezt a szövegkritikai jegyzetekben mindig jeleztük; eltérő esetben a lapalji jegyzet tájékoztat a változtatásokról.

A lapalji jegyzetekben igyekeztünk visszaadni az eredeti kézirat jelöléseit, törléseit, egyéb változtatásait és érdekességeit. A dráma szerkezeti egységeinek számozási hibáit, következtelenségeit javítottuk, s a javítást jelöltük. A másolók számos rövidítést alkalmaztak, melyek egy része a korban megszokott és ismert volt, más része azonban egyéni és esetleges; valamennyi rövidítést igyekeztünk feloldani.

A *Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század* sorozat eddigi köteteihez képest igen sok a lapalji jegyzet. Ennek már említett oka, hogy a passióskötetet különösen gondatlanul másolták, emiatt a magyarban és a latinban egyaránt igen sok a téves szóalak, a hibás szótagszám vagy rímelés. A másolók a 18. században egyébként megszokottnál jóval gyakrabban hagyták el az ékezeteket is, főleg az *ö/ó, ü/ú* betűkről. E szövegek sajtó alá rendezésekor tehát különösen sokszor kényszerültünk értelemszerű javításra, emendálásra, hogy megkönnyítsük az olvasást.

A sorozat hagyományainak megfelelően minden drámát jegyzetapparátus követ.

A *mű adatai* cím alatt a kézirat bibliográfiai helyét, történeti utóéletét, esetleges kiadását foglaltuk össze. Ezt követi a *darab tartalmi összefoglalója*. Az évenkénti bemutató arra kényszerítette a csíksomlyói tanárokat, hogy az előző évek darabjaiból szövegrészleteket, egyes versszakokat vagy egész jeleneteket emeljenek át saját passiójátékukba. A vendégszövegek sajátos hálója jött így létre, de a teljes rendszerezésre a munka jelen fázisában még nem vállalkozhattunk. Ez a feladat az összes szöveg megjelenése után végezhető csak el, ezek a rövid vázlatok viszont már most segíthetnek az egyes drámaszövegek közötti kölcsönzés, motívumegyezés felismerésében, a nemzetközi párhuzamok felderítésében.

Ezt követően a *szerző, rendező, másoló személyéről* tudható adatokat gyűjtöttük össze.

A *Forrás* címszó alatt a szövegek bibliai és egyéb forráshelyeit kutattuk fel. Erről a témáról a *Ferences iskoladrámák* I. kötetének bevezetőjében hosszú tanulmányt adtunk közre, így az egyes drámák forrásainak egy részénél csak visszautalunk a bevezető tanulmányra. Az *Előadás* jegyzet cím alatt ismertetjük a színpaddal, díszlettel, az előadási alkalommal és az előadás körülményeivel kapcsolatos adatokat, s külön kitérünk a Csíksomlyón oly fontos zenei részekre, énekekre is. A *szövegkritikai jegyzetekben* a szöveggondozás, sajtó alá rendezés szempontjait, problémáit és az általános textológiai kérdéseket soroljuk fel.

A *tárgyi és nyelvi magyarázatokkal* segítjük a régies szöveg megértését. A bibliai nevek modern átírásában a Herbert Haag szerkesztett *Bibliai lexikont* (Haag 1989) követtük; a bibliai idézetek a modern katolikus kiadásból valók (*Biblia* 1976).

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnénk köszönetet mondani azoknak, akik a hosszú évek óta folyó előkészítésben munkatársaink, segítők voltak. Elsősorban a 2020-ban elhunyt Márk Józsefnek (O.F.M.), aki a legnehezebb időkben volt a csíksomlyói kolostor könyvtárosa, ott volt az elrejtett kéziratos hagyaték megtalálásakor, s ő volt az, aki ezt a kivételes anyagot megőrizte, s 1989 után rendelkezésünkre bocsátotta. Később, már a rendház főnökeként, rendkívül sokat tett azért, hogy újraéledjen a csíksomlyói passiók hagyománya és a pünkösdi búcsú, s biztatott és támogatott minket abban, hogy ez a korpusz közkinccsé válhasson.

Köszönetet kell mondanunk Muckenhaupt Erzsébet muzeológusnak is, aki saját nagy jelentőségű könyve mellett, amelyre folyamatosan támaszkodhatunk (*Muckenhaupt* 1999, 2009), önzetlenül és folyamatosan segíti a helyszíni kutatást, a kéziratok vizsgálatát.

Alszeghy Zsoltné dr. Tési Edit haláláig nagy figyelemmel kísérte és segítette munkánkat. Több passió szövegénél segédkezett Alszászy Károly, aki volt ciszterci diákként szívügyének tekintette ezt a szövegkiadást.

A *Régi Magyar Drámai Emlékek* 18. századi sorozatának sajtó alá rendezésében, szerkesztésében, a konferenciák szervezésében végig velünk volt a kutatócsoport tagjaként Czibula Katalin, egészen 2019. október 9-én bekövetkezett haláláig. A *Ferences iskoladrámák* I. kötete az ő értő és gondos lektorálásával jelent meg, azóta is folyamatosan dolgozott a csíksomlyói anyag kiadásán, a sorozat V. kötetének ő az egyik sajtó alá rendezője és szerkesztője. Nélküle a Régi magyar dráma kutatócsoport és az *RMDE* 18. századi sorozata sem lenne az, amivé vált az évtizedek során, s az ő emlékének is tartozunk ennek az anyagnak a kiadásával, a sorozat teljessé tételével.

A munkát nem tudtuk volna elvégezni az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA) és a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) folyamatos támogatása nélkül; ennek a kötetnek a sajtó alá rendezését (ahogy az előzőt is) a NKFI 119865 sz. programja segítette, a kiadás költségeihez a Magyar Művészeti Akadémia járult hozzá, amelynek Művészetelméleti tagozata külön is támogatónk volt, támogatást kaptunk továbbá az Erdély Öröksége Alapítványtól (Magyar Tudományos Akadémia).

INTRODUCTION

„The most significant Hungarian language corpus of Hungarian school theatre is the more than sixty plays of the Franciscan school in Csíksomlyó – thus, their annotated edition constitutes the greatest task for researchers.” Thus begins the second volume of *Ferences iskoladrámák (Csíksomlyói passiójátékok 1740–1750; Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század / Records of Early Hungarian Drama 18th century series, 6.2)*, which was also published in 2021 by Balassi Kiadó. The third volume, the one the reader is holding right now, was finished in the same year. The introduction of the first volume (*Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739*, Budapest, Argumentum Kiadó–Akadémiai Kiadó, 2009) discusses the Hungarian schools of the Franciscan order and their theatre in detail, especially the Observant Franciscan school in Csíksomlyó and the school stage. A long chapter discussed the sources and typical characteristics of Csíksomlyó plays.

If the reader is interested in this, he/she is kindly asked to read the introduction to the first volume, as the present volume follows the editing and publishing principles set out in the first volume.

The structure of *Ferences iskoladrámák / Franciscan School Dramas*

The present volume continues the annotated drama texts of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas*. The copying into a single volume of the 47 plays in Hungarian and 1 in Latin was commissioned by the provincial superior, Márton Péterffi in 1774 (see *Ferences iskoladrámák* I, 18), the manuscript was compiled between April and June 1774 (see the remark on the cover of the volume and on page 612; *Muckenhaupt* 1999, 113 and 116) and the latest drama text is from 1774.

The first half of the volume contains plays closer to the time of copying, in perfect chronological order: there are 22 plays in Hungarian, performed between 1751–1774. The second part of the volume, however, contains 26 dramas (25 in Hungarian, 1 in Latin) performed between 1721–1754, copied in a complete chronological mess. According to our textual principle, we wanted to preserve the unity of the volume as much as possible – we still had to change the original order: the annotated series were launched with the earliest plays, those between 1721–1750 (*Ferences iskoladrámák* I and II). (For details on the order of publication, see *Ferences iskoladrámák* I, 40–44) The second volume contains a fragmented play from 1754, on pages 1032–1052 of *Liber exhibens actiones parascevicas (Ferences iskoladrámák* II, nr. 10), as well as two dramas with insecure dating (*ibid*, nr. 11, 12), probably dating from the middle of the century. The drama starting after the covers of the manuscript volume, on page 5 dates from 1751 (see item nr. 1 in the present volume), from there on, the chronology is reliable; this is what we follow in the present volume and the one to come (*Ferences iskoladrámák* III–IV.).

The present volume publishes the plays performed between 1751 and 1762: all the plays in our volume were performed on Good Friday, year after year, the only

missing year being 1754 where we have no text. It is possible that the play performed that year is missing from the yearly copies but is among the plays copied at the end of the volume and the contents suggest a dating to the 1750s (see *Ferences iskoladrámák* II, nr. 10), but as we do not have proofs, we did not place it among the chronologically copied plays.

The publishing principles of *Ferences iskoladrámák* / *Franciscan School Dramas*

The research of Hungarian school theatre and 16th–18th century Hungarian drama texts has been strongly connected to the work of European (French, Italian, English, Polish, German, Austrian, Czech, Slovakian) researchers and research groups for decades. The lectures of the international drama history conferences – organized in Eger every three years since 1988 – and their published versions in Hungarian and foreign language volumes prove that the Csíksomlyó corpus is closely connected to European Medieval and Baroque tradition. The presentation of the Passion, the themes of moralities and the performance of dogmatic questions relied strongly on the mystery plays of the age and of previous centuries. In our view, it is very important for the survival of tradition and because of the unique nature of Csíksomlyó passions to present this material to European researchers. That is why the contents of passion plays and the notes accompanying them are translated to English. We also call attention to foreign language literature. (*Demeter* 2008, 2009, 2010, 2015a, 2015b; *Pintér* 2003/2015 ; *Theory and Practice* 2019)

In publishing the texts, we acted according to the rules on annotated editions of the Hungarian Academy of Sciences. According to the rules, texts are published to the letter, although we changed this – without using italics – in the following cases:

- the letter *f* indicating the sound „sh” was transcribed with the letter *s*,
- verse texts were cut into lines and we started each line with a capital letter,
- proper names start with a capital letter,
- we used modern punctuation for better understanding and readability,
- according to modern practice, we use () and italics for director’s instructions.

In all other cases, corrected parts are printed in italics and the changes are indicated in the footnotes. Changes, unifications, necessary corrections are indicated in critical comments.

In the manuscript collection (similarly to the two smaller, 1776 collections of dramas to be published later), most of the dramas do not have a title in the modern sense. The mostly identical „title lines” (*actio parasceveica*, *actio*, etc.) are only differentiated by the year. On the basis of the tradition of our series, however, we gave modern, Hungarian cover pages to the dramas. Our titles try to follow the message of the original Latin title line: we mostly use the Hungarian term *play* (*mystery play*, *passion play*) for *actio*, and the title shortly refers to the contents of the play, primarily to the prefigures used in the passion plays or to the historical events and school topics serving as a framework for the passion play.

Before the 1770s, the authors are not named, *dramatis personae* are not listed in Csíksomlyó plays. At the end of the 19th century, however, several school documents still existed, on the basis of which Árpád Fülöp – in 1897 – published the names of the teachers of advanced and intermediate grammar (syntax and grammatics) classes between 1721–1774, thus connecting the plays to authors or

at least directors (*Fülöp* 1897, 12–13). On the other hand, Zsolt Alszeghy and Ferenc Szlávik carried out a thorough study of the material, concluding that there may have been authors outside the circle of these teachers, as some plays were written by teachers of other classes without doubt (*Alszeghy–Szlávik* 1913, 8–9). The sources and lists of teachers that first *Fülöp*, then Alszeghy and Szlávik used are now lost, and the texts rarely contain the name or initials of the author (when they do, they were added later). We thus decided to add a question mark to the authors who taught the intermediate classes in the given year according to Árpád *Fülöp*. We do not know whether they indeed wrote the given play but one thing is certain: all the teachers of the school played a role in creating and maintaining the continuous theatrical tradition of Csíksomlyó. Joining the Franciscan order, the friars chose a new name thus the possible authors' family name is followed by the original Christian name and the third one is the chosen name.

The title page of the dramas is followed by the reconstructed list of characters, shown in the order of appearance. We generally unified the names of characters without italics, which is always indicated in the annotation notes; in other cases, changes are indicated in footnotes.

In the footnotes, we tried to keep the indications, deletions and other changes and interesting features of the original manuscript. We corrected and indicated the errors and inconsequences of drama structure. The copyists used several abbreviations which were partially customary and well-known in the era, some of them, however were individual and arbitrary; we tried to explain them all.

Compared to the previous volumes of the series *Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század*, there are many footnotes. As we have mentioned before, the volume of passion plays was copied especially carelessly, there are many wrong words, wrong number of syllables and wrong rhymes in Hungarian and Latin alike. 18th century copyists omitted accents, especially in the case of *ö/ő, ü/ű*, more often than usual. Thus, we often had to correct the original text to make reading smoother.

In accordance with the tradition of the series, each drama is followed by notes.

The subtitle *Essential data* summarizes the bibliographical location of the manuscript, its historical afterlife and eventual publication. This section contains the short contents of the drama as well. Due to the yearly performance, Csíksomlyó teachers were obliged to use fragments of the text, some strophes or even complete scenes from the plays of previous years in their passion plays. This created a peculiar network of borrowed texts but we could not trace the complete structure in the current phase of our work. This task may only be carried out after the publication of each text, however, these short outlines already help us in recognizing borrowing and identical motives between the different drama texts and in exploring international parallels.

This is followed by all the available data on the identity of the *author, director* and copyist.

The subtitle *Sources* lists the biblical and other sources of the texts. This subject is discussed in detail in a long essay in the introduction to volume I of *Ferences iskoladrámák*, so in some of the cases we simply refer to that introduction. The subtitle *Performance* contains the data on the stage, the decorations, the occasion

and circumstances of the performance, and we specifically discuss the musical parts and songs which were extremely important in Csíksomlyó.

Acknowledgement

We would hereby like to thank all those who helped us during our long years of preparations. First of all József Márk (O.F.M.). Pater József was the librarian of the Csíksomlyó monastery in the most difficult times, he was there when the hidden manuscript heritage was found, and we are thankful to him for having preserved this wonderful material and having made it available to us after 1989. Later, as prior of the monastery, he made great efforts to resuscitate the tradition of Csíksomlyó passion plays and the Pentecost indulgence, and encouraged and supported us in publishing the drama corpus.

We would also like to thank Erzsébet Muckenhaupt museologist who – besides her significant book that we can always rely on (*Muckenhaupt* 1999, 2009) – unselfishly and continuously contributes to our local research and to the study of manuscripts.

Until her death, Edit Tési (Mrs. Zsolt Alszeghy) followed and helped our work. Károly Alszászy, a former Cistercian student, considered this work an important project and provided technical help in the transcription of several passion plays.

Until her death on 9 October 2019, Katalin Czibula was with us as a member of our research group in redacting and editing the 18th century series of *Régi Magyar Drámai Emlékek*, as well as in organizing conferences. Volume I of *Ferences iskoladrámák* was published with her emphatic and careful proofreading and she had ever since worked on publishing the Csíksomlyó material; she is one of the redactors and editors of volume V of the series. Without her, the Old Hungarian Drama Research Group and the 18th century series of *RMDE* would not be what it is after all these decades, and it is partly to her memory that we owe the publication of this material, the completion of this series.

We could not have completed the work without the continuous support of Országos Tudományos Kutatási Alap (Hungarian Scientific Research Fund) and the Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH National Research, Development and Innovation Office); the present volume (just like the previous one) was supported by program nr. 119865 of NKFIH, and we received financial support for the publication from the Magyar Művészeti Akadémia (Hungarian Academy of Arts) whose Művészetelmélet (Art Theory) faculty provided special support. The work was also supported by the Foundation for the Heritage of Transylvania, Hungarian Academy of Sciences.

FELHASZNÁLT IRODALOM / BIBLIOGRAPHY

- A magyar színháték honi és európai gyökerei* 2003 = *A magyar színháték honi és európai gyökerei: Tanulmányok Kilián István tiszteletére*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Miskolci Egyetemi Kiadó, 2003. (Régi Magyar Színház, 2)
- Alszeghy* 1914 = ALSZEGHY Zsolt (szerk.), *Magyar drámai emlékek a középkortól Bessenyeiig*, Budapest, 1914.
- Alszeghy–Szlávik* 1913 = ALSZEGHY Zsolt–SZLÁVIK Ferenc, *Csíksomlyói iskola-drámák*, Budapest, 1913.
- Angyal* 1940 = ANGYAL Endre, *Csíksomlyói misztériumok*, Vigilia 6(1940), 12, 488–494.
- Angyal* 1941 = ANGYAL Endre, *Csíksomlyó, Erdély és a középkor*, Vigilia 7(1941), 2, 64–69.
- AP = Akadémiai pyral-handlemez az ELKH BTK ZTI népzenei archívumában
- Balogh–Kerényi* 1982 = BALOGH Elemér–KERÉNYI Imre, *Csíksomlyói passió*, Budapest, Magyar Helikon, 1982.
- Bándi* 1896 = BÁNDI Vazul, *A csíksomlyói római katolikus főgymnasium története = A csíksomlyói római katolikus főgymnasium Értesítője az 1895–96. tanévről*, Csíkszereda, 1896, 1–294.
- Biblia* 1976 = *Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás*, Budapest, Szent István Társulat, 1976.
- BTK Zenetudományi Intézet Hangarchívum. Digitális közreadás*, szerk. BOLYA Mátyás, ELKH BTK Zenetudományi Intézet, 2021 . <https://zti.hungaricana.hu/hu> <https://hungaricana.hu/hu/adatbazisok/zti/>
- Codex Caioni = Musicalia Danubiana 14b.*
- Csíksobotfalvi = Csíksobotfalvi Kájoni-kézirat*, 1670 k., OSZK Ms. mus. 1211.
- Csörsz* 2003 = *Bocskor János énekeskönyve 1716–1739*, DOMOKOS Pál Péter hagyatékából sajtó alá rendezte Csörsz Rumen István, Kolozsvár, Kriterion, 2003.
- Deák–Szentés kézirat*, 18. század, OSZK Ms. mus. 4374. Közreadása: *Kövári* 2013a
- Demeter* 2003 = DEMETER Júlia, *A csíksomlyói passiók műfaji sajátosságai = A magyar színháték honi és európai gyökerei* 2003, 19–25.
- Demeter* 2005 = DEMETER Júlia, *Műfaj és funkció összefüggései a csíksomlyói ferences színpadon = A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. ÖZE Sándor és MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar–Magyar Egyháztörténeti Enciklopédia Munkaközösség, 2005, 743–753.
- Demeter* 2008 = DEMETER Júlia, *Hungarian School Theatre. A Short Survey = Színházvilág – Világszínház*, szerk. CZIBULA Katalin, Ráció, Budapest, 2008, 38–60.
- Demeter* 2009 = DEMETER Júlia, *La figure de Christ dans le cycle des mystères de Csíksomlyó au XVIII^e siècle*, Théâtre et drame musical. Revue européenne bilingue: *Le Christ dans le patrimoine théâtral, musical, et artistique*, N^{os} 11–12, 2009, 65–76.

- Demeter* 2010 = DEMETER Júlia, *Spectacles and allegories of fire in the eighteenth century*, Théâtre et drame musical. Revue européenne bilingue, N^{os} 13–14, 2010, 53–66.
- Demeter* 2015a = DEMETER Júlia, *Baroque and Late Baroque: the Special features of Hungarian School Theatre in the Second Part of the 18th Century* = DEMETER Júlia (szerk.), *Baroque Theatre in Hungary: Education and Entertainment*, Budapest, Protea Egyesület, 2015, 39–54.
- Demeter* 2015b = DEMETER Júlia, *Csíksomlyó: Medieval Elements in the 18th Century Passion Plays* = DEMETER Júlia (szerk.), *Baroque Theatre in Hungary: Education and Entertainment*, Budapest, Protea Egyesület, 2015, 84–96.
- Dicsérvjáték az Urat!* = *Dicsérvjáték az Urat! Római katolikus népénektár liturgikus énekekkel, erdélyi változatokkal*, szerk. GERÉD Vilmos–GÁL Alajos–ILLYÉS István–Dr. MARTON József, Gyulafehérvár, Római Katolikus Érsekség, 1993, 2007², 2014³.
- Dobszay* 2006 = DOBSZAY László, *A magyar népének I.*, Budapest, MTA TKI – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzenei Kutatócsoportja – Magyar Egyházzenei Társaság, 2006. (Veszprém, 1995¹)
- Dobszay–Szendrei* 1988 = DOBSZAY László–SZENDREI Janka, *A magyar népdaltípusok katalógusa – stílusok szerint rendezve I.*, Budapest, MTA Zenetudományi Intézet, 1988.
- Domokos* 1979 = „...édes Hazámnak akartam szolgálni...” (Kájoni János: *Cantionale Catholicum*; Petrás Incze János: *Tudósítások*), összeáll. DOMOKOS Pál Péter, Budapest, Szent István Társulat, 1979.
- Éneklő Egyház* = *Éneklő Egyház: Római Katolikus Népeénektár – liturgikus énekekkel és imádságokkal*, Budapest, Szent István Társulat, 1985¹, 2016¹²
- Erdélyi* 1975 = ERDÉLYI Zsuzsanna, *Theophilus–Tenfilius (VI–XX. század)*, Vigilia XL(1975) 2. szám, 100–108.
- Ferences iskoladrámák I.* = *Ferences iskoladrámák I. Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739*, szerk., s. a. r.: DEMETER Júlia, KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Budapest, Argumentum, Akadémiai, 2009. (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század, 6/1).
- Ferences iskoladrámák II.* = *Ferences iskoladrámák II. Csíksomlyói passiójátékok 1740–1750*, szerk. DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, s. a. r.: DEMETER Júlia, KILIÁN István, MEDGYESY S. Norbert, PINTÉR Márta Zsuzsanna, KÖVÁRI Réka (zene), MISKEI Antal (latin szöveg), Budapest, Balassi Kiadó, 2021. (Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század, 6/2).
- Fülöp* 1892 = FÜLÖP Árpád, *Csíksomlyói misztériumok = A csíksomlyói római katolikus főgymnasium értesítője*, 1891–1892, 3–25.
- Fülöp* 1894 = FÜLÖP Árpád, *Egy nagypénteki misztérium = Az ungvári katolikus főgymnasium értesítője*, 1893–1894, 52–95.
- Fülöp* 1897 = FÜLÖP Árpád, *Csíksomlyói nagypénteki misztériumok*, Budapest, Franklin-Társulat, 1897. (Régi Magyar Könyvtár, 3).
- Graduale Romanum* = *Graduale Sacrosanctae Romanae Ecclesiae de Tempore et de Sanctis...*, Solesmis, 1979.
- Gregorián énekek és balladák a csángóknál*, szerk. DOBSZAY László, KALLÓS Zoltán, Hungaroton Classic, Budapest, 1997. (HCD 18230)

- György 1930 = GYÖRGY József, *A ferencrendiek élete és működése Erdélyben*, Cluj-Kolozsvár, 1930.
- Haag 1989 = Dr. Herbert HAAG, *Bibliai lexikon*, ford. RUZSICZKY Éva, Budapest, Szent István Társulat, 1989.
- Hozsanna! = *Hozsanna! : teljes kottás népénekeskönyv a Harmat-Sík „Szent vagy, Uram!” énektár énekeivel, kibővítve más régi és újabb magyar és gregorián dal-lamokkal, valamint a szentmise olvasmányközi énekeivel*. A liturgikus reform alapján átd., Budapest, Szent István Társulat, 2019²⁹
- Kájoni codex = *Musicalia Danubiana 14b*.
- Kájoni 1676 = KÁJONI János, *Cantionale Catholicum*, Csíksomlyó, 1676.
- Kájoni 1719 = KÁJONI János, *Cantionale Catholicum*. Második kiadás, szerk. BALÁS Ágoston, Csíksomlyó, 1719.
- Kájoni 1805 = KÁJONI János, *A' Keresztény Katholikusok Egyházi Énekes Könyve*. Harmadik kiadás, szerk. ANDRÁSI Rafael, Csíksomlyó, 1805, 1806.
- Karácsony, húsvét, pünkösd – Bálint Sándor születésének 100. évfordulójára. *Eredeti népzenei felvételek a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézete és a Néprajzi Múzeum archívumából*, szerk. PAKSA Katalin, hangrestaurál. NÉMETH István (AKKCD 13/2004) könyv és CD
- Kilián 1977 = KILIÁN István, *Színjáték Miskolcon a XVIII. század második felében*, Borsodi Levéltári Évkönyv I., Miskolc, 1977, 11–25.
- Kilián 1981 = KILIÁN István, *Magyar Mária-siralmak*, Új Írás XXI(1981), 4. szám, 3–17.
- Kilián 1992 = KILIÁN István, *A minorita iskolai színjátszás a XVIII. században*, Budapest, Argumentum, 1992 (Irodalomtörténeti Füzetek, 129).
- Kilián 2013 = KILIÁN István, *Latin–magyar nyelvű iskoladráma Szent Ferencről Csíksomlyón, a XVIII. században*, = *Nyolcszáz esztendő ferenccsere: Tanulmányok a Rend lelkiségéről, történeti hivatásáról és kulturális-művészeti szerepéről*, 2, szerk. MEDGYESY S. Norbert–ÖTVÖS István–ÖZE Sándor, Budapest, Magyar Napló–Írott Szó Alapítvány, 2013 (Művelődéstörténeti Műhely, Rendtörténeti konferenciák, 8/2), 989–1055.
- Kilián–Pintér–Varga 1992 = KILIÁN István, PINTÉR Márta Zsuzsanna, VARGA Imre, *A magyarországi katolikus tanintézmények színjátszásának forrásai és irodalma 1800-ig*, szerk. VARGA Imre, Budapest, Argumentum, 1992.
- Knapp 2002 = KNAPP Éva, *Emblematikus kifejezőmód az iskoladrámákban*, = *Iskola és színház – School and Theatre: Az iskolai színjátszás múltja és jelene – School and theatre in the Past and Nowadays*, szerk. KEDVES Csaba, NAGY Júlia, Miskolc, Gradatio, 2002. (CD-ROM) Olvasható: <http://regi.magyarozsak.uni-miskolc.hu/kiadvanyok/drama2002/ea/knappm.htm> Gyűjteményes kiadása: KNAPP Éva: „Judit képit én viseltem.” *Kora újkori színház- és drámatörténeti tanulmányok*, Budapest, Argumentum, 2007 (Irodalomtörténeti füzetek, 162), 68–105.
- Knapp 2003 = KNAPP Éva, *Irodalmi emblematika Magyarországon a XVI–XVIII. században: Tanulmány a szimbolikus ábrázolásmód történetéhez*, Budapest, Universitas, 2003.
- Kövári 2012 = KÖVÁRI Réka, „Ad notam...” – énekek és énekelt drámaszövegek három 18. századi csíksomlyói passióban = *Tükröződések – Ünnepi tanulmánykötet*

- Domokos Mária népzene kutató-zene történetész tiszteletére*, szerk. SZALAY Olga, Budapest, L'Harmattan – Könyvpont Kiadó, 2012, 385–416.
- Kővári 2013a = KŐVÁRI Réka, „*Deák-Szentes kézirat. The Deák-Szentes Manuscript.*” Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány–MTA BTK Zenatudományi Intézet, Budapest, 2013. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria – Magyar Ferences Források 6.)
- Kővári 2013b = KŐVÁRI Réka, *Erdélyi és moldvai karácsonyi szokásdallamok a Deák-Szentes kéziratban – a Kájoni Cantionalétól a népzenei gyűjtésekig* = ANGI István–CSÁKÁNY Csilla (szerk.), *Zenei művelődésünk a változó régióban. A VII. Hungarológiai Kongresszus Zenatudományi Szekciójának előadásai*, Kolozsvár, Erdély Múzeum-Egyesület, 2013, 32–53.
- Kővári 2013c = KŐVÁRI Réka, *Népelemek Szentes Mózes kéziratában (1751–1752)* = MEDGYESY S. Norbert–ÖTVÖS István–ÖZE Sándor (szerk.), *Nyolcszáz esztendő a Ferences Rend. Tanulmányok a Rend lelkiségéről, történeti hivatásáról, kulturális-művészeti szerepéről*, Budapest, Írott Szó Alapítvány – Magyar Napló, 2013, I., 589–601. (Művelődéstörténeti Műhely, Rendtörténeti Konferenciák 8.)
- Kővári 2016 = KŐVÁRI Réka, *A „Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!” c. kötetben közölt 18. századi csíksomlyói passiójátékok énekei = A szövegtől a szcenikáig (Tanulmányok a dráma- és színháztörténet köréből)* I–II., szerk. CZIBULA Katalin, DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Eger, Líceum Kiadó, 2016, I., 123–148.
- Kővári 2020 = KŐVÁRI Réka, *Nagyböjti énekek a Deák-Szentes kéziratban – a Kájoni Cantionalétól a népzenei gyűjtésekig (Erdélyben és Moldvában)*, = *Vallási kultúra a Kárpát-medencében. Előadások a Nemzetközi Magyarástudományi Társaság VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszusán (Pécs, 2016. augusztus 22–27.)*, szerk. PETI Lehel–TAMÁS Ildikó, Pécs, PTE Néprajz–Kulturális Antropológia Tanszék, 2020, 225–247.
- Küllös 2004 = KÜLLÖS Imola, *Közköltészet és népköltészet. A XVII–XIX. századi magyar világi közköltészet összehasonlító műfaj-, szüzsé és motívumtörténeti vizsgálata*, Budapest, L'Harmattan, 2004.
- Látjátok feleim... 2009 = Látjátok feleim... Magyar nyelvemlékek a kezdetektől a 16. század elejéig*. Kiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban, 2009. október 29–2010. február 28., szerk. MADAS Edit, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 2009.
- Magyar Katolikus Lexikon = Magyar Katolikus Lexikon I–XIII.*, főszerk. Dr. DIÓS István, szerk. Dr. VICZIÁN János, Budapest, Szent István Társulat, 1993–2008.
- Makula nélkül való tükör 1712 = Makula nélkül való tükör 1712 [2015] = Makula nélkül való tükör, Melly Az üdvözítő Jesus Kristusnak, és Szent Szüléinek életét, úgy keserves kinszenvedését és halálát adgya elé. Melly Superiorok Engedelmeibül Szűz, Szent Klára Szerzetében lévő Ujjfalusi Judith által Cseh nyelvből Magyar nyelvre fordítottatott, Es a tekintetes és nagysagos Ujjfalusi Ujjfalusi Klára Asszony-nak, tekintetes és nagysagos Karancs Berényi György Uram ö Nagysága kedves Házás-társának költségén ki-bocsáttatott. Nagy-Szombatban, A' Jesus Társasága Académiája bötűivel 1712. Esztendőben*, s. a. r. FRAUHAMMER Krisztina, Budapest, Pytheas Könyvmanufaktura–MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, 2015.

- Mária Anya – Mária Anyánk* 2019 = *Mária Anya – Mária Anyánk: Szűz Mária élete és alakja a magyar népi Mária-költészetben Erdélyi Zsuzsanna gyűjtése szerint*, s. a. r., szerk. MEDGYESY S. Norbert, Budapest, Szent István Társulat, 2019.
- Masen 1657* = MASEN, Jacob, *Palaestra Eloquentiae Ligatae, Coloniae Agrippinae*, Apud Iohannem Busaeum, 1657.
- Medgyesy 2008* = MEDGYESY S. Norbert, „A nagy szeretet nagy fájdalmat kíván!” *Amor, Dolor és más allegorikus személyek szerepe a csíksomlyói misztériumdramákban*= Csíki Székely Múzeum évkönyve 2007–2008. Művelődéstörténet, sorozatszerk. MURÁNYI János, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum, 2008, 185–212.
- Medgyesy 2009* = MEDGYESY S. Norbert, *A csíksomlyói ferences misztériumdramák forrásai, művelődés- és lelkiségtörténeti háttere*, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK, Magyarok Nagyasszonya Ferences Rendtartomány, 2009. (Fontes Historici Ordinis Fratrum Minorum in Hungaria – Magyar Ferences Források 5. — PPKE BTK Művelődéstörténeti Műhely, Monográfiák, 1.) Világhálón olvasható és letölthető: <https://edok.gyorikonnyvtar.hu:443/hu/book/-/record/kkmk3007969>
- Medgyesy 2011a* = MEDGYESY S. Norbert, *Maria Advocata – Szűz Mária közbenjáró szerepének ábrázolása a csíksomlyói misztériumjátékokban* = (Dráma)szövegek metamorfózisa. Kontextustörténetek. – *Metamorphosis of the (Drama)texts. Stories of Relation. I. kötet. Hagyománykezelés, imitációváltozatok – Traditions, Imitations*. A 2009. június 4–7-i kolozsvári konferencia szerkesztett szövegei, szerk. EGYED Emese, BARTHA Katalin Ágnes, TAR Gabriella Nóra, Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Egyesület, 2011, 76–84.
- Medgyesy 2011b* = MEDGYESY S. Norbert, *Iskoladráma és népének – énekeskönyvi dallamokon, saját szöveggel énekelt tételek a csíksomlyói misztériumdramákban* = *Régi vallásos énekek és énekeskönyvek*, szerk. SZELESTEI N. László, Budapest–Piliscsaba, PPKE BTK–Szent István Társulat, 2011, 179–196. (Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti konferenciák, 2.)
- Medgyesy 2016* = MEDGYESY S. Norbert, *A Makula nélkül való tükör (1712) alapján színpadra állított jelenetek a 18. századi Csíksomlyó és Kanta gimnáziumában* = *Makulátlan tükör. Tanulmányok a Makula nélkül való tükör című kegyességi műről*, szerk. MACZÁK Ibolya, Budapest, MTA-PPKE Barokk Irodalom és lelkiség Kutatócsoport, 2016, 45–79.
- Medgyesy S. 2019* = MEDGYESY S. Norbert, *Iskoladrámák: Színjátékok, énekek és ünnepek a XVII–XVIII. századi magyarországi iskolakultúrából*, Budapest, Magyar Művészeti Akadémia Kiadója, 2019.
- Medgyesy S. 2020* = MEDGYESY S. Norbert, *A theatrum sacrum elemei a Kájoni-Hymnarium nagypénteki paraliturgikus tételeiben*, Magyar Egyházzene XXIV (2016–2020), 4. szám (2019/2020), 361–400. Világhálón: https://egyhazzene.hu/wp-content/uploads/2020/09/361-400_Medgyesy-S.-Norbert.pdf
- Medgyesy-Schmikli 2005* = MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, *A mikházi kolostor missziós munkája 1766–1785 között – eddig ismeretlen forrás alapján* = *A ferences lelkiség hatása az újkori Közép-Európa történetére és kultúrájára*, szerk. ÓZE Sándor és MEDGYESY-SCHMIKLI Norbert, Piliscsaba–Budapest, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar – Magyar Egyháztörténeti En-

- ciklopédia Munkaközösség, 2005 (Művelődéstörténeti Műhely Rendtörténeti konferenciák 1/1), 240–257.
- Minorita iskoladrámák* 1989 = *Minorita iskoladrámák*, s. a. r. KILIÁN István, Budapest, Akadémiai, 1989 (Régi Magyar Drámai Emlékek, XVIII. század, 2).
- Muckenhaupt* 1999 = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A csíksomlyói ferences könyvtár kincsei. Könyvleletek 1980–1985*, Budapest–Kolozsvár, Balassi–Polis Kiadók, 1999.
- Muckenhaupt* 2009a = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A Csíki Székely Múzeum „Régi Magyar Könyvtár”-a (1498–1710)*, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum, 2009. (A Csíki Székely Múzeum gyűjteményei, 1).
- Muckenhaupt* 2009b = MUCKENHAUPT Erzsébet, *A Csíki Székely Múzeum „Régi Magyar Könyvtár”-a, II: A 17. századi nyomtatványok katalógusa*, = *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve 2009–I*, sorozatszerk. MURÁNYI János, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum–Pro Print Könyvkiadó, 2009, 365–424.
- Musicalia Danubiana* 5. = *Tabulatura Vietoris saeculi XVII*, ed.: Ilona FERENCZI, Marta HULKOVÁ, Bratislava, Opus, 1986. (*Musicalia Danubiana* 5.)
- Musicalia Danubiana* 14b. = *Codex Caioni saeculi XVII. (transcriptiones)*, ed. Saviana DIAMANDI, Ágnes PAPP, Budapest, 1994. (*Musicalia Danubiana* 14b.)
- Nagy* 2009 = NAGY Szilvia, *A csíksomlyói iskolai színjátás és a korabeli iskoladráma*, = *A Csíki Székely Múzeum Évkönyve 2009 – I. Régészet, történettudományok*, sorozatszerk. MURÁNYI János, Csíkszereda, Csíki Székely Múzeum–Pro Print Könyvkiadó, 2009, 425–478.
- Nap, hold és csillagok... = „Nap, hold és csillagok, velem zokogjatok!” Csíksomlyói passiójátékok a 18. századból*, szerk. DEMETER Júlia, utószó PINTÉR Márta Zsuzsanna, latin szöveg KILIÁN István, Budapest, Argumentum, 2003.
- Pintér* 1984 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Az Inductio de passione Christi* című iskoladráma = *Írók és művek a XVIII. században*, szerk. HARGITTAY Emil és LANCSÁK Gabriella, Budapest, ELTE BTK Acta Iuvenum, 1984, 131–201.
- Pintér* 1993 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *Ferences iskolai színjátás a XVIII. században*, Budapest, Argumentum, 1993. (Irodalomtörténeti füzetek, 132).
- Pintér* 2000 = PINTÉR Márta Zsuzsanna, *A magyarországi Zsuzsanna-drámák = A magyar színház születése*, szerk. DEMETER Júlia, Miskolc, Egyetemi Kiadó, 2000, 301–309.
- Pintér* 2003/2015 = PINTÉR Márta Zsuzsanna: *Les mystères de la Passion de Csíksomlyó au XVIII^e siècle: tradition médiévale et forme baroque* = Irena KADULSKA (ed.), *Europejskie związki dawnego teatru szkolnego i europejska wspólnota dawnych kalendarzy*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, 2003, 27–33. / P. M. Zs., *Le théâtre dans le Royaume de Hongrie aux XVII^e et XVIII^e siècles: Textes dramatiques et représentations théâtrales*, Nagyvárad [Oradea], Partium, 2015, 77–84.
- RMDE* I–II. = *Régi Magyar Drámai Emlékek (RMDE)* I–II., szerk. KARDOS Tibor, DÖMÖTÖR Tekla, Bp., Akadémiai, 1960.
- RMDT* I. = *Régi Magyar Dallamok Tára* I.: CSOMASZ TÓTH Kálmán, *A XVI. század magyar dallamai*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1958.
- RMDT* I² = *Régi Magyar Dallamok Tára* I.: CSOMASZ TÓTH Kálmán, *A XVI. század magyar dallamai*, 2. átdolgozott, bővített kiad., szerk., s. a. r. FERENCZI Ilona, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2017.

- RMDT II. = *Régi Magyar Dallamok Tára II.*: PAPP Géza, A XVII. század énekelt dallamai, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1970.
- Rudasné-Kővári 2012 = RUDASNÉ BAJCSAY Márta–KŐVÁRI Réka, *Régi és újabb vallásos énekek a gyimesközéplokiak mindennapjaiban a 21. század elején* = PÓCS Éva (szerk.), *Szent helyek, ünnepek, szent szövegek. Tanulmányok a romániai magyarság vallási életéből*, Budapest, L'Harmattan – PTE Néprajz-Kulturális Antropológia Tanszék, 2012, 279–330. (Studia Ethnologica Hungarica XIV.)
- Stainmayr 1672, 1684 = Michael STAINMAYR, *Rationale ecclesiasticum oder geistliches Brustblut, das ist: Christliche Predigen...*, I. Teil, München, 1672, 1684.
- Staud 1984, 1986, 1988 = STAUD Géza, *A magyarországi jezsuita iskolai színjátékok forrásai III. 1561–1773. Fontes Ludorum Scenicorum in Scholis S.J. Hungariae*, Budapest, MTA Könyvtára, I. 1984., II. 1986, III. 1988.
- Sz. Nagy 2003 = SZELESTEI NAGY László, *Magyar ferencesek prédikációs gyakorlat a 17. században. Csíksomlyói kéziratos prédikációk*, Piliscsaba, PPKE BTK, 2003. (Pázmány Irodalmi Műhely, Források 4.)
- Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979 = SZENDREI Janka–DOBSZAY László–RAJECZKY Benjamin, *XVI–XVII. századi dallamaink a népi emlékezetben I–II.*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1979.
- Szentes Mózes kézirata = SZENTES Mózes, *Orationes in Noviciatu scriptae anno 1751, 1751–1752.* (kézirat), Máriaradnai Ferences Kolostor Könyvtára, jelzete 2901, lelőhelye: Dés, Ferences Kolostor.
- Tárkányi–Zsaskovszky énekeskönyv 1855 = *Katholikus Egyházi Énektár. A bevett közajtatossági énekekből ujjakkal bővitve*, Kath[olikus] Egyházi éneklők s e pályára készülők számára szerkeszté és kiadá TÁRKÁNYI B. József, egri főmegyei áldozópap. Orgona-kisérettel, köz- és utójátékokkal ének-hangjegyekre tették: ZSASSKOVSZKY Ferencz, cs. k. arany érdempénzzel diszitett egri főegyházi karnagy, az egri képezde- és főgymnasiumban zenetanár, a prágai egyházi zeneegylet és Zsófiáról címzett ének-akadémia társtagja. és ZSASSKOVSZKY Endre, egri főegyházi organász, és helyettes karnagy, az egri érseki képezdében az orgonálás és egyházi nép-ének tanára, a prágai egyházi zeneegylet társtagja, Egerben, 1855. (Az érseki lyceumi gyorsajton.)
- Theory and Practice 2019* = *Theory and Practice in 17th–19th Century Theatre. Sources, influences, texts in Latin and in the vernacular. Ways towards professional stage*, szerk. CZIBULA Katalin, DEMETER Júlia, PINTÉR Márta Zsuzsanna, Eger, Líceum Kiadó, 2019.
- Tüskés–Knapp 2004 = TÜSKÉS Gábor–KNAPP Éva, *Jacob Masen irodalomelméleti műveinek magyarországi hatástörténetéhez*, ItK, 108 (2004), 139–154.
- Vietorisz tabulatúráskönyv = *Musicalia Danubiana 5.*
- Voinovich 1931 = VOINOVICH Géza, *Magyar passio*, Budapest, Franklin, é.n. [1931].
- Werböczy 1517 = Werböczy István, *Tripartitum opus iuris consuetudinarii incltyi regni Hungariae*, Bécs, 1517. (Magyarul: http://www.staff.u-szeged.hu/~capitul/analecta/trip_hung.htm)
- Zvara 2008 = *Katolikus intézményi könyvtárak Magyarországon. Ferences könyvtárak 1681–1750*, szerk. ZVARA Edina, Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 2008 (Adattár szellemi mozgalmaink történetéhez, Szeged, 19/3.)

Zsaskovszky énekkönyv 1859 = *Énekkönyv. Magyar és latin egyházi énekek gyűjteménye, a kath[olikus] tanuló ifjuság használatára*. Négyes hangjegyekre tették: ZSASSKOVSZKY Ferencz és Endre, egri képezdei s gymnasiumi zenetanárok. Az egri érseki hatóság jóváhagyásával, Egerben, Nyomatott az érseki könyvnyomdában, 1859.

A bibliai szövegeket a Szent István Társulat által először 1976-ban kiadott modern fordításból idéztük (l. *Biblia* 1976):

Biblia. Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Budapest, Szent István Társulat, 1976.

A régi kifejezések, szavak értelmezésében és a nyelvi magyarázatokban főleg az alábbi szótárakat használtuk:

A Magyar Nyelv Szótára. A Magyar Tudományos Akadémia megbízásából készítették CZUCZOR Gergely és FOGARASI János, I–VI. Pest, Emich Gusztáv akadémiai nyomdásznál, 1862–1874.

A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára I–III., főszerk. BENKŐ Loránd, szerk. †KUBINYI László, PAPP László, Budapest, Akadémiai, 1967–1976.

Erdélyi Tájszótár, szerk. KRIZA János, Budapest, Nemzeti Örökség Kiadó, 2019³.

O. NAGY GÁBOR, *Magyar szólások és közmondások*, Budapest, Gondolat, 1985⁴.

Új Magyar Tájszótár I–V., főszerk. B. LŐRINCZY Éva, szerk. HOSSZÚ Ferenc et al., Budapest, Akadémiai, 1979–2010. (1979, 1988, 1992, 2002, 2010.)

1.

Hidegh Ferenc Bernát (?)

PASSIÓJÁTÉK DÁNIEL PRÓFÉTÁVAL
ÉS TITUS RÓMAI CSÁSZÁRRAL

Csíksomlyó

1751. április 9. nagypéntek

[SZEREPEK:

DEUS PATER / DEUS
POPULUS
PRAECEPTOR PRIMUS
PRAECEPTOR SECUNDUS
PRAECEPTOR TERTIUS
PRAECEPTOR QUARTUS
PRAECEPTOR QUINTUS
PRAECEPTOR SEXTUS
PRAECEPTOR SEPTIMUS
PRAECEPTOR OCTAVUS
PRAECEPTOR NONUS
PRAECEPTOR DECIMUS
MOJSES
JOSIAS
SAFÁN
HELCIAS
SOPSZÁN
AKIBEL
AHIAM
HALDA
JEREMIAS
LATRONES
NABUGODONOZOR
NABUZÁRDÁNY
SEDECIAS
SOPHONIAS
FASSUR
PRAEFECTUS EUNUCHORUM
ANANIAS (SIDRÁK)
AZACIAS (MISÁK)
MISAEI (ABDENÁGO)
DANIEL
GABRIËL
ABRAHAM
CAIPHAS
MALCHUS
PHARISAEI
ANNAS
MESSIAS
SENIOR PRIMUS
SENIOR SECUNDUS
SENIOR TERTIUS
SENIOR QUARTUS
SENIOR QUINTUS

GENIUS MALUS PRIMUS
GENIUS MALUS SECUNDUS
JUDAS
CHRISTUS
PETRUS
ANGELUS
MILITES
TURBA
SERVUS PRIMUS
SERVUS SECUNDUS
SENIOR SEXTUS (CONSILIARIUS)
TESTES FALSI
SERVUS TERTIUS
GENIUS MALUS TERTIUS
GENIUS MALUS QUARTUS
DIABOLI
CENTURIO
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS
MAGDALENA
TITUS VESPASIANUS CAESAR
PRAEFECTUS MILITIAE
SCRIBA
CONSILIARIUS PRIMUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
CONSILIARIUS TERTIUS
CONSILIARIUS QUARTUS
CONSILIARIUS QUINTUS
REX ASSIRIORUM
LEGATUS PRIMUS
LEGATUS SECUNDUS
LEGATUS TERTIUS
LEGATUS QUARTUS
NEMESIS
SINAGOGA]

J. M. J.

In Nomine Domini¹ Jesu Passi. Amen

Incipiunt Actiones Parascevice Tragice, in Mysteria Passionis Domini, et Salvatoris Mundi enucleatae, ac populo spectanti exhibitae a Juventute Scholarum Csik Somlyoviensium, quarum haec primo loco posita in lucem dabatur Anno² 1751.

Vindicata Christi dolorosa Passio per Titum Vespasianum Caesarem Romanum.

Idest secundum Danielis Profetiam Jerosolymae desolatio, devastatio, propter illatam Christo Domino³ mortem.

A Juventute Spectabili, Perillustri, prae nobili, nobili, ac Ingenua Csik Somlyoviensi Scholastica die Parasceves in Scenas data, Anno ab orbe redempto ut Supra.

SUMMARIUM, SEU PROLOGUS

Midőn igaz Abelnek véréből fogva minden Profétának és igazaknak vére Jerusalemben várossának utzáin úgy anyira el aradot volna, hogy a boszu állásnak kiáltása éppen az egeket meg nyitana; ez és más sok gonosságok miatt a Zsidok Babiloniai fogságban vitetének. Üdök el
5 töltével a' mint a' fogságban meg monda az Angyal Daniel Profétának, el jöve az üdvözítő, hogy az el vetemedet Zsidok szívének fagyát meg törvén poenitentiára hozná; de a' mint Jeremias Profetánál meg
10 vagyon írva: dixerunt impii intra se non recte cogitantes. Aszt monda az Istentelen Zsidok egy másnak: Jertek feszegessük ki őt az élők⁴ földéből. Annak okáért az életnek urát felejobb nagy kegyetlenséggel ki végzik e' világból. Mikor azért a' gonosságra vetemedet város, sem a Kristus tanítására meg nem térne, sem az Istennek hoszu varakozására nem jobbulna végezetre számtalan vér ontások, posztulások és romlások után melyeknek árnyekát sem mutathatjuk elő
15 néktek, hetven két esztendő tájban a' Daniel Profetiaja szerint: Titus meg szállá Jerusalemet a Romai vitézekkel; azon napon volt pedig a' város meg szállása is, melyen a' Krisztust kegyetlenül meg feszíték a' Zsidok tudnillik: Husvét napján, mely abban az esztendőben volt Szent György havának tizennegyedik napján. Olyan veszedelem volt
20 pedig akkor, melyhez hasonló soha nem eset kezdetitől fogva. Meg is érdemlette ez az Istentelen város, hogy úgy el pusztitassék, hogy még kö a' kövön se maradna; mivel az életnek alkotóját ok nélkül meg feszítette, és ölte.

¹ Dni [A tildével jelölt rövidítést feloldottuk. Lásd a következő sorban is.]

² Ao [A rövidítést feloldottuk.]

³ dno [A rövidítést feloldottuk.]

⁴ élők [Emendáltuk.]

SCENA PRIMA ACTUS PRIMI

(*Dantur praecepta Judaeis populo tremente inter fulgura.*)

DEUS PATER

Hallode, Zsidoknak ide gyült serege,
25 Én vagyok ez népnek Ura és Istene,
Halgasd meg mit kiált trombita füledbe,
'S ezen csattogások mit adnak elődbe.

PRAECEPTOR PRIMUS⁵

Elsöbben tanuld meg e' parancsolatot,
Hogy ne tisztely semmi hasonlatosságot,
30 Ne vállasz magadnak valami ujságot,
Kivüllem ne is tudj te babonaságot.

POPULUS⁶ (*Respondet Populus ad omnia praecepta alta voce:*)
Amen.

PRAECEPTOR SECUNDUS⁷

Heába ne emlisd Istenednek nevét,
Mert büntetés nélkül nem hagyom e' kevélyt,
35 Hanem örök tűzben tanálya fel helyét,
Fején tapasztalya haragom meny kövét.

PRAECEPTOR TERTIUS⁸

Hat nap munkálkodyall 's végezd dolgaidot,
És az hetediken nyuktasd szolgálidot,
Hivságoktól tiltsd el akkor leányidot,
40 Rosz társolkodástól orizd fiaidot.

PRAECEPTOR QUARTUS⁹

A büszke ifiak tisztelyék Attyokot,
Meg ne szomorítsák leányok Annyokot,
Hogy a' mennyei sok dicső aldásokot
El vehessék, 's veszély ne erje házokot.

⁵ Primum [Emendáltuk.]

⁶ [Közlési elveinknek megfelelően kiegészítettük az utasítást a később e formában szereplő POPULUS szerepével.]

⁷ 2^{dum} [Emendáltuk.]

⁸ 3^{tium} [Emendáltuk.]

⁹ 4^{tum} [Emendáltuk.]

PRAECEPTOR QVINTUS¹⁰

45 Felebarátodnak ki ne öntséd vérét,
Annak idejében le térszed a' bérét,
Az Atyádfiának ne gyalázd személyet,
Hogy rosz ne kövesse életednek végét.

PRAECEPTOR SEXTUS¹¹

50 A fertelmeségnek utálatos vétkét,
Tavosztasd el tölled minden sövetséget,
A' buja életnek ne tud fesletségét,
Hogy így ne szenvedyed pokolnak hívséget.

PRAECEPTOR SEPTIMUS¹²

55 Feleboratodnak hamissan jóságát
Nem veszed, 's nem bírod senkinek a' jussát,
El vett avagy tanált, add viszá marháját,
Mas keppen pokolban fizeted meg soldyát.

PRAECEPTOR OCTAVUS¹³

60 Ne szoly mások ellen hamis tanuságot,
Mert el nem szenvedem e' nagy gonosságot,
Hanem a' ki mivel ilyen hamisságot,
Börével fizeti meg az adosságot.

PRAECEPTOR NONUS¹⁴

Az feslet életet nem csak nem követed,
Hatodik törvényből a' mint már jól érted,
Söt gondolatodis arrol bár le térszed,
Máskeppen ne bizzál, lelkedet meg nyered.

PRAECEPTOR DECIMUS¹⁵

65 Felebarátodnak ne kíványad házát,
Ökreit vagy számárát, szolgáló leanyát,
Szépségit, jóságát, semmi gazdagságát,
Vagy jo szerencseit, lovat vagy marháját.

¹⁰ 5^{tum} [Emendáltuk.]

¹¹ 6^{tum} [Emendáltuk.]

¹² 7^{mum} [Emendáltuk.]

¹³ 8^{vum} [Emendáltuk.]

¹⁴ 9^{num} [Emendáltuk.]

¹⁵ 10^{mum} [Emendáltuk.]

POPULUS

70 Ne szoly hozzánk többet immár, nagy Jehova,
Mert nem halgathattuk a' nagy dörgést soha,
Szolyon nékünk Mojses, meg halgattuk tova,
Mert a' te igeid kemények, mint kova.

MOJSES (*ad Populum:*)

Mit feltek? Az Isten csak próbál titeket,
Vagyone valami félelem bennetek,
75 Latogat most, mivel sokat vétkeztetek,
Ez után csak hamar vigasztal bennetek.

Maradyatok itten, mig az Urhoz mégyek,
Közöttetek erőss parancsolat legyen,
Senki több az hegyhez közelebb ne menyen,
80 Mert meg büntetődik az Urto! keményen!

DEUS PATER

Csak Mojses egyedül jöjön fel ez helyre,
Aaron és Abiád vigyázzon a' népre,
Hogy senki kozeleb ne jöjön a hegyre,
Mert büntetés nélkül nem marad a' feje.

MOJSES (*redit de monte:*)

85 Hallode, Istennek el választot népe,
Ki vagy teremtődnek le rajszolt szép képe,
Meg ne fogjon téged a' véteknek lépe,
Halgasd, te Uradnak, mit hoz követsége!

A ki meg atkozza s' szidalmazza Attyát,
90 Avagy nem becsüllí az ö edes Annyát,
Feleborátyára ki vonnya ö kardját,
Vágják el hohérok annak jobbik karját.

Szemet kíván az Ur a' ki ütöt szemért,
Kezet kíván pedig az el töröt kézért,
95 Lab rontatik ugyan az elromlot lábért,
Sebet sebért, kéket téssen ö kékért.

A jövevént soha meg ne szomorítsad,
Az idegen embert te ne nyomorgassad,
Az özvegyet 's arvát még meg se taszítsad,
100 Felebarátodot se meg ne támodyad.

A Törvény dolgában ne vigyáz személyre,
Nem kell ott gazdagra nézni vagy szegényre,
Nem jó tekinteni bankuson a' pénzre,
Mert törvény s' igazság nem eskütt erszényre.

105 A szegény embernek fel ne fordisd perét,
Ambár causájának nem veheted felét,
Ad meg, mikor illik, bajának a' szerét,
Hogy az igazságnak vehesd el veleét.

110 Ha meg tartod ezen porancsolatimot,
'S labaid nyomozzák az én utaimot,
En is ugy meg tartom sok jó szándekimot,
'S néked adom kövér földi határimot.

115 Ha pedig Uradnak engedelmes nem lész,
'S a' te Teremtődnek haragjától nem félsz,
A' törvéntől mesze ide 's tova el térsz,
Minden nemzetségről nemzetségre el vész.

POPULUS (*respondet:*)

Ugy légyen, Istenünk a' mit meg parancsolt,
Nagy szent dolgok azok, a' miket meg mondot,
Hát által nem hágjuk, melyeket kiadot,
120 A' ki Aegyptusbol münkötet ide hozot.

MOJSES (*ad populum:*)

Im most Istenünkel szövetséget vetünk,
Parancsolatokat, melyeket el vettünk,
Szivünkbe plantályuk, aszt kívánnya töllünk,
Kérjük, engedye meg, mit eddig vétetünk.

SCENA SECUNDA

125 Cronica seu Synoptica descriptio Populi Izraelitici, usque ad
Josiam Regem:¹⁶

Midön Izraelnek választot tábora,
Jakob fiainak villogo satora,
Sok esztendőig volt pusztaknak kopora,¹⁷
130 Minden törvény nélkül santikált tétova.

¹⁶ [Narrátori szöveg, szerepnév nélkül.]

¹⁷ ko<s>pora [Bizonytalan olvasat, *kosora* is lehetne.]

Némelyeket a dög halál meg emészte,
Pusztában másokat föld gyomra el nyele,
Sokakat peniglen Isten el szélyeszte,
Veszélynek torkában másokat merite.

135 Csak Josvé es Kaléb a' meg igyirt földre
Jutának, Canaan kövér mezejére,¹⁸
Masok a' sátánnak incselkedésere
Halgtván, jutának igen nagy insegre.

140 Az igyiret földén először birákat
Válloszta ez a nép, kik a' nagy igákat,
Melyekkell az Isten csapdosta Isaakot,
El vetnék nyakokrul meg mentvén Jakobot.

145 De ittis ki teczik szivek kivánsága,
Királyságra midön lön nagy vágyodása,
Samuel által esek választása,
Ki meg kené Sault első királyságra.

150 Ez oly ártatlan volt mint esztendős gyermek,¹⁹
De hogy Isten szavát meg veté mint ember,
Királyi palczáját el töre hertelen,
Minden Uraságát el veszte véletlen.

Helyte teremte Isten egy ifiát,
Jesse gyökeréből bimbozott fiatal,
Aaronnak veszeje itten meg virágzott,
Sok szép Coronákkall meg is gyümölsözöt.

155 Melyekről most néktek sokat nem szolhatunk,
Samában ilyen nagy dolgot csak foghatunk,
Mert most e' dologra időt nem szabhatunk,
Érszenyben illy szoross orat nem dughatunk.

160 Amik következtek bölcs Salamon után,
'S miképpen a' Sidok koldusoka löttek,
Azokat egy rövid summába foglaljuk,
Nem czafrangos szokkal elmétek hizlalyuk.

¹⁸ Canaan<t>

¹⁹ [A gyermek olvashatatlan szóra ráírva.]

SCENA TERTIA

(*Rex Josias repertum librum Mandatorum Dei in templo Populo promulgat.*)

JOSIAS

Hallotam a' magos egeknek dörgésit,
Midön ki bocsáta az Isten törvényit,
165 Nemzetunknek adá a' frigynek szekrényit,
Hogy el távoztatnak a' bűnnek örvényit.

Nem illik hát nékem az Urnak templomát,
Pusztájában hadnom Izrael sátorát,
Melynek el pusztítak vétkeink köfalát,²⁰
170 Csak hadyván egészen a' fundamentumát.

Meny el, Sáfán, hamar Ahias fő paphoz,
Szedye fel az adot, fogjon a' dologhoz!

SAFÁN

Mindyárt megyek Uram, Szent dolgot parancsolsz.

JOSIAS

Hamar járj, de vigyáz, a' Papnak szépen szoly!

SAFÁN

175 Jo napot, Helcias, Istennek embere!

HELCIAS

Mi dolog? Tám fel dölt a' király szekere?

SAFÁN

A királynak mostan jól forog kereke.

HELCIAS

Félek, hogy csakhamar meg csökken jó kedve.

SAFÁN

180 Ted félre most, kérlek, e' meleg beszédet,
Halyad, mit parancsol a' király teneked:
Mond meg, ha vagyóné annyi ezüst pénzed,
Hogy az építéshez bizhatik erszenyed?

²⁰ vékeink [Emendáltuk.]

HELCIAS

A pénzt már fel szedtem, nem sir az érszényem.

SAFÁN

Mi dolgon hát immár töröd az elmedet?

HELCIAS

185 Egy könyvet tanáltam jo reggel ez helyen,
Belöl mindyárt éppen az Isten szekrényén.

SAFÁN

Mutasd meg aszt nékem, kerlek, had láthassam.

HELCIAS

En néked mindyarást asztot el olvasom.

SAFÁN

Jobb léssen, mennyünk el, király had láthassa!

HELCIAS

190 Merto ezen dolgot egész nép halhassa,
Az Isten törvényit ugy meg tanulhassa.

JOSIAS

Mire jösz Helcias, nincs szükségünk Papra!

HELCIAS

Ne ugy beszély, hanem nézz a' Pandectara.

SAFÁN

195 Méltó figyelmezni erre a' tomusra,
Majd meg csendül füled a' kemény sonusra!

HELCIAS

Esztet a' templomban tanáltam jo reggel.

JOSIAS

Olvassa el Safan tehát siecséggell,
Lássuk, mit parancsol Urunk e' beszeddell,
Talám vigasztallya elménket jo hirrell.

SAFÁN (*legit librum:*)

200 Mojses által régen meg parancsoltatot,
Atyáinktól nekünk által is adatot,
Hogy oltárt epítsünk szegletes kövekből,
Égő Aldozatot mutatván barmainkból.

205 Figyelmeztvén halgasd e' dolgot, Izrael,
 A pusztában neked Urad mit parancsolt,
 Midőn a Levitak fel szoval kiálták:
 Atkozott az ember, a' ki bálvánt imád.

210 Atkozott a' fiu, ki Attyára kiált,
 Atkozott, a' vakot ki el tévelyíti,
 A' ki a törvennek dolgát öszve veszti,
 'S az özvegyeknek szivét kesergeti.

215 Atkozot, ki másnak hirét 's nevét sérti,
 A ki az Istennek törvényét meg szegi,
 Parancsolatinak igáját meg veti,
 Ezeknek a' veszély dolgát el szélyesztí.²¹

Mezőben, városban, uton és pusztában,
 Bé menvén, ki jövén, le ülvén, fel kelvén,
 Atkozott lesz minden gyümölcsével együt,
 Mert meg atkoztatik földének gyümölcse.

220 Szamár tövis lészen meződnek proventye,
 Átkozott marháid és egyéb csordáid,
 Tegye az földednek esőét kö porrá,
 Az egek harmattyát teremtse hammuvá.

225 Emésze meg minden néped a' dög halál,
 Lepjen meg a' fekély 's meg ne gyógyitassál,
 Házat epits nyárba, s telbe pusztitassál,
 Semmi nyugodalmat magadnak ne tanály.

230 Ökreid előted egyék meg a' medvék,
 Szaggassák el minden juhaid farkasok,
 Minden majorságid hordyák el a sasok,
 Átkot kiálcsanak mind reád a' vakok.

235 Midőn sok magot vetz, keveset gyütesz bé,
 Mert a' sáskák mindent meg emésztnék reggell,
 Földed gyümölcseit minden munkaidall
 Fel forgattya a' szél, s meg emészti a' tél.

Mind ezek az átkok reád következnek,
 Sok jelek és csudák rajtad meg jelennek,
 Keserves rabságban az elleségidnek,
 Szolgálni fogsz, mint rab, rosakaroidnak.

²¹ szélye<t>szti [Ráírással, részben olvashatatlanul, javítva.]

240 Ha meg nem őrized parancsolatimot,
Hamar tapasztalod kemény csapásimot,
Mert a gyenge kényeskedve több személyek
Nagy inségre jutnak, kik aszt nem erzetek.

JOSIAS

245 Látom, az Ur előtt gonoszt cselekedtünk,
Mínyájan el veszünk, Uram, hová légyünk,
Nincs semmi törvényünk, attol el távoztunk,
Kegyess jó Urunkot sokakkall bántottuk.

Safán és Akibel, Helcias, Ahiám!

250 Siessetek mindyárt tü Jerusalembé,
Mennyetek fel hamar a' Sion hegyére,²²
Kérdyetek tanácsot az Urtól erettem,
Mikor jö én reám, a' mit érdemlettem!

HELCIAS

Örömet meg járjuk, a' mit parancsoltál.

SOPSZÁN

Izrael királya, most jol gondolkodtáll.

AKIBEL

255 Halgatván a' könyvet mely fel tanálatott.

AHIAM

Ne retteg Josias, tám meg halgatattál.

HALDA

Mi az parancsolat, Izrael fiai?
Felséges Királynak tán vattok követi?

SOPSZAN

260 Mit gondolsz felölünk, hozzád küldetettünk,
Ady jó feleletet csak hamar mü nekünk.

HALDA

Aszt mondyátok annak, a' ki ide küldöt,
Töredelmességre vallaszon már idöt,
Mert fejére hozza Isten az atkokot,
Ha még is tiszteli a' rut bálványokot.

²² hamar <tü Jerusalembé> a' Sion

265 De hogy ezen könyvnek igéit halgatta,
És az Isten előtt fejét meg hajtotta,
Szívét Ura előtt mindyárt meg alázta,
Fájdalmát szívének előmben jutatta.

270 En is meg halgattam az ö könyörgését,
Elömben bocsátván töredelmességét,
Elteben a' meg irt átkoknak veszélyét,
Meg nem láttya, hanem éri bekeségét.

JOSIAS

Mit felele néktek az Isten Aszszonya?

SOPSZAN

Jo reménségbe légy országunk Istápja.

HELCIAS

275 De szükség, hogy immár legy Isten szolgálja.

JOSIAS

Mondyátok meg hamar, mit mond az Ur szája?

SOPSZAN

280 Az átkoknak vize ugyan reánk rohan,
Mert az Isten ellen cselekedtünk sokan,
Azért pusztítatik nemzetségünk ugyan,
És minden veszelynek örvényében rohan.

De hogy ezen könyvnek igéit halgattad,
És az Isten előtt ruhád meg szaggatad,
Töredelmes szived éppen meg aláztad,
Keservesen minden vétkeket sirattad:

285 Meg halgatta Isten szép könyörgesedet,
Egészen bé vette a' te hivségedet,
A' mig élsz nem rontya el békeségedet,
Távosttattya tölled méltó veszélyedet.

JOSIAS

290 Mennyünk fel minyájan hát Jerusalembé,
Halgasza meg a' nép, mi vagyon e' könyvbe,
Hogy jól bé plántálya a' törvént szívében,
És ne jöjön veszély soha Izraelbe.

SCENA QUARTA

*(Deus per Jeremiam Profetam quaerit justos in Jerusalem; at minime inveniens
praedicat futuram desolationem.)*

DEUS

Ki vagy e' városnak meg nyilt kapujába?

JEREMIAS

Szoly Uram szolgáltnak rebegö fülembbe.

DEUS

295 Meny el Jerusalem bünös utzáiban,
Végy lámpást, visgáld meg minden hatariban:

Ha tanálsz igazat, még vagy on kegyelem,
Mert irgalmasságom még lehet ott jelen.
Ha nem lesz közöttök semmi jó értelem,
300 Majd léssen házokon a' nagy veszedelem.

JEREMIAS

Ha meg tersz, Izrael, imé, így szol az Ur,
Térj hozzája, ne fély, nem háborítatol,²³
Vedd el szeme elől botránkozásidot,
Had láthasd valaha a'te valtságodot.

305 Ah, ah, ah, en Uram, heába fáradok,
Sok köny hullatásra mi haszna fakadok,
Félek, a veszélybe én nyakig maradok,
Emberr nem tánállok, igazat nem látok.

310 Heába kerülöm városnak utzáit,
Mert ki ki szivének be zárta kapuit,
Nem akarja tudni törvénynek utait,
Nincs ki fel keresse igazság jövait.

315 Foly város utzáin a' vétkeknek mérge,
A' sok gonosságnak el aradot vize,
Egben kiált bünnek már kegyetlensége,
Nincs egy ferfinak is Istenhez hívsége.

²³ hábo<>ritatol [Az r olvashatatlan betűre ráírva.]

E felebarátját fogával mardossa,
Maga tagját mint egy rágja és tapodya,
A' más hírét, nevet másoknak mardossa,
320 Attyát, Batyát, nényét labával rugdossa.²⁴

Az ifiak löttek kaczer ménlovaká,
A' vének változtak rut kecske bakokká,
Más feleségére távol uton nyerit,
Mézes pálinkával ki szeretöt kerit.

325 Mivel lábbal rugják hát Isten törvényét,
Minden inségeknek meg lattyák örvenyit,
Hogy meg nem tartották az Ur szövetségit,
El vesztk csakhamar a' frigynek szekrényit.

330 Meszünen nemzetség rohan tü reátok,
Immár fejeteket meg hatta az átok,
Azért pusztititik egészen hazátok,
Már semmi kegyelem nem férhet hozzátok.

335 Elrontya ellenség eröss várasidat,
Meg emészti tükkal kényes leányidot,
Elpusztitván minden sok tartományidot,
Fattyával bé zárja minden utaidot.

LATRONES

Mit prosmitalsz itten, hangos szavu vénség?
Vérmes szemeidet majd el fogja kékség!
Üssük e' vén embert, had nyelje el a' föld,
340 Áj térdre most, mindyárt meg zerdül oldalad.

SCENA QUINTA

(Nabugodonozor obsidet Jerosolymam, Rex Sedecias mititt legationem ad Jeremiam Profetam.)

NABUGODONOZOR

Hallode, veress vitéz,
Az én szemem reád néz,
Nabuzárdány, ember lész,
Ha most te semmit nem félsz.

²⁴ néyyét [Emendáltuk.]

NABUZÁRDÁNY

345 Tudod, Uram, hiveségem,
Van annyi erősségem,
'S oly vastag egésségem,
Még szolgál öregségem.

Amit parancsolsz nékem,
350 Csak hamar végbe mégyen,
Nem leszen rajtam szégyen,
Akár mely dolog légyen.

NABUGODONÓZOR

Ember légy, Nabuzárdány,
Holnap sidoknak hátán,
355 Jársz Babylon határán,
Sidoknak országában.

Meny fel ezer vitézzell
Jerusalem várába,
Koszönts bé a' tegeszell.

360 Ha meg adyák magokot,
Had meg talán magvakot,
Kik a' szöllöt kapáljak,
És a határt munkályák.²⁵

A varasnak eleit,
365 Kik a' népnek veleit
Ki szípták, hord fogságba,
Kemény nyomoruságba.

NABUZÁRDÁNY

Ha kívánnya felséged,
Eltörlöm eszt a' népet,
370 Nem vészek bé mentséget,
Vágom a' rutot 's szépet.

A gazdagoknak bélét
Ki vetem az ebeknek,
Kevélyeknek a' lépét
375 Adom a' rut férgeknek.

²⁵ [Az *a* névelő betoldva.]

NABUGODONÓZOR

Rajta hát, jo vitézek,
Fennyétek meg a' dárdát,
Jo szijakba legyenek,
Szájuk meg a' nagy várdát.

SEDECIAS

380 Ah, ah, ah, hova légyek, rettegek csontaim,
Szivem háborodik, szakadnak inaim,
Vajha rejteszhetnem czethalnak gyomrába,
Kész volnék bé menni pokol hajlékába!

385 Holnap Babylonnak kemény rabságába,
Talám hurczoltatunk minyájan fogságba,
Mert vagyunk Istennél mü nagy adosságba,
Torkunkig uszkálván a' sok gonosságba.

390 Meny a Profétához, siess hamar, Fassur,
Kérd meg, én felölem mit parancsol az Ur,
A' nagy félelemtől szakadok, mint az hur,
Midön álmod látok én Nabuzárdányrul.

SOPHONIAS

395 Ne fély, Sedecias, felséges királyunk,
Holnap jo hajnalba lesz mü gyözedelmünk,
Azért ne sohajtsunk, ha nem ma vigadyunk,
Csak attól távozzál, bálvánt ne imádyunk.

FASSUR

Jó estét, nagy Apa, most nekünk mondy jó hirt,²⁶
Mond meg, Sedecias felöl Isten mit irt,
Mert félti országát a melyet eddig birt,
Álmod látván, mostan rosz jövendököt hint.

400 Az ellenség birja már a' nagyobb bástyát,
Nabuzárdány lakja a' város hostadyát,
Mit itilisz, nagy Apa, zárjuk a kapuját
A Jerusalemnak, vagy fel nyissuk zárját?

JEREMIAS

405 Igy szolyatok mindyárt tü Sedeciasnak,
Aszt jelenti az Ur Juda királyának:
El érkezet napja ma a' busulásnak,
El jött az orája már boszu állásnak.

²⁶ eztet [Emendáltuk.]

410 Harczollok ellene én ki nyujtot kézzell,
Meg állom uttyait a' felvont tegezzell,
Boszut allok rajta igen nagy sereggell,
Kedvemem bé töltöm minden kár tétellel.

415 A város lakóit fegyver meg emészti,
Azoknak barmait dog halál meg észzi,
Ki házbol ki mégyen, fegyver azt el veszzi,
A' ki othon marad, éség meg mejszti.²⁷

A Juda királya fogságba vitetik,
Ott sok gonossága jol meg sorczoltatik,²⁸
Királyi pálczábol ő ki vetkeztetik,
Egy rongyos mundérban ő fel öltöztetik.

FASSUR

420 Mit beszelsz, nagy Apa, talán álmat láttál?
Ugy meg ütlek mindyárt, hogy szemed szikrát hány,
Soha töbször bizony a' lelkeddell nem hálsz,
Eregy, meny limbusba, ha csak igy profétálsz.

SEDECIAS

425 Mikeppen járátok, széna e' vagy szalma?
A' ki jó hirt hozot, egy szép ezüst alma,
Leszen az ő bere, 's egy arany jutalma.²⁹

FASSUR

430 A vén Profetának tévelyeg a malma,
Mivel ő felöled igen ros z hirt monda,
Hogy hátodra esnék rabságba a' bunda,
Válladrol le esvén a' királyi pompa.

SEDECIAS

Ne bolondosz sokat, beszélj meg, mit monda!

(NB. *Hic repetitur responsio Jeremiae profetae.*)

Igy szolyunk, aszt mondá, mü Sedeciasnak.

²⁷ mejszti [Emendáltuk.]

²⁸ soczoltatik [Emendáltuk.]

²⁹ metalma [Emendáltuk.]

SCENA SEXTA

*(Populus Judaicus captivus ducitur in Babyloniam, Daniel Profeta instruitur de Adventu Messiae, et extrema desolatione Urbis Jerusalem.)*³⁰

NABUZÁRDÁNY

435 Felséges jo Urunk, meg van kivánságod,
Tökéletességgell, im, parancsolatod,
Most fel emeltetik a' te királyságod,
Szélyesebb lesz imár hatalmas országod.

NABUGODONOZOR

Mit koncsant a' nyelved, tám sidoul tanultál?³¹

NABUZÁRDÁNY

440 Ne gondoly te azzall, ámbár totul szoljak,
Hanem parancsolode, sidot meszárolyak?
Mondyad, had mossam meg kezem sido vérbe,
Sedecias király most eset jó kézbe.

NABUGODONOZOR

Ember légy, veress vitéz,
Jol tudom már, te mit érsz.

NABUZÁRDÁNY

445 Ha kívánod, ennek elütöm a' gombját,
Ádya szalmájának könnyebitem fontyát.

NABUGODONOZOR

Helybe hagyom tanacsod,
Szent volt a gondolatod.
A' királynak szemeit vajd ki,
'S kötözd meg kezeit.

NABUZÁRDÁNY

450 Jöszte Sedecias, ad nékem pénzedet,
Küld el Abráhamnak piribék lelkedet,³²
Ezen pipa szárrall ki vájom szemedet,
Mienk vagy, el vettük már a fegyveredet.

³⁰ coptivus [Emendáltuk.]

³¹ <N>nyelved [Ráírással javítva.]

³² Ab<>ráhamnak [Olvashatatlan betűkre ráírással javítva.]

455 Mindenben el jártam, egy kérésem vagyok,
Ezen gyermekeket ne üssük mű adyon.

NABUGODONAZOR

Ilyenekre nagy szükségem vagyok nekem,
És hívségem, keresve is úgy intézem,³³
Volt szándékom majd ezekre.³⁴

PRAEFECTUS EUNUCHORUM

Téged minek hínak?

ANANIAS

460 Ananias nevem.

PRAEFECTUS EUNUCHORUM³⁵

Ennek neve immár legyen Sidrák.
Hát ennek mi neve?

AZACIAS

Azacias nekem.

PRAEFECTUS EUNUCHORUM

465 Híjátok ezetül esztet Misák nevem.
A kisebbik hítkó minek neveztetik?

MISAEAL

Az Anyám hívatot engem Misaelnek.

PRAEFECTUS EUNUCHORUM

Nem, Misael se nem médyen már vissza el.
Legyen az ő neve immár Abdenágo.

NABUGODONAZOR

470 Jó gondotok legyen ezen ifiakra,
Ha szot nem fogadnak, úgyenek csikóra,³⁶
Ha jól cselekesznek, nem ülnek fa lora,
Úgy hígyázatok hát híj Abdenágora.

³³ ke<s>res<r>ve [Ráírással hívitva.]

³⁴ szandekom <ilyenekre> híj

³⁵ ídem EUNUCHUS [A szerepnevet egységesítetük; ezt a továbbiakban nem híjzeteljük külön, csak a dőlt betű híjzi a híjtoztatást.]

³⁶ csikkora [Emendáltuk.]

DANIEL

475 Igasság szerető, kegyelmes Istenünk,
Ki minden üdőben jót tettél mű velünk,
De felyül haladta az Egeket vétkünk,
Illy kemény rabságra jutot már életünk!

480 Meg valyuk, ellened gonoszt cselekedtünk,
Parancsolatidtól mesze el távoztunk,
Istentelenséget 's gonosságot tettünk,
Minden igasságból éppen ki vetkeztünk.

Nem engedünk a' te Szent Profétáidnak,
Szivünkben nem adtunk helyt tanításodnak,
Ellene mondattunk minden tanácsidnak,
Nem jártunk uttyain mű Szent Atyáinknak.

485 Az átok, utálás már reánk csöpögöt,
A nagy veszedelem igyen bé fődözöt,
Sionnak hegyeről Jákob elköltözöt,
Gyászos ruhájában Izrael öltözött.

490 Istenünk, meg térünk már hamisságinkból,
Utaidra menvén mű gonosságinkból,
Ha kivennél münköt kemény rabságinkból,
Meg szabaditanál e' martýromságból.

GABRIËL

495 Mit busulsz Daniel, Istennek férfia,
Az Ur szine előll jöttem e' világra,
Hogy meg tanicsalak jövendő dolgokra,³⁷
Midön jö el az Ur a' tū valtsáktokra.

500 Meg halgatta immár Szent imádságodot,
Nagyon becsüllötte szép tisztaságodot,³⁸
Már el küldi hamar a' tū valtságtokot,
Nem sokára küldvén le vigasztalástokot.

Hetven két hét mulva ki mentek rabságból,
Fel épül a' város akkor pusztaságból,
Meg tisztul a' nép is rut undokságából,
El jö a' Messiás, ki vészen fogságból.

³⁷ dolgok<a>ra<t> [Ráírással javítva.]

³⁸ tiszt<á>aságodot [Az ékezet törölve.]

505 Hetven két hét után a' Kristust meg ölik,
Azért a' pogányok a' varost le öllik,
A' templom egészen akkor pusztítatik,
Hogy minden kö körül ott le hányattatik.

510 Az után meg marad végig a' pusztaság,
Az templomba lészen csak utálatosság,
Sidok között marad öröké a' rabság,
Mivel nem volt soha közöttök igazság.

SCENA SEPTIMA

(*Sancti Patres e' limbo clamant: Rorate Coeli de super,
et nubes pluant justum etc.*)

ABRAHAM

Harmatozzanak már az egek határi,
(*Nb. Repetunt Patres hunc et reliquos versus etc.*)
Virágozzanak meg Izrael határi,
515 Nyiljék meg, oh a' föld, 's küldyön egy igazat!

Uram, szabadiss meg e' setét tömleczből.
Vigy bé országodba szomorú Limbusból,
Küld el a' Messiást vigasztalásunkra,
Tekéncs reá immar szomoruságunkra,

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA

(*Salvatoris ingressus in Jerusalem qui etiam edicit futuram nobis
indubiam desolutionem.*)³⁹

CANTUS (*praecinnit:*)

520 Kely fel, Sion, kely fel, kely fel
Mély álmodból serkeny fel, fel, fel fel.⁴⁰

³⁹ [A jelenetet összefoglaló mondat után egy ∅ jel, nyilván arra utal, amire a 31. lapon olvasható utasítás:] *Alius Cantus cum initiae scenae Primae Actus 2^{di} dicendus dictusque.* [Az utasítást végrehajtottuk, a szín elejére helyeztük a *Cantus praecinnit* instrukcióval kezdődő, s az *Amennel* végződő részt.]

⁴⁰ ál<l>modból [Ráírással javítva.]

CHORUS

Hol vagy, Sion hol vagy, vagy, vagy, vagy?

CANTUS

525 Üzd el a' setétséget,
Vedd a' világosságot,
Kérlek, Sion, kely fel, kely fel.

CHORUS

Kely fel, Sion, kely fel, kely fel.

CANTUS

Kemény szived ronsd meg, ronsd meg,
Térj Uradhoz immár, már, már, már.

CHORUS

O, kegyetlen nép, nép, nép nép.

CANTUS

530 Im, jö a' te Királyod,
És kedves Messiásod,
Már ideje, térj meg, térj meg.

CHORUS

Kemény szived rontsd meg, ronsd meg.

CANTUS

535 Dicsőség légyen te néked, néked,
És dicsiret most, most, most, most.

CHORUS

Hosonna, na, na, na, na.

CANTUS

Mü meg válto királyunk,
Kinek gyermeki sereg
Mond édességes éneket, néked.

CHORUS

540 Dicsőség légyen te neked, neked.

CANTUS

Tessék a' nyelvünk zengése, része,
Mert kegyelmes király vagy, vagy, vagy, vagy.

CHORUS

Hosonna, na, na, na, na, na, na.

CANTUS

545 Izraelnek királya,
David király magzattya,
Te vagy a' népnek valtsága, árra.

CHORUS

Tessék nyelvünknek zengése, része.
Amen.⁴¹

CAIPHAS⁴²

550 Regtől fogva nem volt nálunk ilyen pompa,
Vagy nem emlékezünk, és az elménk tompa,
Kicsoda e' király, kinek a' nép mondyá:
„Üdvöz legy, sidoknak királya, Hosanna!”⁴³

MALCHUS⁴⁴

555 Galiléából jött ez a' nagy Proféta,
A' ki önön magát Messiásnak mondyá,
Herodesnek el mult immár királysága,
Meg csokent egészen országos hatalma.

PHARISAEI

Hallode, felöled mit mondanak ezek?
Nem ment el sidoknak oly nagyon az eszek,
Téged királyságra hogy emelyen kezek,
Meny dolgodra innen, nem bolondok ezek!

MALCHUS

560 Hiszem jól ismérem 's tudomé ki az Anyya,
Sok szép asztalt csinált nekünk az ö Attya,
Igen szép him varro volt az ö nagy Anyya,
Még is királyságra fejét hajtogattya.

ANNAS

Hogy volna Messias, hiszen irást sem tud?

CAIPHAS

565 De bizony a nyelve szent iráson jól fut.

⁴¹ [Itt végződik a drámaszöveg végéről az utasításnak megfelelően előrehozott rész.]

⁴² [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

⁴³ [Az idézőjelet az érthetőség kedvéért kitettük.]

⁴⁴ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

ANNAS

Hol tanulta, hiszem iskolába nem volt,
Az Attya peniglen deákul sem tudot?

CAIPHAS

Másut áruld tehát messiasságodot,
Nem kívánnya senki te királyságadot.
570 Magadra vess osztán, ha bolondságadot,
Egy veszély követi nagy Uraságodot.

MESSIAS

Nem hallotátoke, mit jelent az irás,
Hogy téged dicsirnek kisedek szavai?
Meg láttyátok, el jö reátok a' sirás,
575 Midön le omlanak város kö falai.

Halyátok minyájan e' pelda beszédet,
Ha eszt meg mondjátok, én is ki jelentem,
Milyen hatalommal tanitom kösségem,
Honan jött én reám királyi felségem.

580 Mondjátok, honnan volt János keresztsége,
De tudom, hogy erre semmit nem felelték,
Ebből én töllem hát semmit ki nem vesztek,
Honan vagyon az én hatalmam ezekre.

585 Vala egy cselédes igen gazdag ember,⁴⁵
Szöllőibe küldte kedvesebb szolgálait,
A szőlő mivesek egy másnak mondának,
Ölyük meg csak hamar gazdának szolgait.

590 Azokat meg ölvén szöllőből kivettek,⁴⁶
Viszontag el küldé egyetlen egy fiát,
Arra mint a' bikák reá rohanának,
És dühosségeknak felvonak kéz ijját.

595 Esztet is ölyük meg, ezé az örökség,
Ne hadyuk, hogy rea szályon ez a' bövség,
Nem illeti ötöt ilyen nagy dicsőség,
Haljon meg, had mienk légyen az örökség.

⁴⁵ cse<n>lédes [írással javítva.]

⁴⁶ kivetek [Emendáltuk.]

Midön el jö tehát a szöllőnek ura,
Ö a' gonoszakot gonoszul el veszti,
Nem leszen előtte senkinek tutora,⁴⁷
Mert az örök tüzzel ökököt meg emészti.

600 Tölletek Istennek el mult Coronája,
A pogányoké lesz az életnek fája,
Nem voltatok méltok Isten országára,
Azért fel nyitatot veszélynek a' szája.

605 Pogányok kezében adatik e' váross,
Mert az eget éri már a sok gonoszság,
A vitézek előtt nem leszen e záros,
Kiktől tü reátok jö a' nyomoruság.

610 Feslet erkölcsüek, jaj lesz akkor néktek,
Irigyek, fösvények, mit mondyak hát néktek,
Gyengék es kényesek, tü eppen el vesztek,
Gonosságtok hasznát midön el veszitek.

615 Hány csöp ártatlan vért öntöt ki e' város,
Profetaim ellen voltál te meszáros,
Sodoma vétkével már eppen vagy páros,
Könyörgésed elöt meny ország is záros.

Mosz szabadultál meg a' kemény fogságbol,
Nem régen jöttell ki Babyloniabol,
De soha ki nem jösz tobször a' rabságbol,
Öröké kiáltasz a' nyomoruságbol.

SCENA SECUNDA

(Consilia Principum Sacerdotum adversus Christum.)

ANNAS

620 Izrael nepének okos bölcs venei,
Sido nemzetségnek minden fő rendei,
Az örök Istennek választot hivei,
Abraham, Isaaknak 's Jakobnak Istene!

⁴⁷ [A *senkinek* szóban több olvashatatlan javítás.]

625 Mit cselekszünk immár ezen férfiuval,
Nem jó sokat járnunk az ő juhaival,
Fel forgat bennünköt kemény utaival,
Már egész sideság jár tanitványival.

630 Hogy veszedelemben forog az országunk,
Felő hogy miatta el vész nemzetségünk,
A' Romaiaktól rontatik városunk,⁴⁸
Mert utánna jönnek 's viszik kösségünk.

635 Vannak már egy néhány amito társai,
Hérodes királynak éppen ellenségi,
Immit, amot gyűjtöt rondyos taniványi,
Es Galilaeanak kuldus alkotmányi.

SENIOR PRIMUS

Ha ugyan a' voxot elsöbben ki mondyam,
Én aszt jovallanám, ne hadnok sokáig,
Mert ha halogattyuk tizen két oráig,
Jobbágyságra esnek a' mü unokáink.

SENIOR SECUNDUS

640 De csak alattomban olyan munkálkodyunk,
Minden volta képpen azon gondolkodyunk,
Hogy csak hamar az ő életén fel adyunk,
A' nagy ünnepekre valamit ne hadyunk.

SENIOR TERTIUS

645 Ha Istennek fia, ötöt probalyuk meg,
Igen rut kinokkall ugyan vallasuk meg,
Az uj királyságra veszövel kennyük fel,
Tövis koronával fejét hegyezzük fel.

SENIOR QUARTUS

650 En is aszt mondom, hogy hamar legyünk azon,
Ne talam a' kösség mellete fel ályon,
És így közöttünk is vérontás támadjon,
Minden veszély osztan reánk úgy áradyon.

SENIOR QUINTUS

En is aszt voxolom, a' mit komám uram,
Annál többet én ma nem is mondok, uram.

⁴⁸ város<a>unk [Ráírással javítva.]

CAIPHAS

655 Jobb ennek el veszni, mintsem mind el veszünk,
Ha e' király léssen, hová lesz országunk?
Oda vész a' törvény 's minden igasságunk,
De miként lehessen, az a' nagyobb dolgunk?

GENIUS MALUS PRIMUS

660 Judas, most kaphatnál egy kiss nyereséget,
Ha jól meg tanulnád aszt a' mesterséget,
A' mire tanítlak, azzal kenyeredet
Kereshetnéd: meny el, add el Mesteredet.

GENIUS MALUS SECUNDUS

665 Látom, szükséged van egy pipa dohányra,
Semmi kedved nincsen boldog meny országra,
Ha el akarsz élni, ne meny imádságra,
Soha nem lesz gondod asztán fő fájásra.

JUDAS

Ugy hallottam, néktek vagyon nagy tanácsotok,
Ha meg zerdülne most a' sárga pungatok,
Abbol ki repülne hozzám a' márjástok,
Kezetekbe lenne holnap Messiástok.

CAIPHAS

670 Egy sárga papucsra való pénzed léssen,
Ha holnap ő véle léssz előttünk készen.

JUDAS

675 Had lássam hát a' pénzt, arra van szükségem,
Ha pénzt nem láthatok, fogy az egészségem,
Immár sok ideje protestál érszényem,
Csak ezüstbe volna most gyönyörűségem.

GENIUS MALUS PRIMUS

Bezzeg Judás pajtás, most jól gondolkoztál,
Hogy a Mesteredtől immár el tavoztál,
Ne fély, hiszem velünk már meg barátkoztál,
Régen jól tudtad aszt, hogy már el kárhoztál.⁴⁹

⁴⁹ már <el> el kárhoztál

GENIUS MALUS SECUNDUS

680 Kitől félhetz, hiszem vagyon két pajtásod,
Kik fülökben tartják minden ohajtásod,
Kebelekbe rejtik sok szép szohajtásid,
Pokol videkinél holnap lesz hálásod.

SCENA TERTIA

(Christus comprehenditur et ad Principes Sacerdotum vincitus ducitur.)

CHRISTUS

Maradjatok itten, a' mig tova mégyek.

PETRUS

685 Uram, nálad nélkül hát én hova légyek?

CHRISTUS

Atyám, ezen pohár, ha lehet, mulyék el,
Ezen nagy szenvedés töllem távozzék el.

ANGELUS

A te pohárodnak nagy keserüsége,
Sok ezer népeknek lészen üdvössége.

CHRISTUS

690 Alugyatok immár minyájan, nem bánom,
Loppang már arulo Judás én utánnam.

JUDAS

Jertek elő gyorsan immar, jo vitézek,
Éles fegyveretek hamar készítsétek,
Siessetek, most van éppen szerentsétek.

Üdvöz légy, Rabbi, be rég nem láttalak!

CHRISTUS

695 Csokkall arulode, Judás, Mesteredet?
Hát tü kit kerestek, sidóknak serege?

MILITES

Meg akarjuk fogni mü a' Jesus Kristust.

CHRISTUS

700 En vagyok. Hát eddig miért meg nem fogtatok?
Engem a templomban sokszor halgatatok,
Közötetek voltam, 's hozzám sem nyultatok,
Mondjátok meg tehát, ki után fáradtok?

TURBA

Halálra keressük mü most az uj Kristust.

CHRISTUS

En vagyok, meg mondám. Velem mit akartok?

JUDAS

705 Fogjátok meg hamar, vigyétek el szépen,
Hogy a' népek között bojdulás ne essen,
Más képpen a' nekünk nagy kárunkra lészen,
E' dolgot a' kösség ha eszében veszen.

PETRUS

Hol vagyon a' kardom, kedves bátyám, András,
Ad kezemben mindyárt, ö kezét el vágom!

CHRISTUS

710 Tedd hüvelybe kardod, mert az én országom
Harczolna érettem, de nincs kivánságom.

SERVUS PRIMUS

715 El hoztuk az embert, a' mint parancsoltál,
Bizonnyal e' lészen, a' ki előted áll,
Eleget pengetük uton az oldalát,
Majd bé törjük *vala* egy oldala csontyát.⁵⁰

ANNAS

Mind ezekben bé tölt szivem kivánsága,
Hogy előttem látom eszt az embert fogva,
Nem félhet ö tölle már a' Sinagoga,
Caiphas Comamhoz vigyétek hurczolva.

SERVUS SECUNDUS

720 Ihol, az uj király előtted vagyon már,
Helyt vagyon, nem bánnyuk, ha meg ölod is bár.

⁵⁰ vála [Emendáltuk.]

CAIPHAS

Hogy kezemben esnék, én asztot kívántam,
Kivánságom szerént immár meg is láttam,
Talam úgy fog esni, amint állítottam,
725 Meg kell halni néki, én úgy profetáltam.

SENIOR SEXTUS⁵¹

Meg nem lehet ölni, ha nincs bizonságunk,
A' törvény úgy hozza, 's a' mü igasságunk,
Másként leszen nekünk így nagy számadásunk,
El terjed mindenüt ezen gonosságunk.

CAIPHAS

730 Mond meg hát igazán, te vagy-e a' Kristus,
Kenyszeritek téged, majd meg csap a' fiscus!

CHRISTUS

Az Embernek fiát, bizony, meg láttátok
A' felhök oszlopán, midőn imadyátok,
Meg itil titeket, minyájan tudjátok,
735 És a' sententiát akkor meg halyátok.

CAIPHAS

Hallátok minyájan eszt a' karomkodást,
Ellenünk minyájan éppen adyarkodik,
Elég bizonságim, hogy így batorkodik,
Egeknek feliben szava emelkedik.⁵²

TESTES FALSI

740 Uram, e' mondotta fülünk hallotára,
Hogy Salamon király fényes templomára,
Kezeit nyujtaná annak romlására,
Fel is epitené harmadik napjára.

POPULUS

745 Semmit ne könyörülj az halgatására,
Öletesd meg ötött, melto az halálra!

CAIPHAS

No hát, most, vitézek, jól meg kötözzétek,
Pilátus Comamhoz csak hamar vigyétek,
Uczákon hurczolván mindenüt verjétek,
És teli torokkal halálra kérjétek.

⁵¹ Consiliarius sextus (idest Senior) [A szerepnevet egységesítettük.]

⁵² E<|>geknek [Ráírással javítva.]

SERVUS TERTIUS

750 Annas és Caiphas együtt Herodessell,
Te hozzád küldöttek e' bünös emberrel,
Halálra kívánnják, mivel sok vétkekkell
Rakva tanáltatott, 's iszonyu bünökkell.

PILATUS

755 Meg van irva, tudom, a' Compilataban,
Aszt is olvastam én az Aprobataban,
Hogy ha bünös vagyon ösünk országában,
Vagy pedig árulo esik mü hazánkban:

760 Mindyart asztot nékem hirrre kell ot adni,
Annak Causáját előmbe kell rakni,
De bizonságokkall meg is kell próbálni,
A' mi gonoszt mivel, jól meg kell fontolni.

POPULUS

Meg van parancsolva, minden gonosz tévöt,
Te akaratodbol vinnünk kell halálra.

PILATUS

De mi gonoszt mivel, hol a bizonságtok?

POPULUS

765 Kegyelmes jó Urunk, ha ez gonosz tévö,
Nem lött volna nepet álnok hitegetö,
Soha te kezedbe nem jutott volna ö,
Hogy meg öletessék, nem volna most kerö.

PILATUS

770 Sok vádolast hozot reád a' sidóság,
Mond meg, vane benned valami gonosság,
Nem illik te hozzád, látom, a királyság,
Asztot hát vadászni bizonyoson hivság.

CHRISTUS

Az én Királyságom nem e' földről vagyok.⁵³

PILATUS

775 Nem tudom, ez embert miért kárhoztatyátok,
Mi okra néz, ötöt halálra várjátok?
Én meg szabadítom, ha tü akarjátok,
Mindyárt elbocsátom. Mivel vádolyátok?

⁵³ Királyságom <látom> nem

POPULUS

Országunkban soha nem léssen békeség,
Fel támad ellenünk a' Romai kösség.

PILATUS

780 Törvényetek szerént hát itilyétek meg.

POPULUS

Nem szabad münékünk senkit meg ölnünk.

PILATUS

A sidok királyát nem szabad meg olni.

POPULUS

785 Ha eszt el bocsátod, meg fogod böjtölni,
Császár haragjában szükség néked esni,
A' Tisztartoságból éppen ki vetkezni,
Szerentsétlen sorsra végre osztán jutni.⁵⁴

PILATUS

790 Kenszeritlek tehát minyájan titeket,
Mondyátok meg mindyárt, mit vétett tü néktek,⁵⁵
Mert ez igaz ember azért el bocsátom,
Semmit nem gondolok, ha aszt is meg bánom.

POPULUS

Meg mondok már egyszer, miként cselekedet,
Kedves Nemzetünkre hogy ö fenekedett,⁵⁶
Minden dolgaiban velünk ellenkezet,
Münköt s doctorinkot éppen nem becsulött.

PILATUS

795 Meg esküttem én is, soha igaz verben,
Sem meg nem feredem igaznak sebében.
Honan valo vagy te, mond meg hát én nékem!

CHRISTUS

Meg mondám, hatalmad én rajtam nem volna,
Hogy ha Szent Atyámtól nem adatot volna.

⁵⁴ osztán<t>

⁵⁵ vetett [Emendáltuk.]

⁵⁶ fenekedet [Emendáltuk.]

PILATUS

800 Mégis kényszerítlek: honan való vagy te?
A' te Nemzetséged adot a' kezembe?

Mivel hamisságot nem tanálok benne,
Sententiát bizony nem mondok ellene,⁵⁷
805 Hogy a' veszedelem ne szályon fejemre,
Tehát akár hova mennyetek el vélle.

POPULUS

Mindyárt el is viszük, csak mond ki a' voxot.

PILATUS

Meg nem mosom kezem az ártatlan vérbe.

JUDAEI

Mü rajtunk a vére, 's a' mü fiainkon.

SCENA QUARTA

(Judas reddit 30 siclos et laqueo se suspendit.)

JUDAS

810 Jaj, mit cselekedtem, eladván Uramot,
Kárhoztattam fára kedves mesteremet!
El megyek most mindyárt Caiphas házához,
Visza mondom gonosz ember szollásomot.

Edes jo uraim, igaz volt az Ember,
A' kit elarultam kezetekben adván.

CAIPHAS

815 Nem bánnyuk, ballagj el innen most dolgodra,
Nincs semmi szükségünk már igasságodra.

JUDAS

Jaj, én hát el megyek, és egy aszszu fára
Fel hágok, 's repülök onnan más világra.

GENIUS MALUS PRIMUS⁵⁸

820 Most jól gondolkodtál, kedves Judás bátyám,
Ennél hasznosb tanács nincs e' világ hátán.

⁵⁷ Sentiát ellenne [Emendáltuk.]

⁵⁸ <GENIUS> GENIUS MALUS PRIMUS

GENIUS MALUS SECUNDUS

Mü is segítségell leszünk ott te hozzád,
Majd jo helyre viszünk, a hol meg ne fázzáll.

GENIUS MALUS PRIMUS

Magad is jól tudod, régen el kárhoztál,
Mikor pajtársodnak münkököt válloisztottál.

GENIUS MALUS SECUNDUS

825 Ne félj, mert nálunk is minden esztendőben,
Vagyon sokadalom leg aláb Pünkösdben,⁵⁹
Szép tisztséget adunk néked országunkban,
Csak dohánt metélünk fejedben pipánkba.

JUDAS

830 Szépen hát bánnyatok ott öreg fejemmell,
Ha fungálni fogok ugyan tisztséggemmell.

GENIUS MALUS PRIMUS

Jere, had emelyünk fel az aszszu fára,
Nem lesz gondod osztán erre a világra.

JUDAS

Mennyünk el hát, mindyárt néktek adom magam,
Had pökjem először, 's kössétek a' nyakam

GENIUS MALUS SECUNDUS

835 Hol vadtok, hivei a' nagy Lucipernek?

GENIUS MALUS TERTIUS ET QUARTUS⁶⁰

Jelen vagyunk, 's osztán mi tetzik te néked?

GENIUS MALUS PRIMUS

Örvendyetek mostan Judas el vesztiben,
Mesterit el adta a' ki harmincz pénzen.

DIABOLI

840 Vigyáz, te piribek, mert mindyár el viszünk,
Ezzell az horoggall beledet ki vonszuk.

GENIUS MALUS PRIMUS

Nézzétek, Judasnak be tarka a' béle!

⁵⁹ sokada<d>lom [Ráírással javítva.]

⁶⁰ 3^{tus} et 4^{tus} [A szerepnevet egységesítettük.]

GENIUS MALUS SECUNDUS

Soha többször nem volt kezünkben e' féle,
Ebből csinálhatunk hurt a' hegedünkre,
Avagy jo korbácsat gonosz emberekre,
845 Ha viszá felelnek a' mü beszédünkre,
Vagy szot nem fogadnak ök mendergésünkre.

SCENA QUINTA

(Pilatus pronunciat sententiam, Christus ducitur ad Calvariam.)

PILATUS

A Názarethi Jesust, sidok királyát, ki a' népet fel fordította, el amitotta,
a' Császárt meg vetette: mint hamis Messiást, a' mint az ö
nemzetségiből valo tanú bizonságok meg bizonyittyák, vigyének
850 ki a' gonosz tévök büntető helyére, és két latrok között feszítetek
gyalázatos kereszt fára.

CENTURIO

Rajta, hohérok, kísérjétek a' Kristust.

LICTOR PRIMUS

Nosza hamarsággall innen indulyunk el,
Királyi székeben ötöt emeljük fel,
855 Ha királyi nevet ö magával visel,
Szabadulyon meg hát: azután valik meg.

LICTOR SECUNDUS

Siess hamar, siess, most mégy királýságra,
Majd emelünk teged mü nagy Uraságra,
Ott emlekeztetünk régi szovaidra,
860 Mutasd meg érdemed az Isteni jussra.

LICTOR TERTIUS

Mivel szokása volt nagy helyeken jární,
A' szegény kösséget ottan amitani,
Akarunk mü néki oly gratiát tenni,
Hogy jo magos helyre fel fogjuk emelni.

LICTOR QUARTUS

Üsd, verd, ne kimild a' sidok királyát,
865 Viszi most a' hátán királyi palczáját,
Majd fejében verjük kézben lévő nádýát,
Azzall is tisztelyük Egi méltoságát.

LICTOR PRIMUS

870 Uralkodjál immár felséges székedben,
Akaratod szerint király vagy mar itten,
Minden féle népen uralkodjál, Isten,
Mivel uri székben helyezettünk frissen.⁶¹

LICTOR SECUNDUS

875 Szaj le a' keresztből, meg hiszük, Isten vagy,
Ha látjuk, meg valjuk, csak bizonyos jelt ady,
Szabadito voltál, kerünk, fenn ne maradj,
Most profetály nekünk, ha igaz Kristus vagy.

*(Cantus Alius cum fine Actus secundi juxta crucem decantatus
a Magdalena.)⁶²*

MAGDALENA⁶³

O, Isteni méltóság, mire hoz a szeretet,
Sok kivallásra, végre halálra adattáll.

880 Az ember életéért illy rut halált válloztál,
Menél az hohérid és ellenségid szolgáltyára.

Ah, ah, nagy kedven tartot en szerelmes Jesusom,⁶⁴
Ki nélkül bus szívem, 's meg epedet lelkem 's életem.

O, Emberi gyarloság, mire hoz az álnokság.
Tested romlásra, lelked fogságra bocsátád.

885 Illy keserves inségben, ki veted Istenedet,
Kinok vizének mély tengerében meritetted.

Azért háladással, 's nagy aitatossággall,
Kegyess teremtődhöz, hogy a' dicsőségben, vigadoz;

⁶¹ [A *frissen* olvasata bizonytalan.]

⁶² [A drámaszöveg zárása után, a 31. lapon olvasható utasítás:] Cantus Alius cum fine Actus secundi juxta crucem decantatus a Magdalena. [Az utasítást végrehajtottuk, a felvonás végére helyeztük az *O, Isteni méltóság*-gal kezdődő, s a *Finissel* végződő részt.]

⁶³ [A hiányzó szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁶⁴ A, a [Emendáltuk.]

890 Térj meg hát Istenedhez, még rád teként kegyesen,
Lelki örömedre, örök üdvösségedre viszá hoz.
O, keserves szolgálat, ki örökké fogva tart,
Buval 's gyötrellemell és mérges eledellell tápláltat.⁶⁵

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

TITUS VESPASIANUS CAESAR⁶⁶

895 Nem tudom, mi fojtya szivem vidámságát,
Érzem belső részem nagy szorongatását,
Hiszem nem kívánom senkinek országát,
Taposztalom mégis világ álnokságát.

900 Az én szelidségem egész világ láttya,
Jámborságom pedég országom jól tudya,
Mégis sok bu, bánat szivem haborgattya,
Sok égi háboru lelkem fojtogattya.

Ma is fél etzakán igen meg rettentem,
Éjeli látástol úgy meg felemlettem,⁶⁷
Csak alig hogy éppen kétségben nem estem,
Ezen ijetségben mindyárt fel ebrettem.

PRAEFECTUS MILITIAE

905 Nekem is úgy teczet tegnap előtt reggell,
Hogy bé fedve az ég nem lévén fellegetell,
Annak két kapui egy zergő szekérrel
Meg nyilván, zerdüle rogyogos menküvel.

910 Az elöt szemlélttem oly fényes csillagot,
Jerusalem felé, a' mely úgy villámot,
Hogy éppen az hajam egyenesen állot,
Ámbár közel hozzám senkiis nem állot.

SCRIBA

Ha szabad lesz szolnom most felséged elöt,
Egy kérésem volna uraságod elöt.

⁶⁵ [Itt végződik a drámaszöveg végéről az utasításnak megfelelően előrehozott rész.]

⁶⁶ [A szerepnevet itt meghagytuk e formában, a továbbiakban a kézirat csak TITUST használ, ezt követjük.]

⁶⁷ fele<l>mlettem [Ráírással javítva.]

TITUS

915 Mond meg, a' mit akarsz, tudod már a' szokást,
Hogy én meg nem tiltom senkinek a' szollást.

SCRIBA

Olvastam a' minap, ha jól emlékezem,
Augustus császárnak Cronica könyvében,
Birodalma alatt el múlt esztendőben,
920 Valának ez jelek még Jerusalemben.

TITUS

Sajdisd ide hamar az említett könyvet,
Eleitől fogva vedd reá szemedet,
Hogy ha fel tanálsz csak hamar leckédet,
Sok jó reménséggel bé töltöm kedvedet.

SCRIBA (*legit librum:*)

925 Tiberius Császár midőn parancsolna,
És az egész világ békeségben volna,
Senki az ég alatt mással nem harcolna,
Népnek ártalmára kordott fel nem vonna:

Történek ily dolog sidok országában,
930 Jerusalemben város ő tartományában,
Melyen az egész nép rémüle magában,
Földnek kereksege meg indult sarkában.

Bethlem Várossában egy gyermek születék,
Heródes királytól mindyárt kergetteték,
935 Negyven ezer gyermek meg is öleteték,
De mégis ő tölle fel nem tanáltatek.

E mondotta magát Sidok királyának,
Az el veszet népség új Messiásának,
Oka volt e világ almelkodásának,
940 Minden féle népek csudálkozásának.

Sántákat, bennákat, vakokat gyógyított,
Siketeknek hallást, 's nemaknak szót adott,
Holtakat csak egy szóval fel támosztot,
A' nappal és holdal, 's csillagokkal jádszot.

945 Ennek Tiberius oltárt építete,
És szép lako helyet itten készítete,
Hogy ha ide jönne, lenne ő Istene,
Az egész világon hire el szélyedne.

TITUS

950 Hova lött az után az a' nagy szent ember?
Tán Roma várossa nekie nem teczet,
Hogy sido országba válosztot volt helyet?
Mi oka, hogy engem ö meg nem kereset?

SCRIBA

955 Midön életinek volna virágjában,
Mindenekell volna szép jámborságában,
El járván mindenüt ö hivatalyában,
Sidok meg irigylek aszt egy átalyában.

Hogy ö király volna, aszt sidok mondottak,
De csak iritségből eppen aszt fundálták.
Azért kereszt fára ártatlan akaszták,
960 Hogy jo férfi volna, aszt meg nem gondoltak.

TITUS

Ezen gonosságért volt e' büntetések,
Föpapok és Biráknak méltó szenvedések?

SCRIBA

965 Pilatus küldetet nagy szám kivetésbe,
Herodes eset volt szörnyü betegségbe,
Minyájan a Papok estek ök kécségbe,
Meg is bolondultak a' nagy mendergésbe.

De szörnyü vétékben uszkál a sidóság,
Meg rögzött ö benne immár a' gonosság,
Mesze vagyon töllük törvény és igasság,
970 Eppen el áradot az utálatosság.

Ezen égi jelek talám aszt czélozzák,
A csilagok, nap, hold, vélem, aszt mutattyák,⁶⁸
Magok járássokkall egészen okozák,
Hogy sido országot nékünk kézben adyák.

PRAEFECTUS MILITIAE

975 Uram, ha akarod, vannak jó vitézid,⁶⁹
Nem méltó, hogy birják földed ellenségid,
A' sidok te néked voltak rosz szomszédid,
Hannagyid el mennek, csak halyák beszédid.

⁶⁸ m<i>utattyák [Ráírással javítva.]

⁶⁹ vitézi<ek>d [Ráírással javítva.]

980 Hamar el pusztittyuk Judea országát.
Éppen porrá teszük Sionnak határát,
Ama nagy templomnak le ontyuk kö falát,
Az egész városnak csak hadyuk a' porát.

TITUS

Hát igen, jo reggell jöjön bé a' tanács,
Azonban itt légyen sereggell a' kovács,
985 Fegyverben öltözzék az egész tartomány,
Keszen tanáltassek egész tábori szám.

SCENA SECUNDA

*(Titus Vespasianus consultatur de obsidenda urbe Jerosolyma,
mittit legationem ad Syrios.)*

TITUS

Bölcsességell teljes jo tanács adoim,
Roma várossába okos bölcs veneim,
Csak jáczodnak velem felfordult koczkáim,
990 Félek, el pusztulnak talám az országim.⁷⁰

A sidok vétkei fojtyák a' lelkemet,
Egeknek jelei rettentik szivemet,
Talám valamire csak vetem fejemet,
Ha teczik tü néktek, hadakot gyűjtetek.

995 Eröss vitézekből nagy tábort allitok,
És nagy vér ontásra kelepczét forditok,
Sionnak hegyére ostromot rendelek,
Továb a' sidoknak semmit nem szenvedek.

1000 El áradot kösztök már a' vér ontás,
Nyakokon felyül van éppen a' gonosság,
Leg első törvénynek igasságtalanság,
Szivem meg fojtya éppen a' boszuság.

CONSILIARIUS PRIMUS

Ne hadyuk sokáig hát mü ezen dolgot,
Ne engedyük, mulyék e' tanács két napig,
1005 Hanem küldyünk hadat most sido országig,
Ha lehet, rontsunk bé ot Jerusalemig.

⁷⁰ puszt<>ulnak [Olvashatatlan betűkre ráírással javítva.]

CONSILIARIUS SECUNDUS

Jovallom enis, hogy szedyünk vitézeket,
Bezzeg ott kaphatunk drága edényeket,
Magunknak hozhatunk szép feleségeket,
1010 Gyémantot, rubintot. gyöngyös fegyvereket.

CONSILIARIUS TERTIUS

Nem illik aszt nekünk, Császár, el szenvednünk,
Söt, méltó ö rajtok boszu állást tennünk,
Sok ártatlan vérért bünös vért ontanunk,
Egész országokat mind el pusztitanunk.

CONSILIARIUS QUARTUS

1015 Ezek a' szándékok hogy jól történjenek,
Töllünk is veszélyek mesze el mennyenek,
Né talám vállokrol nekünk felelyenek,
És Jérusalemből viszá ne verjenek.

1020 Kérjünk segítséget az Assiriusoktól,
Tudom, hogy nem félünk osztán a' sidoktól,⁷¹
Meg foszthattjuk, tudom, ökök országoktól,
Nem félhetünk bizony viszá verésektől.

CONSILIARIUS QUINTUS

1025 En is aszt mondánám, küldyünk segítségért,
Az Assiriusokhoz kemény követségért,
Mélto, hogy harczoljunk mü az igasságért,
Életünk le tegyük a' meg holt Kristusért.

TITUS

1030 Mint okos férfiak, jól meg gondoltátok,
Én is úgy cselekszem, a' mint mondottátok,
Helyes mind, a' mit most tő tanácsoltatok,
Éppen mindeneket jól meg fontoltatok.

Tizenkét órátort mindyárt rendelyetek,
Harminckét mellovat mindyárt szerezzetek,
Szép medve bőrököt vagy hetet vegyetek,
Ha kérdi, mi dolog, tő így feleljetek:

1035 Sok esztendőt kíván neked a' mü Urunk,
Aszt jelenti mostan kegyelmes Császárunk,
Néked, nagy hatalmu felséges királyunk,
E' discretioval illy okból udvarlunk.

⁷¹ sidoktól <fo> meg

1040 Tovább a' sidoknak mü nem szenvedhetünk,
Sok féle jelektől úgy ingereltetünk,
Hogy reájok éppen nagy hadakkall mennyünk,
Igy az Istenektől meg ne büntetessünk.

1045 Eszt a nemzetséget méltó, el törölyük,
A' sok gonosságot belölök ki verjük,
Fegyverünk elével ugyan meg dörgölyük,
De mü nálad nélkül semmit nem próbálunk.

1050 Hanem mostan tölled segítséget kérünk,
Vitézidnek elég fizetést rendelünk,
Ezeket mondyátok, de hamar járjatok,
Egy városrol másra ne kborulyatok.⁷²

SCENA TERTIA

*(Assiry facta confederatione cum Romanis, ad incinerationem
Jerusalem itineri se se accingunt.)*⁷³

REX ASSIRIORUM

Mi kell néktek, jó legények,
Honnan jöttetek, vitézek,
Vagyone jo egészségtek?

LEGATUS PRIMUS

1055 Királyi felséged hiv szolgálattýára,
Mindenkor fel állunk parancsolattýára,
Készek vagyunk mindyárt mü a' vér ontására,
Nem lesz országodnak e' pusztulására.

LEGATUS SECUNDUS

1060 Aszt jelenti néked kegyelmes Császárunk,⁷⁴
Követségünk hozza védelmes királyunk,⁷⁵
Minyájan most itten illy okbol udvallunk,
Hogy edyet érts velünk, s' halgasd meg, mit mondunk.

⁷² kborulyanak [Emendáltuk.]

⁷³ confed<>eratione [Olvashatatlan betűre ráírással javítva.]

⁷⁴ C<z>sászárunk [Ráírással javítva.]

⁷⁵ vedelmes [Emendáltuk.]

LEGATUS TERTIUS

Továb a' sidoknak mü nem szenvedhetünk,
Usq elég fizetést rendelünk.⁷⁶
Sok féle jelektől ugy ingereltetünk,
1065 Hogy reájok éppen nagy hadakkall mennyünk,
Igy az Istenektől meg ne büntetessünk.

Eszt a nemzetséget méltó, el törölyük,
A' sok gonosságot belölök ki verjük,
Fegyverünk elével ugyan meg dörgölyük,
1070 De mü nálad nélkül semmit nem próbálunk.

Hanem mostan tölled segítséget kérünk,
Vitézidnek elég fizetést rendelünk.

REX ASSIRIORUM

A Romaiakall mindenkor jól éltem,
Mikor vélek jártam, senkitől sem félttem,
1075 Minden ellenségnek én ellent vetettem,
Midön a' Császárrall szövetségben éltem.

En is ma e' féle tanácsot tartottam,
Elmémben hasonló dolgokat forgattam,
Nem jó csak egy hadnak a' sidokra menni,
1080 Né talám történnék asztot meg győzetni.

Hanem nagy erőköt öszve kell gyűjtetni,
A' mit cselekedtek el nem kell szenvedni,
Teteitől fogva talpig le kell verni,
Melyre segítséggell én is fogok lenni.

Ezen felelettel viszá indulhattok,
Felséges Czászárnak jó hirt is mondhattok,
Sidoknak a' hátán én dohánt vágatok,
1085 S' hátok bőreiből szalag szijat szabok.

LEGATUS QVARTUS

Udvöz légy, sirusok felséges királya,
1090 Kivannyuk, mindenben szerencséd folyása,
Essék szived szerént, a' mint most kívánnya,
Láthasd meg békevel sidoknak romlását.

⁷⁶ [A sor után:] Ut videre et in pagina mediatas. [Úgy értelmeztük az utasítást, hogy az a korábbi rész *Sok féle jelektől ugy ingereltetünk* sorral kezdődő és az *Vitézidnek elég fizetést rendelünk.* részig tartó sorok ismétlését rendeli.]

SCENA QUARTA

(*Titus Vespasianus et Assirÿ Castra metantur adversus
Jerosolymam et Judaeos.*)⁷⁷

TITUS

Hamar el jártatok, lám, a' követségbe,
Vagyone valami az uj szövetségbe,
1095 Lesze birodalom már a' segítségbe,
Talám a' sidokkall vagyon békeségbe?

LEGATUS PRIMUS

Kegyelmes Császáruk, jo hirekkell vagyunk,
Semmi rosz nem tanált, szerencsésen jártunk,
Hamar kimondaték kívánt feleletünk,
1100 Ebben éppen nem lesz hátra menetelünk.

Nékiis régen volt e' féle szándéka,
Hogy a' sido nepet ugyan meg hajhásza,
Minden tartományit éppen el praedálya,
Kegyelmesség nélkül egészen el rontsa.

1105 Azért mü is abbol semmit el ne hadyunk,
Hanem ahoz lássunk, amit el végeztünk,
Mindyárt holnap után sidot mészárolyunk,
A' város kapuin belöl ebédelyünk.

TITUS

Ha így van a dolog, tovább ne halaszuk,
1110 Fel tett szándekunkot már el ne mulassuk,
Első szerencsénket éppen meg ne vessük,
Semmit a' sidokon mü ne könyörülyünk.

Az ök országokat rontsuk el egészen,
A' kik éség miat s' döggell meg nem hálnak,
1115 Avagy fegyverinktől épségben maradnak,
Akasztófán adyuk ebedül holloknak.

PRAEFECTUS MILITIAE

Rajta hát, vitézek, fenyyetek a' kardot,
Pengessétek hamar kapukon a' lánczat,
Mindyárt napkeletre fordissuk a zászlót,
1120 Jol meg szorongatván lovunkon a' patkot.

⁷⁷ Assiry [A korábbi előfordulás írásmódjára változtattuk.]

TITUS

Jaj léssen ma néked, Istentelen város,
Egészen el nyomot tegedet az átok,
Most, most ellenségid teged környül vesznek,
Könyörületesség elötük nem léssen.

1125 A Várasban pedig nagy vér ontás léssen,
Salamon temploma el rontatik éppen,
Kö a kövön benne meg nem marad épen,
Elégtétel, és így a' gonoszét léssen.

1130 Jol van, mert meg ölted az ártatlan embert,
Környulled el ázott a sok ártatlan vér,
Meg fizetz most azért leg kissebik fillért,
Nem marad te rajtad semmi ados levél.

SCENA ULTIMA SEU EPILOGUS

(Cantus: Nemesis divina, et Sinagoga.)

NEMESIS

Már bétölt az Ur haragja
Sidok sinagogáján.

SINAGOGA

1135 O, Istennek igassága,
Mire jutatál engem?

NEMESIS

Sirván sirhatsz éjjell, nappall,
Feredhetel köny hullásban,
El vetted már érdemedet.

SINAGOGA

1140 Elmult minden vigaságom,
El pusztult már szép városom,
Meg csufolták ellenségim.

NEMESIS

Jol van, mert igen vétkeztél,
Te Istentelen város.

SINAGOGA

1145 Azért városom kapui
A' földre szegesztettek.

NEMESIS

1150 Azokáért te koldussá
És löttél utálatossá,
Gyalázatot is
Reád fordult már.

SINAGOGA

El rontottak az Záraim,
Fel fordultak a' bástyáim,
Nincs már törvényünk,
El mult országunk.

NEMESIS

1155 Méltó voltál itiletre,
Te Istentelen város.

SINAGOGA

Jaj, el fogynak szemeim
Köny hullatások miatt.

NEMESIS

1160 Meg tagadtad királyodot,
Meg ölted Messiásodot,
Kegyetlenséggel
És dühösséggel.

SINAGOGA

1165 Ki omlott a' földre májom
Népem romlása miatt,
Jaj lesz én nékem
Már mind örökké.

NEMESIS

Jaj lesz néked mind öröké,
Kegyetlen sidóság.

SINAGOGA

1170 De azoknak is jaj lesz,
Kik engem követnek.

NEMESIS

El vétetet királyságod,
El pusztult már országod,
Már kezekben
Vagy ellenségednek.

SINAGOGA

1175 Azok is el posztitattnak,
Kik vétkeznek Isten ellen,
Részesek lesznek
Az én kinaimban.

Finis.

A MŰ ADATAI

A darab a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratos kötet 5–32. lapjain található; a kötet időrendben másolt darabjai közül ez az első. Tud róla *Bándi* (1896, 288.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 54), *Pintér* (1993, 118.), *Muckenhaupt* (1999, 114.). Szövegét először kiadta *Fülöp Árpád* (1897, 54–91.).

A gondosan szerkesztett dráma a jellegzetes antijudaista gondolat mentén vezet le a zsidók örök megbélyegzettségét, melynek oka Krisztus meggyilkolása. Az I. felvonásban a zsidók történetéből a legfontosabb mozzanatokot választotta ki a szerző, így a mózesi törvényhirdetést, a szövetségkötést, majd a következő jelenetben (Scena 2) egy-egy jelenetnyi időszakonként összefoglalja a zsidók történetét egészen a babilóni fogságot megelőző korig. Fontos szerepet kap a tízparancsolat, a próféciák, valamint Jeruzsálem városa mint a zsidó vallás jelképe. Az első jövendölés a megtalált mózesi törvényekkel kapcsolatos, s ekkor Jósias király elszánt az isteni törvények betartására. Ezután Jeremiás küldetését követjük, aki egyetlen igazat sem talált Jeruzsálemben. Nabugonodozor sikerrel veszi be Jeruzsálemet, és viszi a zsidókat fogságba. A következő jelenet (Scena 6) látszólag ugyanezt az időszakot mutatja be, de ekkor már Dániel jövendölését halljuk Jeruzsálem újabb virágzásáról, majd a megváltó keresztre feszítését követően a város elpusztulásáról. Itt fontos szerepet kap a 72-es mint misztikus szám: Jeruzsálem virágzó korszaka után 72 hét telik el a Messiás megfeszítéséig, majd további 72 hét az ostromig, amikor – a szerző szerint 72-ben – Titus elpusztította Jeruzsálemet (az ostrom valójában 70-ben volt). A II. felvonás a passió: a krisztusi időket mutatja be, Júdás árulását, majd öngyilkosságát, Krisztus elfogását, Pilatus ítéletét. A III. felvonás Jeruzsálem végső büntetéséről szól: Titus az asszírok segítségével elindul Jeruzsálembe. Az epilógusban a megtorlás krisztianizált görög istennője, az isteni Nemesis és a zsidóságot reprezentáló Sinagoga folytat énekes párbeszédet a zsidóság örök kárhozatáról.

A kéziratban a drámaszöveg után egy-egy felvonászáró ének található, amelyek helyét pontosan megadta a másoló, ezeket a megfelelő helyen hoztuk.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Jeruzsálem lakóinak bűneiért a zsidók a babilóni fogságot szenvedték, utána jövendölést kaptak a megváltóról, őt azonban megfeszítették. Ezért 72-ben, épp a keresztre feszítés évfordulóján, április 14-én Titus római császár megszállta a várost.

Actus primus

Scena prima

Deus Pater utasítására a tízparancsolatot egy-egy praeceptor mondja el verses formában, a nép azonban visszautasítja Jehovát, mert Mózes parancsait jobban kedveli. Mózes felmegy a hegyre, majd kihirdeti Isten parancsait a kiválasztott népnek, s a nép megígéri a parancsok betartását.

Scena secunda

A narrátor – Cronica – elmondja Izrael rövid történetét Jósiás (Józija) király uralkodásáig: kiemeli Mózes, Áron és Kaléb szerepét, Salamonig a zsidó nép dicsőségét.

Scena tertia

Jósiás király az adó beszédére küldi Safánt, közben Helcias (Hilkija/Helkiás/Hilkia/Hilkiás) jelenti, hogy az oltáron egy könyvet talált: valószínűleg a Mózes által összegyűjtött legalapvetőbb törvények gyűjteményét. E törvények büntetéssel fenyegetik az Istentől elfordulást, ezért a király a Sion hegyére küldi embereit, hogy tudják meg, mi az Úr parancsa. Azok azzal térnek vissza, hogy szörnyű átok fenyegeti a bálványimádókat, de mivel a király meghallgatta az Úr szavát, az Úr távoltart minden veszélyt. Ezért a király valamenyi emberével Jeruzsálembe indul, hogy a nép is megtudja mindezt.

Scena quarta

Deus Jeremiást küldi Jeruzsálembe, megnézni, hogy él-e még ott igaz ember. Jeremiás arról számol be, hogy csak bűnösöket talált. A prédikáló Jeremiást latrok fenyegetik.

Scena quinta

Nabugonodozor parancsot ad vezérének, Nabuzárdánynak Jeruzsálem megszállására és a lakosság elszállítására. Jeremiás fenyegető jóvendülésére Fassur tiszteletlen a prófétával, fenyegeti. Sedecias retteg.

Scena sexta

Nabuzárdány elfoglalta Jeruzsálemet, a zsidó népet elhurcolták a babilóniai fogságba. Nabugonodozor meg akar tartani három gyermeket, de új nevet ad nekik: Ananias Sidrák lesz, Azacias Misák, Misael pedig Abdenágo. Daniel próféta a bűnös nép nevében Isten bocsánatáért és a szabadulásért könyörög. Gabriél elmondja Danielnek a jóvendőt: hetvenkét hét múlva vége a fogságnak, Jeruzsálem újra felépül, a nép megtisztul, eljő a Messiás. További hetvenkét hét után Krisztust megölik, ezért a pogányok a földdel egyenlővé teszik a várost, a templomot lerombolják, s ez a pusztaság marad örökké, mivel a zsidók nem ismerték fel az igazságot.

Scena septima

Abraham és a limbusbéli szentatyák könyörögnek a Messiás eljöveteleért.

Actus secundus

Scena prima

Az utasítás szerint a Megváltó jelenik meg, és elmondja Jeruzsálem vigasztalan jövőjét. A scena elején elhangzó éneksor Dávid leszármazottját, a Messiást ünnepli. A főpapok kérdezősködnek, ki az ünnevelt Messiás, Malchus elmondja, hogy Krisztus alacsony származású. Erre maga a Messiás felel, a szőlőművesek példabeszédével, majd közli, hogy a bűneik miatt örökké nyomorúság vár rájuk.

Scena secunda

Annas a vénektől kér tanácsot, mit tegyen az ámítóval és híveivel. A vének minél gyorsabb leszámolást javasolnak. Két rossz szellem (Genius malus) erősíti Júdás áruló szándékát.

Scena tertia

Júdás azonosítja, így a katonák elfogják Krisztust, és a főpapokhoz viszik. Kaifás, Annás és Heródes Pilatushoz küldik, aki ártatlannak találja.

Scena quarta

Júdás ráébred, mit tett, ezért visszaadná a pénzt Kaifásnak, de az elzavarja. A rossz szellemek segítenek neki fölkötni magát. Júdás tarka belét hegedűhúrnak vagy ostornak használják majd.

Scena quinta

Pilátus kimondja az ítéletet, a lictorok végrehajtják. A felvonást Magdalena keresves éneke zárja.

Actus tertius

Scena prima

Titus császár furcsán érzi magát, a katonák vezetője is furcsa álmot látott. A magyarázatot az írnok olvassa ki Augustus *Cronicájából*, a Tiberius császár idején Jeruzsálemben történekről, a Messiás megjelenéséről és keresztfeszítéséről. Titus összehívja a tanácsot, és felkészül Jeruzsálem megtámadására.

Scena secunda

A tanács is Jeruzsálem megtámadását javasolja, asszír segítséggel. Titus az asszír uralkodóhoz ajándékokkal küldi tizenkét orátorát.

Scena tertia

Az asszír uralkodó szívesen szövetkezik Rómával.

Scena ultima seu Epilogus

Valószínűleg énekelt dialógus Nemesis és Sinagoga között Jeruzsálem és zsidóság végső romlásáról.

SZERZŐ

1751–52-ben Bernardus Hidegh volt a minden évben a nagypénteki előadást előadó grammatikai osztály tanára (*Fülöp* 1897, 12.), ezért feltételesen őt tekintjük szerzőnek. Neve a *Magyar Katolikus Lexikonban* nem szerepel. György Józseftől annyit tudunk, hogy Hidegh Bernát Hidegh Ferencként született Csíkmindszenten 1724-ben, 1742. október 1-én öltözött be, 1748. június 29-én szentelték pappá. A háromszéki Esztelnek zárdájában hunyt el 1768. május 14-én. (*György* 1930, 513.)

FORRÁS

A szerző az Ószövetséget alaposan ismerte. A névvel jelzett szereplők közül egyik sem fiktív, egyedül a Józija király idejében tevékenykedő Ahiás főpap azonosítása kérdéses. A II. felvonás passiójátékában a kanonizált evangéliumi történeten túl az apokrif és az annak nyomán elterjedt népi vallásos populáris irodalomból ismert történetet használja Júdás lelkiismeret-furdalásáról és öngyilkosságáról.

Az írnok (Scriba) emlékezteti Titust a Jeruzsálemmel kapcsolatos jóslatra: „Olvastam a' minap, ha jól emlékezem, / Augustus császárnak Cronica könyvében”. (Lehet, hogy a középkor többször hivatkozott, rejtélyes művére, az ún. *Húsvéti krónikára* / *Chronicon Paschalera* utal: a *Codex Vaticanus Graecus 1941* legrégebbi kézírata a 10. századból való.) Augustus császárt a keresztény teológia az üdv-történet részeként is tárgyalja, különösen mivel Jézus az ő uralkodása idején született; az Augustus-teológia vagy Augustus-tipológia kontinuitást tételez föl az augustusi rend, béke és a Constantinusig, a kereszténység elfogadásáig (Kr.u. 313, 325) tartó időszak között.

ELŐADÁS

A kor nézői hozzá lehettek szokva a jelenetek korváltásaihoz, ráadásul a szöveg jól eligazít a történelmi korokról és főleg a szereplőkről; általában elhangzik a szereplő neve és tisztsége, funkciója is, a legjellemzőbb ilyen információadás az I. felvonás 3. jelenetében figyelhető meg. Különösebb díszletre nem volt szükség az előadáshoz.

Az első felvonás hetedik jelenete tulajdonképpen egy liturgikus tétel dramatizálása és prózai magyarázata. A rendezői utasítás szerint az ószövetségi atyák Limbusból fennhangon mondják (kiáltják) az advent legjellemzőbb gregorián énekét, a *Rorate* introitust, vagyis eléneklik annak antifónáját, fő részét (amely később újra elhangzik). Majd első sorát parafrázálva magyarul is elkiáltják, amely után a gregorián éneklése folytatódik a zsoltárverssel (*Caeli enarrant...*) és doxológiával (*Gloria Patri...*), majd visszatér az antifóna. Vagyis egy drámabeli sor megszakítja a gregorián éneklését, amely után még néhány sorban magyarul folytatja a drámaíró e liturgikus tétel átfogalmazását. A római énekeskönyvből (*Graduale Romanum*) idézzük az adventi (hétköznap hajnali és negyedik vasárnapi) szentmise kezdőénekét (a főrészt megtaláljuk az erdélyi énekeskönyvben is, *Dicsérjétek az Urat!* 13/1. sz.), majd pedig 18. századi erdélyi ferences forrásból az antifónát (*Deák-Szentes kézirat*). Egy 1993-as moldvai népzenei gyűjtésből (Klézse) asszonyok éneklésében meg is hallgatható (*Gregorián énekek és balladák a csángóknál* CD 13. track; *Karácsony, húsvét, pünkösd – Bálint Sándor születésének 100. évfordulójára* 2. track; a világhálón a BTK ZTI Hangarchívumában: <https://zti.hungaricana.hu/hu/162354>).

Ro - ra - te cae - li de - su - per, et nu - bes
 plu - ant ju - stum: a - pe - ri - a - tur ter - ra,
 et ger - mi - net Sal - va - to - rem.
 Ps. Cae - li e - nar - rant glo - ri - am De - i: et o - pe - ra
 ma - nu - um e - ius an - nun - ti - at fir - ma - men - tum.

1. *Graduale Romanum* 1979, 34.

Ro - ra - te Coe - li de - su - per et nu - bes plu - ant Iu - stum,
 a - pe - ri - a - tur ter - ra, et ger - mi - net Sal - va - to - rem. Be - ne - di - xi - sti
 Do - [mi] - ne ter - ram tu - am, a - ver - ti - sti Cap - ti - vi - ta - tem Ia - cob. Glo - ri - a etc.

2. *Deák-Szentes kézirat*, 7. (Kővári 2013a, 6. sz.)

A második felvonás elején és végén énekszóval hangzott el a drámaszöveg. A felvonás indításakor (*Kelj fel, Sion, kelj fel...*) a Cantus rövid versszakaira a Chorus egy-egy sorral válaszol, visszhangoz vagy reagál (a szöveg liturgikus énekek parafrázálása, pl. virágvasárnapi körmenet). A felvonást Magdalena éneke zárja

(*Ó, Isteni méltóság...*). A darab végén egy énekelve előadott, párbeszédés Epilogust találunk (*Már betölt az Úr haragja...*). Egyelőre egyikről sem tudjuk, milyen dallamon énekeltek.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Gondosan másolt szöveg, viszonylag nehezen olvasható, de következetes kézírás. A másoló több a korban szokásos rövidítést használt, ezeket átírásunkban jelölés nélkül feloldottuk (Xtus=Kristus, a szöveg kiírt formájában; Sz.=Szent; kk tildével = nak/nek; betűkettőzés tildével, pl. semit = semmit, végén elkanyarított ne = nem, stb.).

Az *ö/ó, ü/ű* különbsége nem kivehető, a legtöbbször rövid *ö*-nek látszik, s mivel a korban ritkán jelölték a hosszú ékezeteket, a rövid *ö/ű*-t hoztuk az átírásban; ha nagyon hosszú volt az *ó/ű*, akkor meghagytuk. A *j/y* könnyen megkülönböztethető; a másoló helyesírásának jellegzetessége, hogy a *d* végű hasonult igei toldalékokban legtöbbször a *j* helyett az *y*-t használja (pl. szenvedyed).

A szerepnevek ékezte ingadozó, ezeket nem egységesítettük. A *Praefectus eunuchorum* szerepnév csak az első alkalommal szerepel, utána az *idem Eunuchus* nevet használja a másoló, ezt egységesítettük, de a jegyzetben jeleztük a változtatást. Az I. felvonás igen rövid 2. scenája Izrael történetét foglalja össze Józija uralkodásáig, néhány szakaszban, de az ezt felolvasó szereplő hiányzik; ezen közlésünkben nem változtattunk.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- címsorban *J. M. J.* – Jesus Maria Joseph: Jézus, Mária, József
- 9 *dixerunt impii intra se non recte cogitantes* – Jeremiásnál nem, a Bölcsesség könyvében azonban megvan az idézet: „Dixerunt enim apud se cogitantes non recte exiguum et cum taedio est tempus vitae nostrae et non est refrigerium in fine hominis et non est qui agnitus sit reversus ab inferis” (Vulgata, Sap 2,1). Magyarul: „Csalfa észjárásuk miatt azt mondják egymásnak: Rövid és szomorú az életünk; nincs orvosság az ember halála ellen, és nem ismerünk szabadítót az alvilágból.” (Bölcs 2,1)
- 18 *Szent György havának* – áprilisnak
- 59 *mivel* – mível, művel
- 82 *Aaron és Abiád* – Áron: Mózes testvére, főpap; Abiád: talán Abihu, Áron második fia (Kiv 6,23), ő kísérte Mózeszt a Sínai-hegyre (Kiv 24,19)
- 103 *bankuson* – kb. gyermeki félelemmel v. túlzott tisztelettel; bankus: gyermekijesztő mumus, bubusféle báb (*Czuczor-Fogarasi I.*, 414.); Fülöp Árpád jegyzete: bandsalúl, sandán (*Fülöp 1897*, 57.)
- 106 *causájának* – peres ügyének
- 108 *veleét* – velejét, lényegét
- 124 *engedye meg* – bocsássa meg

- 126 *Josias* – Jósiás/Jozija, Júda királya (Kr. e. 640–609)
- 129 *kopora* – talán: kopár(ság)a
- 135 *Josvé, Kaléb* – Józsué: Mózes utódja, az ő vezetésével értek a zsidók Kánaán földjére (vö. Józ); Káleb: Józsué társa a honfoglalásban (Szám 13)
- 151 *Jesse gyökeréből* – Jessze: Dávid király atyja, Dávid házának ősatya, ez Jézus családfája
- 152 *Aaronnak veszeje* – Áron isteni kiválasztottságát bizonyító csoda, amikor az Áron által leszúrt mandulavessző kivirágzik (Szám 17,6–26)
- 171 *Sáfán, Ahias* – Sáfán: Jósiás/Józija király titkára és írnoke (2Kir 22,3–20; 2Krón 34,8–28); Ahias = Achija/Ahija: több ilyen nevű is van az Ószövetségben, a legfontosabb Salamon és Jeroboám idejében élt (1Kir 11,29–39; 12,15), itt bizonyosan nem róla van szó. Sáfán Hilkija főpaphoz megy (l. a következő jegyzetet)
- 175 *Helcias* – Hilkija (Helkiás, Hilkia, Hilkiás), a Templom főpapja Jósiás/Józija király idejében (2Kir; 2 Krón)
- 185 *Egy könyvet tanáltam* – a szentély tatarozásakor Helkiás találta meg a mózesi Törvény (Tóra-) tekerceket (2Krón 9,14–21).
- 193 *Pandectara* – kb. mindent magába foglaló gyűjteményre, könyvre
- 194 *tomusra* – kötetre
- 195 *sonusra* – hangra, hangnemre
- 220 *proventye* – termése
- 248 *Akibel, Ahiám* – a nevekre és a történetre idézzük a modern fordítást: „Amikor a templomba befolyt pénzt kihozták, Hilkija főpap megtalálta az Úr törvénykönyvét, amelyet Mózes által adott. Közölte is Safán írnokkal: A templomban ráakadtam a törvénykönyvre. Azzal Hilkija át is adta Safánnak a könyvet. Safán pedig elvitte a királyhoz, amikor jelentést tett a királynak: Amit csak szolgálra bízta, azt el fogják végezni. A templomban található pénzt kiöntötték és átadták a felügyelőknak és a munkásoknak. Ezután jelentette Safán írno a királynak a következőket: Egy könyvet adott nekem Hilkija főpap. Safán fel is olvasott belőle a király előtt. Amikor a király hallotta a törvény szavait, megszagatta ruháját. Azután a király megparancsolta Hilkijának, Achikámnak, Safán fiának, Abdonnak, Mika fiának, Safán írnoknak és Aszajának, a király szolgájának: Menjetek és kérdezzétek meg az Urat, hogy a most előkerült könyv szavai mennyiben vonatkoznak rám, meg az Izraelben és Júdában megmaradottakra. Nagy lehet ugyanis az Úr haragja, amely ránk zúdult, mert atyáink nem hallgattak az Úr szavára, és nem úgy jártak el mindenben, ahogy meg van írva ebben a könyvben.” (2Krón 34,14–21)
- 273 *Isten Aszszonya* – valószínűleg: jósnő, a szövegben azonban nincs utalás erre, elképzelhető, hogy a szerző egyik (számunkra ismeretlen) forrásában szerepelhetett Sybilla (vagy más) jósnő
- 340 *meg zerdül* – megzördül, megreccsen
- 340–341 *Nabugodonozor* – Nabukanodozor/Nebukadnezár: babilóniai király (uralk. Kr. e. 605–562)

- 344–345 *Nabuzárdány* – Nabuzaradán: Nabukanodozor/Nebukadnezár hadvezére, ő vezette Jeruzsálem második ostromát (Kr. e. 586) (2Kir; Jer)
- 359 *tegeszell* – tegezzel; tegez: nyílvesző-tartó
- 379 *várdát* – őrséget, őrhelyet
- 379–380 *Sedecias* – Szedekiás / Cidkija: Jósias fia, Júda utolsó királya (uralk. Kr. e. 598–587)
- 391–392 *Sophonias* – Szofoniás: próféta, Kr. e. 622 előtt (Szof)
- 396 *Fassur* – Fássur / Passur / Paschur: a jeruzsálemi templom felügyelője, aki megverette és egy éjszakára kalodába záratta Jeremiást, amiért a város pusztulásáról jövendölt. Szabadulásakor a próféta megjósolta neki, hogy barátai mind kard által vesznek, őt pedig családjával együtt elhurcolják a babiloni fogságba (Jer 20,1–6)
- 401 *hostadyát* – hóstát: erdélyi városok külső városrésze, városnegyede, külvárosa, kertvárosa
- 415 *meg mejeszti* – megemészti, megöli
- 417 *sorczoltatik* – sarcoltatik, büntetetik
- 423 *limbusba* – itt: pokolba (Limbus: a pokol tornáca)
- 431–432 *NB.* – nota bene: Figyelem! Jegyezd meg!
- 437 *koncsant* – a szó nem szerepel a szótárakban; jelentése kb. kottyán, kotyog
- 445 *Ádya* – ágya
- 451 *piribék* – pribék: semmirekellő, gazember
- 472 *tuj*s – tü is, ti is
- 512–513 *Rorate Coeli de super, et nubes pluant justum* – *Harmatozzatok egek onnan felülről, és a felhők hullassanak igazságot*: a római katolikus egyházban advent első hétköznapjától az utolsóig minden hajnalban tartott szentmise (Rorate vagy hajnali mise, vagy angyalmise, vagy aranyos mise), valamint a negyedik vasárnapnak a kezdő éneke (introitusa)
- 513–514 Itt elhangzik újra a Rorate introitus antifónája (fő része, a *Salvatorem* szóig), majd verzusa (zsoltárverse)
- 552–553 *Malchus* – Malkus: Kaifás szolgája (Jn 18,10; Mt 26,51; Lk 22,51)
- 580 *János* – Keresztelő Szent János
- 585 *Szöllőibe küldé ...* – a szőlőművesek példázata (Mk 12:1–12)
- 598 *tutora* – védelmezője
- 636 *voxot* – voksot, véleményt
- 667 *pungatok* – pungátok, erszényetek, szatyrotok
- 668 *márjástok* – máriástok; máriás garas: pénzérme
- 674 *protestál érszényem* – tiltakozik erszényem: üres
- 718 *Sinagoga* – itt: zsidóság, zsidó egyház
- 731 *fiscus* – államkincstár, itt: állam, törvény
- 754 *Compilata* – *Compilatae constitutiones regni Transilvaniae et partium Hungariae*: azon erdélyi törvényeknek a gyűjteménye, melyek az „Approbaták” kiadása után, 1645–69 között keletkeztek.
- 755 *Aprobatában* – *Approbatae constitutiones regni Transilvaniae et partium Hungariae eidem annexarum*: az erdélyi külön törvényhozás eredményeinek II. Rákóczi György alatt keletkezett gyűjteménye (1652)

- 759 *Causáját* – peres ügyét
806 *voxot* – l. a 636. sorhoz fűzött jegyzetet
817 *aszszu* – száraz
830 *fungálni* – működni
839 *piribek* – l. a 451. sorhoz fűzött jegyzetet
846 *mendergésünkre* – mennydörgésünkre
920 *Augustus császárnak Cronica könyvében* – ehhez lásd a forrásról szóló jegyzetünk Augustus-részét
921 *sajdisd* – kb.: kerítsd ide gyorsan (vö. a *sajín*, *sajdúl* szavakkal)
1032 *mellovat* – mén lovat (Fülöp Árpád jegyzete: *Fülöp* 1897, 87.)
1038 *discretioval* – itt: kiemelt, megkülönböztetett eljárással

Bernát Ferenc Hidegh (?)

PASSION PLAY WITH THE PROPHET DANIEL AND TITUS ROMAN EMPEROR

ESSENTIAL DATA

The play is on pages 5–32 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascivicas...*; it is the first of the plays copied into the volume in chronological order. Its text was first published by Árpád Fülöp (1897, 54–91).

The carefully structured drama deduces the eternal stigma of the Jews from the characteristic anti-Judaist logic which is based on the murder of Christ. In Act I, the author selected the most important events of the history of Jews, namely the law declared by Moses and the Covenant, while in the next scene (Scena 2), he resumes the history of the Jews until the era preceding the Babylonian captivity, each scene representing a different era. An important role is accorded to the Ten Commandments, the prophesies and to the town of Jerusalem as a symbol of Jewish religion. The first prophecy is related to the laws of Moses: king Josiah is determined to keep all divine laws. Then we follow the mission of Jeremiah who could not find one single righteous person in Jerusalem. Nebuchadnezzar occupies Jerusalem and takes the Jews into captivity. The next scene (Scena 6) seems to present this era but we hear Daniel's prophecy on the new flourishing of Jerusalem, then on the destruction of the town after the crucifixion of the saviour. The mystical number 72 receives an important role: 72 weeks pass between the flourishing of Jerusalem and the crucifixion of the Messiah, another 72 weeks pass until the siege when – in 72, according to the author – Titus destroyed Jerusalem (the siege actually took place in 70). Act II is the Passion: it presents the time of Christ, the betrayal and suicide of Judas, Christ's arrest and Pilate's judgment. Act III is on the final destruction of Jerusalem: Titus occupies Jerusalem with the help of the Assyrians. In the epilogue, the Christianized Greek goddess of revenge, the divine Nemesis has a song dialogue with Sinagoga, representing Jews, on the eternal damnation of the Jews.

In the manuscript, the text of the drama is followed by songs closing each act; their location is precisely given by the copyist, we publish these at the adequate places.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

Jews were punished by the Babylonian captivity for the sins of the inhabitants of Jerusalem, they received a prophecy on the saviour whom they crucified. That is why on 14 April 72, on the anniversary of the crucifixion, the armies of the Roman emperor Titus occupied the town.

Actus I

Scena 1

On the orders of Deus Pater, a praeceptor recites the Ten Commandments in verse form, the people, however, reject Yahweh because they prefer the commandments of Moses. Moses climbs the mountain to declare God's commandments to the chosen people, and the people promise to keep them.

Scena 2

The narrator – Cronica – recites the short history of Israel, until the rule of king Josiah: he emphasizes the role of Moses, Aaron and Caleb, as well as the glory of the Jewish people until Solomon.

Scena 3

King Josiah sends Shaphan to collect taxes, while Helcias reports that he found a book on the altar: it is probably a collection of the fundamental laws collected by Moses. These laws punish the rejection of God, so the king sends his men to Mount Zion to find out God's orders. The men say that an awful curse awaits idolaters but since the king listened to the Lord's words, the Lord keeps all danger away from them. The king takes all his men to Jerusalem to take the news to the people.

Scena 4

Deus sends Jeremiah to Jerusalem to see if there remain any righteous people. Jeremiah reports to have found only sinful people. The preaching Jeremiah is threatened by rouges.

Scena 5

Nebuchadnezzar orders his chief, Nebuzaradan to occupy Jerusalem and to evacuate the population. Upon Jeremiah's threatening prophecy, Fassur is disrespectful to the prophet and threatens him. Sedecias is afraid.

Scena 6

Nabuzaradan occupied Jerusalem, the Jewish people is held captive in Babylon. Nebuchadnezzar wishes to keep three children but gives them new names: Ananias becomes Sidrak, Azacias becomes Misak and Misael becomes Abdenágo. In the name of the sinful people, the prophet Daniel begs for forgiveness and liberation. Gabriel tells Daniel the future: in seventy-two years, the captivity ends, Jerusalem will be rebuilt, the people will once again be pure and the Messiah comes. In another seventy-two years, Christ will be killed, the pagans completely destroy the town and the Temple; the barren land will stay there forever because the Jews did not recognize the truth.

Scena 7

Abraham and the sacred fathers in Limbo pray for the coming of the Messiah.

Actus II

Scena 1

According to the instructions, the Saviour appears and reveals the sad future of Jerusalem. The song at the beginning of the scena celebrates David's descendant, the Messiah. The high priests want to know who the celebrated Messiah is, Malchus tells them that Christ comes from the lower layers of society. The Messiah himself replies with the parable of the vineyard farmers, and warns them that eternal misery awaits them for their sins.

Scena 2

Annas seeks advice from the wise old men on the fate of the deceiver and his followers. The old men advise him to take revenge as soon as possible. Two evil spirits (*Genius malus*) reinforce Judas' intention to betray Christ.

Scena 3

Judas identifies Christ who is captured and taken to the high priests. Caiaphas, Annas and Herod send him to Pilate who finds him innocent.

Scena 4

Judas realizes what he has done, wants to return the money to Caiaphas who turns him away. The evil spirits help him hang himself. Judas' colourful intestines will be used as violin strings or whips.

Scena 5

Pilate pronounces the judgment and it is executed by the lictors. The act is closed by the lamentation of Magdalene.

Actus III

Scena 1

The emperor Titus has a strange feeling, the commander of the army sees a bizarre dream. The explanation is read by the scribe from the *Cronica* of Augustus, at the time of emperor Tiberius on the events of Jerusalem, on the appearance of the Messiah and on the crucifixion. Titus calls the council and prepares for the attack against Jerusalem.

Scena 2

The council advises Titus to attack Jerusalem with the help of the Assyrians. Titus sends twelve orators with gifts to the Assyrian ruler.

Scena 3

The Assyrian ruler is happy to cooperate with Rome.

Scena ultima seu Epilogus

It was probably a sung dialogue between Nemesis and Sinagoga on the final corruption of Jerusalem and the Jews.

AUTHOR

In 1751–52, the grammatics class was taught by Bernardus Hidegh (1742–1768), so he is conditionally assumed to be the author.

SOURCES

The author had thorough knowledge of the Old Testament. None of the named characters are fictitious, the only question is the identification of the high chief Ahias, from the time of king Josiah. Apart from the canonized evangelical story, Act II uses the story of Judas' guilt and suicide from apocryphal literature and from popular religious folk literature based on apocryphal writings.

The scribe reminds Titus of the prophecy connected to Jerusalem. This may refer to the often-cited mysterious Medieval work, the so-called *Easter chronicle / Chronicon Paschale*: the oldest manuscript of *Codex Vaticanus Graecus 1941* dates from the 10th century. The emperor Augustus is discussed in Christian theology as part of salvation history as well, especially since Jesus was born during his reign; the theology or typology of Augustus assumes continuity between the order and peace under Augustus and the time until Constantinus and the acceptance of Christianity (313, 325 AD).

PERFORMANCE

The audience of the time was probably used to the changes of era in the different scenes, and the text gives enough information on historical eras and especially the characters; the names and titles, functions of characters are usually spoken, the most characteristic such information may be observed in scene 3 of act I. The play did not need special stage decoration.

Scene seven of Act I is the dramatization and prose explanation of a liturgical thesis. According to the director's instruction, the Old Testament patriarchs recite (shout) from Limbus the most characteristic Gregorian chant of Advent, a *Rorate* introitus, that is, they sing its main antiphon, the main part (which is sung again later). They paraphrase the first line in Hungarian, followed by the Gregorian chant with a psalm verse (*Caeli enarrant...*) and doxology (*Gloria Patri...*), then the antiphon returns. In other words, a line from the drama interrupts the Gregorian chant, followed by a few Hungarian lines where the author continues to reformulate this liturgical thesis. We cite the first song of the Advent mass (at dawn on weekdays and the fourth one on Sunday) from the Roman song book (*Graduale Romanum*) – the main part also appears in a Transylvanian song book, *Dicsérvjétek az Urat!* (nr. 13/1) –, the antiphon is from an 18th century Franciscan source (*Deák-Szentes manuscript*). It may even be heard from a 1993 Moldavia collection (Klészse), sung by women (*Gregorián énekek és balladák a csángóknál* CD track 13; *Karácsony, húsvét, pünkösd – Bálint Sándor születésének 100. évfordulójára* track 2; or in the *Sound Archive* of BTK ZTI: <https://zti.hungaricana.hu/hu/162354>).

For scores see:

1. *Graduale Romanum* 1979, 34.
2. *Deák-Szentes kézirat*, 7 (Kővári 2013a, Nr. 6)

The drama was sung at the beginning and end of act 2. When the act starts (*Kelj fel, Sion, kelj fel...*) the Chorus replies, echoes or reacts to the short verses of the Cantus with one line. The act ends with Magdalene's song (*Ó, Isteni méltóság...*). There is a sung dialogue, an Epilogue at the end of the play (*Már betölt az Úr haragja...*). We do not yet know the melody of any of these.

2.

Hidegh Ferenc Bernát (?)

PASSIÓJÁTÉK A FÁK KIRÁLYVÁLASZTÁSÁNAK
KÖZJÁTÉKÁVAL ÉS SALAMON MEGKORONÁZÁSÁVAL

Csíksomlyó

1752. március 31. nagypéntek

[SZEREPEK:

LUCIPER
DAEMON
ANGELUS PRIMUS
ANGELUS SECUNDUS
MICHAEL
CEDRUS
PINUS
ADONIAS
JOAB
ABIATHAR
RAMNUS
CIPRESSUS
FEJJÉR FENYŐ
LUCSFENYŐ
BORSFENYŐ
GYALOG FENYŐ
BÜKFA
NATHAN
BERSABEE
SULAMITIS
DAVID
BETULA
SADOCH
BANANIAS
SALAMON
CANTOR
CHORUS
SATAN SEU LUCIPER
DIABOLUS
BELIAL
DRUMO
PHARISEUS PRIMUS
PHARISEUS SECUNDUS
PHARISEUS TERTIUS
NAZARENUS
SATANAS
ANNAS
CAIPHAS
JUDAS
LONGINUS
MILITES
SERVUS PRIMUS
SERVUS SECUNDUS
SERVUS TERTIUS

PILATUS
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
JUDAEI
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
AMOR DIVINUS
AMOR MUNDANUS
SPIRITUS SUPERBIAE
SPIRITUS CORPORIS
SZEGÉN LEGÉNY
REST DEÁK
SPIRITUS AVARITIAE
DIVES
SPIRITUS IMMUNDITIARUM CARNIS
MUNDUS
GENIUS HUMANUS PRIMUS
GENIUS SECUNDUS
GENIUS TERTUS
THEOPHILUS PRIMUS
THEOPHILUS SECUNDUS
THEOPHILUS TERTIUS
JUDEX VIVORUM ET MORTUORUM]

In nomine Domini Jesu Passi. Amen.

Sub Gloriosissima Domin nostri Jesu Christi spinea, sed salutifera Corona militantium felix exitus: e contra aspernantium damnum irreparabile, in figura exhibebatur concurrenti devoto Populo, a studiosa Gymnasii Csik Somlyoviensis Spectabili, Perillustri, Praenobili, Nobili, Juventute, existente sub cura R. R. P. P. Francisci strictioris observantiae. Anno Partae Salutis 1752 Die 31. Martii.

PROLOGUS, SEU SUMMARIUM EXHIBENDORUM

Sok féle titkok vannak a' szent irásban a' mü váltáságunkrol, melyeket nem képes, hogy rövid üdő alatt néktek le rajszolyunk és eleven példákall ki mutassunk; hanem csak éppen arra czélozunk a' mái napon, hogy két. zászlókat állítsunk fel előtetek, melyek világ kezdetétől fogva, e' világnak 5 tágas mezein villognak. Egyik zászlora a' vagyon irva: In coelum conscendam,¹ az égben fel mégyek, a' másakra: humiliavit semet ipsum,² meg alázza önön magát. Amarra: Super Astra coeli exaltabo solium meum.³ Az egek felibe magasztalom királyi széket. Erre viszont: Ego autem vermis, et non homo. Hogy Kristus az emberekért⁴ olyanná lött, mint a' 10 féreg. Ezen két zászlók alatt vitézkedők közöt igen nagy különbség vagy, és jól lehet, hogy egy ideig uralkodék a kevélység; de el jó az üdő, hogy a Kristus alázatosságának, és az ő hivei zászlójának ki mégyen a' tüze, ut devoret cedros libani, hogy meg emésze a libanus cedrussit, melyeken 15 a' kevélyek és gyengék értettnek, kik a Kristus zászlója alatt nem akartak vitézkedni. Ezeknek utolsó veszélyét midőn az Adonias királyságán el kezzük, az Üdvözítőnek alázatos fel magasztalásán folytattuk, a' gyengék és kevélyek utolsó romlásán el végezzük. Egredimini filiae Sion, et videte Regem vestrum Salamonem in die solemnitatis et laetitiae. Tü Sionnak leányi meg láttyátok a' tü Salamon királyotokat, a kit vérbe kevert az ünnep 20 napon sídók⁵ sinagogája.

¹ [A sor aláhúzza.]

² [A sor aláhúzza.]

³ [A sor aláhúzza.]

⁴ emberekét [Emendáltuk.]

⁵ si<nd>ók [Átjavítva.]

ACTUS PRIMUS

PRAEAMBULUM EXTRA SCENAM

(Luciper erigit vexillum superbiae: S. Michaël Archangelus opponit humile Christi vexillum, et fit praelium magnum.)

LUCIPER

Hol vattok hivei nemes Lucipernek?

DAEMONES

Itt vagyunk minyájan, hiv szolgálid néked!

LUCIPER

Zászlomot ellenne álitom az égnek,
Mennyekbe fel mégyek, helyem ott lesz nékem.

DAEMONES

25 Téged illet Uram az észak oldala,
Téged az egeknek illet urasága;
Te vagy a' mü Urunk, s életünk istápja.

LUCIPER

Jertek hát, mennyünk fel az Isten házába!

MICHAEL

30 Hát te büdös sátán, mit itilsz magadról?
Mit gondolsz kevélység, nem félsz-é Uradtól,
Hogy mindyárt poklokra vettetel az égből?
Ki teremtet téged? Ki olyan, mint Isten?

LUCIPER

Nem imádok ugyan én egy embert soha,
Az Isten székébe majd fel hágok tova.

MICHAEL

35 Majd meg aláztatol, mint mondasz ostoba,
Mert a dicsőségbe nem lesz részed soha.

LUCIPER

Enyim a' dicsőség, én vagyok a' nagy Úr.

MICHAEL

Az Urnak meny köve teged majd által fur!

LUCIPER

Ne prosmítály sokat, mennyünk fel az égbe!

MICHAEL

40 Nem mégy fel az égbe, hanem nagy inségbe,
Mindyárt le vettetel pokol fenekébe!

ANGELUS PRIMUS

Utálya az Isten a' kevélység lelkét,
Csak távulról nézi az ilyenek szívét.
Fel fuvalkodtaknak nem engedi székét,
45 Valaki urának meg nem hajtya fejét.

Büdös dög, némuly meg, és meny a' veszélybe,
Isten Méltóságát csak még reménségbe
Kivánni, s magadot az ő szent képébe
Soha nem szemléled, hanem örök tűzbe!

50 Magadot csak hamar ő Istenségétől
Távulról meg látod mennyei székétől,
Angyaliddal együtt le vettetni égből,
Pokolra szállani gonosz érdemedből.

ANGELUS SECUNDUS

55 Ki olyan, mint Isten? S hát az ő székébe
Ki ülhet erővel, annál inkább ingyen?
Ha méltóságához bőv érdeme nincsen,
Oda kívánkozni Ember előtt szégyen.

60 Nagyobb különbség van Isten s te közötted,
Az eget és földet mint ha öszve méred,
Miként vágódhatik tehát kevélységed,
Hogy Istennek széke néked legyen széked?

65 Az isteni felség s ördögi dühösség,
Tud meg, semmi képpen nem lehet egy szentség;
Áldás légyen ennek mennyekben s e földön,
Pokol fenekében Luciper merüljön.

LUCIPER

Látom, hogy az Isten le vetet az égből!

70 Én is vitézimmell ellenne állok már;
Nem félek, ellennem jöjön egész ég bár.
A ki az én zászlóm alatt vitézkedik,
Az után e' földön senki nem leskődik.

MICHAEL

A ki enyim, jöjön a' szent kereszt után!

LUCIPER

A ki pedig mienk, jer e' zászló után!

MICHAEL

Harczot állok ezzell én az ördög ellen.

LUCIPER

Én is harczot állok majdan Kristus ellen.

INTERLOCUTIO

(Cedrus accersit alias Arbores, pro deligendo Rege praefigit diem.)

CEDRUS

75 Libanus erdein minden féle zöld fák,
Jertek elő mindyárt, egek parancsolták!
Itt vagy-e fenyőfa, Cedrus unokája?

PINUS

Itt vagyok, mi teczik, életnek zöld fája?

CEDRUS

80 Nem illik a' fáknak király nélkül lenni,
Látom, vezér nélkül el kell nékik veszni.
Parancsold meg minden fáknak ide jőni,
Holnap a' királyságra három koczkát vetni.

SCENA PRIMA

*(Adonias inito cum Abiatar sacerdote et Joab Principe consilio
non sine fastu sufficitur Rex.)*

ADONIAS

85 Halyad szándékomot Abiathár fő Pap,
Már Dávid meg vénült, királyságon nem kap,
Bucsut vészen tölle majdon a' fényes nap,
A királyi pálcza engem hát illet csak.

90 Absolon bátyámnak veszedelme után,
A ki jáczodozék Atyámnak az hátán,
Engem illet, hiszem, a' királyi pálcza,
Arra czélosz, látom, szemetek járása.

Nem illik aszt nékem soha el szenvednem,
Hogy más Uralkodyék a' Sulamitisen.
Dávidnak székében senki más fel nem ül,
Adoniás vére valamig meg nem hül.

JOAB
95 Abiathár fő Pap, mit mondasz ezekre?

ABIATHAR
A királyság czélosz csak egyedül erre.

JOAB
Dávidnak fiai közül szebb nálodnál nincsen
Adoniás, hiszem szebb vagy Salamonnáll.

ABIATHAR
100 Te nagy okosságall és bölcseséggell birsz,
Tied lészen a király coronája, miért sirsz?

ADONIAS
De miként lehessen? Nincs itt a' Proféta,
Ha fel gerjed reánk Dávidnak haragja,
Van-e olyan ember, a' ki csillapissa,
A frigy szekrényének nincs nálunk a' kulcsa.

ABIATHAR
105 Hiszem Bananias talám hozzánk pártol,
Midőn a királyfi Judaeán országol.
Salamonnak ina meg szakad ám akkor,
Sadok Pap is talám akkor lészen jámbor.

ADONIAS
110 Mennyünk el hát mindyárt Zohelet kövéhez,
A mely közel vagyon Rogel forrásához,
Áldozunk az Urnak kövér berbécseket,
Borjukot, kosokot és fejér bikákat.

JOAB
Ne is hijjunk senkit, csak jó barátinkot.

ABIATHAR

115 Jöjenek el minden hiv Atyánk fiai,
Juda seregének erőss férfiai
És a' királyfinak minden jó szolgálói,
De aszt meg ne tudyák Dávid unokái.

ADONIAS

120 Semmit nem vigyázok Dávid fiaira,
Enyim a' királyság, tudom már annyira,
Nem engedem soha jussom a' más ágra,
Inkább küldöm Salamont Limbusra.

125 Keress, Joab, hamar ötven férfiakot,
Azok mellé penig jó futó lovakot,
Sárkán téjen hizott tátos Paripákot,
Aranyall prémezet gyöngyös czafrangokot.

JOAB

Mindenek meg léznek, semmi el nem mulik,
A mi egy új királyt illet, el nem marad,
Csak szándékunk folyon, hamaron meg látod,
A mit kívánsz, hozok, valamint akarod.

INTERLOCUTIO SECUNDA, SEU CONTINUATIO

CIPRESSUS

130 Fehér fenyő s' bükfa, te bojtos lucsfenyő,
Hát te tiszta fenyő, itt vagy-e borsfenyő?
Mogyorófa, szilfa, kertek gyümölcsfái,
Nyirfa, fagyolfa, hideglelő nyárfa.

FEJJÉR FENYŐ
Itt vagyok!

135 BORSFENYŐ
El jöttem!

LUCSFENYŐ
Jelen vagyok én is!

CIPRESSUS
A Galagonya fa itt van é?

RAMNUS
Itt én is.

CIPRESSUS

140 Holnap után reggell király választatik,
A fáknak parancsoly, a' ki arra válik.

SCENA SECUNDA

*(Adonias per Electores suos Abiathar sacerdotem et Joab Principem
in Gregem creatur et Regnat summo cum fastu.)*

ABIATHAR

Nem jó itt már nekünk késedelmeskednünk,
Királyságra téged hamar fel kell kennünk.
Ez a kenet légyen királyságod jele,
Néked meg hajoljék mindeneknek feje.

(Fit cantus.)

CANTORES

145 Élyen a' mü új királyunk,
Dávid király magzattya!
Elenség in uralkodyék
Már az ő éles kardya.
150 Izraelnek serege
Hajcs térdet királyodnak,
Országol Adonias,
Mondyátok uratoknak!

JOAB

155 Immár tiéd Uram, a királyi pálcza,
Kezeidbe vagy on Dávid arany láncza,
Uralkodyáll rajtunk Izraelnek Ura,
A te juhaidnak légy kegyes pásztora.

CANTORES

160 Uralkodyáll, uralkodyáll,
Izraelnek pásztora,
A királyi pálcza legyen a' te néped tutora!
És a' frigynek szekrénye
Neked kegyelmes,
Istenedhez a szived
Legyen figyelmes!

JOAB

165 Ez a' fegyver legyen Izrael védelme,
Távul tölle essék ellenség félelme,
Senkinek ne legyen ő rajta a' keze.

CANTORES

170 Kely fel Sion, dicsiretet
Mondy te az új királynak;
Judaeanak ő határi
Örvendyenek az urnak!
Légyen frigynek szekrénye
Néki kegyelmes
Istenhez a' szive
Éppen figyelmes!

ADONIAS

175 Ellenségtek ellen fel állok holtomig,
Izraelt meg őrzöm életem fottáig,
Melyet én ő néki szentelek mind addig,
Míg megyen a' lelkem Limbus patakáig.⁶

INTERLOCUTIO

*(Sorte missa eligitur in Regem Pinus, sed reclamatur contra electi pice
impexam nativam conditionem.)*

CEDRUS

180 Mondyátok meg immár földnek élő fáí,
Kire adyuk tehát mü a' királyságot,
Ki érdemlené meg ezen uraságot,
Hogy magunk ez után asztot meg ne bännök?

GYALOG FENYŐ

185 Az én Bátyám várja ezen uraságot,
Nem is veheti más e' nagy méltóságot,
Termeti senkivel nem vált magosságot,
Téli gyümölcsével érdemel illy sorsot.

190 Kik-ki vesse babját, de nem a tarkáját,
A nagy fenyőfának boldogítsa sorsát;
Had nyerje szivének telyes kivánságát,
Aszt voxolom, légyen fenyőfa a' király.

⁶ [Javítgatva.]

BÜKFA

Nem, mert igen szurkos, ha a' bárson ruhát
Hátára vehetné s' az arannyas bundát,
Ő hozzája ragad végképpen a', meg lád,
Azért fogadta meg a' gyalog fenyőfát.

195 Ki kívánná бүдös, szurkos, rosз árnyékát,
Sűrű cserekjékkell meg rakatott szárnyát,
S ha egyszer el kapja, soha többször másra
Nem száll a' királyság, csak a' fenyőfára.

SCENA TERTIA

*(Bersabee consulente id profeta Nathan conqueritur apud
Regem David, quod Adonias jam Regnet et Filius suus Salamon
(quem concernebat successio) post habeat.)*

NATHAN

200 Szárodnak inaim, reszketnek csontaim,
Imé, fel állottak minden ellenségim!

BERSABEE

Mond meg bánatodot, mely tépi szivedet,
A szomorúságot, mely észí kedvedet.

NATHAN

205 Hát te nem hallottad trombiták zengésit,
Az Haggi fiának kövér vendégségit?
Fel ment Adonias Sionnak hegyére,
Csak az hátra, ülyön Dávidnak helyére.

BERSABEE

Talám királyságra fel koronáztatott?

NATHAN

Igen is, Sionban királynak mondatott.

BERSABEE

210 Jaj, én hova mennyek, immár el kell vesznem,
Sok nyomorúságnak völgyében kell esnem!

NATHAN

Ne fély, csak szivedbe ved bé szavaimot,
Jót mondok én neked, tarcsd meg tanácsimot!

BERSABEE

Akár mit parancsoly a' te szolgálódnak,
Semmi fogyatkozás nem lesz, hid meg abba.

NATHAN

215 Meny bé a' királyhoz, én is mindyárt mégyek
Utánad, te mond meg, mi légyen szivedben,
Hogy a' mit igirt volt Dávid néked régen,
Aszt emlékezetbe venné immár szépen.

220 Nem esküttél-e meg régen az Istenre,
Nem fogadtad-é fel Uram az egekre,
Hogy senki nem ülne a' királyi székbe,
Hanem az én fiam, Salamon helyedbe?

BERSABEE

225 Mindyárt mégyek Uram, de jőj bé utánnam,
Mert Aszszonyi nyelvem talán olyant szolhat,
Hogy a mit szoll szájam, meg ne bánja májam.

SULAMITIS

Isten hozott téged Uramnak kedvesse!
Mit parancsolsz? Mostan szivednek jegyesse
Aluszik, és nincsen már semmihez kedve,
Immár el bucsuzott mindentől elméje.

BERSABEE

230 Jaj, nagy keserűség nyomta el szivemet,
Mert az Haggi fia sérti a' lelkemet!

DAVID

Ki vagy itten?

BERSABEE

Nyisd már fel álmos szemedet!

DAVID

Mit akarsz?

BERSABEE

235 Meg esküttél uram, tudod, szolgálódnak,
Hogy utánnad adod széked Salamonnak.
Imé, szivem mint fáj azon, a' mit látok,
S félek, hogy ezentul száll én reám átok.

240 Adonias birja Izrael országát,
Te, Uram, nem tudod az ő álnokságát,
Allatomban való kevély indulátját,
S már ki terjesztette ő új királyságát.

245 Mind az által még most, én Uram királyom,
Reád néznek Izrael szemei, tudom,
Királyi székedet, hogy kinek adandod
S ki vegye utánad a' te uraságod.

250 Én Uram királyom, ha te el aluszol,
Tudom asztot már jól, magamról s fiamról,
Salamon fiammall mű bűnösök lészünk,
Adonias miatt mint ketten el veszünk.

SULAMITIS

Itt van a' Próféta, jó uram királyom.

DAVID

Jöjön bé, ha Nathan, nincs szükségem másra!

NATHAN

Üdvöz légy jó király, Izraelnek ura!

255 Én uram királyom, nem te mondotad-é,
Hogy a' te helyedre Adonias ülljön?
Mert alá ment már és áldozatokat tett,
Igen sok kosokot s bikákat le ütött.

DAVID

260 Hijátok bé mindyárt nékem Bersabeet,
A mint meg esküttem Izrael urára,
Hogy Salamon tészten törvént ez országra,
Ő mégyen helyettem ezen uraságra. –

265 Meg cselekszem aszt ma, hogy ő lesz a király.
Hol vagyon Abisák? hijja a' Profétát,
Sadok Papot hamar s a' Jojada fiát,
Bananiast, semmit ne késsetek tehát!

SULAMITIS

Parancsolat szerént el mégyek én mindyárt!

INTERLOCUTIO

*(Fagus candidatur a quibusdam in Regem:
reclamantibus aliis electio rata non effectuat.)*

PINUS

Ha ugyan nem illet engem a' királyság,
Szurkos ködmönömhöz nem fér az uraság,
Szoly hát, gyalog fenyő, ki légyen mi urunk,
270 Az arannyas bundát ki nyakába adyuk?

GYALOG FENYŐ

Vélem, hogy a' bükfa lehetne királyunk,
Jó hire s nagy neve szolgálhatna nekünk.
Adyunk sorsot neki, legyen övé bajunk,
Szolgáljon hazánknak és legyen jó urunk.

LUCS FENYŐ

275 Nem, mert csak hizóknak való az ő magva,
Senkinek nem szolgál, tudom, néki haja;
Még kovácsoknak is meg veti furaja
Egyedül kívánnya téli tűznek lángja.

280 Ha ő király lenne, nem cedrus fái,
Nem udvarolnának libanus erdei,
Ki rekesztenének fáknak unokái,
Csak a' Phisicusok szolgálának néki.

BÜKFA

285 Hát a Gyalog fenyő volna jó királynak,
Ha mi qualitas kell az illy hatalomnak,
Vagy illendő jóság ő méltóságának,
Senki tagadhattya aszt ennek a' fának.

BETULA

290 Nem, mert gyalázatot hozna ő a fáknak
És küssebségére esnék hatalmának;
De csak szolgálni is nem tudna hazának
Kicsin volta miat ő staturájának.

LUCS FENYŐ

Hiszem vagyon néki igen jó itala,
Sokak előtt kedves italu pohára;
Hát a' betegeknek hasznos jó olaja
Nem nemesíti-e s hasonló jo volta?

295 Városokat bé jár ennek hires volta,
Minden alig kérdi, mi légyen az árra?
Mindyárt fizetetik érdemes váltságra,
Még se légyen néki sorsa királyságra?

BÜKFA

300 Ugy vagyon, de igen részeges a leve,
Sokaknak reggel is meg fájna a' feje.
Ha néki szolgálván, gyakran élne vélle
És úgy királysága szolgálna veszélyre.

PINUS

Mennyünk vissza' tehát ismét, gondolkodjunk
A királtság felől, kire adjunk sorsot!

SCENA QUARTA

*(Per Profetam Nathan, et summum sacerdotem Sadoch de mandato
Dávid, Salamon ungitur in Regem et regnat.)*

SADOCH

305 Itt vagyunk minyájan, mit parancsolsz nekünk
Szolgáidnak? Látod mindenben el jártunk.

NATHAN

310 Üdvöz légy, Sionnak kegyelmes jó ura,
Izrael népének érdemes királya!
Mond meg kívánságát szivednek, had halyuk,
Ámbár aszt parancsold, éreted meg halyunk.

DAVID

315 Halyátok én nekem kedves jó szolgálaim,
Vegyétek mellétek uratok vitézít,
Vigyétek Salamont mindyárt a' szent helyre
Azután tétessétek a király székre,
Esküdjék meg a nép az eö hivségére.

Helyettem Salamon immár országolyon,
Izrael népének hiven parancsolyon;
Meg mondom én neki, Judának mit mondyon,
Fejedelemségben miképpen jól járjon.

BANANIAS

320 Amen, az Úr Isten így szolyon ő néki,
Az én királyomnak, a' mint te veled volt,
Ugy légyen az Isten Salamon királyall,
A' mint volt mindenkor Jessének fiával.

325 Felyebb magasztalya Isten az ő székét,
Fordítsa magához mindyárt az ő szivét,
Sem balra vagy jobbra ne fordítsa lelkét,
Urához meg tartsa mindenkor hivségét.

SADOCH

330 Had jőjenek oda mind a czeretiek,
El ne maradyanak onnan feretiek,
Örömmell telyék be mindeneknek szivek,
Valakik hozzája lenni fognak hivek.

NATHAN

335 Jöjön elő mindyárt Dávidnak magzattya!
Hol van Bethsabee, az ő édes Anyya?
Már ne kesergesse néki szivét buja,
Jöjön elő hamar, s itten legyen fia!

SALAMON

Itt vagyok én uram, mit parancsolsz velem?
Izrael urai, mit vélték felőlem?
Mint Jákobnak, tám el jött veszélyem,⁷
És már Adonias keresi bus fejem?

SADOCH

340 Jöj el velünk, ne fély, az Úr parancsolya,
Menyünk a' szent helyre alá most Gihomba,
Ott nagy dolog lészen, a mely nem volt soha,
Majd új királyságot lácza oda jutodba.

SALAMON

345 A mint el rendelte Izraelnek ura
Ugy légyen én velem, mennyünk el hát oda,
Parancsolat szerént légyen kívánsága,
Telyesedyék rajtam minden akarattya.

NATHAN

Mivel az Ur Isten aszt meg jelentette
Felőled Dávidnak, a' mint meg igyirte,

⁷ Jákobnak eljött [A hiányzó szót pótoltuk.]

350 Hogy utána visely gondot Izraelre,
Országoly helyettem, s meny Sion hegyére:

Azért jöttünk ide mü és az egész nép,
Hogy a' mint parancsolt Dávid, a' te Atyád,
Fejedet fel kennyük most a' királyságra,
355 S mint új királyunkot az után tisztelyünk.

BANANIAS

Üly le Uram, s hajsd meg királyi fejedet,
Had kenne meg a' Pap olajjal tetédet!⁸
Királyi méltóság lám illet tégedet,
Fordisd Izraelre kegyes szemeidet!

SADOCH

360 Ezen kenet tégye Salamont Kristusá,
Igen nagy felségű hatalmas királyá,
Emelkedyk széke éppen az egekig,
Az ő ellenségi essenek poklokig!

BANANIAS

365 Kiáltsa hát mindyárt az egész nép: Amen!
Ugy legyenek ezek, a' mint a' Pap mondia,
Ne légyen a népnek más királyra gondya!
Ez ellenséginket egészen meg rontya.

NATHAN

370 A mint parancsolta Dávid, az ő Attya,
Menyünk fel Sionba, őtöt had láthossa.
Az új királyt Jesse már had köszönthesse,
Királyi székében fiát ültethesse.

BANANIAS

Ugy légyen, indulyon az egész nép elől!
Én el nem távozom az új kiraly mellöll,
Mesze nem távozom bal oldala felöl.

⁸ <fejedet> tetédet [A szóismétlést akarta elkerülni, talán *testedet* vagy *fejtetődöt* jelentéssel.]

SCENA QUINTA

(Salamon *cum tripudio Regali deducitur in conspectum David, et donatur sedili Regis Patris sui.*)⁹

SADOCH

375 Ihol, az új király előtted vagyon már,
Az ellenségidtől ne fély Izrael bár,
Ültesd székedbe tehát az új királyt,
Ad kezébe néki a' királyi pálczát!

DAVID

380 Izraelnek ura, áldott légy öröké,
A ki bús szivemnek adtál ma örömet,
Szemeim láttára királyi székemet
Meg virágoztattad, és az én lelkemet
A te szent lelkeddel bé töltéd elmémet!

385 Látom már, hogy fiam fel ült a' székembe,
A királyi páltza tündöklék kezébe,
Az én koronámot tegyétek fejébe.
Semmit ki ne hadyunk eö tiszteletébe.

390 Én szerelmes fiam, Salamon, ugy vélem,
Csak hamar lelkemnek sátorát le tészem,
De *te* ugyan fiam, immár erőssödyél,¹⁰
E nagy uraságba ugyan emberkedyéll.

A mi irva vagyon Mojses törvényében,
Tarsd meg, s igen bizzáll frigynek szekrényében,

395 Hogy meg erősítse jól az Ur beszédit
És Meg addya néked minden igyiretit.
Mondván, ha fiaim őtöt meg tisztelik,
Hiven meg őrizik az Parancsolatit,

400 Ugy királyi széktől az én unokáim
El nem fogynak soha, hanem maradványim
Uralkodni fognak Izrael határin.¹¹

⁹ Cum tripudio sed Regis [Értelemszerűen kiegészítettük.]

¹⁰ De ugyan [Kiegészítettük.]

¹¹ fogynak [Emendáltuk.]

Egy gyilkost is ne tarcs te, hanem ved fejét,
De az igazaknak ki ne önsd vérét,
Mert annak valaha meg adod a' bérét,
Nagy tiszteletben tarsd a' frigynek szekrényét!

(Fit cantus)

CANTOR

405 Örülj s vigady Izraelnek nemes serege,
Mondy éneket Salamonnak, az uj királynak!

CHORUS

410 Jessének unokája,
Dávid király magzattya
Már itili Izraelnek
Választot népit.

CANTOR

Addyunk hálát tiszta szívből a mi urunknak,
Abraham és Isaak Atyáink Istenének!

CHORUS

415 Mert láttyuk az uj királyt,
A ki már reánk vigyáz;
Fel építi békeségben
Sion kapuját!

CANTOR

Áldjátok meg minden népek Salamon királyt,
Hogy be tölcse az Úr lelke Dávidnak fiát.

CHORUS

420 Az eő királyi széke
Emelkedyék az égre,
Had dicsirje Jerusalem
Jákobnak urát!

CANTOR

Uralkoddyáll már e népen Dávidnak fia,
Jerusalem várossának mert tied a' kultsa!

CHORUS

425 Légy kegyelmes mü hozzánk,
Neked addyuk mü hazánk.
Örvendezzünk most minyájan
A mü urunknak.

ACTUS SECUNDUS

PRAEAMBULUM BREVE

430 Meg látatok immár Salamonnak képét,
Kinek fel nem éri senki bölcsességét;
Ő az Adonias bátyja kevélységét
Meg alázá, s éppen meg veté szépségét.

435 Immár meg láttátok Dávidnak magzattyát,
Jesse gyökerének meg ujult virágát;
De ők meg tagadyák urok királyságát,
Még meg sem ismerik méltó uraságát.

Uralkodik köztök az Istentelenség,
Igen mesze töllök el futot a' szentség;
Nem kell, tudom, nekik az igaz egyesség,
Nincsen eö szivekben semmi tökéletesség.

440 Az Istentelenek mindyárt egybe gyűlnek
És az igaz ellen ők tanácsot tesznek,
Az ő életére éppen sorsot vetnek,
Egész veszélyére nagyon meg eskűsznek.

SCENA PRIMA

(Impii ineunt consilium Adversus Justum dicentes: probemus eum et eradamus de numero viventium, quia contrarius est operibus nostris. Subdunt rationem.)

SATAN, SEU LUCIPER

445 Itt vattok-é hivek, Beliál fiai,
Drumo s Leviathan kedves unokái?
Halyátok, mint mondnak sátánnak szavai
És mire czéloznak uratok igéi!

450 Egy ember jelent meg mostan Judaeaban,
Sok károkot tészon a mü utainkban,
Semmire nem megyünk fel tett szándékunkban,
Erőt nem vehetünk rajta dolgainkban.

455 Az eö igassága nem teczik ám nekünk,
Semmiben nem egyes ez ember lám velünk.
Mi képpen lehessen véle szembe mennünk?
Adyatok tanácsot! Nem tudom, mit tegyünk.

DAEMON

Talám ez a' fia Asztalos Jósephnek,
A ki el hirdette nevét Izraelnek,
Hogy eö király volna s fia az Istennek,
Ellenne állana azért Lucipernek?

DIABOLUS

460 Vigyázzunk magunkra, mert őt Messiásnak
Sokan tartják immár, az Isten fiának.
Ha igaz lesz ugyan, jaj lészen pokolnak,
El vesztyük hatalmát a mü nagy Apánknak.

LUCIPER

465 Mikor az egekből engem le vetének,
A mint látám képét, szüz lészen az Annya,¹²
Ennek penig látom, asztalos az Apja,
Nem lesz hát a népnek, hidyet, Messiása.

DIABOLUS

Én sem hihetem, hogy szüz volna az Annya,
Asztalos nem volna másképpen az ura.¹³

DAEMON

470 Soha aszt egy ember meg nem cselekedné,
A mit e cselekszik, s végben nem vihetné;
Soha nekünk nem volt ilyen ellenségünk
Az után, hogy pokol fenekében égünk.

BELIAL

475 Probályuk meg őtöt, hogy ha Isten lészen,
Nagyobb kárhozatra nem vihet, mint régen;
Ha penig csak ember, az ő kinnya éppen
Fellyül halad mindent az hetedik égen.

DIABOLUS

Ha az Isten fia, eö aszt el szenved, i
A nagy kinokot még számba sem vészi.

DRUMO

480 Jaj, szegény Drumonak akkor, mert le veti
És a' büdös tóban mélyre helyezteti,
Minden hatalmától akkor meg fosztatik,
Nagy Apánk Luciper, meg is kötöztetik.

¹² szüz [Emendáltuk.]

¹³ nem volna <az ura> másképpen

485 Az emberi nemzet az égben vitetik,
Ádám is limbusból bezzeg ki vetetik,
A mű szabadságunk meg gátoltatik,
Az emberé pedig úgy bátorítatik.

DIABOLUS

Hát ha csak ember lesz?

BELIAL

490 Meg addya az árrát,
Miért keresi eö pokloknak a' kultsát!

DAEMON

Ne késsünk mű véllé, jobb mennyünk végére,
Hanem mivel Drumo, te igen ravasz vagy,
A zsidó nemzetnek ilyen tanácsott ady:
Vegyék ki belölle, mi féle ember az?

SCENA SECUNDA

(Messias redarguit populi iniquitatem, signum petitum denegat eis, praedicat confusum iri illos ab Austri Regina visitante Salomonem, se autem negligi a suis, qui major est Salomone.)

PHARISEUS PRIMUS

495 Hát te mit keresz itt, népünk ámitója,
Talám Izraelnek te vagy a' királya?
Mely szegény lesz akkor Dávidnak országa,
Mikor Nazaretből lesz az ő Istápja.

NAZARENUS

500 Viperák fajsziati, hogy szolhattok jókot,
Midőn oly gonoszak vattok, mint párdusok,
A mi szivetekbe vagyon, aszt mondyátok,
Azért reátok jó valaha az átok.

505 Csak egy hivalkodó szóról számot adtok,
Az itilet napján midőn fel támodtok,
Mert a' te szavaid kárhoztatnak téged
És te szavaid igazítanak, hided.

510 Akkor fejetekre száll a' káromkodás,
Atta, teremtette és egyéb rút morgás,
Az igasság ellen való rugódozás
Torkotokra rá forr Isteni bántódás.

E világon minden bűn meg bocsátatik,
A szent lélek ellen a' ki káromkodik,
Annak gonossága el nem töröltetik,
Hanem örök kinnall az meg büntetetik.

PHARISEUS SECUNDUS

515 Mester, ady valami jelt, had hidyünk néked,
Ugy lészen állandó a' királyi széked,
Más képpen távozik el tölled a' néped,
Mi haszna a' sereg, hejába el szélyed.

NAZARENUS

520 A Parázna nemzet én töllem jelt kíván,
De jel nem adatik néki egyéb, hanem
Csak a Jónás Proféta szomorú jele,
Asztot szemléltetek tü, gonosság serge.

Mert valami képpen a' czethal torkában
Jónás Profeta volt, úgy a' föld gyomrában
525 Három nap s étzaka, mint martyromságba
Az ember fia lesz, el jött órájába.

Fel támad valaha Ninivé várossa
Kárhoztattván téged az örök rabságra,
Mert hamar meg tére a preadikállásra,
530 Nem menvén azon tul viszá gonosságra.

Kárhoztat titeket a' Déli királyné,
Salamon királynak a' ki látására
El jöve, s tanácsi meg halgatására,
Egy földi királynak tisztelet adásra.

535 De én nagyobb vagyok Salamon királynál,
Hát miért nem halgattok engem nálánál
Inkább, de nem csuda, mert tü viperáknál,
Gonoszabbak vattok mérges párdusoknál.

PHARISEUS TERTIUS

540 Meny dolgodra innen, nem kell a' tanátsod,
Mert majd egy bot éri a királyi hátod,
Nem vagy te pásztorunk, semmi nemzetségünk
Az Istenségedtől nem fél, meny ell töllünk!

SCENA TERTIA

(Orat Christus Patrem pro Discipulis, transit in locum orationis solitum.)

NAZARENUS

Atyám, ki engemet e' földre küldöttél,
Hogy az embereket, kiket teremtettél
545 Meg váltsam, és halált érettek szevedyek,
Im el jött az óra, dicsőis meg engem!

Mert a' te fiad is meg dicsőit téged,
A mint te eö néki adtad hatalmadot,
Hogy meg ismértessen téged mindenekkell,
550 És a' kit el küldtél világra, fiadot.

Én téged e földön dicsőítetelek,
Látod e' világnak meg jelentetelek,
Látom meg ismértek szent Atyám, mindenek,
Által attam nekik már minden ígéket.

555 Én mostan te néked könyörgök érettek,
Midőn én te hozzád mégyek, tarcsd meg őket,
Hogy senki közüllök el ne veszen, hanem
A veszélynek fia menyen el ösvenyén.

560 Nem kérlek, hogy ki vedd őket e világból,
Hanem hogy meg őrizd őket a' gonosztól,
Nem is lesznek ők már ebből a' világból,
Mert én sem függöttem soha ez országtól.

565 Mennyünk által immár a' régi helyünkre,
A hol szent Atyánkot sokszor segítségre
Hittuk, hogy viseljen gondot mü ügyünkre,
Küldye a' szent lelket el a' mü fejünkre.

SCENA QUARTA

*(Judas proditor ducit Turbam Judaieam in hortum Contra Christum orantem,
ubi compraehensus salvator, raptatur ab eis ad Annam sacerdotem,
inde ad Caipham et inde ad Pilatum Praefectum.)*

SATANAS

No, Judas Apostol, jere immár velünk,
Egy kevesset szolgálj, kérlek, mindyárt nekünk.

DAEMON

570 De jobb lesz, hogy gondot viselyen lelkére,
Meg esküttek sokan az ő életére,
Hiszem aszt gondolják, hogy te vagy a Kristus,
Vedd bé tanácsunkot, ugy nem bánt a' fiscus.

SATANAS

Most vagyon törvények éppen a' Papoknak,¹⁴
Hogy ha meg kaphatnak tégedet, meg fognak.

JUDAS

575 Inkább én el megyek, s meg mutatom nekik
Hol vagyon a' Kristus, s oda is vezetem.

DAEMON

Ha aszt meg cselekszed, soha fejed nem fáj,
Pokolban nem keni hátadot az ó háj.

ANNAS

580 Mi jót hoztál Judas? Reád van szükségünk,
Mü aszt gondoltuk, hogy te voltál a' Kristus,
De vagyon reád nagy kedvünk,
Ha éppen nem volnál nekünk ellenségünk.

CAIPHAS

585 Édes Ipom Uram, soha nem szerette
Judas a' Mesterét, tám azért jött ide,
Hogy ha jól fizetnének néki, véghez vinné,
És a' vitézeket ő magához venné.

¹⁴ a' <fo> Papoknak

ANNAS

Mitt kívánsz mi töllünk, ha a' Mesteredet
Kezünkbe kerítéd, a te hivségedet
Mü jól meg fizettyük, hottza a' kezédett,
590 Itt vagyon harmincz pénz, ad bé érszényedet.

JUDAS

Jertek hát vitézek, jó helyt tanályátok,
Gecsemáni kertben ott meg foghattyátok,
De vigyázzatok, hogy jól meg kötözétek,
Nem bánom, vérében bár meg ferezzétek.

CAIPHAS

Mennyetek Judással tehát jó vitézek,
595 Ugyan legyen rajta serén kezeitek,
Hogy el ne szaladyon a' tü mesteretek,
Más képpen meg bannya a' bünös fejetek.

LONGINUS

Ne fély uram, őtöt csak meg keríthessük.
600 Tél-tul az oldalát ugyan meg zergettyünk,
Egyik oldaláról másakra forgattyuk,
Poffon verjük, s fogát mind egyik bérontyuk.

JUDAS

Üdvöz légy, s áldott légy, régi jó Mesterem,
Csak te benned vagyon minden reménségem.

NAZARENUS

Hát mit csufolkodol, te Judás, én velem,
605 Így vesztéd-e csokkall el az én életem?
Hát tü mit kerestek itt, talám engemet?
Én vagyok a' Jesus, kössétek kezemet!

LONGINUS

Tégedet keresünk, te vagy-é a Jesus,
610 A kinek aszt mondyák sokan, hogy a' Kristus?
Jere velünk, Rab vagy, nyujsd ki kezeidet,
Meg nyomják a' lánczok majd a' vállaidott!

MILITES

Kösd meg a' kezeit, meg se mozdíthassa;
Lánczot a lábára, ne is mozdíthassa;¹⁵
615 Eregy most előttünk, köszönsd a' fő Papot,
Nem látod sokáig már a' fényes napot!

ANNAS

Ugyan hol kapátok eszt a jeles férfit?
Hollottuk mü ennek a sok jó nemes hirit,
Tám Salamon király fel támidot kösztünk,
620 El akarja venni a' Papságot töllünk?

LONGINUS

Uram, fő Pap Uram, ez a' kit kerestünk,
Méltó, hogy királynak tegyük eszt mü kösztünk.

SERVUS PRIMUS

Látom, királyságra termettek vállai,
De ugyan fényesek az ő két szemei.

ANNAS

625 Vigyétek el hamar Caiphas fő Paphoz,
Talám ő valamit szoll királyságához!

MILITES

Jere hamar, jere, mennyünk Caipháshoz,¹⁶
El közelgett már lelked a' limbushoz.

SERVUS SECUNDUS

630 Üssed az oldalát, ne kimild, mert nem kár,
Üssed, mert nem tied, hiszem nem néked fáj!

CAIPHAS

Mit hoztatok hivek, talám ez a' Kristus?

LONGINUS

Ez a' Kristus, immár meg kapta a' Fiscus.

CAIPHAS

Hogy foghatátok meg?

LONGINUS

Csak meg adá magát.

¹⁵ ne <ip> is

¹⁶ jere <Caiphas> mennyünk

SERVUS PRIMUS

635 Egyett sem szolhata, be dugók a' száját.

CAIPHAS

Mond meg hát igazán, Isten fia vagy-e?

NAZARENUS

Meg láttyátok, midőn a' felhő oszlopin
El jó itiletre s az észak oldalán
Le ül dicsőségben az embernek fia,
640 Akkor tü reátok száll az ő kéz ijja.

SERVUS TERTIUS

Hát te így szollasz-é az én fő Papomnak?

NAZARENUS

Ha jött nem szollottam, bizonyisd meg nékem,¹⁷
Ha pedig jót montam, mit háborgatz engem?

CAIPHAS

Vigyétek ell innen őtöt Pilatushoz!
645 Meg vállik, mit szoll eő az Isten fiához.
Nem méltó ez ember, hogy a' földet nyomja,
Jobb, hogy a' keresztfa a' vállát meg nyomja.

LONGINUS

Jere Pilatushoz, majd meg koronázunk,
A királyi polczra majdon fel emelünk!

MILITES

650 Siess hamar, hiszem most jó helyre viszünk,
A hol uraságnak helyére fel tészünk.

SERVUS SECUNDUS

Üssed, ha nem mégyen, semmit ne fély tölle,
Végezzük el, a' mit meg irtak felölle!

PILATUS

655 Mi féle ember ez, a kit meg kötözve
Előmbe hoztatok az itilő székbe?

LONGINUS

Csak rövid törvényell dolgunkot végezd el,
Had vigyük el őtöt és tegyük keresztre.

¹⁷ Ha<t>

PILATUS

A mit cselekedet, nekem mondyátok meg!

SERVUS TERTIUS

Ne kérdezd, mit vétkezet, hanem had ölyük meg.

PILATUS

660 A világi törvény nem engedi asztot,
Hogy én addyak néktek Deliberatumot,
Hogy ha nem mutattok rolla delictumot,
S ezzel ellenkezők érdemlenek poklot.

665 Názáreti Jézus, van-e Procatorod,
A ki te melletted szolyon, vagy Actorod?

Mostani világban ugy folynak a' Pörök,
Hogy mikor érszényben a' sárga pénz zörög,¹⁸
A Bíró nem nézi, pokol-é vagy ördög,
Az igazság ellen ő eleget dörög.

670 Még a' fő Papok is félnek az igaztól,
Halálra kívánnják, igazat az ki szoll,
Caiphas a' lelke, ne hidy a' fő Papnak,
Mert irigyek igen, s hamar fel akasztanak.

675 Látom, szegény Jézus, nincsen Prokátorod,
Azért igen félek, roszull lesz a' dolgod.
Mennyetek el innen, had kérdeszem őtött,
Hiszem nem vethetek néki csak ingyen tört!¹⁹

LONGINUS

680 Uram, igen hamar végezzed dolgodot,
Ne várokozstass itt hozsazon sokakat,
Ad ki hamar nékik kívánt vállozokot,
Had feszissük fára hamar holdítonkot!

PILATUS

685 Honnan való vagy te, ki volt a te Atyád,
Talám a Mária volt az édes Anyád?
Meg vallom, zsidókkall roszull vagyon sorsod,
Csuda, ha keresztfa nem lészen koporsód.

¹⁸ é szényben [Emendáltuk.]

¹⁹ tört [Emendáltuk.]

Igen hamissak most, látom, a fő Papok,
Istentelenségell telyes az ő utok.
Miért nem szollasz nékem, tudod hatalmamot,
Hogy kezemben vagyon életed s haláloed?

NAZARENUS

690 Nem volnék kezedbe, de felyül adattott,
Sem te hatalmadban és onnan vetted aszt,
Mert minden hatalom az én Atyámtól van
És az én országom nem e' földről vagyon.

PILATUS

695 Hát király vagy te? Ne fély, mert egyszersmind
Lészek a te Birád s igaz prokátorod!
Jertek bé én hozzám immár jó vitézek,
Meg felelek néktek, hogy el ne késsetek,

700 Ez emberben nincsen éppen semmi vétek,
Hát illy kegyetlenül tü miért üldözitek?
Én meg nem itilem, ha tü el viszitek,
Lássátok, törvéntek szerént itilyétek.

JUDAEI

Nem szabad mü nekünk senkit meg itilnünk.

PILATUS

705 Nem is szabad senkit mondani gonosznak,
Ha nem tanáltatik valóban olyannak.
Vagyon még egy lator, Barabásnak hijják,
Én aszt meg itilem, s esztet el bocsátom.

JUDAEI

Meg ne öld Barabást, feszisd fel a Jésust!

PILATUS

Hogy feszítsem én fel a zsidók királyát,
A mi nagyobb, látván eő Ártatlanságát?

JUDAEI

710 Nincs nekünk királyunk, hanem csak császárunk.

PILATUS

Fogja három vitéz, s jól ostorozza meg,
Az egész nép ötöt osztán had szánnya meg!

MILES PRIMUS

Jere öltözzél fel a' veres bársonyba,
Nagyobb tisztességed lesz ugy a' városban.

INTERLOCUTIO CONTINUATUR

(Arbores tandem eligunt Ramnum in Regem.)

CYPRUS

715 Ugyan nagy szégyen ez ilyen nagy erdőbe,
Hogy ennyi sok fákból a' királyi székbe,
Senki bé nem illik ebbe a felségbe,
Méltók vattok azért vettetni a' tűzbe.

PINUS

Az én szomszédomról, nyirfáról mit vélték?
Nem jó lehetne-é, valyon mit itiltek?
720

CYPRUS

Bolondságot beszélsz, ha ő király lenne,
Betula Kiss Aszszony házat nem seprene.
Jövel te tövissess Galagonya fája,
Parancsolj mű nekünk, légy erdők királya!

RAMNUS

725 Ha engem királynak választotok ugyan,
Végre meg bányátok asztot bizony sokan.

SCENA QUINTA

(Christus Rex Judaeorum Illusus vexatus contemptus demum crucifigitur.)

PILATUS

Itt vagyon, fő Papok, a' tü királyatok,
Eleget tettek már rajta a' csapások.

PONTIFICES

Feszisd meg, feszisd meg, nem a' mü királyunk,
730 Nem is elég néki, a' mit rajta látunk!

PILATUS

Vigyétek el őtöt, s tü feszissétek meg,
Ha a' mit rajta láttok, azzall nem éritek meg.

PONTIFICES

Nékünk törvényünk van, senkit meg ne ölyünk,
Arra is, hogy hamis Istent ne imádyunk,
735 De mivel ő magát Istennek mondotta,
Az halálra fejét méltónak vallotta.

PILATUS

Látom, az igaz vért halálra kell adnom,
Fejemre nagy veszélt azért is kel várnom.
Addyatok hát vizet, had mossam meg kezem,
740 Az ő halálába nékem semmi vétkem.

LONGINUS

Jere immár velünk, had koronázzunk meg,
Majd székbe ütötünk és imádunk téged.

MILES PRIMUS

Új fel már a' polczra, hiszem király vagy te,²⁰
It van a korona, ő eszt érdemlette.

MILES SECUNDUS

745 Addyátok kezébe a királyi pálczát,
Azzall őrizheti Jerusalem várát.

MILES TERTIUS

Kössük bé szemeit, valyon meg látná-é,
A ki pofon ütné, s kétszer nyakon verné?

MILES PRIMUS

750 Nyomjuk bé fejében jobban a koronát,
Mert el fujja a' szél annak szép rubintyát.

MILES QUARTUS

A ki nyakon csapja, s le köpi orczáját,
Jó török dohánnyal meg töltöm pipáját.

MILES SECUNDUS

Felség nélkül való koronás királyunk,
Imádyuk fél térden most uraságodot,
755 De mond meg hertelen, ki üté orczádot?

LONGINUS

Addyátok kezében már a hohéroknak,
Hadd vigyük a' hegyre s fuggeszük a' fára.

²⁰ Uj [Emenedáltuk.]

LICTOR PRIMUS

Vedd fel vállaidra eszt a' szép koporsot,
Ez a' te Tronusod, érdemled e sorsot!

LICTOR SECUNDUS

760 Eregy hamar, hát te csak ilyen erőss vagy?
Hiszem aszt mondottad, hogy te oroszlánny vagy!

LICTOR TERTIUS

Nem láttam én soha, hogy az út az uton el essék,
Lábán nem mehetvén, így hoszan el nyulják.

LICTOR PRIMUS

765 Aszt mondá a' minap, hogy ó az ut,
Az ötöt meg vető hoz magára nagy but.

LICTOR SECUNDUS

Üssed, mert jól mehet, e' könnyen meg nem hal,
Mert a' királyságon látom eő igen kapp.

LICTOR TERTIUS

Üssed, mert eő reá haragszik a nagy Pap,
Azon nagyon örvend, ha fára fel akad.

LICTOR PRIMUS

770 Fel jövénk a' hegyre, hocza egy kupa bort,
Az uton miatta el nyelém a sok port,
Köszönd a' Kristusra, mert eő is meg isza!

Hiszem a' vizet is borrhá változtatta,
Annál inkább, ha adtz, eő is meg ihattya.

LICTOR PRIMUS

775 Ha nem iszik, fogd meg, tedd a' keresztfára,
Előbb a' kötelet tedd a' jobb lábára.

LICTOR SECUNDUS

Ha király vagy, immár üly fel a Tronusba,
Majd fel emeltetel itten királyságra.

(Hic fit repraesentatio crucifixionis et cantus dolorosus.)

ACTUS TERTIUS²¹

SCENA PRIMA

*(Amor Divinus persvadet crucem Christi amori mundano
et ducit eum ad illam amplectendam.)*

AMOR DIVINUS

780 Világnak romlandó kényes szeretete,
Vedd bé intésemet, induly kesergésre,
Lágyuljon meg szived, készüly szenvedésre,
Lelki nagy bánattall tekincs a' keresztre.

Lágyuljon meg szived Kristus szenvedésin,
Rémülyön te lelked az ő kesergésin,
785 Halgasd neki mostan szép kérő szavait,
Ély alkalmatossággal, vedd be tanácsim,

A Kristus világra küldetett lelkedért
És fel feszítetett az üdvösségedért,
Isten keresztfára ment te életedért,
790 Koczkára vetette lelkét szerentsédért.

Lelkét ki bocsátá a' nagy szeretetért,
Kérlek én tégedet vére hullásáért,
A te meg váltódnak számtalan kinnyáért,
Induly siralomra az ő fájdalomiért!

AMOR MUNDANUS

795 Mostan csak heába horgász én utánnam,
Orczátlan, bé nem tész engemet hálódba.
Mi haszna világon nékem szomorkodnom,
Sűrű könnyhullással mindenkor bánkodnom.

800 Nem hág én fejembe a' tövis korona,
Mert most van azon drága gyöngyös párta,
De életemnek is legdrágább virágja
Mostan fénlík és teczik az ő állapotya.

805 A virágos kertben kényesen sétálok,
Ottan szeretőmnek szép bokkrétát kötök;
Ha a' kereszt alat én nap estig állok,
Ugy én a' világnak kevesset szolgálók.

²¹ [Felette az 1753. szám olvasható, tévesen.]

AMOR DIVINUS

Halyad, mit mond néked a' tövis korona,²²
A ki ő alatta nem nyukszik valaha,
Meg emésztő tüzet okádik reája,
810 Le vetvén poklokra, örök kin vallásra.

AMOR MUNDANUS

Látod, hogy szemeim bé vannak kötözve,
Semmit nem láthatok, csak a' mit kívánok,
Mivel a keresztet én nem viselhetem,
Arra szemeimmell nem is vigyázhatok.
815 El merültem éppen világ jovaiban,
Szivem gyönyörködik ételben, italban,
És ama fertelmes testi kívánságban,
Azért vigaságom nints a' kereszt fában.

AMOR DIVINUS

Nyisd fel szemeidet, tekincs kereszt fára,
820 Meg is intlek tovább, ne essél pokolra,
Ne hadd tovább szived maradyon vakságba,
Egy kiss mulandóság ne vonson oly roszra.

Fontold meg, mi légyen é világi hivság,
Kit követ csak hamar örökös szomjuság,
825 Szabadulás nélkül mindenkori rabság,²³
A felett égtelen ördögi társóság.

AMOR MUNDANUS

Hova parancsolod, el mégyek utánnad,
Ha így van a' dolog, más lábra kell álnom,
Add ide kezedet, vigy el váltságomhoz,
830 Talám világosság jó ott vakságomhoz.

AMOR DIVINUS

Itten elmélkedyéll s nézd az ő sebeit,
Vas szegekkell által veretett kezeit,
Nem külömben sértett oldalát, lábait,
Vérrel folyó, s' érted ki feszült tagjait.

²² a' <kin> ki

²³ ne<k>lkül

SCENA SECUNDA

SATANAS

835 Jertek elő hamar Luciper szolgálai,
A satannak vannak igen nagy dolgai.
Mostan generalis mustrának kell lenni,
A keresztényekkel szembe kell szállani.

DRUMO (*evocat omnes daemones de nomine et lustrat*)

840 Fél szemű, lud lábu, pipe órru, görbe hátú, más fél lábu,²⁴
kerek orru, kalán filü, kapta nyakú, csikkó fogu!

(*Respondent nominati:*)

Bityinkoro, karabille, prittyta, koronbitty, hipp, hopp, Hem,
Rem, Bam. (*etc.*)

Rendbe, fél lábba, fél térdre, fél szemre, háttall, jobbra,
csára, hiszra, kétt felé, fog fel a' fegyvert! (*etc.*)

SATANAS

845 Kedves jó szolgálaim, itt nagy dolog vagyok,
Luciper veretet már főbe és adyon,
Pokol fenekébe ég a' mű nagy Apánk,²⁵
Heába ás ugyan immár a' mű kapánk.

850 Ugyan meg pusztítá a' Kristus poklokot,
Mind ki szabadítá onnan a' Rabokot;
Mű is munkálkodyunk, hogy pokol bé telyék,
Igazán harcoljunk romlott országunkért.

DRUMO

855 Uram, mit cselekszünk, nincsen semmi erőnk,
Eppen meg száradott immár a' mű velőnk;
A keresztfa nekünk nagyon ellenségünk,
Attoll igen retteg az érzékenségünk.

SATANAS

Asztot temessük bé a' földnek gyomrába,
Az után indulyunk a' harcznak nagyára;
Minden felé vétket oszszunk e' világra,
Az által bizhatunk, tanálunk praedára.

²⁴ órru [Javítgatva.]

²⁵ fenekéb [Kiegészítettük.]

860 A kevélység mennyen a' bölcs emberekre,
Az Iritség lelke szályon a' szentekre,
Papokra, vargákra s' kiseded gyermekekre,
Ezekre s' többekre mennyen egy mértékbe.

865 A Fösvenség légyen a' dus gazdagoké,²⁶
A' *lopás*, hazugság penig a' szabóké,²⁷
A hergés és morgás a' vén Asszonyoké,
Atta, teremtette paraszt embereké.²⁸

870 Törventelenség légyen hatalmasoké,
A huzás és vonás a' küsebb rendeké,
A gonosz akarat lehet akár kié,
De a' visza vonás az Assesoroké.

DAEMON

Hát a' bujasággal kiket késérthetünk,
És annak szép lelkét mü kiknek adhassuk?

SATANAS

875 Azzall meg próbálni mindeneket szabad,
Mert a szerelemtől senki el nem szalad,
Még a' vén ember is szereti a mézet,
Az ifiu penig isza, mind a' vizet.

880 Mennyetek el immár ki a városokra,²⁹
Vessetek hálókot hamar az utzákra,
Ha jó praedát hoztok Pluto országára,
Lészen dicsőségtek, mentek uraságra.

SCENA TERTIA

INTERLOCUTIO

RAMNUS

885 Látom, királyságra tövisess fejemet
Tettétek, de azzal nagyott vétetetek,
Téhát árnyékomba minyájan jőjetez,
Nyugodalmat ottan én töllem vehettek.

²⁶ Fösvenség <lelke> légyen

²⁷ [A' *lopás* javítgatva.]

²⁸ teremtette <a'> paraszt [Javítgatva.]

²⁹ varosokra [Emendáltuk.]

Ha penig nem jötök az én árnyékomba,
Elevenen mindyárt bé mentek pokolba,
Mert én, libanusnak cedrussi, reátok
Tövisseim közül nagy tüzet okádok.

(Hic tumultuant Homines et tentatur a Daemonibus.)

SPIRITUS SUPERBIAE

890 Jaj, be szépen kötted, legény, bocskorodot,
Már beretváltasd meg hát a' szakálladot,
Törölgesd ki szépen sárga bajuszodot,
Tizen két ökörre bogozd üstöködöt.

895 Az alázatosság semmit hoz konyhára,
Csak iszákot akaszt annak a' nyakára,
A ki mindenek alá veti magát,
Valaha bubánat üti az oldalát.

SZEGÉN LEGÉNY

900 Mi haszna, ha ember e' világon teng-leng,
Az alázatosság sokszor hoz csak szégyent,
Bubánat völgyében a ki sokat fetreng,
Haja és szakálla hamar hány ugy verhenyt.

905 Jobb hát, hogy életünk folyon vigaságba,
Állapotunk rendi ékes csinosságba,³⁰
Ne légyünk olyanok, mint disznó az olba,
El nem hagyok azért semmit tanácsodba.

SPIRITUS CORPORIS

Te gyenge ifiu, miről gondolkodol?
Talám emlékezel így nagy uraságról,
Ha magadot rontod könyvek hányásából,
Elmédet tompítod Mester tanácsából.

910 Mi haszna imádod a' te mesteredet?
Ne fogadd a' szavát, vesd el ábéczedet,
Deákság nélkül is meg kapod lelkedet,
Hadd el az Iskolát, ne ronsd az elmédet!

³⁰ rendi <szép> ékes

REST DEÁK

915 Mi haszna van ezen fótos ábéczésnek?³¹
Jobb, hogy én a' szarvát fogjam az ekének,
Addig meg maradok, míg egyszer meg vernek,
Azután ellene rugok Mesteremnek.

SPIRITUS AVARITIAE

920 Szegény legény, látom, majd kuldusságra jut,
Alamisna után meg látod, hogy te fut,
Nem jó ilyen bővön adni szegényeknek,
A' mid van, szorisd meg, ne hánd az ebeknek.

925 Emlékezzél jól meg, hogy még sok üdőkre,
Vigyáznod kell néked hoszszu esztendőkre,
Hoszszas életednek minden rendaire,
Nagy Méltóságodnak illendő tisztére.

Ha mid van, ki hányod, ki szán meg tégedet,
Nagy szükségre jutván táplálja lelkedet?
S' hová lészen kegyes és ékes termeted?
El szárod ám akkor a te gyenge tested.

DIVES

930 Jaj, be szegény vagyok, nem ereszt a buzám,
Csak a' kuldusokra nincs elég gabonám!
Ha mindennel birnék, hiszem én nem bánám,
Jőne hat ezer is, csak hozna, kívánnám.

935 Meg untam házomnál én már a sok kérőt,
Gyakron térden álva látván szemem előtt.
Hát a' kit a' sok rossz cselédem veszteget
Naponként; ne látnám bár én soha őket!

SPIRITUS IMMUNDITIARUM CARNIS

940 Visely gondot fiam ifuságodra,
Azért már elmédet vesd a' házosságra;
Hiszem jobb embernek menni nyájosságra,
Hogy sem szívét vetni a' sok busulásra.

COSMOPHILUS PRIMUS

945 Látom, csak el telik az idő heába,
Talám nincsen Isten, a' ki meg büntessen,
Jobb gyönyörködtessem lelkemet, testemet,
Ifuságomban tölcsem bé kedvemet.

³¹ fotos [Emendáltuk.]

Poenitentiára elég van még üdő,
El sem mulik töllem oly hamar esztendő,
Életem viragját adom a' hivságnak,
Elég, ha vénségem vetem busulásnak.

950 Nem gondolok tehát semmit busulással,
Majd meg koronázom fejemet virággall,
Szövetséget vetek ezen jó világgall,
A mely kedveskedték nékem jovaival.

SATANAS

955 Látom jó praedákot kaptatok minyájan,
De a torkosságnak rosz szerentséje volt,
Azért huzzátok le, csapjátok meg őt jól,
Jobb kelepczét horgyon mádszor a' Piaczon.³²

SCENA QUARTA

(Amor Mundanus ad Crucem Domini transformatur in Amorem Divinium.)

MUNDUS

960 Én vagyok a' fészke minden jó örömekek,
A' ki vigasztalok minden bus sziveket,
Rajta én fiaim, mig világon vadatok,
Most a virágok köszt velem vigadyatok.

GENIUS HUMANUS PRIMUS

965 Távul légyen töllünk ambár a' Menyország,
Mostan szomorkodni éppen nem igasság.
Mikor lesz illy időnk? Ha most a' szép hivság
Ingyen csak elmulik az alkalmatosság.

Poklot sem rendelte Isten a' barmoknak,
Ottan kell lakniok ember fiainak.
Heába fenyegetz torkában kinoknak,
Mint ha esnének mindyárt tüzébe pokolnak.

970 Magamot halálnak nem érzem tőrében,
Most feredni nekünk a' Kristus vérében
Nem engedi, látod a szép ifuság,
Tied és nem mienk légyen szomorúság.

³² horgon [Emendáltuk.]

GENIUS SECUNDUS

975 Velünk járjon s kelyen a' kedves vigaság,
Távuzék el onnan akármely busulás!
Semmi keresője nincsen a' sirásnak,
Hanem eö helyette minden vidámságnak.

GENIUS TERTIUS

980 Én el nem maradok tölled immár világ,
Akár hova induly, engem utánad lácZ,
Elöl járom nékem léssesz te, és nem más,
Míg lelkem körül lesz ez a romlandó ház.

985 Világ jovaiban hogy urá lehessek,
Annak veleivel kedvemre élhessek,
Az ő utyaitól meszsze el nem mégyek,
Böv igyiretiben tudom részes lészek.

MUNDUS

Imádság, böjtölés szabad léssen néktek,
Igen kapjon csak hogy szépségen szemetek.
Mikor imádkoztok, szivetek szenteken
Ne járjon, se penig elmétek az égen.

AMOR DIVINUS

990 E csalárd világnak miért hisztek ifiak?
Ha az ő tanácsin jártok, mind el vesztek,
Az örök veszélyben minyájan bé léptek,
A Jégen országot tü miért kerestek?

995 Jobb, hogy siralomra minyájan indulyunk,
A szent keresztfához szivünkéből fordulyunk,
Istenünk haragját és ugy engesztelyük,
Az örök életre utat hogy készittsünk.

1000 A' ki e világon mindenkor bánkodik,
A' Kristus kinnyain jajgat s szomorkodik,
Az örökké való örömbe vitetik,
S a' ki itten szolga, ottan uralkodik.

GENIUS TERTIUS

1005 Nem engedí asztot az Ifiak vére,
De a szemek sem áll nékik kesergésre,
Elméjek ezeknek nem maradhat kötve,
Mert egész termetek huzza nevetsegre.

AMOR DIVINUS

Valakit e' nyillall én meg sebessitek,
Lészen oka annak, lelki sebben essék,³³
S hogy a vigaságtól azzall el távozzék
És Kristus keresztye szívében zárassék.

THEOPHILUS PRIMUS

1010 Üdvözlégý Jesusom, szívem kívánsága,³⁴
Én szegény lelkemnek légy világossága,
Szívemnek Jegyesse légy és vidámsága,
Te kívülled nincsen semmi bátorsága.

THEOPHILUS SECUNDUS

1015 Hálát adok neked sok ajándékidért,³⁵
Kiváltképpen *pedig* kinszenvedésidért,³⁶
És én hozzám való nagy szeretetedért,
Hogy nem kárhoztattál sok gonosságomért.

THEOPHILUS TERTIUS

1020 Hát lelkem Jegyesse, ilyen nagy kinokra³⁷
Miért adád magadot ezen kárhozatra?
Nem érdemleted te, tudom bizonyára,
Hogy huzatnál ilyen gyalázatos fára.

1025 A ki mindenekkel, járván e' világon,
Jól tettél, tanítvan: jární igaz uton,
Gonosság törvényre, hogy ha ki jól szolyon,
Bé törjek a' feje, bizonyoson látom.

Száj le a' keresztről, meg halok én érted,
Én érdemlettem aszt bizony, nem felséged,
Reménlem, az után lelkem lészen veled,
Hajsd hozzám tövissell szagatatott fejed!

1030 (*Cantant omnes personae: Szeretlek tégedet etc.*)

³³ essék <és> s hogy[Föleírással beszúrva.]

³⁴ [*Jesusom* csupa nagybetűvel.]

³⁵ ajadékidét, kinszenvedésidét, szeretetedét, gonosságomét [Végig emendáltuk a versszakot.]

³⁶ [A szótagszám miatt kiegészítettük, ahogy Fülöp Árpád is.]

³⁷ <K> Jegyesse

INTERLOCUTIO

*(Ramnus evomit ignem in omnes cedros libani, eo quod sub umbram
ejus sese recipere detrectaverint.)*

RAMNUS

Jertek már erdőnek minden magos fáí,
És a' fenyőfának minden unokái,
De a' bükfának is fatsaros ágai,
Hamar a' királynak jertek árnyékába,
1035 Nyugodyatok itten, parancsolok abban!

CYPRUS

Nem, mert a' Palástod néked igen szurós,
Annak az árnyéka pedig igen futos;
Mű pedig nem szoktuk, a' mi igen szoross,
Lássad, kivel maradtz, nekünk nem arnyékosz!

RAMNUS

1040 Mennyen ki lelkemből a' kénköves *tapló*,³⁸
Libanus erdein fel nőtt Cedrus fákot
Emésze meg, úgy mint a' kemény sziveket,
Hogy ne próbálhassa senki többé esztet!

EPILOGUS

JUDEX VIVORUM ET MORTUORUM

1045 Jőj elő Luciper, minden seregiddell,
Álisd fel zázlódot a' te hiveiddell,
Kevélységnek lelke, most jádszom fejeddell!
Miért csufoltál engem kevély szemeiddel?

1050 Évának fiai s' Adam unokái,
Kik eddig voltatok Luciper szolgálái,
Mennyetek alájjá most zászlojának,
Majd meg kostolyátok savát országának!

1055 Tudod, álnok szolgál, téged szabadságra
Én bocsátotalak, s' te kivánságodra
Indultál, meg vetvén parancsolatimot,
Meg utálván minden sok jó tanácsimot.³⁹

³⁸ *tapló* [Emendáltuk.]

³⁹ minden <jó> sok

Hallotad irásból sok szenvedésimet,
De te fel nem vetted az én keresztemet.
Kényességed nem fért tövis koronámhoz,
Azért nem lesz néked velem boldogságod.

1060 A kinek szolgáltál te zászloja alatt,
Annak hívségére vetetéd volt magad,
Onnan is várd, s' hidyed, méltó jutalmadot,
Ki pokolba viszen, meg adván jussodot.

1065 Álnok szolga, tehát nálom nem lesz helyed,
Annak rut férgei furdalyák a' melyed,⁴⁰
Nem lesz nyugodalmad leg kisebb, ugy vélyed,
Az örök tűz lészen meg emésztő férged.

1070 Vidd el országodba, sátán, hiveidet,
Büdös eb, előllem menny ell, legényidet
Vidd el örök tűzre, ne lássalak téged,
Te veled maradyon ördög Pokol! Amen.

Finis Anno 1752.

⁴⁰ fergei [Emendáltuk.]

A MŰ ADATAI

A passió a *Liber exhibens actiones parascevicas* című kötet 32–58. oldalán található. A szöveget kiadta: Fülöp 1897, 92–127. A Fülöp Árpád által kiadott négy passió-szöveg közül ez lett az egyik legnépszerűbb. A fák királyválasztásáról szóló közjátéksorozatot Voinovich Géza is átvette és beépítette a *Magyar Passió* című 1931-es passiójátékába (Voinovich 1931) A szöveg bevezetőjében Voinovich is hivatkozik rá, de a szerző és a pontos cím megnevezése nélkül: „Akik itt a passiót rendezik: Gratianus Kézdi, Bonaventura Potyó és Chrysogonus Csergő, misztérium-játékok szerzői voltak – A fák királyválasztása motívumának csirája – az eseményekkel való minden kapcsolat nélkül – egy régi magyar misztériumban maradt fenn.” (Voinovich 1931, 6.)

Az ördögjelenetek bekerültek a *Csíksomlyói Passió* című, a Nemzeti Színház kamaraszínházában, a Várszínházban 1980-ban bemutatott, Kerényi Imre által rendezett színjátékba is. A darab szövegét Balogh Elemér és Kerényi Imre állította össze, felhasználva Fülöp Árpád kötetéből Hidegh Bernát 1751-es és 1752-es passiójának jeleneteit is. A *Csíksomlyói Passió* szövege nyomtatásban is megjelent (Balogh–Kerényi 1982).

Tud róla Bándi (1896, 288.), Fülöp (1892, 14–20.), *Angyal* (1940, 492–493, 1941, 65–67.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 54), *Pintér* (1993, 118.), *Muckenhaupt* (1999, 114.), és Medgyesy S. Norbert (Medgyesy 2009, 179.) A darab allegorikus figuráit elemezte Medgyesy 2008, a darabban szereplő népéneket közölte Medgyesy 2011b.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A prologus elmondja, hogy két zászló alatt lehet harcolni az embereknek, az egyik Istené, a másik az ördögé. Lehet hogy egy ideig az ördög kevélysége győzedelmeskedik, de aztán eljön az idő, amikor Krisztus alázatossága megemészti Libanon cédrusait, akik alatt a gyengéket és kevélyeket kell érteni. Adonias és Salamon király példája is ezt bizonyítja majd.

Actus primus praeambulum

Lucifer a démonokkal együtt elhatározza, hogy felmegy az égbe, hogy az Úrtól megszerezze a világ felét. Az angyalok, Mihály arkangyal vezetésével útját állják, a két sereg összecsap, az angyalok a szent keresztet követve küzdenek, Lucifer hívei a pokol zászlóját követik

Interlocutio

A Cédrus összehívja a fákat, hogy királyt válasszanak maguknak.

Actus primus scena prima

Adónias királlyá akarja koronáztatni magát, mert Dávid már nagyon öreg. Abiatharral, Joábbal arról tanácskozik, hogyan tudná legyőzni Salamon. Megbízta Joábot, hogy gyűjtsön össze katonákat.

Scena secunda

Abiathar királlyá keni fel Adóniást.

Interlocutio

A Gyalogfenyő a Lucfenyőt javasolja királynak, de a Bükfa ellenzi, mert a fenyő szurkos és ragadós.

Scena tertia

Nathan elmondja Bersabénak, hogy Adóniást királlyá koronázták. Azt javasolja, hogy Bersabé menjen be Dávidhoz, és figyelmeztesse az ígéretére. Bersabé be-megy a királyhoz, aki már alszik, és amikor Nathán is megerősíti a szavait, Dávid összehívja főembereket és a főpapokat.

Interlocutio

A Gyalogfenyő most a Bükfát javasolja királynak, de a Fenyőfa ellenzi, mivel a bükfa haszontalan, csak tüzelőnek jó. A Bükfa a Gyalogfenyőre voksol, de Betula (nyírfa) szerint ő túl kicsi királynak. A Lucfenyő azzal védi meg, hogy igen hasznos fa, mivel jó italt ad, de a Bükfa szerint, ha ő lesz a király, sokan megrészegülnek majd a borókapálínkától, így új szavazást kezdenek.

Scena quarta

Összeülnek Dávid hívei, a király elrendeli, hogy fiát, Salamont hívják elő, és kenjék fel olajjal, ő legyen Izrael királya Dávid után, s legyen Krisztushoz hasonló.

Scena quinta

A királyi jelvényekkel feldíszített Salamont Dávid elé vezetik, aki jó tanácsokkal látja el az új királyt, a jelenet örvendező énekkel fejeződik be.

Actus secundus praeambulum

A monológ elmondja, hogy háborúskodás támadt Izraelben, ellenfelei sorsot vetnek rá, és megesküsznek Salamon elpusztítására.

Scena prima

Lucifer vezetésével arról tanácskoznak az ördögök, hogy vajon Jézus-e a megígért Messiás? Vannak, kik nem félnek tőle, más ördögök viszont máris siránkoznak a legyőzetésük miatt. Végül azt határozzák, hogy egy ördög vegye rá a zsidókat, hogy kérdezzék őt ki, miféle ember.

Scena secunda

A farizeusok kérdezzetik Jézust, jelet kérnek tőle, hogy ő-e a Messiás? Krisztus kárhoztatja őket, és a saját jövőendő szenvedésére hivatkozik Jónás prófétára utalva, majd a hitetlenségüket Sába királynőjének hitetlenségével hozza párhuzamba.

Scena tertia

Jézus az Atyához imádkozik, és a népért könyörög.

Scena quarta

Az ördögök azzal fenyegetik Júdást, hogy hamarosan elfogják és elítélik, amiért Jézus tanítványa. Júdás inkább önként elmegy Annáshoz és Kaifáshoz, hogy feladja Mesterét. Annás Longinust adja mellé, aki a katonákkal és Júdással együtt elmegy a getsemáni kertbe és elfogja Krisztust. A katonák előbb Annáshoz, majd Kaifáshoz viszik, ő pedig Pilátushoz küldi. Pilátus szánakozik Krisztuson, akit nem talál bűnösnek, de a nép Barabást akarja kiszabadítani. Pilátus elküldi Jézust, hogy megostorozzák, hátha akkor a nép megszánja.

Interlocutio

A Pineafenyő a nyírfát (Betula) javasolja királynak. A ciprus ezt ellenzi, mert akkor senki sem seperne nyírfaseprűvel, és a galagonyát (Ramnus) javasolja királyuknak.

Scena quinta

Pilátus hiába mutatja be a megkínzott Krisztust, a főpapok a halálát akarják. Pilátus mossa kezeit, majd átadja Krisztust a zsidók kezébe. Longinus vezetésével a katonák megköpdösik, megütik Krisztust, töviskoszorúval megkoronázzák, nádszálat adnak a kezébe, végül keresztre feszítik.

Actus tertius scena prima

Az isteni szeretet és a világi szeretet beszélgetése. Az isteni szeretet hatására Amor Mundanus is megtér, a kereszt alatt elmélkedik, és Krisztus sebeit szemléli.

Scena secunda

A Sátán összehívja az ördögöket, hogy harcot indítsanak az emberek ellen. Kiosztja az ördögöknek a feladataikat. Az a cél, hogy minél több embert vegyenek rá a bűnre, és a Pokolban minél több szenvedő lélek legyen.

Interlocutio

A galagonyabokor megfenyegeti a fákat: aki árnyéka alá tér, az nyugalmat talál, de a többiek a pokolra kerülnek, és tűzzel pusztítja el a libanoni cédrusokat is.

Scena tertia

A hét főbűn mindegyike megfog egyet az emberek közül, hogy a pokolra vigye, csak a Torkosság nem tudott senkit szerezni a pokolba, ezért Lucifer megbünteti őt.

Scena quarta

A Mundus csábítja az emberi lelkeket, de az Isteni szeretet (Amor divinus) bűnbánatra inti őket. A három bűnbánó, Istent szerető ifjú megtér, és Krisztust szemlélve bűnbánatra indul.

Interlocutio

A galagonya magához hívja az összes fát, de Libanon cédrusai nem akarnak az árnyékában nyugodni, mivel szúrósak az ágai, mire a galagonya tűzzel elemészteti őket, ahogy a kemény szívű emberek is tűzben fognak elpusztulni.

Epilogus

Az élők és a holtak bírása maga elé rendeli Lucifert, és megparancsolja neki, hogy a bűnösökkel együtt, akik nem tértek meg Krisztus töviskoronájához és keresztjéhez, térjen vissza a pokolba, ahol örökös tűz vár rájuk.

SZERZŐ

A darab szerzője és rendezője valószínűleg Hidegh Ferenc Bernát volt, mivel az 1751–1752-es évben ő volt a középső és a felső nyelvtani osztályok tanára. (*Fülöp* 1897, 12.) Életrajzát lásd kötetünk legelső darabjánál. Az, hogy az általa írt darabokat másolták be elsőként az 1774-ben összeállított passióskötetbe, azt bizonyítja, hogy a másolók is a legjobbak között tartották számon Hidegh Bernát darabjait. Fülöp Árpád mind a két darabjának a szövegét beemelte az 1897-es antológiába. A két darab stílusa, szóhasználata, bonyolult szerkezete egyértelművé teszi, hogy az 1751-es és az 1752-es passiót ugyanaz a szerző írta, ugyanakkor egyéni invencióját mutatja, hogy két teljesen különböző passiójátékot készített.

FORRÁS

A darab fő forrása a bibliai szenvedéstörténet, de fontos szerepet kapnak benne a prefigurációk, ószövetségi előképek is. Krisztus előképe Salamon, az ő királlyá kenésének jelenetei Krisztus királyságával kerülnek párhuzamba. Ezt erősíti a darab közjátéksorozata is, amely a fák királyválasztásának példázatára épül (Bír 9, 8–15). Az I. felvonás 2. jelenete a Királyok első könyvéből idézi Adonias királlyá kenését, akit Ebjatar és Joáb támogattak, s vele szemben Salamon királlyá kenését, akit Náthán próféta és Zádok főpap akart királynak. Bersabé kérésére Dávid Salamon-t teszi meg örökösének, aki aztán bosszút áll Adoniason és apja ellenségein is. (1Kir 1,1–10) A darabban Adonias nemcsak a hatalmat, hanem Dávid király fiatal feleségét, Szulamitot is meg akarja szerezni magának.

A darabban a Krisztus elfogására induló katonák vezetőjét Longinusnak nevezi a szerző. A hagyomány szerint ő volt az a római százados, aki lándzsájával megnyitotta a keresztre feszített Krisztus oldalát (Jn 19,31–37). Az apokrif *Nikodémus evangéliuma* szerint megtért, és később keresztény hitéért szenvedett vértanúságot. (Medgyesy 2009, 247.). Az 1752. évi passiójátékban nem a kereszttel tűnik fel az alakja, hanem ő az a katona, aki Nazarenust (azaz Krisztust) elfogja az Olajfák hegyén, és Kaifás főpap, majd Pilátus helytartó elé hurcolja.

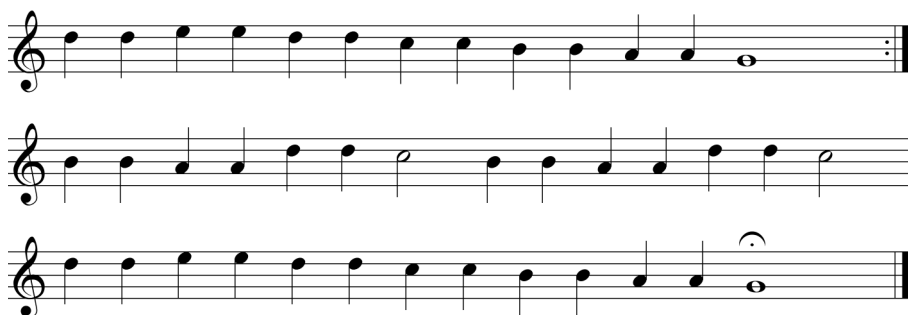
A másik érdekes szerepnév Theophilusé. Legendája szerint Antiochia archiepiscopusként megsértődött püspökére, és egy öreg bűvész segítségét kérte. Az ő biztatására szerződést kötött a Sátánnal, aki magas hivatalokat és gyönyörökkel teli életet adott az Isten ellen lázadó Theophilusnak. Később rádöbben bűnére, bűnbánatot tartott, 40 éjjel és 40 nap böjtölt, és Mária segítségét kérte. A 40. nap reggelén Szűz Mária közbenjárására a mellén találta a szerződést, majd nyilvános vezeklést tartott, és a püspök elégette a Sátánnal kötött okmányt. Harmadnap Theophilus meghalt, és szentté avatták. Magyarországon egy horvát ferences,

Laurentius Bogovich énekeskönyve, a *Hisa Zlata* (magyarul *Aranyház* vagy *Aranyos Ház*, Sopron, 1754) 477–480. oldalán szerepel egy költemény „Teofilusról Máriához régi horvát nótára, amelyet búcsújáráskor, vagy Mária képe előtt lehet énekelni” címmel. Erdélyi Zsuzsanna feltételezi, hogy Bogovich énekeskönyve a Kájoni által írt *Aranyos ház* énekeskönyv (1676 körül) fordítása, azonban ennek a könyvnek egyetlen példánya sem maradt ránk (Erdélyi 1975). Itt csak motívumbeli párhuzamot látunk Theophilus történetével, akinek az alakja több passiójátékban is szerepel. A második felvonásban hiába csábítják az ördögök az ifjakat, hárman közülük megtérnek és a kereszt alatt dicsőítik Krisztust a harmadik felvonás negyedik jelenetében. Az, hogy mind a három ifjat Theophilusnak nevezi a szerző, valószínűleg csak a név jelentéséből (Theophilus – istent szerető) fakad, de nem lehetetlen, hogy a feltételezett Kájoni-féle *Aranyos ház* és a Theophilus legenda is hatott a szerzőre. (Medgyesy 2009, 79–80.)

A passió allegorikus figurái (Amor Divinus, Amor Mundanus, Spiritus Superbiae, Spiritus Corporis stb.) más passiószövegekben is gyakran feltűnnek. A barokk emblematika által is gyakran bemutatott figurák a passiók *égi per* jelenetében, az ördögök jeleneteiben, a hét főbűn megjelenésekor, és az ifjak megkísértésének szcénáiban is jelen vannak a csíksomlyói színpadon, de ugyanezen figurák gyakori szereplői a piarista és jezsuita moralitásoknak is. (Medgyesy 2009, 252–255.) A harmadik felvonás elején Amor Mundanus és Amor Divinus certamenjét olvashatjuk, majd az ifjak megkísértőjeként tűnnek fel a megszemélyesített bűnök.

ELŐADÁS

A passiójátékot Csíksomlyón, 1752. március 31-én, nagypénteken adták elő. Az első felvonás ötödik jelenetében a Cantor és a Chorus félversenkénti váltakozó éneke (*Örülj s vigadj, Izraelnek nemes serege...*) négy teljes versszakot hoz, nótautalás nélkül. Szótagszám alapján egy olyan dallamot tudunk társítani hozzá, amely eredetileg táncdallam (későbbi szövegkezdet: *Ritka kertben...*; kottáját l. alább a 17. századi *Vietorisz tabulatúráskönyvből*), a népzenei gyűjtésekben pedig karácsonyi köszöntő vagy betlehemes ének (*Vigan zengjetek, citerák...*, a történeti forrással azonos, négysoros AABA forma mellett AA_vBAA_v formájú ötsoros alakja is ismert; utóbbira példaként egy Csík megyei hangfelvétel, amely meghallgatható a *BTK ZTI Hangarchívumában*: <https://zti.hungaricana.hu/hu/132602>). A passiójátékban korábban, a második jelenetben a *Cantores* énekeltek egy királyt éltető éneket, három versszak erejéig (*Éljen a mi új királyunk...*), amelynek a strófái között Joab beszélt prózában. E táncdallamot (a szótagszám kis mértékű ingadozása miatt a hangokat hol aprózva, hol összevonva) alkalmazni lehet a *Cantores* szövegére. Medgyesy szerint ezek az énekek Hidegh Bernát szerzeményei lehetnek (Medgyesy 2009, 179.).



1. Vietorisz tabulatúráskönyv, 56v (RMDT II. 140. sz., *Musicalia Danubiana* 5., 129. sz.)

A második felvonás végén, a keresztre feszítés alatt egy fájdalmas ének szól: *Hic fit repraesentatio crucifixionis et cantus dolorosus*. Tematikailag több ének is ide kapcsolható. 1. Elsődlegesen a *Bűnös lélek, sirasd, kérlek, Uradnak nagy kínját* kezdetű éneket javasoljuk, ami Kájoni János énekeskönyvének kiadásában végig jelen van (Kájoni 1676, 165 = Domokos 1979, 205. sz.; Kájoni 1719, 119; Kájoni 1805, 118; Kájoni 1921, 155. sz.). A Kájoni *Cantionale*-beli teljes énekszöveget alább hozzuk (az 1719-es, második kiadásban elmarad a 7–9. strófa), dallamát a *Deák-Szentes kéziratból* és bukovinai népzenei gyűjtésből a *Ferences iskoladramák* II. kötetében az 1741-es passió zenei jegyzetében közöltük (209–210. old.), itt Kájoni János ún. *Csikcsobotfalvi kéziratából* idézzük (RMDT II., 5/I. sz., Domokos 1979, 205. sz.; l. még Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, II/5. sz., Dobszay–Szendrei 1988, IV/479. sz., Kővári 2020, 238–239.; az említett népzenei példa meghallgatható a *Zenetudományi Intézet Hangarchívumában*: <https://zti.hungaricana.hu/hu/16352/>).

Bü-nös lé - lek, si - rasd kér - lek, U - rad - nak nagykény-nyát:

Mert ár - tat - lan mint egy bá - rány, szen - ved a' ke - reszt fán.

2. *Csikcsobotfalvi* 118. (RMDT II., 5/I. sz.)

MAS SZEP ENEK

1. Bűnös lélek, sirasd kérlek,
Uradnak nagy kínnyát:
Mert ártatlan, mint egy Bárány,
Szenved a' kereszt-fán.
2. Tekints kérlek, Szent sebekre,
édes Teremtődnek:
Mellyet szenved, hogy lelkedet
adgya idvességnek.
3. Siránkozik büneink-ért,
és úgy mosogattya:
Rútságinkat, mocskainkat,
vérrel tisztogattya.
4. Büneink-ért ostorozzák
az ártatlan Bárányt:
Tövissel koronázzák,
s' kínozzák egy-aránt.
5. Arczúl-verik büneink-ért,
pökdösik orcáját:
Irgalmatlanul csúfollják,
szaggattják Szent haját.
6. Kegyes Jesust, mint egy Bárányt,
úczákon hurczollják:
Kaifástól Pilátushoz
kötözve hordozzák.
7. Te Szent Atya, Szent Fiadat
vérbe bé-keverve:
Tekints kérlek Magzatodat
Latrok-közt feszítve.
8. Indúly kérlek veszett lelkem,
Szánnyad Szent Uradat:
Keservesen büneid-ért
sirassad magadat.
9. Oh te Egek erőssége,
szivünk gyenge méze:
A' Csillagok fényessége,
el-vagyon felejtve.
10. Oh te Világ nagy öröme,
lelkünk csendessége:
Angyaloknak ékessége,
mint húznak keresztre.
11. Föld, Tenger, Egek sirjatok,
szenved most Uratok:
Ti Csillagok zokogjatok,
kínnyait szánnyátok.
12. A' Latrok-közt mint kínlódik
Világ szabadsága:
Veszszökkel ostoroztatik
Egeknek Császára.
13. Ki a' Földet gyümölcsökkel,
drága termő-fákkal:
Bé-fedi szép virágokkal,
zöldellő ágakkal.
14. Most Anya-szült mezitelen,
oszlophoz kötözve:
Veszszöztetik kegyetlenül,
bününk miatt nyögve.
15. Ki a' Napot fényességgel,
Eget Csillagokkal:
A' Hóldat tartya világgal,
bününk miatt meg-hal.
16. Bűnös lélek, indúly kérlek,
sirasd büneidet:
Nézd Uradnak szenvedését,
mint keres tégedet.
17. Oh én lelkem csendessége,
el vagy most hagyatva:
Sidóktól így kínoztatol
az mi bününk sóldgya.
18. Oh én keserves szemeim
ezt nézvén sirjatok:
Mert kereszt-fán fel-függesztve,
szegezve Uratok.

19. Kegyes JESUS, légy kegyelmes
nékem bűneim-ért:
Ki a' magas Szent kereszt-fán,
öntözel értem vért.

20. Bűneim-ért úgy ne fizess
a' mint érdemlettem:
Gonosz cselekedetimet;
bocsásd-meg énnékem. Amen.

2. Azonban egy másik éneket is tudunk javasolni a keresztre feszítés alatt, az ugyan-csak Kájoni 1676-os énekeskönyvében megjelenő *Jaj, mit látok s mit szemlélek...* kezdetűt, ami ugyan egyes szám első személyben valóban szemléli a megfeszített Jézust, vádolja magát, azonban több szakaszban is kiszól a „hallgatóság”-hoz (pl. „Álljon elé, aki látott”, vagy „Ó, keresztény igaz lelkek, keresztfára tekintsetek”). 17 versszaknyi szövege megtalálható modern kiadásban (*Domokos* 1979, 206. sz.); ez az 1719-es *Cantionaléban* változatlan maradt, az 1805-ös, harmadik kiadásban azonban átalakul és 9 versszakra csökken (*Kájoni* 1676, 166.; 1719, 120.; 1805, 119.). Nótautalása, az *Infinita bonitatis* dallamát (*RMDT* II., 200. sz., magyarul: *A véghetetlen kegyelmű*) 18. századi erdélyi ferences forrásból, a *Deák-Szentes kéziratból* hozzuk, majd pedig Udvarhely megyei népzenei gyűjtésből, ami meghallgatható a *BTK ZTI Hangarchívumában* (<https://zti.hungaricana.hu/hu/32221/>; l. még *Szendrei-Dobszay-Rajeczky* 1979, 200. sz., *Dobszay-Szendrei* 1988, III/156. sz., *Kövári* 2013b, 45–48.).

The image shows a musical score for a hymn. It consists of five staves of music, each with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). The time signature is common time (C). The lyrics are written below the notes. The first staff starts with a common time signature and a key signature of one flat. The lyrics are: In - fi - ni - tae Bo - ni - ta - tis, et im - men - sae Cha - ri - ta - tis. The second staff continues the lyrics: Sce - nam re - clu - dit Prae - se - pi - um, with a common time signature and a key signature of one flat. The third staff continues: Hic i - gnis fri - get, hic a - mor ri - get, with a common time signature and a key signature of one flat. The fourth staff continues: Hic De - us ja - cet, Hic Ver - bum ta - cet, with a common time signature and a key signature of one flat. The fifth staff continues: hic Im - mor - ta - lis na - sci - tur mor - ta - lis, with a common time signature and a key signature of one flat.

3. *Deák-Szentes kézirat*, 19. (*Kövári* 2013a, 30. sz.)

Parlando, rubato ♩ = 62–78

1. Jaj, mit látok, mit szemlélek,
2. Vajon, kérek, ki nem sírna,
1)
Mi kor kereszt - fára nézek,
Téged, Jézus, ki nem szánna
2)
Megfeszült drága Jézusomra.
Ily keserves, így rútkínokért?
3)
Ó, könnyez szemem, sír az én szívem,
Bíznony képményű, vadtermésztű,
1)
Bánkózik lelkem, nincs semmi kedvem,
Ha szívem rajta sírva nem fakad,
Szo-mo-rú-ság-tól mert nem szólhat nyelvem.
Ó, szép Megváltóm kí-nok közt mint lan-kad.

1) 2) 3)
2. 2. 2.

4. Tókos Péterné Orbán Rozália (64 év), *Lövete* (Udvarhely). Gyűjtötte: Vikár László 1963. Jelzet: AP 4503b.

Az utolsó ének a harmadik felvonás negyedik jelenetének zárásaként hangzott el a kereszt alatt: *Cantant omnes personae: Szeretlek tégedet*. Ez a szövegkezdet a 18. században két erdélyi ferences kéziratban (*Szentes Mózes* novícius korában írt *kézirata* 1751–52-ből, és *Deák-Szentes kézirat*) is felbukkan három formában, hol első, hol második versszakként. Dallamát a 19. század közepén találjuk nyomta-

tott énekeskönyvekben, ami után a 18. század közepi *Szentes Mózes kéziratban* fennmaradt legrövidebb (*Szeretlek tégedet* kezdetű) változatát közöljük (részlete-
sebben, és a legteljesebb, hét versszakos szövegváltozattal: *Kövári* 2013c, 595–598.;
ugyancsak *Mennynek, földnek Ura* szövegkezdettel, öt versszakkal a *Deák–Szentes*
kéziratban: *Kövári* 2013a, 249. sz.).

Sze-ret-tél en-ge-met, sze-ret-lek té-ge-det, én Jé-zu-som!
te meg-vál-tál, ér-tem hal-tál,
kí-no-kat szen-ved-tél, ke-reszt-fán füg-göt-tél, én Jé-zu-som!

5. *Tárkányi–Zsaskovszky énekeskönyv*, 1855, 121. sz., *Zsaskovszky énekkönyv*, 1859, 28. sz.

1. Szeretlek Tégedet, szerettél Éngemet, Én Jésumóm,
Te meg váltál, Értem holtál,
Kinokot szenvedtél, Kereszt fán függöttél, Én Jésumom.
2. Ha pókol nem vólna, meny ország el mulna, Én Jésumóm,
Szeretnélek, s kedvelnélek,
mert te csak egyedül, jó vagy mindenestül, Én Jésumom.
3. De kérlek, Bocsas meg, Büneim Enged meg, En Jésumom,
el tökellem, és fel teszem,
hogy soha nem vétek, Tégedet nem sértlek, Én Jésumom.

Szentes Mózes kézírata 1751–1752, 1. népének.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveg írásképe nagyon szép, jól olvasható, alig van benne törlés vagy javítás. A szerepneveket és bizonyos kifejezéseket gyakran rövidíti a másoló, ezeket jelölés nélkül feloldottuk (Ppe – Principe, Xti – Christi, Spi – Spiritus, Imus – primus stb.). Néhol rövidíti a ragos szóalakokat is (barmokk – barmokkal). A személynevek írása nem következetes (Sadoch, Sadok), a főszövegben mindenhol meghagytuk az eredeti névalakot, csak a szerepnevek írását egységesítettük. Érdekes a szöveg helyesírása, a j mindig y alakban szerepel (pl. maradyanak). A harmadik felvonás előtt a másoló tévedésből az 1753-as évszámot írta fel a lap tetejére, de a szöveg végén pontosan adta meg az előadás idejét.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 39 *ne prosmitály* – ne beszélj, ne fecsegy annyit
80 *három koczkát vetni* – kisorsolni, sorsot vetni, szavazni arra, hogy ki legyen a király
110 *Zohelet kövéhez, A mely közel vagyon Rogel forrásához* – a Kígyók kövénél, a Rogel forrásnál rendezi Adonias a lakomát, amelyre nem hívja meg Salamont és híveit (1Kir 1,9)
111 *berbécs* – (herélt) ürü, birka
121 *Limbus* – a pokol tornáca, előtere
125 *czafrang* – díszes, rojtos lószerszám
138 *Ramnus* – galagonya
159 *tutor* – pártfogó
187 *ki-ki vesse babját, de ne a tarkáját* – a szavazáshoz babszemeket használtak (fehéret vagy tarkát, feketét)
190 *voxolom* – szavazom
231 *haggi fia* – Adonias, Dávid király elsőszülött fia, Haggitnak a gyermeke volt (2Sám 3,4)
284 *qualitas* – érték
286–287 *Betula* - nyírfa
290 *staturájának* – alkatának, természetének
291 *igen jó itala* – fenyőpálinka, mit a székelyek *fenyővíznek* neveznek (Fülpölp Árpád jegyzete)
319–320 *Bananiás* – Benaja, Jojada fia, Dávid hű embere (1Kir 1,8)
329 *czeretiek, feretiek* – a keretiek és a feletiek Dávid idegen zsoldosai, testőrei voltak. (1Kir 1,44) Czeret kánaáni város, amelyet Józsué foglalt el (Józs 13,19)
338 *Mint Jákobnak, tám el jött veszélyem* – Jákobnak menekülnie kellett idősebb testvére, Ézsau haragja elől, mert csellel megszerezte tőle az elsőszülöttséget (Ter 27, 30–45)
444 *Beliál fiai* – Beliál a Sátán az Ószövetségben, a Beliál fiai előfordulása: Bír 19,22
500 *párdusok* – párducok

- 531 *Déli királyné* – Sába királynője (2Krón 9, 1–12)
- 572 *fiscus* – hivatal, kincstár
- 583 *Ipom uram* – Annas Kajafásnak az apósa volt (Jn 18,13)
- 598–599 *Longinus* – százados, aki lándzsájával megnyitotta a keresztre feszített Krisztus oldalát (Jn 19,31–37).
- 661 *deliberatumot* – döntést, határozatot
- 662 *delictumot* – ember elleni vétséget (szemben az állam elleni vétséggel)
- 664 *Procatorod* – jogi képviselő, szószóló
- 665 *Actorod* –ügyvéd
- 762 *az út az uton elessék* – hivatkozás Jézus szavaira: „én vagyok az út az igazság és az élet” Jn 14,6
- 837 *generalis mustrának* – nagy hadiszemlének
- 839 *pipe órru* – kislibaorrú
- 840 *kalán filü, kapta nyakú* – kanálfülű, dagadt (vagy kaptafa) nyakú
- 841 *bityinkoro, karabille ...* – halandzsaszöveg, az ördögök nyelve
- 842 *csára, hiszre...* – balra, jobbra (az ökröket, lábasjóságokat terelő táj-szavak) és katonai szakkifejezések
- 871 *Assesoroké* – táblabíróké, ülnököké
- 880 *praedát* – zsákmányt
- 901 *hamar hány ugy verhenyt* – verhenyes lesz a haja és a szakáll, foltos lesz, őszülni kezd
- 946 *poenitentiara* – bűnbánatra
- 983 *veleivel* – velőjével, vagyis a lényegével

Bernát Ferenc Hidegh (?)

PASSION PLAY WITH AN INTERLUDE OF TREES
CHOOSING THEIR KING AND WITH THE CROWNING
OF SOLOMON

ESSENTIAL DATA

The passion play is on pages 32–58 of *Liber exhibens actiones parascevicas*. The text was published by Fülöp 1897, 92–127. Among the four passion plays published by Árpád Fülöp, this is one of the most popular dramas. The interlude series on how the trees choose their king was taken over by Géza Voinovich: he used it in his 1931 passion play, *Magyar Passió* (Voinovich 1931). In the introduction of the text, Voinovich makes a reference to it (Voinovich 1931, 6). The devil scenes are also part of the *Csíksomlyói Passió* (Balogh – Kerényi 1982), along with scenes from Ferenc Bernát Hidegh's 1751 passion play (see drama nr. 1 in this volume).

The allegorical figures of the play were analyzed by Medgyesy 2008, the folk song in the play was published by Medgyesy 2011b.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

The prologus tells the audience that men may fight under two flags, that of God and that of the devil. The devil's pride may be victorious for a while but there comes a time when Christ's humbleness overcomes the cedars of Lebanon who symbolize the weak and the proud. The examples of Adonias and king Solomon are proofs to this.

Actus primus

Praeambulum

Lucifer and the demons decide to go to heaven and get half of the world from the Lord. The angels, headed by archangel Michael, stand in their way, the two armies fight, the angels follow the sacred cross, while Lucifer's followers fight under the flag of hell.

Interlocutio

The cedar summons all trees to elect a king.

Actus primus

Scena 1

Adonias wants to be crowned king because David is very old. He talks to Abiathar and Joab on how to overcome Solomon. He tells Joab to gather soldiers.

Scena 2

Abiathar anoints Adonias to be king.

Interlocutio

The Common Juniper suggests the Spruce as king but the Beech is against it, as pines are filthy and sticky.

Scena 3

Nathan tells Bersabe that Adonias has been crowned. He suggests that Bersabe visits David to warn him of his promise. Bersabe goes to see the king who is asleep and when Nathan confirms his words, David summons the leaders and the high priests.

Interlocutio

The Juniper now suggests the Beech to be king but the Pine is against it, as the beech is not useful, only good for firewood. The Beech votes for the Juniper but the Birch thinks the Juniper is too small for a king. The Spruce defends him by saying that the Juniper is a useful tree, providing a good drink but the Beech is afraid that the Juniper will make everyone drunk, and they start a new vote.

Scena 4

David's followers gather, the king summons Solomon to be anointed king of Israel after David, to the likeness of Christ.

Scena 5

Solomon, decorated with royal emblems, is taken to David who gives advice to the new king. The scene ends with a jubilant song.

Actus secundus

Praeambulum

The monologue says that there is a war in Israel, its enemies turned against it and swear on destroying Solomon.

Scena 1

The devils, led by Lucifer, discuss whether Jesus is the promised Messiah. Some are not afraid of him, other devils, however, already lament on being overcome. They finally decide to persuade the Jews to interrogate him and see what kind of a man he is.

Scena 2

The Pharisees question Jesus, they want a sign that he is the Messiah. Christ condemns them, refers to his own future sufferings citing the prophet Jonah and compares their disbelief to that of the Queen of Sheba.

Scena 3

Jesus prays to the Father and begs for the people.

Scena 4

The devils threaten Judas: he will soon be captured and condemned as a disciple of Jesus. Judas decides to see Annas and Caiaphas to betray his Master. Annas sends him with Longinus and the soldiers to capture Christ in the Garden of Gethsemane. The soldiers take him to Annas, then to Caiaphas who sends him to Pilate. Pilate feels sorry for Christ whom he finds innocent but the crowd wants him to release Barabbas. Pilate orders Jesus to be flagellated to make the crowd feel sorry for him.

Interlocutio

The Stone Pine recommends the Birch as a king. The Cypress objects because nobody would use a birch sweep anymore and names the Hawthorn to be king.

Scena 5

Pilate presents the tortured Christ in vain, the high priests want him dead. Pilate washes his hands and hands Christ over to the Jews. Led by Longinus, the soldiers spit at him, beat him, crown him with a thorn wreath, give him a cane and crucify him.

Actus tertius

Scena 1

Discussion between divine love and worldly love. Influenced by divine love, Amor Mundanus also converts, meditates under the cross and looks at Christ's wounds.

Scena 2

Satan summons the devils to attack humanity. He gives each of them a task. The aim is to persuade as many people to commit sins and to have as many suffering souls in Hell as possible.

Interlocutio

The hawthorn threatens trees: those who sit in its shadow, may rest but all others go to hell and it will also burn the cedars of Lebanon.

Scena 3

Each of the seven deadly sins takes a person to hell, except for gluttony who does not find anyone, so gluttony is punished by Lucifer.

Scena 4

Mundus tempts human souls but divine love warns them to repent. Theophilus, the sinful young man converts and repents upon seeing Christ.

Interlocutio

The hawthorn invites all the trees but the cedars of Lebanon do not want to rest in its shadow because of its thorny branches; the hawthorn burns them, just like hard-hearted people will be destroyed by fire.

Epilogus

The judge of the living and the dead summons Lucifer and orders him to go back to hell with all the sinners who have not converted to Christ's crown of thorns. Eternal fire awaits them.

AUTHOR

The play was probably written and put on stage by Bernát Hidegh, as he taught intermediate and advanced grammar classes in 1751–1752. (*Fülöp* 1897, 12) For his biography, see play nr. 1 in this volume. The fact that the plays written by him were among the first to be copied into the volume of passion plays compiled in 1774 proves that even the copyists considered Bernát Hidegh's plays to be among the best. Árpád Fülöp used both of his plays in his 1897 anthology. The style, wording and complicated structure of the two plays make it evident that the 1751 and 1752 passion plays were written by the same author, due to his special talent, however, he wrote two completely different passion plays.

SOURCE

The main source of the play is the biblical Passion, with important parts played by prefigurations and Old Testament predecessors as well. Christ's prefigure is Solomon, the scenes with his anointing serve as parallels for Christ's kingdom. This is reinforced by the series of interludes, built on the parable of the kingdom of trees. (Judges 9, 8–15) Act I, scene 2 cites the anointing of Adonias from the Book of Kings (1Kings 1,1–10). Adonias was supported by Evyatar and Joab, while the anointing of Solomon was supported by the prophet Nathan and the high priest Zadok. Upon Betsabeh's request, David appoints Solomon as his heir, and Solomon takes revenge on Adonias and the enemies of his father.

In the play, the soldiers leaving to capture Christ are headed by a character called Longinus. According to tradition, he was the Roman centurion who opened the side of the crucified Christ with his spear. (Jn 19,31–37). In the 1752 passion play, his first appearance is not under the cross, as he is the soldier who captures Nazarene (Christ) on the Mount of Olives and who takes him to the high priest Caiaphas and later to the governor Pilate. (*Medgyesy* 2009, around 226).

The other interesting character name is that of Theophilus. According to his legend, he was the archpresbyter of Antiochia, was insulted by his bishop and turned to an old magician for help. The old man encouraged him to sign a contract with the devil who gave high ranking positions and a life full of pleasures to Theophilus who revolted against God. He later realised what he has done, repented, fasted for 40 nights and 40 days and turned to Mary for help. On the morning of the 40th day, thanks to the contribution of the Virgin Mary, he found the contract on his chest; he repented publically and the bishop burned the document signed with the devil. On the third day, Theophilus died and was canonized. In Hungary, there is a poem on Theophilus on pages 477–480 of a song book by a Croatian

Franciscan, Laurentius Bogovich, entitled *Hisa Zlata* (Golden House, Sopron, 1754). Zsuzsanna Erdélyi assumes that Bogovich's song book is the translation of Kájoni's song book, *The Golden House*, however, we do not have any copy of this book (Erdélyi 1975). This is just a parallel in motives with the story of Theophilus whose figure appears in several passion plays. In the second act, devils tempt the young men in vain, three of them convert and praise Christ under the cross in scene four of act three. We cannot prove that Kájoni's assumed song book, *The Golden House* influenced the author. (Medgyesy 2009, around 72)

The allegorical figures of the passion play appear in several other passion plays (Amor Divinus).

PERFORMANCE

The passion play was performed in Csíksomlyó on Good Friday, 31 March 1752. In Act I, scene 5, the alternating song of the Cantor and the Chorus (*Örülj s vigadj, Izraelnek nemes serege...*) consists of four complete strophes without melody reference. On the basis of syllable numbers, it may be associated with a melody which was originally a dance tune (later beginning *Ritka kertben...*; see the scores below from the 17th century *Vietorisz Tabulature book*); in folk music collections, it is a Christmas carol or nativity song (*Vigan zengjetelek, citerák...*; apart from the four-line AABA form identical to the historical source, it also has a five-line AA_vBAA_v form; a Csík county example of the latter may be listened to in the Sound Archive of BTK ZTI: <https://zti.hungaricana.hu/hu/132602>). Previously, in scene two of the passion play, the *Cantores* sang three strophes praising the king, whereas between each strophe, Joab spoke in prose. This dance tune may be applied to the text of the *Cantores*. According to Medgyesy, these songs may have been composed by Bernát Hidegh (Medgyesy 2009, 179).

For scores see:

1. *Vietorisz Tablature book*, 56v (RMDT II. Nr. 140, *Musicalia Danubiana* 5., Nr. 129)

At the end of Act II, a mournful song was sung during the crucifixion: *Hic fit repraesentatio crucifixionis et cantus dolorosus*. Several songs may be associated with it thematically. The song beginning *Bűnös lélek, sirasd, kérlek, Uradnak nagy kínját* was published in the musical notes to the 1741 passion play (drama nr. 2 of *Ferences iskoladrámák* II), with the complete text from Kájoni's *Cantionale* and the melody from the *Deák-Szentes manuscript* (cf. *Hozsanna!*). Here, however, we suggest a different song, the one beginning *Jaj, mit látok s mit szemlélek...* in Kájoni's 1676 song book, which observes the crucified Christ in the first person singular, accusing himself, but addresses the audience in several strophes (e.g. „*Álljon elé, aki látott*”, or „*Ó, keresztény igaz lelkek, keresztfára tekintetek*”). Its 17 strophes may be found in a modern edition (Domokos 1979, Nr. 206); this is unchanged in the 1719 *Cantionale* but is modified in the third, 1805 edition, reduced to 9 strophes (Kájoni 1676, 166; 1719, 120; 1805, 119). The melody of its melody reference, *Infinitae bonitatis* (RMDT II, Nr. 200, in Hungarian: *A véghetetlen kegyelmű*) is given from

an 18th century Franciscan source, the *Deák–Szentés manuscript*, followed by a folk collection of Udvarhely county available in the Sound Arcive of BTK ZTI (<https://zti.hungaricana.hu/hu/32221/>; see also Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, nr. 200, Dobszay–Szendrei 1988, nr. III/156, Kővári 2013b, 45–48).

For scores see:

2. *Csikcsobotfalvi* 118. (*RMDT* II., Nr. 5/I)
3. *Deák–Szentés kézirat*, 19. (*Kővári* 2013a, Nr. 30)
4. Tókos Péterné Orbán Rozália (64 years old), *Lövété* (Udvarhely). Collected by: László Vikár 1963. Reference: AP 4503b.

The last song was sung at the end of Act III scene 4 under the cross: *Cantant omnes personae: Szeretlek tégedet*. This beginning appears in three forms in two 18th century Franciscan manuscripts (the *manuscript* by novice Mózés Szentés from 1751–52 and the *Deák–Szentés manuscript*) as a first or second strophe. Its melody was printed in the middle of the 19th century in song books, followed by its shortest version from the *Mózés Szentés manuscript* from the middle of the 18th century (with more details and with the most complete, seven-strophe version: Kővári 2013c, 595–598; also beginning *Mennynek, földnek Ura*, with five strophes in the *Deák–Szentés manuscript*: Kővári 2013a, Nr. 249).

For scores see:

5. *Tárkányi–Zsasskovszky song book*, 1855, Nr. 121, *Zsasskovszky song book*, 1859, Nr. 28.

3.

Xanthus Mihály Ince (?)

PASSIÓJÁTÉK ZSUZSANNA TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó

1753. április 20. nagypéntek

[SZEREPEK:

CHRISTUS
BEATA VIRGO
SUSANNA
JOAKIM
CECÍLIA
ALEXANDER
JODACUS SATELLES
AZARIAS
SADOCUS
MELCHIAS SENEX
JUDAS SENEX
SIMEON JUDEX
ANANIÁS JUDEX
DÁNIEL
SERVUS PRIMUS
SERVUS SECUNDUS
ASSESSOR PRIMUS
ASSESSOR SECUNDUS
ASSESSOR TERTIUS
JOANNES BAPTISTA
PETRUS
ANDREAS
JACOBUS
JOANNES
MATHEUS
PHILIPPUS
THOMAS
SIMON
THADEUS
JACOBUS ALPHAEUS
BARTHOLOMEUS
JUDAS ISKARIOTES
ANNAS
CAIPHAS
PILATUS
REX JUDAEORUM
MILITES
DUX MILITUM
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS

MILES SEXTUS
MILES SEPTIMUS
TESTIS FALSUS PRIMUS
TESTIS FALSUS SECUNDUS
ANGELUS SERAPHIM
ANGELUS CHERUBIM
GABRIÉL
PLEBS
PUBLICANI
VERITAS
ANCILLA
DAEMON PRIMUS
DAEMON SECUNDUS
DAEMON TERTIUS
CARNIFEX]

Dialogus sacer,
in quo adumbratur breviter Salvatoris mundi acerbissima passio
ad mixta scripturae sacrae historia Danielis decimo tertio Capite
de casta Joakimi coniuge Susanna.
Anno a partu Virginis 1753. die 20 mensis Aprilis ab actoribus studiosae juven-
tutis gymnasii Csik Somlyoviensis publice populo exhibitus.

PROLOGUS

Tekéntetes, nemes, nemzetes szép kösség,
Néktek ez mái nap egyenlő egyesség
Legyen, én kívánom, mindenkor békeség,
Vigasztalyon végre az örök üdvösség.

5 Figyelmezzetek most az én beszédemre,
A' ki előbbenis jöttem elötökbe,
A' tanulo ifiaknak személyébe,
Hogy ez mái dólgot vehessétek észre.

10 Midön a' Szent Háromságnak bölcsesége,
Világ kezdetekor embert teremtene,¹
Vala ottan egy szép gyönyörűség-helye,
Mellyet paradicsom kertének neveze.

15 Adámot es Evát abban helyhezetté,
Hogy mindenik fának gyümölcsét ehetné,
A' felséges Isten nékik meg engedé,
Hogy kívánságokat nékik bé töltené.

20 De a jó es gonosz tudásnak fájáról
Meg tiltá, hogy annak semmi ágairól
Lene szakasztana egy almát is arról:
Mert meg halna, ha ő eendene abból.

Az ördög a' fának gyümölcsét szakasztá
Mingyárt elsőbben is Evának azt adá,
Csak vévén: ezt kóstold! nékie azt mondá:
Minden tudatlanság lészen tudományá.

25 Látván Eva, hogy a' tiltott fa ételre
Jó volna, és igen szép a' tekintetre,
A' pokol béli ördög csalárdsága által
Megcsalaték, s. az almából véve.

¹ keztekor [Emendáltuk.]

30 Melyet midőn szájával meg kóstolt volna,
Adámnak mingyarást a' férjének ada.
Mellyet midőn őis mingyárt hogy meg kostola,²
Minnyájukra ottan a' véték árada.

A' fának gyümölcset hogy elvévé Éva,
Lőn az egész világ siránkozó Anyja,
35 Mellyet midőn Adám is hogy megkóstola,
Mindeneknek őis lőn jajgató Atya.³

Mert a' paradicsom dicsőség kertéből
Ki űzetteté az Uraság helyéből,
Meg fosztaték minden gyönyörűségétől,
40 S. szenvede fő képpen szemérmességéből.

Így a' gonosz satán hamis csalárdsága
Csak hamar megcsalá alnok gonoszsága,
S. Adámnak azután az ő urasága
Fordula leg ottan keserves rabságra.

45 Úgy minnyajan müis, a' kik e' világra
Születtünk, erre a' nyomoruságra,
Adám miatt jöttünk boldogtalanságra,
Mivel az ő vétke reánk is árada.

Ah, jaj e' világnak immár szabadsága
50 Nincsen, mert im münköt ördög álnoksága
A' gyönyörűségtől egészen meg foszta,
És keserves sírás s' jajgatásra hoza.

De a' nagy Ur Isten látván mindeneket,
Mennyei székéből szemlélvén ezeket,
55 Nem tekinté nekik gonosz eseteket,
Hanem orvosolni akará vétkünket.

Végzetlen irgalmasságát mutatá,
Atyai jó voltát kinyilatkoztatá,
Első szülött fiát nekünk el bocsattá,
60 Mü üdvösségünkért a' kínokra adá.

² midőn [Aláhúzva a szövegben. Talán a szótagszám miatt a másoló ki akarta hagyni.] ois [Emendáltuk.]

³ ois [Emendáltuk.]

A Szent Háromságnak második személye,
Az ő országából e' világra jöve
Emberi nemzetért kint s' halált szenvedte,
Maga országába az után fel méne.

65 Mint ártatlan Joseph atyafiaitól,
Hamar el adaték ő tanítványától,
Harmincz ezüst pénzen a' gonosz Júdástól,
S. meg véteték a' sidó fő papoktól.

70 Atkozott sidóktól ő meg fogattaték,
És minden kegyelem nélkül veretteték,
Szent ábrázatja is igen pökdösteték,
Szent keze és lába egybe kötözteték.

75 Azután Pontius Pilátushoz vivék,
A' kegyetlen zsidók halálra fel kérék,
Nagy kínra s halálra sentenciáztaték
A' nehéz keresztfa vállára téteték.

80 Halálra itilé e' Világnak Urát
Pontius Pilátus, Angyalok királyát,
A' magas keresztfán a' bűnöknek árrát
Megölék hamissan, az Isten bárannyát.

Müis azért néktek ebben az órában
A' Világ Urának kínnyát csak példában
Ábrázolni szándékoztunk csak homályban,
Hogy részetek legyen Krisztus jutalmában.

85 Ezek felett, tudom amaz historiát
Olvastatok gyakron, és a' Szent Bibliát,
Olvastatok, mondom, Dániel Prófétát,
A' tizenharmadik részben tudományát.

90 A hol ama gonosz, ott fel jegyzett vének,
A' tiszta életű Susannát, emberek
Vádolák hamissan: de lón rossz esetek,
Mert ellenben nekik elvesze a' fejek.

95 Ezt is rövideden ma tü előttetek,
Csak éppen példában, hogy észre vegyétek,
Mint szabadította, meg mütattuk néktek,
Daniel Susannát, kit nem terhelt vétek.

Innen az Atyától kegyelmet tü néktek
Kérek, valakik itt ma megjelentetek,⁴
Hogy a' Krisztus szenvedésén ti szívetek
100 Poenitenciára indullyon lelketek.

Szerelmes szent Isten, menynek, s földnek Ura!
Erre a' kosségre Istennek báránya,
Nyújcsad kegyelmedet, hogy a' fájdalomra
Indulyon fel itten poenitenciára.

SCENA PRIMA

(Archangelis Gabriel annunciat Mariae, ipsam edituram filium Dei, quaerentique demonstrat id futurum esse a Spiritu Sancto illa credendo Angelo salutanti assentitur quo facto Angeloque discedente fit concentus Angelorum ad Mariam.)

GABRIÉL

105 Üdvöz légy malasztal tellyes Szűz Mária,
Ur vagyon teveled, Isten szép leánya!
Az Eva aszonynak legtisztább rajzattya,
Áron veszejének meg ujjult virága!

110 Az aszszony állatok között áldott vagy te,
Fehér liliom szál szűzeknek közötte,
Az Atya Ur Isten néked azt üzente,
Hogy méhed gyümölcse az Ő fia lenne.

115 Készícs szálást azért az Isten fiának,
Mivel vallott téged Szent fia Annyának,
Méhedet kévannya az ő szállásának,
Te általad jó el váltsága Világnak.

MARIA BEATA VIRGO

120 Oh, jaj, mit jelentesz, Istennek Angyala,
Ímé, nagy félelem a' szívemre szálla,
Midőn azt említéd, hogy Istennek Annya
Lennék, felségének kissebbik leánya.

Mert én belső képpen igen háborodom,
A' te beszédeden igen gondolkodom,
Micsoda köszöntés légyen ez? Nem tudom,
Mert üdvözlésedet én meg nem foghatom.

⁴ kerek [Emendáltuk.]

125 Honnan érdemlettem eztet én magamnak?
Így szóllok te néked, Isten Angyalának,
Hogy a' nagy Ur Isten ő szolgálójának
Vállaszon éngemet, szent fia Annyának.

GABRIÉL

130 Az mennyei szentek te reád mutattak,
Isteni személyek midon tanácskoztak,
Hogy menyben királyné lennél, mind szóllottak,
Angyali karok is azon megállottak.

135 Ne fély azért semmit, gyenge Szűz Maria
Mert a' szent léleknek ereje meg szállya
A' te szent méhedet, s oly szűzen megtartya,
Hogy szüzességben nem léssen makula.

140 Es azért a' Szent is, mely tőlled szuletik,
Mint Istennek fia, méltán imádtatik,
Embersége szerént méltán tiszteltetik,
Az ő neve pedig Jesusnak hivatik.

Ezt ülteti az Ur Dávidnak székében,
A' magasság béli dicsőség helyében.
Országol örökké mind földön, s' mind menyben,
S' boldog, a' ki hiszen az ő szent nevében.

145 Ez a' Szent Háromság második személye,
Hogy emberi testet magára fel venne,
És a' természetben csudát jelentene,
Szűz méhébe bé száll Istennek Igéje.

150 Te általad jó ez, Szép Szűz, a' Világra,
S' emberi nemzetnek léssen megváltója,
Ez által nyílik fel menyország kapuja
Ez által pusztul el pokol birodalma.

BEATA VIRGO

155 Ímé, én Istennek szolgáló leánya,
Légyen nékem, a' mint én velem akarja
Gabriél Archangyal, népek áldozattya,
Jojjön el én hozzám az Istennek fia.

160 Mint Isten akarja, én is úgy akarom,
Örömmel igéjét az Urnak elvárom
Az én hajlékomba, ha teczik, fogadom,
Mert szüzességemben, tudom, nem lesz károm.

GABRIÉL

Dicsőség te néked, Szüzeknek Szent Szüze,
Mennyeknek kirallya mert reád tekinté,
Maga szent lelkével egészen betölte,
A' Szent Háromságnak lól drága szép kécse!

165 Űdvez légy, Atya Istennek alkotmánya,
Űdvez légy fiunak áldott Szűz Szent Anyja,
Űdvez légy Szent lélek gyenge szűz mátkája,
Űdvez légy Angyalok királyné aszszonya.

(Hic clausa scena. Gabriel discedit, accedunt duo Angeli, cherubim, et seraphim, alternatim concinnantes manente Maria in loco suo.)

ANGELUS SERAPHIM

170 Dicsőült helyeken mennyei paradicsomban,
A' kik zengedeztek örvendetes bóldogságban,
Vigadaztok a' kilencz karokban,
E' szűznek nevét ének szóban,
Jer, dicsirjétek vigasságban!

ANGELUS CHERUBIM

175 Algyátok Mariát, kik az Istennek szólgáltak,
Ártatlan ruhában tündöklő fényes Angyalok,
Te is, nap, hóld, és csillagok,
Valakik égi tűzzel bírtok,
Fel szóval őtöt kiálcsátok!

ANGELUS SERAPHIM

180 Egek sok részei, világnak nagy szélyyessége!
Dicsirjed e' szűzet, tengernek titkos melysége,
A' kiket Isten ő felsége
Bizonyos czállal bé rekeszte
S' fel nem bonthat már senki keze.

ANGELUS CHERUBIM

185 Barlangok mélységén nyugovó mérges sárkányok,
Sötét havasokon lakozó vad oroszlányok,
Tü is iszonyú nagy czet halak,
Tenger ösvenyét kik járjátok,
Áldassék a' Szűz, azt mongyátok!

ANGELUS SERAPHIM

190 Föld, meny, tűz és víz, fehér hó, kő zápor, esső,
Déli s' északi szél, levegő ég, könnyű szellő,
Tél, tavasz és nyár, őszi üdő,
Mely négy részből áll egy esztendő,
Tölletek a' Szűz dicsirendő!

ANGELUS CHERUBIM

195 Szólló termő hegyek, fel nyúló szép ékes halmok,
Vad, s' szelid gyümölcs fák, zúgó, csergő patakocskák,
Ligetes erdőn lakó vadak,
Csúszó és mászó sok állatok,
Maria nevét mind álgjátok!

ANGELUS SERAPHIM

200 Meg újjult tavaszal hangos éneklő madarak,
Szép új énekekkel zegjete most Mariának
Kis fülemüle, ki torkának
A' rekedések nem árthatnak,
Nyujcs dicsiretet Aszonyodnak.

ANGELUS CHERUBIM

205 Császárok, s' kirallyok, és földi sok hatalmasok
Nemzetes nagy urak, gazdagok és szabadok,⁵
Bírák, tanácsosok és polgárok,⁶
Kik a' köznépnek törvényt szabtok,
Szüzek, Máriát magasztaljátok!

ANGELUS SERAPHIM

210 Tüis szép tavaszi virághoz hasonló ifiak,
Szüléknek örömi, gyermeki kedves seregek,
Tiszta életű kegyes szüzek,
Eszes és okos jámbor vének,
A' szűznek nevét hirdessétek!

ANGELUS CHERUBIM

215 Egy szóval, Angyalok, Archangyalok, Seraphimok,
Cherubim, Pátriarkák, Próféták és Apostalok,
Martyrok, Szüzek, Confessorok,
Szent özvegyek és bóldogok,
Szép dicsiretet mind mongyátok!

⁵ szabadságok [Valószínűleg a másoló tévedése, ezért emendáltuk, de lehet *szabadosok* is.]

⁶ tanácsok [Valószínűleg a *tanácsosok* helyett, ezért emendáltuk.]

ANGELUS SERAPHIM ET CHERUBIM (*simul.*)

220 Dicsiret, dicsőség az Angyalok királyának,
Tisztesség, méltóság a' gyenge szűz Mariának,
Az Atya Isten leányának,
A' Fiú Isten szent Annyának
És a' Szent Lélek mátkájának.

SCENA SECUNDA

*(Judas et Melchias duo senes perfidi, Susannam innocentem
duobus judicibus Simeoni ac Ananiae accusant falso crimine adulterii)*

JUDAS SENEX

225 Isten kegyelméből előtökbe jöttünk,
Mivel igazságot tenni rendeltettünk,
Gonoszság tévőket mű igen kerestünk,
Hogy érdemek felett nekik meg fizessünk.

230 A' mű országunkban igaz birák vadtok,
Gazdagnak, s' szegénynek igazat mondotok.
Azért mű szavunkra igen halgassatok,
Véletlen eseten most csudálkozotok!

235 Amaz gyenge hires Helchias leányát,
Istenes életben tartatott Susannát,
Babyloniai Joákimnak párját,
Gonoszt cselekedni mű szemeink látták!

240 Ezt az ő Urának kertében sétálni
Midőn láttuk volna, gyakran járdogalni,
Ő felőlle kezdénk igen gondolkodni,
Ne talám kívánnyon ifiat keresni.

240 Hivatalunk szerént az ért reá vigyázánk,
Szorgalmatossággal utánna indulánk,
Mind addig valamig ő rája akadnánk,
S a' mű szemeinkel rút dolgokat látánk.

245 Mert midőn a' kertnek egy szegletében
Meg vennék magunkat ihol mind a' ketten,
El jöve Susanna az Ura kertében,
Két szőlőjával feredni kenyesen.

Midőn a' ferdőnek helyére jutának,
Parancsola Susanna szolgálóinak:
250 Mennének utánna szappannak, s olajnak,
És minden ajtókot igen be zárnának.

A' szolgálók mingyárt parancsolattyára
Aszszonyuknak, futnak gyorsan a' kapura,
S vetnek lakatokat kertnek ajtaira,
255 S illy iszonyu eset fordul Susannára.

Egy kényesen lépő gyenge szép ifju,
Gonosz kívánságra fel gerjedett szomju,
Termetében igen szép karcsu derekú
Susannához méne, mint szép fehér hattyú.

260 De minek utánna ottan maradnának,
A' feredő kut mellett ők nyájaskodnának,
Rövid üdő mulva olyakra jutának,
Melyek Isten törvénye ellen vólnának.

SIMEON JUDEX

265 Fényes menyországnak Seraphim Angyali,
Elterjedett egek ragyogó csillagi,
Melységes pokolnak ördögi s' lelkei
Eztet csudályátok, világnak fiai!

ANANIAS JUDEX

270 Tenger mélységében jaczodozó halak,
Setét barlangokban aluvó sárkányok,
Hideg havasokon lakó oroszlányok,
Susannának sorsát tü mind csudálljátok!

275 Ezt senki magával el nem hitetheti,
Hogy Susanna illy nagy vétiket cselekedni,
Mérészelte volna a' hitét meg szegni,
Mivel tisztaságát akarta őrizni.

Azért tégedet is kérlek az Istenre,
S kényszeritlek ugyan te igaz hitedre,
Hogy a' miket láttál, beszélled lelkedre,
Másként éles kardot hozsz magad fejedre!

MELCHIAS SENEX

280 Ha ezeket én is ugy nem láttam vólna,
Vagy ott létemmel nem tapasztaltam vólna,
Hanem csak csak másoktól így hallottam volna,
Susannának sorsát csudálhattam volna.

285 De mivel hogy énis szemeimmel láttam,
S a' kert rejtekéből bizony tapasztaltam,
Ezen éppen semmit nem csudálkozhattam,
Midőn látásomnak a' hitelt meg adtam.

290 Ne csudáljátok azt, zsidóknak biráji,
Mert esnek embernek gyakran oly óráji,
Melyekben változnak ő bődög sorsai,⁷
Vigassága helyett sok nyomorusági.

295 Mivel jól tугyátok, Isten törvényében
A' vagyon, hogy a' ki házasságtörésben
Esik, ne maradgyon éppen büntetésben,
Büntetődgyék Susanna feje vesztében.

SIMEON JUDEX

Igaz, hogy az ember jut oly órájára⁸
Gyakron, melyben fordul szomorúságára
Örvendetes életének az ő napja,
Mindazon által nem hiszünk szovatokra.

300 Mert kisdedségétől fogva ő leányát
Nevelte Helchias, kicsin Susánnáját,
S' Mojzes törvényére, nem mint onokáját
Oktatta mindenkor Joákimnak társát.

305 Azért öszve gyűjtöm a' tanács béliket,
Az írás- és törvényünk tudó bölcseket,
Kik a' gonoszságra tésznek törvényeket,
Hadd halhassuk meg igaz beszédeteket.⁹

310 Judás és Melchiás vigyázzatok arra,
Netalám a' szerencse fordulyon balra,
S jussatok mind ketten boldogtalanságra,
Az ártatlan vérért kegyetlen halálra.

Menyetek el mostan a' tü hazátokba,
Azután jöjjetek törvény s' igazságra!

⁷ me<gyek>ekben [Átírással javította a másoló.]

⁸ i<gy>az

⁹ h<á>lhassuk [Az ékezet áthúzva.]

SCENA TERTIA

(Joannes Baptista docet populum vitae perversae correctionem et de Messia venturo vaticinatur praesentibus Plebe publicanis et militibus.)

JOANNES BAPTISTA

315 Hatalmas Szent Isten, menyeknek királya,
Az égnek és földnek véghetetlen Ura,
Ímé eláradott az egész világra
A' véteknek mocska, mind jobbra, s' mind balra.

320 Az emberi nemzet, a' kit teremtettél,
Felfuvalkodással nagy kevélységben él,
Mind egész élete hamisság és veszély,
Belé gyökeredzett a' nagy álnok fortély.

325 Bujaság, torkosság, harag és fösvényesség,
Környülvette őtöt a' gyilkos irigység,
Eröst meg kötötte a' nagy tunya restség,
Minden mozdulása éppen kegyetlenség.

Emlékezzél azért parancsolatidra,
Melyeket kiadtál, Mójzes tábláira,
Tudom, te átkodot harag fiaira
Azok szerént hozod, bóldogtalanokra.

330 De mivel engemet mostan a' pusztára
El küldöttél, jöttem parancsolatodra,
Hogy a' bűnösöket poenitenciára híjjam,
A' Véteknek igaz fájdalmára.

(Hic accedunt Publicani et milites.)

335 Azért minden népek ide járúyatok,
Tü szemeiteket mostan fel nyissátok,
Két füleiteket ide fordicsátok,
Praedicátiomot szentül halgassátok!

340 Már az éles fejsze fának gyökerére
Tétetett, hogy a' mely fa nem gyümölcsözne,
Kivágattassék, és vettessék a' tűzre,
Égő kemenczébe, a' meg égetésre.

345 Buják, haragosok, torkosok, kevélyek,
Fösvények, irigyek, jóra való restek,
Mínyájan, valakik itt meg jelentetek,
Viperák fajzati, most figyelmezzetek!

Az Urak Urának utat készicsetek,
Az ő ösvényeit igyenesicsétek,
És az ő házait fényessé tegyétek,
Mert jó a' világra tü' Üdvözítők.¹⁰

350 Akkor az homlított völgy éppen bé telik,
Mindenféle halom, s' hegy meg aláztatik,
Az igyenetlen is meg igyenesedik,
És az darabos is simává tétetik.

355 Abrahám fiai vagyunk, ne mongyátok,
Hanem inkább poenitencziát tarcsatok,
Mert Isten kezei igen hatalmasok,
Kövekből is embert nyilván formálhatók.

PLEBS

360 A' gyümölcs fán, tudgyuk, hogy ember értetik,
Ha a' gyümölcstelen fa kivágattatik,
És megégetésre a' tűzbe vettetik,
A' mü népünk tehát mit cselekedhetik?

JOANNES BAPTISTA

365 Kinek két köntöse vagyon, annak agyja¹¹
Egyiket, a' kinek nincsen ruházatya,
És a' ki mindenkor asztalát jól tartya,
Részes legyen eledeléből baráttya.

PUBLICANI

Hallode jó mester, Isten prófétája,
Hogy élete légyen, minden azt kívánnya,
De hogy azt megnyerjük lelkünk nyugalmára,
Mit cselekedgyunk mü, népek tanítója?

¹⁰ Üdvözítők [Emendáltuk.]

¹¹ agya [Emendáltuk.]

JOANNES BAPTISTA

370 Ami tő nálatok már el rendeltetett,
Publicanusoknál törvénybe vétetett,
És minyajan nektek ki hirdettetett,¹²
Azt cselekedjétek, s' nyertek üdvösséget.

MILITES

375 Oh, Angyali színű Istennek embere
A' te szemeiddel tekints vitézekre
Áldott szavaidat fordicsad e' népre,
S' jelensd meg, mi légyen szükség életére.

JOANNES BAPTISTA

380 Hallyátok minnyájan, oh, tő jó vitézek,
Ne patvarkodgyatok, senkit ne verjétek,
Zsóldotokkal éppen megelégedgyetek,
Igirem, hogy léssen néktek üdvösségték.

MILES, PUBLICANI, MILITES (*simul*)

385 Isten légyen veled, Joannes Baptista,
A' mint prófétalád, az Isten báránnya
El jó mű közinkbe, világ váltságára,
Azért mű el mégyünk néki látására.

SCENA QUARTA

(*Sadocus et Azarias Satellites a Judicibus Simeone et Anania tribus senatoribus,
ac duobus senibus Juda et Melchia super causa Susannae consultantibus,
mittuntur ad domum Joákim conjugem suam ad faciem judiciis trahendam.*)

MELCHIAS SENEX

390 Parancsolatodra, Uram, megjelentünk,
Susanna causáját folytatni eljöttünk,
De minek előtte a' törvényhez kezdgyünk,
Susannát tómlócbe tétetni elküldgyük.
Elsőbben pediglen őt ide hozassuk
Törvény eleibe, mit mond, hadd láthassuk,
Hogy a' törvény ellen őtet ne gyalázzuk,¹³
És mint halgatatlant, ne sententiázzuk.

¹² hirdettetett [Emendáltuk.]

¹³ tőr [Értelemszerűen kiegészítettük.]

395 Parancsold meg azért a' darabontoknak,
Hatszáz forint birság alatt szolgáidnak,
Feleségét becsulletes Joákimnak,
Szemünk eleibe hozzák minyájunknak!

400 Itten törvény szerént te őtöt meg kerdgyed
A' vétekről, melyről vádoltuk előtted,
Hogy halhassuk, ő is arra mit felelend,
Azután tömleczbe, kötözve elküldgyed.

SIMEON JUDEX

Sajnálom, meg vallom, Judának aszszonyát,
De mind azon által, hogy a' sentenciát
Ne hozzam fejére bóldogtalan sorsát,
405 El küldök utánna, s hallya vádolását.
Jertek elé, hajduk, minyájan, hol vadtok?

(Accedunt satellites ambo.)

SADOCUS SATELLES

Parancsoly, jo Uram, a' te szolgáidnak!

SIMEON JUDEX

Hallyátok, menyetek mind ketten szaporán,
Jó készületekkel a' magatok sorsán,
410 Joákim házához mindenut azután,
S hozzátok Susannát annak az ő mógyán.

AZARIAS SATELLES

Készen vagyunk uram, parancsolatodra
Erős köteleket viszünk, s a' nyakára
Kötözvén azokat és a' karjaira,
415 El hozzuk szaporán a' kurvák modgyára.

*(Hic clauditur scena Judiciis cum senatoribus discedunt. Iterum-
que aperta scena satellites adeunt domum Joakim quaerentes
Susannam.)*

SADOCUS SATELLES

Jó napot, Joákim, zsidók okossága,
Én, zsidó tanácsnak mint hív darabontya,
Tehozzád küldettem, hogy ma Susannára
Köteleket kötnék, s vinném az halálra.

420 Azért most hol vagyon, nekünk azt meg mondgyad,
Sietséggel őtöt kinyilatkoztassad,
S hová rejtekezett, azt el ne tagadgyad,
Íme peremptoria, ha teczik, olvassad.

JOAKIM (*Hic accipit Joakim literas*)

A' litatoriát látom, nem bolondság,
425 Hogy kezeitekben adgyam magam társát,
Nem tudhatom annak én bizonyos okát,
Inkább adom minden *javam* gazdagságát.¹⁴

SADOCUS SATELLES

Annak bizony meg kell lenni, jó barátom,
Mert velem te hozzád azért jött a' társam.

JOAKIM

430 Fejemre szállottak nagy nyomorúságim,
Nincsenek már nékem én vigasztaloim
Hanem támadtanak hamis fondorloim,
S örögbednek fejemre szomorúságim.¹⁵

Hallod-e, Susanna, én szerelmes társam,
435 Jöjj ki, mert érkezett nagy szomorúságom!

(*Hic exit Susanna.*)

SUSANNA

Kérlek a' lelkedre, gyönyörű galambam,
Kivel ennyi időt egyességben laktam,
S' szomorúságodot gyakran vigasztaltam,
Miért kesergesz így? Mond meg, hadd halhassam!

JOAKIM

440 Ah, Örök Istennek mélységes titkai,
Mefoghatyátok-e egeknek Angyali,
Világ fiainak illy nagy hamissági
Mint terjedtenek el népek álnoksági.

SUSANNA

Kénszeritlek téged az élő Istenre,
445 Igaz házasoknak hiv szeretetére,
Hogy meg jelencs nékem, mi jött te fejedre,
Szomorúságodnak nem lészek terhére.

¹⁴ jovom [Emendáltuk.]

¹⁵ örögbe<g>dnék

JOAKIM¹⁶

Jelenthetem néked, szívem fájdalmával,
Zsidó tanács szolgái nagy gyorsasággal
450 Küldettek én hozzám, hogy most hamarsággal
Kezekbe adnalak bóldogtalansággal.

Az okát pediglen nem igen tudhatom,
Peremptoriából fel nem találhatom,
Hanem csak azt neked tuttodra adhatom,
455 Lészen nálad nélkül már szomoruságom.

Látom e cédulát, melyben vádoltatol,
Házasság törésről, melytől vóltál távol,
Hogy azt soha nem cselekedted, tudom jól,
S' im, így gyaláztatunk e vén bolondoktól.

SUSANNA

460 Enyhicsed Joákim, szomoruságodot,
Tudom, hogy az Isten gondomot s' gondodot
Viseli mindenkor, s' enyhíti bajunkot
Mert ő vigasztallya a' szomoruakat.

JOAKIM

465 Oh, Istenem! Lásd meg ezt a' hamisságot,
Büntetlen hagyode az álnokságot?
Roncsd meg, roncsd meg kérlek, az hamis szóllókot,
Távoztasd el tőlünk ezt a' gyaláztatot.

SUSANNA

Azt a' gonoszságot tellyes életemben
El kerülni kívántam, s' minden időben,
470 Mert én megmaradni az igaz hitemben
Ügyekeztem, meg halni örökké ebben.

Hogy tölled elvállyam, Isten akaratya,
Ha néki úgy tetszik, légyen mint akarja,
Mert kezében vagyon életünknek napja,
475 S' ő akarattján áll halálunk órája.

Ámbár ne legyenek nékem segítőim,
Az emberek közül semmi jó barátim,
Bizom mindazáltal, hogy én szószóllóim
Lésznek az egekben őriző Angyalim.

¹⁶ [A szerepnév alatt halványabb betűkkel, áthúzva egy olvashatatlan szó.]

480 Tudom, hogy a' törvény ellen nem vétettem,
Felebarátimnak semmi kárt nem tettem,
Senkitől hamissan semmit el nem vettem,
Tiszta, jámbor életet mindenkor éltem.¹⁷

485 Azért bátorsággal tiszték eleibe
Elmégyek, akár az világ eleibe,
Lelkem üsmérete nem vádol semmibe,
Ha valamit tudnak, mondgyák a' szemembe.

AZARIAS SATELLES

490 Ne bócsuzzál annyit, hanem készüly útra,
A' zsidó tanácsnak az parancsolattya,
Hogy kötözve vigyünk téged torturára,
Bölcsek eleibe, törvény s' igazságra.

495 Tudod, szolgál társam, a' litatóriát,
Ha hamar nem viszük, meg érezzük sullyát,
Azért kötelekkel meg kötözzük karját,
S' törvény eleibe vigyünk el Susannát.

SADOCUS SATELLES

Adgyad hát szaporán azt a' nagy kötelet,
Kötözzük meg ötöt a' búcsúzás mellet.

SUSANNA

500 Én tü ellenetek, tudom, nem álhatok,
Az én kezeimet, a' mint akarjátok,
Kötözzétek, mert tudom hivatalotok,
Hanem arra kérlek, hogy ne hurczoljatok!

SADOCUS SATELLES

505 Ne busuly te semmit, dolgunkban eljárunk,
Megcselekedgyük veled, hogy nem húrczolunk,
Csak hogy most két- három tallért mü láthassunk,
Melyeket a' tanács előtt eltitkolyunk.

JOAKIM

Nem egy, két vagy három, vagy öt tallérokat,
Hanem szép körmöczi ötven aranyokat
Adok én most néktek, csak hurczolásokat
Ne tegyetek Susannára, s' nagy lánczokat!

¹⁷ minden<t>kor

AZARIAS SATELLES

510 Add elé, hát hamar a' szép aranyokat,
Hogy ne tegyünk rajta nagy hurczolásokat.

JOAKIM

Ihol e' zacskoban vannak az aranyak,
Számlállyátok megis, hogy meg ne csallyalak.

SADOCUS SATELLES

515 Hiszünk mü te néked, mert igaz ember vagy
Hanem a' van hátra, hogy most végbucsut adgy
Kedves Susannádnak, s' egészségben maradj,
Bucsuzásid között Istenedben vigadjy.

JOAKIM

520 En Uram, Istenem, egek alkotója,
Rád bízom Susannát, ember formálója,
Látom, hogy meg fogott most a' bűnnek zsolgya,
De nem hágy el engem kezednek irgalma.

525 Meny el azért mostan én szerelmes társom,
Nem hagy téged Isten, reménységgel vallom,
Meg szabadít, azt is bizonyal jól tudom,
Szomorúság miat többet nem bucsuzom.

SUSANNA

Légy jó reménséggel kedves Joakimom,
Nem hagy teged s' engem az Isten, jól tudom
Meg szabadít engem őriző Angyalom,
Ügyedet s' ügyemet Istennek ajánlom.

(Proles Joákim et Susannae Alexander et Cecilia.)

ALEXANDER

530 Oh, mü kedves Anyánk, hová szándékozol?
Az halálra talán ezektől vonatol?
Hát mü hová légyünk, ha most el távozol?
Többet nem szólhatunk a' nagy búbánattól.

CECILIA

535 Jaj, Istenem, jaj, jaj, jaj, ne hagy el münköt
Szerelmes jó Anyánk, mi árva fejünköt!

SUSANNA

Szerelmes magzatim, ne siránkozzatok,
Mert mennél hamarább fordulok hozzátok,
Hiszem, ihol vagyon tü kedves Atyátok,
Tudom, hólnapután tütöket meg látlak!

CECILIA

540 Hozzon viszá Isten, mü szerelmes Anyánk,
Mert jó Anya nélkül minékünk az Atyánk?

AZARIAS SATELLES

Ideje már nekünk, hogy útra indullyunk,
S mi utazásunkban mennyünk és nyugodgyunk.

SUSANNA

545 Indullyunk, nem bánom, e szomoru útra,
Mert az Ur Istennek ez az akarattya,
Vigyázz, ó Joakim, kedves magzatinkra,
Ne jusson nekik is árva fejek búra.

JOAKIM

550 Hordozzon az Isten tégedet csendesen,
Raphael Archangyal az uton kövessen,
Őriző Angyalod mindenkor őrizzen,
Kedves magzatinkra nékem gondom lészen.

SADOCUS

Isten hozzád Joákim, légy békességben.

*(Hic clauditur scena, Judices et senatores comparent tum aperta
scena. Susanna ducitur ad judices.)*

SADOCUS SATELLES

555 Amint parancsoltad Uram, mü Susannát
Elhoztuk elődbe, Joakimnak társát.

SIMEON JUDEX

Hallyad Izraelnek szomorú leánya,
Gazdag Joákimnak kedves házastársa,
Hozzám jöven tanácsunknak két bírāja,
S' testi gonoszságról tégedet vádola.

560 Ha ugy van a' dolog, nincs semmi mentséged,
Hólnap, hólnap után el kell veszned néked.

SUSANNA

A' félékre soha szivemet nem vettem,
Hamis tanúságot szóllottak ellenem,
Miről vádoltattam, azt nem cselekedtem,
565 A' bölcsesség Ura bizonyságom nékem.

MELCHIAS SENEX

Gonoszság aszonya, ne hazudgy fejedre,
Mert a' nemes tanács aztot már elhitte,
Azért bíró Uram, küldgyed a' tömlöcbe,
A' mig törvényének meg lészen a' vége.

SIMEON SENEX

570 Miről vádoltatol, Susanna, most hallod,
Ártatlanságodat, ha meg nem próbálad,
Halálos sentenciádat várni fogod,
Mert a' mü törvényünk így tanit, jól tudod.

SUSANNA

575 Minden nemzetségemnek igen jó hire
Vólt, azt te jól tudod, mindennek ellótte,
Mellyet most róntani, gonosz ember nyelve
Akar elrontani, az hamisság véne.

580 Midön tisztaságom akarnák rontani,
Nékik nem akartam semmiben engedni,
Azért boszújukot rajtam kitölteni
Akarják, s' fejemet ennyire gyalázni.

MELCHIAS SENEX

Mit szóllasz ollyakot, hamis aszonyállat,
Hogy tagadhatod el a' nagy igazságot?

JUDAS SENEX

585 Alnoksággal tellyes hamis lelkü aszony állat,
tagadgya gonoszságát előttünk.¹⁸
Bizony küldgyétek tömléczbe, ne szóllhasson többet!

SIMEON JUDEX

Vigyétek hát ötöt a' kemény tömléczbe,
Hogy szentenciáját hadd várja fejére!

¹⁸ lelkü [Utólag a sor fölé beszúrva, az *állat* szó aláhúzva, talán az kimaradt volna helyette.]

SCENA QUINTA

(Susanna deplorat sortem suam in carcere. Christus apparet, promittit detentis in carceribus liberationem, et quaerit discipulos.)

SUSANNA

590 En Uram, és en Istenem, minden gyönyörűségem,
Hozzád kívánkozik lelkem, szomjuhoz téged szívem,
Te vagy az én üdvösségem, védelmezzed életem,
Segélly minden jóra engem, hogy ne árcson ellenségem.

595 Siralmas nékem életem, de felségedet kérem,
Vigasztald lelkem Istenem, tarcs meg kedvedben éngem,
Cselekedgyél jól én velem, hogy gonosz ellenségem
Ne árthasson semmit nékem, tarcs meg az én becsültelem.

600 Az álnok gonosz emberek, kik tégedet nem félnek,
Az igazság ellen törnek, mindeneket meg vetnek,
Kik a' torkoknak kedveznek, kedvek szerént mert ők élnek,
Én ellennem fel költenek, ártatlant, im, mint vesztenek.

Szent Ur Isten maragy velem, ne engedgyed becsültelem,
Hogy vér szopó ellenségem, ártalmas légyen nékem,¹⁹
Megkesericse én szívem, meg háboricsa lelkem,
Óh, én szerelmes Istenem, te légy örök üdvösségem.

605 Külgy megváltót Atya Isten, ki uralkodol menyben²⁰
Hozzám, ki itt a' tömleczben, sonyorgok nagy inségben,
Jöjj el te is békességben, megváltó Jésum kegyesen,
Téged kérlek, im, szivesen, szabadács meg kegyelmesen.

(Hic venit Messias.)

CHRISTUS

610 Mennyei Szent Atyám jó akarattýából
Jöttem e' Világra fényes menyországból,
Hogy az embereket ördög rabságából
Megszabadítanám bünöknek zsöldjából.

615 Angyali zengések közül leszállottam,
Ékes országomat foglyokért elhagytam,
Mivel betegeknek lelki sebét láttam,
Azért én magamot a' kínokra attam.

¹⁹ á<l>rtalmas

²⁰ megvátót [Emendáltuk.]

620 Kedves szép népemért véremet ontani,
Mint pellikány madár testem szaggattatni,
A' meghólt lelkekért sokat fáradozni
Nem sajnálom soha, lelkemet kiadni.

625 En vagyok a' szegény nyomorultak Attya,
Tömlöczben sonyorgók megszabadítója,
Megkeseredettek hív vigasztalója,
És a' betegeknek sebek gyógyítója.

630 Jöjjetek utánnam azért sietséggel,
Valakik terhelve vagytok sok bűnökkel,
Tellyes az én igám szép gyönyörűséggel
Hordozhattya igám kiki könnyűséggel.

630 Ha valaki akar üdvösséget nyerni,
Önnön magát kezdgye poenitenciázni
Mindenét hagyja el, s' engemet követni,
Jöjjön bátorsággal hozzám üdvözülni.

(Petrus et Andreas sequuntur Christum relictis retibus suis)

PETRUS ET ANDREAS *(simul.)*

635 Elvettjük hálónkat és utánad mégyünk,²¹
Parancsolatodra szerelmes Mesterünk,
Üdvösség utyára vezető vezérünk,
Mit kívánsz mű tóllünk, mindent megcselekszünk!

CHRISTUS *(vocat Jacobum et Joannem:)*

János, Jakab, tü is jöjjetek utánnam,
Tü reátok vagyon énnékem nagy gondom.

JOANNES ET JACOBUS *(simul:)*

640 Atyánkat, Anyánkat elhadgyuk éretted,
Tanitványid lészünk s' dicsirjük nevedet,
Üdvösségünk árrát, amint látjuk, érted,
Minden dolgaidban követünk mű téged!

(Vocat Matheum.)

²¹ hálónkot és <követünk> utánad [Aláhúзва és áthúзва.]

CHRISTUS

Máté, hamarsággal kövess te is engem!

MATHEUS

645 El hagyom tisztségem, követlek Mesterem,
Te általad léssen nékem üdvösségem!

*(Vocat Philippum, Bartholomaeum, Thomam, Jacobum Alphaei,
Thadaeum, Simonem Chananaeum, Judam Iskariotem.)*

Tü is mind a' heten siessetek hozzám,
Bételik veletek a' tizenkettös szám.

PHILIPPUS ET CAETERI

650 Mester, tudgyuk, te vagy az üdvösség úttya,
Mind menynek s' mind földnek hatalmas kirallya,
Hogy igaz Messiás vagy, azt bizonyitta
Az irás, azért mü követink utadba.

CHRISTUS

655 Jöjjetek hát velem, kedves tanítványim,
Mind a' tizenketten, szerelmes fiaim,
Feltámadnak reám ugyan ellenségim,
De a' szenvedésben legyetek társaim.

(Hic discedunt.)

SCENA SEXTA

*(Duo senes Judas et Melchias consultant inter se timentes,
ne vertatur delictum in caput eorum)*

JUDAS

Melchias barátom, mü dóljunk, úgy véllem,
Susanna halálán szerencsés, reménlem,
Hogy ó most meg hallyon, nincs abba kétségem,
De nem bánom, légyen ügye veszedelem.

660 Igaz, hogy ártatlan vádoltuk bé ötöt,
Mert felölle senki rosz hirt még nem költöt,
Mivel mindeneket igen megbecsüllött,
De az ártatlan is veszen el a' között.²²

²² ak [Átírással javítva.]

665 Jól vagyon a' néki, mert műnköt meg vete,
Mind a' kettenket. Kiáltani kezdte
Ellenűnk, a' maga sétáló kertébe,
Midőn semmit ketten nem teheténk véle.²³

MELCHIAS

670 Jól vagyon a' néki, biz en is azt mondom,
Ha ártatlanis, szenvedgyen, barátom,²⁴
Hallyon meg, mint igaz szivemből kívánom,
Mert ez után sem lenne soha jó akaróm.²⁵

675 De mégis, óh Judás, a' juta eszembe,
Hát ha néki fordul az ő szerencséje,
S' ellenben műnékünk szerencsétlensége,
Bizony meg nem marad fejünknek élete.

Szükség tehát, hogy most magunkra vigyázzunk,
Minden igazságot erőssen tagadgyunk,
Sőt még hamis bizonyságokat is hijjunk,
De Susanna mellet csak egy szót se szólyunk!

JUDAS

680 Váh, Melchias, kérlek, ne szóly bolondságot,
Mivel ijegeted a' te hiv társodot,
Mint ha nem próbáltuk volna mü 'e dolgot,
Többször is, s' még ennél nagyobb gonoszságot.

685 Menyi számu embereket meg nem csaltunk,
Számos szegényeket hányszor nyomorgattunk,
Özvegyet s' szüzeket hányszor nem hurczoltunk,
S' mindezekben eddig szerencsések voltunk.

690 Vadászó hálókkaal nem az vén sasokat,
Mellyek ragadoznak csirkéket sokakat,²⁶
Vadásznak, hanem a' gyenge madarakot,
A' melyek nem tésznek senkinek károkat.

695 Így jöllehet, mü is, hogy sok gonoszságot,
Illyen vénségünkig nagy álnokságokat
Cselekedtünk sokszor, igen nagy próbákat,
És szomorítottunk sok ártatlanokat.

²³ tehelénk [Átírással javítva.]

²⁴ a barátom [Emendáltuk.]

²⁵ soha akaróm [Értelemszerűen kiegészítettük.]

²⁶ ragado<k>nak [A k átjavítva.]

De mindazonáltal reánk az ő száját
Nem tátotta senki, avagy éles kargyát,
Nem forgatta fejünk felett ő dárdáját,
Most se félyük tehát gonoszságunk sorsát.

MELCHIAS

700 Jól szóllál barátom, kedves édes társom,
Meg ijedtem vala, bizonnyal meg vallom,
De meg bátorítál, azért ez *az* én szóm,²⁷
Hogy Susanna ellen nyelvem fenni fogom.

705 Már pedig mennyünk el, hogy senki ne hallya
Titkon tanácsunkot, s' még ne is tudhassa.

SCENA SEPTIMA

(Rex Judaeorum animadvertens Christum Discipulos quaerentem et populum publice docentem viam veritatis expedit milites eum intercipiendi.)

REX JUDAEORUM

Amint észre vettem, széles országomba²⁸
Egy ember támadott én tartományomba,
Ki az egész népet szép nyugodalmába
Bojgattya mindennap csendes hazájába.

710 Szándékozik éngem semmi nélkül hadni,
Királyi koronámtól is meg fosztani,
Hatalmas birodalmamból pusztítani,
Királyságomból is éppen ki forgatni.

715 Az egész kösséget ő csalárdságával
Magához hodította ő ravaszságával,
Úgy annyira, hogy már nagy felbojdulással
Utánna indultak sokan bolondsággal.

720 De néki semmiképpen meg nem engedem,
Míg széllyes világon marad én életem,
Hogy álnokságával az én zsidó népem
Utána induljon, s farba rúgjon éngem.

²⁷ ez anz [Emendáltuk.]

²⁸ é<r >szre

Készebb lészek inkább nagyot cselekedni,
Egész Júdeából őtöt ki küldeni,
Vagy még kezemet is a' fejére tenni,
725 S mindenek láttára vérét kiontani.²⁹

Két fejedelemnek egy országot birni,
Avagy két királynak együt országolni,
Egy birodalomban ketten megmaradni,
Nem hallotta soha senki, uralkodni.

730 Ő pedig úgy akar, hogy légyen királya,
Egész Judaeának hatalmas fő ura,
Én királyságomnak mind elpusztítója,
De ezt semmiképpen ő meg ne próbálja.

735 Tanítványokat is, úgymint tizenkettőt,
Ő álnokságával maga mellé gyűjtöt,
Nem üsmérem ugyan őtet a' sok közöt,
Utánna járatok, mivel pártot ütött.

740 Azért ha valaki ötött megüsmérné,
S ezen vitézimet reája el vinné,
Tetejétől fogva lábáig kötözné,
Töllem fizetését bőven elvehetné.

SERVUS PRIMUS

Egész zsidóságnak hatalmas királya,
Láttam én egy embert a' te pitvarodba,
Annak az embernek ki vólt tanítványa,
745 Kétség kívül néked az bizony megmongya.

SERVUS SECUNDUS

Ugy vagyon, mert én is éppen tegnap láttam,
S nagy confidentiával véle szóllottam,
Midőn a' ház előtt melléje állottam,
Szüksége is vagyon a' pénzre, hallottam.

REX JUDAEORUM

750 Mennyetek utánna, én kedves szólgáim,
Ha úgy tanállyátok, léstek jó barátim!

SERVUS PRIMUS

Parancsolatodra, király, én elhívom,
Királyi házadhoz ő eljő, jól tudom.

²⁹ verét [Emendáltuk.]

(Hic discedit ad Judam.)

755 Jó napot, barátom, Krisztus tanítványa,
Te utánnad küldött zsidóknak királya,
Veled vagyon néki igen titkos dólga,
Ma ezüst pénzekkel markodat meg rakja.

JUDAS

760 Az ezüst pénzekre szükségem nagy vagyon,
Jó gondolat néki szívébe bé szállyon,
Király eleibe én elmegyek gyorsan,
Csakhogy a' szerencse engem meg ne csalyon.

(Veniunt ad Regem.)

REX JUDAEORUM

765 Isten hozott téged kedves jó barátom,³⁰
A' Krisztusnak vóltál tanítványa, látom,
De őtöt elhagytad, a' mint mástól hallom,
Ne is meny utánna, én neked jovallom.

Most pedig tégedet azért hívattalak,
Mivel hív szólgának én tapasztaltalak,
Hogy megmondjad nékem, hol mulatozzanak,
És ezüst pénzékkal téged gazdagítlak.

JUDAS

770 Hallod e, Judea hatalmas királya,
Harmincz ezüstpénzre nagy szükségem vólna,
Ha nékem megadod, az ember kicsoda,
Megmutatom néked szemeid láttára.

REX JUDAEORUM

775 Ihol, harmincz ezüst pénzeket én néked
Adok, hogy tehedd jól minden szükséged.

JUDAS

Hallyátok vitézek, reám vigyázzatok,
A' lészen a' Krisztus, a' kit megcsókolok,
Félelem nélkül mind hozzá járullyatok,
Sebességgel őtöt mingyárt meg fogjátok.

(Hic dux militum cum suis militibus sequuntur Judam, Christus captus ducitur ad Regem.)

³⁰ tége<dte>d

SCENA OCTAVA

*(Simeon, Ananias Judices cum tribus assessoribus duobus senibus,
Juda et Melchia, praesentibus etiam duobus satellitibus,
Sadoco et Azaria damnant Susannam capite.)*

MELCHIAS SENEX

780 Mivel hogy Susanna a' tömleczbe vagyon,
Hogy halál leánya, az is nyilván vagyon,
A' vagyon már hátra, hogy igazat szóllyon
Kiki, s' sententiát ő reája mongyon.

SIMEON JUDEX

785 Láczik én előttem igen nagy csudának,
Hogy így történt dólga jeles Zsuzsannának,
S' azt mondom, hogy soha nem volt oka annak,
Miről vádollyátok, a' nagy gonoszságnak.

ANANIÁS JUDEX

790 Még mérek eskünni én igaz hitemre,
Szállyon minden nyomorúság a' fejemre,
Ha Susanna hajlando vólt e' vétekre,
S' illy nagy gyalázatot hozni nemzetére

ASSESSOR PRIMUS

795 Bizonyal mondom én is ezt felőlle,
Hogy még csak rosz szót is nem hallott ő tőle
Senki e világon, ki őtet ismerte,
Ezt a' dólgot tehát hogy cselekedhette?

ASSESSOR SECUNDUS

Hallyátok, jó bírák, el mérem mondani,
Hogy oly gyalázatot a' fejére hozni³¹
Nem kívánt Susanna, Joákimnak tenni,
És az ő szüleit annyira mocskolni.

ASSESSOR TERTINUS

800 Jól tudta, Susanna, az Isten törvényét,
Tudta oly véteknak kemény büntetését,
Oly nagy bűnnel azért mocskolni a' lelkét,³²
Nem kívánta soha, s' bántani Istenét.

³¹ aly [Emendáltuk.]

³² bunnel [Emendáltuk.]

MELCHIAS SENEX

805 Helchiás, ugy vagyon, Susannát nevelte,
Meg is tanította Isten törvényére,
Nem is szólott senki rossz szót is ő tőlle,
Valameddig e' dolog nem történt véle.

Amiket mondottunk, azért el higyétek,
Mert igazság nélkül nem szóllottunk néktek,
810 Jó tanácsbéliék, aztot bé vegyetek,
Hogy tü elmétekben el ne felejsétek.

ANANIÁS JUDEX

815 Ha láttátok ötöt a' kertben sétálni,
S azon ifúval gonoszt cselekedni,
Meg kellett volna hát azt is mingyárt fogni,
S ide Susannával, büntetésre hozni.

JUDAS SENEX

A gonosz ifiat mü meg nem foghattuk,
S' Susannával elötökbe nem hozhattuk,
Noha kezeinket reája nyújtottuk,
Erősebb volt mint mü, s így el szalasztottuk.

ANANIÁS JUDEX

820 Nem lehet csak ezekre még törvényt tenni,
S' tü hazugságtokat oly hamar el hinni.

JUDAS SENEX

825 Nemde nem münköt tettetek bíráknak,
Közönséges akaratból tisztartóknak,
Tü választottatok hív tanácsosoknak,
Tarcsatok most tehát igazat mondóknak.

Mü veletek együt vagyunk törvény tévők,³³
Hatalmas emberek és egyenlő nagy fők,
Minden dolgainkban igazat szemlélők,
Hinnetek kell nekünk, mint igaz ítézők.

830 De ha ugyan megis tü nekünk nem hisztek,
És esküvés nélkül szónknak nem engedtek,
Tészük kezeinket a' fejére, s néktek
Meg esküszünk, itten fején előttetek.

³³ tévő<kk>

SIMEON JUDEX

835 Annak mű törvényünk szerint úgy kell lenni,
 Azért mennyetek el Susannát el hozni,
 Szólgak, tü pediglen igazat mondani,
 Hogy láttattassatok, úgy meg kel esküdni.

(Susanna hic educitur e carcere senes jurant super caput ejus.)

JUDAS SENEX

840 Valamint én mostan ennek a' fejére
 Tettem jobb kezemet ő veszedelmére,
 Amiket mondtam néktek ő felőlle,
 Isten úgy segéllyen engem üdvösségre.

MELCHIAS SENEX

845 Mindenkor az Isten engem úgy segéllyen,
 Valamint kezemet erre egyenesen
 Kinyújtottam, s üdvösségem ne is légyen,
 A' mivel vádoltam, ha igaz nem lészen.

SIMEON JUDEX

850 Itten az igazság már ki nyilatkozott,
 Legitime Susanna convictaltatott
 Ő gonoszságáról, melyről vádoltatott,
 Illyen bóldogtalan sorsot ki hallhatott?

 Mivel gonoszságát nyilván tapasztalom,
 S mű törvényünk szerint megpróbálva látom,
 A' sentenciáját ő reája hozom,
 Feje vételére én sentenciázom.

(Perlecta sententia Susanna ducitur ad decapitandum, canit valedictoriam commendat se voluntati Divinae. Interim Daniel obviam procedens, totum populum reducit ad locum iudicii ibique Susannam liberat, et super duorum senum caput improborum fert sententiam capitale.)

SUSANNA

855 Szent Isten, Szent Isten,
Ég formálója, föld alkotója,
Tudod, hogy hamis bizonytságot,
Szóllottak ellennem álnokságot,
Én ellenségim, hamis barátim,
Szomjúhozzák vérem, veszték életem,
860 Meg kötözve visznek félre,
Hogy vesszések én fejemet.
Meg kötözve etc. *repet.*³⁴

Hol vagy most, hol vagy most?
Sámson ereje, kit Anya szüle,
865 Szaggasd el az erőss köteleket,
Oldozd meg gyenge kezeimet,
Mert meg kell halmom, ártatlan, látom,
Az hazugságra és csalárdságra
Nincs mit tennem, el kell mennem,³⁵
870 Ha nem szabadítasz éngem.
Nincs etc. *repet.*³⁶

Hol vagy most, hol vagy most?
Szerelmes Isten, hatalmas Isten,
Jöjj le és látogass meg éngem,
875 Vigasztallyad szomorú lelkem,
Hol vattok rókonim, hol vagy Joakim?
Hol vattok magzatim és jó barátim,
Jöjjetek el én szomszédim,
Vigasztallyatok most éngem!
880 Jöjjetek etc. *repet.*

Hallyátok, hallyátok,
Isten Angyali, egek csillagi,
Hallyad földnek szép kerekése,
Hallyad tengernek nagy mélysége,
885 Üdvözült szentek, kik örvendeztek,
Kárhozott lelkek, akik szenvedtek,
Szent seregek és igazak, itillyetek igazságot!
Szent seregek etc. *repet.*

³⁴ [A refrén első szava minden versszak végén alá van húzva.]

³⁵ él [Emendáltuk.]

³⁶ etc. [A *repet.* hiányzik, minden versszak pótoltuk.]

890 Hol vagy hát, hol vagy hát?
Szerelmes Jesus, ártatlan Jesus,
Hozzád kívánkozik én lelkem,
Egyedül vagy én remétségem,
Te benned bizom s erőd ohajtom,
895 Meg nem csalatom, bizonynal tudom,
Küld el mostan Angyalodat és megőrizi én lelkemet.
Küld el etc. *repet.*

(*Daniel procedit obviam.*)

DÁNIEL

Hallyad öszve gyűjtött tanácsa zsidóknak,
Tiszta a' vérétől lelkem Susannának,
Hamisság tanúi, vének bírójinak,
900 Nem hull ma a' vére földre ártatlannak!

MELCHIAS SENEX

Micsoda beszéd ez, gyermek, melyet szóllasz?
Zsidóság tanácsa ellen talám állasz?

DÁNIEL

Balgatagok vattok, Izraél fiai,
Nincsen fejeteknek igaz ítéleti,
905 Halálra vitetnek igazak lelkei,
S kárhoztatnak tölleték az ő leányi.

Térjetekek visza ítélő helyetekre,
Hamis bizonytságot szóllottak fejére,
Vénségek bírái, Joákim, *fejére*,³⁷
910 De hamisságok majd viszá tér vénekekre.

SIMEON JUDEX

Jöszte hát ifiu, siess mü közinkbe,
Igaz ítéletet tenni üllý székünkbe!
Vénség tiszteleti vagyon te fejedbe,
Mellyet adott Isten, látýuk, az elmédbe.

DÁNIEL

915 Vállaszátok el egymástól e' véneket,
És tü előttetek meg ítélem ökö't!

Álnoksággal bételt gonosz, ály előmbe!

³⁷ férjére [Esetleg *térjére*; emendáltuk.]

Váh, váh, gonosz napjaidba vissza aggott,
Minden hamis dólgod te elődbe jutott,
920 Álnokságod immár kinyilatkoztatott,
Életed veszélyre el kárhoztattatott.

Ha tehát *Susannát* láttad ő kertében,³⁸
Beszélgetni mással, mond meg melyik helyben
Láttad őket, s' mellyik fának ellenében
925 Szemlélted dél után óra czikkelyében.

JUDAS SENEX

Meg őszült hajamra s' szakállomra mondom,
Hogy schinus fa alatt őket láttam, s' tudom.

DÁNIEL

Igazán hazudál, vén gonosz, fejedre,
Én szemeim előll, álnok, lódully félre.

(Recedit. Adducitur alter.)

930 Hozzátok elő már nékem az ő társat!

Gonoszság hajléka, nem fia Judának,
Dühösséggel rögzött magva Kánaánnak,
Süvöltő mérges fajzatya viperának,³⁹
Fel gyultál tüzével testi kivánságnak.

935 Ha láttad *Susannát* gonoszt cselekedni,
Micsoda fa alatt láttad beszélgetni?

MELCHIAS SENEX

Tölgyfának alatta láttam s tapasztaltam,
Az ő gonoszságán midőn rajta kaptam.

DÁNIEL

940 Igazán hazudál te is a' fejedre,
Az Ur angyalának ihol a' fegyvere,
Hogy két felé vágjon, s küldjön a' végzetre,
Titeket mindketten népek félelmére.

³⁸ Sus<nát>[Javítgatva; emendáltuk.]

³⁹ suöltő [Emendáltuk.]

Látyatok, zsidóknak értetlen tanácsi,
Mint különbözének véneknek szavai,
945 Mellyekből láczatik, hamisság bírái,⁴⁰
Ártatlan vér ellen hamisat szóllani.

SIMEON JUDEX

Bölcsesség, hatalom, véghetetlen széke,⁴¹
Az égnek és földnek Jehova Istene,
Nem hagyatik tőlled ártatlanok vére,
950 Tebenned bizóknak minden reménsége.

Te benned Susanna bizott, mint Istenben,
Ajálta életét hatalmas kezedben,
Azért megtartottad őtöt életében,
Nem hagyta bujákat feredni vérében.

955 Azért e' jámbortalan, lator véneket,
Kik ártatlan vérre nyújtották kezeket,
Egy más mellé mingyárt egybe kötözzétek,
S' mü törvényünk szerint halálra vigyétek!

960 Susannát pediglen mingyárt meg álgjátok,
S az ő házába tü el bocsássátok,
Ahol vagyon ezért ők sententziájok,
Olvassátok nekik fülük hallattyára.

JUDAS SENEX

Boldogtalan sorsa fejünknek, mire juta zsidók vénének,
Mert hamissága mü szívünknek, kinyilatkozott szemeinknek.

MELCHIAS SENEX

965 Ah, nyomorult sorsa életinknek, nem vólt értelme mü elménknek.
Oh, átkozott, mulandó világ, mire hozál minket bujaság?
Mint csalál meg, világi hivság? Vesztéd fejünket álnok hamisság!

JUDAS SENEX

Ah, átkozott testi bujaság, nem volt benned soha bóldogság.
Mely bolond volt a' mü vén fejünk, kik hamisságot miveltünk,
970 Mert veszedelemre vettettünk, ördög hálójába már estünk!⁴²

⁴⁰ láczat [A szótagszám miatt kiegészítettük.]

⁴¹ véghetetlen <Ura>

⁴² mar [Emendáltuk.]

MELCHIAS SENEX

Hivságokat mert mű követtünk, testünkben gyönyörködtünk.
Gyalázatos szörnyü merges halál, utánnunk mind addig horgászá
Éles kaszád alá míg hozál, fejünk felet bátron megállál.⁴³

JUDAS SENEX

Ah, sárga mérges halál, nincs soha keserűbb annál.
975 Ezt érdemlette a' bujaság, nyerte magának az hazugság.
Ártatlan vér ellen gyilkosság, arra jut minden fajtalanság.

(hic decapitatur)

MELCHIAS SENEX

Ártatlan veretik igazság, megbüntettetik az hamisság.⁴⁴

(Hic amputatur caput ejus.)

CARNIFEX (*ad populum:*)

Láttjátok, hamisság szerető emberek,
Mint járanak ezek a' fő zsidó vének,
980 Így jártok, valakik hamis tanút téztek,
S' hamis bizonyosságra ártatlant itiltek.

Nyilyanak fel azért a' tü szemeitek,
Lássátok mű légyen üdvösséges néktek,
A' mi gonosz pedig, azt el kerülyétek,⁴⁵
985 Álnoksággal soha ne hizelkedgyetek.

Mert ha meg nem tértek, s' azt nem mivelitek,
Tü büneitekben minyájon el vesztek,
És az örök tűznek langjára vettettek,
A' hol lészen sullyos örök gyötrelmetek.

SCENA NONA

(Judas cum militibus accedit ad Christum et osculo tradit Eum illis.)

JUDAS

990 Üdvöz légy rabbi, zsidók királlya!

CHRISTUS

Judás, jó barátom, vallyon mire jöttél?

⁴³ bátrom [javítgatva.]

⁴⁴ véret [Emendáltuk, a szótagszám miatt kiegészítettük.]

⁴⁵ <r>pedig [Javítgatva.]

DUX MILITUM

A fejtől fogva lábáig verjétek,
Gomolyában őtöt mingyárt kötözzétek!

MILES PRIMUS

995 Adgyad a' kötelet, s' kezét-lábát kösd meg,
A' nyakát pediglen lánczokkal terheld meg.

MILES SECUNDUS

Eze az ámíttó, a' zsidók királlya,
Üssed, verjed, roncsad, hallyon ki az agya!

MILES TERTIUS

Váh, álnokság széke, bubajosok fénye,
Ezé a' ki magát királyunká tette?

MILES QUARTUS

1000 Huzd le a' lábáról az ámitto Mestert,
Hurczollyad a' földön ezt a' gonosz embert!

MILES QUINTUS

Kegyelmesség nélkül üssed az ő hátát,
A' mü kezeinknek hadd érezze sullyát.

MILES SEXTUS

Pokolra ez embert nem szánom le vettni,
Pokol kinnyainak tüzével égetni.

DUX MILITUM

1005 Elég már, vitézek, jól rá vigyázzatok
Job felől, s' bal felől karjait fogjátok,
Jól rá vigyázzatok, el ne szalaszátok,
Mingyárt a' királyhoz őtöt el hozzátok.

MILES SEPTIMUS

1010 Lóduly bolond, bubajos embernek fia,
Zsidók királyának fényes pitvarába!

DUX MILITUM

Parancsolatodra, király, megfogattam
Az ámíttó Jésust, elődbe hozattam,
Az én vitézimmel ugy utánna jártam,
Mig jó mesterséggel kezemre kaphattam.

REX JUDAEORUM

1015 Mivel e' dologban hiven el jártatok,
S' ezt a' gonosz embert előmbe hoztátok,
Fáratságotokat tü nem sajnáltátok,
Ihol két száz tallér lészen jutalmatok.

Mivel törvény ellen ez ember hallatott
1020 Cselekedni sokat, s igen káromkodott,
Az én országomban bojdulást indított,
Már maga fejére kárhozatot hozott.

Azért Pilátushoz őtöt elvigyétek,
A' főpapokat is mind öszve gyűjtsétek,
1025 S' vélek együt törvényt minyajon ülyetek,
És a' mit érdemel, arra itillyétek.

Legyetek szólgáim jó készülletekkel,
Dorongal, s' dárdákkal s' egyéb fegyverekkel,
Kötözve mindenütt erős kötelekkel,
1030 Vigyétek az uton kinzó eszközökkel.

A' felső köntöse rólla levéssék,
Az után veszőkkel jól meg veszőztessék,
Teteitől fogva talpig verettessék,
Kemény dorongokkal egybe törettessék!

1035 Vigyétek már őtet jó gondviseléssel,
Forgódyatok mellette ki nyilt szemekkel,
Terhelyétek őtet keserves sebekkel,
Had fesse köntösét tulajdon vérével.

SCENA DECIMA

(Christus ducitur ad Pilatum.)

DUX MILITUM

Pontius Pilátus, császár tisztartója,
1040 Ezt a' gonosz embert a' zsidók királlya
Te hozzád küldötte, hogy sentencziája
A' fejére jöjjön, mert halálnak fia.

Az egész nép előtt e' nyilván mondotta,
A' mü országunknak hogy volna királlya,
1045 Azt is ez mondotta, hogy Istennek fia,
Azért most kérdezzed, lássad, hogy kicsoda?

PILATUS

Te vagy-e a' Jézus, a' zsidók királya?

CHRISTUS

Te mondad.

CAIPHAS (*princeps sacerdotum*)

1050 Álnoksággal vagy-e teli ez az ember,
Üsmerem szavából, hogy ő hány fillért ér,
Csapja ide s' tova magát, mint a' tündér,
De az igaz utra ő soha meg nem tér.

1055 Jobb léssen azért, hogy a' hegyre vitessék,
A' nehéz keresztfa vállára tétessék,
Mindenütt az úton oldala veressék,
Azután a' latrok közé emeltessék.

ANNAS

1060 Mivel országunkat ez álnokságával
Ellenünk gerjeszti hamis szavaival,
Ámbár igaz legyen, de iszonyú kínnal
Meg kell néki halni keserves halállal.

Ez magát királynak tenni mérészlette,
A' mű hírünk nélkül nyelvét fel emelte,
Praedicállott bátran a' népnek közötté,
Büntetését, mellyel annak érdemlette.

MILITES

1065 Igaz vagy-e nem igaz, meg kell néki halni!

PILATUS

Nem hallod-e bolond, mostan te ellened
Menyi bizonyságok vannak itt, szemlélyed,
Mit felelheczen arra, mint vádolnak téged,
Félő, hogy mingyárást el ne vesszen fejed.⁴⁶

(*Christus tacet.*)

PILATUS

1070 Hát bubájos ember, az én szavaimra
Nem felelsze semmit szabadulásodra?
Tugyad, hogy hatalmam vagy-e halálodra,
A' zsidóktól mingyárt szegeztetel fára!

⁴⁶ felő [Emendáltuk.]

CHRISTUS

1075 Nem volna néked semmi hatalmad én rajtam,
Ha onnan fellyül nem adatott volna!

MILITES

Pilate, igen jól vigyázz most magadra,
Ha ezt elbocsáttod, a' császár baráttya
Nem lesz, s' soha senkinek jóakarója,
Nem is fogsz maradni császár tisztartója.

TESTIS FALSUS PRIMUS

1080 Ez az ember maga szájával mondotta,
Hogy ő a' templomot bizony harmadnapra
Teteitől fogva a' földig lerontya,
S' ismét fel épitti aztot harmadnapra.

TESTIS FALSUS SECUNDUS

1085 Ez azt is mondotta, hogy ő Isten fia,
Mind menynek s' mind földnek hatalmas királya,
Vallotta, hogy légyen menyekben az Attya,
Holott amaz szegény Jóseph ácsnak fia.

CAIPHAS (*princeps sacerdotus*)

Semmit nem felelsze, mégis mindezekre?
Mivel bizonyítnak minnyájan szemedre!

(*Christus tacet*).

CAIPHAS

1090 Kénszeritlek téged az élő Istenre,
Egek és a' földnek bölcs teremtőjére,
Te vagy e a' Krisztus? Te üdvösségedre,
Hogy megmongyad itten, mindenek előtte.

CHRISTUS

1095 Te mondád: mindaz által mondom néktek,
Az utánn meg látjátok az Ember Fiát ülni az Atya Istennek jobján,
És eljöni az egeknek felhőjében.

CAIPHAS

Káromkodék, mit szűkölködünk még tanuk felől, imé most
hallátok a' cáromkodását, mi teczik néktek?

MILITES

Méltó, méltó az halálra!

(Hic illuditur a militibus.)

MILES PRIMUS
1100 Váh, Zsidóknak Királlya.

MILES SECUNDUS
Káromkodó számár, felely a' főpapak!

MILES TERTIUS
Prophetizálly Kristus, ki üte tégedet?

(Petrus interrogatur ab ancilla.)

ANCILLA
Hallode barátom, te is a' galileai Jéussal valál?

PETRUS
Fogd be a' szájadat, nem tudom, mit mondasz!

ANCILLA
1105 Ez is a' Názáreti Jéussal vala.

PETRUS
Nem, úgy segéllyen, nem űsmérem azt az embert.

MILES QUARTUS
Bizonyára te is azok közül vagy, még a' szád is [...] téged!⁴⁷

PETRUS
Átkozott a' lelkem, ha láttam, s űsmértem
Azt az embert, soha se volt véle beszédem.⁴⁸

CAIPHAS
1110 Jól tudod, Piláte, hogy zsidó országban
Ez az ember mívelt bojdulást hazánkban,
A' mint nyilván hallád ama két tanukban,⁴⁹
Hogy csudákat tenne mü tartományunkban.

⁴⁷ [Olvashatatlan szó, talán: *kijelent.*]

⁴⁸ soha s' [A szótagszám miatt javítottuk.]

⁴⁹ ket [Emendáltuk.]

1115 Mindezekért méltó, hogy megölettessék,⁵⁰
Ha Isten fia is, keresztre tétessék
A' zsidóktól halálra felkérlettessék,
Óldalából vére a' földre ontassék.

1120 Erre nézve hólnap tégy törvényt reája,
Sentenzia szerént kárhoztasd halálra,
Hogy a' népet soha ő ne ámíthassa,
Az egész zsidóság tölled ezt kívánnya.⁵¹

PILATUS

1125 Ha ez a' kívánság, mivel praefectusa
Vagyok zsidóságnak, s' sentenziázója
A' gonosz tévőknek, s' ítélő bírāja,
Tü kívánságtokat bétöltöm hólnapra.

SCENA UNDECIMA

PETRUS (*recordatus verbi Jesu deflet perfidiam suam.*)

Irgalmas, kegyelmes, szerelmes Megváltóm,
Paenitentiára szívemet fordítottom,
Ne nézd büneimet, meg válto Kristusom,⁵²
Lelkemet gyógyísd meg a' büntől, orvosom.

1130 Nékem megjelentéd, hogy minek utánna
Háromszor a' kakas elsőbben szóllana,
Én Üdvözítőmet nyelvem megtagadna,
Midőn szolgálónak a' tűznél szóllana.

1135 De mind azon által szerelmes Mesterem,
Kérlek azon téged, hogy meg ne vess engem,
Ne nézd útalatos, halálos nagy vétkem,
Hanem aggyad, légyen benned reménységem.⁵³

1140 Lejöttél a' földre nem az igazakért,
Hanem a' nyomorult bóldogtalanokért,
Sátán tomleczében siró bünösökért,
A' bűnnek sarában torkig heverőkért.

⁵⁰ Mindezeké<rt> [Javitgatva.]

⁵¹ ez<t>

⁵² kstusom [A ri utólag beírva.]

⁵³ aggyad [Emendáltuk.]

Minden bűnösöknek te vagy reménsége,
Eltévallyedettek utra vezetője,
Általlad vagy on mindenek üdvössége,
1145 Kiknek rút vétkeiket mossá sebed vére.

Te vagy az elhagyattattak reménsége,
Minden ehezőnek jó izű kenyere,
A' megkeseredetteknek edes méze,
Elnyomorodottak igaz reménysége.

1150 Te mindenek felett leg nagyobb szeretet vagy,
Mind az Atya minket úgy szeretett,
Hogy a' bűnösökre az égből tekintett,
S a' bűnnek sarából te általlad felvett.⁵⁴

1155 Valakik tégedet második személynek,
Az Atya Ur Isten mély bölcseségének
Hisznek, az Atyával s' Szent lélekkel egynek,
Minnyajan te tőlled üdvösséget nyernek.

1160 Ne tekéncsed ezért az én bűneimet,
Hanem kegyes Mester, mossad sebeimet,
Kegyelmes orvosom, gyógyítsd vétkeimet,⁵⁵
A' te szined előll ne vess el éngemet.

1165 Meg vallom, vétkeztem, ellenned Istenem,
Midőn meg tagadván hamissan esküttem,
Igaz hivségemet bizonyal megszegtem,
Mellyért kárhozatot, tudom, érdemlettem.

De az hit, szeretet, és erőss reménség,
Tudom, hogy meg nem csal senkit jó Istenség,⁵⁶
Valaki te benned bizik, győnyörűség,
Hanem általad lészen annak üdvösség.

1170 Azért légy irgalmas kegyelmes énnékem,⁵⁷
Bocsásd meg, oh, Uram! Felette nagy vétkem,
Mert bánom, hogy ellenned, Isten, vétettem,
Feltéshzem ezután, soha nem vétkezem.

⁵⁴ sarából [Emendáltuk.]

⁵⁵ jogyisd [Emendáltuk.]

⁵⁶ te<u>dom [Javítgatva.]

⁵⁷ legy [Emendáltuk.]

JUDAS (*desperans se suspendit.*)

1175 En Iskariótes, Kristus tanítványa,
Vóltam Mesteremnek szerelmes baráttya,
El árultatott töllem a' Világ Ura,
Azért immár vagyok ördögöknek rabja.

1180 A' fösvenység miatt én Üdvösségemet,
elvesztém a' pénzért drága életemet,
Egy küs nyereségért az én Mesteremet
Eladám, s elvesztém örökké lelkemet.

1185 Mit használtam azzal, hogy pártot ütöttem
Én Kristusom ellen, s' az ördögnek éltem,
Hanem, hogy kárhozatra lelkem vetettem,
Mely miatt veszedelmes kétségben estem.

Ah, mely bóldogtalan vólt az én életem,
Bóldogtalan lészen örökké a' lelkem,
Bóldogtalan sorsra jutott már a' fejem,
Mit tegyek már, hanem átkozom én ügyem.

1190 Átkozott az óra, melyben fogantattam
Az Anyám méhében, s ottan legeltettem,
Átkozott az a' nap, mellyen születtettem,
Átkozott az emlő, mellyen nevedtem.

1195 Nincsen már énnékem semmi reménségem,
Nincsen mindörökké soha üdvösségem,
Nem lehet olly hatalmas és bölcs Istenem,
Ki üdvözíthesse valaha én lelkem.⁵⁸

1200 Ah, iszonyu ördögök, ide jöjjetek,
Lelkemet, testemet, pokolra vigyétek,
Örökkön örökké verjétek, s ússétek,
Mindenféle kinra mingyárt elvigyétek.

Jertek, most el mégyek, felakasztom magam.

DAEMON PRIMUS

Eregy, Judás, eregy, eregy, Judás, eredj!

JUDAS

Nagyon megbántottam Szerelmes Uramot.

⁵⁸ [Tintafolt vagy áthúzgálás miatt nem olvasható jól.]

DAEMON SECUNDUS

1205 Bizony, ugy vagyon, megérdemled az akasztó fát.

JUDAS

A' zsidók kezében attam Kristusomot, mellyért keresztfára
sentenciáztatott.

DAEMON TERTIUS

Judas, nem lehet néked soha többé mentseged, kösd meg jól
Judas, hogy el ne szakadgyon!

SCENA DUODECIMA

(Christus a Pilato damnatur ad crucem.)

DUX MILITUM

1210 Uram te mondottad, hogy ez mái napon,
Az embert el hoznók erre az órára,
Elődbe, hogy itilnéd a' keresztfára,
Vitetnék azután a' kálváriára.

MILITES

1215 Minnyájon, valakik itten jelen vagyunk,
Ellened országostól mű fel támadunk,
Ha e gonosztévőt a' mű akaratunk
Ellen elbocsáttod, székedből lehúznak! ⁵⁹

CAIPHAS

1220 Nem szükség engedni ennek az embernek,
Mert nem engedelmeskedik törvényünknek,
Jobb hétszer elveszni egy gonosz személynek,
Hogy sem veszedelme légyen a' kösségnek!

VERITAS

1225 Valaki igaz vért halálra kárhoztat,
Üdvösséget Istenétől az nem várhat,
Hanem olly üdőre a' valaha juthat,
Melyben keservesen örökké jajgathat.

Az ártatlan Jóseph ismaélitáknak
Eladatott vala, midianitáknak,
Ki példája vala ennek az igaznak,
S' eleven tüköre a' Kristus Jésusnak.

⁵⁹ székéből [Az ékezet utólag áthúzza.]

MILITES

1230 Meghólt Mátyás király, s' eltölt az igazság,
A' világra már jött minden romlandóság!

ANNAS

1235 Nem lehet engedni néki többet élni,
A' mü országunkban többet uralkodni,
Kedves nemzetünket annyira áltatni,
Hasznosabb légyen már néki meg őletni.

VERITAS

Jób Pátriárka is *midőn* szomszéditól,⁶⁰
Eztet figurázta, midőn barátitól,
Elhagyatott volna, jo akaróitól,
De megsegítettett szerelmes Urától.

1240 Jól lehet ugyan, hogy ezis barátitól,
A' magas keresztfán jó akaróitól,
El hagyattassék, minden tanítványitól,
Segítséget vészen szerelmes Attyától.

MILITES

1245 Megholt Mátyás király, el töltt az igazság,
Vagy igazság, vagy nem, minden halandóság.

ANNAS

Hallode Piláte, zsidók kiáltását,
Nem veszedé észre dühösségnek szavát,
Ne nyújtogasd ennek továbbra óráját,
Hanem a' kösségnek tölcs bé kívánságát!

1250 Mint hatalmas bírása a' zsidóságnak,
Ítilő székében ültél Judaeának,
Urává tétettél a' sidó országnak,
Hogy igazságot tégy minden kívánságnak!

PILATUS

1255 Ugy vagyon, jól mondod, én aztot nem kétlem,
De én semmi gonoszságát nem űsmérem.

MILITES

Vagy űsméred, vagy nem, feszísd meg ez embert!

⁶⁰ mi<n>dőn

PILATUS

Hát a' tü királytokot megfesziczem?

MILITES

Nincs nekünk királyunk, hanem csak császáruk!

PILATUS

1260 Ennek az embernek semmi gonoszságát,
Éppen nem találhatom semmi hamisságát.

MILITES

Feszisd meg, feszisd meg őtet!

PILATUS

Hát micsoda gonoszságot cselekedett?

MILITES

Feszisd meg, feszisd meg őtet!

PILATUS

S' hát ez ártatlan vért néktek megfesziczem?

MILITES

1265 Az ő vére rajtunk s' a' mű fiainkon
Maradgyon örökké, s e földre ki hullyon.

PILATUS

1270 Ki mosdom véréből ennek az embernek,
Vigyétek el őtet, s' tü törvényeteknek
Igazsága szerint kálvária hegynek
Tetején huzzátok karjára keresztnek.

Azért én Pilátus, a' sidó országnak
Itilő székében ülven Judeának,
Itilő bírāja vagyok zsidóságnak,
És hatalmas Tibérius császáromnak.

1275 Egész Jerusalemen vagyom hatalmom,
Szélllyel elterjedett én parancsolatom,
Ennek a' fogolynak ügyét én jól tudom,
Itilő székemből illy vaksomat adom:

1280 Mivel hogy e' gonosz az Isten Fiának
Hirdette ő magát, hatalmas királynak,
Vallotta mindenütt híres prófétanak,
S' kiáltotta nyilván mennyei orvosnak,

1285 Holott ő szegény ács szülektől született,
Királyfi módgyára nem is neveltetett,
Hanem ide s' tova mindenütt kerengett,
Országunkban széllyel nagyon hízelkedett,

1290 Azért mű törvényűnk szerént az ő sorsa,
Amint az időnek ő magával hozza,
Minden főpapoknak szemei láttára,
Olvastassék fejére sentenciája.⁶¹

(Hic legitur sententia.)

REX JUDAEORUM

Hallyátok, vitézek, néktek parancsolom,
Én zsidók királya, mert vagyon hatalmom,
Gonosz tévő ellen szavamat fordítottom,
Már énnekem soha nem leszen királyom.

1295 Ebben az órában reá rohannyatok,
Egyről egyig ötet minnyájan fogjátok,
Teteitől fogva talpig kinozzátok,
Sulyos korbácsokkal megostorozzátok.

1300 Mivel hogy királlyá tette önnön magát,
Megérdemli tehát az ő koronáját,
Hogy kezében tarcsa királyi pálczáját,
S' azzokkal, mint király dicsérhesse magát!

1305 Tövissekből kőtött csipkés koronáját
Tegyétek fejébe, s' királyi pálczáját,
Agyátok kezébe, csúfságra nád szálát,
Érdemli tölletek térdetek hajtását.

MILES QUINTUS

Ihol vagyon néked királyi koronád,
Illeti fejedet, hogy frissen hordoznád.

MILES SEXTUS

1310 Királyi pálczádott fogjad kezeidbe,
Mellyet a' királyok tartanak székekben.

⁶¹ s<z>ententiája

REX JUDAEORUM

Már nagy kiáltással őtet elvigyétek
A' nehéz keresztet vállára tegyétek,
Kálvária hegyén arra feszicsétek,
Ne élyen már tovább, őtöt megölylétek.

(Ducitur ad crucifigendum.)

MILES SEPTIMUS

1315 Váh, zsidók királya, szály le trónusodból,
Ha Isten Fia vagy, szabaduly a' fáról!

MILES PRIMUS

Másokat fogságból meg szabadítottál,
Számptalan betegeket meggyógyítottál,
Szabadícsad magad, hadd lássuk, ha használ
1320 Néked a' hatalom, mint hatalmaskodtál.

CHRISTUS

Én Istenem, én Istenem, miért hagyál el éngem?

MILES SECUNDUS

Hallyátok vitézek, ez Illést kiáltya,
Hijjuk el, lassuk meg, ha szabadithattya.

CHRISTUS

Atyám, a' te kezeidben lelkemet ajánlom.

(Inclinato capite moritur.)

B.M.V. accedit cum angelis in cruce pendente corpore Christi canentes:

BEATA VIRGO

1325 Oh, egeknek fényessége,
Dicsőségnek ékessége
Kedves napom tündóklése,
Jaj, ímé homályba méne!

1330 Oh, drágalátos szép gyémánt,
Ki vagy a' mü szívünk iránt,
Jaj, a' zsidó veled mint bánt,
Téged a' keresztre fel hánt!

Oh, mennybéli szent Angyalok,
Keresztfához járuljatok,
1335 Kérlek, mostan sirassátok,
Íme, meg holt tü Uratok!

ANGELI

Oh, áldott test, im a' zsidók,
Mint ölék meg a' pogányok,
Jaj, sírjátok, szép csillagok,
1340 Fényes nap, hóld, zokogjatok!

BEATA VIRGO

Oh, szentséges édes kezek,
Melyek bűnösért szenvednek,
Oh, drágalátos mély sebek,
Szent vérével földet festnek.

ANGELUS

Oh, tü magas fényes egek,
1345 Mostan ezen könyvezzetek,
Szép csillagok, fényességtek
Homályban bérekeszéték!

BEATA VIRGO

Oh, tü nagy magas kő sziklák,
1350 Repedeztetek, s termőfák,
Szomorkodgyék a' vigaság,
Imé meg holt az igazság!

ANGELUS

Oh, felséges Atya Isten,
Ki lakozol magos menyben,
1355 Szent fiadra tekéncs itten,
Melly kint szenved keservesen.

BEATA VIRGO

Aldassál kereszt óltárán,
Szelid bárány a' keresztfánn,
Áldassál örök igazság,
1360 Te vagy az örök boldogság.

ANGELUS

Dicsiret légyen Atyának,
Bűnért szenvedő fiának,
Szent lélek vigasztalónak,
A' dicső Szent Háromságnak.

SCENA DECIMA TERTIA

(Joseph ab Arimathia petit a Pilato corpus Christi deponendum de cruce.)

JOSEPH

1365 Uram, az az ember, a' kit a' halálra
Itiltél, a' magas kereszt óltárára,
Hogy ő a' zsidóktól a' kalváriára
Ki vitessék, meg hólt hatodik órára.

1370 Annyi irgalmasság legyen a' szivedbe,
Hogy a' kereszfáról őneki szent teste
Ebben az órában hadd vétetessék le,
S' néked meg szolgálom, ha élek, éltembe.

1375 Ő rókonságinak belső fájdalmokat,
Ne terjeszed tovább ő búsulásokat,
Enyhicsed annyiban mostan siralmokat,
Irgalmasságodból ő zokogásokat.

1380 Melly keserves legyen a' szülő Atyának,
Avagy közél való szép atyafiának,
Rókonuk halála, mellyet nyilván tudnak,
Jól tudod, Piláte, avagy tapasztalnak.

Dávid nemzetéből e' született vala,
Mivel az ács Jóseph vala ennek Attya,
Az Anyja pediglen a' szép Szűz Maria,
Kinek ő szűlei Joákim és Anna.

1385 Tekéncsed ezeknek szép nemzetségeket,
Királyi székből eredett nemzéseket,
Szomorult lelkeknek, ihol, kéréseket,
Halgasd meg, Piláte, ő könyörgéseket.

PILATUS

1390 Kegyes szavaiddal éppen én lelkemet
Meg lágyítád kemény és erős szívemet,
Irgalmasságomból hallom kéréseidet,
Csak vedd le, nem bánom, eleget szenvedett.

EPILOGUS

- 1395 Emberi nemzethez az Atya Ur Isten,
Oly nagy szeretetét mutatta menyekben,
Hogy a' bűnösöket lelki tévelygésben
Nem akarta hadni s' a' veszedelemben.
- 1400 Hatalmas mennyei királyi székéből,
Az ő szent Attyának kedves te czéséből
És a' szent léleknek egyes értelméből,
Le szállott a' Kristus búzgó szerelméből.
- 1405 Pokol mélységéből őrdögnek fulákja,
Ki terjedett vala ő mérges haragja,
Első szüleinkre, Adámra s' Evára,
Ő általok pedig az egész világra.
- 1410 Mely őrdög fulákja ugy meg sebesítte,
Adámnak fiait, s' oly halálba ejte,
Üdvösség uttyáról annyira vezeté,
Hogy az ártatlanságot éppen el veszté.
- 1415 Az emberi nemzet más lelki orvosra
Nem találá, senkit seb gyógyítására,
Hanem a' fájdalmak között megmarada,
A' véteknek terhe hogy vállára szálla.
- 1420 A' Szent Háromságnak második személlye,
Magas menyországból le szálla a' földre,
És halandó testet magára fel véve,
Adá önnön magát a' magas keresztre.
- 1420 A' magos keresztfánn Szentséges Atyának
Szent lelkét ajánlá, s' Adám fiainak
Halálos sebekre vércseppi húllának,
Mellyek erejétől mind meg gyógyulának.⁶²
- Mü ez mái napon keserves kinnyait,
A' mü Megváltónknak kinnya szenvedésit,
A' zsidóktól fel vett büntelen csapásit,
Néktek homályoztuk minden utazásit.

⁶² jógyulának [Emendáltuk.]

- 1425 Azért szivetekben a' Kristusnak kinnyát,
Igen bé ólcsátok keserves halálát,
Elmétekben gyakran ő pallya futását,
Forgassátok s' köszönnyétek nagy jó voltát.
- 1430 Az ártatlanokat ne kesericsetek,
Másokat nevekben ne hiresicsetek,
Hanem inkább őket tú meg segélyétek,
Ha a' szükség hozza, fogjatok mellettük.
- 1435 Mert a' nagy Úr Isten mennyei székéből
Jól lát mindeneket, ő dicsőségéből,
Könnyebbíti az ártatlant inségéből,
Nem hagyja meg halni őtet kegyelméből.
- 1440 Erről most látátok példát Susannában,
A' ki vádoltaték, hogy nagy gonoszságban
Tanáltatott volna házasságrontásban,
De az a' vádolás vala hamisságban.
- 1445 Innen az Ur Isten az ő Szent Angyalát,
El küldé mingyarást Daniel prófétát,
Ki halál torkából meg menté Susannát,
S ártatlanságának nem szenvedé kinnyát.
- 1450 Ellenben pediglen az ő vádolóit,
Meg bünteté Isten hazugság fiait,
Az ártatlan vérnek vér szomjuhozóit,
Hamis szóllásoknak szenvedék halálit.
- 1450 Tehát mindnyájunknak ez ma példa légyen,
Magunkra vigyázzunk, hogy életünk légyen,
Dicső menyországban műnket megszentellyen,
A' menybéli Isten kit engedgyen, Amen.

A MŰ ADATAI

A passió szövege a *Liber exhibens actio parascevicus* című kéziratos gyűjteményben az 59–97. oldalon olvasható. Címe *Dialogus sacer, in quo adumbratur breviter Salvatoris mundi acerbissima passio ad mixta scripturae sacrae historia Danielis decimo tertio Capite de casta Joakimi coniuge Susanna* – a szent beszélgetés valószínűleg az angyali üdvözlés, Mária és Gábel szent beszélgetése miatt került a címbe. Mivel a csíksomlyói passiók közül egyikben sincs Angyali üdvözlés-jelenet, a másoló (vagy maga a szerző?) ezzel is hangsúlyozni akarta a passió különlegességét. A passió azokkal a darabokkal rokon, amelyekben egy ószövetségi előkép van kifejtve az első jelenetekben, s ezt követi maga a passió. (Ilyen pl. az 1740-es passiójáték, a *Ferences iskoladrámák* II. első darabja, amely Mózes történetét meséli el előképként). Műfaja szerint tehát a csíksomlyói darab nem Zsuzsanna-dráma, de az első öt jelenet önálló Zsuzsanna-drámaként is olvasható. Tud róla *Bándi* (1896, 288.), *Fülöp* (1892, 5.) *Fülöp* (1897, 28.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 55), *Pintér* (1993, 118.), *Muckenhaupt* (1999, 114.) és *Medgyesy* (2009, 106, 164, 179.) A darab zenei anyagáról Kóvári Réka közölt tanulmányt (*Kóvári* 2016, 123–148.) A magyarországi Zsuzsanna-drámákról *Pintér Márta* Zsuzsanna írt. (*Pintér* 2000, 301–309.)

A passió modern helyesírású szövege megjelent a *Nap, hold és csillagok...* című kötetben a 303–360. oldalon (sajtó alá rendezte *Pintér Márta* Zsuzsanna.) A passió több részletét közölte e kiadás alapján az *Iskoladrámák* című kötetben *Medgyesy S. Norbert*: a prologus két versszakát, az angyali üdvözlést és Péter siralmát (*Medgyesy* 2019a, 169, 178–180, 240–242).

A DARAB RÖVID TARTALMA

Prológus

A prológus elmeséli a bűnbeesés történetét, aztán az Úristen irgalmát, amivel elküldte a földre a Szentháromság második személyét. Ószövetségi előképeiket is felsorolva elmeséli Jézus passiójának az eseményeit, majd Dániel könyvére hivatkozva Zsuzsanna történetét ígéri a nézőknek, és bűnbocsánatot kér a számukra.

Scena prima

Máriának megjelenik Gábel arkangyal, és elmondja neki, hogy ő lesz a megváltó édesanyja.

Scena secunda

Judás és Melchias nevű vének bevádolják Zsuzsannát.

Scena tertia

Keresztelő Szent János Krisztusról prédikál és jövendöl.

Scena quarta

Folytatódik Zsuzsanna bevádolása, két katonát elküldenek Zsuzsannáért; színváltás, Joákhim házában Zsuzsanna búcsút vesz a férjétől és két gyermekétől; színváltás, Zsuzsanna a bíróságon elmondja az igazságot, de börtönbe vitetik.

Scena quinta

Zsuzsanna Istenhez fohászkodik a börtönben (ének), arra kéri, hogy küldjön megváltót a szabadítására. A börtönben megjelenik Krisztus, majd tanítványokat gyűjt maga mellé.

Scena sexta

A két vén tanácskozik, attól félnek, nehogy kiderüljön a hamis vád.

Scena septima

Júdás ajánlkozik Krisztus elfogatására.

Scena octava

Zsuzsanna bűnösségében kételkednek a bírák, ezért kihozzák a börtönből, hogy a két vén (a fejére téve a kezét) megesküdjön. Zsuzsanna Istenhez könyörög, Dániel megjelenik a bírák előtt és igazságot tesz. A vének nyomorult sorsukon siránkoznak, majd a hóhér lefejezi őket. A hóhér kiszól a nézőkhöz és inti őket, hogy kerüljék el a gonoszt és soha ne tegyenek hamis bizonyosságot.

Scena nona

Júdás megcsókolja Krisztust, akit elfognak, és Pilátus elé visznek.

Scena decima

Krisztus Pilátus és Annás előtt, Péter megtagadja mesterét.

Scena undecima

Péter bűnbánata, Júdás bűnbánata, Júdás három ördög segítségével felakasztja magát.

Scena duodecima

Pilátus ítéletet hoz, Krisztus meghal a kereszten, Mária az angyalokkal a keresztszék alatt siratja őt.

Scena decima tertia

Arimateai József engedélyt kér Pilátustól Krisztus eltemetésére.

Epilogus

Bűnbánatra inti a nézőket, és Zsuzsanna sorsára utalva Isten jóságát és igazságosságát hirdeti.

SZERZŐ

Fülöp Árpád adattára szerint az 1753-as évben a középső és felső grammatikai osztályok tanára Xanthus Ince volt. (*Fülöp* 1897, 12.) Xanthus Mihály Ince Csíkszép-vízen született 1726-ban, 1743. aug. 19-én öltözött be ferencrendinek. Felszentelése 1748. július 3-án volt. 1764-ben Mikházán házfőnök, 1767-ben a medgyesi, 1768-ban a széki kolostor házfőnöke, 1771-ben Brassóban, 1774-ben Gyulafehérváron, 1775-ben Torockószentgyörgyön házfőnök. Lector generális, 1768–1771 között a rend definitora. A medgyesi kolostorban hunyt el 1792. február 25-én, az ottani templomban van eltemetve is. (*György* 1930, 587.)

FORRÁS

A dráma forrása Dániel könyve (Dán 13) és Máté evangéliuma (a tanítványok összegyűjtése: Mt 10,3). Az Epilogus 2. strófája a *Hatalmas mennyei Királyi székemből* kezdetű népének első strófájának átírata (*Kájoni* 1676, 159. sz. = *Domokos* 1979, 402–403.) Zsuzsanna történetéről szólva a Biblia mindössze négy szereplőt említ név szerint: *Chilkiját*, Zsuzsanna apját, *Joákhimot*, Zsuzsanna férjét, *Zsuzsannát* és *Dánielt*. De emellett ott van a történetben Zsuzsanna két szolgálója, anyja, gyermekei és egész rokonsága, ott vannak a bírák és a vének. Egyszerű dramaturgiai megoldással sokszereplősre bontható tehát a történet, a kis és a nagy szerepek mellett sok néma szereplővel. Ha ehhez még hozzávesszük, hogy a szöveg központi eleme egy bírósági tárgyalás, amely alkalmat nyújt a retorikai képességek bemutatására, magától értetődően adódik a dramatikusan átdolgozás lehetősége. Az ószövegségi könyvben azt a farizeus álláspontot igazolták Zsuzsanna történetével, amely a hamis vádat ugyanazzal a büntetéssel akarta sújtani Mózesre hivatkozva, mint amivel a hamisan bevádoltat sújtották volna, ha nem derül ki az igazság.

A téma a 16. századtól kezdve nagyon népszerű a protestáns iskolai színpadokon, de a jól dramatizálható szöveg ellenére mindössze két jezsuita adat reprezentálja a téma jelenlétét a magyarországi katolikus iskolai színjátszásban. Mindkettő a 17. századból való: 1627. február 3-án Nagyszombatban a rétorok és a poéták adták elő a *Susanna diva* című darabot, 1653-ban pedig Zágrábban került színre a *Susanna veteris testamenti castissima* című dráma. (*Staud* 1988, 220.; *Staud* 1984, 86.) Zsuzsanna története mint Krisztus előképe szerepel viszont a minorita Juhász Máténak *A Krisztusnak érettünk való kinszenvedéséről* című passiójátékában, 1767-ben. (*Minorita iskoladrámák*, 185–268, sajtó alá rendezte *Kilián István*). Az 1753-as az egyetlen csíksomlyói passió, amely Zsuzsanna példáját tartalmazza, és *angyali üdvözlés* (Lk 1, 26–38) sincsen más passiókban.

A Bibliában név nélkül szereplő véneket itt Júdásnak és Melchiasnak hívják, utalva Krisztus elárulására is. Zsuzsannát meghurcolva, megkötözve viszik a bírák elé, mint Krisztust, a bírák ugyanúgy kételkednek a bűnösségében, mint Pilátus Krisztuséban, mégis ugyanúgy ítéletet mondanak rá. Zsuzsanna megható jelenetben bízza Joákhimra a gyermekeit (Ceciliát és Alexandert) – ennek is megvan a párhuzama a passióban: Krisztus búcsúja Máriától.

Zsuzsanna csak azt kéri a két katonától, hogy szégyenszemre ne úgy hurcolják végig, mint egy gonosztevőt. Kiderül, hogy a katonák igen könnyen megvesztegethetőek: 2-3 tallért kérnek, amit eltitkolnának a tanács előtt. Joákhim ezt hallva 50 körmöci aranyat ad nekik, hogy ne tegyenek a feleségére láncokat. A pénzt a katonák olvasatlanul veszik el, mert tudják, hogy Joákhim „igaz ember.” Anakronizmust máshol is találunk a darabban: a katonákat hajdúknak, darabontoknak nevezik a szereplők, Zsuzsannára 600 forint bírságot szabnának ki, ha nem jön el a bírák elé, a katonák Mátyás királyt emlegetik stb. Feltűnő, hogy több jeleneten belül színváltás is van: a latin rendezői utasítás szerint a függöny leeresztésével jelezték a változást. Valószínűleg 12 jelenetesnek szánta a passiót a szerzője, mert az utolsó, 13. jelenet annyira rövid (7 versszak), hogy azt utólag toldhatták csak hozzá. A csíksomlyói Zsuzsanna-játék szövege Erdélyben folklorizálódott, erről lásd: *Küllös* 2004, 104–112.

ELŐADÁS

A darabot 1753. április 20-án, nagypénteken adták elő. Több ének, illetve énekelve előadott szövegrész található benne, akár éneklésre való utalás nélkül. Utóbbira példa a teljes első jelenet, ahol először Gábriel arkangyal és Mária párbeszédében az Angyali üdvözlés játszódik le, majd az angyali karok két csoportjának egy-egy képviselője felváltva dicséri Máriát (*Medgyesy S.* 2009, 169–174.).

Az Angyali üdvözlés dramatizálásának (*Üdvözlégység, malasztal teljes Szűz Mária*) háttérében a közismert *Mikor Máriához az Isten angyala* kezdetű népének áll. A Kájoni *Cantionale* 1719-es, második kiadásában megjelenő énekkel (*Kájoni* 1719, 15., 1805, 33., 1921, 105. sz.) nem csupán tartalmi, hanem konkrét szövegi egyezéseket mutat a drámaszöveg. A narratív nyitó strófa értelemszerűen elmarad, a párbeszéd részek azonban jobban kifejtik a mondanivalót, s a legvégére a dráma szerzője Gábriel angyallal még kétstrófányi, Mária-dicsérettel bővített doxológiát is elmond, így az énekeskönyvbéli 11 szakasz (l. *Kővári* 2012, 412–413.) a passióban 16-ra bővül. Nem lehet kétségünk afelől, hogy ez a dramatikus párbeszéd énekelve hangzott el, annak ellenére, hogy ezt a drámakézirat nem jelzi. Dallamát (*RMDT* I. 23. sz.; *RMDT* I². 29. sz.; *Éneklő Egyház* 265. sz.; *Dicsérjétek az Urat!* 20b és 265. sz.; l. még *Dobszay* 2006, 309. sz.) a *Deák–Szentés kéziratból* idézzük, illetve szépen díszített változatát egy híres bukovinai énekestől, amely meghallgatható a *BTK ZTI Hangarchívumában* (<https://zti.hungaricana.hu/hu/52909>; egy díszesebb, udvarhely megyei felvétele pedig: <https://zti.hungaricana.hu/hu/110402>; (l. még *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979. I/23. sz.; *Kővári* 2012, 410–413., 2016, 137–139.).

Mi - kor Ma - ri - á - hoz az Is - ten An - gya - la
 Ná - zá - reth vá - ros - ban az ég - ből le szál - la,
 Kit szent i - mád - cság - ba Gab - ri - el ta - ná - la,
 é - kess kö - szon - tés - sel a' Szüz - nek így szol - la.

1. Deák-Szentes kézirat, 15. (Kövári 2013a, 20. sz.)

Rubato ♩ = 78

1. Mi-kor Má - ri - á - hoz az Is - ten an - gya - la
 Ná - zá - ret vá - ros - ban az ég - ből le - szál - la,
 Kit szent i - mád - ság - ba Gáb - ri - el ta - lá - la,
 É - kes kö - szön - tés - sel a Szüz - höz így szó - la.



2. Üdvözlégy, te kegyes Isten szép leánya,
 Jesszétől származott Ádám unokája,
 Az Éva asszonynak legtisztább rajzatja,
 Áron vesszejének megújult virága.

2. Gáspár Simon Antal (60 év), *Istensegítség* (Bukovina) – *Nagyvejke* (Tolna). Gyűjtötte: Domokos Pál Péter 1955. július 5., lej. Domokos Mária. Jelzet: AP 6943j.

A jelenet második felében egy szeráf és egy kerub angyal a *Dicsőült helyeken, mennyei paradicsomban* kezdetű szöveggel köszönti Máriát. Ennek verselése már eltér az eddigi 12 szótagostól, nagyjából követi az azonos kezdésű, ötsoros énekét, amely a korban több felekezet énekeskönyvében is megtalálható zoltárparafraízis. A Kájoni *Cantionale*-beli szöveg (Kájoni 1676, 635. = Domokos 1979, 726. sz.; Kájoni 1719, 529.) a passiójátékban a zárószakasz előtt egy versszakkal kibővül, ahol az angyali karok részleges listája mellett az ősatyákat, prófétákat, apostolokat, valamint a szentség különböző szintjein levőket említi, akiknek mind dicséretet kell mondaniuk. A zárószakaszt a következőképpen költi át a ferences tanár: Isten mellett Máriának is tiszteletet ad, leírva a szent Szűznek a három isteni személyhez való viszonyát. Ezen túlmenően pedig az Úr nevét mindenhol Szűz Máriára cseréli. (l. Kővári 2012, 406–408.) Egy ének ilyenfajta átírása is azt sugallja, hogy énekelték a színpadon. Dallama már az 1651-es *Cantus Catholicus*ben megjelent (RMDT II. 171. sz., Dobszay 2006, 410. sz.), ettől kissé eltérő alakban közöljük alább 18. századi erdélyi ferences történeti forrásból, illetve Udvarhely megyei népzenei gyűjtésből, ami meghallgatható a BTK ZTI Hangarchívumában (<https://zti.hungaricana.hu/hu/32152>; (l. még Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, II/171. sz.; Dobszay–Szendrei 1988, IV/367. sz.; Kővári 2012, 405–410., 2016, 139–143.).

Di - csö - ült he - lye - ken, Me - nye - i Pa - ra - di - csom - ban,

A kik vi - ga - doz - tok vég - he - tet - len ból - dog - ság - ban,

vat - tok meg ú - jült ál - la - pot - ban: Az Ur - nak ne - vét é - nek szó - ban,

no di - csir - jé - tek vi - ga - ság - ban.

3. Deák–Szentés kézirat, 80. (Kővári 2013a, 166. sz.)

Rubato ♩ = 76–84

1) 1) 2) 7

2. Áld - já - tok az U - rat, kik csak ő - ne - ki szol - gál - tok,

3) 7 () ()

Ár - tat - lan ru - há - ban tün - dök - lő sok kar - an - gya - lok!

Te is nap, és hold és csil - la - gok,

() ()

Va - la - kik é - gi tűz - zel bír - tok,

Fenn - szó - val ő - tet ki - ált - sá - tok!

1) 2) 3a) 3b)

1. 3. 1. 3.

2. Megújult tavasszal hangos, éneklő madarak,
Szép, új énekekkel áldjátok Nevét az Úrnak!
Kis fülemile, ki torkának a rekedések nem árthatnak,
Nyújts dicséretet a nagy Úrnak!

4. Tókos Péterné Orbán Rozália (64 év), *Lövete* (Udvarhely). Gyűjtötte: Vikár László 1963. január 1. Jelzet: AP 4494e.

Az ötödik jelenet elején Zsuzsanna öt versszakban imádkozik Istenhez (*Én Uram, és én Istenem, minden gyönyörűségem*). Itt sem jelzi a kézirat, hogy énekelve hangzott volna el, de ennek a szövegnek a szótagszáma is eltér a dráma többi részétől. A nem egységes versforma (ingadozó 15 és 16 szótagú sorok, belső rímmel) miatt bizonyosan nem tudunk dallamot társítani, esetlegesen a következők lehetségesek: a *Horrenda mors tremenda mors* kezdetű halottas (1. RMDT II., 147. sz., és a *Deák-Szentes*

kézirat variánsát: Kővári 2013, 176. sz.), vagy a *Dulcis Jesu, dulce nomen* karácsonyi ének (l. RMDT II., 235. sz., és a *Deák-Szentes kézirat* variánsát: Kővári 2013a, 46. sz.)

A nyolcadik jelenetben a hamis vádak elhangzása után Zsuzsanna egy öt versszakos énekben kesereg és segítséget kér (*Szent Isten, Szent Isten, Ég formálója, föld alkotója*). Összetett versformájából és rímeiből következtethetünk arra, hogy énekeltek, de nem tudjuk, milyen dallamon. Más a versformája a két vén siralmának is, itt is 15 és 16 szótagúak a sorok, belső rímekkel. Ezek a szövegrészek akár 8-as sorokra is tördelhetőek.

E passiójáték egyetlen olyan szövegrésze, amelynél a rendezői utasítás jelzi, hogy énekeltek (*canentes*), a 12. jelenetben található: a 10 versszakos *Óh, egeknek fényessége* énekkel Mária és az angyalok, párbeszédes formában siratják a keresztén függő halott Krisztust. Ez a szöveg 9 strófával szerepel a Kájoni *Cantionale* első két kiadásában, nótajelzés nélkül (*Kájoni* 1676, 146. = *Domokos* 1979, 186. sz.; *Kájoni* 1719, 108.). Az 1719-es énekeskönyv alapján, a bűnös ember siralmát a drámabeli szereplőkre dramatizálva, átírva, versszakokat felcserélve és kibővítve került a drámába (l. Kővári 2012, 388–389.). Valamely 8 szótagos dallamra énekelhették, mint pl. az *O gloriosa Domina/Virginum* (*Cantus Catholici*-beli alakját l. az 1753-as esztelneki darab zenei jegyzetében, *Ferences iskoladrámák* I., 872.). A számos, megfelelő szótagszámú dallam közül azonban inkább ajánljuk azon dallamokat, amelyek a 18. századi erdélyi ferences *Deák-Szentes kézirat*ban nagybőjti énekszöveggel maradtak ránk.

1. A kottás kézirat *Audi benigne conditor* himnuszának (*Hallgass meg minket, Úristen* kezdetű magyar fordításával is: *Kájoni* 1676, 152. = *Domokos* 1979. 192–193. sz.; *Kájoni* 1719, 105–106., 1921, 158. sz.) dallama a *Mennycsászárnak királynéja, angyaloknak szent Asszonya* nagybőjti Mária-antifónaként ismert (RMDT II., 74. sz., *Dobszay* 2006, 446. sz., vö. *Hozsanna!* 203. sz., *Éneklő Egyház / Dicsérvétek az Urat!* 222. sz.; népzenei párhuzamok: *Szendrei-Dobszay-Rajeczky* 1979, II/74. sz.; *Dobszay-Szendrei* 1988, III/175. sz.; Kővári 2020, 233–235.).

The image shows two staves of musical notation in G-clef and common time (C). The first staff contains the melody for the first line of the hymn, with lyrics underneath: "Au - di be - ni - gne Con - di - tor, no - stras pre - ces cum fle - ti - bus,". The second staff contains the melody for the second line, with lyrics underneath: "in hoc sa - cro je - ju - ni - o, fu - sas Qua - dra - ge - na - ri - o.".

5. *Deák-Szentes kézirat*, 31. (Kővári 2013a, 63. sz.)

2. A *Deák-Szentes kézirat*ban *No, földnek minden népei* kezdettel feljegyzett ének (*Kájoni* 1676, 154. = *Domokos* 1979. 196. sz.; *Kájoni* 1719, 112., 1921. 158. sz.) később *Szentolvasót imádkoztunk* incipittel lett kedvelt (RMDT II., 296. sz.; *Dobszay* 2006, 456. sz.; vö. *Hozsanna!* 264. sz.; *Éneklő Egyház* 322. és 700. sz.; *Dicsérvétek az Urat!*

251b és 322. sz.; népzenei párhuzamok: Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979. II/296. sz.; Kővári 2020, 235–236.).

No, föld-nek min-den ne - pe - i, Eg - nek di - csö - ült se - re - gi,
em - be - rek, s min-den ál - la - tok, jer - tek i - de, hol kik vat - tok.

6. Deák–Szentés kézirat, 31. (Kővári 2013a, 65. sz.)

3. A nagypénteki liturgiában használatos, *Én nemzetem, zsidó népem* kezdetű panaszének (Kájoni 1676, 160. = Domokos 1979. 200. sz.; Kájoni 1719, 115., 1805, 160., 1921. 178. sz.) dallamát (RMDT II. 62. sz.; Dobszay 2006, 441 sz.; népzenei párhuzamok: Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979. II/62. sz.) a Deák–Szentés kéziratból és népzenei gyűjtésből közöltük e közreadás-sorozat első kötetében az 1731-es passió jegyzetében (*Ferences iskoladrámák I.*, 588–589.; vö. *Hozsanna!* 81. sz.; *Éneklő Egyház* 88. sz.; *Dicsérjétek az Urat!* 88. és 88b sz.). Ez rokon az 1733-as passióban megjelenő *Kaszás e földön az halál* dallamával, amelyet alább közlünk (utalva a *Ferences iskoladrámák I.*, 662. oldalán lévő nyomdahibára, vö. *Dicsérjétek az Urat!* 341b sz.).

Ka-szás e föl-dön az ha - lal, ki min - de - nüt ren - det ka - szál,
e - re - jét mu - taty - tya, Ka - szá - jat for - gaty - tya,
Vi - rá - go - kat nem szán, kó - rók - kal egy - be hány,
Jaj, odd ma - gad, szép vi - rág - szál.

7. Deák–Szentés kézirat, 86. (Kővári 2013a, 182. sz.)

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveg írásképe nagyon szép, jól olvasható, nincsenek benne áthúzások, javítgások. A kevés rövidítést (Sz. – Szent, Xtus – Krisztus) feloldottuk. A többi passióval ellentétben itt csak a versszakok első sorának kezdetén találunk nagybetűt, a többi sor kisbetűvel kezdődik. Az egységesítés érdekében minden sorkezdő betűt nagybetűre javítottunk. Gyakran használ a másoló nagybetűt a közneveknél is (Úr, Világ), ezeket, mivel hozzáadnak a szöveg költőiségéhez, megtartottuk. A szerepneveknél csak egy esetben van eltérés: Sadocus neve egy helyütt Sodacus-ként szerepel, ezt javítottuk és a lábjegyzetben jeleztük.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 75 *sententiáztaték* – ítéletet hoztak felette
- 100 *Poenitencziára* – bűnbánatra
- 107 *rajzattya* – rajzolatja, képe
- 136 *makula* – folt
- 164 *löl* – leszel
- 216 *Confessorok* – hitvallók
- 350 *homlított völgy* – homorú, mély völgy
- 365–366 *publicani* – adószedők
- 387 *causáját* – ügyét
- 393 *halgatatlan ne sententiázzuk* – meghallgatás nélkül ne mondjunk rá ítéletet
- 423 *peremptoria* – elfogatási parancs
- 424 *litatoriát* – határozatot
- 490 *torturára* – kínzásra
- 507 *körmöczi arany* – Körmöcbányán vert aranypénz
- 618 *pellikány madár* – pelikán, a hagyomány szerint vérével táplálta a fiókáit, ezért Jézus szimbóluma is
- 747 *confidentiával* – bizalmassággal
- 823 *közönséges* – közös, együttes, nyilvános
- 847 *legitime Susanna convictaltatott* – törvényesen Zsuzsanna megítéltetett
- 927 *schinus fa* – borsfa, a mediterráneumban termő szömörceféle
- 1122 *praefectura* – eljárója
- 1226–1227 *Jóseph ismaélitáknak eladatott vala* – 1Móz 37, 12–29.
- 1278 *vaksomat* – voksomat, szavazatomat
- 1432 *fogjatok mellett* – támogassátok őket

Ince Mihály Xanthus (?)

PASSIONPLAY WITH SUSANNA'S STORY

ESSENTIAL DATA

The play is on pages 59–97. of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas....* The title is *Dialogus sacer, in quo adumbratur breviter Salvatoris mundi acerbissima passio ad mixta scripturae sacrae historia Danielis decimo tertio Capite de casta Joakimi coniuge Susanna* – the expression „sacred dialogue” is probably there because of the Annunciation, the sacred dialogue between Mary and Gabriel. Since none of the other Csíksomlyó passion plays feature the Annunciation, the copyist (or the author himself?) wanted to emphasize the uniqueness of this passion play. The passion play is related to the plays where an Old Testament prefigure is explained in the first scenes, followed by the passion play itself. (One such passion play is the 1740 one, nr. 1 in *Ferences iskoladrámák II.* where Moses' story is the prefigure). Thus, the genre of this Csíksomlyó play is not a Susanna play, the first five scenes, however, may be read as an independent Susanna drama.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologue

The prologue recounts the story of the Fall and the mercy of God who sent the second person of the holy trinity to Earth. It enumerates Old Testament prefigures to tell the story of Jesus' Passion, then refers to the Book of Daniel, promising to show Susanna's story and requesting forgiveness for the audience.

Scena 1

The archangel Gabriel appears before Mary and tells her that she is going to give birth to the Saviour.

Scena 2

Two elders, Judas and Melchias accuse Susanna.

Scena 3

Saint John the Baptist preaches on Jesus and gives prophecies.

Scena 4

Susanna's accusation is continued, two soldiers are sent to fetch her. Change of scene: in Joachim's house, Susanna bids farewell to her husband and two children. Change of scene: Susanna tells the truth but she is sent to prison.

Scena 5

Susanna prays to God in the garden (song), she asks God to send somebody to save her. Christ appears in the prison, then collects disciples.

Scena 6

The two elders are afraid that their false charge will be revealed.

Scena 7

Judas offers to capture Christ.

Scena 8

The judges doubt Susanna's guiltiness, they bring her out of prison and the two elders swear to tell the truth (putting their hands on her head). Susanna prays to God, Daniel appears in front of the judges and announces his sentence. The elders lament their fate and are beheaded by the executioner. The executioner talks to the audience: he warns them to avoid evil and false testifications.

Scena 9

Judas kisses Christ who is captured and taken to Pilate.

Scena 10

Christ with Pilate and Annas, Peter denies his master.

Scena 11

Peter repents, Judas repents and hangs himself with the help of three devils.

Scena 12

Pilate announces his judgment, Christ dies on the cross, Mary weeps for him at the foot of the cross with the angels.

Scena 13

Joseph of Arimathea asks Pilate to let him bury Christ.

Epilogus

Warns the audience to repent and advocates God's goodness and justice through Susanna's fate.

AUTHOR

According to Árpád Fülöp's registry, the intermediate and advanced grammar classes were taught by Mihály Ince Xanthus in 1753. (Mihály) Ince Xanthus was born in 1726 and died in 1792.

SOURCE

The source of the drama is chapter 13 of the Book of Daniel. The Bible only names four characters: *Chilkia*, Susanna's father, *Joakim*, Susanna's husband, *Susanna* and *Daniel*. The second strophe of the Epilogue is a variant of the first strophe of a popular song (*Kájoni* 1676, Nr. 159 = *Domokos* 1979, 402–403.) There are also Susanna's two servants, her mother, her children and all her relatives, the judges and the two elders. Thus, with a simple dramaturgic trick the story may have several characters, with many mute ones beyond the big and small roles. If we add to this that the central element of the text is a trial, allowing the exploitation of rhetorical abilities, the possibility of a dramatic version is evident. The Old Testament used Susanna's story to demonstrate the Pharisee standpoint that wanted to punish false accusations with the same punishment – referring to Moses – that would have been used for the falsely accused if the truth had not come to light.

Already from the 16th century, Susanna's story was quite popular on Protestant school stages but only two pieces of Jesuit data certify to the presence of the subject in Catholic circles. Both are from the 17th century: on 3 February 1627, rhetors and poets performed *Susanna diva* in Nagyszombat, while *Susanna veteris testamenti castissima* was performed in Zagreb in 1653. (*Staud* 1988, 220.; *Staud* 1984, 86.) However, Susanna's story, as a prefigure of Christ, appears in a 1767 passion play by the Minorite Máté Juhász, *A Krisztusnak érettünk való kinszenvedéséről*. (*Minorita iskoladrámák*, 185–268.).

The passion play from 1753 is the only one from Csíksomlyó that contains Susanna's parable and no other passion play has the *Annunciation*. The elders – who are nameless in the Bible – are here called Judas and Melchias, as a reference to Christ's traitor. Just like Christ, Susanna is tied before being taken to the judges, and the judges doubt her guiltiness like Pilate doubts that of Christ, yet she is condemned in a similar way. In a moving scene, Susanna asks Joakim to take care of her children (Cecilia and Alexander) – this also has a parallel in the Passion: Christ's farewell from Mary.

Susanna's only request from the soldiers is not to be dragged along like a criminal. The soldiers turn out to be easily bribed: they secretly ask for 2 or 3 coins. Upon hearing this, Joakim gives them 50 Hungarian golden coins to spare her wife from chains. The soldiers do not count the money, as they know that Joakim is „an honest man”. There are other anachronisms in the play: the characters talk about the soldiers as *hajdús* and *darabonts*, Susanna is sentenced to a fine of 600 forints if she does not come to the tribunal etc. It is remarkable that there are several changes of scene within scenes: according to the director's instructions in Latin, the change is signalled by drawing the curtain. The author probably wanted to divide the passion play into 12 scenes, as the last, 13th scene is so short (7 strophes) that it must have been added later. The plays on Susanna became a part of popular tradition in Transylvania, see *Küllös* 2004, 104–112.

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, 20 April 1753.

It includes several songs and sung lines, sometimes without reference to singing. An example of the latter is the entire scene 1, the dialogue between archangel Gabriel and Mary performing the Annunciation, followed by a representative of the two groups of angelic choruses alternately praising Mary (*Medgyesy S.* 2009, 169–174.).

The Annunciation is dramatized (*Üdvözlégy, malaszttal teljes Szűz Mária*) on the basis of a well-known folk song, beginning *Mikor Máriához az Isten angyala*. The drama text shows similarities in content and has identical lines with the song published in the 1719 second edition of János Kájoni's *Cantionale* (Kájoni 1719, 15, 1805, 33, 1921, Nr. 105). The narrative opening strophe is obviously left out, the dialogue parts elaborate on the lesson to be learned, completed by two strophes of doxology and praise of Mary recited by the archangel Gabriel, so the 11 strophes of the song book (see Kővári 2012, 412–413.) are extended to 16 strophes in the passion play. This shows beyond doubt that this dramatic dialogue was indeed sung, even though the manuscript does not indicate this. Its melody (*RMDT I.* Nr. 23, *RMDT I²* Nr. 29, *Éneklő Egyház* Nr. 265, *Dicsérvjáték az Urat!* Nr. 20b and 265; see also *Dobszay* 2006 Nr. 309) is cited from the *Deák-Szentes manuscript*; its nicely decorated version from a famous Bukovina singer may be listened to in the Sound Archive of *BTK ZTI* (<https://zti.hungaricana.hu/hu/52909>; a more decorated recording is available from Udvarhely county: <https://zti.hungaricana.hu/hu/110402>; (see also *Szendrei-Dobszay-Rajeczky* 1979 Nr. I/23; Kővári 2012, 410–413, 2016, 137–139).

For scores see:

1. *Deák-Szentes manuscript*, 15 (Kővári 2013a, Nr. 20)
2. Simon Antal Gáspár (60 years old), *Isten segíts* (Bukovina) – *Nagyvejke* (Tolna). Collected by: Pál Péter Domokos 5 July 1955, recorded by Mária Domokos. Reference number: AP 6943j.

In the second half of the scene, a seraph and a cherub angel salute Mary with the song beginning *Dicsőült helyeken, mennyei paradicsomban*. This verse is different from the 12 syllables used so far, it more or less follows the five-line song with identical beginning, a psalm paraphrase found in the psalm books of several denominations. The text from Kájoni's *Cantionale* (Kájoni 1676, 635 = Domokos 197, Nr. 726; Kájoni 1719, 529) is extended by one strophe before the closing strophe: besides the partial list of angelic choruses, it mentions the ancient fathers, the prophets, the apostles and those at different levels of sanctity who must all be praised. The Franciscan teacher also rewrites the closing strophe: besides God, it also respects Mary and describes the Saint Virgin's relation to the three divine personae. The name of the Lord is replaced by that of the Virgin Mary everywhere (see Kővári 2012, 406–408). Such a rewriting of the song also suggests that it was sung on stage. Its melody already appeared in the 1651 *Cantus Catholici* (*RMDT II* Nr. 171, *Dobszay* 2006, Nr. 410), it is printed in a slightly different version below from an 18th century Franciscan source and a folk music collection from Udvarhely which

may be listened to in the Sound Archive of BTK ZTI (<https://zti.hungaricana.hu/hu/32152>; (see also Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979 Nr. II/171, Dobszay–Szendrei 1988, Nr. IV/367; Kővári 2012, 405–410, 2016, 139–143).

For scores see:

3. *Deák–Szentés manuscript*, 80. (Kővári 2013a, Nr. 166)

4. Tókos Péterné Orbán Rozália (64 years old), *Lövéte* (Udvarhely). Collected by: László Vikár 1 January 1963. Reference number: AP 4494e.

At the beginning of scene five, Susanna prays to God in five strophes (*Én Uram, és én Istenem, minden gyönyörűségem*). The manuscript does not indicate that this was sung but the number of syllables is different from the rest of the drama. Due to the different verse forms (lines of 15 and 16 syllables), the melody is uncertain, the following may be possible: the mourning song beginning *Horrenda mors tremenda mors* (see RMDT II Nr. 147, and a variant in the *Deák–Szentés manuscript: Kővári 2013a, Nr. 176*), or the Christmas song *Dulcis Jesu, dulce nomen* (see RMDT II Nr. 235, and a variant in the *Deák–Szentés manuscript: Kővári 2013a, Nr. 46*)

In scene eight, when the false accusations are announced, Susanna laments and asks for help in a five-strophe song (*Szent Isten, Szent Isten, Ég formálója, föld alkotója*). The composite verse form and the rhymes suggest that it was sung but we do not know the melody.

The only part of this passion play where the director's instruction refers to singing (*canentes*) is in scene 12: with the song *Óh, egeknek fényessége*, Mary and the angels weep in a dialogue form for Christ who is dead on the cross. The same text appears with 9 strophes in the first and second editions of János Kájoni's *Cantionale*, without a melody reference (*Kájoni 1676, 146 = Domokos 1979, Nr. 186; Kájoni 1719, 108*). It appeared in the drama with strophes reversed and extended, on the basis of the 1719 song book, the lament of the sinful man dramatized for the characters of the play (see *Kővári 2012, 388–389*). It may have been sung to an 8-strophe melody, such as *O gloriosa Domina/Virginum* (see its *Cantus Catholici* version in the musical notes to the 1753 *Esztelnek* play, *Ferences iskoladrámák I, 872*). Of the several melodies with this number of syllables, however, we recommend those that were preserved in the 18th century Transylvanian Franciscan *Deák–Szentés manuscript* as fasting songs.

1) The melody of the *Audi benigne conditor* hymn in the scores manuscript (its Hungarian translation beginning *Hallgass meg minket, Úristen: Kájoni 1676, 152 = Domokos 1979, Nr. 192–193; Kájoni 1719, 105–106, 1921 Nr. 158*) is known as the Mary antiphon *Mennyországna királynéja, angyaloknak szent Asszonya* (RMDT II., Nr. 74, *Dobszay 2006, Nr. 446, cf. Hozsanna!, Nr. 203, Éneklő Egyház / Dicsérvéte az Urat!, Nr. 222; folk music parallels: Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, Nr. II/74, Dobszay–Szendrei 1988, Nr. III/175, Kővári 2020, 233–235*).

For scores see:

5. *Deák–Szentés manuscript*, 31 (Kővári 2013a, Nr. 63)

2) The song beginning *No, földnek minden népei* in the *Deák–Szentés manuscript* (*Kájoni* 1676, 154 = *Domokos* 1979, Nr. 196; *Kájoni* 1719, 112, 1921, Nr. 158) later became popular with the incipit *Szentolvasót imádkoztunk* (*RMDT* II., Nr. 296, *Dobszay* 2006, Nr. 456, cf. *Hozsanna!* Nr. 264, *Éneklő Egyház* Nr. 322 and 700, *Dicsérvétek az Urat!* Nr. 251b and 322; folk music parallels: *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, Nr. II/296, *Kővári* 2020, 235–236).

For scores see:

6. *Deák–Szentés manuscript*, 31 (*Kővári* 2013a, Nr. 65)

3) The melody of the lament used in Good Friday liturgy and beginning *Én nemzetem, zsidó népem* (*Kájoni* 1676, 160 = *Domokos* 1979, Nr. 200; *Kájoni* 1719, 115, 1805, 160, 1921, Nr. 178) dallamát (*RMDT* II. Nr. 62., *Dobszay* 2006, Nr. 441.; folk music parallels: *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, Nr. II/62) were published from the *Deák–Szentés manuscript* and folk music collection in the first volume of this series, in the notes to the 1731 passion play (*Ferences iskoladrámák* I, 588–589; cf. *Hozsanna!* Nr. 81, *Éneklő Egyház* Nr. 88, *Dicsérvétek az Urat!* Nr. 88 and 88b). This melody is related to that of *Kaszás e földön az halál* in the 1733 passion play, published below (referring to a print error on page 662 of *Ferences iskoladrámák* I, cf. *Dicsérvétek az Urat!* Nr. 341b).

For scores see:

7. *Deák–Szentés manuscript*, 86 (*Kővári* 2013a, Nr. 182)

4.

Tóth Mátyás Sebestyén (?)

PASSIÓJÁTÉK BÍRÓSÁGI JELENETEKKEKEL

Csíksomlyó

1755. március 28. nagypéntek

[SZEREPEK:

PASTOR BONUS
PEREGRINUS
OVIS
CHRISTUS
LEPROSUS PRIMUS
LEPROSUS SECUNDUS
LEPROSUS TERTIUS
LEPROSUS QUARTUS
LEPROSUS QUINTUS
LEPROSUS SEXTUS
CAIPHAS
ANNAS
FARISEUS PRIMUS
FARISEUS SECUNDUS
FARISEUS TERTIUS
FARISEUS QUARTUS
SERVUS
JUDAS
DAEMON PRIMUS
DAEMON SECUNDUS
MATER CHRISTI, MARIA
MARIA MAGDALENA
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
ADVOCATUS
SPIRITUS FALSAE POLLICIAE
CENTURIO
SPIRITUS INVIDIAE
JUDEX
ADAM
ABEL
NOÉ
ÁBRAAM
ISAAK
JACOB
JOSEPH
JOBUS
AMOR
ADVOCATUS MAJESTATIS
MOLYZES
DAVID
SALAMON

ISAIAS
JEREMIAS
DANIEL
MAJESTAS OFFENSA
MATHEUS
LUCAS
JOANNES
EXECUTOR SENTENTIAE
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS]

In nomine Domini Amen.
Incipit Actio Parascevice Anno 1755. 28 Martii per Studiosam juventutem mediae
ac Supremae classis grammatices Csik Somlyoviensem Populo sequenti ordine
representata.¹

PROLOGUS

E mai szent napra felgyűlt keresztények,²
Buzgoságra indult, látom ti szivetek,
Krisztus példájára kik ide gyűltetek,
Kérlek, halgatással most aztot vegyétek,

5 Miképpen e' világ teremtetett legyen,
Egeknek hatarin a' fényes nap megyen,
Fényes sugarival mindent, mint éltesen,
Füveket és fákot hogy gyümölcsöztessen.

10 Nem szükség minenkünk mostan azt vigyáznunk,³
Hanem inkább szükség arról gondolkodnunk,
Miképpen a' Krisztus volt a' mi váltságunk,
Ördög rabságából ki szabadításunk.

15 Mert hogy bölcsességét és hatalmasságát
Meg mutatná hozzánk atyai jó voltát,
Ember alkotásán végeze munkáját,
Kiknek osztogatá bővön talentomát.

20 Meg nem tudván pedig aztot becsülleni
Ez emberi nemzet, rejtekben tartani,
Látván azt, az ördök kezde kísérteni,
És végképpen őtött törében hajtani.

Mert meg nem értvén végét a' dolognak,
Ádám Atyánk, s Eva a' gonosz sátánnak⁴
Sok incselkedését, tüntető kígyónak,
Elsőbb Eva Anyánk helyet *ad* szavának.⁵

¹ Anno [Föleírással beszúrva: incipit] <septingent> 1755

² felgyult [Emendáltuk.]

³ süsség [Ememndáltuk.]

⁴ Éva [Az *a* utólag föleírva.]

⁵ ada [A szótagszám miatt javítottuk.]

25 Leg ottan Eva is, mivel gyarlóságbol
Viseltetet legyen gonosz kívánságbol,⁶
Tanult tudományát ördög tanácsából⁷
Joalja Adamnak, s' evék az almabol.

30 De hogy a tiltot fa gyümölcséhez nyula,
Isten decretuma ottan fel indula,
Gonosz indulatbol almából kostola,
Abban az átoknak törében akada.

35 Menyország kapuja mindgyárt bezáraték,
Az emberi nemzet nagy átokban esék,
Pokolnak ajtaja ottan fel nyittaték,
És rabúl az ember ördögnek adaték.

40 Mégis meg tekéntvén embernek romlását,
Az Isteni Felség örökös rabságát,
Keze alkotmánya sulyos karhozattát,
Könyörúlvén rajta, érte ada magát.

Azért accionknak ez légyen summája:
Miként a jo pásztor a' Krisztust példázza,
Mert az eő életét letenni nem bánnya,
El vezett juhaért kész menni halálra.

45 Az után pediglen most meg mutattatik,
Az emberi nemzet miként kedveltetik
A' Krisztus Jesustol, miként kerestetik,
S' egyszer mind ördögnek hatalma rontatik.

50 Azonban a' zsidók ellenne támadnak,
A fariseusok *raja* tanácsot tartanak,⁸
Hogy el veszeltessék, abban munkálkodnak,
Végtére kezekben adgyák hóheroknak.

55 Jol lehet, itt Judás Krisztust el árulja,
De az eő bűneit most meg nem sirattya,
Se pedig itt magát fel nem akaszhattya,
Munkám rövidsége mivel azt kívánnya.

⁶ kívánsából [Emendáltuk.]

⁷ tanuk [Emendáltuk.]

⁸ raja [Emendáltuk] tartnak [Szótagszám miatt javítottuk.]

Péterről is mostan semmit mi nem szollunk
Mert a' helyett itten más dolgot forgatunk,
A' mellyet mi eddig itten nem hallottunk,
60 Aról rövidesen csak hamarság szollunk.

Az után Krisztusnak meg fogatásáról,
Mi fogunk szollani vádaltatásáról,⁹
S az el veszett junak feltalálásáról,
Végtére Krisztusnak eő szent haláláról.

65 Mellyet rövideden hogy meg érthessétek,
Előtökben addyuk, csak figyelmezzetek,¹⁰
A' mi hibát kaptok, meg ne nevesetek,
Inkább a' Krisztusnak uttyát kövessétek.

SCENA PRIMA

PASTOR BONUS

70 Én vagyok jo pasztor, a ki ide jöttem,
Szerelmes atyámtól ide küldtettem,
Hogy az eő juhait hiven meg őrizzem,
És az elveszteket hiven felkeressem,

Azért én kesz vagyok aztot fel keresni,
Melly juha atyámnak most fog tévelgeni,
75 Farkas, medvék közé ha talál akadni,
Ottan kegyetlenül szét fogják szagatni.

De én semmi képpen addig meg nem nyukszom,
Sem éljel, sem nappal addig nem aluszom,
Erdőn, mezőn, pusztán, mindenutt nyomozom,
80 Addig meg nem álok, míg fel nem tanálok.

(Hic exit Peregrinus, et Pastore amare flente sic alloquitur.)

PEREGRINUS

Szerelmes fiatskám, ennek mi az oka,
Hogy ilyen nagy bánat szivedet elfogta,
És illy keservesen sirsz itt a' pusztában,
Hogy jöttél egyedül ide csak magadra?

⁹ vadaltatásáról [Emendáltuk.]

¹⁰ figyelmezzetek [Emendáltuk.]

PASTOR

85 Ah, jaj, hogy ne sirnék, és hogy ne bánkodnam,
Mert a' mit keresek, ha fel találhattnam,
A szomorúságot mindgyárt távoztatnam,
Higyed, hogy én akkor meg vigasztaltatnam.

PEREGRINUS

90 Kerlek, mi csoda az, a' mit keresz itten,
Mellyért a szemeid sirnak keservesen?

PASTOR

Tudgyad, hogy Atyamnak éppen 100 juha volt,
És 99 együt meg maradott,
A' maradék pedig nyájtól el szakadott,¹¹
Én azt nem tudhatom, melly fele vándorlott.

95 Sok időtől fogva utánna bujdosom,
De látom, hogy őtőt nehezen találom,
Melly miatt én mostan igen szomorkodom,
Azért keservesen kel nekem itt sirnom.

PEREGRINUS

100 Édes fiam ki vagy, te én nekem mondd meg,
A' te Atyád urad, ki legyen, beszélld meg!

PASTOR

Az Atyám olly nagy Ur, hogy mássa nincs annak,
Kinek szászezernél többen *udvarolnak*,¹²
Nagysága pediglen ollyan országának,
Hogy soha nem leszen immár vége annak.

PEREGRINUS

105 Hogy ha a' te Atyád mondád olly nagy Urnak,
Kinek sok szántalan udvarloi vannak,
Végezete pedig nem lesz országának,
Egy rossz juhocskában mi haszna lesz annak?

PASTOR

110 Tudom, hogy nincs annak éppen semmi haszna,
De szereti őtőt, el busúl utánna,
Azért küldött engem, hogy teritsem vissza,
Meg hatta, ju nekül, én ne menyek haza.

¹¹ nyáltól [Emendáltuk.]

¹² udal<kod> nak [Átjavítgatva, fölírva egy hullámos vonal.]

PEREGRINUS

Kit külgyen, nem volt-e más Atyád Uradnak,
Fel keresésére azon juhocskának,
115 Hogy téged fogtatot ilyen hosszú útnak,
Miért adad magad illy nyomoruságnak?¹³

PASTOR

Kétségkívül sok van, embere, ő neki,
De hogy meg mutassa, melly igen szereti
Az elveszet juhót, mellyet szán elveszni,
120 Egyetlen egy fiát küldötte keresni.

PEREGRINUS

De csak már egy szolgát küldöt volna veled,
A' szolgálai közül, ki szolgálna néked,¹⁴
Az el veszet juhót véle fel keresned,
Meg találván őtöt, könnyen haza vinned.

PASTOR

125 En magam egyedül akartam el jőni,
Szolgát pedig azért nem akartam hozni,
Hogy az elveszett juh el ne fogjon futni,
Majd meglátván inkább, meg fogna ijedni.

130 Hogy pedig egygyetlen egyedül keresem,
Meg bágyadva, őtöt mindenütt szemlélem,
Mind éjél és nappal szüntelen kémlelem,
Meg lagyul a' szive, hozzám jó, reméllem.

PEREGRINUS

Édes fiam, a te sok fáradságodért,
Mi nemü háladást kívánsz sok munkáért?
135 Mivel a juhocska meg nem szolgál azért,
Sőt haladatlan lesz sok busulásodért.

PASTOR

Semmit en eő tölle nem várhatok, tudom,
Sőt nem is érdemli ennyi fáradságom,
Hogy pedig utánna sokat gondolkodom,
140 Mi legyen az oka? Azt is már meg mondom.

¹³ nyomorusanak

¹⁴ a' szolgálai ki [Értelemszerűen kiegészítettük.]

Hogy el tévellyedet, azért igen szánom,
És örökre el vész, ha fel nem tanálom,
Mert melly nagy rossz légyen el veszni,
Én tudom, azért életemet le tenni, nem szánom.¹⁵

PEREGRINUS

145 Hogy ha a juhocska maga jó kedvéből,
Vissza jőne hozzád ő tévelygéséből,
Büntetnéd-e őt, hogy elment helyéből,
Mert én meg büntetném őt kegyetlenül.

PASTOR

150 Hidgyed, semmiképpen én meg nem büntetném,
Inkább eleibe futnék, s meg ölelném,
Meg csókolván őt a válamra venném,¹⁶
Atyám eleiben nagy örömmel vinném.

155 Az után Atyámnak az egész udvarát,
Egybe hinám hamar minden ő szomszédgyát,
És ottan ő vélek mondanék vig notát,
Hogy már feltaláltam elveszet juhocskát.

PEREGRINUS

160 Szereto fiatskám, melly nagy szeretettel
Vagy a juhocskához, kegyes kegyelemmel,¹⁷
Azért méltán lehet hozzád nagy jó kedvel,
És méltán tisztelhet igaz félelemmel.

PASTOR

165 Tudgyad bizonyoson, hogy én úgy szeretem,
Nem szánnam érette fogatni életem,
Diribrol darabra vagdaltatni testem,
Még farkasoktól én őt meg mentem.

Sőt ezerni ezer, ha volna életem,
Én mind az ezerett kész volnék letennem,
Hogy ha őt magamhoz vehetem,
Soha többé őt én el nem eresztem.

¹⁵ veszni<ne> én

¹⁶ [A szótagszám miatt kiegészítettük.]

¹⁷ keges [Emendáltuk.]

PEREGRINUS

170 Adgya az Ur Isten, hogy meg tanálhassad,
Az elveszett juhok, hamar meg láthassad,
Mellyel te magadot meg vigasztalhassad,
Az után Atyádnak vigon mutathassad,

175 Oh, édes ifiu, immár én el mégyek,
Semmiképpen többé veled nem lehetek,
Keserűség miatt már nem beszélhetek,
Azért utaimban ezzel is sietek.

(Hic exit Peregrinus et a longe prospicit Pastorem, Pastor autem deambulans dicit.)

180 Juhocskám, juhocskám, én kedves juhocskám,
Ah, hova lettél el ez kisdéd nyájatškám,
Hol foglak meg látni, veszet álatocskám,
Mert te nálad nélkül nincsen egy vig oram.

Ah, jőj vissza, kérlek, senki nem bánt téged,
Tudom, hogy jó szíved Atyám is megenged,
Örömben szépen fog szollani néked,
Magam valaimon haza viszlek téged.

185 Térj vissza már egykor, én kedves juhocskám,
Hogy ne keresselek többé, kis nyájacskám,
Ha pedig meg nem térsz, leszen nagy nyavalám,¹⁸
Nálad nélkül leszen szomorú vég óráim.

SCENA SECUNDA

CHRISTUS (*comparet*)

190 Amaz ifiacskát engedelmeskedni
Hallátok, mint kívánt Atyának beszélni,
És akarattjának eő eleget tenni,
A mit meg parancsolt, hiven betölteni.

195 Azon ifiu vagyok, kit mind a' Proféták
Eddig hirdettek, s' vártak Patriarkák,
Felöllem jövendőt mondottak Sibillák,
Egek alkotója, s' uraltak planéták.

¹⁸ lelkem<nagy> nyavalám

- 200 Az én Szent Atyámnak az ő nagy hatalma,
Mind öröktől fogva éppen tulaldona,
Az üdőben is már nagy hatalmasága,¹⁹
Ki terjet teremtven mindent e' világra.
- Kik közül Ádámot ő nagy méltóságba,
Teremtven alitá földi uraságba,
De a' gonosz ördög őtöt hálójában,
Bűnben ejtvén, vivének rabságba.
- 205 Mert, hogy a' meg tiltot gyűmölcsset meg evék,
A Paradicsomban nincs már nékik helyek,
Nem csak nékik, hanem egész világ vélek,
Eset nagy vétekben, már szenved érettek.
- 210 Már sok údők mulva látván a' károkot,²⁰
Pokolbeli farkas az egész világot,
Midőn elnyelendő volna, en magamot,
Atyámnak kedvéből, tetetem mint pásztort.
- 215 Letésem lelkemet az én juhaimért,
Nem ugy, mind idegen pásztor nem övéért,
Érettek nem szánok bizony ontani vért,
Egyet is közüllok a' farkas meg nem sért.
- 220 Mert Szent Atyámnak is ez az akarattya,
Hogy az embert ebből megvalcsam, kívánnya,
Ördög hatalmában ne hadgyam rabságra,
Hanem magam jöjjek értek e' világra.
- Én a mint eddig is, kész voltam el menni,
És kedves Atyámnak engedelmeskedni,
Eő tettsése szerént most is cselekedni
Kész vagyok, el mégyek az embert keresni.
- 225 Azért ti minnyájon, kit terhelve vattok,
Jöjjetek én hozzám, ha akaratotok
Engedni fog, néktek lesz vigasztalástok,
De ugy, ha énnékem szomot fogadgyátok.

¹⁹ hatalmasága<uj> ki

²⁰ Mar [Emendáltuk.]

230 Jőjjetek, mert mostan van a' boldogságra
Alkalmatosságtok, hogy mennyetek arra,²¹
Jőjjetek s' térjetez penitentiára,
Mert így léstet méltók Isten Országára.

Másként a keserves őrdög hálójából,
Meg nem szabadultok az ő rabságából,
235 Ha hozzám nem jőtók, s' kegyes buzgóságbol
Nem követtek engem teljes akaratból.

(Hic accedunt Leprosi.)

LEPROSUS PRIMUS

Uram, mi mesternek és orvosnak lenni
Tégedet hallottunk, s azért ide jőni
Úgyekesztünk, bizván tölled gyógyittatni,
240 Hogy ha szolgálidon akarsz könyörűlni.

LEPROSUS SECUNDUS

Azért alázatot szivel téged kérünk,
Bélpoklosságinkot, mellyben rég fetrengűnk,
Hatalmas erőddel tisztísd ki belőlűnk,
Hogy neked ajánjuk mi e' tiszta szívűnk.

CHRISTUS

245 Hát azon nyavalya miért jőt reátok?
Hiszen teremtéskor mind szépek valatok.

LEPROSUS TERTIUS

Semmi okát bizon ennek mi nem tudjuk,
Hogy igazán neked a' mint van, meg valyjuk.

CHRISTUS

250 Mi legyen az oka, könnyen feltalálni,
Ha vétékiteket kezditek visgálni,
Mellyekkel az Istent erőst meg bántani,
Nem szégyenlettétek ellenne állani.

A véték tehát ennek minden oka,
S' azért szálot rátok ezen rut nyavallya.
255 Ama paphoz azért innen el mennyetek,
Tölle is, mint töllem, láttassék sebetek.

²¹ ara [Emendáltuk.]

Azután rutságból mindgyárt tiszták lesztek,
Hogy ha tanacsomot ti meg nem vetitek.

LEPROSUS QUARTUS²²

260 A mester te hozzád, Pater, azért küldőt,
Hogy meg gyógyittanád sebekből lelkünköt,
De míg ide jöttünk, meg tisztítot minket.²³

(Hic accedunt ad Sacerdotem.)

SACERDOS

265 Ahoz a' mesterhez mindgyárt térjetek meg,
A' ki hozzám küldőt, hogy tisztuljatok meg,
És ti tisztulástokot ott haláljátok meg,
Mert nyavalyátokból eő tisztíthatott meg.

LEPROSUS QUINTUS

Miért mennénk immár, hiszen tiszták vagyunk,
Nem szükség, hogy alá s' fel ott járikáljunk!

LEPROSUS SEXTUS

Eztet meg hálálni ahoz a' mesterhez,
Bizon vissza mégyek az én Istenemhez.²⁴

(Hic revertitur ad Christum et ait.)

270 Meg vallom vétkemet, ellened vettetem,
Én szám nélkül való gonoszt cselekettem,
Kéért büntetésim méltán érdemlettem,
De most mindenekből szépen ki öltösztem.

275 Azért buzgó szivel neked hálát adok,
És kőteles szolgád ez után maradok,
Mert te gratiadból immár tiszta vagyok,
Mellyben is igirem, végig meg maradok.

CHRISTUS

Meny el, járj békével, hűtőd erőssége²⁵
Meg tisztulásodnak leg elsőbb eszköze.

²² [A szerepnév hiányzott.]

²³ id [Emendáltuk.]

²⁴ az<ahoz a'> én

²⁵ jár [Emendáltuk.]

SCENA TERTIA

CAIPHAS

280 Egy szavamra mostan itten halgassatok,
Így dolgom szivemből felette busulok,²⁶
Meg jelentem nektek, hogy ha akarjátok,
Mert veszelyben forog mind hivatalotok.

ANNAS

285 Nosza, tehát hamar a' dolgot beszéld meg,
És aztat idején had orvosolyuk meg,
A mi ellennünk van, aztot gátolyuk meg,
Papi méltóságunk hogy így maradgyon meg.

CAIPHAS

290 Meg beszéllem néktek eztet olyan okon,
Hogy mind addig legyen ezen dolog titkon,
Senki másnak erről semmit is ne szóljon,
Miglen ellenkezönk kezünkbe akadgyon.

295 Szörnyü nagy romlások löttek az országban,
Meg bojdult a' népség a' Sinagogában,
Egy ember támadott most a' tartományban,
Szélyel jár, s' praedicál az egész országban.

Hogy igaz Profeta légyen, azt állittya,
Igaz messiásnak magát nyilván valya,
Mi tudományunkot ő meg hamisittya,
Molyzest és a' törvént szelytében támadya.

300 Minden ha közüllünk most nem ellenkedik,
E' gonosz közöttünk nagyra növekedik,
Az ő tudománya nagyon öregbedik,
Papi méltóságunk mellyel küssebbedik.

FARISAEUS PRIMUS

305 Félelmes e dolog, elveszünk az előtt,
Kivált, ha hitele vagyon a' nép előtt.

CAIPHAS

Vagyon bizonynyára, sött ugyan nagy vagyon,
Mert szélyel kerengvén az egész országon,
S ezzel tudomannyát commendalya vagyon.

²⁶ dolgom [Emendáltuk.]

ANNAS

310 A dolog ha úgy van, oda hivattatunk,
Tudománya ellen mert mű nem állhatunk,²⁷
Mivel nyavalyából mi nem gyógyíthatunk,
S' ellenne, ha gyógyít, tehát mitt szolhatunk?

CAIPHAS

315 De ha csak az volna, ez még semmi volna,
Ezen hivatalunk még helyben maradna,
Az mű tanításunk talám meg maradna,
S' papi méltóságunk veszélyre nem jutna.

320 De sokat cselekszik ennél nagyobbakot,
Lábokra állítja sántákat, bennakott,
Meg szolítja ő az Anya szült némakot,
És meg tisztogattya a' bélpoklosokot.

FARISEUS SECUNDUS

Ezen dolgot, hogy ha csak *némában* hadgyuk,²⁸
És minnél hamarább ellenne nem állunk,
Szájunkból kiesik jo izű falatunk,
Sött országunkból is még el kell bujdosnunk.

FARISEUS TERTIUS

325 A még semmi volna, nagyobbtól kell félnünk,
Nagy veszedelemben forog, úgy láttyuk, életünk,
Ugy lehet a' néptől meg köveztetünk,²⁹
Mellyet el holdított, és meg ölettetünk.

CAIPHAS

330 Azt igazán mondád, mert maga dolgában,
Annyira elő ment uj tudományában,
Olyan neve vagy az egész országon,
Hogy mindenek hisznek az ő szavaiban.

335 Csak egy szóval mondgya, hogy meg köveztessünk,
Azon néptől akkor mindgyárt meg öletünk,
Semmiképpen tölle meg nem menekedünk,
Gyalázatosan kell minnyájon elvesznünk.

²⁷ alhatunk [Emendáltuk.]

²⁸ [A szó olvasata bizonytalan.]

²⁹ megy [Emendáltuk.]

ANNAS

Azt meg sem gondolom, hogy ugy bánnék velünk,
Illyen szörnyü modon vesztene el bennünk,
Kivált a' mint mondád, meg *valya* nemzetünk,³⁰
340 Igen sok jott tölle vett a' mü nemzetünk.

CAIPHAS

Azt miért cselekszi, tudod e az okát?
Azért bizonyára, hogy a Sinagogát
Magához holditván szerettesse magát,
Miglen nyakatokra rá teszi jármát.

345 Hallottad-e régi mondását Catonak?
Sipnak szép szavával madarakot csálnak,
Miglen meg keritik, szépen musikálnak,
De ha meg fokhattyák, vélek rutul bánnak.

350 Szinten ugy hiteti e' most a' Kösséget,
Ővélek cselekszik minden emberséget,
De ha hálójába keritheti ökököt,
Elveszt vélek együtt minket,, mindeneket.

ANNAS

Fő Pap uram, nem kell annyira tartanunk,
Ha szintén a Kösség támadni ellenünk
355 Akarna is, aztot lehet meg gátolnunk,
Minket a' vitézek oltalmazni fognak.

CAIPHAS

Ne várd azt, hogy fognak, hiszen azokat is,
Elhitette, hogy ő a Király s Proféta is,
Fiát meggyógyitván a' századosnak is,
360 Nagy hirnevet szerzet a vitézeknél is.

ANNAS

Ugyan királynak is hirdette e' magát?

CAIPHAS

Bizonyal hirdette országló királynak,
Mondván, soha vége nem lesz országának,
Sött némelyek hiszik az Isten fiának,
És nem csak Királynak a' vagy profetának.

³⁰ [Bizonytalan olvasat.]

365 Azért e' dologról többet ne disputály,
Hanem e' nagy rosznak velem ellene ály.

ANNAS

Ha így van a' dolog és már annyira jött,
Adgyatok hát vaxot, hová tégyük őtöt.

FARISEUS QUARTUS

370 Így van bizonyyára, mivel én is nagyot
Hallok, kiket szemeimmel magam is látok,
Ez holditto felöl sokat tapasztalok,
Azért méltó, hogy ha én is vaxot adok.

375 Im, ez az én vaxom, ha meg próbálhattuk,
Az ő gonosságit meg bizonyithassuk,
Viszsa vonásiról meg bizonyosodunk,
A' magas keresztre, mint tolvajt damnályuk.

CAIPHAS

380 Jobb lesz egy embernek közüllünk el veszni,
Jobb lesz a' keresztén csufoson meg halni,
Tolvajok modgyára a' lelkét kiadni,
Hogy sem a népségnek egészen el veszni.

ANNAS

De miként lehetne őtöt ma meg fogni?
Mert csalárd, mint mondák, el szokot szaladni.

SERVUS

Vagyon itt egy ember, a' ki tud felölle,
Mert gyakran a' kertben sétálgatott vele.

(Hic servus accedit et vocat ad Judam.)

385 Jer be, jó barátom, hamar a' tanácsba,
Mert beszédgye vagyon veled ez órában.

CAIPHAS *(ad Judam ait.)*

390 Barátom, hallottam, hogy sokat forgóttál,
Amaz holdittoval, sokat fáradoztál,
Ha megfogásában modot tanálhatnál,
Jó fizetést azért mi töllünk *kaphatnál*.³¹

³¹ töllünk [A sor itt megszakad, kiegészítettük.]

JUDAS

Hogy ha jó fizetést tesztek erszényemben,
Én is ma a' Krisztust adom kezetekben.³²

CAIPHAS

395 Bezzek helyesen most a' szollásod esék,
Hiszem ma mind eddig olly embert keresék.
E' harmincz ezüst pénz, látod, te reád néz,
Mellyel szűgségedben gyakorta sok jót tész.³³

JUDAS

400 Katonákat mellém mindgyárt rendelyetek,
Bottal, s' dorongokkal, kik készen legyenek,
Mert ma előttetek véllé meg jelenek,
Kezetekben ejtem, rá figyelmezzetek.

CAIPHAS

Tudom, hogy mind eddig hiven szolgáltatok,
Parancsolatimban szépen el jártatok,
Már mostan válik meg a' ti virtusitok,
Ha abban eljártok, mit reatok bizok.

405 Most azért mindgyarást mind készen legyetek,
Lánczokkal, kardokkal fel fegyverkezzetek,
Mert egy tolvaj után kell nektek mennetek,
Hogy megfoghassátok, ugy igyekezzetek.³⁴

410 De mindenek felett ez ember szavára,
Halgassatok hiven az ő parancsolattyára,
És midön el juttok azon probára,
Jól hozzá lássatok, katonák modgyára.

415 De még a' mi nagyobb, ő köszöntésére,
Korbácsot vigyetek kenegetésére,³⁵
Mivel rá illik az szép fris termetére,³⁶
Eb hájjal kenetett, királyi bőrére.

³² Xtus [Kiegészítettük.]

³³ szűgségeddében [A szótagszám miatt javítottuk.]

³⁴ hogy foghassátok [A szótagszám miatt kiegészítettük.]

³⁵ kenegetésére [Olvashatatlan, áthúzott szó.] mivel

³⁶ termetre [A szótagszám miatt kiegészítettük.]

JUDAS

Jertek el hát velem, vitéz jo katonák,
Mennyünk el utánna, mert őtt sokan várják,
Mivel királyságra ötöt kandidályák,
420 Tiberius császár székében *uralyák*.³⁷

Utánnam tarcsatok, reám vigyázzatok,
A kit meg csokolok, ő lesz a', fogjátok.

DAEMON PRIMUS

Bezzeg van örömem most a' nyereségben,
Judás pajtásomnak cselekedetében.
425 Mivel ő el adá urát harmincz pénzen,
Majd meg addyuk árát vásárának bővön.

DAEMON SECUNDUS

Rajta hát, utána siessünk Judásnak,
Hát huppokot adgyunk, mint kegyes kalmárnak,
Fülhegyére tégyük az után Plutonak:
430 Adgyon szállást néki tüzében pokolnak.

SCENA QUARTA

PEREGRINUS

Oh, talán te voltál, kit régen tanáltam,
Sok esztendők előtt a' pusztában láttam,
Nemde nem veled, én akkor szollottam,
Mikor a' pusztában rajtad álmétkodtam?

PASTOR

435 Ah, kedves barátom, látod, hogy én vagyok!

PEREGRINUS

Oh, miért jutottál illy nyomoruságra,
S illy rutul tegedet, kérlek, ki mocskola?

PASTOR

Eztet cselekedte, hid el, a' juhocska.

³⁷ arulyák [Emendáltuk, de bizonytalan az olvasat.]

PEREGRINUS

440 Lehetetlen dolog, hogy a' cselekedte,
Mert itt nincsen, látom, semmi junak jele,
Inkább farkasoknak látszik kőrmőlése,
Hogy sem a' szelid juh csendes természeté.

PASTOR

Tudgyad nyilván aztot, szerető barátom,
A juh cselekedte, hid meg, a'mint mondom.

PEREGRINUS

445 Hogy lehetséges az, mert ő pásztorát,
Nem szokta harapni, hiv oltalmazóját.

PASTOR

450 A való és igaz, helyes a' mit mondál,
De az én juhocskám inkább oroszlánnál
Meg szaggatot engem, a vad állatoknál,
S rutabbul bánt velem mérges farkasoknál.

Mert midőn utánna fáradoztam volna,
A farkasok között én meg lattam volna,
Mindgyárt azok közé be ugrám utanna,
Akkor farkasokkal egyút meg szaggata.

455 De én mind ezeket békével szenvedtem,
Legkisebb dologban én nem ellenkeztem,
Hogy hamarabb őtöt meg szelidithessem,
Az után atyámnak aklába vihessem.

(Hic modicum pausat.)

460 Melly nagy keserűség, mivel a' juhocska
Kegytleneb hozzám, immár utoljára,
Mert minden vadakot én reám támaszta,
Kikel felfüggesztett itt a' keresztfára.

465 Még most is mind egyre én őtöt kiáltom,
Szerető juhocskám, jőj hozzám, akarom,
Sok gonoszságidot ne fély, meg bocsátom,
Szemedre nem hányom sohais, fogadom.

470 Semmiképpen addig meg nem fogok halni,
Miglen te én hozzám nem fogsz vissza jőni,
Inkább esztendeig itt akarok fügni,
Hogy sem nállad nélkül világból kimulni.

(*Fit Cantus.*)

OVIS (*comp.*)³⁸

Oh, jo és hiv pásztor, nagy a te szerelmed,
Hozzám, veszendőhöz, irgalmad s'kegyelmed,
De kérlek, mi hasznát illy rossz junak vészed,
A' kiért magadot keménnyen emészted.

475 Tudom, semmi hasznát annak nem veheted,
De hogy te olly igen szivedből szereted,
Háládatlanságát neki el felejtéd,
Én is, mind örökké már szeretlek téged.

PASTOR

480 Oh, én édes juhom, s' kedves vigaságom,
Már én velem vigadgy, minden nyugodalmom,
Mert heába nem lett én sok fáradságom,
Mellyért örvendetes leszen kimulásom.

SCENA QUINTA

(*Valedictio*)

CHRISTUS

485 Oh, én kedves Anyám, drágalátos szülém,
Már elválok tőlled, meg bocsás én nékem,
Anyai áldással, kérlek, bocsás engem,
Sok fáradságidot köszönöm mindenben.

490 Angyalnak szavára méhedben fogadál,
9 holnapokig kegyesen hordozál,
Köszönöm tenéked, hogy világra hoztál,
Drága szűz tejeddel éltemben tápláltál.

MATER CHRISTI

Oh, bűnös emberi nemzet meg váltoja,
Oh, Menynek és földnek örök alkotója,
Én szülőt fiának alázatossága,
Lássátok Angyalok, mi lett Isten fia?

³⁸ [A szerepnév hiányzik, kiegészítettük, de az értelmezése bizonytalan, lásd a jegyzetekben.]

495 Én is hálát adok, mint en szűlöttemnek,
Hogy engem, nyavalyást, te szent személyednek³⁹
Meltosztattál venni Annyának, s' lelkednek,
Mellyért adok hálát örökké Istennek.⁴⁰

500 Hálát adok neked, kegyes üdvösségem,
Sokszor vigasztaltál, édes reménségem,
Háborúságomban voltál csendességem,
Szent szeretetedből volt nagy békeségem.

505 Hogy ha tölled *Jesus*, el válásom lészen,⁴¹
Jól tudom, hogy mindgyárt el változik szívem.
Isteni áldásod, kérlek, adgyad nékem,
Meg epedt Anyádot, mely segíyen engem.

CHRISTUS

510 Én szerelmetes Anyám, légy vigasztalásban,
Mert csak harmadnapig fekszem koporsomban,
Az után te hozzád nagy vigasztalásban,
Vigasztalásodra megyek hamarságban.

Én Szent Atyámat is arra fogom kérni,
Hogy ha lehetséges pohárnak elmulni,
Méltosztassék töllem aztot által vinni,
És annak italát tovább halasztani.

515 Te pedig leányom, Maria Magdolna,
Szerelmes Anyámat fogad oltalmadba,
Viseld gondgyát neki szomorúságába,
Vigasztald keserves, lelki fajdalmába.

MAGDALENA (*ad Christum.*)

520 Oh, kegyelmes Uram, én édes Jézusom,
Oh, én dicsőséges, fénlő kalauzom,
És örökké való nagy vigasztalásom,
Örökké áldassál, oh, én szabadságom.

525 A mint parancsolád, be fogom tölteni,
És édes Anyádnak is jó szüből szolgálni
Ügyekezem vele, téged látogatni,
Szent Anyáért, s' érted, kész vagyok meg halni.

³⁹ te szen [Kiegészítettük.]

⁴⁰ <Xtus> [Átjavítgatva: Istennek.]

⁴¹ ha [Utána olvashatatlan rövidítés, J.; talán Jésus]

Hát engemet immár ki fog vigasztalni,
Szép tanításival ez után táplálni?
Jaj, hogy kelyen tölled nekem el maradni?
530 Meg szagadot szívem, hogy kell el maradni.

CHRISTUS

Ne busuly leányom, Maria Magdolna,
Mert neked is leszek vigasztalásodra,
Mint hogy el fogsz jőni látogatásomra,
Neked meg jelenek, sok ohajtásodra.⁴²

MATER CHRISTI

535 Mivel tovább veled nem mehetek, látom,
Ah, szerelmes fiam, el kell tölled válnom,
Hogy nem kísérhetlek, szívem szerént bánom,
Szívemre érkezett igen nagy fájdalom,

CHRISTUS⁴³

540 Mennyei Szent Atyám téged vigasztalyon,
Oh, szerelmes dajkám, tégedet marasszon.

SCENA SEXTA

CHRISTUS (*solus orat.*)

Én szerelmes Atyám, te hozzád járulok,
Méltóságod előtt a' földre borulok.
Mostan vigasztalást Atyám, tölled várok,
Mert kinszenvedésre elégtelen vagyok.

545 Kegyes Atyám, tekincs szomorú fiadra,
Tekincs eddig való, könnyes sirásimra,
Atyai kegyelmes nyujcsd imadságimra,
Ne jussak e' pohár mérges italára.

(*Pausat.*)

550 E két kérésemben, ha meg nem hallgattál
Szerelmes Szent Atyám, töllem el fordultál,
Lám én mindeneket, a' miket mondottál,
Híven véghez vittem, hogy ha parancsoltál.

⁴² jelenem [Emendáltuk.]

⁴³ [Hiányzik a szerepnév.]

Menyei Szent Atyám, te szent akaratod,
Légyen mindenkben telyes kívánságod!

(Fit strepitus.)

555 Ah, jaj mint fog mostan nekem dolgom esni,
Mert én az arulot hallom közelgetni,
Hadi seregekkel halálra keresni,
Szép szín alatt engem csokkal el árulni.

560 Örök Atya Isten, lásd ellenségimet,
Mint meg sokasottak, s' gyűlölnek engemet,
Te szent oltalmadban ajállom lelkemet,
Várván Atyai szent kegyelmességedet.

(Hic exeunt milites et Christus ait.)

565 Én barátim, kérlek, mire ügyekesztek,
Hogy engem meg fogni fegyveresen jőtök,
Ah, választot népem, mitt miveltem néktek,
Hogy rám, mint tolvajra, éppen úgy jöttetek?

Talam halálomra nékem ügyekesztek,
Azért kénszeritlek: itten kitt kerestek?

MILITES

A Nazareti Jesust.

CHRISTUS

570 Én vagyok.

(Modicum recedunt.)

Mégis kénszeritlek, itten kit kerestek?

MILITES

A Nazareti Jesust.

CHRISTUS

Meg mondám nektek, hogy én vagyok.

JUDAS *(Dans osculum ait.)*

575 Idvez légy Krisztusom, szerelmes mesterem,
Örvendetes csokkal orczádot illetem!

CHRISTUS

Barátom, szép szóval, s' merges színü csokkal árulszé el engemet?

MILES PRIMUS

Rajta, jo katonák, itt kell most forgodnunk,
Meg kaptuk a' Jesust, kit régen vadásztunk.

MILES SECUNDUS

580 Igy jár az az ember, a' ki bolondsággal
Országról országra kereng hazugsággal,
És népeket holdit hamis tanítással,
Most virágzik éppen ő a' királysággal.

MILES TERTIUS

585 Bezzeg jo oraban ide tántorodál,
Talám éppen értünk ide fáradozál,
De a' halgatokra frissen rá akadál.

MILES QUARTUS

Ne szoly sokat, hanem őrvendezz, vigaddgyál,
Hogy illy jeles királyt magadnak kaphattál,
Papok eleibe vivén igy perorály:
Kézbe akadot most ama hazug király!

SCENA SEPTIMA

(Ad iudicium ad iudicium.)

ADVOCATUS

590 Melly csudalatos szo, harsogo trombita,
A' zsidok utczain ennek ő zugása,
Ez a torvény székbe a' Jesust állítta,
És az iteltre őtöt most czitalya.

595 De valyon valaki, ennek pártfogoja
Leszen e ma itten, neki hodoloja,
Mert ime, látom, hogy egyedül hagyatva,
Az ellenség között áll az Isten fia.

600 Hogy a tanácstartók félnek, azt én látom,
Már megis jüttek, azt én ugyan tudom,
De mind azon által magamat rá adom,
Ő ártatlanságát, ha lehet, meg tartom.

Esedezek érte, avagy protestálok,
Hamis törvényében inkább reclamálok,
Non incompetenti foro apellálok,
605 Mégis ő érette mind halálíg szollok.

(3 *consilarii*.)

ADVOCATUS

O, ti törvény tudok, kérlek, halgassátok,
Ennek a' törvénynek formáját lássátok,
Miként következnek hamis bizonságok,
És hogy vetetnek be az ők hazugságok.

610 A sententia is még ottan erőtlen,
A' mellyik törvényben a' biro helytelen,
Jurisdictiontul a' törvény illetlen,⁴⁴
És minden actussa csak nem törventelen.

615 Jol vagyon így tehát, rövideden szollok,
Itt a' nullitásról mindgyárt protestálok,
Ezen processuson fordulni akarok,
Engem egy kevésbé, hogy ha meg halgattok.

620 Halhatatlan Isten, valyon mitt miveltek,
Bírák, s' törvény tudok, rá nem emlékeztek,
Az egek királya hogy áll előttetek,
A' kit ti nem régtén így meg kötöztetek?

625 Hogy foghattatok meg szabadság őrzőjét,
Hogy vádolhattátok egek dicséretét,
Hogy hamisittátok ácsudák tevőjét,
S' hogy kérdezhetitek világ itilőjét?

Hogy függeszthetitek az Egek tartóját,
Hogy tömlöczezitek az Egeknek Urát,
Hogy, hogy őlitek meg az élet adóját,
Hogy ítélhetitek mindeneknek Urát,

630 És ime egy szóval, az Istennek fiát?
Előttetek itt áll Attyának magzattya,
Itt az Angyaloknak meg testesült Ura,
Isteni s' emberi természetnek modgya.

⁴⁴ jurisdictiontul

635 Honnan vagyon tehát erre hatalmatok,
A' Jerusálemi praesestöl tartotok,
Vagy, hogy a romai felséges császártól,
Mondgyátok meg hamar, hogy ha mitt akartok?

Egy szoval az embert törvény székre hini,
S a' maga Istenét meg nem itilheti.

640 S' valyon a' föld és sár akar uralkodni,
Valyon az Istennek akar parancsolni?
Valyon a' hamisság akarja kérdezni
Az igaz joságot és examinálni?

645 Mit akar az üdö, talám tam meg mérni,
Az örökké valot óránként meg mérni,
Az ártatlanságot a' vétek itilni,
És a minden hatót a' bezeg, meg ölni.

650 Oh, Birák és bölcsek, többet ne szolyatok,
Ezen processusrol már én protestálok,
Ennek ő törvényre nem illik hozzátok,
Azért mindenekről most el halgassatok.

(Turbatur consensus false Polliciae Spiritus et ait.)

SPIRITUS FALSAE

A juris dictio náluk növekedgyék,
A dominatio hogy fel emelkedgyék,
Perfas et pernefas el ki terjeszkedgyék,
655 Akar mint, s' akar hogy, csak hogy uralkodgyék.

Ha eszt el bocsátod, venient romani,
És az országunkot el fogják törteni,
Azért van nekünk törvényünk, mellyet szükség nézni,
És a törvény szerent meg kell neki halni.

ADVOCATUS

660 Oh, ki átkosztatott, hamis Pollicia,
Néked van törvényed? Udvarok bolondgya,
A' nagy országoknak fő atheismussa,
Te, a' statusoknak bolond ratioja!

665 Tudd meg, nem sokaig fogsz te uralkodni,
A te igasságod csak huzni és vonni,
A' te okosságod másokat meg csalni,
És a' te törvényed mindent által hágni.

670 Tudom törvényteket, a' mellyet mondotok,
Ezen fogoly embert, ha el bocsássátok,
Venient romani, a' ti várastokot
El fogják tőrteni és minden jo voltak.

675 Ambár had legyen ugy, tarcsátok meg a just,
Bár tegyetek törvent, s' ölyetek meg Christust,
Akkoron láttjátok meg Vespasianust,
A' romaiakot, és a Császár Titust.

Mert 40 esztendő mulva el rontatnak
Minden épületek, mellyet most rakatnak,
A' magos kastélyok nem oltalmazhatnak,
A' kő rakásokon kővek nem maradnak.

SCENA OCTAVA

CENTURIO

680 Annas Főpap hozzád ez embert küldötte,
Hogy halalra menni valyon nem méltóé,
Mennyi boszut e' tett nekünk, nem tudod e,
A' melyert ő halált valyon érdemele?

685 Méltán ez emberről minap profetáltad:
Jobb neki meghalni, a' mint altal láttad,
Hogy sem egész nepnek el veszni, mondottad,
Erre a tanácsot szüntelen unszoltad.

CAIPHAS

690 Jol tudom ő néki hamis alnokságát,
Minden dolgaiban az ő ravasságát,
Nemes országunknak fel haborítását,
Nemzetségünk között fel haborítását.

695 Kezünkbe hogy essék, rég aztot kívántam,
Kivánságom szerent reais akadtam,
Ugy fog lenni dolga, a' mint profetaltam,
Keresztre fog hágni, aztis meg gondoltam.

Nékem azt dictalya természet törvennye,
A' mellyet confirmál Molyzesnek leczkéje,
Melto ez az ember a' meg kővezesre,
A' vagy a keresztnek el viselesére.

ADVOCATUS

700 Jól vagyon, ha úgy van, engem halgassatok,
Ótött meg menteni is meg elő allok,
Igassagot tenni is meg elő allok,
Az ő causajat expedialyatok!

705 Hogy ha gonosz tevő, meg bizonyissatok,
Jó bizonsagokat ellenne hozzatok,
Ezen ember ellen úgy providealyatok,⁴⁵
Nehogy szandektokban deficialyatok!

SPIRITUS FALSAE POLLICIAE⁴⁶(*privati interesse*)

710 Okok nélkül eppen mi nem szűkölködünk,
Mivel gonoszsági nyilván mi előttünk,
Vannak bizonságink, kik lesznek mellettünk,
Mindgyárt el is jönnek, csak utannok küldgyűnk.

715 Mert meg tartom, a mitt dictal az igasság,
Tudni illik, szükség két három bizonság,
Ugy itiletűnköt nem foghatta vakság,
El nem uralkodik közöttünk hamisság.

Tehat hamarsággal *ők* citáltassanak,⁴⁷
Hogy végére mennyünk e' sulyos dolognak.

SERVUS

El erkesztek, Uram, parancsolatodra,
A' kik bizonságok lesznek e' dologba,

TESTIS PRIMUS

720 E' mondotta magát Ábrahám Atyámmal
Hogy ő régibb volna, minden Profetáknál.

TESTIS SECUNDUS

725 Az Isten törvénnét semmiben nem tartya,
Mert ez a kősséget úgy el holdította,
Hogy már nintsen, a' ki jőjön a' szombatra,
Sött magával együtt mind jártak dologra.

⁴⁵ prodelyatok [A v fölészúrva.]

⁴⁶ [A *falsi P.* áthúзва.]

⁴⁷ ok [Emendáltuk.]

TESTIS TERTIUS

E' volt bizonynyára, ki a' császárunknak
Adóját tiltotta, felséges urunknak,
A' felett pediglen vadaszot magának,
Mivel a' kösségtől tetetet királynak.

TESTIS QUARTUS

730 Láttam szememmel ezt bubájosnak lenni,
Bubájosságával ördögököt úzni,
Publicanusokkal egyut társalkodni,
És a bűnösökkel ezt vendégeskedni.

ADVOCATUS

735 Kerlek, valyatok meg, hogy praesumptiotok
Mi lehet *ez* ellen való vádolástok,⁴⁸
Nazareti Jesus talám árulotok?
Esküvén felőlle, igazat szolyatok!

740 Tám a rossz emberek tarsalkodtak véle,
Ugy vagyon, de azért, hogy jóká tehesse.
Publicanusokkal volt ugyan élete,
Alamisnálkodni de őköket intette.

745 Neki a királyság ugyan adatatot,
Ugy vagyon, de előlle a' hegyekre futot.
Császár adójáról hogy valaha szollott,
Ugy vagyon, de aztott meg adni parancsolt.

Ina szakattakot szombaton gyógyított,
Ugy van, hogy lelyenek akkor nyúgodalmot.
Talám ördögös volt, hogy azokat hajtot
És sok betegségtől sokat szabadított?

750 Titeket vádolólok, kérlek, mitt mondotok,
Cselekedett vétkit hogy meg nem mondgyátok?⁴⁹
Csak jo teteményit miért hantorgattyátok,
S cselekedett vétkit elő nem hozzátok?

755 Oh, kegyetlen birák, kik itt jelen vadtok,
A ti törvénytekben nem de, olvastátok,
Hogy kezeiteket tisztán meg tarcsátok,
És az ártatlan vért ne kárhoztassátok.

⁴⁸ ezen ellen [Szótagszám miatt javítva.]

⁴⁹ cseleket vétkit [Kiegészítettük.]

SPIRITUS INVIDIAE

Szükség, s igen szükség halálra itilni,
Van nekünk törvényünk, melyet kell követni,
760 És a' törvény szerent keresztre kell huzni.

ADVOCATUS

Átkozot irigység, van neked törvényed,
Nem más, hanem, hogy ha mikor eszre veszed:
Mások törvény szerent élnek, nagy veszelyed,
Jámborok életét nagy messze kerülöd.

765 Mások szerencséje: szerencsétlenséged,
Mások balsamoma: te ártalmas mérgeed,
Mások nagy öröme: szomorúság néked,
Másoknak jutalma: a' te büntetésed.

770 Oh, ti irigy hollok, hogy bűneiteket
Meg nem gondolyatok, kegyetlenségteket,
Nem sok idő mulva a' ti fejeteket
A Romai sas elszaggattyá, s' titeket.

SCENA NONA

(Tribunál legis naturae ad iudicium, ad iudicium.)

MAJESTAS OFFENSA

Igasság szerető nagy isteni felség,
Jól tudod, engemet emberi nemzetség
775 Melly igen meg bántot, az alacson kösség,
Ördögtől származot hitetlen dühüsség.

Méltán adtam azért én ellenségemet
A te kezeidben, ez hitetlen népet,
780 Hogy a' gehennyába nagy büntetéseket
Szenvedgyenek azért, méltó itiletett.

Mert Moyses proféta ötödik könyvében
Irva vagyon huszon 4dik részében,
A' véteknek miként vagyon ő mértéke,
Ugy aszerent légyen annak büntetése.

785 Az emberek közül pedig tanáltatott
Egy szüznek a' fia, elődben hozatot,
Kinek Jesus neve, itt praesentáltatot,
Ez akar vérevel hozni szabadságott.

790 Tehát törvény szerént érettek szenvedgyen,
Ha illy elég tételt magára fel vészen,
Jó akarattýából büntetésre megyen,
Halyon meg ő azért ezen törvénytseken.

AMOR

795 Felseges igasság, hogy az isten láta,
Hogy ezen világot az ördög meg szálla,
Olly nagy szeretetét ő hozzá mutatá,
Hogy maga szent fiát ő erette adná.

800 E meg vagyon irva nyilván az irasban,
Ezen Decretumnak nem kell csak hiaban
Ell mulni, sött inkább ugyan valójában,
Most exeqválunk kell ennek halálában.
Justitiam, justitiam!

JUDEX

Hallgassuk meg tehát a' másik fel perest,
Hát elárult Jesus, ezekre mit felesz?

ADVOCATUS

805 Felseges igasság, ez igaz kérese,
Ez, a törvény szerént, valyon meg hallyon e?
A' halál, s' büntetés itt uralkodgyék e?
A' ki nem vetkezet, megölettessék e?

810 Az is meg van irva, hogy meg ne ölessék
Az igaz, ártatlan vér ki ne öntessék,
Meg kelle hát halni, kiben nincs fesletség?
Ő reaja illyen törvény ne tétessék.

ADVOCATUS MAJESTATIS

815 Hallod ártatlanság, a' törvény nem ugy szól,
A' suppositumban mely igen hibadzol.
Meg kell neki halni, ámbár estig papoly,
Akár mit s akár hogy, azért egyet se szolly.

Mert nem a tulajdon maga vétke miat,
Hanem a' mellyeket magára vállola,
Tulajdon kedveből hogy ha supportállya,
Quid? Volenti enim, non fit injuria.

JUDEX

820 Mind a' két fél résznek okait hallátok,
Szükség azért ti is, hogy most meg mondgyátok,
A' ti voxotokat rendre ki adgyátok,
Az után a' törvent úgy concludalyátok.

Elsőbben mitt mondasz, első Atya, Adam?

ADAM

825 Felsőleges igasság, ha kedve tartotta,
A' mű valtságunkot magára valolta
Maga jó kedvéből az Istennek fia,
A' magos keresztfán már meg *kell* halnia.⁵⁰

830 Mert én midőn lettem, leg ottan vétkeztem,
S midőn meg nem szülnék, már ókótt meg öltem,
Mint a' veszet gyöker, a' fát vesztegettem,
Midőn a' meg tiltott almat en meg ettem.

835 Aki a' fán akar győzedelmeskedni,
Ugyan az fán szükség annak meg győzetni.
Van tehát törvényünk, mellyet kell halgatni,
És a' törvény szerént meg kell néki halni.

JUDEX

Ezekre mit mondasz, te ártatlan Abel?

ABEL

840 Ez a' szüzi Pásztor, Christus figurája,
Az aldozatoknak leg elsőbbik papja,
Midőn áldozatom nálad kedves volna,
Az én testvér bátyám engem fel áldozta.

845 A szüzi Pásztornak meg kell tehát halni,
Isten bárányának meg kell ölettetni.
Valóság példának így kell meg felelni,
Az árnyéknak testé így kell el változni.

JUDEX

Ezekre mitt mondasz, igasságos Noé?

⁵⁰ már meg halnia [Értelemszerűen kiegészítettük.]

NOÉ

850 Én hajos mestere voltam e világnak,
Példája pediglen jövőndö Kristusnak,
Az emberi nemzet ö meg tartojának
Engemet vár, s hiszen szabaditojának.

A víz özön árját szállani ismertem,
Békeség szerző galambját szemlélttem,
És hogy az olajfát ö tölle el vettem,
Én az ég világra leg ottan le mentem.

855 Vérének soksága azért ki öntessék,
Keresztnek bárkáján e'világ váltassék
A' míg a' húsvéti galamb születtessek,
S' tölle minnyajunknak békeség mondassék.

JUDEX

Ezekre mitt mondasz, engedelmes Ábraam?

ÁBRAAM

860 Parancsolá Isten, hogy az én fiamot,
Fel áldozván néki, kedves magzatomot,
Be mutatván néki az én jo voltomot,
A' Moria hegyen kész szolgálatomot.

865 Ugyan az hegyen hallyon meg a' Christus,
És így ö általa szabadulyon Limbus,
Abraam kebele ne legyen hianos,
Hanem ö általa ment légyen a' probus.

JUDEX

Ezekre mitt mondasz, alazatos Isáák?

ISAAK

870 Én a' Messiasnak figuraja voltam,
Hogy örökké élnék, ott fel áldoztattam,
Vigye ki hát fáját öis a' keresztnek,
Tulajdon helyére kinszenvedésének,

Phenixnek modgyára az ő életének
Meg ujitására az ő szerelmenek.

JUDEX

875 Mitt mondasz ezekre, te hivséges *Jacob*?⁵¹

⁵¹ [A szövegben Joseph van, a másoló elvétette Jacob nevét.]

JACOB

Én régenten voltam Christusnak peldaja,
Meg jelenék nékem Jacob lajtorjája,
Isteni eröböl hogy aluszom vala,
Kin nagy sereg Angyal alá s' fel jár vala.

880 Hágjon fel azért ő a' nagy keresztfára,
Hogy az ember mennyen Isten országában,
Meg halván, alugyék ő koporsojába,
Hogy meg maradhassunk mi a' vigaságba.

JUDEX

Ezekre mit mondasz, tisztaságos Joseph?

JOSEPH

885 Christusnak példája voltam én régenten,
Mert a' száraz kutban en belé vettettem,
A hol harmad napig csak egyedül ültem,⁵²
Hogy a' bárányimat ottan legeltessem.⁵³

890 Harmincz ezüst pénzen én el adattattam,
Ismaelitáknál én rabul tartattam,
Hogy annak utanna, ehsegből meg tarcsam
Én nemzetségemet, hogy taplálhassam.

895 Adattassék el hát harmincz ezüst pénzen,
A' kegyetlenektől szenvedgyen keménnyen,
Halyon meg érettünk a' magos kereszten,
Három nap s' étczaka fekügyék e' képpen.

JUDEX

Végtére mitt mondasz sokat szenvedö Job?

JOBUS

900 Én el hagyatot szenvedö, Christusnak,
Figurája voltam a nagy Messiasnak,
Hogy csak az ajakim az én fogaimnak
Hagyattak körülle siro szavaimnak.

⁵² egedül [Emendáltuk.]

⁵³ bátyáimot [Valószínűleg elírás, ezért emendáltuk.]

Hagyattassék el hát a' Christus én velem,⁵⁴
Egy nehány Asszonnép, ez a' vaxom nékem,
Maradgyon mellette, hogy mint én szenvedtem,
905 Szenvedgyen egyedül, érettek, s' érettem.

JUDEX (*Sententiam dicit*)

A Nazareti Jesus, a' zsidok királya,
Az emberek válcságaért meg ostoroztassék,
Tővissel meg koronásztassék
És utoljára keresztfára feszítettessék.

(*Hic autem fit Cantus Mariae etc.*)

ADVOCATUS

910 Ne sirj, oh, keserves Asszonyunk, Mária
Nagy szomorúságtól el nyomatot Anya,
Mert ártatlanságát fiadnak is még ma
Apellálván fogom defensiom alá.

Legyen azért apellatio, apellatio!

SCENA DECIMA

ADVOCATUS CHRISTI

915 Ez előtt nem régen, a törvent meg hallok,
Mellyben a' természet törvényét meg látok,
Arrol causankot ide apellálok,
Az irott törvényre ez levelet hozok.

MAJESTAS OFFENSA

920 Oh, hát igaz biro, hatalmas igasság,
Kihez nem fér semmi igassagtalanság,
Én kösztem, s' Jesus kösztettesek igasság,
Tetöled kihez fer minden féle joság.

925 Ö az én boldogságomnak meg adását,
S' az egész emberi nemzet szabadságát
Igirte volt régen az ördög hatalmát,
Hogy meg rontya, s mostan tölcse be mondását.

⁵⁴ Hagattassék [Emendáltuk.]

Azért a Szentírás mivel ezzel rakva,
Az én kérésemnek ez rövid summája,
Hogy az emberekért meg kelyen halnia,
Azt jóvallom, huzzák magos keresztfára.

AMOR, ADVOCATUS MAJESTATIS⁵⁵

930 Ugy vagyon, akarok azon meg allani,
Emberi nemzetet mert úgy kedvelleni
Meltosztatott isten, hogy érette adni
Nem szánta szent fiát, tehát meg kel halni.

ADVOCATUS CHRISTI

935 Oh, örökké valo felséges igasság,
Hát ezt mivelede, hogy az ártatlanság
Embere meg halyon, a' kit nagy gonosság⁵⁶
Be folyt, s' meg kötözött pokolbeli rabság.

940 Melly nagy külömbözés, hogy Isten szenvedgyen,
Illy szomorúságért keresztfára mennyen,
Nagyobb, mint földi király könyörülvén,
Egy légyért meg halna, hogy örökké élyen.

945 Tehát kénszeritlek, igaz itiletet
Tégy, mert meg nem halhat, ki bünt soha nem tett,
Az ártatlanságból mert ki nem vetkezett,
Semmi szüksége nincs, végezni életét.

A Molyse törvennye, mellyet adot isten,
Két táblára dictált le a' tábor hegyen,
Tiltya, hogy ártatlant senki a' törvényen
Halálra ne karhoztassa semmi képpen.

JUDEX

950 Hallátok a causát, mellyet elő monda,
Ezen advocatus tegnap apellala
Természet törvényre, de onnét is még ma
Fordita causát Molyse tablájára.

955 Most azért én nekem ti mitt jóvallotok,
Jesus felől nékem mi tanacsot adtok?
Meg halyone vagy ne, votumot adgyatok,
Mivel rövidebben elő mondhattátok.

⁵⁵ [A két szerepnév egymás alatt van, valószínűleg egyszerre mondták a szöveget.]

⁵⁶ embere<t>

Leg elsőbben is hát, törvény tudók feje,⁵⁷
Mojzes, mit jóvallsz én nékem ezekre?

MOLYSES

960 Én a' szörnyü kigyot, lakván a' pusztában,
Fel emeltem régen, oly bizodalomban,
Hogy az ember fia szörnyü kinlódásban
Szenvedgyen, meg halyon a kereszt oltárán.

965 Valóság példának így kell meg felelni
Az árnyéknak testté így kellett változni,
Van tehát törvényünk mellyre kell vigyázni,
És a' törvény szerent meg kell néki halni.

JUDEX

David, Isten szive szerent való férfi,
Mitt mondasz ezekre? Csak hamar jelencsd ki!

DAVID

970 Igaz bíró régen, a Szent Lélek Isten,
Általam mondotta soltarok könyvében
Jesus felől, hogy Szent lábában s' kezében
Gödrököt ássanak kegyetlenen.

975 Más helyt ledictálta keserves kinnyának,
Ugyan a' Szent Lélek, s' voltát halálának,
Azért, hogy summája az Isten szavának
Bé tellyék, csak hamar add ötött halálnak.⁵⁸

JUDEX

Bölcsesség tárháza, Salamon, mit mondasz,
És ezen dologrol nekem mitt jóvallsz?

SALAMON

980 Igasság szerető mindenek bírása,
A' Szent Lélek Isten általam mondotta,
Bölcsesség könyvében megis vagyon irva⁵⁹
Felölle, akárki batran olvashassa:

⁵⁷ hat [Emendáltuk.]

⁵⁸ ad [Emendáltuk.]

⁵⁹ vagon [Emendáltuk.]

985 Leg rutabb halálra őtöt condemnyak
A' bűnösők, s' szörnyü keresztfára huzzák,
Te hát meg kell innya a' halálnak kinnyát,
Ne hogy ezek a porban hullyanak.

JUDEX

Mit mondasz nekem ezekre Isaias?

ISAIAS

990 Igasság szerető ura mindeneknek,
Nekem jelentette Szent Lélek Istennek,
Hogy kezeben adta ezt a' bűnösöknek,
Hogy szörnyü rutcságot rajta kövessenek.

Tehat szükség, hogy volta az irasnak
Be tellyék, csak hamar add őtöt halálnak.

JUDEX

995 Hát te, Jeremias, szomoruság fia,
Jelencsd meg, mitt joval szived kívánsága?

JEREMIAS

1000 Tudom, hogy tündöklük benned az igasság,
De nékem régen az mindenható joság
Mondotta, ez által az embernek válcság
Adatik, romolván pokol béli rabság.

En ennek siralmát meg irtam könyvemben
Dictálván én nekem a' Szent Lélek Isten,
Hogy a' keresztények minden esztendőben,
Velle [...] nagy szeredán s' pénteken.⁶⁰

1005 Szükség, tehát hogy az halálnak poharát
Meg kostolya, huzván a' magos keresztfát
Kálvária hegyre, s' az embernek jóvát
Meg nyervén, tölcse be Szent Lélek mondását.

JUDEX

1010 Daniel, mitt mondasz, kívánatos férfi,
Én nékem ez dolgot csak hamar jelencsd ki!

⁶⁰ [A másoló valószínűleg kihagyott egy szót.]

DANIEL

En Daniel, régen az én látásomban
Lattam volt, hogy hatvankét hetek elmulván
Jesusnak meg halni szörnyü gyalázatban
Kelletik, s Szent Annyát hadgyni bánatban,⁶¹

1015 Azért, hogy czikkelye minden látásomnak,
Megvalósodhassék, minden profetiámnak,
Ne hogy az emberek eztett hazugságnak
Vélyék, szükség, add ötöt halálnak.

JUDEX

1020 Mi ezen causát, mint lehet, visgaltuk,
Az apellalásra egyebet nem mondunk,
Hanem hogy igazán a' mint fel tanáltuk,
Természet törvényet *itten* subscribalyuk.⁶²

1025 Invallide ezen advocatus tehát,
Természet törvénynek látván igasságát,
A mü törvényunkre fordita causáját,
Apellálván, tudva, hogy érdemel halált.

1030 Mivel azért Jesust az öröktől fogva
Attya, Szent Léleknek kegyes decretuma
El rendelte vala, hogy ezen világra,
Azért születtenék, hogy menne halálra.

Tehát nem különben a' mint meg mondatot,
Örök igasságtól mint pronunciatot,
Természet törvénytől mint judicaltatot,
Oly modon rá mondgyuk mi sententiankot.

1035 A Jesus Christust mi itilyük halálra,
De elsöbben ötöt meg ostorozásra,
Öltöztessük hamar veres purpurába,
S' azután szegezzük magos keresztfára.

(*Fit cantus Virginis.*)

⁶¹ <gyalaz> banatban [Javítgatva.]

⁶² itilte [A másoló elírása, talán: itten, vagy itiletre. Emendáltuk.]

ADVOCATUS CHRISTI⁶³

1040 A meg szomorodot fájdalmas Mariát,
Consolálván, Jesusnak ártatlanságát
Nem hagyom, hanem most apellatioját
Halyad, meg mozdítom felyebb causáját.
Apellatio, apellatio!

SCENA UNDECIMA

ADVOCATUS CHRISTI

1045 Az irott törvénytől mivel az en causam⁶⁴
Nem succedalt, gratia törvényre fordítám.

MAJESTAS OFFENSA⁶⁵

Kenszeritlek téged, igaz itiletet
Tégy, mert nem engedem én dicsőségemet
Masnak, nem adhatom se dicsiretemet,
Én az Ur, kinek kell adni dicsiretet.

1050 Az én dicsőségem ember el vesztette,
Mellyre elégtelen, hogy azt vissza vegye,
Elegséges pedig emberré lótt Ige⁶⁶
Tehát hozza vissza, hogy ha meg igrte.

ADVOCATUS CHRISTI

1055 Igaz biro, hát annak kell e meg halni,
Kiben és a' kitől mindennek kell élni,
Annak kelletik e világból ki mulni,
Ki nélkül nem lehet egyet is pihenni.

Hát annak meg szünik e élete lenni,
Ki nélkül senkinek *nem lehet* születni.⁶⁷
1060 Lehetetlen lészen az embernek élni,
Hogy ha az Istennek meg kelletik halni.

Ah, én ártatlanság, hiszem, nem sértetem,
Mégis veletlenül, láttyátok, el esem,
Nem öldököltetvén, életemet végzem,
1065 Jesus itiletét éppen nem nézhetem.

⁶³ [Kiegészítettük.]

⁶⁴ törvénytör [Emendáltuk.]

⁶⁵ [A szerepnévben *Laesa* van, emendáltuk.]

⁶⁶ emberre [Emendáltuk.]

⁶⁷ nélkül senkinek születni [Értelemszerűen kiegészítettük.]

Jaj, még leg utolsobb szomra halgassatok,
Mellyel keservesen még egyszer sohajtok,
De ha szabadcságot Jesusnak nem kapok,
Ime, keservesen világból kimulok.

JUDEX (*ad Assessores*)⁶⁸

1070 Meg valloim, hogy nehez dologhoz kell fognom,
De segítsekteket ti nektek el várom,
Mitsodas tanacsot attok, meg fogadom,
Jesus causáját aként concludálom.

1075 Keresztelő János, leg elsőbbenis hát,
Én nékem Jesusrol dictaly sententiát!

JOANNES BAPTISTA

Bölcsesség tárháza, mindenek birája,
Régen sententiát mondottam reája.
Engem szükséges, hogy a tirannus kargya
Küssebbitsen, s ötöt nyujtsa keresztfára.⁶⁹

1080 Hiszem, ujjommal is ki mutattam régen,
Hogy ő az Istennek szent báránya légyen,
Világ bűneiért áldozatra megyen,
Azért nagy kinokban halyon meg a' keresztlen.

JUDEX

1085 Mitt mondasz ezekre Menyország kulcsára,
Péter, mindenekben leghivebb tanacsa?

PETER

Bölcséségnek Ura, itilem igazán,
S' néked rövideden meg mondom szaporán,
Krisztus keresztye, hogy Menyország kapuján
Erőszakot tégyen, kulcs legyen meg nyitván.

1090 Tehát mivel nagyobb kulcsa menyországnak,
Nyissa meg az erős zárját kapujának,
Az után én talám Christus nagy kulcsának,
Könnyebben járhatok uttyán nyomdokának.

⁶⁸ Assres [Emendáltuk.]

⁶⁹ nyúlcsa [Emendáltuk.]

1095 A Szent Lélek Isten dictalta régenten,
Nem szabadított arany vagy ezüstön,
Hanem a' baranynak drágalátos vérén,
Krisztusnak ezeket meg irtam könyvemben.

JUDEX

Hát te Szent Léleknek választot edénnye,
Pál Apostol, nekünk mitt mondasz ezekre?

PAULUS

1100 Bölcsesség biraja, én nekem ezennel
Be kelletik telnem Krisztusnak vérével,
Az én irásimban Szent Lélek Istennel
Bizonyitom eztet a' te kegyelmeddel.

1105 Élek én, pediglen de már én életem
Az, hogy én Krisztusom lakozik én bennem.
Az istennek fia, ki szeretett engem,
Mert ő önnön magát adta én érettem.

JUDEX

Ezekre mit mondasz, canczalariussa,
Szent Máté, a' Krisztus secretariussa?

MATHEUS

1110 Oh, nagy bölcsességü mindenek birája,
Én meg bizonyitom, mert maga mondta,
Amint könyveibe ő meg is iratta,
Az evangyeliium a' szerent mutattya.

1115 Nem azért jöt hozzánk az embernek fia,
Az emberi nemzet, hogy őtet szolgálja,
Hanem, hogy szolgáljon mi nekünk ő maga,
És a maga lelkit hogy válcságul agya.

JUDEX

Ezekre mit mondasz te könyvedből, Máté?

MATHEUS

1120 Felséges igasság, mit tuggyak mondani?
Juda nemzetiből meg kelletik halni
Amaz oroslánynak, meg kel ötletetni,
Neki harmadnapra fel is kel támadni.

Az embernek fia, nám el árultatik,
És az emberektől meg is ölettetik.
1125 De anak utána meg dicsöittetik,
És anak utána menybe emeltetik.

JUDEX

Lukács, mond meg te is a magad voksodot!

LUCAS

Oh, nagy igasságu menyei bölcseség,
Amiként a *barom*, ugy meg fogattassék,⁷⁰
1130 És a mészár székre ugy ö el vitessék,⁷¹
Hogy a hohéroktol ottan meg ölessék.

A Szent Lélek *Isten* meg hatta iratni,⁷²
Hogy im Krisztusnak igy kellet *szenvedni*,⁷³
1135 Végre a keresztfán meg is kellet halni,
Ő dicsöségebe ugy kellet bé menni.

JUDEX

Hát te, utoljára, kedves tanitványa
A te mesterednek, mit mondasz ezekre?

JOANNES

Oh, öröké valo egek bölcsesége,
Nem más, hanem ez a szándékomnak vége,
1140 Miként a sasok, magát kiterjesze,
Magas keresztfára magát fűgesztesse.

Én általlam maga bizonyyságot téssen,
Hogy a bünösökért kint, halált szenvedgyen,
Mondván: hogy lelkeket én mindgyárt ki tészem,
1145 S' az én juhaimért lész kinszenvedésem.

(Hic Judex pronunciat sententiam.)

A mű törvény székünkre. per viam apellationis, devolváltatott Krisztus halálának causájában itiljük, hogy igazán és legytime procedáltatot és judikáltatot és irrite apeláltatot a Jesus ellen tétetet sentenciat, és azert autoritate nostra raboráljuk, aprobáljuk, confirmáljuk, serio imponálván,

⁷⁰ abom [Emendáltuk.]

⁷¹ vitesség [Emendáltuk.]

⁷² in *vagy* im [Valószínűleg rövidítés, feloldottuk.]

⁷³ <szolgálni> szenvedni

1150 hogy az igazság kiszolgáltató constitutus ministerek által minél hamarabb exempláltassék és minden törvény és prokátor bé teljesztessen. etc.

SCENA DUODECIMA CONCLUSIVE

EXECUTOR SENTENTIAE

Rajta, jo vitézek, ama nagy keresztfát,
Tegyétek vállára királyi tronusát,
Szolgálatok néki, miglen Calvariát,⁷⁴
1155 El érje, mint erős és hires bástyáját.

Feszítő eszközök mind készen legyenek,
Kovácsok keten vagy hárman ki jöjjenek,
Hogy fogyatkozások ne történhessenek,
Hanem mind exacte véghez vihessenek.

LICTOR PRIMUS (*accipiens crucem*)

1160 Jöszte, jo barátom, mert eljöt az ora,
Hogy fel kenettség ma a királyságra,
Ved fel a keresztet, mert amind szád mongya,
Közönséges veled istenek hatalma.

LICTOR SECUNDUS

1165 Indulj városunkbol Beliál férfia,
Ne hodisd a népet, egy ácsnak a fia,
Vigyed a keresztet, bűnösök oltalma,
Régi törvényünknek épen el rontoja.

LICTOR TERTIUS

1170 Egyel-igyal immár, bizvást mi nem bányuk,
Publikanusoknak társa, azt akarjuk,
Majd a nagy keresztben testedet meg látjuk,
A melyre mast mingyárt tégedet fel akasztunk.

(*Hic fit Crucifixio. Comparet advocatus, et ait ad populum.*)

ADVOCATUS

A mind hogy látatok, ugyan ügyekeztem,
Az ártatlan Jesust hogy én meg menthessem,⁷⁵
A törvény széken eleget perlettem,
1175 De mit nyerék véle, ime, hogy vesztetem?⁷⁶

⁷⁴ Calvariát <mind erős> el

⁷⁵ [Az *én* föléírással beszúrva.] megmencsem [Javítgatva.]

⁷⁶ vertetem [Emendáltuk.]

Mert most vagyon neki executioja,
E' ként következik ö néki halála,
Ti annak okájért, bárcsak utoljára,
Tanuljatok tölle szentül meg hálnia.

(Hic Christus elevatus in cruce ait.)

CHRISTUS

1180 Menyei Szent Atyám, bocsásd meg ezeknek,
Mert nem tuggyák, hogy ők most mit cselekesznek.

ADVOCATUS

Oh, keresztyén lélek, a Krisztust kövessed,
És haláloed előtt minden ellenséged
Szépen megkövessed, és a te Istened,
1185 És tehecségedből, mind lehet, szeressed.

CHRISTUS

Aszony álat, ime János, a te fiad,
Kedves tanyitványom, ime a te Anyád!

ADVOCATUS

Oh, keresztyén ember, haláloed oráját
Ne várd adig, közél utolsó fertálját,
1190 Miglen segittségül élet patronáját
Nem hivod és kéred örök élet annyát.⁷⁷

CHRISTUS

Szomjuhozom.

ADVOCATUS

Oh, keresztyén ember, arol gondolkogyál,
Hogy szenvedesedben ne panaszkogyál,
1195 Hanem békeségedel türjed s' fohászkogyál
Urad Istenedhez és ugy imádkozál.

CHRISTUS

Én Istenedem, én Istenedem, miért hagyál el éngem?

ADVOCATUS

Oh, keresztyén ember, midón te végedhez,
Majd majd el jutandasz te itiledhez,
1200 Minden szavaidot a te Istenedhez
Fordisd és igazgasd a te teremtödhez!

⁷⁷ anyát [Emendáltuk.]

CHRISTUS

Valamit kívántam, már beteljesedett...

ADVOCATUS

1205 Oh, keresztyén ember, be teljesíteni
Te fogadásodat, ő neki meg adni,
Rea emlékezel, mindent be tölteni,
S' a miket fogattál, hiven véghez vinni.

CHRISTUS

Atyám, szent kezedbe ajánlom lelkemet!

ADVOCATUS⁷⁸

1210 Oh, keresztyén lélek, halálod idején,
Lelkedet ajaljad Isten Szent kezében,
Hogy kimulván, örvengy ő dicsőségében,
Véle, kit engegyen neked Isten, Ámen.⁷⁹

⁷⁸ [A szerepnév hiányzik, pótoltuk.]

⁷⁹ Isten <menyben.> Ámen [Aláhúzva.]

A MŰ ADATAI

A passió a *Liber exhibens actiones parascevicas* című kötet 98–115. oldalán található. A kötet lelőhelye: Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára. A kézirat mikrofilmfelvétele megtalálható a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában, jelzete: MTAK Ms 11 025. A szöveg itt jelenik meg először.

Tud róla *Bándi* (1896, 288.), *Fülöp* (1897, 36–37.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 56), *Pintér* (1993, 119.), *Muckenhaupt* (1999, 114.). A darab forrásait részletesen elemezte Medgyesy S. Norbert (*Medgyesy* 2009, 226–231.). A passiónak van prologusa, de nincsen epilógusa, (talán) az Advocatus által elmondott egyetlen versszak tölti be az epilógus funkcióját.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A Prologus elmondja a nézőknek a bűnbeesés történetét, és azt is, hogy az idő rövidege miatt ebben a passióban nem lesz szó sem Judás öngyilkosságáról, sem Péter árulásáról.

Scena prima

A Peregrinus találkozik Pastorral, aki az elveszett (100.) juhocskáját keresi. Nem érti, miért hiányzik éppen az az egy bárány, de Pastor elmondja neki, hogy apja nyájából vett el a bárány, akit élete árán is meg akar találni. Megfogadja, hogy ha megtalálta, nem fogja szidni vagy bántani, megbocsát neki mindent.

Scena secunda

Krisztus elmondja, hogy ő az, akit a próféták és a pátriárkák megjövendöltek, és felszólítja az embereket, hogy kövessék őt. Megjelenik hat leprás, akiket meggyógyít. A hatodik visszatér hozzá, hogy megköszönje neki a csodás gyógyítást.

Scena tertia

A főpapok tanácskoznak Jézus ellen, attól félnek, hogy Jézus követői nemcsak a hatalmukat fogják elvenni, hanem az életüket is. Júdás eladja Mesterét, katonákkal indul az elfogására. Két ördög nagy örömmel hallja a hírt, indulnak Plutóhoz, hogy készüljön Judás fogadására a pokolban.

Scena quarta

A Peregrinus újra találkozik a meggyötört, megkínzott Pastorral, aki elmondja neki, hogy az elveszett juhocska bánt el így vele, de ennek ellenére szereti őt.

Scena quinta

Jézus elbúcsúzik édesanyjától („Valedictio”), és megjövendöli, hogy három nap múlva feltámad. Máriát Mária Magdalénára bízta, akinek elmondja, hogy hamarosan újra látni fogja őt.

Scena sexta

Jézus az Olajfák hegyére megy imádkozni egyedül. Júdás megcsókolja Jézust, akit a katonák elfognak és elhurcolnak.

Scena septima

Megjelenik Advocatus, aki elmondja, hogy ez az eljárás jogtalan, mivel az embereknek nincs joga elítélni vagy megítélni Istent, és ő meg fogja védeni Krisztust. Vele szemben lép fel Pollicia, aki az emberi törvényre hivatkozik, amit be kell tartani, különben a rómaiak elpusztítják a zsidóságot. Advocatus megígolja, hogy 40 év múlva a rómaiak Titus császárral el fogják foglalni Jeruzsálemet.

Scena octava

Jézust Kaifás főpap elé hurcolják, és kihallgatják. A vádpontokat Advocatus mind visszájára fordítja, de előáll a Pollicia és az Invidia, aki hamis tanúkat hív ellene. A négy hamis tanú bevádolja Krisztust. Advocatus minden vádpontot megcáfol, de Invidia hajthatatlan.

Scena nona

Majestas Offensa és Amor a mózesi törvényekre hivatkozva (Móz 5,24) Krisztus halálára szavaz, az Advocatus viszont Krisztus ártatlanságára hivatkozik. Majestas Offensa szerint, mivel Krisztus önként vállalta a büntetést, nem számít, hogy ártatlan-e vagy sem. Judex ezután a bibliai ósatyákat hívja a bíróság elé, hogy szavazzanak, meg kell-e halni Krisztusnak. Ádám, Ábel, Noé, Ábrahám, Izsák, József, Jób is a megváltásra szavaz. Advocatus azzal vigasztalja Máriát, hogy a pernek nincs még vége, fellebbezni fog.

Scena decima

Amor és Majestas Offensa a megváltás mellett szólal fel, Advocatus a tízparancsolatra hivatkozik, az ártatlan Krisztust nem lehet megölni. Judex a prófétákat szólítja, de Mózes, Dávid, Salamon, Ézsaiás, Jeremiás és Dániel is Krisztus halálára szavaz. Judex kihirdeti az ítéletet. Az Advocatus újra azt ígéri Máriának, hogy fellebbezni fog.

Scena undecima

A jelenet megint Advocatus és Majestas Offensa vitájával kezdődik, Judex ezután az apostolokat szólítja, hogy szavazzanak a megváltásról. Keresztelő Szent János, Szent Péter, Szent Pál, Máté, Lukács és János apostol is a megváltásra szavaz, ezután Judex részletes, prózában írt ítéletet olvas fel, és végleg lezárja a pert.

Scena duodecima

A lictorok keresztre feszítik Krisztust. Advocatus ott van a keresztnél, és arra szólítja fel a nézőket, hogy ők is hasonlóképpen fogadják el a halálukat, és készüljenek az utolsó órájukra.

SZERZŐ

Ebben az évben Sebastianus Tóth volt az alsó és a középső nyelvtani osztályok tanára (*Fülöp* 1897, 12.) Tóth (Mátyás) Sebestyénről a legfontosabb adatokon túl semmit nem tudunk. Csíkszentkirályon született 1726-ban. 1747. szeptember 8-án öltözött be ferencesnek, pappá szentelték 1752. december 23-án. Az 1755 és 1756 nagypéntekjén Csíksomlyón bemutatott passiójátékok írójaként tartjuk számon. A marosszéki Mikháza kolostorában halt meg 1779. február 6-án. (*György* 1930, 292, 580.)

FORRÁS

A passiójáték szerzője több korábbi passió szövegét is felhasználta. Annás és Kaifás párbeszédét az 1741-es passióból vette át (lásd *Ferences iskoladrámák* II., 2. sz.), Mária és Krisztus búcsúját, illetve az ördögök örvendezését pedig a század közepére datált *Krisztus passiójának megjelenítése égi perrel és ördögökkel* című szövegből idézi (*Ferences iskoladrámák* II., 12. sz.) A passió két jól elkülöníthető részre oszlik. Az első hat jelenet a szenvedéstörténet eseményeit követi végig, Mária és Jézus búcsújáig és Jézus elfogásáig. Mária és Jézus búcsúja a *Makula nélkül való tükkör* (Nagyszombat, 1712) szövegét követi (*Medgyesy* 2016, 62–69.). A következő jelenetben megkezdődik „Ad iudicium” utasítással az égi pör, és egészen a 12. jelenet végéig ezt jeleníti meg a passió. Csíksomlyón nyolc olyan passiót találunk, amelyben van *égi tanácskozás* (*Fülöp* 1897, 31), főleg az 1720-as, 1730-as évekből, de ebben a passióban kap a legnagyobb szerepet ez a jelenetsor, mivel itt jóval több ó- és újszövetségi szereplő vesz részt a szavazásban, és Krisztus ügyvédje (Advocatus Christi) újra és újra fellebbez a döntés ellen.

A passiójátékban az égi per szereplőinek sorrendje és szavai megegyeznek Michael Stainmayr premontrei kanonok nagycsütörtöki második (dramatikus) prédikációjával (*Jesu Christi Geistlicher-Gerichts-Prozess*), amely Münchenben jelent meg a 17. század végén. (*Stainmayr* 1672, 1684). Mindkét darabban van pártfogója az ártatlan Jezusnak: Stainmayrnál a Prediger, Csíksomlyón Advocatus. Stainmayrnál Prediger a döntőbíró (Richter), aki az ülnököket összehívja és végigkérdezi; a csíksomlyói drámában pedig Judex tölti be ugyanezt a szerepet. (Stainmayrnál Advocatus Christi és Judex szerepköre egyesült Prediger személyében.) A vita során kikérdezett „csoportok” (pátriárkák, próféták, apostolok, evangélisták) és szereplők sorrendje, mondanivalójuk lényege is azonos, csupán néhány szereplő hiányzik: pl. Zakariás, Márk, és az Újszövetségből citált apostolok és evangélisták idézett tételei között van különbség. A csíksomlyói drámaszöveg is – Stainmayrhoz hasonlóan – hivatkozik a természeti és a kegyelmi törvényekre. (A szöveget kiadta: *Szelestei N.* 2003, 182–191.). A felsorolt szerkezeti és tartalmi azonosságok arra engednek következtetni, hogy Tóth Sebestyén ismerte Stainmayr nagycsütörtöki prédikációját, vagy a két szöveg általunk még nem ismert közös forrását. Ezt azonban egyelőre nem tudjuk bizonyítani, mert a katalógusok szerint Stainmayr kötete nem volt meg a csíksomlyói zárda könyvtárában (*Zvara* 2008.), de a nagyváradi ferences zárdában őriztek belőle egy példányt.

A Majestas Offensa (Megsértett Felség) a büntetés kiszabásánál Mózes 5. könyvének 4. fejezetére hivatkozik. Amor a ferences teológiai iskola tanítását visszhangozza, aki szerint a kereszthalál szeretetből történne, mert az Isten Fia ezért jött az ördögtől megszállt világra. A passióban a szokásos előképek kerülnek elő: Ádám fán vétkezett, Krisztusnak is fán kell meghalnia, Ábel a jó pásztor példája, Noé bárkája a kereszt előképe, Noé galambja a húsvéti öröme. Ábrahám is áldozatul adta fiát, Izsák pedig maga vitte a saját feláldozásához a vállán a fát (Ter 22). Já-kob lajtorjáján az angyalok jártak, így menjen az ember is Krisztus kereszttje által az égbe (Ter 28). József három napig ült a kútban, ahogy Jézus a sírban, és őt is 30 ezüstért adták el (Ter 37). Jób a szenvedéssel miatt a Messiás figurája. Mózes a rézkígyót állítja előképül, Dávid a 21. zsoltár beteljesítését kéri, Salamon szerint a Bölcsesség könyvében meg van írva, hogy neki kell kapnia a legrútabb halált (Bölcs 2), Izajás elmondja, hogy kijelentette neki a Szentlélek, hogy Isten Fia a bűnösök kezére adatik (Iz 53). Jeremiás próféta szerint Jézus a váltság, Dániel próféta pedig a 62. évhét elmúlására jövendöli a kereszthalált (Dán 9). Keresztelő Szent János tanúságot tesz az Isten Báránya mellett (Jn 3,20), Péter szerint Krisztus a kereszt-jével nyitja meg a mennyet, Pál szerint az Isten Fia önmagát adja mindnyájunkért, Máté (Krisztus secretarius) szerint Krisztus nem azért jött, hogy őt szolgálják, hanem hogy ő szolgáljon (Mt 20,28; Mk 10,45), és Júda oroszlánjának meg kell halnia. Lukács a Szentlélek sugalmazására hivatkozik, János szerint, mint a sasok, úgy fogja karját Jézus a keresztfán kiterjeszteni. A dráma 12. jelenete, a Conclusio (Berekesztés) tartalmazza Krisztusnak a kereszten elmondott szavait (Mt 27,46; Mk 15,34; Lk 23,46; Jn 19,30), úgy, hogy mind a négy evangéliumot felhasználja.

ELŐADÁS

A passiót 1755. március 28-án, nagypénteken mutatták be. A 4. jelenet vége előtt találunk egy éneklésre való, ám kérdéseket felvető utalást: „Fit Cantus Ovis comp.”. Lehetséges, hogy egy *Ovis comp.* (vagy *O vis comp.*) kezdetű ének hangzott itt el. E passiójátékban azonban a további, későbbi énektulásoknál az éneklő személye van megnevezve (szerepnévvvel vagy körülírva), ezért valószínűbb, hogy itt is ez a helyzet. Vagyis egy *Ovis* nevű szereplő (a drámában korábban emlegetett juhocska) éneklő a következő két versszakot (*Oh, jo és hiv pásztor, nagy a te szerelmed*), ami után a Pastor (Jézus) meg is szólítja őt (*Oh, én édes juhóm, s' kedves vigaságom*). Verselésben az ének nem változtat a párbeszéden, vagyis 12 szótagos. A szótagszám alapján több dallamot is tudunk ajánlani hozzá, valamennyit a 18. századi erdélyi ferences *Deák–Szentés kéziratból*. 1. A *Szomorú a halál a gyarló embernek* kezdetű halottas ének dallamát (mai énekeskönyvekben *Ó, édes Megváltóm, ne nézd bűneimet* kezdettel, *Hozsanna!* 247. sz.; *Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* 341. sz.) az említett kéziratból, valamint Kodály Zoltán bukovinai gyűjtéséből közöltük az 1742-es passió jegyzetében (*Ferences iskoladrámák* II., 3. sz.). 2. A *Mikor Máriához az Isten angyala* ének dallamát ugyancsak a *Deák–Szentés kéziratból* és népzenei gyűjtésből hoztuk jelen kötet előző, 1753-as drámájánál (3. sz.). 3. A passióbeli szöveg énekelhető továbbá az *Ó, keserves jajszó* kezdetű halottas *Deák–Szentés kéziratbeli* dallamára is (l. alább; *Kájoni* 1676, 713. = *Domokos* 1979, 786. sz.; *Kájoni*

1719, 602., 1805, 335., 1921, 428. sz.; egyedül 1805-ben azonos a verselése a közölt dallammal; az 1921-ben megjelenő kotta, amivel a népzenei gyűjtésekben találkozunk, ugyancsak eltérő szótagszámú szövegre született; l. még RMDT II. 302. sz., Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, II/302. sz.; Dobszay–Szendrei 1988, III/34. sz.; Rudasné–Kövári 2012, 287–289.). E dallam több népzenei felvétele meghallgatható a BTK ZTI Hangarchívumában, általában Ó, édes Megváltóm, ne nézd bűneimet kezdettel Udvarhely megyei (pl. <https://zti.hungaricana.hu/hu/110393> vagy <https://zti.hungaricana.hu/hu/62540>) és bukovinai (pl. <https://zti.hungaricana.hu/hu/79612> vagy <https://zti.hungaricana.hu/hu/43571>) gyűjtések szerint (azonban nem minden Ó, édes Megváltóm kezdetű adat tartozik ide, mert ezt a szöveget más dallamon is éneklük, l. fentebb).

Oh ke - ser - ves jaj szó! mi - nya - jan meg ha - lunk,
 vagy Ur, vagy Nem - te - len, szá - ma - dás - ra ál - lunk.
 O fáj - da - lom, el jött, el jött az ha - la - lom,
 Ha - lal el - len nin - csen, nin - csen Pro - ká - to - rom.

1. Deák–Szentés kézirat, 85. (Kövári 2013a, 180. sz.)

A 9. és a 10. jelenet végén Szűz Mária énekel (*Cantus Mariae*, majd *Cantus Virginis*), a szöveggörnyezet alapján siralmat. Hogy konkrétan melyiket, arra nincs semmiféle utalás. 1. Valószínűleg a csíksomlyói passió-előadásokon a korábbi években többször is felhangzott dallamon megszólalt a közismert *Jaj, nagy kedven tartott* kezdetű Mária-siralom (*Kájoni* 1719, 124., 1805, 132., 1921, 172. sz.), amelynek szövegét e sorozat előző kötetében az 1750–1767 között előadott passió jegyzetében adtuk közre (*Ferences iskoladrámák* II., 12. sz.), kottáját 18. századi erdélyi ferences kézirat forrásból, valamint népzenei gyűjtésből pedig az 1741-es játéknál közöltük (*Ferences iskoladrámák* II., 2. sz.; vö. *Hozsanna!* 68. sz.; *Éneklő Egyház* 94. sz., *Dicsérjétek az Urat!* 94. és 94b sz.). 2. A dráma másik pontján pedig nagy valószínűséggel a kifejezetten nagypéntekre való, Kájoni János énekeskönyvének másik, egyes szám első személyben, a Szűzanya szájából elhangzó énekét hallhatta a közönség. Az *Ah, ah, ah, jaj nékem, szomorúnak* kezdetű, nyolc versszakos planctus a *Cantionale* első két kiadásában olvasható (*Kájoni* 1767, 229. = *Domokos* 1979, 249. sz.; *Kájoni* 1719, 178.), változatlanul. Dallamát (RMDT II.; 273. sz.)

a *Deák-Szentes kézirat*ból adjuk, továbbá utalunk egyetlen népzenei példájára, aminek hangfelvétele meghallgatható a BTK ZTI *Hangarchívumában* (a gyűjtésnél a kezdőhang lemaradt, illetve a dallam közepétől a nagy hangterjedelem miatt az egyébként sok népéneket tudó Udvarhely megyei asszony lejjebb énekel, <https://zti.hungaricana.hu/hu/62487>; I. *Szendrei-Dobszay-Rajeczky* 1979, II/273. sz.; *Kővári* 2020, 239–242.).

Ah! ah! [ah] jaj né - kem, szo - mo - rú - nak.
 Ah! jaj né - kem, ke - ser - ves A - nyá - nak.
 Im - már me-gyek, s ho - vá le - gyek, Bá - na - tim - ban kit re - me - lyek.
 Ez na - pon, bú na - pon, kin na - pon.
 Lát - ván, hogy fi - am nagy kin - ban, mél - tat - la - núl függ ke - reszt - fán.
 Ó Mé - hem Mag - zaty - tya, An - gya - lok Ki - rá - lya!
 Min - de - nek - től ell ha - gya - tat - tál, és lat - rok - hoz ha - son - lit - tat - tál,
 bü - nő - sök - nek lél Csu - f - ja, ki vagy Vi - lág - nak V - ra,
 ki vagy vi - lág - nak U - ra.

2. *Deák-Szentes kézirat*, 85. (*Kővári* 2013a, 78. sz.)

Az égi per az Úr trónusa előtt játszódott, az allegorikus szereplők és az ószövetségi alakok nagy száma miatt érdekes, gazdag szcenikájú előadás lehetett.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kéziratot két kéz másolta. Mindkét kéz írásképe szép, jól olvasható, alig van benne törlés vagy javítás. Az első másoló (98–113) helyesírása nagyon következetlen, sokszor hiányoznak az ékezetek, ugyanazt a szót egy soron belül is többféleképpen írja: pl. törvény, törvén, törvényne. A szerepneveket és bizonyos kifejezéseket gyakran rövidíti a másoló, ezeket jelölés nélkül feloldottuk (Xtusom – Krisztusom, Sz. – Szent, Imus – Primus stb., büntése – büntetése). Az Isten szó rövidítése (In) nem egyértelmű, ezt a lapalji jegyzetekben jeleztük. Néhol rövidíti a ragos szóalakokat a másoló (pl. Lélekk – Lélekkel, hoherokk – hoheroknak). Következetlen Krisztus nevének írásában is, a főszövegben Kristusnak és Christusnak is írja. Amikor a szövegben a Xtus rövidítést használja, akkor Krisztusnak oldottuk fel, a szerepnevet azonban egységesen Christusnak írjuk. A szerepneveknél a hosszabb alakot többször lerövidíti (Advocatus Christi helyett: Advocatus, Pastor bonus helyett: Pastor), Majestas Offensa helyett egy alkalommal az ugyanolyan jelentésű Majestas Laesa alakot használja, ezt javítottuk, de a lábjegyzetben külön jeleztük. Az írásképe a 113. oldal közepén megváltozik. Innentől kezdve fekete, erős tintával, jóval apróbb betűvel és másféle helyesírással folytatódik a kézirat. Ugyanez a kéz másolta a következő, 1756-os passió szövegét is.

TÁRGYI ÉS NYELVI JEGYZETEK

- 30 *decretuma* – végzése, parancsolata
41 *accionknak ez légyen summája* – játékunknak ez az összefoglalása
195 *Sibillák* – a Sybillák ókori jósnők, a hagyomány szerint a delphoi Sybilla megjósolta Jézus születését, az itáliai, tiburi Sybilla pedig egy látomásban megmutatta Augustus császárnak Máriát, karján a gyermek Jézussal.
231 *penitentiára* – bűnbánatra
276 *gratiadból* – kegyességéből
308 *commendalya* – dicséri, ajánlja
345–348 *Cato* – Marcus Portius Cato (Kr. e. 234–149) római államférfi, szónok, író. „Mézes-mázos szót készpénzüil venni botorság: Édesen elfurulyáz, ki madárkát csal be a törbe.”
365 *disputálly* – vitatkozz, beszéljess
368 *vaxot* – adjatok voxot, szavazatok
376 *damnályuk* – ítéljük, erre kárhoztatjuk
419 *kandidályák* – jelölik
420 *Tiberius császár*– Tiberius Caesar Augustus, (Kr. e. 42 – Kr. u. 37), a Római Birodalom második császára, Augustus fogadott fia. Kr. e. 14-től római császár, Jézus életének az eseményei az ő uralkodása idején játszódnak.
588 *perorály* – beszélj
593 *czitalya* – idézi
602 *protestálok* – tiltakozom, ellent mondok

- 603 *reclamálok* – tiltakozom
- 604 *non incompetenti foro apellálok* – nem a bíróság illetéktelensége miatt fellebbezek
- 610 *sententia* – ítélet
- 612 *Jurisdictiontul* – joghatóságtól, joghatósági hatalomtól
- 613 *actussa* – cselekedete, cselekménye
- 615 *nullitásról* – semmissé nyilvánításról
- 616 *processuson*– eljáráson
- 635 *praesestöl*– előljárótól
- 643 *examinálni* – megvizsgálni
- 653 *dominatio* – uralom, hatalom
- 654 *perfas et pernefas* – per fas et nefas – bármilyen megengedett és nem megengedett eszközzel, minden lehető módon
- 656 *venient romani* – jönnek a rómaiak
- 661 *atheismussa* – istentelensége
- 662 *statusoknak bolond ratioja* – az államok bolond érvelése
- 697 *confirmál* – megerősít
- 703 *Az ő causáját expedialyatok* – az ő ügyét adjátok elő
- 706 *providealyatok* – gondoskodjatok, vigyázzatok
- 707 *Nehogy szandektokban deficialyatok* – nehogy a szándékokotok hiányt szenvedjen, sérüljön
- 716 *citáltassanak* – idéztessenek
- 732 *publicanusok* – adóbérlők, adószedők
- 734 *praesumptiotok* – előfeltevésetek, vélekedésetek
- 766 *balsamoma* – balzsama
- 772 *a Romai sas elszaggattya* – utalás Jeruzsálem elfoglalására Kr. u. 70-ben
- 779 *gehennyába* – Gyehenna, Krisztus idejében Jeruzsálem szeméttelpe, a bűnösök holttestét is itt égették el. Később átvitt értelemben: a Pokol, vagy a tisztító tűz
- 787 *praesentáltatot* – bemutatott
- 798 *Decretumnak* – határozatnak
- 800 *exeqválnunk* – véghez vinnünk, eleget tennünk
- 801 *Justitiam, justitiam* – igazságot, igazságot!
- 813 *suppositum* – érvelés, az okok felsorolása
- 818 *supportállya* – elhordja, elviszi
- 819 *Quid? Volenti enim, non fit injuria* – akivel olyasmi esik meg, amit maga is akart, azzal nem történt igazságtalanság (jogi formula, Ulpianus római jogász nyomán: *Nulla iniuria est, quae in volentem fiat.*)
- 823 *concludalyatok* – végezzétek el, foglaljátok össze
- 863 *Moria hegyen* – Ábrahám ezen a hegyen akarta Izsákot feláldozni (1Móz 22)
- 867 *probus* – a jámbor, becsületes ember
- 873 *phenix* – fönix (madár), a feltámadás és az újjászületés jelképe. A legendák szerint időről időre elég, majd fiatalon újjászületik
- 913 *Apellálván fogom defensiom alá* – fellebbezve fogom védelmem alá venni

- 1012 *hatvankét hetek elmulván* – Hatvankét hét múlva megölik a felkentet, és népe nem lesz, hogy őt megtagadja (Dán 9,26)
- 1022 *subscribalyuk* – aláírjuk
- 1023 *invallide* – érvénytelenül
- 1032 *pronuncialtatot* – hírül vitetett, kijelentetett
- 1037 *purpurába* – bíbor köntösbe
- 1040 *consolálván* – vigasztalván
- 1045 *succedalt* – sikerült
- 1073 *concludálom* – foglalom össze
- 1078 *tirannus* – zsarnok, uralkodó
- 1108 *canczalariussa* – kancellárja
- 1123 *nám* – lám
- 1146–1151 *A mű törvény székiinkre, per viam apellationis, devolváltatot Krisztus halálának causájában itiljük, hogy igazán és legyitime procidáltatot, és judikáltatot, és irrite apeláltatot a Jésus elen tétetet Sententiat és azert autoritate nostra raboráljuk, approbáljuk, confirmáljuk serio imponálván, hogy az igazság ki szolgaltató constitutus ministerek által minél hamarább exemplaltassék is, minden törvény és prokátor bé tejllesztessenek* – „Törvényszékünkre fellebbezés útján érkezett, Krisztus halála ügyében úgy ítéljük (rendelkezünk), hogy az igazán és törvényesen eljáró és megítélt, s érvénytelenül fellebbezett Jézus-ellenes ítéletet tekintélyünkkel nyomatékosítjuk, jóváhagyjuk, megerősítjük, komolyan (szigorúan) meghagyván, hogy azt a kirendelt bírósági szolgáltevők (tisztviselők; segédszemélyzet) minél hamarabb lemásolják, és minden törvényt és ügyvédet (az ügyvéd nevét) beterjesszék.”
- 1159 *exacte* – pontosan
- 1164 *Beliál férfia* – az Újszövetségben Jézus ellenfele (2Kor 6,15). Az apokrif iratokban egy démon tulajdonneve, később az Antikrisztus megnevezésére is szolgált. Beliál az ördögök fejedelme, tehát a kifejezés jelentése: Beliálhoz tartozó, Beliál híve
- 1176 *executio* – az ítélet végrehajtása

Sebestyén Mátyás Tóth (?)

PASSION PLAY WITH TRIAL SCENES

ESSENTIAL DATA

The passion play is on pages 98–115 of *Liber exhibens actiones parascevicas*. The sources of the play have been analyzed in detail by Norbert Medgyesy S. (Medgyesy 2009, 226–231).

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

The Prologus tells the audience the story of the fall and informs them that this passion play will not discuss Judas' suicide or Peter's betrayal due to lack of time.

Scena 1

Peregrinus meets Pastor who is looking for his lost sheep (the 100th one). Peregrinus does not understand why that single sheep is so important, but Pastor tells him that the sheep is from his father's herd and he must find him even if he dies. He makes a promise: if he finds the sheep, he is not going to scold or hurt it, he will forgive everything.

Scena 2

Christ reveals that he is the one who was prophesied by the prophets and the patriarchs and tells people to follow him. Six lepers appear and he heals them. The sixth returns to thank him for his miraculous healing.

Scena 3

The high priests hold a council against Jesus, they are afraid that Jesus' followers will take their power along with their life. Judas sells his Master and leaves to capture him with the soldiers. Two devils are happy to hear the news, they tell Pluto to get ready to welcome Judas in hell.

Scena 4

Peregrinus meets the suffering, tormented Pastor again. The latter tells him that the lost sheep did this to him but he loves it nonetheless.

Scena 5

Jesus bids farewell to his mother („Valedictio”) and prophesies his resurrection in three days. He asks Magdalene to take care of Mary and tells her that she will soon see him again.

Scena 6

Jesus goes to the Mount of Olives to pray alone. Judas kisses Jesus who is captured and taken by the soldiers.

Scena 7

Advocatus appears to say that this procedure is unlawful, men have no right to condemn or judge God and he is going to protect Christ. He is countered by Pollicia who refers to human law that must be kept, otherwise the Romans destroy Jews. Advocatus foretells that the Romans are going to occupy Jerusalem with emperor Titus in 40 years.

Scena 8

Jesus is taken to high priest Caiaphas to be questioned. Advocatus dismisses all the charges but Pollicia and Invidia call false witnesses. The four false witnesses accuse Christ. Advocatus refutes all charges but Invidia is determined.

Scena 9

Majestas Offensa and Amor cite the laws of Moses (Gen 5,24) and vote for Christ's death, whereas Advocatus claims Christ innocent. According to Majestas Offensa, Christ accepted punishment from his own initiative, so it does not matter whether he is innocent or not. Judex summons the biblical patriarchs to vote, to decide whether Christ must die. Adam, Abel, Noah, Abraham, Isaac, Joseph and Job all vote for redemption. Advocatus comforts Mary by telling her that the trial is not yet over, he is going to appeal.

Scena 10

Amor and Majestas Offensa favour redemption, Advocatus refers to the Ten Commandments, the innocent Christ cannot be killed. Judex summons the prophets: Moses, David, Solomon, Isaiah, Jeremiah and Daniel vote for Christ's death. Judex announces the verdict. Advocatus promises Mary again to appeal.

Scena 11

Yet again, the scene starts with a debate between Advocatus and Majestas Offensa, then Judex summons the apostles to vote on redemption. Saint John the Baptist, Saint Peter, Saint Paul, Matthew, Luke and John all vote for redemption. Judex reads a detailed verdict in prose and closes the trial.

Scena 12

The lictors crucify Christ. Advocatus is under the cross and warns the audience to likewise accept their death and prepare for their final hour.

AUTHOR

In 1755, Sebastianus Tóth taught the beginner and intermediate grammar classes (*Fülöp* 1897, 12.) We know nothing about Mátyás Sebestyén Tóth, apart from the essential data. He was born in Csíkszentkirály in 1726 (as Mátyás Tóth). He became a Franciscan on 8 September 1747 and was ordained on 23 December 1752. He is considered to be the author of the passion plays performed on Good Friday in 1755 and 1756. He died in the Mikháza monastery (in Marosszék) on 6 February 1779. (*György* 1930, 292, 580)

SOURCE

The author of the passion play used the text of several earlier passion plays. The dialogue between Annas and Caiaphas was taken from the 1741 passion play (see play nr. 2 in *Ferences iskoladrámák* II.), Christ's farewell from Mary and the jubilation of the devils were cited from a text dated to the middle of the century (see the last play, nr. 12 in *Ferences iskoladrámák* II.). The passion play is divided into two distinct parts. The first six scenes follow the events of the Passion, from Jesus' farewell to Mary and to his arrest. In the next scene, the celestial trial starts with the instruction „Ad iudicium” and the passion play shows the trial until the end of scene 12. There are eight passion plays in Csíksomlyó with a *celestial trial* (*Fülöp* 1897, 31.), especially from the 1720s and 1730s but this is where these scenes play the greatest role.

The order of appearance and the words of the characters of the celestial trial are identical to the second (dramatic) Maundy Thursday sermon by Michael Stainmayr, Premonstratensian canon (*Jesu Christi Geistlicher-Gerichts-Prozess*), published in Munich at the end of the 17th century. (*Stainmayr* 1684).

The innocent Jesus has an ally in both plays: in Stainmayr's play it is Prediger, while it is Advocatus or Advocatus Christi in Csíksomlyó. In Stainmayr's play, Prediger is the judge (Richter) who summons and questions the assessors; in the Csíksomlyó play, Judex assumes the same role. (This means that Stainmayr unified the roles of Advocatus Christi and Judex in the character of Prediger.) The order of the „groups” (patriarchs, prophets, apostles) and characters questioned during the debate is the same, just like the essence of their opinion, the only difference is between the theses cited from New Testament apostles and evangelists. The Csíksomlyó drama text – just like Stainmayr's – refers to natural laws and those of mercy. (The text was published by: *Szelestei N.* 2003, 182–191.)

The enumerated similarities in structure and content suggest that Sebestyén Tóth knew Stainmayr's Maundy Thursday sermon or at least the yet unknown common source of the two texts. However, we cannot yet prove this, as Stainmayr's volume was not a part of the collection of the Csíksomlyó monastery's library (*Zvara* 2008) but the Nagyvárad Franciscan monastery had a copy.

PERFORMANCE

The passion play was performed on Good Friday, on 28 March 1755. Before the end of scene 4, there is an ambiguous reference to singing: „Fit Cantus Ovis comp.” There may have been a song beginning *Ovis comp.* (or *O vis comp.*). However, in subsequent song references of this passion play, the singing character is named (by character name or by description), so this is probably the situation here. Thus, the next two strophes (*Oh, jo és hiv pásztor*) are sung by a character called Ovis (the sheep already mentioned in the drama), followed by the Pastor (Jesus) addressing the character (*Oh, én édes juhom*). The song has 12-syllable lines, just like dialogues. On the basis of the number of syllables, several melodies may be suggested, all of them from the 18th century Transylvanian Franciscan *Deák–Szentés manuscript*. The melody of the mourning song beginning *Szomorú a halál a gyarló embernek* (in modern song books: *Ó, édes Megváltóm, ne nézd bűneimet, Hozsanna!* Nr. 247, *Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* Nr. 341) was included in the notes to the 1742 passion play from the afore-mentioned manuscript and Zoltán Kodály’s Bukovina collection (*Ferences iskoladrámák II, nr. 3*). The melody of the song *Mikor Máriához az Isten angyala* (from the *Deák–Szentés manuscript* and from folk music collection) was given in the notes to the previous, 1753 drama (nr. 3) in the present volume. The text used in the passion play may also be sung to the melody of the mourning song beginning *Ó, keserves jajszó* in the *Deák–Szentés manuscript* (see below; *Kájoni* 1676, 713 = *Domokos* 1979., Nr. 786, *Kájoni* 1719, 602, 1805, 335, 1921., Nr. 428; the verse is only identical to the printed melody in 1805; the scores published in 1821, those we see in folk music collections, were also written to a text of different syllables; see also *RMDT II.*, Nr. 302, *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979 Nr. II/302, *Dobszay–Szendrei* 1988.Nr. III/34, *Rudasné – Kővári* 2012, 287–289). Several folk music recordings of this melody may be listened to in the Sound Archive of BTK ZTI, usually beginning *Ó, édes Megváltóm, ne nézd bűneimet*, from collections from Udvarhely county (e.g. <https://zti.hungaricana.hu/hu/110393> or <https://zti.hungaricana.hu/hu/62540>) and Bukovina (e.g. <https://zti.hungaricana.hu/hu/79612> or <https://zti.hungaricana.hu/hu/43571>) (not all items beginning with *Ó, édes Megváltóm* belong here, as this text is also sung to other melodies, see above).

For scores see:

1. *Deák–Szentés manuscript*, 85 (*Kővári* 2013a, Nr. 180)

At the end of scenes 9 and 10, the Virgin Mary is singing a lament on the basis of the context (*Cantus Mariae*, then *Cantus Virginis*). There is no reference as to which lament it is. It was probably the lament of Mary beginning *Jaj, nagy kedven tartott*, with a melody often heard in Csíksomlyó performances of the previous years (*Kájoni* 1719, 124, 1805, 132, 1921, Nr. 172); the text was published in the previous volume of the present series, in the notes to the 1750–1767 passion play (*Ferences iskoladrámák II, nr. 12*), the scores were taken from an 18th century Transylvanian Franciscan manuscript, while its variant from folk music collection was published

with the 1741 play (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 2; cf. *Hozsanna!* Nr. 68; *Éneklő Egyház* Nr. 94, *Dicsérvjétek az Urat!* Nr. 94 and 94b).

The other song in the drama was probably a song specifically for Good Friday, from János Kájoni's song book, sang by the Virgin Mary in first person singular. The eight-strophe planctus beginning *Ah, ah, ah, jaj nékem, szomorúnak* is found in the first two editions of *Cantionale* (Kájoni 1767, 229 = Domokos 1979, Nr. 249; Kájoni 1719, 178), unchanged. Its melody (*RMDT* II, Nr. 273) is taken from the *Deák-Szentes manuscript*, and we also refer to the only folk music example whose recording may be listened in the Sound Archive of BTK ZTI (the starting sound is missing and from the middle of the melody, the Udvarhely singer – who otherwise knows several folk songs – sings in a lower tune because of the great range, <https://zti.hungaricana.hu/hu/62487>; see Szendrei-Dobszay-Rajeczky 1979, Nr. II/273, Kővári 2020, 239–242).

For scores see:

2. *Deák-Szentes manuscript*, 85 (Kővári 2013a, Nr. 78)

The celestial trial took place in front of the Lord's throne; due to the great number of allegorical characters and Old Testament figures, it must have been an interesting performance with rich scenics.

5.

Tóth Mátyás Sebestyén (?)

PASSIÓJÁTÉK DAGOBERTUS TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó,

1756. április 16. nagypéntek

[SZEREPEK:

PATER/PARENS DAGOBERTI
DINÁSTA
DAGOBERTUS
VIRTUS
MUNDUS
CARO
DIABOLUS
LUCIPER
MAMON
JUPITER
BETRABAK
ÁSMODEUS
DAEMON
CAUPO
BEATA VIRGO/MARIA
CHRISTUS
PETRUS
ANDREAS
JACOBUS
JOANNES
POPULUS
MATHAEUS
MULIER
FARISEUS PRIMUS
FARISEUS SECUNDUS
FARISEUS TERTIUS
DISCIPULI
CAECUS
VICINII
VICINUS
JUDEI
PARENTES [CAECI]
JUDEUS TERTIUS
JUDEUS PRIMUS
JUDEUS SECUNDUS
NUNCIUS
THOMAS
MARTHA
CIRCUMSTANTES
ACCUSATOR PRIMUS
ACCUSATOR SECUNDUS
ACCUSATOR TERTIUS
CAIPHAS
SERVUS CAIPHAE

ANNAS
JUDAS
DUX
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS
MILES SEXTUS
MILES SEPTIMUS
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
ANCILLA
ALIA ANCILLA
SERVUS
PILATUS
UXOR PILATI
HERODES
DIABOLUS PRIMUS
DIABOLUS SECUNDUS
DIABOLUS TERTIUS
DIABOLUS QUARTUS
VEXILEFER
CIRINEI SIMON
FABER PRIMUS
FABER SECUNDUS]

In Nomine Domini Amen.
Incipit actio Parascevice pro Anno 1756 Die 16 Aprilis

PROLOGUS

Christus *szent* vérével megváltatot hivek,¹
Kik itten felesen ma meg jelentetek.
Ha kerdem, hogy miért így *egybe* gyűltetek,²
Comediát látni talám igyekeztek?

5 De meg csalákoztok vélekedéstegekben,
Neis véllje senki aztot semmi keppen,
Hogy comediázzunk ebben az *időben*,³
Melyben szegen hazánk vagyon nagy inségben.⁴

10 Mert Isten ostora mindenfelől rajtunk,
Melyet vetkeinkel országunkra vontunk,
Szernyű insegekkel most szorongattatunk,
A fájdalom miat *alig* maradhatúnk.⁵

15 Ugyanis időre olyanra jutottunk,
Melyben minden felől sirattyuk fájjdalmúnk,
Remenség, félelem közöt vagyon sorsunk,⁶
Melybol konnyeséget csak Istentől *várunk*.⁷

20 Talam már kérdetek, mit kel cselekednünk,
Mivel lehet Istent jobban engesztelnünk?
Hogy foganatosab lehessen kérésúnk,
Hogy Isten haragját fordítsa el tollunk.

Meg mondom, de ugyan rá figyelmezzetek,⁸
Melyet buzgo szűvel hogy ha meg miveltek,
Istennek haragját meg engesztelitek,
S rollatok ostorát el térithetitek.

¹ szenvérével [Emendáltuk.]

² egy begyűltetek [Emendáltuk.]

³ edőben [Emendáltuk.]

⁴ Mélyben; vaggon [Emendáltuk.]

⁵ elig [Emendáltuk.]

⁶ kotzüt [Emendáltuk.]

⁷ [A szöveget kiegészítettük, az 1739-es passió prológusa alapján (*Ferences iskoladrámák* I. 13. sz.).]

⁸ mondon [Emendáltuk.]

25 Mi ez? Nem más, hanem a Christus halála,
 Mi erettünk felvet keserves sok kinnya,
 Mert Christus Jesus meg jelenvén fogatta,
 Pater Engelbertus amint írva hadta.⁹

30 Mondotta a Christus, és fel is fogadta,
 Hogy a' mely helységben ezen utat járja,
 Avagy csak egy személy buzgón látogatja,
 Az Isten azon helyt rontani nem hadgya.¹⁰

35 Fogatta, hogy testi s lelki ellenségtől
 Mindenféle kártól és veszedelemtől,¹¹
 Egy ilyjjen személyért sok féle inségtől,¹²
 Híven oltalmazza s megtartya ezektől.

40 Mit vélték, Christusban, egybe gyűlt nemzetek?
 Ha most ily felesen aztot mivelitek,¹³
 Velem egygyetemben buzgon esedeztek,
 Meg halgat az Isten, s leszen segetségték.

Csekély actionknak e lesz tehát czélja,¹⁴
 Miként az Istennek áldot szent báránya¹⁵
 Felaldoztatot, és volt bár nemis drága,¹⁶
 Mert ő az óvéiert kész menni halálra.

45 De hogy Boldogságos Szép Szűz Mariának
 Tisztelete nőjjön kősztink, aszszonyunknak,
 Meglen meg halallyuk a szent passionak
 Voltát, egy ifjat tamasztunk.

50 Ezen ifjat még kisded állapotban
 El hagyando vala attya arvaságban
 Tehát, hogy nevelné Isteni joságban,
 Dinástanak adá aqvitaniaban.

⁹ engerbertus [Emendáltuk.]

¹⁰ keserves halála / <t>csak egy személy által lesz tettetik soha / Isten azon helyet [A másoló teljesen értelmetlen szöveget írt a szakasz közepén, ezt az 1739-es passió prológusából (*Ferences iskoladramák* I. 13. sz.) vett részzel helyettesítettük. Ugyanakkor megtartottuk az 1756-os másolat szakaszzárlatát: *helyet rontani nem hadgya*, mert az logikusabb, mint az 1739-es *helyt soha el nem hadgya*.]

¹¹ Mindenfele [Emendáltuk.]

¹² személy jért sok fele [Emendáltuk.]

¹³ miveletik [Emendáltuk.]

¹⁴ actccionknak [Emendáltuk.]

¹⁵ báránnga [Emendáltuk.]

¹⁶ bá nemik drá [Próbáltuk emendálni.]

Mondván: légy helyettem atya e fiamnak,
55 Őis légyen fiad, mint nekem attyának,
Tanítsd, oktasd őtet, hogy az igasságnak
Uttyát kovethesse, s atya nyomdokának.

A hiv tútor mindgyárt fogá gondgya alá,
S mint maga szülöttét eppenugy tanitta,
60 Az Istent vétekkel soha né bantaná,
Sőt, mennyei attyát szeretné s imádna.¹⁷

Az ifiacskais tutor akarattyát,
Nem rest fullel halván istenes tanácsát,
Mindgyart fel fogada, hogy téremtő urát
Soha el *nem* hadgya, az ő alkotóját.¹⁸

65 De az álnok ördög világi hivsággal,
A világ és a test ravasz álnoksággal
Eleibe álnak szines prapticaval,
Es el felejtetik, mit *tett* fogadással.¹⁹

70 Azért e világrá fordítvan szemeit,
Az aitatosságnak le hanyá kontösét,
Vétek undoksága meg szálla a' szivét,²⁰
S aruba kitévé *sebesegett* lelkét.²¹

75 Nagy szovetseget *vett* világ fiaival,²²
Kezde vigasághoz ördög társaival,
Lelkét bé fedezé szornyű rutságokkal,
Istenét meg bántá világi hivsággal.²³

80 Eszt mihelyest kezde tutora megtudni,²⁴
Kére istenesen, ne késnék meg tenni,
De nem meltoztaték szavának engedni,
Hanem más nágy vétket kezde kigondolni.

¹⁷ sot szeret [Emendáltuk.]

¹⁸ nen [Emendáltuk.]

¹⁹ felejtetek mittet [Emendáltuk.]

²⁰ szivet [Emendáltuk.]

²¹ kitéve sebesetet lelket [Emendáltuk.]

²² vét [Emendáltuk.]

²³ hivsag [Kiegészítettük.]

²⁴ miheljeljen [Próbáltuk emendálni.]

Mind addig, amiglen minden örökségből,
Attyatol rá maradt draga kincseiből²⁵
Ki fogyot, s végtére tutora kedvéből²⁶
Kieset, s elkábat éppen az esegtől.

85 Midőn azért látná, hogy jut koldulásra,
Egyeb mindenünnen semi nincsen hátra,
Hogy mas földre menyen, magát reá adgya,
Busulási kozöt elis fog utara.

90 Egy vendég fogadot, ami helyen elér,²⁷
Üres lévén gyomra, oda mindgárt bétér,²⁸
Sajjalja esetét, mert egy falat kenyér
*Nincs tarisnyajaban, jollehet sehol se kér.*²⁹

95 A gazda, mivel hogy már bubajos vala,³⁰
Látvan Dagobertust, hogy szomoru volna,
Megkerde az okát, hogy miért busulna,
Melyet hogy meg kérdenek is, így szolla.³¹

100 Ilyen vig vagyok én, mint lác minden napon,
Minden, amit szivem kíván, elég vagyon,
Tanácsomot azért ha követed bátron,
Meggazdagittalak tegedet is nagyon.

Melyet meg igyir, hogy mindgyárt véghez viszen,
Ámbár az ördög is neki társa leszen.
Istenét el hadgya ez után egészszen,
Csak állapottyara még vissza mehessen.³²

105 Ellennemond mindgyárt teremtő urának,
Ellennemond és a dicső menyországnak,³³
Az ördögöt valja Istene s urának,
És poklot válaszsza örök szallasának.

²⁵ attgatol ra marat; kincseiből [Emendáltuk.]

²⁶ kifogjot végtere [Emendáltuk.]

²⁷ olér [Emendáltuk.]

²⁸ bétér [Emendáltuk.]

²⁹ nmgs tarisnyaja lo jollehet seho kér [Próbáltuk emendálni. A *kér* két sor közé beszúrva.]

³⁰ gorda [Emendáltuk.]

³¹ kedanek [Emendáltuk.]

³² meg [Emendáltuk.]

³³ dicső megyországnak [Emendáltuk.]

110 De a Szüz Mariát, mivel kis korában
Tisztelni szokta vot gyenge állapotban.
Most sem tagadgya meg ily nagy szorulásban,
Söt, készeb meg halni ezér gyalázatban.³⁴

115 Eszre vévén azert, mely szennyes vetekben,
Hevertetet legyen s Istentelenségben,
Szívvel furdalya kis biro lelkében,
Gondlkodek, mikent bocsanatot nyerjen.

120 Fel kel hamarsággal, s megyen a templomba,
Szemeit nem meri vetni az oltarra,
Mivel nagy buneit ő nyilván megvaljja,
Sirván vétkeinek bocsánattyát várja.

De a Jesus képe, mely ottan tartatot,
El fordittya tőlle orczáját, hogy aztot
[...] s tolle bocsanatot³⁵
Ne várná, órdőgnek, mert már szállást adot.³⁶

125 Ezt látvá, azt fujja álhatatossággal,
Kéri, engedgyen meg, s alázatossággal³⁷
Legyen őhózzája még irgallmassággal,
De a kep hozzája fordul egész háttal.

130 A Boldogsagos Szüz patrociniomát
Kéri, hogy mutassa neki anyasagát,
Mert másként nem nyeri bune bocsanattyat,
Hanem valja lelke örök kárhozattyát.

135 A Szent Szüz mindgyárást kéri áldot fiát,³⁸
Hogy ne nezze szegény lelke undokságát,
Ha nem szent vérenek tekencse foljását,
S adgya meg e fiyu büne bocsanattyat.

140 Eztet világosban az egész munkabol
Kiki észre veszi, ha a kiáltásbol³⁹
Magát tartoztattya, és szent indulatbol
Meg halgattya végig s aitatosságbol.⁴⁰

³⁴ keszeb nezer [Emendáltuk.]

³⁵ [Olvashatatlan rész.]

³⁶ mar szarcsot [Emendáltuk.]

³⁷ Keri [Emendáltuk.]

³⁸ keri [Emendáltuk.]

³⁹ keki [Emendáltuk.]

⁴⁰ végeg [Emendáltuk.]

SCENA PRIMA

(*Pater Dagoberti cum filio suo exit et perorans recommendat eundem curae Dinastae.*)

PATER DAGOBERTI ⁴¹

Szorongatásokkal kornyül vagyok véve,
Meljekkel meg vagyok nagyon terheltetve,⁴²
Feltet szándékomat miként vigyem végbe,
Hogy feltet utamon mehessek készülvé.

145 Mivel az idonek látom változosat,
Tavasza fordulva vidám állapottyát,
Nem tudhatom pedig utamnak határát,
És vissza jötemnek óráját vagy napját.

150 Szükséges lesz tehát, ha teszek rendelest,
E kis fiacskámrol Dinástának hagyást,⁴³
Nehogy árvaságban szenvedgyen kárvallást,
Vagy neveleseben valjon fogyatkozást.

155 Dinásta, fiamnak légy gondviselöje,⁴⁴
Kis fiacskámnak is fel nevelője,
Sok izadásodnak leszek fizetője,
És faradságodnak meg könnyebbítője.⁴⁵

160 Téged választlak e fiam tutorának,
Ő neked engedgyen, mint nékem, attyának,
Tanisd, oktasd őtet, hogy az igasságnak
Uttyán neveltessék atya nyomdokának.

DINÁSTA (*ad Parentem:*)

Föl veszem örömet gongyát e fiadnak,
Heljet adok neked s minden szavaidnak,
Ezentul ismérjen engemet attyának,
Enis ugy kedvezek néki, mind fiamnak.

⁴¹ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

⁴² terhertetve [Emendáltuk.]

⁴³ fiacskánrol [Emendáltuk.]

⁴⁴ fiamnak [Emendáltuk.]

⁴⁵ könnyöbbittoje [Emendáltuk.]

PARENS DAGOBERTI⁴⁶ (*ad filium:*)

165 Én kedves fiacskám, ehol Dinástának
Gondviselésere bizlak tutorának,
Azért ugy engegy te parancsolattyának,
Ne hogy nagy tőrébe essel az átoknak.⁴⁷

170 Dinástát ezentul heljettem atyadnak,
Ismerd, mert ő ismér tégedet fiának,⁴⁸
Ne szomorisd őtet, hanem mind atyádnak,
Ugy keressed kedvét vagy szülő anyadnak.⁴⁹

175 Akársze hát, fiam, az ő kegyelméből,
Neveltetni immár sok jo erkölcséből,⁵⁰
Hogy a gonosz világ, ördög s test tőréből
Meg szabadittatnál szörnyü inségéből.

180 A vagy inkább akársz vétek örvényében
Neveltetni és mas egyeb insegekben?
Végre iszák legyen hátadon s ellenben,⁵¹
S azonnal essenek lábaid bilíncsben.⁵²

DAGOBERTUS (*ad Parentem:*)

Oh, szerelmes atyám, s minden kívánságom,
Előtted hád legyen szabad egyet szolnom,
Nagy bátorságosan mit akarsz, megmondhat.⁵³

185 Én az úr Istennek vagyok ajjándeka,
Neked, kedves atyám, egy szülőt magzattya,
Azért bánat avagy keserűség árja
Nem akarok lenni, sőt, vidamittojja.⁵⁴

190 Igérem magamot kész szolgalattyára,⁵⁵
Graciámnak tartom meltónak arra,
És elégségesnek parancsolattyára
Ismér, én kesz leszek akár mi munkára.

⁴⁶ DAGOBERTI PARENS [A szerepnevet egységesítettük.]

⁴⁷ torebe; atoknak [Emendáltuk.]

⁴⁸ ismer<t>d [Ráírással javítva.]

⁴⁹ keresset szülő [Emendáltuk.]

⁵⁰ elkolcséből [Emendáltuk.]

⁵¹ s házadon s [Emendáltuk.]

⁵² azonhal bilíncsben [Emendáltuk.]

⁵³ PARENS (*ad Dagobertum*) [A sor mellett a margón téves szerepnév, valójában Dagobertus szövege folytatódik.]

⁵⁴ sot [Emendáltuk.]

⁵⁵ Igrrem [Emendáltuk.]

PARENS *DAGOBERTI* (*ad Dagobertum*):⁵⁶

195 Az Isten, kívánom, minden féle jokkal
Algya meg szulóttam, kegyes akarattal,
Hogy Dinástát soha te szomorúsággal
Ne illesd, sőt neki légy vigasztalással.

Dinásta, én hozzám valo szerelmedert,
Bizom az Istenben, hogy tereád azért
Áldását terjeszti jótéteményedért,
S meg halgat mindenben az én kerésemért.

200 Már útnak eredek, hanem az Istenben
It hagylak, s kívánom, hogy vissza jőtömben
Oh, *éljél* mostan frís, jó egészségben,⁵⁷
Fiammal lássalak mit ketten életben.

DINÁSTA (*instruit Dagobertum*):

205 Vesd fel szemeidet, fiam, az egekre,
Szent Dávid kiralyjal a titkos helyekre,
Nézd az ég pitvarat s figyelmez ezekre,
És abban tündöklő szép fényeségekre.⁵⁸

210 Nezd a csillagoknak sok különbsegeket,
S ők mit ékesíték ot fen az egeket,⁵⁹
Nagyob tündoklessel dalnak egyebeket,
S mint mutattyak éjjel-nappal az időket.⁶⁰

215 A napot tekens meg, mint fenlik az égen,
Úgy, hogy szép vilagot a föld tolle vegyen,
Mert környűlve járván akár hova mégyen,⁶¹
Mindenűt hasznot tesz, nincs, hol fel ne keljen.

Okoson ezeket, hogy ha meggondolod,
Amint majd én töllem bővebben meg hallod,
Az egi jeleket csak semminek vallod,
Bunnek undokságát mikor meg kóstolod.

⁵⁶ PARENS ad [A szerepnevet egységesítettük; a rendezői utasítást kiegészítettük.]

⁵⁷ edeld mostam [Emendáltuk.]

⁵⁸ fényeségekre [Emendáltuk.]

⁵⁹ ekesíték; égeket [Emendáltuk.]

⁶⁰ appal [Emendáltuk.]

⁶¹ kornylulve [Emendáltuk.]

220 De ezek mind semmik, ha Istenhez vettyűk,
Mind egy légy vagy szunyog, mégis nem érthettyük,⁶²
Az ő nagságokat eszre sem vehettyuk,
Meltok hát, hogy ha mi a bűnt megvetjük.⁶³

Mely miat el vesztyük Istent s az egeket,
225 Azok pitvariban futó szépségeket,
Hogy meg becsuljed, hát szeressed ezeket,
Főként Istent, halgasd tovább intesemet.

DAGOBERTUS

Ismérem magamot kotelesnek lenni,
Azért meg akarok tolled taníttatni,
230 Valamit jóvallasz, aztot cselekedni,
És az ellenkezőt meszszüre kerülni.

DINÁSTA

Midőn, fiam, világ, test, őrdog késérnék,
Tekincsd az egeket és talam [...] ⁶⁴
Amit szent forrásból fel jegyeztettenek:
235 Váras kő falai, melybe mit tegyenek?

Mondgya, hogy negy szegű a menyei váras,
Sem ejjel, sem nappal kapuja *nem* záros,⁶⁵
A fala és [...] utcaja *nem* sáros,⁶⁶
Nincsen teljességgel abba semmi káros.

240 Van a szent várasnak tizenkét kő fala,
Nagy drága köveken külön külön álva,
Az elsőnek jálpis a fundamentoma,
A másnak zaphirus, mint Szent János írja.

A harmadik kőfal kálcsedoniusra,
245 A negyedik pedig drága svaragdusra,
Az ötödik vagyon fenyes sárdonisra
Fundálva, s hatodik a szép sardiusra.

⁶² mégis; érttyukhettyük [Emendáltuk.]

⁶³ megvet [Emendáltuk.]

⁶⁴ [A sor végén a tinta megfakult, olvashatatlan a szó.]

⁶⁵ em [Emendáltuk. A *nem* szó elhalványult, bizonytalan olvasat.]

⁶⁶ [Olvashatatlan szó.]

Chrisolitus kőre a hetedik épült,
Bérissussal pedig nyolczadik ékesült,⁶⁷
250 Topássus kővel kilenczedik szépült,
Chrisopratus kőtől tizedik fényesűt.

Tizenegygyedik fal a hiacintuson,
És tizenkettodik szép ametitusál,
255 Melyek ékessége mind eszedbe jusson,⁶⁸
Midőn őrdőg késért, hogy bűnre hozhasson.

Tizenkét kapujja van a szép városnak,
Melyek külön egy egy drága gyöngyből állnak,⁶⁹
Utcájait Szent János írja szép aranyának,
S azok mind a [...] helyen csillognak.⁷⁰

260 Pontosan gondold meg tehát e dolgokat,
S ezeknek örökké allandóságokat,
Ellenben vedd észre a gonosságokat,⁷¹
Melyre ördek bátor [...] is magokat.⁷²

265 Mindazáltal léssen őrók büntetések,
Mivel arra méltán azok érdemesek,
Ha halálos bűnnel rutok s fertelmesek,
Nem szükség ezekről, hogy tanittast tégyek.

270 Azért, fiam, kerülöd a szabad életet,
Melynek már pokolban nagy kin kessittetet,
És szolgálat alá szent vállalástis tet,⁷³
Fogyván ély Istennek, amig időd lehet.

DAGOBERTUS

Valamit jóvallasz, aszt sziből akaróm,
Amit pedig tiltasz, kerülőm s utalom.

⁶⁷ ekesült [Emendáltuk.]

⁶⁸ ekessége [Emendáltuk.]

⁶⁹ állnak [Emendáltuk.]

⁷⁰ [Olvashatatlan szó.]

⁷¹ véd [Emendáltuk.]

⁷² Mely ró [Emendáltuk. Utána olvashatatlan szó.]

⁷³ pállalatis tet [Emendáltuk.]

SCENA SECUNDA

DAGOBERTUS (*gracias agit pro creatione Deo:*)

275 O, megfoghatatlan, teljes Szent háromság,
Atya, fiu s Lélek, egy bizony uraság,
Harom személyében Isteni valóság,
És egy allattyaiba véghetetlen jószág.

280 Nyomorúlt féregecskéd alkottad semmiből,
Véghetetlen hozzám valo kegyelmedből,
Lelket nékem adtál nagy szeretetedből,
Ókósságot adtál gondviselésedből.

285 Illy nagy jó voltodért én viszont mit adgyak?
Nagy szeretetedért nincs mit bémutassak,
Hanem mindenekért szivemből áldalak,
S irgalmasságodért *én* felmagasztallak.⁷⁴

Valahun már járok, tégedet urallak,
Minden pihentésben szivem szerent áldlak,
Soha nagy vétékkel téged nem bántalak,
Sőt, örök hivséggel fogadom, szolgálalak.

DINÁSTA (*videns Dagobertum gratias agentem prostratus agit:*)

290 Oh, örökkévalo, teljes Szentháromság,
Atya, fiu s lélek, egy igaz valóság,
Akitől származék minden féle jószág,
S valami tolled nincs, a csupa gonosság.

295 En is hálát adok vigasztalásodnak,
Kegyess gráciádban tarcs meg szént nevedért
Ez ifiat, nehogy jótéteményidért
Háládatlan légyen, a' te kegyelmedért.

(*Conversus ad Dagobertum:*)

300 Fiam, emlékezzél Isten jóvóltáról,
Ma teveled közlőt vigasztalásáról,
S feledéken ne légy a te alkotódrod,⁷⁵
Menynek és a földnek hatalmas uráról.

⁷⁴ el [Emendáltuk.]

⁷⁵ legy [Emendáltuk.]

Im, azért bocsátot szabad akaratra,
Hogy szabad légy menni jóra es gonoszra,
A bűnt távoztassad, hogy őtöt haragra,
305 Ne indisd fel azzal a boszuállásra.

DAGOBERTUS

Oh, árva fejemnek légy hivib tutora,⁷⁶
Hogy vinne engemet a gonosság arra,
Hogy tollem bántodgyek az egeknek ura,
Készeb leszek inkább szállani pokolra.
310 Sőt, egész éltemben őnéki szolgálni
Kivánok, szent nevét szivemből áldani,
Soha meg nem szűnöm az Istent imádni,
Teljes buzgóságát szivemnek mutatni.

VIRTUS (*comparet:*)

En vagyok Istennek az ő öröksége,
315 Emberekért küldot mennyei szentsége,
Hogy akinek volna velem egygyessége,
Annak az Istennél lenne öröksége.
Könnyen nem adhatom aztot az embernek,
Mindazáltal tűrók én barátim lesznek
320 Azokis, kik ellent mondanak a testnek,
Világnak, őrdögnek s minden féle bunnek.

Azért, Dagoberte, te ugy gondolkodgyal,
Az én beszédémre most ugy gondokodgy,
Hogy valamikeppen tolem *el ne váljal*,⁷⁷
325 Masként el kárhozol, bizonyos légy azzal.

Világ, test és őrdög, soha nem nyugosznak,
Sok ezer napokót tollem el szakasztnak,
De az én papjaim addig predekálnak,
Hogy néha egy kettőt megis viszá hoznak.⁷⁸

330 Virtus az én nevem, halhattad, ugy tudom,
Hirem s dicsőségem nagy, mindenút látom,
Én a rut vétkekkal be nem mocsokolódom,
Mert önnön magamban a bunt sem halhatom.⁷⁹

⁷⁶ legy [Emendáltuk.]

⁷⁷ elnevaljal [Emendáltuk.]

⁷⁸ noha [Emendáltuk.]

⁷⁹ önnön [Emendáltuk. A *-hatom* beszúrva a sor fölé.]

335 A ki soha nem vét, annak társa vagyok,
Ha vét pedig s megtér, mindgyárt mellé állok,⁸⁰
Az igaztol soha én el nem szakadok,
Minden szavám igaz, hamissat nem szollok.

340 Nem vagyok én kevély, fősvény vagy parázna,
Irigység, torkosság nincs én bennem soha,
A haragtartásnak nem vagyok szállása,
Se nem foghat rajtam semmi bűnnek szöldgya.

345 Világ, test s az őrdög az én ellensegim,
Elvonszák mellőllem szép, kedves fiaim,
De ugyan maradnak még kevés fiaim,
Kikben vannak nékem nagy gyönyörűségim.

Kik közül, fiácskám, mivel hogy ismérlek,
Azert mellém mostán közeléb ally, kéllek,⁸¹
Buzgo szeretettel felettéb intelek,
Hogy soha ne engedj ellenségemnek.

DAGOBERTUS

350 Valamennyi őrdög pokol fenekében
Vagyon, el szaggasson engem inkább itten,
Hogy sem szegen lelkem békevervén bűnben,
Vétkezem és álljak a nagy Isten ellen.⁸²

SCENA TERTIA

MUNDUS

355 Ah, miként a virtus magát hányá, veté,
Dagobertus fiát ugyon bátorgatá,
Hogy mellém ne aljon, valóba untatá,⁸³
Sőt, ellenem járjon, arra is tanitta.

360 Ugyan dicsekedék fogadot fiával,
Kit magához kapcsolt nagy fáradságával,
Kinek fizet majdon buval és bánattal,
És fejjét bé tölti melankoliával.

⁸⁰ meg ter [Emendáltuk.]

⁸¹ mellem [Emendáltuk.]

⁸² aljak [Emendáltuk.]

⁸³ melle [A sor végén nem látszik a tinta. Emendáltuk.]

365 Én nem dicsekedem semmit fiaimmal,
Kik száma egyezék tenger hobjaival,
Nem járok utannok annyi fáradsággal,
Megis mellém álnak nagy roppant csoporttal.⁸⁴

Ugyhogy fiaimot meg nem számlalhatom,
Mert hogy világ vagyon, mind ennyim, en tudom,
Bátor akarnámis, el nem tagadhatom,
Hogy minden emberem hatalmamban tartom.⁸⁵

370 Ha ártatlan vótis, tudok én bűnt tenni,⁸⁶
Tudok kevelkedni s árvát nyomorgatni,
Tudok irigykedni s erőszakot tenni,
Nagy szabadságomat meg nem zabolázni.

375 Azért minden népek fejet hajtnak nekem,
Mert az ő szájokót szabadon eresztem,
Ezekben bizom en, s most gyönyörködhetem,
Velle a jövőndőt, ha el felejtetem.

380 De Isten büntesse Dinástát s másokat,
Addig kiabálják pokólt s menyőrszágot,
És a mi leg nagyob, örök valóságót,
Mig Dágóbertusban nékem tőnek gancsot.

385 Ah, mit busulodom, vagyon két pajtársom,
A test és az ordog, nem vallom hát károm,
Mert általlok ötöt meg hozám kaphatom,
S akoron bételék minden kívánsagom.

(Hic exeunt Diabolus et Caro.)

Igen jól jöttetek, ket hetes ecseim,⁸⁷
Haljátok én nekem keserves panaszim,
Nemely dolgaimban vannak busulásim,
Kérlék, hogy legyetek mindenben tanácsim.⁸⁸

⁸⁴ mellem [Emendáltuk.]

⁸⁵ hatalmadban tart [Az utolsó szótagot pótoltuk.]

⁸⁶ vótis [Bizonytalan olvasat, emendáltuk.]

⁸⁷ jötteteket [Emendáltuk.]

⁸⁸ [A *tanácsim* utolsó szótagja a sor fölé besúruva.]

CARO

- 390 Amit tanalhatok te *segedelmedre*,⁸⁹
Meg lesz, én esküszöm a nagy Jupiterre,
Mindent fel keresek te ellenségedre,
S járok télyességgel az ő veszelyére.
- 395 Semmit ne fely, világ, mert melletted lészek,
Mert én mesterséggel nagy csavarást teszek,⁹⁰
Vizet megzavarni a lábaim keszek,
A hol nem gondolnád, ot is eszköz leszek.
- 400 Mert én leg közeléb vagyok a lélekhez,
Az *én* miattam van közeléb veszelhez,⁹¹
Valamit akarok mindent viszek véghez,
De te, sem az őrdóg nem férhettek *ehhez*.⁹²
- 405 Nekem minden renden nagy hatalmam vagyok,
Egyút uralkodom szegenyen s gazdagon,
Sokszor szégyent tészek aitasokon,
Emberkedgyünk, világ, hát mindketten bátron!

DIABOLUS

- Világ és test, hallám, miről beszélgettek,
De heába néktek minden mesterségtek,
Mert énnállam nélkül véghez nem vihettek
Semmit e világon, nincs arra erőtek.
- 410 En vagyok tinéktek, errőből aratók,
Valamiben vadtok, azt el nem kapjátok,
Nagyon váslik néktek, látom, fogaitok,
De ha én nem lészek, majd belém akattok.⁹³
- 415 Mert tégedet, világ, csak hamar megvetnek,
Bársón kőntős helyet szőrzákba öltőznek,
Az után mingyarást klastromokba mennek,
És holtokig otton szolgálnak Istennek.⁹⁴

⁸⁹ *segelmedre* [Emendáltuk.]

⁹⁰ *csavarát* [Emendáltuk.]

⁹¹ *ét* [Emendáltuk.]

⁹² *ezez* [Emendáltuk.]

⁹³ *arattok* [Emendáltuk.]

⁹⁴ *És holtokig és holtokig* otton [Emendáltuk.]

Téged pedig oda bé nem bocsátanak,
Hát kevés haszna *van* fogad váslásának,⁹⁵
420 Igy szükség magadot mondgyad vak szállónak,
Szived, fejed majdég hanyaba tolognak.⁹⁶

Teis, nyomorúlt test, csak hamar ellankacz,⁹⁷
Egy keves bajt más talpal csinálhacz,⁹⁸
Azert te magadnak mit tulajdonithac⁹⁹
425 Minket követokben? *Jobb* inkább, ha halgacz.¹⁰⁰

*LUCIPER*¹⁰¹

En vagyok Luciper, kevelség Istene.

*MAMON*¹⁰²

Én vagyok a Mamon, gazdagság istene.

*JUPITER*¹⁰³

Én vagyok Jupiter, minden bűn Istenne.

*BETRABAK*¹⁰⁴

Én vagyok Betrabak, torkosság Istene.

*ÁSMODEUS*¹⁰⁵

430 En Ásmodeus, bujaság Istene,
Világnak és testnek ura és vezére,
Minden bűnösöknek csalója s vesztője,¹⁰⁶
Pokolra vivőjje, s orokké győtrője.

435 Nem szeret it engem senki evilágon,
Megis mind bolondok, meg állanak szómon.
Emberek is kapnak, mikeppen hal horgon.

⁹⁵ hasznadon [Emendáltuk.]

⁹⁶ Szited majdég [Emendáltuk. A sor második felét nem tudtuk értelmezni.]

⁹⁷ ellankác [Emendáltuk.]

⁹⁸ mas [Emendáltuk.] talpa<d>l

⁹⁹ talajdonithac [Emendáltuk.]

¹⁰⁰ jób [Emendáltuk.]

¹⁰¹ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹⁰² [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹⁰³ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹⁰⁴ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹⁰⁵ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹⁰⁶ vesztőve [Emendáltuk.]

MUNDUS

Nosza, segelyjeteK hát e nagy bánatban,
Mert már oda vagyok egész praptikamba.

DIABOLUS

440 De miért kesergesz, ó, világ ennyire?
Mi az, amiért ily bu szállot szivedre?
Miért fordított szodot nagy keserűségre?
Ne busuly, majd dolgoz fordul nagy örömrre.

MUNDUS

445 Ah, hogy ne busulnék, mert engem követni
Dágobertus eppen nem akar imadni,
A felet engemet erőssen átkózni
Méreszlet, mennyire meg lát, el kerülni.

DIABOLUS

450 Ne fely semmit azért, mert ha ide kapom,
Minden mestersegem eleibe rakom,
El hid azt bizonynyál, szivét meg lagyittom,
Majdég szegen lelkét tőrunkbe akasztom.

CARO

Mennyűnk el utánna, it ne álmadozzunk,
Inasok modgyára neki udvaroljunk,
Ugy inkább hajthatyuk őt mellénk, bizhatunk,¹⁰⁷
Mert bé fogja venni mi tanácsunk.

(Hic procedit Diabolus ait:)

DIABOLUS¹⁰⁸

455 Jo napot teneked, kegyes ifiacskám,
Sok ezerek közül választott fiacskám,
Halgas egy szavamra, kedves alákocskám,
Mert veled szollani erőssen kivannám.

DAGOBERTUS

460 Ah, mely szépen szollál, mi neved tenéked,
Honnan jöttel, hogy én velem kel beszelned?
Amint által látám, talam aztot véled,
Hogy velem labozni jó volna tenéked.

¹⁰⁷ hajdhátyuk [Emendáltuk.]

¹⁰⁸ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

DIABOLUS

En vagyok az, aki minden bus sziveket
Még vidamítottok s keserves lelkeket,
465 Fel *derittem* kedvét a keserűségnek,¹⁰⁹
És fel hozom napját a gyönyörűségnek.

Dagoberté azért, kedves, jó barátom,
Ennekem tebenned mely nagy vigasságom
Lenne, kérésemre ha lennel pajtársom,
470 Azért szépen kérlek, ne vesd meg tanácsom!

Ha ez Ifiu s ritka gyenge termetedre,
Nézz mindennél *kedvesebb* szemeljedre,¹¹⁰
Ely most egy kevesset ifiu kedvédre,
S ilyjen hamar magad ne ereszd veszélre.¹¹¹

CARO

475 Vigagy ma mivelünk, nyaljas társaidban,
Domboljunk s tánczoljunk Ifiusagunkban,¹¹²
Mulatozzunk együtt ekes ének szóban,
S örvendezzünk moston hangos musikakban.¹¹³

480 Imádság, bőjttolés tollünk meszsze legyen,
Drága ételeket a szakács készítsen,
Külőm külőmb féle bort igyék ma minden,
Testi kívánságnak mindene engedgen.

MUNDUS

A még időd vagyon, vigagy életedben,
Vigaságnak helje holtod után nincsen,
485 Azért ne rothagy el tunya henyélésben,
Hiszen vagy öltoszve szép színű köntősben.

Jobb ez után legyen korcsoma templomod,¹¹⁴
Hazukság és szitok, átok imádságod.
Akit te meg csalhacz, legyen mulatságod,
490 Aitosságtól őrizd igen magad.

¹⁰⁹ fel terittem [Emendáltuk.]

¹¹⁰ néz [Emendáltuk.] kedvese<>nel [Olvashatatlan törlés; emendáltuk.]

¹¹¹ oressz [Emendáltuk.]

¹¹² Ifiusag[...]ban [Az elhalványult tinta miatt hiányzó szótagot pótoltuk.]

¹¹³ musikak [Emendáltuk.]

¹¹⁴ jób [Emendáltuk.]

DAGOBERTUS

Jó barátim, hallom tanács adástokat,
Tetczik, s helben hagyom ti jovallástokat,
Ez után tarcsatok, *mint* barátotokat,¹¹⁵
Mindenkor bétoltóm szép kivanságtokat.

DAEMON

495 Nosza, hát, vigadgyunk, kedves jóbarátom,
Ámbár, ha egész nap dombolunk se bánom,
Csak legyen neked s nékem vigaságom,
Mig világban élek, mert csak azt kívánom.¹¹⁶

(*Fit brevis musica.*)

SCENA QUARTA

(*Mundus alluit Dagobertum, et Dagobertus sermonem
Vitae licenciam effundet.*)

MUNDUS

500 Jaj, mind várlak, [...] kedves virágocskám,¹¹⁷
Hogy eljőnél hozzám, kedves alakocskám,
Az én fiam lesz te, azt tudni kívánnám,¹¹⁸
Mond meg sietséggel, mert jódat akarnám.¹¹⁹

505 Edes Atyád neked én akarok lenni,
Sok szép gazdagságot tenéked szerezni,
Uri méltóságot s tesztesseget tenni,
Tegedet, csak sies engemet követni.

DAGOBERTUS

510 Már hiszem, hallottad regen fogadasom,
Hogy veletek léssen nékem mulatságom,
Test, világ és őrdög ezután pajtarsom,
Melyjen [...]ni erőssen [...]¹²⁰

¹¹⁵ mit [Emendáltuk.]

¹¹⁶ az [Emendáltuk.]

¹¹⁷ [Olvashatatlan szó.]

¹¹⁸ kívannam [Emendáltuk.]

¹¹⁹ jódot; akárnám [Emendáltuk.]

¹²⁰ [Értelmezhetetlen, olvashatatlan szöveg.]

Ugyanis, mert sok hely vagyon sok méltóság,
Külomb féle rend beli uraság,
Hadi vitezek közt sok szép kapitánság,
Akiket követni bizony nem bolondság.

515 Azért én lakásom leszen iljeneknél,
Örömet udvarlok e féle rendeknél,
Mert kedves ónalok szép ifiu legennél,
Tudom, hogy semmi nincs az jeles vitéznél.

520 Fejedelmi udvart ekesit ily személy,
Uri palotákkat nem szál meg seregely,
Nem kell otton oljan, aki merő fekely,¹²¹
Hanem ki ily csinos, a' kedves mindennel.

525 E világ ennékem örök boldogságom,
Sok gyonyorúségben itelni kívánom,
Minden örömmömet mullatságban tartom,
Sok elmetörésben magam nem fonnyáztom.

530 Mi haszna vilagon élni szomórkodva,
Mert ha ötöt-hatót úthet a nagy ora,¹²²
Mingyart abba járok, mikent musikásra
Verhessem mágamot, tánczoló dámákra.

Nekem most az údő bizony azt jovalja,
Hogy most, amég vagyok szép ifuságba,
Magam ne kábitcsam a sok busulásba,¹²³
Mert meg emesztene, mint vasat a rosda.

535 Bolondság busulni s magam emesztetni,
Aki sokat busul, meg kezd az őszűlni,
Az után senkinek sem fog ő tetczeni,
Job a vigóságban tehát őrvendezni.

540 Vigagy, tehat moston, jo kéncses szivem,
Fel ekesittetet gyenge, kartcsu testem,
Hogy mások is lássák én fris oltőzetem,
De ha szeb volnais, nem volna kár nekem.

¹²¹ kel [Emendáltuk.]

¹²² oromin [Emendáltuk.]

¹²³ gábitcsam [Emendáltuk.]

DINÁSTA

Fiam, gondolkodgyál, minap mit fogadál,
Istennek s énnékem eskúessel, mondál,
545 Hogy test, világ, őrdög után nem indulnál,
Lám, egy kis hivségert megis meg[...].¹²⁴

DAGOBERTUS

Meg untad életed, azért predicallosz,
Hogy en is megunnám, *abba* bizon nem *lác*,¹²⁵
Mert élek világon s *tés* velem mulathacz,¹²⁶
550 Máskent én nem bánóm, estégis, ha ugacz.

VIRTUS

Most még időd vagyon, migy elsz e világon,
Szolgalyni Istennek ne halasz hoszszason,
Megmutáttya hozád kedvét irgalmason,
Csak intésem ved bé, s járj az igaz uton.¹²⁷
555 Eregy, meny dolgodra, te világnak csufja,
Mert az iljen embert világ meg utalya,
Én pedig őneki tetczem mind virágja,¹²⁸
Kerti viraga kozt felnót violacska.¹²⁹

CARO

Tekentetes, nemes urfi, semmit velle
560 Ne gondoly, s ne halgas azok beszedere,
Hanem inkább tekincs szep, fris termetedre,
Minden viragoknál ekesb szemeljedre.

DIABOLUS

Gyalázatot tennél uri nemzeteden,
Kapnal a nyomoru, szigoru életen,
565 Azon bizon meltán csudalkoznek minden,
S azt tartaná bizony, hogy nem vagy eszeden.¹³⁰

Sok szép joszágodot s minden bonomidot
Fél szemmel nézed e, ha mit van magadot,
Vesd ki a fejedből iljen bolondságot.

¹²⁴ [A sor vége értelmezhetetlen.]

¹²⁵ unnán láb [Emendáltuk.]

¹²⁶ tés [Emendáltuk.]

¹²⁷ jár [Emendáltuk.]

¹²⁸ mid [Emendáltuk.]

¹²⁹ virala [Emendáltuk.]

¹³⁰ az tartana [Emendáltuk.]

DINÁSTA

570 Fiam, Dágoberte, nezd szívem bánattyát,
Tekincs edes atyát, szüloednek hagyását,
Ne kövesd a vétek s gyönyörűség uttyát,
Most még időd vagyon, tarcs penitanciát.

DAGOBERTUS

575 Jó volna, jó apjok, a penitencia,
Nem szoktam én ahoz, hanem uraságra
Szült engem az anyam, ilyeneltőságra,
Lennel egy fris táncos, szaporán kesz raja.

DINÁSTA

580 Rosz ember, annira jó akaratomot,
Te hozzád mutatot sok szép graciámat,
Sok rendekben hozzád valo irgalmamót,¹³¹
Haládatlan, meg utaltad jó voltomat.¹³²

585 Atyádról ily hamar el felletkeztéle,
Ily hamar szolgálja véteknek lettele,
Te a tobzódásnak ily hamar szolgálászsze,
Hogy tutorod néked, látom, nem elég e?

Mi valál csak minap, nem jute eszedbe,
Nyomorult csácsogó emberek seperje,
Az óktalan barmok utálatos férge,
Te rosz ember, miért nem jutnak eszedbe?

590 Hogy az én graciámba te bé vétettel,
Munkáddal te iljent nem erdemelhettél,¹³³
Hogy az én fiamnak már el jegyeztettél,
Ingemet, idegent atyádnak nevezteél.¹³⁴

595 Miért utáltal meg annyira engemet,
Hogy semminek tartod szep konyörgesemet?
Mert kelle meg szegned szep igiretedet,
S keresned magadnak czőgeres helyeket?

¹³¹ rendekben [Emendáltuk.]

¹³² voltomo [Emendáltuk.]

¹³³ erdemelhettél [Emendáltuk.]

¹³⁴ nevéztel [Emendáltuk.]

Meg fizet az Isten ezért büntetéssel,¹³⁵
Sok tobzodasidért megbüntet éhséggel,¹³⁶
600 Gyönyörűsegidért ver szernyű gyotrelemmel,
S háladatlánságert hóherek kezével.

DAGOBERTUS

Apjok, halgas, többet nekem ne prosmitaly,
Ki kérdi tetolled, miket elé hanyál?¹³⁷
Mejtol jót fog látni, mit nemis gondoltál,¹³⁸
605 Job, hogy fog meg a szád, mert bizony but adnál.¹³⁹

Arvaságomban, hogy te tutorom lettél,
Hogy idegen lévén rám gondot viseltél,
Ugy vagyon, de csak egy füllért se fizettél
Magadét, hanem enyimet költöttel.¹⁴⁰

610 Mit hányod annyira hát sok jó voltodot,
Én hozzám mutatot uri graciádot?
Ha becsülletemet nem néznem aztot,¹⁴¹
Ugy bizony hátadra hánnam ezt a kárdot.

615 Szamárnak rivása soha meny országba
Nem hallik, azt mondgyak egy adagyiumba,
Mit fenyegecz engem, bolond, hát, heába,
Add ki az enyimet, nem jutok hozzaja.¹⁴²

DINÁSTA

Háladatlan fiu s te leg rosszab ember,
Hát, azt érdemlie tolled egy vén ember,
620 Felnevelésedbe, aki vala mester,¹⁴³
Hogy igy boszontatnék meg, bátor, csak egyszer?

¹³⁵ büntéssel [Emendáltuk.]

¹³⁶ eseggel [Emendáltuk.]

¹³⁷ hanyil [Emendáltuk.]

¹³⁸ jat [Emendáltuk.]

¹³⁹ anál [Emendáltuk.]

¹⁴⁰ Magadért [Emendáltuk.]

¹⁴¹ begülletemet néznen tad aztot [Emendáltuk.]

¹⁴² Ad hozza [Emendáltuk.]

¹⁴³ mestor [Emendáltuk.]

Mindeddig teneked hiv tutorod voltam,
És eledele¹⁴⁴dtis, melyet megmutattam,
De látom, hogy tölled menyire bántattam,¹⁴⁵
625 Hogy tutorod légyek, most arrol lemontam.

(Hic excipit hereditatem Dagoberti et projicit ad pedem dicens:)

It vagyon bonumod és te minden pénzed,
Atyádtol rád marat minden örökséged,
Ezt csak szaporán meg te feldőszőlheted,
És kettős iszákot nyakadba veheted.¹⁴⁶

630 Nagyob átkot a te fejedre szállani,
Nem kívánok mással teged verettetni,
Hanem amit Isten azokra mondani
Olvasunk, akik nem akarnak engedni.

(Hic recedit Dinasta et Dagobertus illi cum hilarat dicens:)¹⁴⁷

DAGOBERTUS¹⁴⁸

635 Bezeg most szenvedék igen nagy kárvallást,
Talam tiis hallátok most az átkozódást,¹⁴⁹
Azért sem halgatok eféle közmondást,
Hanem hegedúbe mindgyárt vetek már.

640 Most Ifusagomban bizon vigon élek,
Jól tudom, holnapis ezen szépen lések,
A boros pahárba örőmest tekintek,
A vendég fogade, majd frissen főzetek.

645 Mennyűnk már közeléb mi a korcsomához,
Mert bizony nem szoktam én a vizitalhoz,¹⁵⁰
Nekem a gyomrom tart a tokai borhoz,
Már majd ideje lesz fognűnk vigasaghoz.¹⁵¹

¹⁴⁴ es el eledetedis [Emendáltuk.]

¹⁴⁵ nátom [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ védheted [Emendáltuk.]

¹⁴⁷ hilarat [Emendáltuk.]

¹⁴⁸ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁴⁹ [A *dást* szótagot a sor fölé szúrta be.]

¹⁵⁰ vizital [Emendáltuk.]

¹⁵¹ vigasa [Emendáltuk.]

SCENA QUINTA

(*Dagobertus deplorat suum statum.*)

DAGOBERTUS¹⁵²

Példájok én moston légyek mind azoknak,
Akik esztelenul test, őrdog s világnak¹⁵³
Hisznek, és engednek test kívánságának,
650 Most megvalosodot szava Dinastának.

Mert amint bánt vala Adammal s Evával,
Csalárd, gonosz ordógokat az almával
Meg bolondította, s ő szugárlásával
A paradicsomból kicsalá, szép szóval.¹⁵⁴

655 Így bánék a világ velem nagy hivsággal,
Addig hitegete engem hazugsággal,
Addig munkalkodék szines prapticával,
Miglen lábom alá tört hánya fogsággal.¹⁵⁵

660 A Dinásta szava mely hamarsággal
Bételék, mert megvert Isten koplálással,¹⁵⁶
A sok tobzodásért, örömért nagy buval,
Már járhatok én is kettős iszákómmal.¹⁵⁷

665 De minek előtte útolso szűkségre
Jussak, el bujdosom az idegen foldre,
Hogy nekem ez után senki szeméjsemre
Ismervén, ne hannya éltem szemeimre.

670 Kedves tutorannak, ha engedek vala,
Sok szép kérésére ha meg térek vala.
Most úgy tettzik nékem, semmi bum nem volna,
Mert megmaradhatnék jókor hazámba.

(*Hic iter aggredietur et enim vellet popinam intrare obviat ei
caupo dicens:*)

¹⁵² [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁵³ vi [Emendáltuk.]

¹⁵⁴ súp [Emendáltuk.]

¹⁵⁵ tört [Emendáltuk.]

¹⁵⁶ bételek [Emendáltuk.]

¹⁵⁷ iszokómmal [Emendáltuk.]

CAUPO¹⁵⁸

Jónapot, ifiu, mi lólt, kérlek, téged,
Amiért magadot busulván emészted?
Hogy ha batorsággal nekem meg jelented,
Teszek akkor rolla, mikor nem is vélted.

DAGOBERTUS

675 Jaj, hogy ne busulnék és hogyne bánkodnám,
Mert az éhség miat hazámot el hagyam,¹⁵⁹
Meg kopot kőntősóm s nincs egy poltúram,¹⁶⁰
Meljel meg varatnam csizmam.

680 Nagy nemből születtem, s lád, mel szegén vagyok,
Nem tudom, hogy eljek, kapálni nem tudok,
Kőntősomón immár nem férnek a fótok,
S a szegenyek között csak alig küllogok.

CAUPO

685 Bolgatag ifiu, éretlen az eszed,
Mely hamar eleset minden reménséged,
Nem kel mingyart magad búnak eresztened,
S melánkoliával ingyen emesztened.

690 Látod, vigan vagyok, es voltam minden napon,
But én nem kóstoltam, hog élek világon,
Kőntőseim szépek, s penzem elég vagyok,¹⁶¹
Ha ebből kifogyok, mást kapok akoron.

Mert mig tisztelhetem az én kiraljmot,
Addig nem félhetek, hogy nyomoruságot
Érék, mások az Istennek adgyanak hálakot,
De nem én, hanem csak szolgálom uramot.

695 Azer, ha bizhatok, hogy fiam lehetnél,
Amit parancsolok, engedelmes lennél,
Mindenben engemet ugy meg becsüllenél,
Bizhatnál altallam, hogy urrá lehetnél.

¹⁵⁸ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁵⁹ éség [Emendáltuk.]

¹⁶⁰ polúram [Emendáltuk.]

¹⁶¹ szépek s [Emendáltuk.]

DAGOBERTUS

700 Oh, felettéb való, kedves, jó barátom,
Bizony én, ha tudnám, vagyon abban modom,
Inkáb készeb leszek ejjel sem alunnom,
Mert a szegenséget eppen nem szokhatom.

705 Ismérj, hát, fiadnak, en teged atyámnak
Ismérlek, és vallak kegyes tutoromnak,
Amiket parancsolsz, porba nem hullanak,
Csak adj bóldog sorsot még árvaságomnak,¹⁶²

CAUPO

710 Ha fogadod, tehát, hivségét uramnak,
Ellene *nem* mondasz parancsolatyának,¹⁶³
Ugy vallak tegedet én édes fiamnak,
Pénzel és köntőssel meg gazdagittalak.

Fogod e zacskó pénzt, téd el, kölcs békével,
Hátadat takard bé e veres mentével,
Ne, ezen szabjával hamar övezzél fel,¹⁶⁴
Mert nékem rongyoson semmikent nem tetczel.

DAGOBERTUS

715 Ki a te kiralyjod, kerlek, had láthassam,
Zaszloja alá had magam irathassam,
Alig varom már, hogy szavát halhassam,
Parancsolattyara térdemet meg hajcsam.

CAUPO

720 Az uram oly nagy ur, hogy mássa nincs annak,
Kinek sok szántalan udvarloi vannak,
De ha nem lathatod voltát nagyságanak,
Ki sem gondolhatod és meltóságának.¹⁶⁵

725 Menny csak el, ha tetczik hát, udvarlására,
Nem bánom, mennyunk el, *én* is azt akarom,¹⁶⁶
Hogy köszönthesd őtet, fiam, sőt, jóvallom.

*(Hic aperitur et Dagobertus videns principem, tenebra recens ait:)*¹⁶⁷

¹⁶² agy árvaságonak [Emendáltuk.]

¹⁶³ Ellenek [Emendáltuk.]

¹⁶⁴ zabjával hamár ovezzel [Emendáltuk.]

¹⁶⁵ szem [Emendáltuk. A sor után a margón lévő Dagobertus szerepnevet elhagytuk.]

¹⁶⁶ él [Emendáltuk.]

¹⁶⁷ rec [A szót kiegészítettük.]

DAGOBERTUS

Oh, jaj, hová jövék, jaj mennyire félek,¹⁶⁸
Resketnek inaim, éppen nem mehetek.

CAUPO

Ne fely, mert tégedet senki sem bánt, fiam,
Ennek térdet hajtván hősön eléd, mert uram
730 Ennék ketelejztem szolgálatra magam,
És gráciájabol így boldogul sorsom.

ÁSMODEUS

Atkozot, rosz szolgál, háladatlan sáfár,
Kinek a pokolban égni nem volna kár,
Hogy hogy lehetett te oly balgatag kalmár?
735 Nem, de *nem* keresztyén, aki utánnad jár?¹⁶⁹

A ki leg gonoszáb az emberek között,
Kötelezi magát most, hogy szukólkodót,
De midőn meg látta, hogy rosz sorsa eltőlt,
Akkoron fel buzog minyájon berket[...].¹⁷⁰

740 Most magát zászломhoz örőmest irattya,
Hogy hátat ne nyujtsa két rongyos iszákja,¹⁷¹
De midőn [...] pénzel tele látta,¹⁷²
Akkoron szándekát mingyár változtattya.

745 Mindaddig kuczorog a templom ajjtonál,
Addig kuncsog az ő Jesus Christusánál,
Miglen vétkeinek bocsánatot tanál,
S az utan minekünk hivsége mit *használ*.¹⁷³

CAUPO

Nem fog ez úgy tenni, amit mondád, uram,
Mert ez az erekbe kiválasztot fiam.
750 Hivségét te hozzad nagyon tudakoztam,¹⁷⁴
Ily jeles szolgálára de nem akadhattam.

¹⁶⁸ jövek [Emendáltuk.]

¹⁶⁹ nen [Emendáltuk.]

¹⁷⁰ [A sor vége hiányzik vagy elhalványult.]

¹⁷¹ nyujta [Emendáltuk.]

¹⁷² [Olvashatatlan szó.]

¹⁷³ mit hal [Emendáltuk.]

¹⁷⁴ Hivséget [Emendáltuk.]

Nem, de nem, ugy vane, fiam, amit mondok?

DAGOBERTUS

Ugy vagyon, mind mondád, mert uramnak vallom,
755 Ötöt én ez után kiralyomnak tartom,
El hitesse bátor, soha el nem hagyom,
Hanem hivsegesen holtomig szolgalom.

ÁSMODEUS

Midőn e világra te születtél volna,
Hogy napvilágával élhetnél valaha,
760 Akkoron vivének téged a templompba,
Meg kereszteltetni mingyárt kis korodba.

A kereszttség által Christus már el jedczet
És a boldogságnak örökkösivé tet,
Szukség meg tagadnod, tehát, Istenedet,
S az én zaszlóm alá jegyezned nevedet.¹⁷⁵

765 Mondgy ellenne mindgyárt a szép menyországnak,¹⁷⁶
És poklot válaszsza te örök házádnak,
Ész és pénzzel téged meggazdagittalak,
Minden nemzetekkel téged uraltatlak.

DAGOBERTUS

770 Atkozót az Isten, ki engem teremtet,
Átkozot az angyal, kivel oriztetet,
Átkozom a mennyei szép dicsőséget,
Nekem többé senki ne emlissen Istent.

775 Téged vallak azért örökös Uramnak,
A poklot választom lelkem szállásának,
Tegedet e földön holtomig imádlak,
És Istenem helyett orokké áldalak.¹⁷⁷

ÁSMODEUS

780 Meg egy két szom vagyon, ázt is cseleked meg,
Ama Jesus annyát, Máriátis vesd meg,
Mondgy ellenne neki, had cselekedhed meg
Egesz fogadásod, s ugy gazdagitlak meg.

¹⁷⁵ ugyornod nedét [Emendáltuk.]

¹⁷⁶ szep menyországnók [Emendáltuk.]

¹⁷⁷ helyet [Emendáltuk.]

Mert ez minekünk több károkót téssen,
Mert fia haragja Istentől egészszen
A kiket el vetne, már az instál keszen
Mindaddig, amig esmeg kegyelmes leszen.

DAGOBERTUS

785 Készeb leszék nézni testem szaggatását,
Avagy tapasztalni pokol minden kinnyát,
De megis mig élek, boldog Szűz Mariát,
Soha el nem hagyom örök élet Anyját.¹⁷⁸

CAUPO

790 Nagyob a teremtő, hogy sem a teremtet
Veghez ird a nagyot, s miért a kérését¹⁷⁹
Nem viszed már véghez, s valamint az Istent,
Megtagadnad ezt a nagy kártékon Szűzet.

DAGOBERTUS

795 Nem cselekszem soha, ámbár, ha meg halnom
Kelletik is mindgyárt, s it el szaggattatnom,
De aszt a rególta, hogy anyámnak tartom,
Azért otet soha én meg nem tagadom.

CAUPO

800 Ide légy, rossz ember, hát ha nem akarod,
Hordozzad hát, tudom, meg foltos szokmányod,
Penzemet el család, akiért várhatod,¹⁸⁰
Nyomorult fejedre éghetetlen korod.¹⁸¹

¹⁷⁸ Anyát [Emendáltuk.]

¹⁷⁹ kecsdét [Bizonytalan olvasat; emendáltuk.]

¹⁸⁰ porietet [Emendáltuk.]

¹⁸¹ eghetetlen [Emendáltuk, de a szó értelme bizonytalan.]

SCENA SEXTA

*(Dagobertus Dei et hominum auxilio destitutus,
parat se veniam precari coram crucifixo.)*

CANTUS DAGOBERTI

Ah, hol vagy, jaj, hol vagy, világi szépség
És gyönyörűség?
Mely nagyon vétettem,
Isten ellen mely gonoszt tettem,
805 Jaj, már nem tudom, hova fordulnom,¹⁸²
Mert én az Istent, akiét mindent szentelnünk, meg vetettem.

Mely igen és szernyűn dobog a szivem, retteg a lelkem,
Keserves jaj lesz mar mindenem,
Jobb let volna, jaj, nem születnem,¹⁸³
810 Mint Istenemet en teremtómet
Magam őrdőgnék szentelven,
S tűznek ily szentelenül megvettem.

Hol vadatok s vóltatok, óh, fene vadak és oroszlyanyok,
Mert előb nem fogadtatot el s nem hordoztatot el,
815 Szomoru halál, miért te nem ragál,
Amig el hagynám el, meg tagadnám a mindenható ur Istent.

(Hic perorat:)

Remúljetek ezen minyajon, emberek,
Akik most haljátok beszédim s féljeteK,
Mert én mai napon pelda lettem nektek,
820 Ellennem támadtak, látom, már mindenek.

Jaj, én szegeny bűnős, mit keljen mivelnem?¹⁸⁴
Szememet az égre emelni nem mérem,
A földön sem élem már semmi remenyem,¹⁸⁵
Mert o, jaj, mely szernyűn azoknak vétettem.

¹⁸² mar [Emendáltuk.]

¹⁸³ jób [Emendáltuk.]

¹⁸⁴ mivelnen [Emendáltuk.]

¹⁸⁵ foldon; őlem; remenyemem [Emendáltuk.]

825 Jaj, felettem látom az Isten ostorát,
S alattam *kitátja* pokol tűzös száját,¹⁸⁶
Hogy már már el nyeljen engem, hamis sáfárt,¹⁸⁷
Őrökké kivesse vétkeimnek *sujját*.¹⁸⁸

830 Mit miveljek tehát, kétségbe esseme?
Isten irgalmábanvaljon még bizzame?
Valjon bocsánatot tőlle várjakke,
Hogy meg halgat engem, valjon reméljeme?

835 Tavol legyen töllem, hogy kétségben essem,
Távoll, hogy letégyem minden reménségem
Isten irgalmarol, mert szörnyű, rut vétkem,
A felséges Isten meg bocsáttya nékem.

840 Felkelek hát mindgyárt tekozló fiuval,
S el megyek atyámhoz innen gyorsasággal,
És megvallom vétkeimet alázatossággal,
S bocsánatot kérek könyvem hullásával.

(Hic aperitur terra et Dagobertus veniam precatur a Christo.)

Oh, veszedelemben forgoknak Istene,
S el keseredteknek vigasztalo szene,
Látod, a véteknek gyötrelme mely fene,
Légy irgalmas nékem, megtestesült ige.¹⁸⁹

845 Nyisd ki szegenyeden a te vig szivedet,
S küld el vigasztalni a te Szent Lelkedet,
Tekinsd nyavaljámót s ne utáld férgedet,¹⁹⁰
S ne küld kárhozatra nyomorút fejjemet.

850 Könnyebbisd lelkemnek véghetetlen sulját,¹⁹¹
S olsd meg testem körül *pokolnak* nag langját,¹⁹²
Fogd be a *rám* tátot pokol tűzes száját,¹⁹³
Keserült lelkemnek keserves sok jáját.

¹⁸⁶ kitattya; tűzös [Emendáltuk.]

¹⁸⁷ mar mar [Emendáltuk.]

¹⁸⁸ sajját [Emendáltuk.]

¹⁸⁹ megtestesut [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ utald [Emendáltuk.]

¹⁹¹ Könnybbisd [Emendáltuk.]

¹⁹² kokolnak [Emendáltuk.]

¹⁹³ rán [Emendáltuk.]

(Hic Christus avertet faciem a Dagoberto.)

855 Oh, irgalmas Jesus, Dávidnak szent fia,
Látod, mely nagy véték lelkemet furdálja,
Az ördög örülvén kárhozzatom várja,
Konyorül én rajtam, mig számot el fogja.

860 Ne nezd, hogy vétkeztél teellened éltem,
Ne nezd, hogy a bűnből már meg ferteztettem,
Hatalmas nagy úr vagy, magam nem menthetem,
Kegyelmed segítsen, ne legyen elvesztem.

Igassagod szerint büntetést érdemlek,
Mert árulással hozzád nem mehetek,
De irgalmassággal kedvet én nyerhetek,
S a te kegyelmedből én meg *űdvozul*hetek.¹⁹⁴

865 Ne fogd meg én hozzam Isteni kedvedet,
Meljel keresztségben el jegyzél engemet,¹⁹⁵
Ne szakasd el töllem gondviselésedet,¹⁹⁶
Meljel fel nevelted én kicsinységemet.¹⁹⁷

(Hic Christus latus vertet Dagoberto.)

870 Irgalmaz én nékem, s essék szived rajtam,
Oh, irgalmas Jesus, lád, hogy el hagyattam,
Szannyad kegyelmesen, mit el nyomorodtam,
Véték miat majd majd pokolra jutottam.

875 Mi hasznod, ur Isten, hogy engemet *űlde*sz,
Az én bűnemért [...] gyulelsz,¹⁹⁸
Aszszu falevélnék pörzsólésen *őr*ulsz,
Esdeklő könyvedből ha engem *kitő*rolsz.¹⁹⁹

880 Nem vesztesz én velem semmit el, jól tudom,
De abbanis kicsin hasznod, ha karhozom.
Tekincs rám, ur Jesus, mert *őldőköl* kinom,
Meljért bűnemet sziből *sívom* s rivom.²⁰⁰

¹⁹⁴ kegyelme**g**ből; *ű*vozelhetek [Emendáltuk.]

¹⁹⁵ jezelel [Emendáltuk.]

¹⁹⁶ gondviselés**e**get [Emendáltuk.]

¹⁹⁷ kicsin**s**égemet [Emendáltuk.]

¹⁹⁸ [Olvashatatlan szó.]

¹⁹⁹ Eszteklő [Bizonytalan olvasat, próbáltuk emendálni.]

²⁰⁰ s**iv**on [Emendáltuk.]

Szánd meg nyavaljámot s keserült lelkemet,
A te kegyelmedből bocsasd meg bűnőmet,
Ragagy ki tőreből pokolnak engemet,²⁰¹
S ad meg szent nevedért örök életemet.

*(Hic Dagobertus non inpenetrata venia mater misericordiae in
auditum vocat.)*

885 Oh, boldog Szűz, Christus Jesus anyja,
A bűnösöknek feltetctzet csillaga,
Elésteknek kegyes pátronája,
Segidseged szegen lelkem várja, oh, Maria!

BEATA VIRGO (*suscipit patrocinium Dagoberti:*)

890 Szerelmes szent fiam, szunnyek meg haragod,
E szegény bűnösre boszu állásod
Kine oncsed, inkább nezd irgalmasságod,
És buntetésétől tavoztas óstorod.

895 Boldog menyorszagot el hagyád erette,
Hogy *őnéki* lenne örök üdvössége,²⁰²
És ha most *ő* elvész, megyen amit fustbe,²⁰³
Légy tehát kegyelmes, édesem, nekie.

*(Hic Beata Virgo prostratur ad pedes Christi:)*²⁰⁴

900 Egyetlen egy fiam, tekincs szent anyádra,
Ne foljon haragod bűnös fiaidra,
Csendesedgy el moston az instanciámra,
Ne töröld el otet, hajolj irgalomra!

(Hic Christus erigit Matrem suam dicens:)

CHRISTUS²⁰⁵

Anyai szavaid, én szerelmes dajkám,
Engem meg győzenek, szűzen szülő anyám,
Tegyed meg kéresed, vétkét meg bocsáttám,
Tarcsa meg holtáig szentelt gráciám.

²⁰¹ pókomnak [Emendáltuk.]

²⁰² óneko [Emendáltuk.]

²⁰³ hó, ó [Emendáltuk.]

²⁰⁴ B V [A rövidítést feloldottuk.]

²⁰⁵ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

DAGOBERTUS (*ad Christum*:)

905 Szerelmes Jésumom, sziből hálát adok,²⁰⁶
Fertelmes vétkemből, hogy már tiszta vagyok,
A te gráciadért mindent megutálok,
Fogadom, hogy bunnek tőrében nem fogok.

(*Hic valedicet Mundo Dagobertus*:)

910 Tavozzal el töllem, te vilagi hivság,
Tavol legyen töllem már testi nyalánkság,
Mert titeket követ örökké valóság,
És a pokolbéli rettenetes rabság.

915 Távozzál el, tavozzal el töllem, világ,
Meszszeséggel, nem kellesz már tobbé, hidd el,²⁰⁷
Tarc s magadnak bolondságid, szemfenyvesztő,
Sok penzeid nem kellenek már többé, hiddel.

(*Hic eduit chlamidem*.)²⁰⁸

920 Mert én az Istent szolgálni, teged pedig²⁰⁹
Meg utálni, mántúl kezdem vétkem siratni.
Azért a czifra kőntősöm, melyben az őrdögnek éltem,²¹⁰
Letészem s zsákba öltözöm.²¹¹

Ezüstös kardom heljébe öltözöm
Sonyoru bőjtbe, s testem sonyorgatom e keppen.²¹²
Ezen fel cifrázot süveg, mely lelkem mocskoltatott,
Még el vettetek, s fel sem vétettek.

925 A sok vétkes társaságok maradgyanak,
Mert ballangok várnak engem s kietlen pusztak,
Ahol az Istent szolgálni s számtalan
Bűnom siratom, mert fűst volt Ifiusagom.

(*Hic vadit ad speluncam dicens*:)

²⁰⁶ halát [Emendáltuk.]

²⁰⁷ híd [Emendáltuk.]

²⁰⁸ clamidem [Emendáltuk.]

²⁰⁹ Isten [Emendáltuk.]

²¹⁰ kőntősön [Emendáltuk.]

²¹¹ szagba [Emendáltuk.]

²¹² s sonyorgatom [Emendáltuk. A szakasz szövege erősen romlott.]

930 Oh, ezerek közül választot ballangom,
Mely igen meg tetczél, én kedves szállásom,
Immár veled léssen ennekem lakásom,²¹³
Veled muladsagom s minden társaságom.

SCENA SEPTIMA

CHRISTUS (*comparet:*)

En vagyok világnak meg szabaditoja,
En vagyok setétben úloknek világa,
935 En vagyok e világnak hiv közben jároja
Atyámnál, s halalbol ki szabaditoja.

Azert jottem, tehát, erre az világra,
Hogy pokol kinnyabol hoznám szabadsagra
Emberi nemzetet, s penitenciára,
940 [...] és vezetném örök boldogságra.²¹⁴

Mennyei korónám nem szantam elhadni,
Ember valcságáert a foldre szállani,
Én boldogságombol ide meszsze lejőni,
S anygali karoktól eddiglen távozni.

945 Jol lehet, minderre kételen voltam,²¹⁵
De szánom az embert, akit alkotottam,
Azért kiralyságom s orszagom el hattam,²¹⁶
Ördög fogsagabol hogy meg szabaditsam.

950 Azért kik az ördögtől meg csalattatok,
Vagy világ és a test utan kik jártok,
Halálos vétékkal, kik terhelve vadtok,
Jojjete en hozzám, s konnyébséget kaptok.

955 Jertek, vallatokra vegyétek igámot,
Jertek, ennél könnyeb mert nem tanálatot,
Gyönyörúségeseb soha nem hallatot,²¹⁷
Mert ha el veszitek, ez ad nyugodalmot.

²¹³ lakáson [Emendáltuk.]

²¹⁴ [Olvashatatlan.] orók [Emendáltuk.]

²¹⁵ kitel [Emendáltuk.]

²¹⁶ hattan [Emendáltuk.]

²¹⁷ tallatot [Emendáltuk.]

PETRUS ET ANDREAS (*relictis retibus sequentur Christum:*)

El vettyúk hálunkot, és utánnad mennyünk,
Parancsolatodra, szerelmes mesterünk,
960 Űdvösség utyáért el hadgyuk mindenunk,²¹⁸
Mit kevánsz mi tóllünk, mindent veghez viszunk.

CHRISTUS (*attentus pergendo perorat decens:*)

Jertek, oh, minnyajon, halondo emberek,
Tanoljatok tollem, jól enni jójjetek,
Mert en szelid vagyok s nem vétek senkinek,
Alázatos szívű, s szom meg ne vessétek.
965 Jacab, János, tiis, ha jótók utánnam,²¹⁹
Tűreátok leszen nekem nagy gondom,²²⁰

(*Hic Jacobum et Joannem adsequendum se.*)

JACOBUS et JOANNES²²¹

Atyankot s anyáinkot el hadgyuk éretted,
Tanítványid lészünk és dicserjük neved,
970 Űdvösségünk dolgát, amint lattyuk, érted,
Azért mindenekben mi követünk téged.

(*Hic Christus deambulans dicens:*)

CHRISTUS²²²

Jertek, mert más keppen őrdőg rabságából
Meg nem szabadultok kemény fogságából,
Ha hozzám nem jötek, s kegyes buzgoságból
Nem követtek engem, s teljes akaradból.²²³

(*Hic accedunt ceteri populi ad sequendum Christum:*)

POPULUS²²⁴

975 Hogy te légy minekünk igaz messiásunk,
Látjuk, s azért teged követni akarunk.

(*Hic Christus invitat Mathaeum:*)

²¹⁸ uctyáért [Emendáltuk.]

²¹⁹ utánnad [Emendáltuk.]

²²⁰ neke<gy>m [Ráírva.]

²²¹ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²²² [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²²³ követtek [Emendáltuk.]

²²⁴ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

CHRISTUS²²⁵

Máté, hát te engem nem jószsze követni?

MATHAEUS

El hagyom en tisztségem, s követlek, mesterem,
Te általlad léssen nékem üdvösségem.

CHRISTUS

980 Jöjjetek, hát, velem, kedves tanítványim,
Mind a tizenketten, szerelmes fiaim!
Mert fognak támadni nekem ellensegim,
De szenvedésemben ti lesztek társaim.

(Hic Farisaei et Scribae mulierem in adulterio deprehensam adducunt et primus eorum perorat dicens:)

FARISAEI²²⁶

985 Mester, lattyúk, teged hogy majd minden követ,
Mert az Isten utyán vezecz mindeneket,
Tenálad ám nincsen emberi tekintet,
Azért kérdésünkben, kérünk, tanics minket!

990 Ezen aszszonállat nemreg tanálatot
Házassagtörésbe, azért *adj* tanácsot.²²⁷
Halálra meltóe, mind Isten parancsolt,
Vagy megadgyúk néki meg graciánkot?

*(Hic Jesus paulum inclinat et in pulvere scribit et Fariseis interrogantibus respondet.)*²²⁸

CHRISTUS²²⁹

995 Aki közülletek most a bűntol tiszta,²³⁰
Most az áljon elé az aszszonyállatra,²³¹
Aljon boszut rajta, mint a törvény mongya,
És legelsőb vessen követ őreaja.²³²

²²⁵ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²²⁶ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²²⁷ agy [Emendáltuk.]

²²⁸ repondet [Emendáltuk.]

²²⁹ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²³⁰ bűntol [Emendáltuk.]

²³¹ nost [Emendáltuk.]

²³² óreaja [Emendáltuk.]

Aszszón állat, senki ellened nem alla,
Itelvén tégedet a csufos halálra?

(Hic Farisei post invicem exeunt tandem ait Christus.)

MULIER

Nem, Uram, teremtóm, mert nincs oljan ember,
Akinek szívében rut vétek nem hever.

CHRISTUS

1000 En sem mondlak téged halálra meltónak,
Járj békével, s ne *adj* többé heljet anak!²³³

(Christus ad turbam dicit:)

1005 En vagyok e világ uly világossága,
El téveljedteknek bátorságos uttya,
Aki engem követ, nincs annak vaksága,
Hanem az életnek szép világossága.

FARISEUS SECUNDUS

Magadrol egyedül bizonsagot tész te,
S a te bizonságod valyon való leszsze?

CHRISTUS

1010 Magam felől ugyan bizonsagot tészék,
Igasságom felől ne kételkedgyetek,
Mivel honnan jöttem, s tudom, hová megyek,
Honnan jőtok, nem tudgyátok s hova mentek.

1015 Test szerent mit látok, ti megitilitek,
De én senkit soha meg nem itilhetek,
Az én itiletem igaz, ha ugyan itilek,
Egyedül nem vagytok, azt ti ugy hidgyétek.

Mert én közöttetek vagyok az atyával,
Aki engem küldőt e világra azzal,
Innen ne véljétek, hogy en hazuksággal
Szóllok néktek avágy holmi álnoksággal.

1020 A ti törvéntekben nemde, irva vagyon,
Kit testis szavában, hogy igasságal jon,
Néktek magam felől léssen bizonsagom,
Az atyais valja az én igassagom.

²³³ Jár agy [Emendáltuk.]

FARISEUS TERTIUS

1025 Igazulásodra, hogy atyádott vallád,
Most azt kergyűk tolled, hol van a te atyád?

CHRISTUS

Oh, ti kiátkoztak! Engemet sem tudtok,
S hát az én atyámot, mért tudakoznátok?²³⁴
Én ki legyek, aztot, ha által látnátok,
Az atyámrol talám ugy holmit tudnátok.

SCENA OCTAVA

*(Christus deambulans videt caecum a nativitate et discipuli
interrogant de eo Christum dicentes.)*

DISCIPULI²³⁵

1030 Mester, eze avagy szüléi vétkeztek,²³⁶
Ez a szegyen ember, hogy vakon születnék?²³⁷

CHRISTUS²³⁸

1035 Sem e nem vétkezet, sem az ő szulei,
Hanem hogy ő benne Istennek munkái
Ki jelentessenek és cselekedeti,
Avégre adatot volt a vakság neki.

Az atyam ankait cselekedni nékem
Szükség, ki küldőt e világra engem,
Azert, mig nap vagyon, szükség véghez vinnem,
Mert el jóvend az éj, s véghez nem vihetem.²³⁹

*(Hic dicit et spuit in terram et fecit lutum et fecit oculos ceci di-
cens:)*

1040 Miglen e vilagon vagyok és leendek,
E gyarló világnak vilagosság lészek.

Eregy, mennyel, és az Siloe továba
Mosdgyál meg, es ne légy szomoru vakságba!

²³⁴ mer tudakoztatok [Emendáltuk.]

²³⁵ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²³⁶ vetkeztek [Emendáltuk.]

²³⁷ vacon; születnek [Emendáltuk.]

²³⁸ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

²³⁹ ej [Emendáltuk.]

(Abit lavat et redit hec omnis scientes fuisse cecum dicunt interim fit clausura et Jesus abit.)

VICINUS²⁴⁰

1045 Nem, de nem ez e az, aki koldus vala,
Mert világra vakon ő születet vala?
Lehetetlenség a, hogy ő a vak legyen,
Hiszen most batron jár és jól lát, úgy megyen.

CAECUS

En vagyok és voltam, ne ketelkedgyetek,
Arrol egymás között ne vetekedgyetek!

VICINII

1050 Egy kevésse maragy, mert akarjuk tudni,
Hogy ha meltoztatol nekünk meg mondani,
Micsoda orvostol kezdettel most látni,
És ki meltoztatot szemeid megnyitni?

CAECUS

1055 Az az ember, akit Jesusnak mondanak,
Akit már mindenek messiásnak tartnak,
És a mi nemzetunk válcságanak valnak,
Ennek tanitvanyi már felesen vadnak.

1060 Konyőrúlyvén rajtam hamar sárt csinála,
Meg kené szemeim, és azután monda:
Menyel hamarsaggal a Siloé továba,
Es ot mosd meg szemed, hogy ne úgy vakságba.

El menek mingyarást, és otton meg mosdám,
És már látok, hogy az ő szavát fogadám.

VICINUS

1065 Nem tudode, hol van, hogy nekünk mondanád,
A Jesus merre ment, uttyait fel adnad.²⁴¹

CAECUS

Semmi keppen aztot nem tudom mondani,
Hol lehetne nektek őtöt meg tanálni.

*(Hic eunt ad Fariseos, quorum unus interrogans dicens:)*²⁴²

²⁴⁰ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

²⁴¹ utctyaid [Emendáltuk.]

²⁴² eum [Emendáltuk.]

FARISEUS PRIMUS²⁴³

Kerlek, ne sajnáld meg egyszer megmondani,
S kitől van, ki által, hogy kezdettel latni!

CAECUS

1070 A Jesus sárocskát kene a szememre,
S meg mondtam, szememnek világa meg jöve.

FARISEUS PRIMUS

A mit bizonyította, hogy Istentől szállot,
Meg tisztelné velünk ő a szombat napot,²⁴⁴
De innét ismerzik, hogy ő csak ámittot,
1075 S minden beszédében hazugságot szöllöt.²⁴⁵

FARISEUS SECUNDUS

Nem lehet felölle eztot allittani,
Nem lehet semmiben őt hamissittani,
Mert ha bűnős volna, eztet cselekedni,
Lehetetlen volna néki gyolgyittani.

FARISEUS TERTIUS

1080 Hol te ő felolle, mond meg, mit állittasz,
Ki szemed világát meg hozta, im, mondasz!

CAECUS

Nem állittok semmit, hanem hogy profeta.

JUDEI (*non credentes, vocarunt Parentes ceci:*)

Hivattassek mindgyárt az ő Attya s annya,²⁴⁶
Hád lassuk, ugy vane a dolog, mint mongya?
1085 Mert en nem hihetem, hogy ő e világra
Vakón születtet, amit bizonyította.

(*Hic accersit os ejus parentes interrogat.*)²⁴⁷

Eze néktek, aki kedves magzatotok,
Eze nektek test szerent valo fiatok?
Hogy vakon születtet, ki felöl mondgyatok,
1090 Mi modon let, meg bizonyítottatok!

²⁴³ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²⁴⁴ ó [Emendáltuk.]

²⁴⁵ beszédoben [Emendáltuk.]

²⁴⁶ ó [Emendáltuk.]

²⁴⁷ interrogat [Emendáltuk.]

PARENTES

Tudgyuk, hogy ez nekünk test szerent magzatunk,
Hogy vakon születet, abban is megtartyuk,
De most mi modon lát, arrol nem szolhatunk,
Kitől gyógyittatot, azt eppen nem tudgyuk.

1095 Kérdezzétek őt, ha akarjátok tudni,
Vagyon már ideje, meg tudgya mondani,
Hiszem a szakálla meg kezdet már nőni,
Azért miért kellett miket ide joni?

JUDEUS TERTIUS (*ad Caecum:*)

1100 Kenszerittunk teged, hogy az Ur Istennek²⁴⁸
Feleletet *adj* most, a mi teremőnknek,²⁴⁹
Mert őtőt ismerjük lenni nagy búnosnek.

CAECUS

1105 Búnose, avagy nem, én azt nem tudhatom,
Senki lelke isméletét nem vizsgálom,
Azt tudom felolle, azért nem tagadom,
Hogy most a nap fenyét szemeimmel latom.

JUDEUS PRIMUS

Mit cselekedtek hát veled, mindgyárt mond meg,
Kezdetitől fogva vegeig beszéld meg,
Szememedet tenéked hogy gyógyította meg,
És a nap világát mikeppen adta meg?

CAECUS

1110 Megmondám már egyszer, melyből eszre venni,
Meg lehetet volna, ha sziből erteni
Akartatok volna, vagy engem halgatni,
Nem szükség süketnek kétczel predecálni.

1115 Miert akarjatok ugyancsak meg tudni,
Talan tanitvanyi akarnatok lenni?

JUDEUS SECUNDUS

Te légy, ó, átkozot, annak tanitványa,
Moses tanitvanyi vagyunk, kiki tudgya,
Mosesnek mit mondot Isten, a nep valja,
De e honnet valo, senkinel nincs tudva.

²⁴⁸ kenszinttunk; a [Emendáltuk.]

²⁴⁹ agd [Emendáltuk.]

CAECUS

1120 Csudálatos dolog, hogy ti nem tudgyátok,
Honnet való legyen, szemeid lattyatok,
Szemem meggyogyittá nekem, hiszem, én már latok,
Nem halgattya Isten a bűnöst, mongyatok.²⁵⁰

1125 Hanem aki Istennek szent akarattyát
Cselekszi mindenben és ő szolgálattyát,
Végbe viszi annak minden imádsagat,
Halgattya s bé veszi minden imankat.²⁵¹

1130 Ha ez, mind mondgyátok, Istentol nem volna,
Ugy ő sem nem cselekedhetet volna,
Mert bűnös nem hallatot öröktől fogva,
Születet vaknak hogy szemet nyitot volna.

JUDEUS TERTIUS

1135 Midenestől fogva szulettel bűnőkben,
Főtől fogva talpig heversz fesletsegeben,
Hát, minket tanittasz esztelensegeben,
Meny ki innet s többé ne jőjj mi kezünkben.

(Hoc Jesus obviat Caeco ejecto ait.)

CAECUS

Hiszek az Istennek az ő szent fiában.

Mond meg, uram, nékem, ki legyen ő, kérlek,
Hadd tuthassam, s benne mindgyárást hadd higyek!²⁵²

CHRISTUS

1140 Sok ideje őtöt immáron, hogy látod,
És aki veled most beszél, ő, aszt tudgyad.

CAECUS *(et procumbens adorat:)*

Hiszek, uram, s hiszem, hogy Isten fia vagy.

1145 Imádlak tégedet, Istennek szent fia,
Imádlak, oh, világnak világossaga,
Ki vagy bűnösöknek a közben járója,
S őrdög tomleczeben kiszabadítója.

²⁵⁰ bűnöst [Emendáltuk.]

²⁵¹ éankat [Emendáltuk.]

²⁵² had [Emendáltuk.]

CHRISTUS

Itiletre jöttem én erre világra,
Hogy akik nem látnak, jussának látásra,
Azok, akik látnak, legyenek vakokká.

FARISEUS PRIMUS

Valjón bennünköt is vakoknak mondaszsz?

CHRISTUS

1150 Bunóttók nem volna, ha vakok volnátok,
 Dé hogy láttok, a bűn meg marad rajtatok.

SCENA NONA

CHRISTUS

1155 Valakik a három suljos ellenségtől,
 Testtől és világtól s a fene őrdógtól,
 Meg vattok terhelve testestől s lelkestől,
 Ha én hozzám jőtök, meg mentlek ezektől.

NUNCIUS

Márta és Magdolna, küldőt uram hozzád,
Hogy Lázár, kit szerez, beteg a te szolgád,²⁵³
Adnám értésedre, hogy meg gyógyittanád.

CHRISTUS

1160 Meny viszszá csak hamar, és mondgyad Marthának,
 Hogy az a betegség nem jele halálnak.²⁵⁴

NUNCIUS (*ad Martham:*)²⁵⁵

Amint parancsoltad, el jártam dolgomban,
Azt mondgya a Jesus, hogy meg nem halalban.

CHRISTUS (*ad Discipulos:*)

Edes tanítványim, hogyha néktek tetczik,
Mennyunk Judeaba, a hol Lázár fekszik.

²⁵³ Lázal [Emendáltuk.]

²⁵⁴ [A halálnak kifejezésben a *-nak* ragot a másoló a sor fölé írta.]

²⁵⁵ ad Mar [Emendáltuk.]

JOANNES

1165 Szerelmes Mesterűnk, mert oda nem megyen
Senkiis kozüllünk, a zsidok keményen
Mert keresnek téged, mingyárt azon heljen,
Hogy meg kovezzenek kegyetlenül.

CHRISTUS (*populo praefuit aliquot passus:*)²⁵⁶

1170 Tudgyátok meg aztot, hogy aki nappal jár,
Meg nem útközök, és ot jár, ahol akar.²⁵⁷
Az én atyámfia, Lázár, most alszik,
Hogy fel kölcssem őtet, ennekem ugy tetczik.

JACOBUS

Uram, ha aluszik, a való, nem hal meg.

CHRISTUS

1175 Látom, nem értitek, mit teszen az álom,
Tudgyátok meg azért, hogy meg holt barátom.
Azért, hogy minyajón el mennyűnk, akarom.

THOMAS

Ha ugyan elmegy, el mennyűnk miis véle,
Ha meghal, haljűnk meg minyajon mellette.

(*Hic Christo obviam venit Martha.*)²⁵⁸

MARTHA²⁵⁹

1180 Uram, tegnapelőt ha it lettel volna,
Az én ecsém, Lázár nem *fekünnék* halva.²⁶⁰

CHRISTUS

Ne keseregy, Mártha, feltámad az ecséd!

MARTHA

Tudom, hogy fel támad az itilet napján.

²⁵⁶ po [Emendáltuk. A *praefuit* bizonytalan olvasat.]

²⁵⁷ akár [Emendáltuk.]

²⁵⁸ Mar [Emendáltuk.]

²⁵⁹ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²⁶⁰ esém facunnek [Emendáltuk.]

CHRISTUS

1185 En vagyok az élet és a fel támadás,
Aki bennem hiszen, nem lesz ot halasztasz,
Annak soha godrot fene halál nem ás,
Hiszede aszt, Márta, hogy ez igaz mondas?

MARTHA

Mind el hiszem, uram, tőkéletes szivel,
Nem leszek semmiben hihetlenséggel.²⁶¹

(Hic Martha redit et Magdalenae presentiam Christi insinuat.)²⁶²

1190 Maria Magdolna, nem tud ez ujságot,
Meg tartotta Jesus az atyafiságot,
Eljött látasunkra, nem mondok hivságot,

MAGDOLNA *(vadit obviam Christi et ajit):*²⁶³

Jaj, édes Jesusom, hogy előb nem jöttel,
Mert szegyen Lazárral vigan beszélgetnel!

CHRISTUS

Mond meg gyorsasággal, hova tettéd őtet?

MAGDOLNA²⁶⁴

1195 Megmutattjuk, uram, itten csak közel van,
Fogjátok szaporán, s vegyétek a követ.

MARTHA

Uram, ne meny közel, mivel igen szagos,
Mert a meg holt test már egész negyednapos.

(Hic Christus conturbata spirita vadit ad sepulchrum et ait ad circumstantes:)

CHRISTUS

1200 Meg mondam te neked, hogy ha hisz Istenben,
Meg látod az Isten dicsőségét bennem.²⁶⁵

*(Christus convertitur ad tumbam ajit:)*²⁶⁶

²⁶¹ nen [Emendáltuk.]

²⁶² Mar [Emendáltuk.]

²⁶³ [A rendezői utasítás nem a margón, hanem a szöveg közben, aláhúzva olvasható.]

²⁶⁴ [A szerepnevet a cselekmény alapján pótoltuk.]

²⁶⁵ dicsőséget [Emendáltuk.]

²⁶⁶ convertur [Emendáltuk.]

Lázár, atyám fia, neked parancsolom,
Jer ki koporsodból, szerelmes barátom!

*(Hic procedit ligatis manibus velata facie et Christus ait:)*²⁶⁷

Olgjátok meg migyárt néki a kezeit,
S szemeirol vegyétek le az ő kendőit!²⁶⁸

CIRCUMSTANTES (*ajunt:*)

1205 Akármit mondgyanak Jesusról Papjaink,
De el hiszszük magunk és a mi fiaink,
Hogy ő leszen, akit mi szegen rabjaink
Vártanak limbusban, mi regi atyáink.

SCENA DECIMA²⁶⁹

*(Caiphae sedente in trono accusatur Christus tandem accusatis
Anna et Fariseis fit [...] bulum.)*²⁷⁰

ACCUSATOR PRIMUS

1210 Caiphas, im, hozzad most panasza jöttünk,
Azért alázatos szível teged kerünk,
Hogy akaradot jelencs meg már nekünk,²⁷¹
Mert igasság ellen szukség, hogy ne vetcsünk.²⁷²

1215 Egy ember támadot nemrég Judeában,²⁷³
Kinek nagy hire van mi tartományunkban,
Es az egész nepet nagy háborusagban
El holditván vette, kitudgya, mi roszban.

ACCUSATOR SECUNDUS

1220 Szemeim láttara nemrég predicallá,
Nagy ravaszagával annyira kaszála,
Hogy a nép sereggel utanna indula,
Es mind uj messiast, szinten ugy imadgya.

²⁶⁷ [A rendezői utasítás nem a margón, hanem a szöveg közben, aláhúzva olvasható.]

²⁶⁸ vegyetek; kendeit [Emendáltuk.]

²⁶⁹ Scena 1ma [Emendáltuk.]

²⁷⁰ [Olvashatatlan szó.]

²⁷¹ má nekük [Emendáltuk.]

²⁷² igesség [Emendáltuk.]

²⁷³ nemreg [Emendáltuk.]

Innen már ő magát kiralynak hirdeti,²⁷⁴
Zsidok királjának mongya magat lenni,
És tiltya, hogy adot a császárnak senki
Ne adgyon, mivel az adó őtet nézi.

ACCUSATOR TERTIUS

1225 Isten parancsolja a Moses könyvében,
A hazasság törőt hogy minden údoben
Meg kovezze a nép, s semmi keppen ebben
Irgalmasság törvény ellen ne légyen.

1230 De az az amitto a minap azt mondá,
Midőn a' házasságtörőt vivők oda,
Halalra nem melto, s legotton el oldja,²⁷⁵
És a bűnre iljen okot s módot ada.²⁷⁶

ACCUSATOR PRIMUS

1235 Azért mi tegedet alazatos szivel
Kérünk, semmi keppen hogy ezt ne szenved el,
Máskent ugy fog bánni a te hiveiddel,
Valamint faraho Izrael népevel.

CAIPHAS

1240 Ez ám nem bolondság, micsoda hirt hallok,
Mi nagy zenebonát szerez egy nagy alnok,²⁷⁷
Mostan minden előt, tehát, protestalok,
Mivel törvény szerént ezért boszut allok.²⁷⁸

Azért, szolgál, gyorsan meny amaz ipamhoz,²⁷⁹
Mind Judeának egy régi fopapjahoz,²⁸⁰
Kit szommal mindgyarást hij az én hazamhoz,
Ottan pedig semit eppen nem.²⁸¹

1245 Onnan el bucsuzván a vénekhez meny el,
Okót köszöncsed szommal, minden becsulettel,
Invitáld házamhoz teljes készüléttel,
Hogy jöjjenek, másként jáczodnak fejjekkel.²⁸²

²⁷⁴ kralynak [Emendáltuk.]

²⁷⁵ olga [Emendáltuk.]

²⁷⁶ moldot [Emendáltuk.]

²⁷⁷ [A sorvégi *alnok* szó alig olvasható.]

²⁷⁸ ezer [Emendáltuk.]

²⁷⁹ gyeren [Emendáltuk.]

²⁸⁰ fopapjahol [Emendáltuk.]

²⁸¹ [A sor vége hiányzik.]

²⁸² fejjékkal [Emendáltuk.]

SERVUS CAIPHAE

1250 El megyek, jó uram, és akaratod
Majd bé teljesitem parancsolatodot,

(Hic Servus vadit et evertat Annam cum Senioribus.)

Caiphas hozzatok engem azért küldé,
Hogy mingyárt tanacsra tő gyűlnétek egybe:²⁸³

1255 Annas, kedves ipam es nepek vénei,
Ti vattok mind egygyűt a kősség őrzei.²⁸⁴
Mi tanácsot adtok, mert fog kívántatni,
Mert igen nagy kausát fogunk decidálni.

(Annae et Senioribus sine moro comparentibus, Caiphas dicit:)

CAIPHAS²⁸⁵

1260 Egy ember támadot a mi határunkban,
Aki sok csudakot teszen Judeaban,
Álnok mesterséggel vadász a hazában,²⁸⁶
Mert sokakat ejtet ő it hálójában.

Istentől Mójsesnek meg van parancsolva,
Hogy a nép uj Istent soha nem imádna,²⁸⁷
Nem régen ő maga felől azt mondotta,
Hogy ő az Istennek áldot fia volna.

1265 Vannak mar egynehany amitto társai,
Moses törvényének ellené mondoi,
Imit, amot gyűjtöt, koldus tanitvanyi,
Istentől átkozot Beliál fiai.

1270 Miket ő cselekszik, az nem kicsin dolog,
Miatta orszagunk felelembe forog,
Ha ezt el szenvedgyuk, félő,²⁸⁸
Ázótószok jőnek, el rontyak pogányok.²⁸⁹

²⁸³ egy [Emendáltuk.]

²⁸⁴ Tő [Emendáltuk.]

²⁸⁵ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

²⁸⁶ harában [Emendáltuk.]

²⁸⁷ Isten [Emendáltuk.]

²⁸⁸ selő [A sor hiányos, emendáltuk.]

²⁸⁹ el jőnek el rontyak a pogányok [Emendáltuk.]

FARISEUS PRIMUS

En azt jóvállanam, ne hadnok sokaig
Igy hadni a dolgot, mert a mi magzatink
1275 Meg érzik ő terhét kedves onokaink,
Ha magához vonszon, jaj leszen napjaink.

Azért hamarsaggal kulgyunk vitezekért,
Hogy ha meg kaphattyak, tegyek rá kezeket,
De vigyázkodgyanak, nehogy a népeket
1280 Magokra támaszszák, s veszeszszek fejeket.

FARISEUS SECUNDUS

Jól lehet, *Pilatus* nem tartya törvényűnk,²⁹⁰
Mivel nem nemzetunk, hanem csak presesunk,²⁹¹
Tibureus császár, ki mi fejedelműnk,
Minister, kinek mű alajja vettetűnk.
1285 De mindazon által job leszen őneki,
Hogy tudtára adgűk, ne fogja mondani,
Hogy ő hire nekül eztet cselekedni,
Presemáltűk magunk fejetől kezdeni.

FARISEUS TERTIUS

Most leg job ideje utánna küldeni,
1290 Pilatustól nem kel arra kerdezkedni,
Hanem csak szaporán a dologhoz latni,
Szűkseg vitézekert el küldeni.

A dolgot nem lehet tova halasztani,
Hanem e vilagbol ki kel őt törteni,²⁹²
1295 Ha maskent nem lehet, pénzel támaztani,
Hamis tanosagot még sem kel el hadni.

CAIPHAS

Ti munkaitokon igen csudálkozom,
Sok bölcs tanácstokot en meg nem foghatom,
Minden bolcseséggel bővelkedtek, látom,
1300 E dolog értelmét nem értitek, tudom.

Azért én tanacsom: *jobb* egynek meg halni,²⁹³
Hogy sem a közösségnek egészzen el veszni.

²⁹⁰ Pratus [Emendáltuk.]

²⁹¹ hahem [Emendáltuk.]

²⁹² toleni [Emendáltuk.]

²⁹³ jób [Emendáltuk.]

ANNAS

De mi keppen lehet nekünk ehez jutni,
Mert ha vitézeket fogunk fel küldeni
1305 Utána, s ő csalárd, s el szokot szaladni,
Azért nagy mesterség a kezünkhoz kapni.²⁹⁴

DIABOLUS

Mesterséget lehet mesterséggel rontni,
En magamban tudtam módot feltanálni,²⁹⁵
Tanitványi közül egyet meg kerülni,
1310 Ugyekeztem s nektek itten presentálni.

Joszte, Judas Pajtas, főpap eleebe!

JUDAS

Jól hallam tanacstok, meljen örvendek,
Mert bizadalmam van, hogy valamit nyerek.
Amit ti vadasztok, meg látya szemetek,
1315 Csak elsőbb en nékem jól meg fizessétek.²⁹⁶

CAIPHAS

Isten hozot, Judás, kedves, jó barátunk,
Eppen jokor jöttel, iljen embert várunk,
Ihol a penz, kivel teged meg fogadunk,
Alnok mesteredet hogy kezünkbe kapjuk.

JUDAS

1320 Sietseggel mingyárt katonak jojenek,
Minden várás nélkül ők keszen legyenek.
Utánnam jöjjenek jó [...] legenek,²⁹⁷
Valahova megyek, engem kovessenek!

(Hic Judas dat signum militibus dicens.)

1325 Vitez, jó barátim, erősen fogjátok,²⁹⁸
Az az ember, kit fogni kívántok.

²⁹⁴ hapni [Emendáltuk.]

²⁹⁵ Emmagambanban [Emendáltuk.]

²⁹⁶ csak [Emendáltuk.]

²⁹⁷ [Olvashatalan szó.]

²⁹⁸ eleszen [Emendáltuk.]

SCENA UNDECIMA

(*Valedicchio Christi a Sanctissima Matre et comprehensi finita oracione.*)

CHRISTUS²⁹⁹

Mennyei Szent Atyám, a te értelméből
Menyből le szállottam szentséges kedve**dből**,³⁰⁰
Hogy testet vegyek fel a Szűznek mehe**ből**,
S viláért meg halnék szent rende**sedből**.

1330 A Profeták, im, esztet meg jóvendőlték,
Hogy en a kereszt fán ember**ért** meg halnék,³⁰¹
Ez a sentencia rám azért mondat**nék**,
Hogy az egész világ általam váltat**nék**.

(*Hic exit Sanctissima Mater et Christus se convertens ad eam ait:*)

1335 Talam az Atyámtól hozzám küldettettél,
Én szerelmes Anyám, eppen jokor jöttél,
Tudom, hogy mindeddig sokat fáradoz**ál**,³⁰²
Az én halalomrol hogy bizonyos tud**nál**.³⁰³

Szinem látásában most vigasztaltassál,
Mert tőlled elv**álok**, szent anyam, s bucsuz**ál**.³⁰⁴

MARIA

1340 Oh, szerelmes fiam, en edes mesterem,
Tőlled el válasom hogy keljen szenvednem!
Barcsak immár aztot jelencsd meg en**nékem**,
Minémű halállal keserited lelkem?

1345 Oh, ha halálodot, fiam, én szemlélem,
Anyai szivemmel el nem viselhetem,
Kérlek, hog meg ne haly, még vigasztald lelkem,
Mé**rt** nem válthad másként az embert, remel**lem**.³⁰⁵

²⁹⁹ [A szerepnevet a cselekmény szerint pótoltuk.]

³⁰⁰ kedve**ből** [Emendáltuk.]

³⁰¹ ember**ért** [Emendáltuk.]

³⁰² fárador**ál** [Emendáltuk.]

³⁰³ halarom**rol** [Emendáltuk.]

³⁰⁴ elv**álok** [Emendáltuk.]

³⁰⁵ me**rt** [Emendáltuk.]

CHRISTUS

Oh, szerelmes dajkam, aldot Szent Maria,
A te kérésednek nem lehet válaszsza.

MARIA

1350 Szerelmes gyermekem, szivem ne kesergésd,
Hanem halálodot konnyebben rendelted!³⁰⁶

CHRISTUS

Oh, szerelmes Anyám, maragy békeségben,
Mert nem engedhetek néked kéresedben.

MARIA

1355 Fiam, emlekezzel sok eppesegemről,
Anyai keserves cselekedetemről,
Hiszem én szültelek tégedet méhemből,
És en neveltelek drága szent tejemből.³⁰⁷

1360 Tudod, edes fiam, mikent tartottalak,
Harmincz három eztendeig szolgálalak,
Tehetsegem szerent úgy oltalmaztalak,³⁰⁸
Semmiben akarva hogy nem bántottalak.

1365 Megis csak konyörgök neked, en Istenem,
Halgasd meg most bárcsak harmadik kérésem,
Fiu léven abban kel engedned nekem,
Hogy e foldon mert nincs más en kívüllem.

CHRISTUS

Ugy van, édes Anyam, te vagy testi szülém,
De emberségemnél nagyob Istenségem,
Kit öröktől fogva Szent Atyámtól vettem,
Nem engedhetek, már, én bucsuzni kezdem.

1370 Moston bucsut véven melto háládással,
Kegyess Anyám, bocsass anyai áldással.
Köszönöm, hogy értem sokat fáradoztal,
Az Angyal szavára méhedben fogattal.

³⁰⁶ rendelts [Emendáltuk.]

³⁰⁷ graga [Emendáltuk.]

³⁰⁸ ug [Emendáltuk.]

1375 Kilencz holnapokig kegyesen hordoztál,
Evilágra szűltél s tejjeddel tartottál.³⁰⁹
Oh, en edes dajkám, mely nagy hiv voltodal,
Szolgáltál ennekem s aitatossággal.

Egesz harminczhárom esztendeig által,
Kegyesen neveltél anyai voltoddal.

1380 Azert valamennyit szenvedtel erettem,
Menyi csőp tejeket nyújtottál én nekem,
Annyiszor köszönöm tenéked, édesem,
Atyam kegyelmében hagylak, s bizzál bennem.

MARIA

1385 Menynek és a foldnek kegyes alkotoja,³¹⁰
Emberi nemzetnek kintol meg váltoja,
Hogy bocsatod e nagy alázatosságra³¹¹
Szent Istenségedet, s szornyű bánkodásra.

1390 Edes fiam, neked enis hálát adok,
Hogy engem, nyavalyast, szegen szolgálodot,
Nem tekintvén az én meltatlansagomat,
Anyádnak választál, kisebb állatodot.³¹²

1395 Oh, edes szűlottem, szép nyajassagodot,
Köszonóm mindenben vigasztalásodot,
Szegen szolgálodhoz a te jovoltodot,
Hagyd rajtam Isteni kegyes aldásodot.³¹³

En lelkemnek egyetlen egy reménsége,
Mi nemű fájdalmat hozál szivemre.
Kerlek, megis tekincs szomorú lelkemre,
Ne vettessen éppen égő győtrelemre.³¹⁴

CHRISTUS

1400 Vigasztaltassal meg, én szerelmes Anyám,
Most im, arra kérem menyeyi szent atyám,
Hogy ha lehetséges, késsék vegső orám.³¹⁵

³⁰⁹ tejjeddel [Emendáltuk.]

³¹⁰ keges [Emendáltuk.]

³¹¹ ennagy [Emendáltuk.]

³¹² allátodot [Emendáltuk.]

³¹³ had [Emendáltuk.]

³¹⁴ egő [Emendáltuk.]

³¹⁵ lehatséges; kessek [Emendáltuk.]

1405 Immár Szent Atyámnak és a Szent Léleknek
Hadlak, edes anyám, angyali seregnek,
Kérem, mindenekben téged segeljenek,
Keserűsegedben hogy engeszteljenek.

*(Hic et eunt duodecim et Jesus accingit se ibi non vadit interim
Sancta Virgo vocans seorsum Judam commendat ei Christum
dicens:)*³¹⁶

MARIA

Kedves fiam, Judas, im, neked ajállom,³¹⁷
Az en szulottemet immár reád bizom.³¹⁸

JUDAS

1410 Bátor ram bizhatot szivednek fájaldmát,³¹⁹
Tegnapis én szerzém meg őneki dolgát.
De jobban megszerzem neki az o baját,
Amelynek csak hamar meg látod sugarát.³²⁰

*(Hic clauditur scena. Item remanente Juda interim Christus venit
cum undecim dicens:)*

CHRISTUS

1415 Már el közelgettem utolsó oramhoz,³²¹
Kedves tanítványim, kezdgyűnk imádsághoz,
Gecsemányi kertben készülok halálhoz,
Könyörgök előbször szerelmes atyamhoz.

(Hi vadunt ad hortum.)

1420 Kedves tanítványim, itten vigyázzatok,
Aitatos szivel és imádkozzatok!
Hogy gonosz késértet ne szaljon reátok,
Imádságra keljed, én tovább választok.

(Vadit ad aliquot passus et ad Patrem orat:)

³¹⁶ seorsim [Emendáltuk.]

³¹⁷ ajállóm [Emendáltuk.]

³¹⁸ szulottemmmár [Emendáltuk.]

³¹⁹ szivemnek fájaldmad [Emendáltuk.]

³²⁰ sugarát [Emendáltuk.]

³²¹ Mar [Emendáltuk.]

Szerelmes Szent Atyám, muljék el e' pohar,
Kit már elkeszitet ma a gonosz kalmár.
Zsido seregekkel nem meszsze vagyom már,
Im, nagy dühösséggel mind orozlany, ugy vár.

(Redit ad discipulos dicens:)

1425 Szerelmes Szent Atyam, hogy ha e pohárod
Ugyancsak meg igyam, nékem parancsolod,
Örömet meg iszom, legyen akaratom.

(Redit tertio ad discipulos interim; aperitur scena et ait:)

Keljetek fel már, mert eljött az óra,
Hogy az ember fia vitessek halálra.

PETRUS

1430 Senki nem teszi ma reád kezit, uram,
Nekem is van velem egy regi pallosom,
Valaki ellened támad, azt levágom,
Kesz vagyok eretted mingyarast meghalnom.

1435 Azert mig testemben lelkem fog maradni,
Azt meg nem engedem, hog halálra vinni
Teged méreszeljed, inkab nagy dolgot
Kesz leszek cselekedni.

JUDAS *(interim cum cohorte venit et osculatur Christum dicens:)*

Idvez legy, oh, rabi, szerelmes mesterem,
Örvendetes csokkal orczádot illetem.

CHRISTUS

1440 Edes tanitvanyom, Judas, mit miveltél,
Egy kis nyeresegert hát, veszelre mentel?³²²
Ily nagy sokaságot én ram gyűjtöttél,
Hogy szep színű csokkal engem vesztenel?

(Ad turbam:)

³²² hat [Emendáltuk.]

1445 Ily nagy sokasággal, kérlek, kit kerestek?³²³
A Jesus én vagyok, ha engem kerestek.

*(Christus interrogat id et dicens:)*³²⁴

Megis kérdelek, kire ily nagy dorongokkal³²⁵
Egykeztek moston, kinzo szerszámokkal?

*(Turba vadit ingens.)*³²⁶

Midőn a templomban az írást hirdetem,
Senki közületek meg nem fogot engem.

DUX

1450 Batron, jó vitézek, moston forgodgyatok,
A parancsolatban hiven el járjatok.³²⁷
Parancsolja néktek a ti hadnagyotok,
Egy sivel lélekkal rárohannyatok!

PETRUS *(evaginato gladio amputaverit aurem Malki:)*³²⁸

1455 Uram, bátor szível légy, es ne had magad,
Valaki rád tamad, kardot hozza szabad [...],³²⁹
Mert én meg mutatom erőmet, ugy tudgyák,
Máris el vagtam a Márkos fület, lassad.

CHRISTUS

1460 Péter, ted vissza heljére bardodot,
Mert aki kardot fog, kard által magadot³³⁰
Veszted el szenvedet egyedül karódot.

(Hi erruunt in eum et miles tangentibus.)

MILES PRIMUS

Kötőzd meg, emberül azt a gonosz embert,
Akia zsidokot gonossagra kevert.³³¹

³²³ kellek [Emendáltuk.]

³²⁴ interrogat [Emendáltuk.]

³²⁵ kelek [Emendáltuk.]

³²⁶ [A kézirat itt újra megadja a Christus szerepnevet, elhagytuk.] vadunt inge [Bizonytalan olvasat; emendáltuk.]

³²⁷ hivel [Emendáltuk.]

³²⁸ Marki [Emendáltuk, mivel Malkusról van szó.]

³²⁹ [Elhalványult, olvashatatlan rész.]

³³⁰ hald [Emendáltuk.]

³³¹ [A *2dus* szerepnév már e sor előtt megjelenik; emendáltuk.]

MILES SECUNDUS

Irtoztato keppen e latrot verjuk meg,
Éles kardgyunkal testét faragjuk meg.³³²

MILES TERTIUS

1465 Beg régen kívántam ez amitot látni,
Meg rongálván rajta boszumat tolneni.

MILES QUARTUS

Nem szanom ez embert pokolra levetni,
Sok ezerni ezer kinokkal kenozni.

DUX

1470 Jertek, jo vitezek, ugyan vigyazzatok,
Hogy ez Istentelent elne szalaszátok!
Korbacsokkal hátát meg tapogassátok,
Mig papok kezebe által adhassátok.

SCENA DUODECIMA

MILES QUINTUS

1475 Nosza, Jesus Christus, papok eleibe
Setály, mert most látom, hogy akadtal kezbe,
Te hamis amitto, életed végére,
Maskent ugy ütlek, hogy leesel a földre.³³³

*(Cedit Christus et sextus miles ait:)*³³⁴

MILES SEXTUS³³⁵

Vond fel, mint a dogót, ne hagyd, hogy nyugogyek,³³⁶
Űsd úgy mingyarást, hogy orrára botoljék!³³⁷

MILES SEPTIMUS

1480 Rugjad, taszajsd, zsidoknak e szep kiralját,³³⁸
Órditván törjétek az ő haja szálát,³³⁹
Mert eppen ohajtom enek ő halálát.

³³² elles testet [Emendáltuk; a *2dus* szerepnév itt is megjelenik, elhagytuk.]

³³³ lesel [Emendáltuk.]

³³⁴ sextus ait [A mondatot kiegészítettük.]

³³⁵ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

³³⁶ had [Emendáltuk.]

³³⁷ botol [Kiegészítettük az elhalványult szótaggal.]

³³⁸ taszajsd kiralják [Emendáltuk.]

³³⁹ szálát [Emendáltuk.]

(Hic referunt ad Caipham et Dux ait:)

DUX³⁴⁰

Mit parancsoltatok, uráim, eljártunk
Abban, és tinéktek iljen fogjot hoztúnk,
Názareti Jesust, akihoz juthattunk,
1485 Amit akartátok, neki ugy szolgaltunk.

CAIPHAS

Köszonom s hálálom nektek, jo vitézek,
Hogy e bubaljósna szemeben nézhetek,
És fogságaban meg nem ejettetek,
Meg nem ejettetek.
1490 Ah, mely nagy örömmel most bé teritettem,
Hogy itten allani látom en elottem,
Kötőztetve, kiról sokakat értettem,
Minden felol ötet addig kerestettem.

Nem lehet már felni semit a kösségnek,
1495 Ő el hodolását s tamadását nepnek,
Mivel itten ül már láttara mindennek,³⁴¹
Kötőzve, ki addig oka volt ezeknek.

Honnan valo vagy, te népnek holditoja,
Hires orszagúnknak egybezavargója,
1500 Hazánk törvényenek eppen el rontoja,
Az egesz kosségnek hamis amitoja?

Valamit e gonosz tévő ellen tudtok,
Nyilvan van az minekúnk, mindgyar meg mongyatok.

TESTIS PRIMUS

En amit értettem, ez igen nagy poczra,
1505 Egesz zsidosagnal vagyik uraságra,
Hires orszagúnknak a koronájara,
Amint majd ki tetczik az ő alnoksága.

³⁴⁰ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

³⁴¹ mar [Emendáltuk.]

TESTIS SECUNDUS

Ez az egész földön hatalmát mutattya,
Es az egész nepet magához holditya,
1510 A kosségis immar, sereggel utánna³⁴²
Járván őt követi, aítva halgattya.

TESTIS TERTIUS

Azt is karomkodván fulúnk hallattýára
Mondotta a népnek, hogy ő el ronthatya
Az Isten templomát, s viszont harmad napra³⁴³
1515 Épen fel alittyta fundamentomara.

Mivel őutánna én is sokat jártam,
És cselekedetire gyakorta vigyáztam,
A synagogába én aztot hallottam,
Sok rendel szajából e szavát már vártam:³⁴⁴

1520 Minnyajon, kik büntol meg terhelve vattýok,
Es kemény vakságban Őrdógtól tartattok,
A csalárd világtol gyakorta csalattok,
Jojjetek én hozzám, s leszen orvosságtok.

TESTIS PRIMUS

Ez Isten fiának mindenüt hirdette
1525 Magát s mindeneknél feljebb becsullotte.³⁴⁵

TESTIS SECUNDUS

De meg ami nagyob, az a szombat napot
Semminek állitya, mert azon gyógyittot,
Szórnyű betegeket lábokra állítot,
Száma nélkül valo sántakot s benákot.³⁴⁶

TESTIS TERTIUS

1530 Még enis szájából ezen amittonak
Hallottam, hogy senki mi főpapjainknak
Engedelmességgel, elől járonknak
Ne lenne, s ne [...] szavainak.³⁴⁷

³⁴² kosséges [Emendáltuk.]

³⁴³ harmag [Emendáltuk.]

³⁴⁴ vartam [Emendáltuk.]

³⁴⁵ feljek [Emendáltuk.]

³⁴⁶ nélkült [Emendáltuk.]

³⁴⁷ [Olvashatatlan rész.]

CAIPHAS

1535 Hallode, felölled ezek mit mondanak?
Mind vilagos dolgot szemeidre hannak,
Füled hallattýára rad bizonyittanak,
Mit felelsz ezekre, amiket szollanak?

1540 Ugy vane, avagy nem, mond meg hamarsaggal
A dolgat, mert ezek mongyak valósaggal.³⁴⁸
Mit halgacz, nem szollasz semmitem ezekre?
Kenszeritlek téged az élő Istenre!

Felej meg most nekem az én kérésemre:
Te vagy Istennek fia, es mivégre
Jottel e világra, nagy veszedelemre?

CHRISTUS

1545 Temondad, hogy vagyok az Istennek fia,
Ember válcságaert jöttem e vilagra.
Ez után atyamnak úlok ő jobjara,
El jóvendő vagyok itelet napjára.

CAIPHAS

1550 Ime, káromkodik, minnyajon hallátok,
Azért mongyátok meg, mi a kevánságtok!³⁴⁹

MILITES

Nem melto, hogy tobbet eljen e vilagon,
Huzzad kereszt fára, hogy mingyart meghaljon.³⁵⁰

CAIPHAS

Haljátok, katonák, fogjátok e rabot,
Tölcsétek ki rajta minden boszutokot!

MILES PRIMUS

1555 Nosza, jó barátim, ugyan meg verjétek,
Minden mesterseget mind elé szedgyetek,³⁵¹
Hogy e gonosz embert meg elegissetek,
Kéző eszközököt mind elé szedgyetek!³⁵²

³⁴⁸ met [Emendáltuk.]

³⁴⁹ azét [Emendáltuk.]

³⁵⁰ megha [Az elhalványult szót kiegészítettük.]

³⁵¹ mid [Emendáltuk.]

³⁵² mid [Emendáltuk.]

MILES SECUNDUS

1560 Tudok hóhérokot egész tartomanbol,
Ide hijjunk mingyárt hires Judeabol,
Erre mesterseget tanáljunk azoktol,
Semmit el ne hadgyúink feltet szándekunkbol.

MILES TERTIUS

1565 Ne papoly it annyit, kósd bé a két szemit,
Majdon meg probalom minden tudomanyit,
Meg kévantatik, ha profetalasit elé veszi,
Regi gonosz ravasságit.

MILES QUARTUS

Hires proféta vagy, profetály most egyet,
Mond meg hamarsággal, ki úte tegedet?

MILES QUINTUS

1570 Meg fojtotta otet ama sok ravasság,
Meg bolonditota királyi kivánság,
Majd el marad tólle a kivánt kiralyság,
Minden dolga ennek merő balgatasság.

MILES SEXTUS

Kérlek, pajtás, csabd meg jól még egyszer artcul,
Ha ot nem álhattya, tud meg, maj meg mozdul.

MILES SEPTIMUS

1575 Jertek most minyajon, reaja rohannyúink,
Karomkodásokra egyszer s mind fakadgyunk,³⁵³
Veszszót, ostort, lanczot egyenkent kabdossunk,
Ennek kénzásaban egyút forgodgunk.

CAIPHAS

1580 Hadgyátok el immár, mert ami láttatik,
Az emberség benne majdon megaluszik.

ANNAS

Mar egyszer vitesd el Pilátus házahoz,
Vigyaz, las jól hozza ottis a gonoszhoz,
Muis mingyart megyunk gyorsan az udvarhoz,
Otton már *hevesen* latunk dologhoz.³⁵⁴

³⁵³ mid [Emendáltuk.]

³⁵⁴ vehesen [Próbáltuk emendálni.]

CAIPHAS

1585 Nosza, készüljetez mingyarast az utnak,
Presentaljatok otton Pilatusnak.

MILES PRIMUS

Induly az udvarnak kivánt tiszteletre,
Bizom, hogy az utan huzunk a keresztre.³⁵⁵

(*Haec ancilla videns Petrum dicit:*)³⁵⁶

ANCILLA³⁵⁷

1590 Nem, de nem teis azzal az emberrel,
Kit most fogva viszűnk, ate mestereddel
Az egesz városon sétalsz vala szeljel?

PETRUS

Mit próbálsz, hogy nem *mész* látni te dolgozhoz,³⁵⁸
Én bizon nem tudom, te moston mit beszelsz.

ALIA ANCILLA³⁵⁹

1595 Bizonyára teis azon amitoval,
Aki most fogva van, az álnok Jesussal
Lattattal sétálni, zsidok kiralyjaval.

PETRUS

Az embert, kiről szolsz, bizon nem esmértem,
Ha híret hallottam, meszsze el kerültem.

SERVUS

1600 Ne tagad, barátom, mert látunk ő velle,
Nem, de nem te valál Geczemany kerdbbe,
Hogy urad meg fogók, velűnk jővél szembe.³⁶⁰

PETRUS

Atkozot ven fejem, hogy ha velle voltam,
Isten ugy segeljen, soha nem is láttam,
Geczemanyi kerdben soha nem is jártam.

(*Gallus canit et Petrus:*)

³⁵⁵ keresztje [Emendáltuk.]

³⁵⁶ Hec vendens [Emendáltuk.]

³⁵⁷ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

³⁵⁸ nesz [Emendáltuk.]

³⁵⁹ Alia [A szerepnevet kiegészítettük.]

³⁶⁰ fogok [Emendáltuk.]

1605 Eszre vettem, mit miveltem,
Oh, jajj, mely gonoszt miveltem,
Én mesterem nem követtem,
Szomnak eleget nem tettem.
Fel fogattam, hogy meg vallom,
1610 S őt, soha meg nem tagadom.

Oh, mi keppen szégyen nekem,³⁶¹
Hogy menyire meg vakultam.
Oh, Judasnál, arulódnál,
Vallom, nagyobbat vétettem.
1615 Főpapoknál s a zsidóknál
Jaj, mely gonoszt cselekedtem.

De ne nézd s ne tekincs,
Uram, iszonyu bűnömöt,
Mert esetem el nem rejtem,
1620 Hát, nézd kén szenvedésedet.
Bocsásd vétkem, meljel lelkiem,
Jaj, már mind bé kevertem,
Teljes szüből es örömből
Ez után utad követem.

SCENA TERTIA DECIMA

*(Sedet Pilatus tribunali et adducitur Christus.)*³⁶²

PILATUS³⁶³

Azzal a férfival valjon mit akartok,
1625 Hogy oly kegyetlenül őt hurczoljátok,
Veszszókkal s botokkal őt rongaljátok,
Mig semmi vadolást rajja mondanátok.³⁶⁴

Valaki Judeának jurisdiccioját
Usurpalja, bizony meg űti az inát,
1630 Ennekem is nyilván megvenném az arrát,
Ha nem respectálnám magam *dignitassát*.³⁶⁵

³⁶¹ szegén [Emendáltuk.]

³⁶² aducitur [Emendáltuk.]

³⁶³ <Christus>Pilatus

³⁶⁴ mondanátotok [Emendáltuk.]

³⁶⁵ degintassat [Emendáltuk.]

CAIPHAS

1635 Tud meg azt, jó urunk, ha gonosz tévő
Nem let volna Jesus, a nép hitegető,
Szegeny ember levén királyság kereső,
Itiletre hozni nem volna illendő.

PILATUS

Hogy ha nagyot vétet moston ellenetek,
Sentencia őtet, mivel ugy veritek,
Vigyétek el őtet és a tú törvénytek
Mit dictál, a szerent őtet itiljétek.

ANNAS

1640 Meg van paroncsolva mi fejedelműnktől,
Senkit nem itiljünk tulajdon fejűnktol.

PILATUS (*conversus ad Christum:*)

Te vagye a zsidok királyja?

CHRISTUS

Magaddal mondode, vagy mások felöllem?
Mondottak e félt irigyek ellenem.³⁶⁶

PILATUS

1645 Hát, te azt vélede, hogy en zsidó vagyok?

A te nemzetséged és a fő fő papok,
Hogy ha te ellened excessustkaphatok,
Adtanak kezembe, mert vétkeid nagyok,
Ugy bannyam teveled, valamit akarok.

1650 Most azert jovallom, mond meg rövideden,
Mit vétettél nekik oly szörnyu kemenyen?³⁶⁷

CHRISTUS

1655 Ha az én országom innen valo volna,
Az én nemzetségem mellettem harczolna.
Egynehany millio angyal kardot fogna,
Kezedbe adatni engemet nem hadna.

³⁶⁶ felet [Emendáltuk.]

³⁶⁷ keneny [Emendáltuk.]

PILATUS

Ha így van a dolog, tehát, király vagy te?

CHRISTUS

Azt igazán mondot, mert én királ vagyok,
Arra születtettem, tudgyák az angalok,
Profetákis ebben jeles bizonságok,
1660 S megis magyarázták eztet a doktorok.

PILATUS (*ad Judeos:*)

Hivatalom szerent őtet meg visgáltam,
Szavából én otet igaznak allitom.

Azert a husvétban, mivel hogy szokástok,
Hogy egy gonosz tévőt el bocsassatok,
1665 Eztet el bocsatom, hogy ha akarjátok,
Mert en semmi gonoszt benne nem tanálok.

JUDEI (*simul:*)

Nem ezt, nem, hanem Barabást!

PILATUS

Fogjátok meg tehát, s megostorozzátok,³⁶⁸
Tővisből koronát mingyárást fonyatok,
1670 A fejire aztot azonnal nyomjátok,
Mert iljen koronát erdemel kiraltok.

(*Hic Judei accipientes Christum denudatum vestibus.*)³⁶⁹

DUX

Rajta, jo katonák, amind már hallatok³⁷⁰
A parancsolatból, őtöt ne szanyátok,
Kemenyen most otet mingyart kotozzétek
1675 Ezen nagy oszlophoz, s a testét verjétek!³⁷¹

MILES PRIMUS

Azt probaljuk meg előb, miként jövendőől,³⁷²
Kössuk bé szemeit, kerdezzunk ő tőlle:
Tegedet most, Christe, ki az, aki út?

³⁶⁸ fogjátok; megostorozzátok [Emendáltuk.]

³⁶⁹ denudabun [Emendáltuk.]

³⁷⁰ mar [Emendáltuk.]

³⁷¹ testet; verjétek [Emendáltuk.]

³⁷² miken [Emendáltuk.]

MILES SECUNDUS

1680 Valaki az Isten templomát el rontod,
Es harmad nap után esméig fel allitod.

MILES TERTIUS

A király korona, tudgyatok, illeti,
Mert ezt fejébe had nyomjam be neki.

*(Solvitur et reducitur ad Pilatum et Pilatus dicit:)*³⁷³

PILATUS³⁷⁴

1685 Kivánságtok szerent meg ostoroztattam,
A ti királytokot meg koronáztatam,
De mivel, hogy okra oljanra nem kaptam,
Az halálra őtöt nem sentenciaztam.

(Hic sangvine lotum arripit dicens:)

Ime, az ember!

JUDEI

Feszisd mek, feszisd meg őtet!

PILATUS

De mi gonoszt cselekedet?

JUDEI

1690 Feszisd meg őtöt!

PILATUS

Az artatlan vérre, ha ug szomjuhoztok,
Kivánságtok szerent ő vele bányatok,
Vigyétek el azert, es fel akaszszátok,³⁷⁵
Semmi vétket benne nem tanálok.

ANNAS

1695 Ország eleire tamaszsa, ha valaki magát
Isten gyanánt tartya, meg adgya az arrát,
Eppedig mind Isten, meg adgya hatalmát,
És Isten fiának hivatta magát.

³⁷³ Pila Pila [A rövidítéseket feloldottuk.]

³⁷⁴ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

³⁷⁵ vigyetek; felakaszszatok [Emendáltuk.]

1700 Azert, hogy a törvény beteljesedtessek,
Azok folta szerént ma fel feszítettessék.³⁷⁶

PILATUS (*ad Christum:*)

Vald meg egyenesen, honnan valo vagy te?

(*Christus silet, Pilatus ait:*)

Ha te az én kerdesemre nem szollaszse,
Hogy hatalmam rajtad, valjon nem tudode?

CHRISTUS

1705 Nem volna hatalmad semmi eletemre,
Hogy ha onnan feljűl nem volna engedve,³⁷⁷
Es annak okáért, aki te kezedbe
Adot, annak, hidd el, sokkal nagyob vitke.

PILATUS (*ad Judeos:*)

Hogy ha lehet, Jesust megis el bocsattom.³⁷⁸

JUDEI

1710 Ha ezt el bocsátod, nem császár barátod,
Nem lesz soha többbe, s ez után meg bánod.

UXOR PILATI

Csudalkozom rajta, hogy te is magadot
Vérontásra adod te akaratodot,
Holot semmi okot halalra nem adot,
Soha se Istennek, se másnak nem ártott.³⁷⁹

1715 Mi gondod te néked *azzal az igazzal?*³⁸⁰
Mert szopod a vért a fene zsidokkal,
Meglásd, mit cselekszel az ártatlansaggal,
Mert ha meg őlőd, lesz valaha károddal.

1720 Az elmúlt ezczakán sokat nyomorgottam,
Ő miatta csak egy cseppet sem aluttam,
Mivel külöm féle látásokat lattam,
S a Christusnak dolgán sokat, szomorkodtam.³⁸¹

³⁷⁶ feszettessek [Emendáltuk.]

³⁷⁷ feljűl<ról>

³⁷⁸ Jesu [Emendáltuk.]

³⁷⁹ artot [Emendáltuk.]

³⁸⁰ arazgla [Emendáltuk.]

³⁸¹ hat [Emendáltuk.]

PILATUS

Fogjátok, vigyétek mindgyárt Herodeshez,³⁸²
Lassátok, mit főg ő mondani ezekhez.

*(Hic abducunt interim aperitur scena et sciscitatur Christus Herodi.)*³⁸³

SERVUS³⁸⁴

1725 Ihol, regtől fogva, kit latni kivantál,
El küldöttek a papok Pilatussal³⁸⁵
Názariti Jesust, hogy véle szollanál,
És amind amind akarnál, ugy bannal.

HERODES

1730 Pilatusnak eztet mind kiraly fogadom,
Hogy idő fojtába neki meg szolgálom.
Honnan valo vagy te, mert a te hireddel
Galilea teljes csuda tételeddel.

1735 Miglen ide jöttel, talam meg nemultal,
Busulásod miat vagy meg bolondultál?
Fogjátok s vigyétek vissza Pilátusnak,³⁸⁶
Teljességgel nékem mert laczik bolondnak.

SCENA QUARTA DECIMA

DUX

1740 Rettenetes dolog ez embernek dolga,
Sohul sentenciat hogy nem látnak rája,
Pilatus el küldi Herodes lattára,
S Herodes viszontag küldi Pilatusra.

MILES PRIMUS

Amin boszonkodom enis, sentenciád³⁸⁷
Hogy nem kapunk néki, de ma bizon torkát
Magam által verem, meg untam a járást.

³⁸² fogjátok, vigyetek [Emendáltuk.]

³⁸³ [A tenin bizonytalan olvasat.]

³⁸⁴ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

³⁸⁵ [Az *el küldöttek* kifejezés kétszer szerepel a kéziratban.]

³⁸⁶ vigyetek [Emendáltuk.]

³⁸⁷ amid [Emendáltuk.]

DUX

1745 Ne beszélj sokaig, úsd a hátát néki,
Minden hájjal kenetetet tagját.³⁸⁸

MILES SECUNDUS

Ki az, aki meltán kimélhetné őtet,
Mivel lattyuk, mastként nem szakaszttya veget.
Pilatus, tudom, hogy csak szoval tart minket,³⁸⁹
Mind a bolondokot, úgy járta benuket.

(Hic sciscitur Pilatus. Tertius Miles ait:)

MILES TERTIUS³⁹⁰

1750 Semmikeppen tovab nem jaczottas minket,³⁹¹
Ne tarcs bolondodnak a mi seregűnket,
Ne csufold anyira a zsidó népeket,
Mert el nem szenvedgyek bestelensegunket.

MILES QUARTUS

1755 Talám azt gondolod, hogy csak trefálkodunk,³⁹²
E gonasz emberrel csak bolondoskodunk?

PILATUS

Ime, az előt őt en erőst meg verettem,
Tetejétől fogva talpig veszszoztettetem,
Szemetek láttara vérbe kevertettem,
Megis benne okot erre nem vehettem.

JUDEI

1760 Mivel kirajűnknak magát merte tenni,
Akárki halálra meltónak itili.

PILATUS

Megis el bocsatom, mivel semmi vetket
Nem tanalok benne valami esetet.

JUDEI

1765 Ha ezt el bocsatod, a császár baráttya
Nem lesz, orszagunknak igaz megtartója.³⁹³

³⁸⁸ mildeb [Emendáltuk.]

³⁸⁹ dudom [Emendáltuk.]

³⁹⁰ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

³⁹¹ haczottas [Emendáltuk.]

³⁹² az dondolod [Emendáltuk.]

³⁹³ lesz [Emendáltuk.]

PILATUS

Artatlan vagyok én az igaz véretől,
Ti lassátok, mert én ki mosdom most ebből.³⁹⁴

(*Ad Servum:*)

Hozz vizet, szolgál!

(*Hic lavat manus.*)

JUDEI

1770 Az ő vére rajtunk és mi fiainkon,
Csak fel feszíttessed, mindenkor maradjon.

PILATUS

Hát, meg feszíttessem a ti királytokot?

JUDEI

Nincsen nekünk kiraljúnk, hanem csak császárunk,
Tiberius császár, eljen a mi urunk!
Ellensege pedig haljon meg, kevannyuk.

1775 Azért feszisd fel!
Ite, igasság, igasság, meg kel neki halni.³⁹⁵

(*Hic Pilatus pronunciat sententiam et frangit baculum.*)³⁹⁶

PILATUS³⁹⁷

Ereszszétek el már Barabast, a tolvajt,
Őljétek meg pedig zsidó királytokot.

JUDAS (*reddet pecuniam et desperavandus suspendi:*)

1780 Oh, atkozot világ, mi midon meg csalál,
A pénz kivanással, jaj, jaj, mire hozál,
Mert már a lelkemet szüntelen a halál
Győtri s ostromolja, akárhol feltanál.

1785 Nem vagyok én melto Isten irgalmára,
Nem bizhatom többé örök boldogságra,
Valaha jutandok az ártatlanságra,
Pénn el vit gazdagságra.

³⁹⁴ mosd [Emendáltuk.]

³⁹⁵ [Az *ite* aláhúzáva, így szerzői utasítás lenne; emendáltuk.]

³⁹⁶ Pi [Kiegészítettük.]

³⁹⁷ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

1790 Nem várhatok többet még agyat fejemre,
Mivel méltó vagyok örök veszeljemre.
Nincsis tovább gondom hosszú életemre,
Majdon el érkezem pokol fenekere.

Azert kik vilagon még élni akarnak,³⁹⁸
A pénz keresetnek mind beket hadgyanak,
Az ártatlanoknak kincsen ne kapjanak,
Mert bizon orokkon el karhoznak.

1795 Nezzetek, példajok leszek én azoknak,
A kik egy két pénzert másokat eladnak,
Az ártatlanoknak sentenciát mondanak,
Csak pénzt és jószágot bőven kapjanak.³⁹⁹

1800 Oh, jaj, mind el adám én az ártatlan vért,
Akkor zsidónak harmincz ezüst pénzert,
Nem vagyok már méltó, hogy az udvosságért⁴⁰⁰
Csak egy szót is szóljak el karhozásért.

1805 Atkozot az óra, melyben fogantattam,
Átkozot a nap fény, kit elölszól láttam,
Atkozot az a nap, melyen meg csalattam,
Edes mesteremet s uramot el adtam.

(Hic projicit pecuniam.)

1810 Most azért főpapok, it vagyon pénzetek,
Veszszén el veletek hamis keresmenytek,
Legyen egyik oka lelkenek vétkeitek,
Foljon igaz vérért ti hamis véretek.⁴⁰¹

CAIPHAS

Semmi gondunk nincsen véle, te már lássad.

JUDAS

1815 El sietek azért, nem hagyom sokára,⁴⁰²
Fel kötöm magamot egy akasztó fára,
De míg kötelemet vetem a nyakamra,
Egy két szót mondok vég bucsuzásomra.

³⁹⁸ meg; elni [Emendáltuk.]

³⁹⁹ kapja [A szó vége nem látszik; emendáltuk.]

⁴⁰⁰ mar [Emendáltuk.]

⁴⁰¹ véret ti hamis veretik [Emendáltuk.]

⁴⁰² E [Emendáltuk.]

*(Judas deambulans infra vestibulum valedicit:)*⁴⁰³

A veszendő világ gonosz mulandóság,
Vegső bucsumot tolled végyet, imar
Nem leszek, tud, hidgyed, mert vár kemény rabság.

1820 Ily szörnyu esettől, ily szernyű vétectől
Óltalmazzon a nagy ur Isten titeket,
Minnyajon, kik vadtok itten, s őrdög kezétől.

Utolsó orámrá s test nyugovasomra
Már el készítettet heljecském pokolba,⁴⁰⁴
Tudom, esik lelkem, kötél a nyakamba.

DIABOLUS PRIMUS
1825 Nosza, mi forgodgyúnk, vegyuk le a testét,
Uressen ne hadgyuk pokolban a lelkét.⁴⁰⁵

DIABOLUS SECUNDUS
Köszönöm, jó pajtárs, nagy szeretetedet,
Egesz eletedben szollgálat tetedet.

DIABOLUS TERTIUS (*ad Populum:*)
1830 Penz keresesenek iljen az ő vége,
Minden ember batron ugyekezze ebben.

DIABOLUS QUARTUS
Azet vetette volt mesterét koczkának,
Mert nem szokot vala szöllő kapálásra.

SCENA ULTIMA

(Processio ad crucifigendum.)

CAIPHAS
1835 Nosza, jó vitézek, it van a kereszt fa,
Régen várt tronussa, tegyétek vállára,⁴⁰⁶
Szolgaljatok hiven, mind hogy ugy akarja,
Legyetek jó szűvel, kévanom hozaja.⁴⁰⁷

⁴⁰³ vatibulum [Emendáltuk.]

⁴⁰⁴ mar [Emendáltuk.]

⁴⁰⁵ lelket [Emendáltuk.]

⁴⁰⁶ var [Emendáltuk.]

⁴⁰⁷ hozza [A sor vége elhalványult.]

ANNAS

Az eszközök mingyár el készíttessenek,
A meg feszítesre kovácsok jójjenek,
Ketten a vagy hárman mingyart készűljenek,
1840 Mert mas keppen bizonyoson bum⁴⁰⁸

DUX⁴⁰⁹

Us dobot!

VEXILEFER

Mit Parancsolsz, uram, ime, jelen vagyok!

MILES PRIMUS⁴¹⁰

Majd fel kenettettel az uj kiralyságra,
Majd felűlhez régen várt trónusocskádra,⁴¹¹
1845 Ki tudgya, ha leszen heljed Calvaria,
Otton meg latom, hogy mentel uraságra.

MILES SECUNDUS

Udvözlegy, zsidok koronás királyja,
Váh, váh, ki mi napiban uralkodol vala!⁴¹²

(*Hicterea* [...] *orant Beata Virgo.*)⁴¹³

BEATA VIRGO⁴¹⁴

Oh, én dragalatos, kedves, szep szulottem,
1850 Egyetlenegy ügyem, szibeli örömem,⁴¹⁵
Te valál mindenben ennekem vig kedvem,
Im, most lettel csufja zsidoknak, szemlélem.

Világnak fiai, Adam maradvanyi,
Most velem sirjatok, es az rokonyai,
1855 Ime, szent fiamot viszik feszíteni,
Velem egyut tiis kezdgyetek zokogni.

⁴⁰⁸ [Befejezetlen sor.]

⁴⁰⁹ Dux M [Egységesítettük.]

⁴¹⁰ <Dux Mil>es [Emendáltuk.]

⁴¹¹ vart [Emendáltuk.]

⁴¹² vák, var [Emendáltuk.]

⁴¹³ [Bizonytalan, hiányos olvasat.]

⁴¹⁴ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

⁴¹⁵ ügyem [Emendáltuk.]

Mert ha volt anyának valaha siralma,
Verrel elegyítve könyveim hullása,
Nem de nem nekem suljos az az ora,
1860 Látván szent fiamat, hogy vizsik halálra.

Nem szolgálhatok többet, kerlek, ne hadgyatok,
Bárcsak ti envelem, mennyei angyalok,
Szemlelvén kinyait fiamnak, szanyatok,
Íly kegyetlenségén sirjatok.

MILES TERTIUS
1865 Ne mulatoz sokat, mert el tólt az udő,
Nekunk nem szuksegeess semi hitegető.

MILES QUARTUS
Ha ugyan kiraly vagy, vitezid hol vannak,
Hogy ilj nagy fogságbol nem szabaditnak.

MILES QUINTUS
1870 El küldőtte őket mostan vér hullatni,
Az utan kezdenek mi velőnk harczolni.

DUX
Hallod, te vén ember, foged e keresztet,
Talam te nem szanod badgyat mesteredet?
Jo nyereseged lesz, csak legy tegy segitseget,
Lad, hogy nem birhattya, mert el kenszeredet.

CIRINEUS SIMON⁴¹⁶
1875 Én nekim nagyobb most annál az en dolgom,
S azt, ha elvesztegtem, leszen bántodasom,
En nem segithetlek, mivel követ [...] ⁴¹⁷

DUX
Ne dorogj oly sokat, fogod ez keresztet,
Mert masként elnyered te is kalvaria véget. ⁴¹⁸

⁴¹⁶ Ciri [Emendáltuk.]

⁴¹⁷ [Olvashatatlan szó.]

⁴¹⁸ ka<r>lvaria [Ráírva.]

CHRISTUS

1880 Ha valaki akar engemet követni,
Vegye fel keresztét, s úgy utannam jöni,
Meltonak itilem s barátomnak lenni,
Jojjetek en hozzam, kik terhelve vadtok,

Meg könnyebbítettnek.

MILES SEXTUS

1885 Hallode, a Christus mit állit maganak,
Hogy terhét leveszi akármely munkának,⁴¹⁹
Csak ötet kővesse nehez igajanak,
Holot segítseget nem hozhat magának.⁴²⁰

1890 Nem birja vallain onnön maga terhét,
Megis ő akarja vini más keresztét.

MILES SEPTIMUS

Ne szunyodnyunk sokat ezel az emberrel,
Ime, majd el hodont ő sok beszédevel.

(*Statio in monte Calvariae.*)

HERODES

1895 Nem engedem neki, tovább orszagoljon,
Galilia foldén tovább uralkadgyon,
Kiralji nepemből, hogy tobbet holditcson,
Ezen a keresztén, akarom, meg haljon.

DUX

Sokat ne kessetek, hanem e keresztre
Mingyart feszitcsétek a kevánt heljére!

FABER PRIMUS⁴²¹

1900 Aj ferre, barátom, mit értesz te hozzá,
Mi gondod van neked a kovacs múnkára?
Visel gondot inkább magad dolgaidra,
Eféle munkát mert biznak a kovácsra.

DUX

Halgas, ne szoly anyi sok heaba valot,
Nem szolyat az ember jajszót.

⁴¹⁹ terhét [Emendáltuk.]

⁴²⁰ sgetseget [Emendáltuk.]

⁴²¹ [A szerepnevet a teljes szerepnévsor logikája szerint kiegészítettük.]

(Hic ultima Sentencia legitur:)

1905 Miert botorkaczczol, barátom oly igen,⁴²²
Nem vélede, hogy majd leszesz a hejeden?⁴²³

(Crucifigatur.)

Hol vagyon a kovács, miért hogy nem siet?
Nem kelette sokat mutatni e jelet.
Kezibe s lábába verjete a szeget,
1910 Kiki ugy [...] mit lehet.⁴²⁴

FABER PRIMUS

E nem nagy mesterség, hogy ide szegeszem,
Ha mondod, fejet es a fölthöz függeztem,
Hő fogokkal ötet mind oszsze csipdesem,⁴²⁵
Vas horgokkal bőrit eppen le mejjesztem.

FABER SECUNDUS

1915 Most van az ideje, hatalmas kezedet
Terjezd ki jó forman isteni erődet,
Mutasd meg, s ne enged keresztre tegedet,⁴²⁶
Hog most fel feszitsük gyenge termetedet.

EPILOGUS⁴²⁷

1920 Jaj, bűnös emberek, mikent koronátok,
A meg feszült Jesus sebét ujittyátok,
Ha Dagobertussal vétek uttyán jártok,
Nyilván az Istentől mind meg utáltatok.

Hogy azért Kristusnak szent halála nekünk
Legyen jóvendőben örök údvosságünk,
1925 Tőredelmes szivel gyonást, vallást adgyúnk,
Hogy végtére menyben öröké élhessünk.

Amen.

⁴²² ba<to>rátom

⁴²³ velede [Emendáltuk.]

⁴²⁴ [Olvashatatlan rész.]

⁴²⁵ ho otek [Emendáltuk.]

⁴²⁶ kereszt [Emendáltuk.]

⁴²⁷ [A szöveg zárlata cím nélküli, kiegészítettük.]

A MŰ ADATAI

Az *Actio parascevice de Dagoberto* című passiójáték kézírata a Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára (jelzete: A VI 7/5275) *Liber exhibens actiones parascevicas...* című kéziratot kötetének 115–142. oldalán olvasható. A kézirat mikrofilmfelvétele megtalálható a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában, jelzete: MTAK Ms 11 025.

A színdarab betűhív, kritikai kiadása itt olvasható elsőként.

Az 1756-ban előadott passiójáték tartalmi összefoglalását Fülöp Árpád (*Fülöp* 1897, 27.), Angyal Endre (*Angyal* 1940, 494.), Pintér Márta Zsuzsanna (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 56, 43.sz.) és Medgyesy S. Norbert (*Medgyesy S.* 2009, 77–78; *Medgyesy S.* 2019, 165–166.) tette közzé. A drámát említi Bándi Vazul (*Bándi* 1896, 288.), Pintér Márta Zsuzsanna (*Pintér* 1993, 119, 39. sz.) és Muckenhaupt Erzsébet (*Muckenhaupt* 1999, 114, I. 26. sz.). Medgyesy S. Norbert monográfiájában sorjázza a darab jeleneteinek bibliai forrásait, rendszerezi a Mária-, a Péter- és Júdás-jeleneteket (*Medgyesy S.* 2009, 70, 72, 88, 92, 130–135, 261–262, 266–268, 355–362.), és elemzi a *Maria Advocata*-motívumot Dagobertus megtéréseivel kapcsolatban (*Medgyesy S.* 2009, 77–78; *Medgyesy S.* 2011a, 80.).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Ismerteti a darab tartalmát, említi Dagobertus történetét, kiemeli Szűz Mária tiszteletének és a bűnbánattartásnak fontosságát.

Scena prima

Az ismeretlen nevű apa a fiát, Dagobertust rábízta Dinástára, hogy erkölcsös, istenfélő életre nevelje. Dinásta az Isten teremtette világ és a mennyei Jeruzsálem szépségét mutatja az ifjúnak: ha erkölcsös élete lesz, akkor halála után rá is ez az égi ország vár.

Scena secunda

Dagobertus a teremtés szépségéért dicsóítja az Istent. Virtus fellép, bemutatkozik Dagobertusnak, és kéri, hogy döntsön a bűnökkel szemben az erényes élet mellett.

Scena tertia

Mundus, Caro és Diabolus összeesküsznek Dagobertus ellen. Diabolust további démonok követik: Luciper, Mam(m)on, Jupiter, Betrabak (Belfegor), Ásmodeus. Caro tanácsára Diabolus környékezni kezdi Dagobertust: vigasságra hívják.

Scena quarta

Dagobertus hajlik Mundus csábítására, még Dinásta tanácsa ellenére is. Dagobertus összevész tútorával, Dinastával, és elkéri két tarisznyára való örökségét. Dagobertus elindul a kocsmába, hogy vígan éljen.

Scena quinta

Dagobertus rádöbben sanyarú sorsára, és elszegődik Caupóhoz, a kocsmároshoz. Caupo egy királyhoz vezeti Dagobertust, akinél jó fizetésért dolgozhat. Megnyílik a pokol, és Ásmodeus fogadja Dagobertust a kocsmárossal. Ásmodeus kísértésére Dagobertus az Istent megtagadja, de Szűz Máriát becsmérelni nem hajlandó.

Scena sexta

Dagobertus bűnbánó és Isten bocsánataért könyörgő éneke. A templomba térve Jézus elfordul tőle, erre Dagobertus Máriához könyörög, aki közbenjár érte fiánál: Mária kiesdi az ifjúnak Jézus bocsánatát. Dagobertus megtér, és a pusztába vonul, hogy Isten közelében élhessen.

Scena septima

Jézus a világba lép, és meghívja első tanítványait: Pétert, Andrást, Jakabot, Jánost és Mátét. A farizeusok Jézus elé visznek egy házasságtörő asszonyt, akinek Jézus megbocsát, majd vitába száll a farizeusokkal.

Scena octava

Jézus meggyógyítja a vakon született embert szombati napon, majd hosszasan vitatkozik a farizeusokkal és a zsidókkal, akik nem hisznek e csodában.

Scena nona

Jézus feltámasztja halottaiból Lázárt.

Scena decima

Accusator 1–3. és a farizeusok Kaifás főpapnál vádolják Krisztust: megszegi a törvényt és a szombatot, átmítja a népet, és felforgatja az országot. Diabolus kísértésére Júdás elárulja mesterét. Kaifás katonákat ad Júdásnak, és elindulnak Jézus elfogására.

Scena undecima

A betániai jelenet: Jézus és Mária elbúcsúzik, Mária Júdásra bizza gyermekét. Új szín: a Getszemáni kertben Júdás csókja után elfogják Jézust, és gúnyolják a katonák.

Scena duodecima

Kaifás főpap vallatja Jézust, akit közben ütlegelnek és csúfolnak a katonák. Új szín: Péter megtagadja Jézust, és megbánja tettét; Péter-siralom.

Scena tertia decima

Pilátus kikérdezi, majd megostoroztatja és tövissel koronáztatja Jézust. Mivel nem talál benne vétket, átküldi Heródes királyhoz, aki visszaküldi a helytartóhoz. Pilátus felesége figyelmezteti férjét: az ártatlan Jézus miatt sokat szenvedett álmában.

Scena quarta decima

Pilátus újra kikérdezi, majd pedig a tömeg követelésére – kézmosása után – keresztalálra ítéli Jézust.

Új szín: Júdás rádöbben tetteire, visszaviszi a pénzt a főpapoknak és felakasztja magát; Júdás-siralom.

Scena ultima

Körmenet (processio) indul a keresztre feszítéshez. Elhangzik a Mária-siralom. Cirenei Simon segít Jézusnak vinni a keresztyét. A kovácsok keresztre feszítik Jézust.

Epilogus

Bűnbánattartásra inti a nézőket.

SZERZŐ

Fülöp Árpád adatai szerint 1756-ban Tóth Sebestyén tanította Csíksomlyón a drámaeladásokat tartó közép- és felső nyelvtani osztályt (*Fülöp* 1897, 12.). Tóth Mátyás Csíkszentkirályon született 1726-ban. A ferences ruhába Sebestyén névvel 1747. szeptember 8-án öltözött be, pappá 1752. december 23-án szentelték. Az 1755 és 1756 nagypénteken Csíksomlyón bemutatott misztériumdrámák írójaként tartjuk számon. A marosszéki Mikháza kolostorában halt meg 1779. február 6-án (*György* 1930, 120.).

FORRÁS

A Prologus első tíz versszaka szinte szöveg szerint egyezik Potyó Bonaventura István *A mi Üdvözítőnk tizennégy stációra osztott keresztútja* című, Csíksomlyón, 1739 nagypénteken tartott dramatizált keresztútja prologusának néhány strófájával (modern kiadása: *Nap, Hold és csillagok...4. sz.*; kritikai kiadása: *Ferences iskoladrámák I.*, 12. sz.).

Az 1–6. szcena egy moralitás: a rossz útra tért, de megtérő, a színjatszó diákok és a darabot megtekintő ifjak előtt példázatként szereplő Dagobertus története. (Ebben az esetben nem a 7–8. századi, frankföldi Meroving-dinasztiából uralkodó Dagobertekről van szó.) Dagobertus alakja a bibliai tékozló fiúhoz (Lk 15,11–32) hasonlítható. A különbséget az jelenti, hogy Dagobertusért a darabban Szűz Mária jár közbe fiánál, Jézusnál (a *Maria Advocata*-motívum eredetéről és néphagyománybeli összefüggéseiről bővebben: *Mária Anya – Mária Anyánk* 2019, 867–884.). A korabeli iskolai színpadon csak a miskolci minorita gimnáziumból rendelkezünk egy adattal: 1766. június 13-án Kovács Boldizsár *Dagobertus* című drámáját adták elő magyar nyelven (*Kilián* 1977, 11–25; *Kilián* 1992, 59.; *Kilián–Pintér–Varga* 1992, 142, 208. sz.). Ennek a színjátéknak – fennmaradt szöveg híján – cselekményét nem ismerjük, emiatt nem állíthatunk rokonságot a csíksomlyói Dagobertus-drámával. A csíksomlyói előadás első jelenetében Dinásta tanító a Jelenések könyve látomását (Jel 21,9–27) idézi a mennyei város szépségéről.

A 7–15. jelenetben Jézus szenvedéstörténetének bemutatásakor az evangéliumok összeolvasásának lehetünk tanúi: a szinoptikus evangélisták leírását is alkalmazta szerző, de látható a János-passió túlsúlya. A János-evangélium alapján vitték színre az apostolok meghívását (Jn 1,35–42; más előfordulásuk: Mt 4,17–22; Mk 1,14–20), a házasságtörő asszony történetét (Jn 8,1–12), a vakon született ember meggyógyítását (Jn 9,1–12) és Lázár feltámasztását (Jn 11,38–44). A drámában Júdás 30 ezüstért elárulja Jézust (Mt 26,14–16; Mk 14,10–11; Lk 22,3–6) és felakasztja magát (Mt 27,3–10). A főpapok közben elhatározzák, hogy Jézust kivégzik (Mt 26,1–5; Mk 14,1–2; Lk 22,1–2; Jn 11,45–53). Jézus vérrel verejékezik a Getszemáni kertben (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46), ahol Júdás megcsókolja, Jézust elfogják (Lk 22,47–53), Péter apostol levágja a szolga fülét (Jn 18,10–11). Jézus kihallgatásának Annás, Kaifás és Pilátus előtt zajló eseményeit, megostorozását és tövissel való megkoronázását, elítélését, továbbá Péter tagadását és bűnbánatát a szerző – egyébként a nagypénteki liturgiában gregorián dallamon énekelt – János-passió vonatkozó részéből (Jn 18,12–19,16) merítette. A Heródeshez hurcolásnak a Lukács-evangélium (Lk 23,6–12), Cirenei Simon kereszthordozásának a szinoptikusok szövegei (Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23,26) szolgáltattak forrásként, Pilátus feleségének álmát a Máté-evangélium idézi (Mt 27,19).

A betániai jelenet (Scena 11) késő középkori devóciós passiókból származik. Hazai előzményei közül az obszerváns ferences Laskai Osvát *Sermones Dominicales [...] Biga salutis intitulasi* (Hagenau, 1506) című prédikációgyűjteményének nagypénteki prédikációját (47. sermo), valamint ugyancsak Laskai *Modus devotissimus Passionis Domini Nostri Jesu Christi* című dramatikus prédikációját kell kiemelnünk (olvasható: RMDE I., 1960, 349–375.). A korban igen népszerű Jézus- és Mária-életrajz, a *Makula nélkül való tükör* (Nagyszombat, 1712) 61–62. része mutatja be a búcsúzást. Mária 1756-ban elhangzó, lírai szépségű szavait az 1743-ban (Scena 4: *Nap, Hold és csillagok...*, 228.; *Ferences iskoladrámák* II., 4. sz.), 1759-ben (II/2: *Fülöp* 1897, 154–158; *Nap, Hold és csillagok...*, 454.; I. kötetünk 8. sz. drámáját), 1764-ben (Scena 1), 1767-ben (Scena 2: *Pintér* 1984, 155.) és 1772-ben (Scena 6) színre vitt passiójátékok is tartalmazzák (bővebben: *Medgyesy S.* 2009, 262–275.). A minorita Bene Demeter kantai *Nagypénteki actioja* (1747–1751, Scena 3.) ugyanezekkel a motívumokkal dolgozik, talán Csíksomlyóról való átvételként (lásd: *Minorita iskoladrámák*, 132–135.). Mária jóságának, Júdás tette súlyának és a helyzet feszültségének érzékeltetése céljából az 1759-es, 1762-es és 1767-es csíksomlyói színjátékokban az édesanya a búcsúzási jelenet végén – szintén Laskaira visszamenő, középkori hagyomány szerint – Júdásra bízta fiát.

A Péter-siralom (Scena 12) szövege, versszakainak sorrendje szinte teljesen megegyezik a csíkszentléleki *Bocskor János énekeskönyve* (1716–1739, 3a–b) textusával (kiadta Csörsz 2003, 48.). Elképzelhető, hogy a Bocskor kéziratába bekerült népének közismert volt a korabeli csíki kántorok és ferencesek körében, de azt is erősen feltételezhetjük, hogy a csíksomlyói nagypénteki előadások hatottak Bocskor János költészetére, hiszen Bocskor az 1710-es végén és az 1720-as évek elején minden bizonnyal a csíksomlyói ferences gimnázium diákja volt (Csörsz 2003, 34.). Összességében: vagy egy régebbi, közismert Péter-planctus került be mind Bocskor kéziratába, mind az 1756-os drámába, tehát egy közös, általunk még ismeretlen ősforrásra vezethető vissza a szöveg eredete; vagy a *Bocskor-énekeskönyv* siralmát másolta be passiójátékába Tóth Mátyás Sebestyén ferences.

ELŐADÁS

Az előadás 1756. április 16-án, nagypénteken, Csíksomlyón hangzott el.

A színpadon zajló előadás mellett a dráma zárójelenete két olyan rendezői utasítást ad, amely a csíksomlyói misztériumjátás liturgikus gyökereire utal, és paraliturgikus alkalmazását bizonyítja. Ugyanis a zárójelenet (Scena ultima) első utasításaként „Processio ad crucifigendum”, azaz „Körmenet a keresztre feszítéshez” utasítás olvasható annál a résznél, amikor Kaifás és Annás főpap Jézus vállára helyezi a keresztfát, majd ezt követően, a keresztút idején Mária-siralom hangzik el. A keresztre feszítés „Stacio in monte Calvariae” történik. A processio kifejezés körmenetet, vonulást jelent, amelynek egyik stációját (állomását) a keresztre feszítés jelentette. Elképzelhető, hogy az 1756-os passiójátékot a nézősereggel együtt a helybeli kálváriára, esetleg a Kis-Somlyó-hegy irányában tartott körmenet vagy egyszerű vonulás zárta le.

A darabban több helyen találunk zenére vagy hangszerhasználatra vonatkozó utasítást, utalást. A harmadik jelenet végén egy rövid zene hangzott fel (*Fit brevis musica*), ami megkívánta hangszerjátékos(ok) létét. A 6. jelenet elején Dagobert énekel (Cantus Dagoberti) *Ah, hol vagy, jaj, hol vagy világi szépség és gyönyörűség* kezdettel, azonban e három versszaknyi szöveg dallamát nem ismerjük.

A 12. jelenet végén egy Péter-siralmat olvashatunk *Eszre vettem, mit miveltem* kezdettel (Medgyesy 2009, 131–132.). A rendezői utasítás (*Gallus canit et Petrus*) szerint is énekelt szöveghez szótagszám alapján egy, évszázadok óta kedvelt nagybőjti népéneket tudunk társítani. A *Salve mundi Salutare / Jézus, világ Megváltója* (szövege Kájoni János énekeskönyvének valamennyi kiadásában olvasható, Kájoni 1676, 176. és 181. = Domokos 1979, 215–216. sz.; Kájoni 1719, 131. és 136., 1805, 123., 1921, 244. sz.) dallamát a *Deák-Szentes kéziratból* közöljük (RMDT II., 197. sz.; Dobszay 2006, sz. 479.; vö. *Hozsanna! 70. sz.; Éneklő Egyház / Dicsérjétek az Urat!* 84. sz.). A három versszakos drámaszöveg utolsó strófájában sorismétlést kell alkalmazni (a hatsoros ének utolsó két dallamsorára), a bővült szöveghez igazodva.

Sal - ve Mun - di Sa - lu - ta - re, Sal - ve, sal - ve, Je - su Cha - re,
Cru - ci tu - ae me ap - ta - re, vel - lem ve - re, tu scis qua - re.
Tu - [um] mi - hi da a - mo - rem, tu - o fac a - mo - re mo - ri.

Deák-Szentes kézirat, 35. (Kővári 2013a, 74. sz.)

Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy – kisebb változtatásokkal – ugyanezt az énekszöveget találjuk a csiki ún. *Bocskor-kódex* (*Bocskor János Énekeskönyve*, kiadta: Csörsz 2003) kései, más által írt részében, ahol négysoros versszakokba van tördelve. Ez alapján a fenti, hatsoros dallam helyett valamely négysoros, 8 szótagos, korábban már közreadott ének dallamára énekelhető, mint az *O gloriosa Domina/Virginum* (l. az 1753-as esztelneki darabban, *Ferences iskoladrámák* I., 872.), vagy jelen kötet 3. sz., 1753-as dráma jegyzetében látható két dallamra: az *Audi benigne conditor* himnusz, vagy a *No, földnek minden népei* kezdetű népének dallamára. Elképzelhető, hogy a csíksomlyói másoló elvétette a drámában valaha elhangzott szöveg formai megjelenítését, azonban a fennmaradt kézirat határozott tördelése miatt mégis az itt közölt hatsoros dallamot ajánljuk e Péter-siralom éneklésére.

A záró jelenet elején a rendezői utasítás a kereszthez való körmenetet jelzi, ami alatt akár szólhatott ének is (pl. a szenvedő Jézusról, majd Mária-siralom, *Medgyesy* 2009, 92.), azonban úgy véljük, ezt valóban jelezték volna valamilyen formában. E résznel a drámaszövegben elhangzik az „Üss dobot!” felszólítás (*Dux*), ami feltételezi, hogy a szereplő diákok (legalább) egyikénél, talán az egyik katonánál volt dob.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Nagyon nehezen olvasható írás, a másoló láthatóan alig értette a szöveget, ezért rengeteg a tévesztés és az értelmetlen szó, mondat. Csak a legkevésbé érthető szavakat, részeket emendáltuk, így is igen sok a javítás. Sok betűt következtelenül használt a másoló és gyakran egybeírta a szavakat; a legtöbb helyen értelmi okokból, jelöletlenül szétválasztottuk őket.

A korban szokásos rövidítéseket jelölés nélkül feloldottuk (A dráma kéziratában legtöbbször előforduló rövidítéseket jelöletlenül feloldottuk: Xtus = Christus, B. V. M. = Beata Virgo Maria, Sz. = Szent.) A *nem* tagadószt a kézirat legtöbbször ñ rövidítéssel írja, mi feloldottuk. Ugyanezt tettük a szóvégi nazális rövidítésekkel is. A kézirat a személy- és a földrajzi neveket rendszeresen kis kezőbetűvel írja, ezeket mind javítottuk, külön jelölés nélkül. A Dagóbertus, Dagobertus és a rövidítésjellel ellátott Datus, Dagtus, Dagob. vagy Dagotus nevet Dagobertus formában, a Dinasta/Dinásta szerepnevet Dinásta alakban, továbbá a Péterus nevet Petrusként egységesítettük. A hosszú ő betűt a kézirat csaknem mindig ó betűvel jelöli, mi az ő személyes névmás esetében mindig, egyéb előfordulásokban gyakran – jelöletlenül – javítottuk. A Caupó, Caupo szerepnevet a latin helyesírás szerint Caupo névvel egységesítettük, viszont Matheus apostol nevét meghagytuk egy t-vel. A kézirat az *ait*, azaz mondja latin kifejezést *ajit*ként írja, mi meghagytuk. Ugyanígy meghagytuk – a latin helyesírás ellenében – a valediccio, az oracione, a sententia és a iurisdiccioját kifejezéseket: a *c* betűket a *t* helyett. A Cecus/Caecus és a Milles/Miles kifejezéseket a latin helyesírás szerint egységesítettük Caecus és Miles alakban. A katonák esetében a kézirat legtöbbször csak a sorszámot adja meg, mi megadtuk a teljes szerepnevet, pl. Miles tertius.

A 6. jelenet végén megtörik a felező 12-es verssor és a szokásos sorvégi rím.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 2 *felesen* – bőségesen, sokan
 5 *csalákoztok* – csalatkoztok
 28 *Pater Engelbertus* – Engelbertus Schut Leydensis (ca. 1420–1503) németalföldi humanista, öt latin nyelvű könyv (*De Arte Dictandi; Colores Rhetoricales; Tractatus de Elegancia; Composizione; Dignitate Dictatus*) és két iskolai gyakorló tankönyv szerzője (*De Moribus Mense; De Pane Dyalogus*); nem tudjuk, melyikre gondolt a drámaíró.
 38 *felesen* – sokan (1. a 2. sorhoz írt jegyzetet is)
 52 *aqvitaniaban* – Aquitánia: délnyugat-franciaországi terület
 57 *tútor* – tútor, tanár
 72 *aruba kitévé sebesedett lelkét* – eladta sebzett lelkét (az ördögnek)
 84 *elkábat eppen az esegtől* – elkábult éppen az éhségtől
 101 *ígyir* – ígér
 115 *kis biro* – lelkiismeret(furdalás)
 129 *patrociniumát* – patrocíniumát, védelmét, pártfogását
 157 *tutorának* – gyámjának, tanítójának, védőjének, vezetőjének
 165 *ehol* – ihol, ezen a helyen
 179 *iszák* – börtarisznya nyeregre
 189 *Graciámnak* – gráciámnak, megtiszteltetésnek
 214 *környülve járván* – körüljárván
 236 *menyei város* – mennyei város, új, mennyei Jeruzsálem, vö. Jel 21,9–27.
 A következő szakaszokban a tizenkét alapfalát díszítő köveket sorolja, l. Jel 21,9–27: „Akkor odajött hozzám a hét angyal közül az egyik, az, akinél az utolsó hét csapással teli hét csésze volt, és megszólított: „Gyere, megmutatom neked a menyasszonyt, a Bárány hitvesét!” És lélekben elvitt egy nagy magas hegyre, s ott megmutatta nekem a mennyből, az Istentől alászállt szent várost, Jeruzsálemet. Isten dicsőségét sugározta. [...] Falai jaspiskőből épültek, a város pedig kristályhoz hasonló színaranyból. A város falainak alapjait mindenféle drágakő díszítette. Az első alapkö jáspis, a második zafír, a harmadik kalcedon, a negyedik smaragd, az ötödik szardonix, a hatodik karneol, a hetedik topáz, a nyolcadik berill, a kilencedik topáz, a tizedik krizopráz, a tizenegyedik jácint, a tizenkettedik ametiszt. A tizenkét kapu tizenkét gyöngy: mindegyik kapu egy-egy gyöngy. A város utcái tükörfényes színaranyból voltak. De templomot nem láttam benne, mert a Mindenható, az Úr, az Isten és a Bárány a temploma. A városnak nincs szüksége sem Napra, sem Holdra, hogy világítsanak, mert az Isten dicsősége ragyogja be, világossága pedig a Bárány. Fényében járnak a nemzetek, és a föld királyai elhozzák bele dicsőségüket. Kapuit nem zárják be soha, hisz ott nincs éjszaka. A népek odahordják kincseiket és értékeiket. Nem jut oda be tisztátalan, sem gonosztevő, sem hazug, csak azok, akik be vannak írva a Bárány életkönyvébe.”
 242 *jálpis a fundamentoma* – jáspis az alapja (Jel 21,19)
 243 *zaphirus* – zafír (Jel 21,19)

- 244 *kálcedoniusra* – kalcedonra (Jel 21,19)
 245 *svaragdusra* – smaragd kőre (Jel 21,19)
 246 *sárdonisra* – sardius kőre (Jel 21,20)
 247 *Fundálva* – alapozva; *Sardiusra* – sardius kőre (Jel 21,20)
 248 *Chrisolitus* – krizolit (Jel 21,20)
 249 *Bérissussal* – berill kővel (Jel 21,20)
 250 *Topássus* – topáz (Jel 21,20)
 251 *Chrisopratus* – krizopáz (Jel 21,20)
 252 *hiacintuson* – jácint kövön (Jel 21,20)
 253 *ametitusál* – ametiszt kővel (Jel 21,20)
 272 *sziből* – szívből
 295 *gráciádban* – itt: kegyelmedben, isteni adományaidban
 306 *hivib* – hívebb, hűségesebb,
 341 *szóldgya* – zsoldja
 361 *melankoliával* – melankóliával, szomorúsággal, búskomorsággal
 371 *kevelkedni* – kevélykedni
 386 *ecseim* – öcséim
 416 *klastromokba* – kolostorokba
 421 *hanyaba tolognak* – valószínű értelmezése: elhányják, elsüllyed, megszűnik
 426–427 *Mamon* – Mammon, a kapzsiság démona az ismeretlen lollard szerzőjű *The Lanterne of Light (A fény lámpása)* c. művében, amelyben a hét főbűnt terjesztő démonokat kategorizálta (Angliában a 14. századtól vándorprédikátorok – lollardok – terjesztették a Biblia tanításait)
 428–429 *Betrabak* – valószínűleg Belfegor, a torkosság démona (*The Lanterne of Light*; l. az előző jegyzetet)
 429–430 *Ásmodeus* – Asmodeus, a bujaság démona (*The Lanterne of Light*; l. fentebb)
 438 *praptikamba* – praktikámban
 457 *alákocskám* – alakcsám, azaz kicsi, kisdud alakocskám
 462 *labozni* – lábalni: jönni-menni
 475 *nyaljas* – nyájas
 476 *domboljunk* – tomboljunk, táncoljunk
 544 *esküessel* – esküvéssel
 547 *predicallosz* – prédikálsz, szónokolsz
 567 *bonomidot* – jószágodat, vagyonodat, javadat
 573 *penitanciat* – penitenciát, bünbánatot, vezeklést
 597 *czógeres* – cégéres, rossz hírben lévő, gonosz
 602 *prosmitaly* – prézsmitálj, fecsegi, papolj
 608 *füllért* – fillért
 615 *adagyiumba* – adagiába, példabeszéd- és közmondásgyűjteménybe
 626 *bonumod* – javad
 628 *feldőszölheted* – feldőzsölheted, dőzsölés által fölemésztheted
 629 *iszákot* – tarisznyát
 637 *hegedübe ... vetek* – pénzt adok a zenészeknek
 653 *szugárlásával* – szuggerálásával, hitegetésével

- 745 *kuncsog* – meggömbült háttal álldogál, megalázva, hajtott testtel könyörög
- 749 *erekbe* – örökbe
- 784 *esmeg* – ismét
- 798 *szakmányod* – szakmányod: durva kelméből varrt fekete zekéd, felső ruhád, öltönyöd
- 815 *ragál* – ragadsz el
- 873 *üldeszsz* – üldözöl
- 886 *feltetczet* – feltetszett, felkelt, felragyogott
- 887 *Elésteknek* – elesetteknek
- 899 *instánciámra* – kérésemre, folyamodványomra
- 926 *ballangok*– barlangok
- 945 *kételen*– kénytelen
- 1021 *testis* – tanú
- 1036 *ankait* – példait
- 1042 *Siloe továba* – Siloe tava: A jeruzsálemi Gichon forrástól vezető csatorna, melynek az ókorban gyógyító erőt tulajdonítottak.
- 1042–1043 *Siloe továba / Mosdgyál meg* – Jézus meggyógyított egy vak férfit (Jn 9,1–12)
- 1057 *felesen* – sokan, számosan
- 1208 *limbusban* – a pokol tornácán
- 1224 *az adó ötet nézi* – az adó neki jár
- 1239 *protestalok* – tiltakozom, ellenkezem
- 1241 *ipamhoz* – apósomhoz
- 1247 *invitáld* – hívd meg
- 1256 *kausát decidálni* – peres ügyet/ügyben határozni
- 1268 *beliál* – Beliál, bibliai és apokrif iratokban a Sátán, az Antikrisztus megfelelője; eredetileg nem személynév, hanem elvetemültséget, gonoszságot jelent.
- 1272 *Ázótószok* – itt: perzsák. Azotosz, Asdod: perzsa tartomány és főváros
- 1282 *presesunk* – előljárónk, ebben az értelemben helytartónk
- 1283 *Tibureus császár* – Tiberius császár, aki Kr. u. 14-től 37-ig vezette a Római Birodalmat.
- 1288 *presemáltúk* – praesumáltuk, merészeltük (?)
- 1310 *presentálni* – prezentálni, megjeleníteni
- 1332 *sentencia* – ítélet, döntés, a latin *sententia* főnévből
- 1354 *eppessegemről* – epésségemről: keserűségemről
- 1391 *állatodot* – ez a kifejezés ebben az esetben nem a latin *animal*, hanem *substantia* értelmű, vö. asszonyállat, vagy: áldott vagy te az asszonyi állatok között. A *teremtett állat* kifejezés a középkori latin *omnis creatura* – minden teremtmény kifejezés fordítása. Az *állat* kifejezés a régi magyar nyelvben igen értékes személyt, egy fontos létező valakit, ritkán tárgyat, azaz teremtményt jelentett. Az *asszonyállat* kifejezést a XV. századi *Apor-kódex* is használja *Üdvözlégy Mária...* imádságában.

- 1415 *Gecsemányi kertben* – Getszemáni kert Jeruzsálem mellett, az Olajfák hegye lábánál, ahol Jézus Krisztus vérrel verejtékezett (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46) a kínszenvedése előtti éjszakán.
- 1457 *el vagtam a Márkos fület* – levágtam (a főpap szolgálja:) Malkus/Málkus fülét (Jn 18,10; vö. Mt 26,51)
- 1465 *beg* – beh
- 1487 *bubaljósna*k – búbájosnak: (rontó) varázslónak
- 1504 *poczra* – polcra
- 1511 *aitva* – áhítva: áhítatossággal
- 1515 *fundamentomara* – fundamentumára, alapjára, alapzatára
- 1518 *synagógába* – zsinagógába, a zsidók istentiszteleti helyére
- 1628–1629 *jurisdictioját usurpalja* – joghatóságát, igazságszolgáltatását használja, alkalmazza
- 1631 *respectálnám* – respektálnám, elvárnám, tekintetbe venném; *dignitását* – méltóságát, rangját
- 1637 *sentencia* – ítélet
- 1647 *excessust* – kihágás, itt nyilván: bűn, ok a büntetésre
- 1667 *Barabást* – elítélt volt Jézus mellett, Pilátus a nép követelésére szabadon bocsátotta őt Jézus helyett.
- 1685 *okra oljanra nem kaptam* – olyan okot nem kaptam; olyan okot nem találtam
- 1700 *folta* – folyta, a. m. folyása, folyamata
- 1894 *Galilia* – Galilea, a Genezáreti-tótól nyugatra eső vidék, a történelmi Izrael legészakibb tartománya. Itt található Názáret, ahol Jézus Krisztus nevelkedett, ezért galileainak nevezték.
- 1776 *ite* – menjetek
- 1804 *elobszól* – először
- 1845 *Calvaria* – Kálvária, más néven Golgota vagy Koponyák helye: Jézus Krisztus keresztre feszítésének helyszíne
- 1848 *váh* – ah, oh indulatszó
- 1878 *dorogj* – dohogj, dörögj
- 1914 *mejjesztem* – mellyeszt: kopaszt (szárnyas tollát kitépi)

Sebestyén Mátyás Tóth (?)

PASSION PLAY WITH DAGOBERTUS' STORY

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the passion play *Actio Parascevice de Dagoberto* is on pages 115–142 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery (catalogue nr.: A VI 7/5275). The microfilm recording of the manuscript is in the manuscript archive of the Library of the Hungarian Academy of Sciences, catalogue nr.: MTAK Ms 11 025.

This is the first annotated publication of the play.

The summary of the passion play performed in 1756 was published by Árpád Fülöp (*Fülöp* 1897, 27), Endre Angyal (*Angyal* 1940, 494), Márta Zsuzsanna Pintér (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 56, nr. 43) and Norbert Medgyesy S. (*Medgyesy S.* 2009, 77–78; *Medgyesy S.* 2019, 165–166). The drama is mentioned by Vazul Bándi (*Bándi* 1896, 288), Márta Zsuzsanna Pintér (*Pintér* 1993, 119, nr. 39) and Erzsébet Muckenhaupt (*Muckenhaupt* 1999, 114, nr. I. 26). In his monography, Norbert Medgyesy S. enumerates the biblical sources of the scenes, classifies the scenes with Mary, Peter and Judas (*Medgyesy S.* 2009, 70, 72, 88, 92, 130–135, 261–262, 266–268, 355–362) and analyzes the *Maria Advocata* motive in relation to Dagobertus' conversion (*Medgyesy S.* 2009, 77–78; *Medgyesy S.* 2011a, 80).

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

It summarizes the plot, mentions Dagobertus' story, emphasizes the importance of the veneration of Mary and repentance.

Scena 1

The father whose name is unknown asks Dinásta to raise his son, Dagobertus for a moral, God-fearing life. Dinásta shows the young man the beauty of God's creation and of the heavenly Jerusalem: if he leads a moral life, he will be welcomed in this celestial realm.

Scena 2

Dagobertus praises God for the beauty of creation. Virtus appears, introduces himself to Dagobertus and asks him to choose a virtuous life instead of sins.

Scena 3

Mundus, Caro and Diabolus conspire against Dagobertus. With Diabolus, the devils appear on stage: Luciper, Mammon, Jupiter, Betrabak (Belfegor), Ásmodeus. Caro advises Diabolus to seek Dagobertus' company: he is invited to a feast.

Scena 4

Dagobertus is willing to be tempted by Mundus, even despite Dinásta's advice. Dagobertus argues with his tutor, Dinásta and asks for his two bags of heritage. Dagobertus goes to the pub to be happy and cheerful.

Scena 5

Dagobertus realizes his miserable fate and enters the service of Caupo, the owner of the pub. Caupo takes Dagobertus to a king who gives him work with a fine salary. The doors of hell open and Asmodeus welcomes Dagobertus and the pub owner. Upon Asmodeus' temptation, Dagobertus denies God but he is unwilling to defame the Virgin Mary.

Scena 6

Dagobertus' song of repentance and begging for God's mercy. When he goes to the temple, Jesus turns away from him, so Dagobertus begs to Mary who persuades his son to forgive the young man. Dagobertus converts and goes to the desert to live near God.

Scena 7

Jesus enters the world and invites his first disciples: Peter, Andrew, James, John and Matthew. The Pharisees take an adulterous woman to Jesus who forgives her and argues with the Pharisees.

Scena 8

On a Saturday, Jesus heals the man born blind and enters a long debate with the Pharisees and the Jews who do not believe in this miracle.

Scena 9

Jesus resurrects the dead Lazarus.

Scena 10

Accusator 1–3 and the Pharisees accuse Jesus to high priest Caiaphas: he breaks the law and the Sabbath, deceives people and turns the country into chaos. Diabolus tempts Judas to betray his master. Caiaphas sends Judas and a few soldiers to capture Jesus.

Scena 11

The Bethany scene: Jesus and Mary say goodbye, Mary trusts his son to Judas. New scene: in the Garden of Gethsemane, Jesus is arrested after Judas' kiss; the soldiers mock him.

Scena 12

High priest Caiaphas questions Jesus who is beaten and mocked by the soldiers. New scene: Peter denies Jesus and regrets his act; Peter's lamentation.

Scena 13

Pilate interrogates Jesus, then has him flagellated and crowned with a thorn crown. As he finds Jesus innocent, he sends him to king Herod who sends him back to the governor. Pilate's wife warns her husband: he suffered in her dreams because of the innocent Jesus.

Scena 14

Pilate questions Jesus again, then upon the crowd's demand – after washing his hands – condemns him to crucifixion.

New scene: Judas realizes what he has done, returns the money to the high priests and hangs himself; lamentation of Judas.

Scena ultima

A procession leaves for the crucifixion. Mary's lamentation. Simon of Cyrene helps Jesus carry the cross. The smiths crucify Jesus.

Epilogus

Warns the audience to repent.

AUTHOR

According to Árpád Fülöp's data, Sebestyén Tóth taught the intermediate and advanced grammar classes in Csíksomlyó in 1756 (*Fülöp* 1897, 12). Mátyás Tóth was born in 1726 in Csíkszentkirály. He became a Franciscan under the name Sebestyén on 8 September 1747 and was ordained on 23 December 1752. He is considered to be the author of the mystery plays performed on Good Friday 1755 and 1756 in Csíksomlyó. He died in the monastery of Mikháza in Marosszék county on 6 February 1779 (*György* 1930, 120).

SOURCE

The text of the first ten strophes of the Prologus is almost identical to some strophes of István Potyó Bonaventura's dramatized Stations of the Cross, *A mi Üdvözítőnk tizennégy stációra osztott keresztútja*, performed in Csíksomlyó on Good Friday 1739 (in modern edition: *Nap, Hold és csillagok...*, 155–158; annotated edition: *Ferences iskoladrámák* I, nr. 12).

The first six scenes constitute a morality play: the young actors and the audience are given the parable of Dagobertus who was led astray but later converted. (In this case, Dagobertus is not identical to the Dagoberts of the Frank Merovingian dynasty from the 7th-8th century.) The figure of Dagobertus may be compared to the biblical prodigal (lost) son (Lk 15,11–32). The difference is that in the play, the Virgin Mary intervenes with his son, Jesus (for more details on the origins of the *Maria Advocata* motive and on its place in folk tradition, see: *Mária Anya – Mária Anyánk* 2019, 867–884). On contemporary school stage, we only have data from

the Minorite secondary school of Miskolc: on 13 June 1766, a drama by Boldizsár Kovács, *Dagobertus* was performed in Hungarian (*Kilián* 1977, 11–25; *Kilián* 1992, 59; *Kilián–Pintér–Varga* 1992, 142, nr. 208). As the text of this play has not survived, we do not know the plot, and thus cannot claim a connection with the Csíksomlyó *Dagobertus* drama. In the first scene of the Csíksomlyó performance, the tutor Dinásta cites the vision of the Book of Revelations (Rev 21,9–27) on the beauty of the heavenly city.

In scenes 7–15, the passion of Jesus is presented with the use of several gospels: the author used the synoptic gospels but the gospel of John is over-represented. The calling of the apostles (Jn 1,35–42; other appearances: Mt 4,17–22; Mk 1,14–20), the story of the adulterous woman (Jn 8,1–12), the healing of the man born blind (Jn 9,1–12) and the resurrection of Lazarus (Jn 11,38–44) were staged on the basis of the Gospel of John. In the drama, Judas betrays Jesus for 30 silver coins (Mt 26,14–16; Mk 14,10–11; Lk 22,3–6) and hangs himself (Mt 27,3–10). In the meantime, the high priests decide to execute Jesus (Mt 26,1–5; Mk 14, 1–2; Lk 22,1–2; Jn 11,45–53). Jesus sweats blood in the Garden of Gethsemane (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46) where Judas kisses him, Jesus is captured (Lk 22,47–53), the apostle Peter cuts off a servant's ear (Jn 18,10–11). The author took the events of Jesus' interrogation in front of Annas, Caiaphas and Pilate, his flagellation and crowning with the thorn crown, his condemnation, as well as Peter's denial and regret – sung to a Gregorian melody in the Good Friday liturgy – from the relevant parts of the Gospel of John (Jn 18,12–19,16). The source for Jesus being taken to Herod is Luke's gospel (Lk 23,6–12), Simon of Cyrene taking the cross is based on the synoptics (Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23,26), whereas the dream of Pilate's wife is cited in Matthew's gospel (Mt 27,19).

The Bethany scene (Scena 11) is from late Medieval devotion passion plays. Its most important Hungarian antecedents are the Good Friday sermon (sermo 47) of the collection of sermons entitled *Sermones Dominicales [...] Biga salutis intitulasi* (Hagenau, 1506) by the Observant Franciscan Osvát Laskai, as well as his dramatic sermon entitled *Modus devotissimus Passionis Domini Nostri Jesu Christi* (RMDE I, 1960, 349–375). The farewell is taken from parts 61–62 of a biography of Jesus and Mary, highly popular at the time, *Makula nélkül való tükkör* (Nagyszombat, 1712). Mary's beautiful lyrical words spoken in 1756 are also part of the passion plays of 1743 (Scena 4: *Nap, Hold és csillagok...*, 228; *Ferences iskoladrámák* II, nr. 4), 1759 (II/2: *Fülöp* 1897, 154–158; *Nap, Hold és csillagok...*, 454; see drama nr. 8 in the present volume), 1764 (Scena 1), 1767 (Scena 2: *Pintér* 1984, 155) 1772 (Scena 6) (in more details: *Medgyesy S.* 2009, 262–275). The Minorite Demeter Bene's *Nagy pénteki actio* from Kanta (1747–1751, Scena 3) also uses the same motives, perhaps taken from Csíksomlyó (*Minorita iskoladrámák*, 132–135). At the end of the farewell scene, in order to express Mary's goodness, the weight of Judas' act and the tension of the situation, the mother confides his son to Judas in the 1759, 1762 and 1767 Csíksomlyó plays, according to a Medieval tradition going back again to Laskai.

The text and strophe order of Peter's lamentation (Scena 12) is almost identical to the text of the song book of János Bocskor (*Bocskor János énekeskönyve*, 1716–1739, 3a–b) from Csíkszentlélek (cf. *Csörsz* 2003, 48). The folk song appear-

ing in Bocskor's manuscript may have been well-known among Csík cantors and Franciscans of the time, but we may also assume that the Csíksomlyó Good Friday performances influenced János Bocskor's poetry, as he was almost certainly a pupil of the Csíksomlyó Franciscan secondary school at the end of the 1710s, at the beginning of the 1720s (Csörsz 2003, 34). To summarize: either an older, well-known Peter planctus made its way both to Bocskor's manuscript and the 1756 drama, thus going back to a common, yet unknown source; or the lamentation of the Bocskor manuscript was copied into the passion play by the Franciscan Mátyás Sebestyén Tóth.

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, 16 April 1756 in Csíksomlyó. Besides the performance on stage, the closing scene of the drama gives two director's instructions that refer to the liturgical roots of Csíksomlyó mystery plays and proves a paraliturgical application. The first instruction of the closing scene (*Scena ultima*) is „Processio ad crucifigendum”, „Procession for the one to be crucified” when high priests Annas and Caiaphas place the cross on Jesus' shoulder, and a lamentation of Mary is included during the Stations of the Cross. The instruction for the crucifixion is „Stacio in monte Calvariae”. The word *processio* means procession, one station of which is the crucifixion. The 1756 passion play may have ended with a procession or a simple walk to the local calvary, maybe in the direction of the Kis-Somlyó mountain.

The play refers to music and instruments several times. At the end of the third scene, there was short music (*Fit brevis musica*), requiring the presence of musicians. At the beginning of scene 6, Dagobertus sings (*Cantus Dagoberti*) *Ah, hol vagy, jaj, hol vagy világi szépség és gyönyörűség*, we do not know the melody of this three-strophe text.

At the end of scene 12, there is a lamentation by Peter, beginning *Észre vettem, mit míveltem* (Medgyesy 2009, 131–132). According to the director's instruction (*Gallus canit et Petrus*), the lamentation was sung, on the basis of the number of syllables, it may be associated with a Lent folk song popular for centuries. The melody of *Salve mundi Salutare / Jézus, világ Megváltója* (its text appears in all editions of János Kájoni's song book, *Kájoni* 1676, 176 and 181 = *Domokos* 1979, Nr. 215–216, *Kájoni* 1719, 131 and 136, 1805, 123, 1921, Nr. 244) is taken from the *Deák-Szentes manuscript* (RMDT II, Nr. 197, *Dobszay* 2006, Nr. 479, cf. *Hozsanna!* Nr. 70, *Éneklő Egyház / Dicsérvjáték az Urat!* Nr. 84). A line is repeated in the last strophe of the three-strophe drama text (in the last two lines of the six-line song) to adapt to the extended text.

For scores see: *Deák-Szentes manuscript*, 35 (Kövári 2013a, Nr. 74)

It must also be mentioned that the same song – with minor changes – appears in a later part of the so-called *Bocskor-kódex* (*Bocskor János Énekeskönyve*, published by Csörsz 2003), written by someone else, divided into four-line strophes. This

means that instead of the six-line melody above, it may be sung to the melody of a four-line, 8-syllable song published earlier, such as *O gloriosa Domina/Virginum* (see in the Esztelnek play of 1753, *Ferences iskoladrámák* I, 872), or to the two melodies given in the notes to the 1753 drama, nr. 3 in the present volume: the hymn *Audi benigne conditor* or the folk song beginning *No, földnek minden népei*. It is possible that the Csíkсомlyó copyist made a mistake in the formal representation of the song spoken in the drama, however, the structuring of the manuscript suggests that Peter's lamentation was sung to the melody of the six-line song published here.

At the beginning of the closing scene, the director's instruction indicates the procession to the cross which may have been accompanied by a song (e.g. on the suffering Jesus, followed by Mary's lamentation *Medgyesy* 2009, 92), we believe, however, that this would have been indicated somehow. Here, the drama text contains the instruction „Hit the drum” (*Dux*), suggesting that (at least) one of the student actors, maybe a soldier, carried a drum.

6.

Kajcsa Lőrinc Joakim (?)

PASSIÓJÁTÉK A MENNYEI JEGYESRŐL
ALLEGORIKUS EMBLÉMÁKKAL ÉS ÓSZÖVETSÉGI
ELŐKÉPEKKEL

Csíksomlyó,

1757. április 8. nagypéntek

[SZEREPEK:

PHARISAEUS
PHARISAEUS PRIMUS
PHARISAEUS SECUNDUS
JUDAS
DIABOLUS
ANNAS
CAIPHAS
SERVUS
CENTURIO
ANGELUS
ELIAS
KRISTUS
SPONSUS COELESTIS
FILIA JERUSALEM PRIMA
FILIA JERUSALEM SECUNDA
FILIA JERUSALEM TERTIA
PETRUS
TURBA
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS
LICTOR QUINTUS
LICTOR SEXTUS
ELIPHAZ
JOB
SOPHÁR
UXOR JOB
BÁLDÁD
CSÁBURDÉDON
LEGATUS
MOYSES
DEUS PATER
DIABOLUS ARUNDINEUS
RUSTICUS PRIMUS
RUSTICUS SECUNDUS
RUSTICUS TERTIUS
RUSTICUS QUARTUS
RUSTICUS QUINTUS
RUSTICUS SEXTUS
EPHEBUS
PILATUS
LEGATUS JUDAEORUM
JUDAEI OMNES

DIABOLUS PRIMUS
DIABOLUS SECUNDUS
LICTOR FABRO PRIMUS
LICTOR FABRO SECUNDUS
LICTOR FABRO TERTIUS
JOSEPH [DE ARIMATHEA]
NICODEMUS
BEATA VIRGO]

Actio¹ parasevica ab actoribus Studiosae Iuventutis Gymnasij Csik Somlyoviensis populo publicae exhibita Anno Domini 1757. Die 8va Aprillis.²

ARGUMENTUM

A mennyei Jegyes a mýrhának és fűszerszámoknak titkos értelmű kertében hítja az ő jegyességét, ugymint: a keresztény lelket, melyben³ foglaltatnak három kiváltképpennvaló dolgok, úgy mint: az ő testamentomban árnyékosztatot titkai Kristus⁴ szenvedésének.

5 *Secundo*: a' passioinak nemely dolgai.

Tertio: amennyei Jegyesnek kegyes intési az ő mátkájához.⁵

ELSŐ RÉSZ

Arnyék

A halál királyi koronában Sceptrummal egy felől a fa mellett áll, más felől az ördög a' kürtöt fujja, az ártatlanság a földön hever, Adam és Eva paradicsomból kiűzöttnek.⁶

PROLOGUS

10 Igaz keresztények, kik ide gyűltetek,
Tiis, kik nemesi nemből eredtetek,
Mindenféle rendek itt meg jelentetek,
Kristus szenvedesit, tudom, keresitek.

15 Áldgjon meg az Isten, hogy fáradságtokot,
Ma nem sajnáltátok mérni az utakat,
Alázatos, hosszas szent imádságtokot,
A' szenvedő Urhoz mélyl térd hajtástokot.

20 Többet vár tölletek, szegények dajkái,
Aitatosságnak fiai s leányi,
Üdvösséget váró kedves unokái,
A' Szent Kegyelemnek választott tárházi.

¹ Prologus Actio [A *Prologust* elhagytuk.]

² A D [A rövidítést feloldottuk.]

³ mélyben [Emendáltuk]

⁴ Cristus [Emendáltuk]

⁵ 2do 3tio [Kiegészítettük.]

⁶ ál [Emendáltuk.]

Már mái munkánknak é leszen a' tárgya,
Oh testamentumból foly árnyékozása,
Mellyből következik Kristus el adása,
És szolgák béréhez közelitt az árra.

25 Illyés Profétában azután láttyátok,
Ki a' fenyő alatt ül, tapasztallyátok,⁷
Ott táplállya Angyal, azon álmétkodtok,
Hogy meg erőssödgyék, minnyájon várjátok!

30 Bátorittya Kristust ugyan azon Angyal,
Hogy meg erőssödgyék akarattya langal,
Mú üdvözittőnköt keserű pohárral
Kinallya, hogy innék, s lenne irgalommal.

35 Jób Patriárcha is szépen ábrázollya,
Kit ma fekélyekkel a' Sátan fulánkja
Tetejétől fogva bé foly, s háborgattya,
Mérge ellensége rutul meg tsufollya.

40 Mellyből következik Kristusnak tsapása,
Annás fő Pap előtt nagy szidalmazása,
Alacson szolgától való pofozása,
Szenved boszszuságot nagy ártatlansága.

Pokolbéli Sáthány Barabást mutattya,
És tollas kalappal meg is koronázza,
Hogy őt kővessétek, hiven commendállya,
Vagy pedig a' Kristust, kit ajánl az Attya.

45 De még mind ezekkel Sáthán meg nem nyukszik,
Hanem osztogattya ceptrumit, ugy bizik,
Hogy szégények közül ma hat el kárhozik,
Mert Kristus terhetől mindenik irtozik.

50 De Mennyei Jegyes Kristusnak képében,
Az ő Mátkájához fordul egyetemben,
A' hol nem egyebet Mátka jegyez itten,
Hanem mú Lelkünköt, melly vagyon testünkben.

55 Azért fut és fárad ma az Isten fia,
Tsak Keresztény Lélek, halgass szavaira,
Szenvedés titkának vigyázz jól modgyára,
Mert itt meg tanulod, mi te béred árra.

⁷ ul [Emendáltuk.]

60 Őrömet éretted főrdik vérében,
Mert Szent János írja tizenötöd részben,
Nincs nagyobb szeretet föld kerektségében,
Mint a' ki baráttyát nem hadgya veszélyben.⁸

Tehát, békességes túressel legyetek,
Minnyájon Kristusnak kinnyát szemlélyétek,
Hogy annak utanna gyúmóltst vegyétek,
Végre Mennyországba jutalmat nyerjeteK.

SCENA PRIMA

Figura⁹

Angelus digito monstat in mensa triginta Argenteos.¹⁰

JUDAS¹¹

65 Ha szemem nem hazud, én itten pénzt láték,
Egy asztalon sok és nagy summát szemlélek,
És ha magaménak tehetném, nem félnék,¹²
Hogy nagy szégénységre s koldulásra jutnék.

70 De nagy gyorsasággal miglen ide jövék,
A' pénzt asztalostol hertelen el rejték,
Szegény Judás, immár pénz nélkül maradék,
Mit mivellyek tehát, amint el fáradék.¹³

DIABOLUS

75 Judas pajtás, mi lólt, talám fáj a' fejed,
Hogy ilyen lankadva vagyon a' te tested,
Ha pediglen busulsz, meg vigasztal téged
Ez a' tréfás legény, s majd vigad a' lelked.

JUDAS

80 En nem vagyok beteg, mint magamot érzem,
De busulok erőst, mert nincsen sok pénzem,
Ide-is én azért futék, hogy lesz részem,
Talám a' sok pénzben, s meg telik erszényem.

⁸ veszélyba [Emendáltuk.]

⁹ <Angelus digito> Figura

¹⁰ [A *monstat n*-je beszúrva.]

¹¹ [A margón megismételt *Judas* szerepnevet elhagytuk.]

¹² félnék [Emendáltuk.]

¹³ forradék [Emendáltuk.]

En már úgy meg untam Kristusnak szolgálni,
Mert semmit én nékem nem akar fizetni.

DIABOLUS

85 Ne busully, barátom, majd meg vigasztallak,
Pénzel én tégedet majd meg gazdagítalak.
Csak fogadd meg szomot, utra igazítalak,¹⁴
És nagy kincsel hamar boldogítottalak.

90 Semmit ne törödjél, hogy most nincsen pénzed,
Ne sokat agodgyal, hogy *üres* erszényed,¹⁵
Mert ha elegendő lészen néked eszed,
Majd ez által tele erszényed lesz néked.

JUDAS

De az hogy lehet meg, ki nem gondolhatom.

DIABOLUS

Egyedül azt rám bíz, mingyárt véghez viszem.

JUDAS

Meg fogadom szodot, de úgy, ha jót mondasz!

DIABOLUS

95 Azon ezüst pénzek, mellyeket te láttál,
Nem meszire vadnak a főfő papoknál,
Te számodra tartják, csak egy jó szót adnál,
Mesteredről nekik bizonyost mondanál.

100 Láde, Judas pajtárs, te ki rongyoson vagy,
Innen busulásod néked vagyon olly nagy,
Meg segítlek, *hidd* el, csak feleletet adgy,¹⁶
És rut gyalázatba, kérlek, engem ne hadgy!

JUDAS

105 Meny dolgodra, Sátány, tálam azt kívánod,
Hogy én Mesteremet el arullyam, várod?
Ha őtöt el hadnám, meg ötletne, tudod,
Vessz el hát, pénzeddel, nem persvadeálod.¹⁷

¹⁴ fogad [Emendáltuk.]

¹⁵ úrés [Emendáltuk.]

¹⁶ híd [Emendáltuk.]

¹⁷ vesz [Emendáltuk.]

DIABOLUS

Bolond, mit félsz attol, máskéntis el hagyod,
Halálra keresik a' fő papok, hallod,
És így árvaságra maratsz, azt meg gondolod,
Akkor elé vennéd, ha volna garasod.

JUDAS

110 Ezt még nem hallottam, mit mondasz, igazé?

DIABOLUS

Szégyenleném én azt, ha néked hazudnék,
Másként hidd el, soha elődbe sem jönék.¹⁸

(Hic ducit Diabolus Judam obviam Sacerdotus dicens:)

115 Gyere, kedves lelkem, régi pajtás, Judás,
Mert vár téged régen a' fő pap Caiphas,
Mivel e dologra alkalmas nincs más,
Majdon szép pénzekkel gazdagít meg Annas.

Jere, sies, jere, ahonne, hol jönnek,
Mingyárt praesentállak, ha idebb érkeznek.

(Hic Judas et Diabolus obvient principibus Sacerdotum.)

120 Imé, jó Uraim, a' miért fártatok,
Egy ember adatnék, azon Sinatoltok,
Itt van, ennél jobbat soha nem tanáltok,
Ez által a' Kristust kezbe kaphattjátok.

PHARISAEUS PRIMUS (*ad Judam:*)

Hová valo vagy te, és ki a' te neved?

JUDAS

Judas az én nevem, Galileus vagyok.

PHARISAEUS

125 Isméred az embert, ki mondgya Kristusnak
Magát, és hirdeti Sidok Kirallyának?

JUDAS

Ismérem, mert énis tanitvanya vagyok.

¹⁸ híd [Emendáltuk.]

PHARISAEUS

130 Hogyha kízbe adnád, becsületet nagyott,
A' mellett pediglen kincset s gazdagságot
Nyernél a' papoktól, s élnél jobb vilagot.

JUDAS

Nehéz dolgot kértek, de rá vitt a szükség,
Először had hallyam, menyi a' szegődség?

ANNAS

135 A harmintz ezüst pénzt, ha elegendő lesz,
Im, látod, készen van, vegyed a' kezedhez,
De mi fele moddal viszed aztot véghez?

JUDAS

Tudom én, a' hol ő imádkozni szokott,
Csak küldgyetek velem erős férfiakot,
Meg csokolom őtöt, mondván ezen szokot:
Ave, Rabi, s otton fogjátok meg aztot.

ANNAS (*ad Caipham:*)

140 Caiphás, mindgyarást hivas vitézeket,
Mennyenek Judással, várván a' jeleket,
Judas miket téssen, s azután kezeket
Vessék rá, s kötezzék mint ellenségeket!

CAIPHAS

145 Hallode, te szolgál, meny el a' piatzra,
Csak hamar ne késsél, meny á nagy vártára,
A' századost köszönts, s mingyárt a' szavadra
Jőjjön a' házunkhoz két vagy három szora.

SERVUS

Semmi, Uram, hiba parancsolatodba
Nem leszen, el hívom ebbe az óra.

(*Hic alloquit Servus Centurionem.*)

150 A fő pap Caiphas szolittat tégedet.

CENTURIO (*ad Caipham:*)

Kész szolgálattyára eljöttem uramnak,
Mit fog parancsolni kisebb szolgáljanak?

CAIPHAS

Vitezeket mingyárt százanként végy melléd,
S miket ez az ember jóval, által ne lépd!¹⁹

JUDAS

155 Ma estvére készen én velem legyetek,
Olaj fák hegyére engem kövessetek,
A' kit meg csokolok, rá figyelmezzetek,
Aztot meg fogjátok, s jól meg kötözzetek!

(Clauditur Scena. Accedit Sponsus Coelestis invitaturus. Sponsam suam ad hortum suum.)

SPONSUS COELESTIS

160 Hol vagy most, alj elő, másokat emésztő,
Kényes átkozódó, s kívánság követő,²⁰
Másokat gyalazó, zurzavar hir hintő,
S a' tündér világnak sepségét szerető.

Jőj elő ma, te is, fősvény s huzó vono,
Hazug és szentelen, ki vagy nyomorgató,
165 Másét csalárdsággal ki szipo s tekozlo,
Hamis ragadozó, praedáló s tolvajló.

Ne fély, mert mai nap a' Felséges Urnak
Szent malasztya rád szál, csak hivatalodnak
Felelly meg, és kövess engem, s szavaimnak
170 Adj helyt te szivedbe s lelkedbe azoknak.²¹

Jőj el én utánnam, oh, keresztény Lélek,
Téged ez órában, jegyesed, intelek,
Kövess engem, buzgón, oh, kegyesem, kérlek,
És nagy boldogsággal meg elégitelk.

175 Nem másuvá hiv az én drága jegyesem,
Hanem, hogy én velem szenvedgy, én kegyesem,²²
Mert szenvedésemnek már kertébe léptem,
Jere én utánnam, szenvedgy te is értem.²³

¹⁹ joval [Emendáltuk.]

²⁰ kenyes [Emendáltuk.]

²¹ agy [Emendáltuk.]

²² kegyem [Emendáltuk.]

²³ utánnad [Emendáltuk.]

180 Az imént szemléléd Judás álnokságát,
Ördöggel ki addig tartá társaságát,
Miglen fő papoknak világ meg váltóját
Harmincz pénzen adá el az ő Kristusát.

Hallottátok, tudom, miképpen Josephet
185 Adták el bátyai, magok testvéreket,
Izmaelitáknak ők kedves véreket,
Mint teremtés könyve jelenti ezeket.

Kinek eladása a' Kristust példázta.
Ki pedig Josephet Aegyiptusba adta,
190 A' Judas Iskáriót itten praesentálta,
Mert zsidóknak Jesust óltsón el árulta.

Más felől szemedet vesd a szent írásra,
Moysestől iratot ó testamentomra,
Miképpen arnyékba a' Kristusnak árra
Peldáztatot világ megváltandó Ura.

195 Mert azon a' helyen Isten őfelsége,
Meg parancsolta vólt, hogy valaki őkre
Ha valamely szolgálát halálra ökletne,²⁴
Az ókór gazdája harmincz pénzt fizetne.

Látod már, keresztény, miként példáztatott
200 Árra a' Kristusnak mint hasonlított,
Szólgának árrához mi képpen adatot
Világnak váltója, s annyin árultátot.

Már innen ki tetzzik, mely óltsón adatot,²⁵
Isten fia lévén, éretted akadó,²⁶
205 Zsidóknak mely kevés pénzen árultatot,
És mi képpen néked mennyre utat nyított.²⁷

Mondgy ellene tehát rosz kívánságidnak,
Ördögtől tanácslot rosz indulatidnak,
Jobbisd meg magadot, s ajáld Kristusodnak,
210 Szenvedisét szánnyad a' te Jesusodnak!

²⁴ ökletne [Emendáltuk.]

²⁵ tet<s>tzik [Ráírva.]

²⁶ léven [Emendáltuk.]

²⁷ menyre [Emendáltuk.]

SCENA SECUNDA

Figura

Duo Fabri stant peregrī eundem contudentes Ferrum.
Ex Aere demitibus Tabula cum voce confortans.

ANGELUS

Mit mivelsz itt, Illyés,
Oldaladat kelés²⁸
Folyta bé, nagy genetség.

215 Hogy fenyőfa alatt
Nyujtasz hoszszas álmat,
Talám kinoz a' vénség?

Kovátsok fúvója,
Talám nagy kohója
Rettentet meg tégedet?

220 Vagy kalapáts fogó
És köszörű ragó
Busitotta szívedet?

(Angelus hic tangit Eliam.)

225 Kely fel, Illyés, egyél,
Mert követ nagy veszély,
Fogyatkozol erődben.

Míg Isten hegyére,
Hóreb nevű helyre
Mégy sonyorú időben.

ELIAS

230 Ha kérded az okát,
Hallyad valóságát
Én szomoruságomnak:

Atyáimot ölték,
Fegyverrel kirgették,
Legyen vége sorsomnak.

²⁸ Oldalattad [Emendáltuk.]

235 Busulván busulok,
Mert a' szent oltárok
Elvesztek Izraëlbën.

Egyedül hagyattam,²⁹
Im, látod, maradtam,
240 Vagyok nagy félelemben.

ANGELUS (*iterata tangit Eliam dicens:*)

Végy bé e' kenyérből,
Égből küldött vizből,
Erősödgyék meg lelked!

Ne fély Jezabeltől
245 És hegyes törétől,
Szűnnyék keserúséged!

ELIAS (*surgit dicens:*)

Fel kelek, s elmégyek,
Engedelmes lészek,
Mert az urtól intetem.

250 Angyalát küldötte,
Eledelét tette
Szájamba, már vig leszek.

(*Clauditur Scena. Accedit Kristus et dicit:*)

KRISTUS³⁰

Már el közelgettem utolsó órámhöz,
Kedves tanítványim, kezdgyünk imádsághoz,
255 Getsemányi kertben készülők halálhoz,
Könyörgők elsőbben szerelmes atyámhoz.

Kedves tanítványim, itten vigyázzátok,
Aitatos szivel most imádkozzatok,
Hogy gonosz késértet ne szállyon reátok,
260 Imádságnak helyet mindgyárt válaszztatok.

(*Kristus vadit ad hortum et orat Patrem.*)

²⁹ hagyattad [Emendáltuk.]

³⁰ [A szerepnevet a rendezői utasítás alapján pótoltuk.]

Szerelmes Szent atyám, tekénsd meg fiadot,
Mutasd meg én hozzám a' te jó vóltodot,
Végzetetlen kinnal tellyes pohárodot,
Távostasd el töllem s itasd meg aztot!

(Kristus vadit ad discipulos.)

265 Miért hogy alusztok, s velem nem vigyásztok?
Kellyetek fel mindgyárt, és imádkoztatok!

*(Kristus recedit ad orandum.)*³¹

Hogy ha lehetséges vólna, én Szent Atyám,
E pohárt meginnya, éppen elmulatnám.

(Kristus iterum vadit ad Discipulos.)

270 Sohanem aluszik a' Sátán, tudgyátok,
Még is, amint látom, azzal nem gondoltok,
Mivel oly nagy méllyen minnyájan alusztok.

Ezen pohárt látom, meg kell innom nékem.

*(Recedit ad orandum tertia vice, et Angelum poculum tenentem
conspiciens ait.)*

*ANGELUS*³²

275 Hiszem inséged,
Látom emberséged,
Hogy te Isten fia vagy.

Pohárod el hoztam,
Kit Illyésnél láttam,
Kérlek, most el ne lankadgy!

KRISTUS (in horto:)

280 Atyám, édes Atyám,
Mennyei Koronám,
Ha szereted fiadot,
Mullyék el ez ital,
Kit hozot az Angyal,
Mert jelent nagy kinokot.

³¹ Kristus <vad> recedit

³² [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

ANGELUS

285 Bizzál, én Kristusom,
Ne vess meg, Jesusom,
Mert pohár örömedre
Fordul jóvendőben,
Őrök dicsőségben.
290 Ne induly félelemre!

KRISTUS

Mégis, kérlek téged,
Nézzen rá felséged,
Hogy távozzék e' pohár,

Mert gyenge testemben,
295 Kit Szűznek méhében
Felvettem, léssen nagy kár.

ANGELUS

Erössődgyék térded,
Ronsd meg ellenséged,
Mert Isaias írja,

300 Hogy te hadakozó,
Élet óltalmazó
Vagy, szépen le rajszolya.

Bénnákot gyógyítasz,
Vakoknak szemet adsz,
305 Hogy igazat lássanak.

A' vad pogányokat,
Mint kemény vadakat
Hivod, hogy megvallyanak.

Azert veszedelmét,
310 Nézzed nagy sérelmét
Az emberi nemzetnek.

Töldsed pohárodot,
Ne vegyen kinokat
Lelke tehiveidnek.

KRISTUS

315 Meg vallom, szomorú
És igen sonyorú
Jelt mutatcz, kegyes Angyal.

De mivel Atyámnak,³³
Ki ura világnak,
320 Akarattya itt langol.

Elvészem enyhitő,
Embert üdvözítő
Pohárát nagy örömmel,

Hogy egész ősvennyit
325 Fel nyissam kapuit,
Bémennyek nagy sereggel.

(*Clauditur Scena.*)

SPONSUS COELESTIS (*dicit ad Populum:*)

En vőlegény vagyok, mátká után járok,
Kinek hosszas utat lelkemből jovallok,
Fáradhatatlanul ezen énis járok,
330 Mellynek mérésére lelki jegyest hívok.

Jőjj el hát utánnam, a' ki tusakodol,
Mérges ellenséggel sokszor viaskodol,
És lelki isméret majd minden nap vádol,
Szép üdvösségednek nyerésétől gátol.³³

335 Jőjj el, munkálkodgyál, az ur szőlőjében,
Ha meg terhelve vagy, légy jó remeségben,
Mátkájának nevez, már lehetsz örömben,
Csak keresztény lélek, vigyázz életedben!³⁴

340 Jőjj el, confortare, az az erőssődgyél,
Mindent véghez vihetz, csak étkemből egyél,
Mint Kristus vitéze, ugy fel fegyverkedgyél,
Kén kőves utakban velem gyönyörgődgyél.

345 Jőjj el poháromnak csendes italára,
Én könnyű igámnak vig hordozására,
Ne vigyáz te semmit a' mulandóságra,
E' világi jóknak tündér árnyékára.

³³ üdvösségednek <gátol> nyerésétől

³⁴ vigyáz [Emendáltuk.]

Jöjj el, kicsin hitű, semmit se bánkodgyál,
Meg nem csalatkozol, csak eczetet igyál,³⁵
E' mellé az épét venni ne irtózzál,³⁶
350 A' habozásokban kegyelmem reád száll.

Jöjjel, vésd szemeid választot edényre,
Hajó törést tűró Szent Pál mesterire,
Mennynek és a' földnek szent teremőjére,
Ki a' bűnösökért égből földre jöve.

355 Jöjj el, mert Angyaltól parancsolt az Isten,
Hogy téged őrizzen halandó életben,
Gyalog fenyő alat ne alugyál itten,
Hanem beszédére halgass mindenekben.

360 Jöjj el, pallya futást tégy Kálváriára,
Testedet feszisd fel magos keresztfára,
Elmédet ne fordisd a' rosz kívánságra,
Igy velem te juthasz örök boldogságra.

SCENA TERTIA

Figura

Joab salutans Amazam occidit.

(Nunciatur Filiabus Jerusalem, quod Arca Domini capta sit.)

SERVUS

Szomorú napokra minnyájon jutottunk,
Mert az ellenségnek tegnapi nap rajtunk
365 Keze fellyül fördült, s majd mind el hullottunk,
Kik meg maradtunk is, erőssen busulunk.

Mert el vették tóllünk az Isten szekrényét,
El fogták Izraël tellyes reménségét,
Mely által el úztúk a' pogány nemzetet,
370 S ez előtt meg győztúk a' hitetleneket.

³⁵ e<>tzetet [Javítgatás.]

³⁶ épét [Emendáltuk.]

FILIA JERUSALEM PRIMA

Jaj, talám nemzetünk igen nagyot vétett,
Az Ur színe előtt rút bűnökbe lépett,
Hogy kegyelmét tőlünk elvette, s a' népet
Veszni meg engedte Isten szekrény mellett.

375 Már hová fordítsam siralmas szemeim,
Mert buban borultam kedves rokonságim,
Hogy Isten mi tőlünk jó aszszony barátim,
Szerelmét elvette, kedves unokáim.

FILIA JERUSALEM SECUNDA

380 Már hát mit Izraël fiai mivelnek,
Hogy álhat ellent pogány ellenségnek,
Mivel fővezérek felséges Istennek
Elvettette őket jó hadi vezérek.

385 Már semmivé tésznek a' Philistaeusok,
Fel praedálnak münket gyilkos ázotusok,
Bálványozó, hamis, fertelmes pogányok,
Porrá és hammuvá leszünk ő miattok.

390 Haczak a' Felséges, mindenható Isten
Nem könyörül rajtunk, mind el veszünk itten,
És ha büntetése, csapása lesz ilyen,
Hartzot hogy áll Izraël Philistaeus ellen?

FILIA JERUSALEM TERTIA

Ha a' bálványozást el hadgya nemzetünk,
Es a' rút bűnökből ki tér a' mi népünk,
Meg engesztelődik kegyelmes Istenünk,
És a frigy szekrényét vissza adgya nékünk.

395 Az után mi reánk kegyelmét fordíttya,
És ellenségünket keményen meg rontya,
Viszá fordul hozzánk, s népét gyámolittya,
Mevigasztal münket, s kegyességét nyujtja.

400 Szükséges hát nékünk, hogy zsákba öltözzünk,
És hamut fejűnkre kimiletlen tegyünk,³⁷
Bőjtet, imádsaggal ünnepet szentellyünk
Az igaz Istennek, hogy meg álgyon bennünk.

(Clauditur Scena et fit consilium Pharisaeorum advertus Christum.)

³⁷ hammat [Emendáltuk.]

ANNAS

405 Israël népének okos fő rendei,
Jerusalem okos s tudós, bölcs vénei,
A' nagy Ur Istennek választott népei,
Abrahám, Isáknak, Jacobnak fiai.

410 Tudgyátok, a' minap menyire egyeztünk,
Hogy Kristust el fogjuk, mostis azért jöttünk,
Tehát most tanácsot egymás között tegyünk,³⁸
Mert mű világoson rolla már döntöttünk.³⁹

Mert ezen Amitó hogy közinkbe szállott,
Mind el háldította egész Sidoságot,
Káromollya nagyon mind a' fő papokat,
Eppen ne szenvedgyűk ezt a' gonosságot.

415 Már az egész kősség annyira becsűlli,
Tőlle kiáltatik: Jesus Nazáreti,
Isten gyanánt őtőt egészszen tiszteli,
Mű fő papságunkba végre helyzetteti.

PHARISAEUS PRIMUS

420 En azt javallanám, hogy ezen emberrel
Mű ne sokat késnének, hanem vitezekkel
Hozassuk el őtőt, erőss legényekkel,
Mert csak csufolkodik Moyses törvényével.

425 Ő Isten fiának magát állította,
Hogy meny országból jött, aztotis tanitya,
Mennyekben hogy lakik Isten, az ő atya,
A' kősséget ezzel majd mind el holdittya.

430 Azért mit ellenne dictálni törvényűnk
Moysestől adatot, s iratot Szent Kőnyvűnk,
A' szerént itillyűk, és ne élyen kősztűnk,
Hát ne sokat késsűnk, mert el ál előllűnk.

PHARISAEUS SECUNDUS

En is azt jovallom, hogy e' kezdet dólgot
Ne hadgyuk már félbe, és azt az ámittót
Hozassuk előnkbe, s visgállyúk meg aztot,
Közinkbe miért jót, s tanitot másokot.

³⁸ egy más [Emendáltuk.]

³⁹ meg jöttünk [Emendáltuk.]

435 Mert praedicatio nem illet asztalost,
Sem iskolán kívül felnőt rosz parasztot
E' félék illetnek papi méltóságot,⁴⁰
Moyses Törvényében tudós főpapokat.

440 Sőt, még ami nagyobb őrdógi praktika,
Amint vettem észre, nyilván vagyon nála,
Sántákat, vakokat, mert ő meg gyógyította,
A' halottakat is hamar fel támasztja.

Azért a' halálra méltó néki menni,
Ez akasztó fára mindgyárt fel huzatni.

PHARISAEUS TERTIUS

445 Illyen dolog csak nem régen történt véle,
Most emlékezem jól árra az emberre.
Pokol béli őrdóg nyilván vagyon véle,
Mert a' meg holt Lazárt e hozta életre.

450 Azért fő pap uram, meg vallom igazán,
Hogy Moyses székéből ki esel nagy czifrán.
Ha el halgattyátok e' dólgot, s az után
Mit miveltek? Bizony koldúltok az utzán.

455 Azért e' dologgal mi ne sokat késsünk,⁴¹
Ihol már Judásis, jól két felé nezzünk.
Csak hamar fogjuk el, mert a' mi törvényünk
Oly rosz embert élni s maradni tilt köztünk.

PHARISAEUS QUARTUS

460 Hiszem magad látod istentelenségét,
Száma nélkül mivelte törvénytelenségét,
A szombat napokon tett illetlenségét,⁴²
És törvényünk ellen próbált mesterséget.

Azért mi ne sokat tanácskozzunk itten,⁴³
Hanem a' vitézek mennyenek el szépen.
A város utzáján járjanak csendesen,
És ha el foghattyák, itillyük meg itten.

⁴⁰ illet<te>nek

⁴¹ kessünk [Emendáltuk.]

⁴² tőt illetlenségét [Emendáltuk.]

⁴³ [Az *n* föléírással betoldva.]

CAIPHAS

465 Mint okos férfiak, jól meg gondoltátok,
Nékem is tisztemben áll, jól tudgyátok,
Hogy a' mit én reám fő papra biztatok,
Abban, hogy eljárjak, én is voxot adot.

470 Mert job edgy embernek mindenkor meg halni,
Hogy sem egész népnek kellenék el veszni,
A' sinagógának ily nagy kárt szenvedni,
Edgy ámittó miat egészszen posztulni.

475 Mú fő papságunkot ő nyilván vadászsza,⁴⁴
És mi népeinket ugy el hóldította,
Hogy teli torokkal zsidóság kiáltya,
Názáreti Jesus Messias, azt mondgya.

480 Ha tovább szenvedgyúk, nagy kárunkra lészen,
Ezen gonosz tévő jobb lesz, hogy el veszsen,
Szemünk láttára hogy el ne tévellyitsen,
És veszedelmére mi hazánkknak nézzen.

ANNAS

Már a' kissebbik is ennek szájjal mondgya:
Nazareti Jesust meg váltónak hijja,
Nemellyik közüllők ujjával mutattya,
És nagy énekszóval a' nép ugy urallya.

CAIPHAS

485 Magam is e dólgot már sokszor hallottam,
Ugyan a' minapig én mind el halgattam,
Sok actái pedig vóltak néki, tudtam,
De az ő dólგait eddig nem is mondtam.

490 Mivel azért akkor Judást meg fogattuk,
Most jó vitézekkel mennyen el, jovallyuk,
Meg fogatására, hogy szembe láthassuk
Azon hires embert, s meg próbálgathattuk.

495 Szólga, meny el mindgyárt, s a' készült legények
Ebben az órában ide érkezzenek,
És erőst fegyverek kezekben legyenek,
Vezérek lesz Judas, mindgyárt hadd mennyenek.⁴⁵

⁴⁴ vádászsza [Emendáltuk.]

⁴⁵ had [Emendáltuk.]

(Servus vadit intra cortinam ait et sati milites egrediuntur praecedente Juda, Capiham, Judam et Milites.)

SERVUS⁴⁶

500 Fegyveres vitezek, jó vitézi rendek,
Judással mindgyarást serényen mennyetek,
A' kit ő meg csokol, mindgyárt meg kóssétek,
S az Annás házához hamar vezessétek!

JUDAS

Nosza, csak szaporán, jó vitézek, mennyünk,⁴⁷
Szép csendesen járván, té tova is nézzünk,
Mert ha hirlesz benne, el buvik előttünk,
Mert álnok és ravasz a' mű jó mesterünk.

CENTURIO

505 Már több ordelt néktek nem szükség hogy adgyak,
Senki azért töllem hogy én parancsollyak,
Ne várja ujjabban, hogy regulat szabjuk,
Hanem ugy járjatok, zendülest ne halljuk.

(Hic abeunt Milites et clausa Scena.)

KRISTUS *(ad Discipulos ait:)*

510 Mennyünk el mű innen, mert eljött az óra,
Ihol mindgyart jönnek, keresnek halálra,
Visznek és fel vonnak magos keresztfára.

PETRUS

Ne fély, uram, semmit, mert én ma melletted
Feltámadok, hogy ha meghalok is érted.

(Judas venit cum Militibus et Kristus ait:)

KRISTUS⁴⁸

Illy nagy sokasággal, vallyon kit kerestek?

(Respondet Turba dicens:)

TURBA⁴⁹

515 A Nazareti Jesust!

⁴⁶ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁴⁷ mennyünk [A szó fölött *nr.* Emendáltuk.]

⁴⁸ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁴⁹ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

KRISTUS

En vagyok.
Még is kenszeritlek, hogy tû kit kerestek,
És ily fegyveresen kire igyekeztek?

*(Audientes vadunt retrorsum.)*⁵⁰

TURBA

Nazareti Jesust, megmondók, keressük.

KRISTUS

520 Megmondám tûnétek, már edgyszer: én vagyok,
Ha azért engem kerestek, ereszszétek el ezeket!

JUDAS

Údvöz légy, oh, Rabbi, én edes mesterem!

KRISTUS

Judás, jóbarátom, hát, te mesteredet
Csókkal árulod el, a te Istenedet?⁵¹

CENTURIO

525 Noszajó vitézek, mostan forgódyatok,
Lánczokkal e' latrot meg szorongassátok!

PETRUS

530 Uram, bátron nyullyunk itten a' dologhoz,
Hiszen mű is vettünk jó fegyvert magunkhoz,
Hozzá vágtam edgyik fő pap szólgájához,
Szerencsével járt az én kardom ahoz.

KRISTUS

Péter, teddel helyre a' kardodat, mert a' kik fegyvert fognak,
fegyverrel vesznek el.

CENTURIO (*ad Petrum:*)

535 Te nyomoru féreg, eredgy, meny dólgodra,
Hogy méred fel vonni kezed ez csoportra?
Hiszem ezek téged vágnak majd kotzkara,
S meg csufolnak téged a' világ láttára.

(Idem ad milites.)

⁵⁰ eadunt [Emendáltuk.]

⁵¹ te <mesteredet> Istenedet

Kősd meg, ne alugyál, sűsd meg az oldalát,
Tapogasd meg néki korbátsal az hátát,
Ne kimild fejtől kardodnak az lapját,
540 S az imádságának had adgya meg árrát.

KRISTUS

Meg fogni jöttetek,
Mind latrot kerestek,
Igy engem emésztetek,
Dorongokkal engem,
545 Nem szánván szépségem,
Örvendeztek vesztemen.

CENTURIO (*ad Milites:*)

Meg van e kötözve, jó vitéz, barátim?

LICTOR PRIMUS

Meg van, uram, hanem itt ne sokat késsűnk,
Mert ezt ha a kősség meg tudgya, mi kőztűnk
550 Nagy csavara lészen, s rutul őszve veszűnk.

LICTOR SECUNDUS

Eredgy, mert ki szóktél most a' ravasságból,
És éjtszákán lévő hamis gonoszságból.

LICTOR TERTIUS

Ne kimild a' bőrit, mert az hétszer bétlet,
És korbácsod nyelét, mert kezűnkbe esett.⁵²

SCENA QUARTA

Figura

Az Angyal kezében tartya a' vas kesztyűt.

ELIPHAZ (*ad Job dicit:*)

555 Mit keresz itt, Após, tám erszényed lapos?
Ugy vélem, ki csalta pénzed korcsomáros.

JOB

Kezem hamissága nélkül ezt szenvedem,
Mivel Istennél volt sokszor könyörgésem.

⁵² eset [Emendáltuk.]

SOPHÁR

560 Mit dicsekedel itt sok imadságodban,
Kép mutató s kevely szentség arulásban?

JOB

Oh, átkozott a' nap, melyben én születtem,
Veszsen el etskora, kin világra jöttem,
Hogy illy boszuságot kelletik szenvednem.

UXOR JOB

565 De mit káromkodol és szájad válsalod,
Ate szent uradot miért rágalmazod,
Hogy együgyűséged ezért el nem hagyod?

BÁLDÁD

Ez az kénes csutak, ártatlannak magát⁵³
Mondja, mindeneknél mutogatya fogát.

570 Azért Csáburdédon, ragd meg *fökélyekkel*,⁵⁴
Had legyenek teli csontyai sebekkel.⁵⁵

CSÁBURDÉDON

Parancsoly mindenkor hiven, te szolgádnak,
Az én orvosságim oly jó illatuak,
Hogy egészségesből beteget csinálnak,
Az eszesből pedig bolondot faragnak.

575 Fordulj azért Jóbi, had pókjem meg fejed,⁵⁶
Hogy cseresznyét szedhess, meg kenem a' kezéd,
Lábad viszokórságtól soha meg nem mered,
Hanem tánczot járhatz és leszen örömed.

ELIPHAZ

580 Űtöd, vered, csapod, mert rakva *fökélyel*,
És az egész teste teli *bűdösséggel*.

CSÁBURDÉDON (*ad Populum:*)

Ugyan meg orvoslám, hogy megéri véle,
Soha a' fogába nem esik a' fene.

(*Clauditur Scena.*)

⁵³ kenes [Emendáltuk.]

⁵⁴ *fökélyekkel* [Emendáltuk.]

⁵⁵ csontyai <*fökélyekkel*> sebekkel

⁵⁶ Fordul [Emendáltuk.]

CENTURIO (*ad Annam:*)

Uram, ezt az embert parancsolatodra,
El hoztuk elődbe, kit a' rut halálra
585 Sententiazz, kérünk, magos keresztfára!

ANNAS

Köszönöm, fiaim, fidelitástokat,
Meg fogom szolgálni tú fáradástokat.

CENTURIO

Igen jókor jártunk, mert ő alattomba
El akart lódulni abba az órába,
590 Hogy ha késtünk volna, nem látnád fogságba.

ANNAS

Hát valami csapás nem esett rajtatok?⁵⁷

CENTURIO

Vitézitől ugyan edgy keveset kaptunk,
De más tromfot arra mi is vissza adtunk,
A' költsön kenyeret meg adni tartozunk.

ANNAS

595 Régen már tégedet mi árnyékban láttunk,
Titkos mesterséget felölled hallottunk,
Nemes nemzetünkkel megis botránkoztunk,
Azért te ellened mind fel kiáltottunk.

600 Választot nép között miket mérészkéltél,
Királyi pompával várasunkba jöttél,
És nagy zenebonát közöttünk miveltél,
Hogy te Isten vólnál, azzal dicsekedtél.⁵⁸

605 Azért e' nem egyéb, hanem nagy kevélység,
Isten ellen álló őrdőgi mesterség,
Avagy esztelenül ki gondolt irigység,
Hatalmunkot rontó, szörnyű kegyetlenség.

610 Irás tudókkal is sokszor csufolkodol,
Hogy Prophéta vólnál, nép kozt fondorkodol,⁵⁹
Isten törvényéről nemis gondolkodol,
Templomnak közepén sokat patvarkodol.

⁵⁷ hat; eset [Emendáltuk.]

⁵⁸ t [Emendáltuk.]

⁵⁹ <p>Prophéta [Ráírva.]

Azért nem csudálom, ha te tanítványid
Meg vetettek téged, gyalog követőid,
Nem álhatták tovább csalárd tudományid,
El távoztak tölled minden jó barátid.

615 Mert a fő hajtásban térdéket vászlalták,
A' sok halászatban kőntősők rontották,
Ha egyszer jól laktak, hat nem meg kopláltak.
Igy kinos uttyokot mindenkor folytatták.

620 Mond meg, tehát, tovább meg is kenszeritlek,
A' te tudományod fejtsd meg, arra intlek,⁶⁰
Mert más képpen téged hálóba keritlek,
És vitézek által rutul meg veretlek.

KRISTUS

En nyilván szóllottam,
S igazat mondottam,
625 Rejték helyt nem kivántam.

Miért hát kérdész engem,
S fel indul ellenem haragod,
Kit nem vártam?

630 Mivel zsidóságban,
Ki vólt nagy rabságban,
Tudományom hirdettem.

Bűnőköt, rosz lelkeket sajnáltam, világra így küldtettem.

SERVUS

Hát így felelsz e te a' fő papnak,
És módgyát így tartod e az Ethycának,
635 Látzik hogy vége nincs a' te fenestrádnak.

KRISTUS

Ha gonoszt szóllottam,
S másokat rontottam,
Tégy bizonyyságot rólla!

640 De mivel igasság,
Beszédem tisztaság,
Miért rongász engemet?

⁶⁰ fejd [Emendáltuk.]

ANNAS

Caiphához mindgyárt mint fő pap társamhoz
El vigyétek őt, lelki barátomhoz,
Hogy ott meg itillye, és kösse oszlophoz,
645 Mert különben nem lesz szerencsénk nyájunkhoz.

Legyetek azonban itt kemény fegyverben,
Űssetek, verjétek, hogy épség testében
Ne legyen embernek semmi részeiben,
Mert őrdóggel teli, nincsen kétség ebben.

LEGATUS

650 Fogjuk meg, hát, vigyűk és ne kessűnk velle,
Mert itt megszabállik az agya veleje.

LICTOR PRIMUS⁶¹

Űssed, ne kimillyed, hiszem nem testvéred,⁶²
Tudom, hogy semmi jót nem is tett te veled.
Sótt, mikor meg fogtuk, akkoris ellened
655 Kardot vontak, hogy kioncsák a' te véred.

LICTOR SECUNDUS

Ne kimild korbatsod ő gyenge hátától,
Dolománnját pald meg ugyan jól a' portol,
Ne hogy el szakadgyon a' meg évő mollytol,
Mit kimilled, hiszem nem maratt apádtól.⁶³

SCENA QUINTA

Figura

Angelus inter duas columnas stat clausis oculis.

MOYSES (*descendens de monte Sinai, dicit:*)

660 Szomoruságomnak el jött az orája,
Szerencsétlenségem ő keserves napja,
El érkezett immár, hogy látom, nem valya
E' nép az ur Istent, urának sem mongya.

⁶¹ Lictor [A szerepnevet kiegészítettük.]

⁶² testvéred [Emendáltuk.]

⁶³ apáttól [Emendáltuk.]

665 Ki gondolhatya meg az ő nagy vakságát,
Nem beszélheti meg szörnyű bolondságát,
Meg sem becsülheti annak kár vallását,⁶⁴
Ki meg busította menyeknek, földnek Urát.

670 Miért kellett néked, Aron, azt mivelned,
Ilyen sulyos vétket szegény népre tenned,⁶⁵
Job lett volna néked az Istentől félned,
Hogy sem boszujara eztet cselekedned.

675 Oh, veszett Nemzetség, miért imádsz bornyukot,
Haszontalan hoztam parancsolatokat,
Látom már, szereted a' rut bálványokat,
És azokal együtt tréfás tánczolokot.

Azért busultomban mit tégyek, nem tudom,
Nagy keserűséggel kell köztetek járnom.
Istennek kellene értetek instálnom,
De majd meg fojt engem az én busulásom.⁶⁶

680 Mely miatt én mingyárt ezen kő táblákat,
Nagy kegyetlenséggel, hogy ti is lássátok⁶⁷
Jeleit bánatnak, s meg iszonyogyatok,
Földhöz verem, s meg fog titeket az átok.

(Hic confringet tabulae et clauditur Scena.)

CAIPHAS (*accedit*)

685 Hallod-e, rossz ember, mért jöttél előnkbe,⁶⁸
Talám azt akarod, hogy nagy becsülletbe
Tartassál én töllem, és nem szenvedésben
Töllesd napjaidot, hanem vig örömben?

690 Meg csalá reménség, hidd el, ebben téged,⁶⁹
Mert bé takartatik mingyárást a' fejed,⁷⁰
Nem segít meg téged semmiben a' kezéd,
Midőn csufságodot nagy mértékben veszed.

⁶⁴ kar [Emendáltuk.]

⁶⁵ Az én sulyos [Próbáltuk emendálni.]

⁶⁶ fojd [Emendáltuk.]

⁶⁷ kegyetlenséggel [Emendáltuk.]

⁶⁸ mert [Emendáltuk.]

⁶⁹ hid [Emendáltuk.]

⁷⁰ feje [Emendáltuk.]

De minek előtte ezek rád jöjjenek,
Vald meg azt igazán, hogy ha az Istennek
Te baráttya vagy, valamellyik szentnek.

LICTOR PRIMUS⁷¹

695 Ne beszélges, uram, sokat a' bolondal,
Hanem mond meg *nyiltan* te, mit csinállyunk azzal?⁷²

CAIPHAS

Parancsolom néktek, hogy az ő orczáját
Ti bé földözzétek álnok koponyáját!⁷³

LICTOR PRIMUS

700 Vagyon itten jelen egy szép fejr ruha,
Igen jó lesz néki, nem felettébb puha.

CAIPHAS

Siettséggel, tehát, tegyétek fejére,
Mert nem is nezhetek a fő személlýére.

(Hic coperit facies Christi.)

LICTOR SECUNDUS

Minnýarást mú, ur, parancsolatodra,
Keresünk módokot az ő csufságára.

LICTOR TERTIUS

705 Szépen bánnyal véle, latod, meg ehezett,
Mert nem kapott ő ma talám lépes mezet.

LICTOR PRIMUS

710 Így kell azzal bánni, a' ki az országot
Veszteti akarja, keresvén jószágot,
Nem kivannya pedig bennünk a' papságot,
Űsmérni a' földön nagyobb Méltoságot.

Azert ha a' szép szó az ő bolondságát
Meg nem zabolázza gonosz álnokságát
Mutattya meg az okosságát,
Így meg űsmérhettyűk durva paraszcságát.

⁷¹ [A szerepnevet kiegészítettük.]

⁷² niltánten [Emendáltuk.]

⁷³ Tűbé földözzötek [Emendáltuk.]

LICTOR SECUNDUS

715 Még is jo baratim kőtetint tsufollyuk,⁷⁴
Mert félek én azon, hogy ha ki potollyuk.

LICTOR TERTIUS

Mit beszéllesz, kérlek, talám boszorkányos,
Attol félsz, vagy pedig őrdőggel határos.

(*Fit cantus Coelestium et ululatus infernorum.*)

SCENA SEXTA

Figura

Inter alias arbores Ramno appenditur Regium diadema.

DIABOLUS (*exhortatur populum dicens:*)

720 Hic est filius meus Barabas, Stridoris dentium, Capite infinito
versu cruciatus et ululatus. Ez az én fiam, Barabás, így olvasom
ezen szokot, fog csikorgatások végzetlen⁷⁵ részében a' kin-
lodásnak és ordításnak keserves versében, pajtásim⁷⁶ neviben
egybe gyűlt halgatoim. Hallottátok, mondám, hogy ez az én
725 fiam, de miért az én fiam? Azért, mert az a' szomszéd vaskoit
és tyukait gyermek korában szurkos lévén a' kőrme, a' hol meg
látta, ott nem hadta a' mint mostis láttjátok, az oldalán függeni
a' vaskót. Miért az én fiam? Azért, mert ez a' paripaknak az is-
tállóba tsak a' nyomát hadta és az őkrőköt a' bokorba. Szokszor
730 meg nyuzta. Miért az én fiam? Azért, mert ez a' templomokat
felverte, a' szentseg törést igen szerette, a' praedát nagyra betsül-
lőtte, amaz textus szerint: cape, rape praedonum quinto capite.
Szedd el, vedd el, tolvajok könyvének ötödik részében.⁷⁷ Továb-
bá miért az én fiam? Azért, mert ez mások betsületit rontotta,
életektől meg fosztotta, uton járóknak erszényeket és szekereket
735 levégő éggel teli hadta és mind ezekért az én országomot örökké
birja, ha, ha, ha. Etc. Azért túktók őtis, halgatoim, hilak, hogy
ennek nyomdokát kővessétek, példáját meg ne vessétek, hogy
ezt a' királyi tollas kalapot elnyerhessétek. Mert ez hidegben
árnyékot, melegben pedig hideggel táplál. A ki pedig közületek
740 gyalog nem járhat, ezekből a' tollakból szárnyat csinálhat, és
ugy az én országomba bé szállhat. Ugy légyen elvárunk, mert
külőmben rosz lesz az álom.

⁷⁴ [A *kőtetint* olvasata jó, a szót nem tudtuk értelmezni.]

⁷⁵ csikorgatások k végzetlen [Emendáltuk.]

⁷⁶ versében <ne> pajtásim

⁷⁷ [A *cape, rape praedonum quinto* aláhúzva.]

DEUS PATER

Hic est filius meus dilectus, in quo bene complacui.
Ez az én kedves Fiam, kibem nékem kedvem tőlt.

745 Cain és Abel közt tegyetek választást,
Cainban láttyátok a' gyilkos Barabast.
Ártatlan Abelben Fiam zokogását,
Tővissekkkel lévő meg koronászását.

750 Imé, mutogattya Fiát a' gonoszság,
Példaul ki tészí ördögi csalárdság.
Hogy azt szeressétek, kit követett rabság,
Egből le hányatott fortélyos álnokság.

755 Már előttetek van mind, mind halál,
Ez az én Szülőttem, ki tűtőköt táplál,
Minden gonoszgot bizonyoson utál,
Forogj itiletre, jóvendőben ez áll.

760 De mind azon által szabattságtokban van,
Hogy reménségteket vessétek Fiamban,
Vagy pedig a' híres tolvaj Barabásban,
Kinél alabb vala Uratok tanacsban.

Ah, ah, kedves Fiam, ezé a tisztelet
Ember fiaitól származott becsüllet,
Hogy egy mértékben légy híres lator mellett,
Keresztre huzassál a' gonossok helyett?

765 Itt galagonya fa szép példát mutatott,
Melly a' több fák között meg koronásztatott,
Ennek árnyékaba a'ki meg maradott,
Zöldellő levele jó illatot adott.

770 A melly rosz fa pedig árnyekát kerülte,
Galagonya fának hasznát nem erzette,
Hanem kemény tűzzel azt meg emésztette.
Irgalmasság nélkül mindenkor égette.

775 Azért ez órában Fiam kövessétek,
Hogy valamint a' fák, tűzre ne essetek,
Hanem mint Teremtőt őtőt tisztellyétek,
Barabást megvetvén Kristust keressétek.

Mer Kyrályok Kőnyve harmadik részében
Parancsollya néktek, hogy ez igaz Isten,
Ha pedig Bäällal tartotok mindenben,
780 Roszra fordul Kotzka vélle egyetemben.

SCENA SEPTIMA

Figura
In Sanguine Agni lotio peccatorum.

DIABOLUS ARUNDINEUS (*distribuit suis sequalibus dicens:*)⁷⁸

Jertek elé hamar, a' kik koldulásban
Szenvettetek eddig Martyus havában,
Fonyattatok bőrtőn, hideg víz italban,
Mert emberré teszlek az én monárkámban.

785 Ott parancsollattok minden féle rendnek,
Pénzt birhattyátok ifiunak s vénnek,
Csak meg tanullyátok tzéllját beszédemnek,
Hogy hasznát vegyétek én bölcseségemnek.

790 Tanitom az Embert sok mesterségekre,
Tanítottom kerekít elő menetelre,
Az után emelem gazdagság hegyére,
Onnan által viszem igiret földére.

795 Nem kell ott kapálni s tarisnyát hordozni,
Cséppel és kaszával mindenkor dolgozni,⁷⁹
Véres veritékkel kenyeret kostolni,
E' mellett zárason hét hetet bőjtőlteni.

800 Ne nézze azt senki, hogy barna szeg vagyok,
Mert fekete földben a' buzák jó nagyok,
Ágyásában pedig nőnek a konkollyok,⁸⁰
Teremnek vizesben sűrű bortorjanyok.

Oka pedig miért így meg feketettem,
Szerecsen országból szintén most érkeztem,
A' hol sok szegényből gazdag embert tettem,
Luciper uramnak azzal kedveskettem.

⁷⁸ Arundines [Emendáltuk.]

⁷⁹ Cseppel [Emendáltuk.]

⁸⁰ agyásában [Emendáltuk.]

805 Azért kinek tetszik, hozzám bátron jöjjön,
Szakácsomis vagyon, a'ki ma jól főzzön,
Az ötvössem pedig pohárokot óncsón,
Mellyből pohárnikom torkokot öntözzen.

RUSTICUS PRIMUS (*comparet*)

Hallok intésedet és igiretedet,
810 Hogy emberré tészed te a' szégényeket,
Azért ha jól fizetz, el vetem csépepet,
Tudom, meg fordítod keserűségemet.

DIABOLUS ARUNDINEUS⁸¹ (*offerendo Rustico Arundi dicit:*)

Vedd el titulosod a' hiv szolgálatra,
Keszen legyen kezed az Arany váltásra,
815 Szájad meg ne allyon a' rágalmazásra,
Érzékensegidet bocsásd szabadságra!

RUSTICUS SECUNDUS⁸²

Ugjekezem, Fiam, mindent véghez venni,
Ha csak a' lopástis meg fogom tanulni.

DIABOLUS ARUNDINEUS⁸³

Te hogy soha többé ne juss koldulásra,
820 Atta teremtette jöjjön a' szájadra,
Tanocsad barátid az átkozódásra,
És gondod ne légyen tobszór szánto vasra.

RUSTICUS PRIMUS⁸⁴ (*Vomerem adjicit.*)

Van a' rövid labban egy agyagos földem,
Elleget szántottam, de busát nem terem,
825 Azért szántóvasam most mingyart el vetem,
Tudom, jobb lesz veled mindenkor életem.

DIABOLUS ARUNDINEUS⁸⁵

Néked czőgéért adok a' korcsomálásra,
Hibás fontal mérő és csalárd vásárra,
Nyillyék meg erszényed a' nagy usurára,
830 Rövid üdő mulva jutz nagy uraságra.

RUSTICUS TERTIUS

⁸¹ Diabolus [A szerepnevet kiegészítettük.]

⁸² [A szerepnevet kiegészítettük.]

⁸³ [A szerepnevet kiegészítettük.]

⁸⁴ [A szerepnevet kiegészítettük.]

⁸⁵ [A szerepnevet kiegészítettük.]

Már husz esztendeje, hogy váslott kapámmal
Eszem kenyeremet én nagy siralommal,
Veszen el a' kapám, már nem élek buval,
Szerencse kerekett vettem jutalommal.

DIABOLUS ARUNDINEUS⁸⁶

835 Ajándékon vegyed hamis bizonságra,
Mert ez által jutnak sokan koldulásra
Vagy egyéb féle nyomoruságokra,
Kiknek jószágával mehetz a' vásárra.

RUSTICUS QUARTUS

840 Eddig kereskettem a' fűrész deszkával,
Háznál egy garason el attam szálával,
De ha Fejér várrá vittem egy tutallyal,
Hat pénz a' markomot megütte bizonyyal.

845 De már jármosimból ki fogytam, nincs pénzem,
Rothadgyon s veszen el mind az én fűrészem,
Többet téssen nékem hamis esküvesem,
Husz embert meg csalván teli lesz erszényem.

DIABOLUS ARUNDINEUS⁸⁷

850 Tegetetis, jámbor, már vár a' nyereség,
Nyugogyék meg benned jóra valós restség,
Csinállyon kamarát nálad a' Fősvénseg,
Ne is gondolkogyal, mi légyen Istenség.

RUSTICUS QUINTUS

A lészen elsőbb tellyes gondolatom,
Életemet néked ez órában adom,
Mivel abban nekem most vagyon jó módom,
Apám is tiéd vólt, bizonyára tudom.

DIABOLUS ARUNDINEUS⁸⁸

855 Látom jó barátom, nem jó mesterséged,
Mert a' bor itallal nincs ismertséged,
Vedd bé tanácsomot, ugy lészen életed,
Oly szép seregem, be megjó régi eszed.

⁸⁶ [A szerepnevet kiegészítettük.]

⁸⁷ [A szerepnevet kiegészítettük.]

⁸⁸ [A szerepnevet kiegészítettük.]

RUSTICUS SEXTUS

860 Pedig hogy meg hállám a' te Intésedet,
Bőrbe varrottam vólt homályos szemet,
Tovább mesterségem nem győtőr engem,
A' vargáknak hagyom bőrmetző késemet.

DIABOLUS ARUNDINEUS⁸⁹ (*ad Populum:*)

Ugyan vővém hasznát szép tanításomnak,
Mert szólgákat kapék Luciper Uramnak.

Clauditur Scena.

SPONSUS COELESTIS (*retorquit dicta Diaboli:*)

865 Mit láttok, szemeim, ebben az állásban,
Vallyon mit szemlélték ezen Figurában?
Borulnatok talám, jobb vólna, homályyában,
Vesztetek ne láttnám ebben az órában.⁹⁰

870 Ugyanis, hogy merjem szemeim felnyitni,⁹¹
Sátán csalárdságát előtőkbe tenni,
Ki a' koldusokat nem szégyenle vinni,
Urának láttára kárhozatra vetni.

875 De mivel ebben van néki nyeresége,
Haboz minden felől mérges irigysége,
Ha lelket nem kaphat, vagyon nehézsége,
Mert Luciper előtt nincs semmi mentsége.

880 Mindennek igire nagy bőv gazdagságot,
Ha hiven cselekszik, azt a' gonoszságot,
Lelkeket emésztő testi kivánságot,
E' világon lévő rossz mulandóságot.

Nádat osztogata nagy titulusokkal,
A' mely mindenfelé van hajlandósággal,
A' hová szél fujja, indul gyorsasággal,
Ellenne nem támad, enged hamarsággal.

885 Ezek is hasonlók lőnek a' nád szálhoz,
Urokat elhagván menének Sátánhoz,
Igy közelítének a' setét Pokolhoz,
És szüntelen való fog csikorgatáshoz.

⁸⁹ [A szerepnevet kiegészítettük.]

⁹⁰ Vesztetek <nem> ne

⁹¹ mérjem [Emendáltuk.]

890 Mert Kristus keresztit megunták hordozni,
Kivánták ördögnek nyondokát követni,
Hogyse edgy kevesset világon szenvedni,
Az után pediglen mind örökké élni.

Most im már hozzátok fordulok, emberek,
Kik Kristus kinnyait fajlalta nézitek,
895 Hány kereszt gyűlölő vagyon tú kőztetek?
Mondgyátok meg nékem, ha felvethetitek.

Mind azok, valakik a' Kristus keresztit
Nem örömet viszik, s hordozzák igáit,
Hanem külső szinnel követik mesterit,
900 Így sok szenvedésnek elvesztik érdemit.

Nó, tehát minnyájon, kik zugolodással,
Nem pedig illendő szép hálaadással,⁹²
Istennek ostorit egyéb csapásokkal
Viselték, és Istent meg bántván azokkal:

905 Minnyájon Istennek jertek eleibe,
Tőredelmességet tégyetek előtte,
Az után kírjtek malasztot őtölle,
Minden inségeknek el viselésére.

Következik tehát már Kristusnak nádja,⁹³
910 Mellyet majd meg láttok néki csufságára,
Jól lehet szolgállyon nagy gyalázattyára,
De mind azon által elvész ohajtva.

Mert ez a' Boldog Nád meg nem tántorítja,
Kristusnak szándekét soha fel nem bontya,
915 Sőt, inkább halálra őtőt bátorítja,⁹⁴
Utolsó csőp vérét ki adni biztattya.⁹⁵

Tehát, Kristus Nádját minnyájon vegyétek,⁹⁶
Álhatatosságban őtőt kövessétek,
Világi hivságtól magatok mentsétek,
920 Gyarló testeteket attól őrizzétek.

⁹² hálaadásra [Emendáltuk.]

⁹³ mar nádgya [Emendáltuk.]

⁹⁴ őtőt <bátor> bátorítja

⁹⁵ vérét [Emendáltuk.]

⁹⁶ Nádgyát [Emendáltuk.]

Mert a' ki halálíg kereszt hordozásban
Kristus mellett marad Egi háboruban,
Világi Inségnek vig hordozásában,
Reszt veszen Istennek szent koronájában.

(Clauditur Scena.)

(Princeps Sacerdotus et Lictores omnes comparent cum Christo.)

CAIPHAS

925 Már akaratunkot,
Sok féle boszunkot
Az éjjel ki töltöttük.

De van még egy hátra,
Nékünk nagy hasznunkra,
930 Hogy ezt halálnak adgyuk.

Azért, hogy meg őllye,
Pilatus veszeszsze,
Vigyétek el, nem bánom.⁹⁷

TURBA

935 Igenis elvigyűk, és adgyuk kezére,
Mert őtöt illeti, halálra itillye!

LICTOR PRIMUS

Jöszte, mert kiszóktél most a' lappangásból,
És az éjjeleken való bujdoklásból.

LICTOR SECUNDUS

Ládd, mely alázatos, miért taszigálod?
Már leczkére ültett Pilatus, meg látod.

(Pilatus venit obviam lictoribus.)⁹⁸

LEGATUS JUDAEORUM⁹⁹

940 Te vagy itt bírása Romai Császárnak,
Fő gondviselője szép birodalmának,
És csendesítője minden zurzavarnak,
Most kell, hogy meg felelj te hivatalodnak!

⁹⁷ Vigyétek el, nem bánom. <LEGATUS Hiv szolgálátunkot régen megigirtük, / Parancsolni tessék, mindent véghez viszünk.> TURBA

⁹⁸ lictoribus. <Ephebus dicit Pilato.>

⁹⁹ [A hiányzó szerepnevet a szövegösszefüggés alapján pótoltuk.]

PILATUS

945 Micsoda vádolást ellenne hoztatok?
Rosz cselekedetit nékem megmondgyátok!

LEGATUS JUDAEORUM

A Császár adaját ezen meg tiltotta,
Mi tanításunkot éppen farbarugta,
Királyságot vadász őmaga mondotta,
Az egész Judaeát fel háborította.

PILÁTUS

950 Vagyon törvényetek, őtött itillyétek!

TURBA

Nem szabad minékünk halálra itillnünk,
Mivel biroságot magunknak nem nyerhetünk.

PILATUS (*ad Christum:*)

Hát, te vagy a' zsidók királlya?

KRISTUS

Magattól mondode ezt, vagy egyebek mondották néked eszt
én felöllem?

PILATUS

955 Nem, de nem zsidó vagyok én is, te nemzetségid adtak tégedet
kezembe, mit miveltél?

KRISTUS

Az én országom nem e' világból való, ha e' világból vólna, az
én szolgáim hartzolnának mellettem, hogy kezekbe ne adát-
nám én ellenségimnek.

PILATUS

Tehát, király vagy te?

KRISTUS

960 Te mondád, hogy király vagyok, én arra jöttem e' világra,
hogy bizonságot tégyek az igasságról.

PILATUS

Micsoda az igasság?

(*Pilatus exit et dicit:*)

965 Nem tudom ez embert miért vádollyátok,
És halálra őtőt sententiázzátok,
Nem tanálok benne én halálos okot,
Azért elbocsátom, hogy ha akarjátok.

JUDAEI OMNES

Nem eszt, nem, hanem Barabást!

PILATUS

Mit cselekedgyem tehát a' Jesussal?

JUDAEI OMNES

Ha meghal és feltámad, másodszor is feszítették meg!

PILATUS (*intrat*)

970 Ezen embert mindgyárt megostorozzátok,
Tővis koronáját tú megujittsátok,
Veres bársony ruhát ő reá vonnyatok,
Tudománytok szerént jól meg kinozzátok!

975 Legelsőbben pedig kőssétek oszlophoz,
Hadd meredgyen szeme irás olvasáshoz.¹⁰⁰

EPHEBUS

Hiv szolgálátunkot régen meg igirtúk,
Parancsolni tessék, mindent véghez viszünk.

(*Hic ligatur Kristus.*)

LICTOR PRIMUS

Kősd meg és szorisd meg, had nőjjön a' Feje,
Mert igazat nem lát tündőklő szem fénye.

(*Hic flagellatur.*)

LICTOR SECUNDUS

980 Tetejétől fogva talpig meg rongálljad,
Űstókit, szakállát vasakkal bolhászsad,
Kimilletlen testét korbátsal szaggassad,
És fekete bőrit szüntelen csapdossad!

(*Hic coronatur.*)

¹⁰⁰ had [Emendáltuk.] olvasáshoz. <Had mer.>

LICTOR TERTIUS

985 Tudod, királyt illet a' fényes korona,
Szegezd a' fejibe, el ne hulljon agya,
A' nagyra vágyódást, hidd el, majd meg unnya,
Melyre felindult vólt gonosz akarattya.

(Hic Disso induitur.)

LICTOR QUARTUS

990 Hol a bársony kóntós? Fel kell öltöztetni,
Illyenszinű ruha a' királyt illeti,
Huzdrá, hadd viselnye, heába kimilli,¹⁰¹
Mivel csináltasson, elég van őnéki.

LICTOR PRIMUS

995 Bujsza belé ebbe a' veres subába,
Segély, pajtárs, huzzuk fel eszt őreája,
Fogjad a' két karját, tedd bé az ujjába,
Látod e mely szépen illik ő vállára.

LICTOR SECUNDUS *(flectit)*

Váh, údvöz légy, zsidók királya!

LICTOR TERTIUS *(Offert arundinem:)*

Fogod a Nád szálat, mert e' téged illet,
Hívod, szegény legény sephtrumot nem vehet.

LICTOR QUARTUS *(Illudit Christo.)*

1000 Oh, be szép király vagy, hulljon ki a' fogad,
A' mire czeloztál, hordozza a' vállad!

(Hic ducitur Kristus.)

LICTOR QUINTUS

Ne imádd már estig, hanem mennyűnk tovább,
Lába is meg sibbad és léssen szomorább.

LICTOR PRIMUS

1005 Jere hát, őrdőggel, a'ki teli vóltál,
De exorcismussal már meg szabadultál,
Mert hátad girincsin sok kenést próbálál,
Meg mondhasd másoknak, hogy te igaz vóltál.

(Clauditur Scena.)

¹⁰¹ had [Emendáltuk.]

SCENA OCTAVA

Figura

Angelus malleum manibus tenet per modum crucis. Diabolus¹⁰² humi jacet,
penes incudem. Alter fabrorum clavos parat.

(Pilatus comparet cum turba dicens:)

PILATUS

Egeknek szent Ura,
Keresik halálra
Az embert, mit mivellyek?

1010 Nem érdemes arra,
Mert van igassága,
Im, mindenek láttára.

Már az ártatlannak
Része a' halálban
1015 Hogy lehet, meg nem fogom,

De ha el bocsátom,
Császár haragjába
Én esem, aszt jól tudom.

1020 Istennek vétsek-e,
A' Császárt fellyem-e,
Reá törvént tegyek-e?

Hogy keressek okot,
Mentségebe modot,
Hogy győzzem meg sidokot?

TURBA

1025 Tud meg, ha elvészted tóllúnk ezt az Embert,
A' Császár megveti a' te ősz fejedet,
És tisztartóságból ki lóditt tégedet.

PILATUS

1030 Jól meg gondollyátok,
Bölcsen fontollyátok,
Hogy most mit cselekesztek,

Mert gonosz szándékból

¹⁰² Deabolus [Emendáltuk.]

És rossz akaratból
Velem törvényt tétettek.

TURBA

1035 Minden bűneidet kinyilatkoztattuk,
Világ gonoszságát ma reád hárittyuk,
Ha törvényt nem mondasz, orrod meg pirittyuk!

PILATUS

1040 En törvényt tehetek,
Kristust itilhetek,
De olly bátron nem merek,
Mert lelke men marad
És kezemhez ragad
Ő vére, igen félek.¹⁰³

TURBA

Inkább az ő vére ma maradgyon rajtunk,
És mű Fiainkon, soha azt sem bánnyuk.

PILATUS

1045 Tehát majd ki mondom,
Meg sententiázom,
Vigyétek el, nem bánom.

1050 Adgy vizet, szolgáló,¹⁰⁴
Kezemet tisztító,
Hadd legyek én ártatlan.¹⁰⁵

Véreből kimosdom
És igaznak tartom,
Ugy lések bátorságban.

(Hic sedet Pilatus et proclamat Sententiam.)

(Clauditur Scena)

(Judas deplorat suum delictum coram Sacerdotibus.)

¹⁰³ felek [Emendáltuk.]

¹⁰⁴ vizét [Emendáltuk.]

¹⁰⁵ had [Emendáltuk.]

JUDAS

1055 Oh, én veszett, megyek,
Immár hová légyek,
Mesteremet el attam.

Igen nagy summa bért
És harmintz ezüst pénzt
Helyette választottam.

1060 Uramot meg ölik,
Lelkemet keresik
Pokolbéli ördögök.

1065 Mert a' szegénséget,
Kit Kristus szeretett,
Meg vettem, kersergek.

Istenhez térjek-é?
Kegyelmet kérjek-é?
De asztott nem érdemlem.

1070 Mert en gonosságom
És nagy csalárdságom
El borított már engem.

Fogjátok ezt a bért,
Mert az ártatlan vért
Tű néktek ezt attam.¹⁰⁶

1075 Le hajtom a földre,
Mert veszedelmemre
Szolgál már által lattam.

1080 En nem is kesergek,
Itt miért fetrengék
Nagy szomoruságomra?

Ördögnek magamot,
Adom én orámot
Végső gyalázatomra.

(Hic ducitur Judas a Diabolis.)

¹⁰⁶ tűnéktek ez<ér>t attam

DIABOLUS PRIMUS

1085 Óh, gyöngyöm virága és kedves Judásom,
Hogy már társam lettél, melly igen akarom,
Sok ideje immár, hogy ezt lesem, várom.

DIABOLUS SECUNDUS

Hop, csup, Judas, űres a' punga,
Oda van már a' vér árra,
Oh, földem virága,
1090 Jőszte velünk alsó Csernátumba.

(Clauditur Scena.)

(Fit processio Militum.)

CENTURIO

Sententiát immár mondott az fejére,
Pedig hogy Pilatus már észére tére,
Akár kire szállyon e gonosznak vére,
Hozzátok utánam a' feszítő helyre.

LICTOR PRIMUS

1095 Pajtás, a' Keresztfát vettze át váladra,
Álly ide, tűrődi, nyomjuk a' hátára,
Hadd űgessen velle a' Cálváriára.¹⁰⁷

LICTOR SECUNDUS

Ugyan, meg tréfalok az okos Pilatust,
Nem tudom, hogy eszik húsvéti Bárány hust.

LICTOR TERTIUS

1100 Nem hiszem Atyádnak e' volna tudtára,¹⁰⁸
Hogy halált itiltek kedves Rajkojára,
Mert talám eljöne óltalmázasodra.

LICTOR QUARTUS

Látod-é, hol kereng egy szakállas ember,
Szóllitsd, hadd segéllyen, mert bizony nem kender.

LICTOR QUINTUS

1105 Jőszte Pajtárs, segélly egy szegény embernek,
Jutalmát el veszed jó tétemenyédnek.

¹⁰⁷ had [Emendáltuk.]

¹⁰⁸ évolna [Emendáltuk.]

CIRINEUS (*ibi latitans*)

Erőssebbet mint én, méltó keressetek,
Őreg legény vagyok én, nem emelhetek.

LICTOR SEXTUS

1110 Ell hidd, ha meg fogom a' fejér szakállad,
Rutul meg vondozom hó harmatos hajad.
Lodully, a' fél végit legalább taszítsad!

LICTOR SECUNDUS

Kőrmöld meg a' hátát, ha jobban nem menyen,
Azt gondollya dolga, hogy csak tréfa legyen,
Tátogatva csufol, hogy nem vagyunk készen.

LICTOR TERTIUS

1115 Meg mondtam, átkozott, hogy kézünkben akatz,
Addig ámitasz itt nekünk békét nem hatsz,
Izzadásod után mejd víg bucsut mondhattz,
A' magas keresztfán érettünk dudolhattz.

LICTOR QUARTUS

1120 Pedig hogy eljutánk büntetés helyére,
Nosza, hamarsággal feztítsük keresztre!

LICTOR QUINTUS

Huzd le a' kőntőssit, mert kár el rothadni,
Mű faradságunkért meg kell azt tartani.

(*Hic exiit.*)

LICTOR SEXTUS

Ne késsünk hát velle, meg van szententia,
Majd bé esvéledik, s nem lesz semmi haszna.

LICTOR SECUNDUS

1125 Igen is, ugy vagyon, sőt, nagyobb kinnyára
Tompá vas szegekkel szegezzük fel fára.

(*Hic acclavant Manus.*)¹⁰⁹

LICTOR FABRO PRIMUS

Fekűgy le, hát, csalárd, már a' te ágyadba,
Huzd ki jól a' karját, hadd nyullyék a' jukra,

¹⁰⁹ (<Lict> Hic

Mert kincsin ember vólt, keskeny az ő válla.¹¹⁰

1130 Verd ra a bokáin, ne szuszogj melette,¹¹¹
Ne tölcsúk az űdőt egész estig véle.¹¹²

LICTOR FABRO SECUNDUS

Huzd ki a' lábát is, mert rövid a' szára,¹¹³
És a' boka csontban kitsin a' lábikra.

(*Hic aecavantur pedes.*)

LICTOR FABRO TERTIUS

1135 Vedd a' nagyobb szeget, hogy ha vagyon eszed,
Látod, meg nem tartya és el veszted béred.

(*Pilatus porrigit titulum.*)

LICTOR FABRO PRIMUS

Nohát, rossz emberek, itt miért heverték,
A' parancsolatot véghez nem vizitek,
Mindgyárt ezt az írást fejehez tegyetek,
Nagy gyalazattyára itt fel emellyétek.¹¹⁴

(*Interim appenditur a Lictoribus titulus.*)

LICTOR¹¹⁵

1140 Ne irjad azt, kérlek, hogy Sidok Kyrállya,
Hanem hogy ő magát kyrallynak mondotta!

PILATUS

Ami meg van irva, tegyétek azt oda,
Mert magával hozza az ő méltosága.

CENTURIO (*ad Milites clavantes Christum dicit:*)

1145 Ha szazan vattokis, mind ide jőjjetek,
Ezt a' gonosz embert tú fel emellyétek,
Hadd posztullyon innen a' tú ellenségtek,¹¹⁶
Szemünk elől őtöt már el tőrollyétek!

¹¹⁰ azó [Emendáltuk.]

¹¹¹ a bákain [Emendáltuk.]

¹¹² véllé [Emendáltuk.]

¹¹³ rond [Emendáltuk.]

¹¹⁴ emellyetek [Emendáltuk.]

¹¹⁵ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹¹⁶ had [Emendáltuk.]

LICTOR QUARTUS

Emeld fel, emeld fel, magassan a' sárból,
Had praedikállyon már a' magos tronusbol.

(Hic et nunc elevat Christum.¹¹⁷ Clauditur Scena.)

SCENA NONA

Figura

Christianus homo in fronte crucem gerens, stat in medio.
Angelus manibus titulum I.N.R.I. penes hominem Christianum tenet.

(Clauditur Scena.)

(Kristus hic pendet in cruce.)

TURBA

1150 Háhá, bezzeg király vagy te, meg látzik most Kristus, nagyon
illik néked ez a' királyi szék.¹¹⁸

KRISTUS

Mennyei Szent Atyám, bocsáss meg nekik, mert, imé, nem
tudgyák, hogy mit cselekednek.

CAIPHAS

1155 Bezzeg, most válik meg, ha nagyon hatalma,
És ha igaz légyen aző tudománnya,
Szálljon le keresztről, ha Istennek fia,
Hiszünk néki, magát ha meg szabadítsa.

TURBA

Vivat, vivat, a' zsidók királya,
Meg láttyuk, meddig lesz ő uralkodása.

KRISTUS (*ad Matrem:*)

1160 Aszszonyállatt, imé, a' Te fiad, János.

(Et vicissim ad Joannem et Paulo post:)

János, tanítványom, ime, a' te Anyád.

Szomjuhozom.

¹¹⁷ non elevat Christo [Emendáltuk.]

¹¹⁸ a' <ma> királyi

LICTOR QUARTUS

Kínálalak egyszer, és akkor nem kelle,
Meg mondtám, hogy majdon más italod lenne.

KRISTUS

1165 Eli, Eli, lamma Sabattáni! En Istenem, En Istenem, miért
hattál el engem?

LICTOR SECUNDUS

Hallyátok, Illyést kiáltya, lássuk, ha eljőe, hogy őtőt meg
szabadítsa.

KRISTUS (*inclinato capite emittit spiritum:*)

Mennyei Szent Atyám, a' te kezedbe
Ajánlom lelkemet utólsó ugyembe.

(*Hic recedunt Lictores, Kristus manet cum Beata Virgine Maria
et Sancte Joanne. Petitur Corpus Christi a' Pilato.*)

JOSEPH [DE ARIMATHEA]

1170 Uram, az az ember a' keresztben meg hólt,
Kit nem rég halálra a' tanács itilt vólt,
Azért a' kereszttről enged meg le vennem,
És annak utána koporsóba tennem.

PILATUS

Nem bánom, barátom, ha ugy tetzik, vedd le,
Kevés gondom vagyon ez után ő véle.

NICODEMUS

1175 Segítséged leszek, Joseph, jó barátom,
Hozzá hivségemet én is meg mutatom,
Kristust veled edgyütt temetni akarom,
Myrhás tisztelettel tisztelni kívánom.

JOSEPH [DE ARIMATHEA]

1180 Igenis vegyűk le, járjunk hamar abbá,
Hogy gyólcbsba takarván tegyűk koporsóba.

(*Hic Joseph et Nicodemus ponunt in sepulchrum.*)
(*Clauditur Scena.*)

SCENA ULTIMA

Figura

Angelus in medio teatri tenet unctionem ambubus manibus.¹¹⁹

(*Clauditur Scena.*)

(*Beata Virgo penes sepuchrum inter Mariam Magdalenam et Mariam Jacobum dicit:*)

BEATA VIRGO¹²⁰

Halálra változék az örök Istenség,
És az én méhembben felöltözött felség,
Gyenge, friss orczája, jaj, mind el sárgodék,
Kegyetlen hoherok miatt meg változék.

1185 Jaj, már hová légyek, fájdalomnak anyja,
Vallyon melyre mennyek, siralom leánnya,
Én árva fejemnek ki leszen gyámola,
Keserves lelkemnek meg vigasztalója?

1190 Jaj, hogy kell meg válnom szerelmes fiamtól,
Hogy kell el távoznom ezen koporsótól,¹²¹
Hogy feletkezhetem az én Christusomról,¹²²
Mennyékből adatott drága Jésumról.

1195 Mikor eszembe jut keserves halála,
Hét hegyes tőr szivem annyiszor meg járja,
Szivemnek s lelkemnek indul nagy fájdalma,
Belső részeimnek öregbedik kinnya.

1200 Ha hadgya én nékem, hogy itten meg hollyak,
S fiammal edgyűt koporsóba szállyak,
Hideg tetemével mindenkor maradgyak,
Én szerelmesemtől soha meg ne vallyak.

(*Hic Maria Magdalena et Maria Jacob tenent Beatam Virginem Mariam.*)

¹¹⁹ treatri [Emendáltuk.]

¹²⁰ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹²¹ kel [Emendáltuk.]

¹²² <X>Christumról [Ráírva. A kihagyott szótagot pótoltuk.]

- Jaj, fogjatok, kérlek, többet nem szólhatok,
Mert egész testemet elfogták bánatok,
Mindgyárt el ájulok, jaj, ne mulassatok,
A földre le esem, ha meg nem tartotok!
- 1205 Oh, szerelmes Jesus, szivemnek öröme,
Keserves lelkemnek kívánt csendessége,
Árva életemnek te valál reménye,
Anyádnak ki léssen már gond viselője?
- 1210 Gyászba öltöztetted a' napot és hódat,
Keserves sirásra mind az igazakat,¹²³
Meg szaggattad erős, kemény kőfalakat,
Már el bádgyasztottad könyvező anyádot.
- 1215 Oh, szerelmes fiam, ki vétket nem tettél,
Emberi nemzetért kinokot szenvedtél,
Mindenek csufjára keresztre tétetted,
Végre koporsóban nyugodni feküdtél.
- 1220 Legyen immár vége én fáradságimnak,
Égész életemben tett bujdosásimnak,
Egytumba való szörnyű futásimnak,
Éretted felvállalt hoszszas bánatimnak!
- Már én ügye fogyott, a' földön maradok,
Fene vadak között a' pusztán virradok,
Szined látásában többé nem vigadok,
Szomoruságimban éppen el fonnyadok.
- 1225 El megyek utánnad, zárj bé kőporsódba,
Én kedves szülőttem, ne hadgj e' világba,
Ellened fel támadt csalárd zsidóságba,
Igazat nem látó világi hivságba!

¹²³ igazakat <Keserves> meg

EPILOGUS

Figura

Liber de Coelo missus et sanguine Agni obsignatus ab Angelo apertus
et lectus in quo continentur Nomina Justorum et reproborum.

1230 Tehetségünk szerént ugyan megmutatók,
A' világ váltságát előtőkbe adók,
Nemű némű részit itten le rajszólók,
Példákkal a' Kristus halálát bé hozók.

1235 Algyon meg az Isten a'kik itt voltatok,
Csekély szavainkot ma itt halgattátok,
Fogyatkozásinkról mind meg bocsássatok,
Mennyekben, kívánnnyuk, légyen koronátok.

1240 Azért mű urunknak látván szenvedésit,
Kövessük minnyájon keserves keresztit,
Mert maga igiri bővséges érdemit,
És eképpen inti választott népeit.

Jőjjetek s kérjetelek, vérem adom néktek,
Mert dicziretemet abban nevelitek,
Ha szent sebeimbe magatok rejtitek,
Az én zászlóm alá lesz jöveteletek.

1245 Mert bölcs szava szerént nagyob gyöngyörűség
Nincsen én előttem, mint szent együgyűség,
Ember fiaival lévő szép egyesség,
Atyám s köztetek lelki szent békeség.

1250 Nem mint Abel vére, mely boszszuállást tett,
Cain gonoszságán nagy erőszakot vett,
Mely vétek Istennél égbekiáltó lett,
Mennyei szenteknek láttára terjedett.

1255 Hanem az én vérem irgalmasságból áll,
Nyomdokát nem hagyja soha ánnál halál,
Valaki én bennem nyugodalmat tanál,
Mert az én hatalmam mindeneket táplál.

1260 Azért tovább mégis s arra kénszeritlek,
Ne rettegj kertemtől, arra szépen intlek,
Hanem tóvisseket arass, kegyes lélek,
Hogy dicsőségemben részes lehess vélek.

Kik engem követtek hosszas üldőzésben,
Testeket égették az emésztő tűzben,
El hervattak szűzek a' sötét tómléczben,
Éhség miat néztek halálnak képében.

1265 De ez élet után ökö't ki fizettem,
Atyám jobja felől magammal ültettem,
Ékes koronával fel is öltöztettem,
A' szent Angyalokkal edgyűtt helyheztettem.

1270 Ez tehát a' bére, ki kőny hullatásban
Tölti az idejet aitatosságban,
Részesül mindenkor örök bődögságban,
Melybe Isten vigyen, kívánnjuk az urban.¹²⁴

Finis in Domino, 757.

¹²⁴ Mely be [Emendáltuk.]

A MŰ ADATAI

Az Actio parascevice ab actoribus Studiosae Iuventutis Gymnasij Csik Somlyo-viensis populo publicae exhibita című passiójáték kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratot kötet 142–172. oldalán olvasható, jelzete: A VI 7/5275. A kézirat mikrofilmfelvétele megtalálható a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában, jelzete: MTAK Ms 11 025.

A színdarab betűhív, kritikai kiadása itt olvasható elsőként.

Fülöp Árpád tanulmánya (*Fülöp* 1892, 23, 24.) Júdás és a Lictor szavaiból közöl részleteket. Fülöp Árpád könyve a drámában található ószövetségi előképeket sorolja fel (*Fülöp* 1897, 29.) és a jelenetkatalógusban említi az előadás évszámát (*Fülöp* 1897, 38–46.). Bándi Vazul a passiójáték *Argumentum*-át tette közzé (*Bándi* 1896, 288–289). Pintér Márta Zsuzsanna a passiójáték kéziratának adatait az *Argumentum* szövegével együtt közli, és rövid cselekményleírást ad (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 56–57, 44. sz.; *Pintér* 1993, 119, 40. sz.). Muckenhaupt Erzsébet a dráma címét közölte (*Muckenhaupt* 1999, 114, I. 26. sz.). Nagy Szilvia tanulmánya a diákszereplők nevével ellátott színlapokat említi, és felsorolja az előadók nevét. Mivel az 1757-es passiójáték kézírata csupán *Argumentum*-ot, azaz cselekményösszefoglalást tartalmaz, ezért Nagy Szilvia tanulmánya nem említi ezt a tézislapmásolatot (*Nagy* 2009, 425–478.). Medgyesy S. Norbert monográfiájában sorjázza a darab jeleneteinek bibliai forrásait, a Mária- és Júdás-jeleneteket rendszerezi, és a kritikai kiadás szabályai szerint teszi közzé a záró jelenetből a Krisztus sírjánál elhangzó Mária-síralmat (*Medgyesy S.* 2009, 133–134, 262, 288–289, 358–368, 479–480.).

Az 1757-es passiójáték teológiai és egyben szimbolikus mondanivalóját ismerteti az *Argumentum*: Krisztus, a mennyei vőlegény (*Sponsus Coelestis*) és menyasszonya, az egyház misztikus kapcsolatát mutatja be. A konfliktus eredete: az egyház tagjait a Diabolusok próbálják elhódítani Krisztus kertjéből, a szenvedő Krisztus nádszála követésétől. Ennek az ókeresztény eredetű jegyesképek szemléletes ábrázolására e misztériumjáték szerkezete, amely sajátos, egyedi vonásokat hordoz a csíksomlyói drámakorpuszon belül. Egyrészt megadja a dráma *Argumentum*-át, amely akár egy mára már ismeretlen színlap töredéke is lehet. Az *Argumentum* ugyanis más szenvedéstörténeti játék esetében nem ismert, csupán az 1753-ban előadott *Comoedia sive decepti mundi* (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 55, 40. sz.) tár elénk egy latin *Argumentum*-ot. Másrészt az 1757-es passiójátékban mind a 10 szcena, továbbá a Prologus és az Epilogus is egy-egy *Figura* – az első jelenetnél a magyar *Árnyék* a latin *umbra* fordítása – bemutatásával kezdődik. A szcénán belül ezt követi az ószövetségi előkép vagy intő tartalmú allegorikus jelenet *Sponsus Coelestis* vagy a Diabolusok fellépésével, végül az újszövetségi esemény sor. Kivételt jelent a 2., a 9. és a 10. (*Ultima*) jelenet, mert azokban allegorikus szereplő nem lép színre. Az egy-egy jeleneten (*scena*) belül előforduló színpadkép- vagy jelenet-változásokat minden esetben a *Clauditur Scena* rendezői utasítás jelzi. A *Figura*, *Árnyék* a középkori, majd a későbbi csíksomlyói vallásos színjátékokban a később beteljesedő események, személyek megjelenésének *előképe*, prefigurája; e bonyolult kapcsolatokat a tipológiai szimbolizmus jegyében értelmezték. E passiójátékban a *Figura* kifejezéssel illetett szakaszok valójában allegorikus előképek,

illetve némajátékok lehettek, amelyek a Figurát követő földi cselekmény szimbolikus értelmét ábrázolták. (Bővebben: *Pintér* 1993, 48–49; továbbiak a színpadi emblematikáról a csíksomlyói előadások említése nélkül: *Knapp* 2002; *Knapp* 2003, 159–186.) Kevésbé valószínű, hogy a reneszánsz és barokk kori európai költészetben, próza- és drámairodalomban kedvelt emblémák utat találtak volna a csíksomlyói színpadra. Úgy tudjuk, a korszak ismert emblematikus kézikönyvei, többek között Cesare Ripa, Jacobus Masenius és Zsámboky (Joannes Sambucus) művei nem voltak meg a csíksomlyói ferences könyvtárban (*Muckenhaupt* 1999; *Muckenhaupt* 2009a; *Muckenhaupt* 2009b).

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Árnyék (Figura)

A tiltott gyümölcsöt adó fa mellett, a paradicsomkertben a halál királyi koronával és kezében jogarral a trónon ül, az ördög a kürtöt fújja, az ártatlanság a földön hever, Ádámot és Évát kiűzik a paradicsomból.

Prologus

Elmondja a darab cselekményét, miszerint többféle ószövetségi előképet fognak látni: ugyanaz az angyal táplálta Illés prófétát, mint aki Jézust a vérrel verejtékezéskor; Jób fekélyes teste Jézus vallatásának, megveretésének prefigurációja. A Sátán a rabló Barabást koronázza meg, és hat földművest meghódít, akik Jézus áldozatát megvetik.

Scena prima

Figura: Az angyal ujjával 30 ezüstpénzre mutat az asztalon.

Új szín: Júdást megkísérti a Diabolus, aki enged a kísértésnek. Az ördögök vezetésével elmegy Annás főpaphoz, és 30 ezüstért eladja Jézust. Kaifás főpap katonákat küld, hogy Júdás vezetésével elfogják Jézust.

A jelenet végén új színként Sponsus Coelestis (Mennyei Jegyes) lép fel a saját kertjében, bűnbánattartásra inti a nézőket, majd pedig az ártatlanul eladott és Egyiptomba került Józsefet tartja Jézus előképének. Sponsus Coelestis idézi Mózes törvényét, melyben egy ökör ára a 30 ezüst, ezt szégyenletesen kevés összegnek tartja Jézusért, a világ megváltójáért. Sponsus Coelestis megtérésre inti a nézőket.

Scena secunda

Figura: Két idegen kézműves (kovács) jelenik meg a színpadon, ugyanazt a vasat ütve. Az égből leengedik a táblát nagy hanggal.

Előkép: Illés próféta (Elias) a Hóreb hegye felé indul, fáradságában megpihen, és Angelus táplálja kenyérrel és vízzel.

Új szín: Jézus vérrel verejtékeznek a Getszemáni kertben, az angyal lehozza neki az égből a szenvedés poharát, az apostolok elalusznak. Jézus elfogadja a kínok poharát. A Sponsus Coelestis a néphez szól: Jézus szőlőjébe hívja munkálkodni a gyengéket, a kicsinyhitűeket, és biztatja őket, hogy táplálják lelküket a szentségekkel, vállalják a földi szenvedéseket, melynek díja az örök boldogság lesz.

Scena tertia

Figura: Joáb üdvözlí, s közben orvul megöli Amasát.

Előkép: Filia Jerusalem 1–3. siratja a filiszteusok kezére került frígládát, melynek elvesztését a nép bűnei okozták, ezért szórruhában való vezeklésre és Isten engesztelésére szólítja fel a népet.

Új szín: Annas és Kaifás főpapok vezetésevel a farizeusok tanácskozást tartanak Jézus ellen, majd Júdás vezetésevel a katonák elindulnak az Olajfák-hegyére. Itt Júdás csókkal árulja el mesterét, akit a katonák megkötöznek. Péter apostol levágja a szolga fülét.

Scena quarta

Figura: Egy angyal vaskesztyűt tart a kezében.

Előkép: Az igaz ember, Jób testét a Csáburdédon nevű ördög fekélyekkel borítja.

Új szín: Annás főpap vádolja és kihallgatja Jézust, majd pedig a Legatussal és két Lictorral átküldi Kaifás főpaphoz.

Scena quinta

Figura: Az angyal két oszlop között áll csukott szemekkel.

Előkép: Mózes lejön a Sínai hegyről, és látja, hogy a nép az aranyborjút imádja, ezért összetöri az Istentől kapott kőtáblákat.

Új szín: Kaifás kihallgatja Krisztust, akit Lictor 1–3. kígúnyol és arcul csap.

Scena sexta

Figura: Különböző fák közül a gyalogfenyőt választják, rá függesztik a királyi diadémot.

Diabolus az ő fiainak tulajdonságait és bűnös cselekedeteit sorolja: lovat, tyúkokat, ökröt és minden mást lopnak, felferik és megszenteltlenítik a templomokat, mások becsületébe gázolnak, úton járókat kirabolnak. Diabolus követésére hívja hallgatóit. Válaszul Deus Pater saját fiára, Jézusra mutat a színeváltozáskor elmondott szavaival; kéri a népet, hogy Káinban a rabló Barabás előképét, Ábelben pedig saját, tövissel koronázott fia előképét lássák. Deus Pater szerint Diabolus útja a halálba, Jézusé az életbe visz, de az ember döntése, hogy Barabást vagy Jézust követi-e. Példázat: a galagonya fának ága koronát mutat, és alatta jó illatot lel, aki ott megpihen; a rossz fa kerülte ezt az árnyékot, ezért megégették. Deus Pater említi az ószövetségi Királyok könyvét, amely a pogány Baál helyett az igaz Isten követésére buzdít.

Scena septima

Figura: A Bárány vére mossa a bűnösök lelkét.

Diabolus Arundineus (nevében az egész jelenet szimbolikáját adó *nád*) csábítja az emberiséget: vesse meg a bűjtölést, gazdagodjon pénzben, ne dolgozzon. Diabolus pénzt, ételt és italt ígér a jelenet paraszt figuráinak. Rusticus primus az ördög magvainak elhintését vállalja, cserébe Diabolus aranyváltást, az emberek rágalmazását és érzékeinek elszabadítását kéri tőle. Rusticus secundus a lopásra esküszik. Emellett Diabolus a munka megtagadására, átkozódásra és káromkodásra biztatja. Rusticus tertius otthagya a szántóföldi munkát, erre Diabolus a

hamis kocsmatartást, a vevők becsapását, azaz uzsorát adja neki. Rusticus quartus asztalosmester, aki Gyulafehérváron adta el termékeit, de megfogadja, hogy ezentúl becsapja a vevőit azért, hogy jól meggazdagodhasson. Diabolus jóra való restségre és fősვნყսégre buzdítja Rusticus quintust, aki az ördög mögé áll. Rusticus sextus szintén a Diabolus csábítására hagyja el vargamesteri hivatását, és az alkohol szolgája lesz.

A szín bezárása után a Mennyei Jegyes (Sponsus Coelestis) szólal meg, és ellentmond Diabolusnak. Elmondja hallgatóinak, hogy az ördög akkor van bajban, ha egy lelket sem nyerhet meg Lucifernek. Ezért mindenkinek pénzt ígér, hajladozó nádszalat ad nagy titulusokkal, amelyekkel megveszi az embert. Sponsus Coelestis ezért mindenkit arra buzdít, hogy alázattal elfogadva hordozza a keresztjét. Azokat, akik csak színlelték a kereszthordozást, Isten elé hívja, hogy gyakorolják a töredelmességet. Krisztus *nádját* állítja példaként, ígérve, hogy aki azt követi egy életen át, az üdvözü.

Új szín: Kaifás elküldi Jézust Pilátushoz, aki vallatja őt. A tömeg Barabás szabadon bocsátását és Jézus halálát követeli. Pilátus parancsára Lictor 1–6. megos-torozza, tövissel koronázza és gúnyolja Jézust, majd nádszalat ad a kezébe.

Scena octava

Figura: Az angyal kereszt alakban kalapácsot (pörölyt) tart a kezében. A Diabolus a földön hever, az üllőnél fekvő. A másik angyal a mesterembereknek szögeket készít.

Pilátus a tömeg nyomására halálra ítéli Jézust.

Új szín: Júdás elmondja siralmát, majd a Diabolusok a pokolba viszik a lelkét.

Új szín: Jézus keresztútja zajlik, akit Lictor 1–6. gúnyol, Cirenei Simon pedig segít neki. Jézus keresztre feszítése. Pilátus feltéti az I.N.R.I.-táblát.

Scena nona

Figura: A keresztény ember, a homlokán keresztet hordozva, középen áll. Az An-gyal a kezében az I.N.R.I. feliratot tartja, a keresztény ember mellett állva.

Új szín: A katonák keresztre feszítik Krisztust. Arimatheai József és Nikodémus elkéri Pilátustól Jézus testét, és leveszik a keresztről.

Scena ultima

Figura: Az Angyal a szín közepén kenetet tart mindkét kezében.

Új szín: Szűz Mária fia koporsójánál Mária Magdolna és Mária, Jakab anyja kö-zött áll, és siratja gyermekét: meg akar halni, és szeretne eltemetkezni vele együtt.

Epilogus

Figura: A mennyből küldenek egy, a Bárány vérével megpecsételt könyvet, amelyet az Angyal kinyitott és felolvasott az igazak és az elkárhozottak nevével.

Új szín: az Epilogus elbúcsúzik a nézőktől, és Krisztus zászlója alá hívja őket, mert a földi szenvedéseknek és önmegtágadó életnek mennyei díjazás lesz a vége.

SZERZŐ

Az előadás esztendejében, 1757-ben Kajcsa Lőrinc Joakim volt Csíksomlyón a közép- és felső nyelvtani osztály tanára (*Fülöp* 1897, 12.). Kajcsa Lőrinc Joakim Csíkkozma született 1724-ben. A ferences ruhát 1747. szeptember 19-én öltötte magára. 1752. december 23-án pappá szentelték. 1754-ben ő kezdte meg a tanítást Désen. 1757 és 1758 nagypéntekén diákjaival Csíksomlyón szenvedéstörténeti misztériumjátékot rendezett. 1761-től látta el a házfőnöki tisztséget a gyergyószéki Szárhegyen. 1783-tól házgondnok volt Csíksomlyón. Ott hunyt el 1790. június 20-án. (*György* 1930, 173, 202, 321.)

FORRÁS

A passiójáték fő forrása a Biblia szövege. Jézus szenvedéstörténetének bemutatásakor mind a szinoptikus evangélisták leírását, mind a János-passiót felhasználták, utóbbit különösen Jézus perének bemutatásakor. A tipológiai szimbolizmus rendszere alapján az evangéliumi jelenetekhez társították az allegorikus szcénákat (figurákat, vagyis képeket) és az ószövetségi előképeket (prefigurákat).

A drámában Júdás 30 ezüstért elárulja Jézust (Mt 26,14–16; Mk 14,10–11; Lk 22,3–6) és felakasztja magát (Mt 27,3–10), a főpapok közben elhatározzák, hogy Jézust kivégzik (Mt 26,1–5; Mk 14, 1–2; Lk 22,1–2; Jn 11, 45–53). Jézus vérrrel ve-rejttékezik a Getszemáni kertben (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46), ahol Júdás megcsókolja, Jézust elfogják (Lk 22,47–53), és Péter apostol levágja Málkus szolga fülét (Jn 18,10–11). Jézust vallatják Annás, majd Kaifás főpap előtt (Jn 18,12–27). Amikor Pilátus először hallgatja ki Jézust (Scena 7.), a dráma szerzője – a verses formát feladva – szöveg szerint átvette a János-evangélium 18. fejezet 28–40 sorait. Pilátus parancsára Jézust megostorozzák, és tövissel koronázzák (Mt 27,26–30; Mk 15,14–19; Jn 19,1–8), majd a helytartó ítéletet hirdet (Jn 19,5–12). A keresztúton Cirenei Simon segít Jézusnak a kereszt hordozásában (Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23,26). A dráma szövege Jézus utolsó szavai közül a következőket idézi szöveg szerint: „Atyám, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!” (Lk 23,34); „Asszony, íme a Te fiad!” (Jn 19,26–27); „Éli, Éli, lamma szabaktáni!” (Mt 27,46); „Szomjúhozom!” (Jn 19,28); „Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet!” (Mt 27,47). A szenvedéstörténet zárásaként Arimatheai József elkéri Pilátustól Jézus testét (Jn 19,38–39), akit levesznek a keresztről és eltemetik (Jn 19,38–42).

Az 1757-es passiójátékban az alábbi ószövetségi előképek és újszövetségi megfeleltetések olvashatók:

Scena 1.: Józsefet 30 ezüstért adták el (apokrif elem, mert valójában 20 ezüstért adták el: Ter 37,28) – Jézust is 30 ezüstért adta el Júdás (Mt 26,14)

Scena 2.: Illés prófétát bátorítja az angyal (1Kir 19,1–8) – Jézust angyal bátorítja az Olajfák hegyén (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46)

Scena 3.:

A Figura mint előkép: Joáb megcsókolja Amassát (2Sám 20,8–10) – Júdás megcsókolja Jézust (Lk 22,47)

A frigyháza a filiszteusok kezén (1Sám 5–6) – A főpapok tanácsa Jézus ellen (Mt 26,1–5; Mk 14,1–2; Lk 22,1–2; Jn 11,45–53), Jézust elfogják (Lk 22,47–53)

Scena 4.: Jób fekélyes teste (Jób 2) – Jézust Annás főpap előtt gúnyolják és verik (Jn 18,13–27)

Scena 5.: A zsidók imádják az aranyborjút, Mózes kesereg emiatt, és összetöri a kőtáblákat (Kiv 32,1–24) – Jézust Kaifás előtt gúnyolják a Lictorok (Jn 18,12–27)

Scena 6–7.: Ábel Jézus előképe, Káin pedig Barabásé – Pilátus udvarában a nép Barabás mellett dönt (Mt 27,15–18, 20–22; Mk 15,6–15; Lk 23,17–20; Jn 18,39–40)

A 7. jelenet és az Epilogus Figurájában olvasható képek közül a Bárányra, azaz Jézusra és a Bárány kiomló vérére vonatkozó részek forrása az újszövetségi Jelenések könyve 5–7. fejezete. A Sponsus Coelestis, azaz a Mennyei Völegény (Jegyes) az 1. és 7. jelenetben Jézust jelenti. A passiójáték végén Jézus, a Völegény a saját zászlója alá gyűjti menyasszonyának, a hívők közösségének tagjait. Az Izrael fiait és Júda leányait összegyűjtő zászló Izajás 11,12 sorában jelenik meg. Jézusnak és az egyháznak – e drámában is ábrázolt – misztikus kapcsolata szintén bibliai eredetű, Pál apostol írása alapján: „A férfi úgy feje az asszonynak, mint ahogy Krisztus feje az egyháznak”. (Ef 5, 31–33, 23)

ELŐADÁS

Az előadás napját a darab címe egyértelműen megadja: 1757. április 8-án, nagypénteken látta a közönség a csíksomlyói gimnázium diákjainak előadásában. A dráma kézírata nótajelzést nem tartalmaz. Az 5. jelenet végén olvasható rendezői utasítás ír az égiek énekéről és a pokolba jutottak jajveszékéről: *Fit cantus Coelestium et ululatus infernorum*. Hogy pontosan milyen ének hangzott itt el, nem tudjuk. Elképzelhető, hogy a „Dúsgazdag siralmát” énekelték: *Ó, búlátott, sok kínvallott, gyarló testem*, ami Kájoni János *Cantionale Catholicum* c. énekeskönyvében 35 versszakkal olvasható (Kájoni 1676, 729. = Domokos 1979, Nr. 795.; Kájoni 1719, 630.; 1805, 88.). A *Deák-Szentes kéziratban* fennmaradt dallam (l. alább) megtalálható a mai erdélyi énekeskönyvben (a hosszú ének kezdő, továbbá az utolsó két strófáját közli: *Dicsérvétek az Urat!* Nr. 342b. sz.; l. még RMDT II., 122. sz.). A néphagyományban is élt éneknek egy bukovinai hangfelvétele (l. alább) meghallgatható a *BTK ZTI Hangarchívumában* (<https://zti.hungaricana.hu/hu/52903>; l. még *Szendrei-Dobszay-Rajeczky* 1979, Nr. II. 122. és II, 119–120.; itt első versszaka: „Kéjjel élő dúsgazdagnak veszedelmét, / Szentírásból hallottátok temetését, / A pokolban, sok kínokban, halljátok most kesergését.”; *Dobszay-Szendrei* 1988, III/164. sz.).

O bu lá - tott, sok kén val - lott, gyar - ló tes - tem!

Mely nagy kín - ban, sí - ra - lom - ban ér - ted es - tem:

Ej - jel, nap - pal jaj - ga - tas - sal ma - gam csak vesz - tem s sü - lyesz - tem.

1. Deák-Szentes kézirat, 87. (Kövári 2013a, Nr. 186.)

Rubato ♩ = cca 80

1. Ó, bú - lá - tott, sok kint val - lott, gyar - ló tes - tem,

Mely nagy kín - ban, sí - ra - lom - ban ér - ted es - tem,

Éj - jel, nap - pal jaj - ga - tás - sal

Ma - gam csak vesz - tem, süly - lyesz - tem.

1)

2.

2. Ó, hervasztó, szűfonnyasztó nyavalyáim ,
Engem vesztő, s megemésztő nagy kínaim,
Sokasodnak, szaporodnak
Szívmardosó skorpióim.
3. Ó, hol vattok, hogy nem láttok, jóbarátim,
Velem bánó, engem szánó jó rokonim,
Ó, szerelmes, édes, kedves,
Régi sok jóakaróim.

2. Tókos Péterné Orbán Rozália (64 év), *Lövéte* (Udvarhely). Gyűjtötte: Vikár László 1963.
Jelzet: AP 4503b.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kézirat elég jól olvasható, három kéz írása. A következősen előforduló rövidítéseket jelölés nélkül föloldottuk (In=Isten, B. V. M.=Beata Virgo Maria, S. J.=Sanctus Joannes, S/Sz=Szent). A szövegben többször *Kristus* névalak szerepel, ezért a *Xtus* rövidítést is ebben a formában oldottuk fel. A Fabri Lictor primus szerepnevet – a többi Lictor számozása miatt – egységesítettük Lictor Fabro primus, Lictor Fabro secundus és Lictor Fabro tertius alakra (Scena 8.). Az Elipház, Eliphaz személynevet Eliphaz alakkal egységesítettük (Scena 4.).

A folyamatosan írt verssorokat a ritmus alapján tördeltük. Az 1757-es passiójáték alapvetően felező 12-es verssorokban íródott, mint a csíksomlyói misztériumjátékok elsőprő többsége, de megjelenik a 6–6–7 szótagos Balassi-strófa (Scena 2, 4, 7, 8), de vannak prózában írt részek (a 6. szcena elején a Diabolus szövege) Jézusnak Pilátus előtti első kihallgatásánál (Scena 7.) azért adja fel a verses formát a szerző, hogy szöveg szerint kövesse a Biblia textusát.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 7 *Sceptrum* – jogar, kormánypálca
- 43 *commendál* – ajánl, rábíz
- 46 *ceptrumit* – jogarát, kormánypálcáját
- 58 *Szent János írja tizenötöd részben* – Jn 15: „Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért.” (Jn 15,13)
- 105 *persvadeál* – elhítt, meggyőz, rábeszél valakit
- 118 *praesentál* – bemutat, elébe állít, megjelenít
- 120 *Sinatoltok* – zsinatoltok, azaz gyűlést tartotok
- 124 *Galileus* – galileai, Galilea tartományból származó
- 139 *Ave, Rabi* – Ave, Rabbi: Üdvözlégy, Rabbi!
- 163 *huzó vono* – húzóvonó: „mások vagyonát kicsikarja, másokat zsarol” (Czuczor–Fogarasi II., 1862.)
- 166 *praedáló* – zsákmányoló, fosztogató

- 183–184 *Josephet / Adták el bátyai* – József: Jákob tizenkét fiának egyike, tíz testvére adja el, így kerül Egyiptomba (Ter 37)
- 213 *genetség* – geny, a sebből fakadó enyves folyadék
- 227 *Hóreb* – Sínai hegy, a törvénytáblák átadásának helye (Kiv 19–20)
- 244 *Jezabel* – Izebel, Acháb király felesége, támogatta Baálnak kultuszát, amit Illés próféta ellenében Acháb király megtűrt Izraelben (1Kir 16–21; 2Kir 9)
- 255 *Getsemányi kert* – Getszemáni-kert Jeruzsálem mellett, az Olajfák hegye lábánál, ahol Jézus Krisztus vérrel verejtékezett elfogatása előtt (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46)
- 339 *confortare* – erősödj meg
- 352 *Hajó törést tűró Szent Pál* – a „tizenharmadik apostol”-ként is emlegett Pál számos missziója egyikén hajótörést szenvedett, a hagyomány szerint a máltai Szent Pál-szigeten, 60-ban
- 355–356 *Jöjj el, mert Angyaltól...* – Utalás a 90. zsoltár 11–12. sorára: „Angyalainak parancsolt felőled, hogy megőrizzenek téged minden utadon. Kezükben hordoznak téged, hogy kőbe ne üssed lábadat.”
- 357 *gyalog fenyő* – (juniperus), boróka: a ciprusfélék családjába tartozó örökzöld, pikkelyes levelű cserje vagy fa. A Jezabel elől menekülő Illés próféta gyalogfenyő alatt pihent meg s kívánt halált magának (1Kir 19,5). Gyökere ínséges idők eledelének számított, vö. Jób 30,4. A közönséges gyalogfenyő Magyarországon elterjedt, szárazságtűrő cserje, hamvaskék tobozbogyójából fűszert, gyógyszert, illóolajat és pálinkát (borovicska, gin) készítenek. Dísznövényként is ültetik. A parasztbibliai történet szerint gyalogfenyő fogadta be ágai alá a menekülő Szentcsaládot és az üldözött Krisztust, ezért örökzöld és keresztben állnak ágai. A székelyek szerint, amikor a poroszlók fát kerestek Krisztus keresztjéhez, tiltakozásul összezsugorodott, leveleit hegyesre tömörítette és összeszurkálta őket, azóta túlevelű.
- 367 *Isten szekrényét* – frigysekrény: az Ószövetség szerint Isten jelenléte tanúságának jelképe, ebben tartották a tízparancsolat kőtábláit.
- 383 *Philistaeus* – filiszteus: több istenben hívő nép az ókori Izrael és Júda szomszédságában, sokszor harcoltak Izrael törzseivel, főleg Sámson, Saul és Dávid idején
- 384 *Fel praedálnak* – felprédál: kirabol, kifoszt; *ázotusok* – itt: perzsák. Azotosz, Asdod: perzsa tartomány és főváros
- 435 *praedicatio* – prédikáció: lelki beszéd, homília, bibliamagyarázat
- 448 *meg hólt Lazárt e hozta életre* – Jézus feltámasztotta Lázárt (Jn 11)
- 468 *voxot* – voksot, szavazatot
- 505 *ordelt* – rendtartást, utasítást (a latin ordo, ordinis ~ rend kifejezésből)
- 507 *regulát* – szabályzatot
- 554–555 *Eliphaz* – Elifász, Jób barátja első, aki elítéli Jób Isten elleni lázadását (Jób 2,11; 15,1–35)
- 558–559 *Sophár* – Cofár: Jób második barátja, aki úgy véli, Jób valamilyen bűnt követett el, azért szenved (Jób 2,11; 11; 20)

- 563–564 *Uxor Job* – Jób felesége, aki férjét Isten megátkozására biztatja (Jób 2,9–10)
- 564 *váslal* – folytonosan vásít, koptat, tompít valamit
- 566–567 *Báldád* – Jób harmadik barátja
- 567 *csutak* – tönk, tuskó (Czuczor–Fogarasi I., 1095.)
- 586 *fidelitástokot* – hűségteket
- 593 *tromf* – győzelem, döntő érv, adu
- 635 *fenestrádnak* – megnyilatkozásodnak (szó szerint: nyílásodnak, ablakodnak)
- 651 *megszabállik* – megzárul
- 657 *pald* – palld: páhold, verd
- 668 *Miért kellett néked, Aron, azt mivelned* – Áron: Mózes testvére, a pusztai vándorlás során, Sínai- (Hóreb) hegyen a nép kérésére aranyborjút készíttetett (2Móz 32,2–6)
- 672 *miert imádsz bornyukot* – utalás az aranyborjúra, l. az előző jegyzetet
- 678 *instálnom* – esedezve kérem, könyörögöm
- 680–683 *ezen kő táblákat... Földhöz verem* – miután Mózes átvette a tízparancsolatot tartalmazó két kőtáblát, a hegyről lejöve meglátta az aranyborjút bálványozó népet, dühében összetörte a kőtáblákat (Kiv 31,18; 32,15–19)
- 726 *vaskó* – kések és kardok vasa, pengéje, éle. Gúnyos elnevezésben nyeletlen, rossz bicska.
- 731 *Cape, rape praedonum quinto capite* – a fordítást maga a drámaszöveg adja meg: Szedd el, vedd el, tolvajok ötödik részében
- 742 *Hic est filius meus dilectus, in quo bene complacui* – fordítása a dráma szavaival: Ez az én kedves Fiam, kiben nékem kedvem tölt. Az idézett mondat az Atyaisten hangja Jézus Krisztus színeváltozásakor, forrása: Lk 9,35.
- 779 *Ha pedig Bállal tartotok...* – Baál: Kánaánban tisztelt pogány isten (vö. többek közt 1Kir 18; 2Kir 3; 10)
- 782 *Martyus havában* – márciusban, népi nevén böjtmás havában, ugyanis a jelenet a nagyböjt idejére utal.
- 784 *monárkában* – monarchiában, királyságomban
- 829 *usurára* – uzsorára
- 841 *Fejér várrá* – az erdélyi Gyulafehérvárról van szó, amelyet – a drámában említett – tutajjal a Maroson keresztül lehet megközelíteni.
- 843 *jármosimból* – jármos: járomba fogható, igás állat, pl. szarvasmarha, jármos tinó, ökör, meddő tehén
- 881 *Nádat osztogata nagy titulusokkal* – visszautalás Diabolus Arundineus jelzőjére
- 998 *sephtrum* – sceptrum: jogar, kormánypálca (lásd a 7. sor jegyzetét)
- 1004 *exorcismussal* – ördögűzéssel
- 1047 *sententiázom* – elítélem, bírói ítéletet hozok
- 1087 *punga* – erszény, (papír)zacskó

- 1090 *Alsó Csernátumba* – Alsócsernáton: Csernáton község része Háromszék vármegyében; esetleg utalás arra, hogy a település a reformáció idején teljességgel kálvinista lett (a katolikus hitélet csak az 1770-es években – tehát a dráma születése után – indult újra)
- 1097 *Cálváriára* – Kálvária, más néven Golgota vagy Koponyák helye: latin eredetű szó, Jézus Krisztus keresztre feszítésének helyszíne.
- 1101 *Rajkojára* – gyermekére (cigány jövevényszó)
- 1110 *vondozom* – vondos, vondoz: a *von* gyakorító alakja; itt kb.: durván fésüli, gereblyézi a haját
- 1149–1150 I.N.R.I – Iesus Nasarenus Rex Iudaeorum: a keresztfára szegezett, Jézus elítélésének okát jelentő felirat (Názáreti Jézus, a zsidók királya)

Joakim Lőrinc Kajcsa (?)

PASSION PLAY ON THE CELESTIAL GROOM,
WITH ALLEGORICAL EMBLEMS AND OLD TESTAMENT
PREFIGURES

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the passion play *Actio parascevice ab actoribus Studiosae Iuventutis Gŷmnasij Csik Somlyoviensis populo publicae exhibita* is on pages 142–172 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* The microfilm recording of the manuscript may be found in the manuscript collection of the Library of the Hungarian Academy of Sciences, reference number: MTAK Ms 11 025.

This is the first faithful and annotated edition of the play.

Árpád Fülöp's essay (*Fülöp* 1892, 23, 24) publishes extracts of the words of Judas and Lictor. Árpád Fülöp's book enumerates the Old Testament prefigures of the drama (*Fülöp* 1897, 29) and mentions the year of performance in the catalogue of scenes (*Fülöp* 1897, 38–46). Vazul Bándi published the Argumentum of the passion play (*Bándi* 1896, 288–289). Márta Zsuzsanna Pintér published the manuscript data with the text of the Argumentum and summarized the plot (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 56–57, nr. 44; *Pintér* 1993, 119, nr. 40). Erzsébet Muckenhaupt published the title of the drama (*Muckenhaupt* 1999, 114, nr. I. 26). Szilvia Nagy's essay mentions the list of characters showing the names of student actors. As the manuscript of the 1757 passion play only contains the Argumentum, the plot summary, Szilvia Nagy does not mention the copy of the thesis sheet (*Nagy* 2009, 425–478). Norbert Medgyesy S.'s monography lists the biblical sources of the scenes of the play, structures the scenes with Mary and Judas and publishes Mary's lament at Christ's grave in the closing scene according to the rules of annotated editions (*Medgyesy S.* 2009, 133–134, 262, 288–289, 358–368, 479–480).

The Argumentum summarizes the theological and at the same time symbolic message of the 1757 passion play: it depicts the mystical relationship of Christ, the celestial groom (*Sponsus Coelestis*) and his bride, the Church. The source of the conflict: the Diaboli try to persuade the members of the Church to leave Christ's garden, not to follow the reed of the suffering Christ. To depict this groom image of old Christian origin, the structure of the mystery play carries peculiar, unique features within the Csíksomlyó drama corpus. On one hand, it gives the Argumentum of the drama which may be a fragment of a now lost playbill. Other mystery plays do not have an Argumentum, the only play with a Latin Argumentum is *Comoedia sive decepti mundi* from 1753 (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 55, nr. 40). On the other hand, all the 10 scenes of the 1757 passion play, as well as the Prologus and the Epilogus begin with the introduction of a *Figura*, in the case of the first scene, with the introduction of *Shadow*, also given in Hungarian. Within the scene, this is followed by the Old Testament prefigure or a warning

allegorical scene with *Sponsus Coelestis* or the *Diaboli*, with the New Testament events at the end. The only exceptions are scene 2, 9 and 10 (*Ultima*) where there are no allegorical figures. The changes of scene within the same scene are always marked with the director's instruction *Clauditur Scena*. According to the system of typological symbolism, allegorical scenes (i.e. *figurae*, icons, pictures) and Old Testament prefigures were added to the Gospel scenes. In this passion play, the parts named *Figura* may have been allegorical prefigures and pantomimes, depicting the symbolic meaning of the earthly plot following the *Figura*. (For more details see: *Pintér* 1993, 48–49; other literature on theatre emblems, not mentioning the Csíksomlyó performances: *Knapp* 2002; *Knapp* 2003, 159–186). It is unlikely that the popular emblems of Renaissance and Baroque European poetry, prose and drama were used on Csíksomlyó stage. The well-known emblematical works of the time, including the works of Cesare Ripa, Jacobus Masenius and Zsámboky (Joannes Sambucus) were not part of the Csíksomlyó Franciscan library's collection before 1700 (*Muckenhaupt* 1999; *Muckenhaupt* 2009a; *Muckenhaupt* 2009b).

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Shadow (*Figura*):

Next to the tree with the forbidden fruit, in the Garden of Eden, death is sitting on the throne with a crown on his head and a sceptre in his hand, the devil is blowing a horn, innocence is on the ground, Adam and Eve are expelled from Paradise.

Prologus summarizes the plot, the audience is going to see several Old Testament prefigures: the same angel nourished the prophet Elijah and Christ when he sweated blood; Job's ulcered body is a prefiguration of the interrogation and beating of Jesus. The Satan crowns Barabbas the thief and conquers six peasants who despise Jesus' burden.

Scena prima

Figura: The angel points to the 30 silver coins on the table.

New scene: Judas is tempted by *Diabolus* and gives in to temptation. Led by the devils, he goes to see high priest Annas and sells Jesus Christ for 30 silver coins. High priest Caiaphas sends soldiers to capture Jesus with the help of Judas. At the end of the scene *Sponsus Coelestis* (Heavenly Groom) appears in his own garden, warns the audience to repent and names Joseph – who was innocently sold and taken to Egypt – as a prefigure to Jesus. *Sponsus Coelestis* quotes Moses' law where an ox is worth 30 silver coins, which is shamefully little for Christ, the saviour of the world. *Sponsus Coelestis* warns the audience to convert.

Scena secunda

Figura: Two artisans (smiths) appear on stage, beating the same piece of iron. The board is noisily lowered from heaven.

Prefigure: The prophet Elijah leaves for the Mount Sinai, takes a rest and Angelus feeds him with bread and water.

New scene: Christ sweats blood in the Garden of Gethsemane, the angel brings him the cup of suffering, the apostles fall asleep. Christ takes the cup of suffering. Sponsus Coelestis addresses the people: he summons the weak and the nonbelievers to work in Christ's vineyard, encourages them to nourish their soul with the sacraments, accept earthly sufferings for the prize of eternal happiness.

Scena tertia

Figura: Joab hugs and meanwhile assassinates Amasa.

Prefigure: Filia Jerusalem 1–3 mourns the Ark of the Covenant taken by the Philistines because of people's sins, so he warns them to repent in fear and to ask for God's forgiveness.

New scene: Led by high priests Annas and Caiaphas, the Pharisees conspire against Jesus, and the soldiers, led by Judas, leave for the Mount of Olives. Judas betrays his master with a kiss, Jesus is tied. The apostle Peter cuts off a servant's ear.

Scena quarta

Figura: An angel holds an iron glove.

Prefigure: A devil called Csáburdédon covers the righteous man, Job's body with ulcers.

New scene: High priest Annas accuses and interrogates Jesus, then sends him to high priest Caiaphas with the Legatus and two Lictors.

Scena quinta

Figura: The angel is standing between two columns with eyes closed.

Prefigure: When Moses descends from Mount Sinai, he sees that the people adore the golden calf, so he breaks the stone tablets given by God.

New scene: Caiaphas interrogates Christ who is mocked and slapped by Lictor 1–3.

Scena sexta

Figura: The royal diadem is hung in Rhamnus.

Diabolus lists the qualities and crimes of his sons: they steal horses, hens, oxen and many other things, violate and desecrate churches, disgrace others, rob passersby. He warns the audience to follow Diabolus. As a reply, Deus Pater points to his own son, Jesus Christ with the words spoken at the transfiguration; he asks people to see the prefiguration of the thief Barabbas in Cain, and the prefiguration of his own son with the thorn crown in Abel. According to Deus Pater, Diabolus leads one to death, Christ to life, but it is up to man to decide to follow Barabbas or Christ. Parable: the branches of the hawthorn depict a crown and smell nice when one rests underneath; the bad tree avoided this shadow and was burnt. Deus Pater mentions the Old Testament Book of Kings which warns the reader to follow the true God instead of the pagan Baal.

Scena septima

Figura: The blood of the Lamb cleans sinful souls.

Diabolus Arundineus (his name bearing *reed* the main symbol of the scene) tempts humanity to despise fasting, to become rich in money, not to work. Diabolus

promises money, food and drink to those who follow him. Rusticus primus promises to plant the devil's seeds, Diabolus asks him to change golden coins, falsely accuse people and let his senses loose in return. Rusticus secundus swears to steal. Diabolus also encourages him to resist work, to curse and swear. Rusticus tertius leaves his agricultural work, and Diabolus grants him a pub managed by cheating, the right to deceive customers, in other words usury. Rusticus quartus is a carpenter who used to sell his products in Gyulafehérvár but decides to deceive his customers in order to become rich. Diabolus encourages Rusticus quintus for sloth and greed, and the man follows the devil. Rusticus sextus also gives in to Diabolus' temptation: he leaves his works as a shoemaker and becomes a servant of alcohol.

When the scene is closed, the Celestial Groom (Sponsus Coelestis) speaks against Diabolus. He tells the audience that the devil is in trouble if he cannot find one single soul for Lucifer. That is why he promises money, a fragile reed with great titles to buy people's soul. Sponsus Coelestis encourages everyone to take their cross with humility. Those who only faked carrying their burden must see God and repent. He sets Christ's reed as an example: those who follow it all their life, will be saved.

New scene: Caiaphas sends Christ to Pilate who interrogates him. The crowd demands Barabbas to be released and Christ to be crucified. On Pilate's order, Lictor 1–6 flagellate Christ, crown him with thorn, mock him and put a reed in his hand.

Scena octava

Figura: The angel holds a hammer (sledge). Diabolus (Devil) is lying on the ground next to the anvil. The other angel is making nails for the artisans.

Pushed by the crowd, Pilate sentences Christ to death.

In a new scene, Judas laments, and his soul is taken to hell by the Diaboli.

In a new scene, Christ takes the cross, he is mocked by Lictor 1–6., while Simon of Cyrene helps him. Jesus is crucified. Pilate has the INRI board attached.

Scena nona

Figura: The Christian man stands in the middle with a cross on his forehead. The Angel holds the I.N.R.I. board, standing next to the Christian man.

New scene: The soldiers crucify Christ. Joseph of Arimathea and Nicodemus ask Pilate's permission to take Jesus' body off the cross.

Scena ultima

Figura: The angel holds ointment in both hands in the middle of the theatre.

New scene: The Virgin Mary is standing by her son's coffin between Mary Magdalene and Mary, James' mother, mourning his child: she wants to die and be buried with him.

Epilogus

Figura: A book with the Lamb's blood is sent from heaven, the Angel opens it and reads the names of the righteous and the damned.

New scene: the Epilogus bids farewell to the audience and invites them under Christ's flag: their earthly sufferings and self-denial will be rewarded in heaven.

AUTHOR

In the year of the performance, 1757, Lőrinc Joakim Kajcsa taught the intermediate and advanced grammar classes in Csíksomlyó (*Fülöp* 1897, 12). Lőrinc Joakim Kajcsa was born in Csíkkozmás in 1724. He joined the Franciscan order on 19 September 1747. He was ordained on 23 December 1752. He started teaching in Dés in 1754. On Good Friday 1757 and 1758, he directed a mystery play of the Passion with his students in Csíksomlyó. He became prior in Szárhegy in 1761. He moved to Csíksomlyó in 1783. He died there on 20 June 1790. (*György* 1930, 173, 202, 321)

SOURCE

The main source of the passion play is the text of the Bible. Jesus Christ's passion was depicted on the basis of synoptic evangelists and Saint John's passion, the latter was especially used for Jesus' trial. The biblical scenes were completed with allegorical scenes (icons and figures) and the prefigures of the Old Testament.

In the drama, Judas betrays Christ for 30 silver coins (Mt 26,14–16; Mk 14,10–11; Lk 22,3–6) and hangs himself (Mt 27,3–10), while the high priests decide to execute Jesus (Mt 26,1–5; Mk 14, 1–2; Lk 22,1–2; Jn 11, 45–53). Jesus sweats blood in the Garden of Gethsemane (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46) where Judas kisses him, Jesus is captured (Lk 22,47–53) and apostle Peter cuts off the servant Malchus' ear (Jn 18,10–11). Jesus is interrogated by high priests Annas and Caiaphas (Jn 18,12–27). When Pilate first interrogates Christ (Scena 7), the author of the drama – diverting from verse form – used John 18, 28–40 word for word. On Pilate's order, Jesus is flagellated and crowned with a thorn crown (Mt 27,26–30; Mk 15,14–19; Jn 19,1–8), then the governor sentences him to death (Jn 19,5–12). During the Stations of the Cross, Simon of Cyrene helps Jesus carry the cross (Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23,26). The drama text quotes some of Christ's final words: „Father, forgive them, for they do not know what they are doing” (Lk 23,34); „Woman, here is your son” (Jn 19,26–27); „Eli, Eli, lama sabachthani?” (Mt 27,46); „I am thirsty” (Jn 19,28); „Father, into your hands I commit my spirit!” (Lk 23,46). The Passion closes with Joseph of Arimathea asking permission from Pilate to take Jesus' body (Jn 19,38–39); he is taken from the cross and buried (Jn 19,38–42).

The 1757 passion play contains the following Old Testament prefigures and New Testament counterparts:

1. Scena 1: Joseph was sold for 300 silver coins (an apocryphal element, as he was sold for 20 silver coins: Gen 37,28) – Christ was also sold for 30 silver coins by Judas (Mt 26,14–16): 1757 (Scena 1.)
2. Scena 2: The angel encourages the prophet Elijah (1Kings 19,1–8) – Christ is encouraged by an angel on the Mount of Olives (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46)
3. Scena 3:
 - a. The Figure as prefigure: Joab kisses Amasa (2Sam 20,8–10) – Judas kisses Jesus (Lk 22,47)

- b. The Ark of the Covenant taken by the Philistines (1Sam 5–6) – The high priests’ council against Christ (Mt 26,1–5; Mk 14,1–2; Lk 22,1–2; Jn 11,45–53), Christ is captured (Lk 22,47–53)
- 4. Scena 4: Job’s ulcered body (Job 2) – Jesus is mocked and beaten in front of Annas (Jn 18,13–27)
- 5. Scena 5: The Jews adore the golden calf, Moses is desperate and breaks the stone tablets (Exodus 32,1–24) – The Lictors mock Christ in front of Caiaphas (Jn 18,12–27)
- 6. Scena 6–7: Abel is Christ’s prefigure, Cain is that of Barabbas – in Pilate’s court, the crowd chooses Barabbas (Mt 27,15–18, 20–22; Mk 15,6–15; Lk 23,17–20; Jn 18,39–40)

Of the images of the figuras in scene 7 and the Epilogus, the source of the parts referring to the Lamb – Christ – and the Lamb’s blood is chapter 5–7 of the Book of Revelations in the New Testament. In scenes 1 and 7, Sponsus Coelestis, the Celestial Groom is Jesus Christ. At the end of the passion play, Christ the Groom collects all the members of his bride, the faithful community under his flag. The flag collecting Israel’s sons and Judah’s daughters appears in Isaiah 11,12. The mystical relationship of Christ and the Church – depicted in this drama as well – is also of biblical origin, on the basis of the apostle Paul: „For the husband is the head of the wife as Christ is the head of the church.” (Ef 5, 23)

PERFOMANCE

The date of performance is obvious from the title: the play was put on stage on Good Friday, 8 April 1757 by the pupils of the Csíksomlyó secondary school. The manuscript of the drama does not contain melody references. The director’s instruction at the end of scene 5 mentions a celestial song and the lament of those in hell: *Fit cantus Coelestium et ululatus infernorum*. We do not know which song was sung here. It may have been „Dúsgazdag siralma”: Ó, búlátott, sok kínvallott, gyarló testem, with 35 strophes in János Kájoni’s *Cantionale Catholicum* (Kájoni 1676, 729 = Domokos 1979, Nr. 795, Kájoni 1719, 63.; 1805, 88). The melody preserved in the *Deák–Szentés manuscript* (see below) figures in the modern Transylvanian song book (it publishes the first and the last two strophes of the long song: *Dicsérvétek az Urat!* Nr. 342b; see also *RMDT* II, Nr. 122). A recording from Bukovina of this song – which is also present in folk tradition – may be listened to in the sound archive of BTK ZTI (<https://zti.hungaricana.hu/hu/52903>; see also *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, Nr. II. 122 and II, 119–120; the first strophe here: „Kéjjel élő dúsgazdagnak veszedelmét, / Szentírásból hallottátok temetését, / A pokolban, sok kínokban, halljátok most kesergését.”; *Dobszay–Szendrei* 1988, Nr. III/164).

For scores see:

- 1) *Deák–Szentés manuscript*, 87 (Kövári 2013a, Nr. 186)
- 2) Tókos Péterné Orbán Rozália (64 years old), *Lövete* (Udvarhely). Collected by: László Vikár 1963. Reference: AP 4503b.

7.

Kajcsa Lőrinc Joakim (?)

PASSIÓJÁTÉK A TIZENKÉT IFJÚ TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó

1758. március 24. nagypéntek

[SZEREPEK:

CYRILLUS
CORNUTUS
CARBUNCULUS
VAFERINUS
FATULA
DIABOLUS
PERANUS
PERANA
ASCANIUS
ASCANIA
ANTENOR
ANTENORA
PERILLUS
DIDO
DIDA
SYLLUS
SYLLA
SPINTHARUS
SPINTHARA
PROCURATOR
APPARITIO
JUDEX SPIRITUS
MENDICUS
FABER PRIMUS
FABER SECUNDUS
PRIMUS TESTIS
SECUNDUS TESTIS
TERTIUS TESTIS
SERVUS]

Actio parascevice de iniquitate Filiorum orta ex mortifera
dilectione Parentum, super Textum Genesis
sanguinem de Manibus tuis eorum requiram. Cap. 9. Versu 1mo.
Pro anno 1758 die 24 Martii.

PROLOGUS

Kristus Szent vérével meg váltatott lelkek,
Üdvösséges napot adgyon Isten néktek,
Lelki tanuságra kik ide gyűltetek,
Őrök bódogságban érdemit vegyétek.

5 Nézzük veszedelmét Aegyptus földének,
Vérré változtatott fene vizeinek,
És nagy szomjuságát Faraó népének
Bóldogtalan sorsát egész életének.

10 Itt meg poshadának minden folyó vizek,
Teremtőjök ellen ki nyujtatott kezek,
Istennek ostorát láták kevély szivek,
Izrael népére fel nyittatott szemek.

15 De vérré változott vizeknek ereje
Faraonak szivét meg nem rettente,
Hanem a' békáknak sokasága jőve,
Egész Aegiptusnak siralmas földére.

20 Ezzel sanyargatta a' nép gonoszságát,
A' Felséges Isten, Aegyptus királyát,
Mert választott népnek gátlá szabadságát,
Meg veté Istennek Szent parantsolattyát.

Ah, de mind ezekkel Aegyptus királlya,
Semmit sem gondola keményedett karja,
Hanem szunyogokat Isten rá bocsáta,
mellyekkel Faraot rontani akarta.

25 Ez után mendörgést keményen támaszta,
Futosó villámlást, s kő esőt bocsáta
Fűveket és fákat mind ezekkel ronta,
Emberekkel edgyütt barmokat megfojta.

30 A kik meg maradtak a' veress tengerbe,
Farahoval edgyűtt a' víz mélységébe,
Belé borítottak homályos veszélybe,
A' sok intés után a' halál tőrébe.

35 Tőb efféle rendit Isten ostorának
Tapasztalva ember, maga utainak,
Sodoma, s Gomorra rossz kívánságinak,
Kénkőves essővel fizetet nyájának.

40 Már mi légyen oka a' szörnyű romlásnak,
Meg mondgya Absolon, ki fia Dávidnak,
Mert ő gyökere vólt minden gonoszságnak,
Viadalmat szerzett jámbor Szent Attyának.

Mái nap is vadnak oly fiak, s leányok,
Dühösséggel tellyes fene oroslányok,
Attyok ellen támadt kevély maradványok,
Kiknek menyországra nem lészen graditsok.

45 Mert ők az Attyoktól már pártot ütöttek,
A' kedvezés miatt dérczeg lóra ültek.
De attyok keziből szorossan ő vérek,
Számba vétettetik, mind testek, s mind lelkek.

50 Azért mái munkánk nekünk arról lészen,
Hogy Attyák és Anyák magzattyok kényesen
Nevededvén, élnek itt veszedelmesen,
Nemzetek czimerit ronttyák keservesen.

55 Ezek ma a' Kristust mind kegyetlen vadak,
Ismét felfeszitik mivel gonosz hadak,
Ország romlására nevededett fiak,
Az attyokkal edgyűt, egyebet mit mondgyak.

60 Hanem békeséges tűréssel legyetek,
És meg tanálljátok miként nevellyétek,
Ti gyermekiteket, a' jóra intsétek,¹
Hogy a' kárhozattól mentek lehessetek.

¹ gyermek<ti>ket [Javítgatva.]

SCENA PRIMA

(*Cornutus comparet cum Cyrillo svadens filiis floccitatem.*)

CORNUTUS

Mely szép dolog légyen e' világon élni,
Gyenge ifiakat kényesen nevelni,
És a' bőcsületnek ezekkel felelni,
Hosszasz vigaságot mint hóltig tölteni.

65 Az öreg Tobias példa légyen ebben,
Ki istápnak hijja fiát vénségében,
Élt maradékjának szép reménségében,²
Vigaságot hirdet magzat szépségében.

70 Mert a' vólt világon minden gazdagsága,
Ha eszt tekintette, mult szomorúsága,
És meg csendesedet nagy háborúsága,
A' setétség után lótt világossága.

75 Hallottam, néked is szép magzatid vadnak,
A' te kamarádban télbe virágoznak,
Mint virágos kertben ékes színt mutatnak,
Tizenkét csillaghoz majd hasonlittatnak.

80 De egy fogyatkozást kiváltképpen látok,
A' te udvarodban nagy kárt tapasztalok,
És maradékidből jóvendőben hallok
Haszontalan embert, mellyet nem kívánok,

De a' mint a' Bölcsék okoson tanittyák,
Ex signores, hallod, mindenkor kiáltják,³
A' kik gyermekeket kaliczkába zárják,
Galambhus szájokba essék, asztot várják.

85 Azért magzatidot mindgyárt kamarádból
Bocsásd ki szaporán, ily kemény fogságból,
Had vegyenek példát világ fiaitól,
Ne foszd meg egészen őket vigasságtól.

² maradékjának [Javítgatva.]

³ [Az *ex signores* aláhúzva.]

CYRILLUS (*respondet Cornuto*)

90 Kőszönöm, jó fiam, szép oktatásodat,
Magzatimról való okoskodásodat,
Vévén ugyan észre a' te szándékodat,
De nem tellyesitem gyors akaratodat.

Mert te juh bőr alatt Farkas májat hordosysz,
A' világi hivság nem fér fiaimhoz,
95 Valamint bujaság az ártatlansághoz,
És káromkodó szó aitatossághoz.

Azért haszontalan minden késérteted,
Szép szín alatt való fortélyos beszéded,
Fiaimról történt sok hazug Kérésed,
100 Őköt ki bocsássam, soha meg nem éred.

Mert ha egyszer őket a' világnak adom,⁴
Soha többé talám meg nem zabolázom,
Fajtalan élettől miként óltalmazom,
Mivel öreg vagyok, örökké meg gyászlom.

CARBUNCULUS

105 Látom, Ciceronak szavait nem hallod,
Más bölcsekkel edgyütt jól meg nem fontolod,
Azért magzatidot kamarában tartod,
Talám mint halálíg rothadni ott hagyod.

110 Eszet, okosságot, jó tanácscsal állitt
Óreg emberekben, Cicero, így tanit,
De már koporsóban a' fél lábad após,
Hát az után hány lesz fiaidból okos?

CORNUTUS

115 Ollyan araboson ne beszély szegénnek,
Mert látom, nincs haszna a' mi beszédinknek,
Nem gondollya aszt meg, vége lesz élteinek,
Azután fiai fogságban nem ülnek!

CYRILLUS

Nem ülnek?

CORNUTUS

Igenis, nem ülnek.

⁴ világ<ra>nak

CYRILLUS

120 Meg kell lenni annak, mert tutorság alá,
A melynek ostora van, Istennek hála,
Hogy az alá adgyam, Isten aszt kiáltá,
És fenyték alá vessem, aszt jovallá.

CARBUNCULUS

125 A tutor el kőlti jovát magzatidnak,
És megiszsa pénzt te maradványidnak,
Az után el hadgya kőfalát házadnak,
Ezzel véget téssen szép contractusodnak.

CYRILLUS

130 Látom, hogy emberi képet ti mutattok,
De a' mellet teli őrdőggel is vadtok,
Mennyetek el töllem már hamis sátányok,
Mert a' botikommal bizony rátok vágok.

SCENA SECUNDA

(Cyrillus cum Diabolo comparet.)

DIABOLUS

Látom Apám Uram, hogy Isten fia vagy,
Szent áldomásoddal a' házad igen nagy,
Soha ne aggodgyál, mert az Ur el nem hagy,
Angyal sem engedi, hogy horogba akadgy.⁵

135 Tellyesedgyék benned Isten akarattya,
Te őregségedre vigyázon hatalma,
Hogy légy magzatidnak jó erőss oszlopa,
Nevelhesd világnak igaz példájára.

140 Nem is kételkedem én már semmit abba,
Elmém sem fojtatom a' te utaidba,
Mert láttam fiaid szoross kamarába,
Hogy szentékké lettek a' sok imádságba.

145 Testeket fonnyasztják hosszas vigyázással,
Hátokot büntetik kemény lánczozással,
Oldalok rongállják a'hoszszu korbácsol,
Bé tólt már orczájok éppen sárgasággal.

⁵ harogba [Emendáltuk.]

Kenik ugyan látom, sebeket olajjal,
Lábokot értetik sokszor medve hájjal,
De már haszontalan, mert vérek flegmával⁶
150 Meg rakodot csontyok minden nyavallyával.

Azért ha ily nehéz a' Kristus igája,
Senki nem üdvézül bizonyára soha,
Mert a' Remeték is az ők barlangjokba,
Nem ültek mindenkor, ki ki aszt jól tudgya.

155 Most hozzád küldtettem, mint Isten Angyala,
Az Urtól, ki mennynek s földnek megtartója,
Bocsásd magzatidot kérlek a'világra,
Ne öld meg ártatlan, setét kamarádba.⁷

160 Hiszem, eleget tett Kristus bűneinkért,
A' magos keresztre huzatot nemzetért,
És halált szenvedet mind a' bűnösőkért,
Tehát reménségünk lehet menyországért.

165 Végső választ tölled alázatossággal,
Várok kegyelmesen, nézz rám vig orczával
Tudom, hogy nem járok nálad csalárdsággal,
Mert félek, ha lelkem motskolom hivsággal.

CYRILLUS (*quasi coecus respondet*)

Uram, a' pusztában a'ki késértettél,
Őrdőgtől, s világtól sokszor kergettettél,
Nyisd fel az egeket, ki reám küldöttél,
170 Tudom, hogy eddig is engem vezérlettél.

Jelensd meg aszt nékem, kit küldöttél ide,
Mert helyyesnek láczik mind az ő beszéde,
De még kételkedem számos igéjében,
Mivel te tanítasz tőkélletességre.

APPARITIO (*de sursum loquitur*)

175 Vigyáz, vigyáz, olvasd meg Moyses első könyvét,
Mert az Atyák kezéből szorosson
Ki keresem a' magzatok lelkét és vérét!

CYRILLUS

Jelt hallék az égből, mi dolog az?

⁶ mért [Emendáltuk.]

⁷ sétet [Emendáltuk.]

DIABOLUS

180 Raphael Arkangyal aszt kiáltya, vagyok,
Isten előtt nékem, hogy érdemim nagyok,
Ha pedig nem hiszed, tapaszd meg a' karom,
Tudom, utaimban meg nem csalatkozom.⁸

CYRILLUS (*tangit brachia Diaboli et ait*)

185 Tapasztám köntösöd, amely igen puha,
Ugy látczik én nékem, Angyal szint mutatna,
Téged menyből szállott Lélekkal vallana,
Seraphimok közül elsőnek mondana.

De mivel Szent Máté okoson tanittyta,
Ne hidgyétek, hogy itt vagy amott Kristussa
Légyen e' világnak jóvendő Birája,
190 Mert a' nem más, hanem csak hamis Propheta.

Azért én sem hiszem, hogy te Angyal volnál,
Mivel gonoszabb vagy hamis Prophétánál,
Fondorkodol sokat én szegény házamnál,
Magzatimból bizony majd ki pusztitanál!

DIABOLUS

195 Ha nem hiszed kérdgy meg engem!
Mert én vagyok, kinek Isten parantsollja,
Őrizzelek téged minden utaidba,
Magzatiddal edgyütt üllyek udvarodba,
De a' mellett ki is mennyek mulatságra.

200 Fontold meg hát, kérlek, beszédemnek czéllyát,
Életének senki nem adhattyá urát
Mást, hanem az Istent, örökös hatalmát,
Kitől vettük testünk, s lelkünknek mivoltát.

205 De te Ura lettél magzatid fejének,
Vagy bizonyos oka testek gyötrelmének,
Oly autoritas, hogy ők el veszszenek,
Hohérok kezébe sonyorán essenek.

CYRILLUS

210 Meg vallom, hogy sokat most helyyesen mondál,
Én többet nem szólok, felellyen meg Szent Pál
Testi sanyargatást mindenűt praedikál,
És paenitentiát minnyájunknak ajánl.

⁸ ném [Emendáltuk.]

Tehát nincs már gondod az én magzatimra,
Meny dólgodra innen ússón meg vadalma!

DIABOLUS

215 Hol tanította Szent Pál, hogy Atya magzattyát,
Kénozza tömleczben maga maradványát,
Hanem mértékletes test sanyargatást
Jovall mindeneknek, ebben igazulást.

CYRILLUS

Ugy vagyon, jól mondod, magam is aszt tartom,
Ha van egyéb hátra, tett fel, aszt sem bánom!

DIABOLUS

220 Fel tészem, csak kérlek, engedgy szavaimnak,⁹
Fiaid, s Leányid már felesen vadnak,
Kinyilik a' szemed, ha meg házasodnak,
Köntöst, jószágot mivel vész azoknak?

225 Hanem utollyára én neked jovallom,
Magad aszt jól tudod, bővön van jószágom,
Azon tul és innen nekik adni fogom,
Csak vélek most legyen egy kis multságom.

CYRILLUS

230 Hallátok, mit monda ez a' ravasz róka?
Jószágát Fiaknak jóvendőben adgya,
De most tellyességgel adni nem akarja,
Csudálljátok, kérlek, mi ő álnoksága!

Meny dólgodra innen, mindgyárt, hamis Sátán,
Lelkeket emésztő, mint kegyetlen pogány.

DIABOLUS

235 Látom nagy orromnak az ő pirulását,
Sok fáradságimnak haszontalan vóltát,
Akartam mindenkor Ur parancsolattyát
Bétellyesíteni, kedves akarattyát.

240 Azért mégis kérlek, ha meg bántottalak,
Bocsánatot tölled várok, s én el hadlak,¹⁰
Legaláb enged meg, magzatid házának,
Ablakján had nézzem, hogy ők mit csinálnak!

⁹ tészem cs csak [Emendáltuk.]

¹⁰ [Az én föléírással utólag beszúrva.]

CYRILLUS

Hiszem ki csácsogád, hogy ők a' testeket
Lánczokkal büntetik, mind ellenségeket.
Hát miért akarod tudni, mit csinálnak?
245 Látczik, hogy feje vagy minden hamisságnak.

Meny el azért töllem, mert te csalárdságnak
Eredete voltál, világ romlásának.

SCENA TERTIA

(Cyrillus gratias agit pro parta victoria.)

CYRILLUS

Oh, meg foghatatlan örökké valóság,
Rajtam könyörülő kegyes irgalmasság,
250 A' mellett büntető hatalmas igazság,
Dicsértessél töllem, tellyes Szent Háromság!

Már látom, menyország erőszakot szenved,
Kisértések által oda te béviszed
A' kik vitezkednek, soha meg nem veted,
255 Hanem bóldogsággal hiven kifizeted.

Példa legyek én ma, kit sokszor megcsapál,
Test, világ, és őrdög kardgyával próbálál,
Majd kétségben estem, de imé nem hagyál,
A' sok bajvívásban töllem el nem válál.

260 Midőn magzatimnak a' világ fulákja,
Szomjuhozta lelket őrdög unokája,
Hogy őket vethetné maga hálójába,
Kis nyalánkság után szoross békójába.

De imé tündöklött ma a' te Kegyelmed,
265 Fényeskedett bennem igaz bölcseséged,
Környüllöttem állott világos szentséged,
Meddig meg rontottam minden ellenséged.

Mert megemlékeztem jó fogadásomról,
A Szent Kereszttségbe fel tett szándékomról,
270 Őrdög pompájának mérges fulákjáról,
Világ hivságának csalárd tárházáról.

275 Azért ne is várja senki aszt ma töllem,
Hogy én magzatimot ki adgyam mellőllem,
Szabad akaratra bocsássam előllem,
Mert az Isten átkát hallassám felőllem.

Hála adás tehát légyen ma Istennek,
Ki gondgyát viselte szomoru szivemnek,
Kezekbe nem adott én ellenségimnek,
Könyörült, s nem őrlt itt veszedelemnek.

280 Azért, kik itt vadtok, ma meg tanállyátok,
Minden kísértetnek ellene álljátok,
Sátány beszeditől magatok ójjátok,
Hogy utolsó átok né szálljon reátok!

SCENA QUARTA

(Diabolus rogat vetulam, ut ipsi sit auxilio intentando Cyrillo)

DIABOLUS

285 Jó napot Fatula, téged már ohajtva
Vártalak, tegnap is szivem kívánsága,
Van itt egy férfinak felesen magzattya,
Jó fizetést adnak, ha hoznád világra.

290 Mert sok munkám után haszontalan járék,
Azzal a' vén dőggel semmit nem tehetek,
Ő bizony nem hiszi, hogy én Angyal vólnék,
Pedig sok jószágot nékie igirék.

FATULA

Micsoda embernek itilned te asztot?

DIABOLUS

Nemes vérből nyilván mondgyák hogy származot.

FATULA

Hány fia, s Leánya mond még bizonyára?

DIABOLUS

295 Tizenkettő cifra, mondom szakállamra.

FATULA

Óreg vagy ifiu? Jól igazits utra!

DIABOLUS

Őreg léssen, mert már fejér koponyája.

FATULA

Ugy vélem, már tudgyák Genitivo hujus?

DIABOLUS

Unamus, hagyámus, haza ballagamus.

FATULA

300 Tehát nálok nincsen experientia?

DIABOLUS

Hogy vólna, mert ókót kamarába zárta.

FATULA

Hát akarattyokot nem vettede észre,
Hogy multságokat töltenék itt estve?

DIABOLUS

305 Ha jól fel tekered a te hegyes eszed,
Képmutató szentség övék, megérthetted.

FATULA

Jól tudom már néki minden csavargását,
Elsőben csendesen inditok musikát,

Azután meg szállom az ő palotáját,
Okoskodásimmal nyerem barátságát.

DIABOLUS

310 Magasztalom néked szép konceptusodot
Mert a' nekem eddig eszembe nem jutott.
Azért ha gyümölcsit vehetem munkádnak,
Néked adom felit minden jószágomnak.

315 Soha szegénységet nem érsz, mert ki tódnak,
Harmadrészit birhadd fővebbik falumnak.

FATULA

Adgy egy kis pálinkát, had vegyek jó kedvet,
Mert ma őszve hordok minden hegyet vólgyet!

(Diabolus offert crematum Fatulae.)

DIABOLUS

Most ugyan ihatok egy fél poltur árát,
Az után töltetek tiz, tizenkét kupát,
320 Nem kívánom soha én ennek az árrát,
Csak próbáld meg kérlek, az ő jámborságát!

FATULA

De minek előtte a' dologhoz fogjak,
Illik, kezeseket hogy én tölled várjak.

DIABOLUS

Jószte Vaferiné! Légy kezes érettem,
325 Hogy meg adom néki, mind a' mit igirtem!

VAFERINUS

Ha kárba esem is, parancsoly szolgáltnak,
Hiszem, pénzből rakták hegyit Hargitának,
Ki fizessük innét, csak állyon szavának,
Hanem meg fizeti hangja nagy harangnak.
330 A Vargyas mellett is van egy kő, jól tudod,
Annak a' tőviben felesen foghatod
A'pisztrangok számát, hogy ha fáradságod,
Nem szánod mennyi oda, és a' lesz kreditumod.

335 Örömet tehát én kezességnek terhit,
Majd contractusodnak meg nézem erejít,
Fogd meg hát az kezit, had lássam a jelit,
És spanyol viasszal erősítsem végit.

(Hic manus contractas Diaboli et Fatulae Vaferinus obsigillat luto.)

VAFERINUS (*ad populum*)

Világi törvényben megvan: kezess fizess!
Örömet érette fizetek, mert dives.

SCENA QUINTA

*(Fatula tentat et vincit peccatique laqueo Cyrillum
cum filiis submergit.)*

FATULA

340 Nem sok hijja vagyon hetven esztendőnek,
A' nyomát kergetem szerencse keréknek,
Hogy végét érhetném nagy szegénységemnek,
S jutalmát vehetném sok mesterségimnek.

345 Mennyi ifiaknak Keriteje voltam,
Véneknek kedvekre ifiakot csaltam,
Egy mást hogy szeressék, azt is megcsináltam,
Sok jó házasságot gyűlölségre hozzam.

350 Szégyenleném asztot ha az onn öntéshez,
Valaki nálamnál többet, babvetéshez,
Tudna és értene ilyen mesterséghez,
Szép igéssel való jó kenegetéshez.

355 Kőnyű dolog nálam egy hajszálatkával,
Vagy pedig titkon vett ágynak szalmájával,
Valakit fa vágón heverő forgácscsal,
Megbetegíteni, s gyógyítani azzal.

Mégis eddig elé tovább nem mehettem,
Tudományom után csak addig érkezem,
Hogy kóldulásommal kenyeremet ettem,
Noha mindeneknek kedveket tóltóttam.

360 De bezzeg ez után mások ajtójára
Nem megyek leskődni senki konyhájára,
Nem kóldulok többször faluról falura,
Itt van a' contractus a' nagy gazdaságra.

(Fatula ostendit Populo contractas litteras et prosequitur.)

365 Az igazság uttyán meg sem csalattatom,
A' mit meg igrtem, én végire hajtom,
Ördög, ha meg csalna, mindgyárt czitáltatom,
A' contractus mellett törvénytársakra rántom.

370 El megyek hát hamar Musikás keresni,
Szép fizetést néki kész vagyok ígérni,
Csak hogy készen legyen, mikor fog kelletni,
Én kívánságomnak tudgyon megfelelni.

(Eunti obviat Fidicen properans ad quem Fatula dicit)

Hová sietz Fiam, olyan gyorsasággal,
Mi mesterséget tudsz? Mond meg hamarsággal.

FIDICEN

375 Olly mesterségem van a' mely vigaságra,
Minden embert indit rendes mulatságra,
Még az őregek is, annak a' hangjára
Szaporán emelik lábokat a' tánczra.

380 A szép hegedűszó, tudod é, mit tészen?
Cithara pengéssel melly szépen egyezzen,
Annak egy mestere, nem hiszem, jobb légyen,
Nálamnál körül bé, jó nagy darab helylen.

FATULA

Eppen ilyen embert keresni indultam,
Hogy illy hamar kapjak, álmattam sem láttam.

FIDICEN

385 Anyó, mi bajod van? Csak tudd meg mondani,
Igazitom dolgod, ha tudok szólgálni!

FATULA

Arra szándékosztam, ha véghez vihetném,
Cyrillus házába ha beférkeszhetném,
Szép musika szóval őtöt meg kerülném,
Az után csak hamar ugyan reá szedném.

FIDICEN

390 Igirem, bizhatol az egész Chorushoz,
Csak hogy jó fizetés kívántatik ahoz.

FATULA

Egy héjján száz forint lészen fizetétek,
Két 00 czifrát bizonynal érszénbe tehettek.

FIDICEN

395 Meg van az alkalom, többet nem is kérünk,
Mikoron kívánod, mi is készen lészünk!

(Fidicen recedit.)

FATULA *(ad auditores dicit)*

Jó szerencsém járá' első alkalomban,
Igaz, a' mint mondgyák, hogy korcsoma házban,
Többet jár hegedús, mint az iskolába,
Azért nincsen része a' szép diakságban.

400 Hiszem az ostoba, ha tudna olvasni,
Avagy száz numerust papirosra írni,
Szokták a' Diákok azzal Kőnnyen bálni,
Egy numerus után csak két czifrát tenni.

405 A két czifra elől, ha egy el vétetik,
Két czifrán az után csak semmi értetik,
Semmivel érszénye senkinek nem telik,
Hegedús uram is azzal meg nem hiszik.

410 Lássá, mit cselekszik, mert már az alkalom
Véghez ment mű kőszttünk, czifrákot meg adom,
A' 100 numerusból az edgyet ki hagyom,
Igiretem szerént többel nem tartozom.

415 Az ilyen alkalmat már igen meg szokták
Sokan kőzűlletek, s felette is tudgyák,
Bizonyságom ebben némely régi szolgák,
Kiknek csak czifrákkal fizetnek a' gazdák.

Ezen tudománnyal heába kérkedem,
Őrdőg fizet azért néktek is, mint nékem,
Job, ha Cyrillushoz sietve érkezem,
Ottan fáradságom jutalmát reménlem.

(Fatula vadit ad Cyrillum.)

420 Oh, uram, ha tudnád, mely sokat busultam,
Sok kisértetidet mikor meg hallottam,
Hogy hozzád jőhessek, azután mind vártam,
Vigasztalásodot szűntelen kivántam.

CYRILLUS

425 Igaz, hogy az őrdőg erőssen kisértett,
Fiaim dolgában sokat incelkedet,
De mesterségivel kevésre mehetett,
Mert akarattyára engem nem vehetett.

FATULA

430 Sok helyt meg fordultam ennyi vénségemre,
Sok szép magzatokat, Istenes életre
Intettem s neveltem, atyák örömére,
Néked is lehetnék nagy segítségedre.

CYRILLUS

Fiaim dolgában hallom jóval biztacz,
Ha igaz, mit mondasz, házamhoz beszélhacz,
Nálam csendességben mindenkor maradhacz,
Fáradtságod után fizetést is várhacz.

FATULA

435 Nem cselekszem Uram, semmit fizetségért,
Hanem munkálkodom egyedül istenért,
Ha jól nevelhetem fiaidat, azért
Mástól én meg kapom jutalomul a' bért.

CYRILLUS

440 A mint hát akarod, ugy légyen, nem bánom,
Jó szándékod vagyon, s asztot meg nem gátlom,
Fogadom, nékem is leszen reád gondom,
Reménlem nem leszen immár annyi bajom.

FATULA

445 Fiaid dolgában ne busuly, fogadom,
Gond viseléseket magamra vállalom,
Mint két szemem fényit, őket óltalmazom,
Hogy jól nevelhessem, a' lesz minden gondom.

CYRILLUS

450 Oh, mely nagy vigaság fogá el szívemet,
Reménségem felett érem örömmömet,
Hogy látom te néked hozzám hiveségedet,
Éppen meg ujjitád rég mult vig kedvemet.

FATULA

Nagy örömem vagyon nékem is, meg vallom,
Hogy már vig kedvedet néked tapasztalom,
Jó volna házadnál most a' szép czimbalom,
Nagyob vigaságra fel indulnál, tudom.

455 Jól tudod, mi képpen a' régi időkben
A' szent emberek is vóltak vig örömben,
Bujok felejtették szép éneklésekben,
Vigaságot szerző musika szók közben.

460 Azért ha úgy tetszik, vadnak musikások,
Huzass vagy egy nótát, meg lád, nem hazudok,
Tapasztalni fogod, hogy igazat mondok,
Én pedig azonban magzatidhoz látok.

CYRILLUS

465 Huzzanak, nem bánom, valami szép nótát,
Szerettem azelőtt a' musikák szavát,
Te pedig visgáld meg magzatimnak dolgát,
Gondviseléseknek tanold meg a' módgyát.

(Musici incipiunt. Fatula caute vadit ad proles: circa finem notae redit ad Cyrillum et dicit.)

FATULA¹¹

470 A mint tapasztalám, jól van állapottyok,
Csak egy dolog iránt vagyon nagy panaszszok,
Hogy szoross fogságba sokszor lankadságok
Gyakorta történik, szörnyű változások.

Talán hát jó vólna némelykor ki hozni,
Fogságból kevésé ki szabadítani,
A'szép hives szellyőn őkök megjáratni,
Azután viszontag kaliczkába zárni.

475 Fogadák minnyájon csak nem esküvéssel,
Hogy lésznek te néked engedelmességgel,
Gondgyukot viselem én is serénységgel,
Bocsásd tehát őkök kérlek sietséggel.

CYRILLUS

480 Légyen hát nékik is kevés szabadságok,
A' szép hives szellőn egy kis multságok,
Magam ki bocsátván hozzájok járulva,
Megmutatom nékik, hogy vagyok jó attyok.

(Vadit Cyrillus, reserat carcerem et dicit exeuntibus filiis et filiabus.)

Egy kis multsággra szerelmes magzatim,
Jertek ki, nem bánom, fiaim es leányim!

(Clauditur scena.)

¹¹ [A szerepnevet értelemszerűen pótoltuk.]

(Fatula vadit ad auditores et dicit ad eos.)

FATULA

485 A Cyrillus házát ugyan meg dolgozám,
Mert nagy mesterséggel addig csalogatám,
Miglen fiaimhoz magamot beszúrom,
Magával Fiait én ki bocsáttatám.

490 Nem hiszem, hogy többször tegye kaliczkában,
Fiait s Leányit zárhassa fogságba,
A' leczkét meg tartják, tudok annyit abba,
Mellyet elejekbe adtam alattomba.

495 Az a' bolond őrdög annyit nem tehete,
A' mit véghez vitt e, véghez nem vihette,
Nincs hát egyéb hátra, hanem hogy fizesse,
A' Contractus szerént, a' mit megigire.

500 Erthetitek innen mennyi mestersége,
Vagyon Fatulának sok őrdöngössége,
Hogy még az őrdög is nem érhet ővéle,
Tellyes álnoksággal majd minden lépése.

Valaki hát ettől nem akar csalatni,
Inkább őrdögtől Aszontól kel félni,
Azért sok példákot nem kell előhozni,
Tud erről Cyrillus biztosságot tenni.

SCENA SEXTA

(Comparet Syllus cum cognatis.)

SYLLUS

505 Kedves rokonságim, kik világra jöttünk,
Hideget meleget mind edgyütt szenvedtünk,
Atyánk hiveségének már végire mentünk,
Sok koplalás mint alig el nem veszünk.

510 Mert sok esztendőig a' tőmleczebe tarta,
Nagy fenyték alatt sokáig rongála,
De az ifuság ezeket meg unnya,
Ha gyakorta nem szól kegyes musikája.

515 Azért látom, itten tizenketten vagyunk,
Hat fiú, s hat leány, mind élni akarunk,
De az élésmagra mi módon kaphatunk,
Ha kereskedésre minnyájon nem állunk?

520 Tizenkét korcsomát mindgyárt fel állissunk,
Czögéres házakot e mellé fogadgyunk,
De a' mellet mi is jó példát mutassunk,
Tánczból, musikából hogy ki ne maradjgyunk.

Mert ugy leszen nekünk bőveb gazdagságunk,
Ha a' vigaságban végig meg maradunk,
Igy a' bor italra torkokot inditunk,
Rővid idő mulva nagy kéncset várhatunk.

525 Utollyára tehát, most tarcsunk tanácsot,
Kiki kőzülletek adgyon helyyes voksot,
Félre tégyen itten bal gondolatokat,
Miképpen élhessen, keressen módokat.

PERANUS

530 Korcsoma, meg vallom, jó kereskedésre,
De miből állittyuk eszt a' mező szélyre,
Annyi szőlő hegyünk nincsen bor szűretre,
Két ezer vidernél elig megyen többre.

535 Hanem aszt jovallom, mennyünk udvarokba,
Emeltetünk ottan szép praefectusságra,
A' hugáink pedig mennek farajságra,
Igy már jövőendőbe jutunk uraságra.

ANTENOR

540 Helybe hagyom neked okoskodásodat,
Az után nyerhetünk Uri méltóságot,
Hogy ha ki tanálunk minden ravaszágot,
Gyűjthetünk magunknak mi feles jószágot.

Mert ott, ha nem csordul, legaláb csak cseppen,
És gyakorta leszen tanácsunk törvényben,
Az igazak perit nyomjuk el mindenben,
Ugy a'mű erszényünk nem marad üressen.

545 A mellé lovakot, ugy itilem, szedgyünk,
Azokból jó futó paripát nevellyünk,
Naponként világon ugy el hiresedünk,
Hogy az után senkit ingyen sem sűveglünk.

550 Az árrából pedig hugaink ruhádzuk,
Ha szerencse szolgál, őket férhez adgyuk,
Ők is ügyekeznek a' mellett, jól tudgyuk,
Leg aláb méh serből kereskednek, láttyuk.

ASCANIUS

Igen dicsiretes a' tú beszedetek,
Hellyesnek is láczik cselekedetetek,
555 Magam is ügyekszem, csak meg ne vessetek,
Atyafiuságból ki ne rekeszszetek.

Szószerék bányát jó lesz árendába venni,
Ezen helységekben azzal kereskedni,
Hatvan, hetven nyólczvan szekerest fogadni,
560 Minden városokra felesen osztani.

DIDO

Hát az örökséget már így el veszszeszűk,
Kin fundamentumot vethetnénk, míg élünk,
A' nélkül, hidgyétek, fővényen építünk,
Mert nem tudgya senki a' mű eredetünk.
565 Egy szivel lélekkel tehát azon légyünk,
Minden örökséget ma tölle ki kérjünk,
Atyai, s Anyai jószágot keressünk,
Ezüst pohárokkal mindent számba végyünk.

Mert az mű Ipánkról sok ezüst maradott,
570 Hat aranyas csutár, és nyólcz hám hagyatott,
De a' mű kezünkbe ebből nem akadott,
Hanem szegény fejünk kamarába kotlott.

SPINTHARUS

Keserves állapot, mit hallok tölletek,
Irigységnek tőre bé folyta szivetek,
575 Kedves Atyánk ellen támadott lelketek,
Mondgyátok meg kérlek, hova lett eszetek?

SYLLUS

Judás van közöttünk, vesziteke észre?
A' mái tanácsunk nem lesz szerencsénk.

PERANUS

580 Hát te fene fészek, eze a' böcsüllet?
Hogy ellenünk emeld goromba nyelvedett,
Vágjátok négy felé gonosz Istentelent
Ne szenvedgyűk kőszűnk eszt az élnetlent.

SPINTHARUS

585 Atyádot s Anyádot, parancsollya Isten,
Tisztellyed, s böcsüllyed, hogy hosszas életben,
Maradhass mindenkor az ő kegyelmében,
Tehát mit fenyegetsz engem oly kegyetlen?

(Spinthara amplectitur Spintharum et ait.)

590 Én is melléd állok, kedves rokonságom,
Mert Szent Pál szavait, ha jól meg fontolom,
Engedelmességet parancsol, meg vallom,
A' mű szüleinkhez, aszt nyilván jól tudom.

Azért megváltónknak engedelmességit,
Kereszthaláláig való csendességit,
Az örök Atyához egész szeretetit,
Kővessűk mindenben kegyesen nyomdokit.

595 És öreg Atyánkot mindenkor szeressűk,
A'mű bűneinkért mellyűnköt meg verjűk,
Mert nagy boszuságra őtöt ingerlettűk,
Annyi dajkálásért gonoszszaal fizettűnk.

SYLLUS

600 Láczik Istentelen, hogy tú ikrek vattok,
Mű szegény fejűnkre gyalázatot hosztok,
Egyenlő mind ketten gonosz szándékotok,
Hogy régen kőzűllűnk el nem pusztultatok.

605 Azért már Hugaim, adgyatok tanácsot,
És itillyétek meg minden gonoszságot,
Itt félre tegyétek az irgalmasságot,
Nem érdemlik asztot, kiket őrdőg fajzott.

SYLLA

610 Csudálkozom rajtad, hogy annyit győtrődől,
Ily ros sz gyermekekkel keménnyen vesződől.
Nem tudod e te aszt, haza törvényéből,
Hogy tőmleczbe verik, kik távoznak vértől.

Azért aszt jóvallom, hogy szoros békóba,
Vitézeket rendely, had vigyék fogságba,
Ne had itt sokáig őtöt szabadságba,
Mert nagyob zurzavar jó Atyafiságba.

PERANA

615 Ne szenvedgy sokáig, én is arra kérlek,
Mert igazság ellen ők velünk perelnek,
Minden örökséget ma töllünk el nyernek,
Ha a' vén bolondhoz innen viszzatérnek.

620 Azután nézhessük az űres kamarát,
A' négy szegű háznak hoszszu gerendáját,
Nem tudom, hogy miből csinálhatunk gunyát,
És szándékunk szerént állítunk korcsomát.

ANTENORA

625 Hiszem, nálunk nélkül soha meg nem élnek,
Mégis boszusággal minket ők illetnek,
Hogy ne fájna lelkünk, mivel sértegetnek,
És csavargásokkal éppen meg emésztnek.

630 Azért veszsző elé, illik, huzassanak
Tömleczben minden nap meg kinoztassanak,
Aszt sem bánom soha, ha meg nyusztatnak
Bőrőkben szalmával jól megnyomattatnak.

ASCANIA

635 Ha kívánnjuk okát, hallyuk valóságát,
Ezen zurzavarnak szép világosságát,
Ketten sinatoltak, hogy Attyok jószágát
Fel vernék hirtelen a' pénzes ládáját.

635 Mivel azért mi is tizenketten vagyunk,
Tizenkét esztendő tőmléczet is adgyunk,
Nagyob testvérünkkel ebben mind meg allyunk,
Külőmben szerencse nem forog jól nálunk.

DIDA

640 Utolsó tanácsom már mi légyen nékem,
A' tőmléc oldalát tővissel megszegzem,
Hogy éjjel, és nappal ne légyen kegyelem,
Hanem veszedelmes nagy testi győtrelem.

Hogy eszekbe légyen, mi légyen vér ellen,
Éles fegyvert venni szép gyülekezetben,
645 Nyelveket meg fogják, tudom, mindenkben,
Ha kása égeti szájakat tőmleczen.

SYLLUS

Utollyára tehát mégis kénszerítlek,
Mondgyátok meg nekünk, miben jár eszetek,
Mert tanácsunk szerint, ha vissza eredtek,
650 Tűzes kemenczébe mind a' ketten vetlek.

(Spintharus cum Spinthara genua flectit, junctis manibus dicit Spinthara.)

SPINTHARA

Alázatossággal hozzátok járulunk,
És lábaitokhoz mind ketten borulunk,
Ne fenyegetek, mert itt elájulunk,
Gyenge természetbe éppen el lankadunk.

655 Kérlek Ábel vére jusson eszetekbe,
A' mellett Cainnak rosz cselekedete,
Atya fia ellen fel támadtt fegyvere,
Utat nyitot néki az örök veszélyre.¹²

660 Bocsástatok el hát az öreg atyánkhöz,
Hogy szegény lelketek örök kárhozathoz,
Ne jusson valaha pokolnak partyához,
Kétségbeesésnek szörnyű mivoltához.

(Hic Syllus quasi trucidat Sphintharum cum Spinthara.)

Mit cathecizálsz itt, te nyomoru féreg,
Mert a' te beszéded, elhid, merő méreg.

PERANUS

665 Caint emlegeti, aszt ő is jól tette,
Hogy Abel testvérét fegyverével ölte,
Mert az ő szavait kevély megvetette,
A' parancsolatot éppen nem ismérte.

670 Haszontalan tehát Caint allegálod,
Mert jól cselekedett, magad is megvallod.

¹² vészelyre [Emendáltuk.]

SYLLUS

Azért szolgál mindgyárt őtöt puska porral,
Szaporán vettesd fel egy huszszu kanottal,
Azután tőmleczben vid el tőb szolgákal,
A' mint elvégeztük hoszszas tanácsunkkal.

SERVUS

675 Készen vagyunk Uram parancsolatodra,
Költöttem hat tallert már a' puska porra.

(Hic applicat ignem pulveri pyritae.)

SPINTHARUS

Hugom, ne engedgyük, hogy setét tőmleczbe,
Minket elvigyenek oly veszedelemben,
Hanem inkább vélek légyünk vig örőmbe,
680 Ne szenvedgyünk többet, most álljunk közikbe.

SPINTHARA

Hiszem régen, hogy én tőlled asztot várom,
Ha megőregedem, egész szolgálatom
Légyen az Istené, asztot én nem bánom,
Csak megszabaduljak, meg már nem álhatom.

SYLLUS

685 Tehát rokonságim, egy pár tánczot járjunk,
Mert már aszt meg nyertük a' mit régen vártunk.

(Fit saltus. Clauditur scena.)

SCENA SEPTIMA

(Comparent filii cum parente, petentes hereditatem.)

SYLLUS

Hogy az örökséget ma tőlled ki végyük,
Mi nap tanacsunkban asztot elvégeztük,
Tudgyuk, törvény szerént mű is részesülünk
690 Minden javaidban, mert edgyűt gyűjtöttük.

CYRILLUS

Ki látni akarja a' fiak jóságát,
Attyokhoz mutatott egész szolgálattát,
Engem most szemléllyen, mindenek példáját,
A' ki fel neveltem istennek ostorat.

695 Imé, fel állíték tizenkét magzatot,
Melyekből én hozzám igaz nem akadott,
Sirás miatt szemem éppen kiapadott,
Keserves szívemnek kinnya égbe hatott.

700 Az örök Istennek ökönt adtam vala,
Tartottam mindenkor hoszszas imádságba,
De imé, meg csala ma egy öreg kofa,
Gyermekemet vivé kárhozat uttyára.

705 Mert öregségembe nékem nem szólgálnak,
Ha nem kész jószágot most nálam vadásznak,
De fen van az isten, a' ki gonoszságnak,
Ellene áll, tudom, haládatlanságnak.

SYLLUS

710 Ne beszely más felé, mert praedikatio,
Nem illet tégedet az exhortaczio,
Hanem ránk szállyon mindgyárt possessio,
Mert ma via facti lészen divisio.

Mivel azért tehat mind egyútt kerestűk
Kesedelem nélkül, ad ki, azon kérűnk!

CYRILLUS

Bárcsak aszt mondanád, hogy edgyűt meg ettűk,
Mert a' contra jura hogy edgyűt kerestűk.

SYLLUS

715 Ha nem kerestűk is, tudod, örökösűnk,
Ebből ki nem vethecz, mert holtig üldözűnk.

CYRILLUS

Ne fusson a' hasad, mert majd meg próbálom,
Hogy egy fillért sem kapsz jószágomból, tudom.

SYLLUS

720 De melyik arbiter itilheti velem,
Hogy az örökségből a' többivel engem
Kivess oly hirtelen, mivel az én testem,
Véredből származott világi szépségem.

725 Talám az akadott ugy fel az orrodra,
Hogy nem sűlűnk fűlűnk többé kamarádba,
Soha meg nem éred, hogy én rothadásra
Ifiuságom adgyam, oly kemény rabságra.

CYRILLUS

Ha tested nem adod oly kemény rabságra,
Nem tészed nyergedet jobbik paripámra,
A' mellett pediglen Atyád jovaira,
Kezed ki nem nyitod pénz olvasására.

SYLLUS (*trudit parentem, dicens*)

730 Eredgy, túzes atta ország kóborlója,
Fiakot emesztő hamisság oszlopa,
Kitekerem nyakad, és megyek dólgomra,
Puskapor vessen fel, mert vagy gonosz atya!

PERANUS (*coadjutor Sylli dicit*)

735 Nem bánom, öllyűk meg eszt az istentelent,
Mivel szandékunkban mindenkor tett ellent.

CYRILLUS (*vocat defensorem*)

Jertek, ne hadgyatok, mert latrok kezébe
Estem, fiaimnak most kelepczékbe!

PROCURATOR (*accedit*)

Jó napot barátim, itten mit csináltok,
Hogy ily zenebonát fejűnkre hoztatok?

SYLLUS

740 Jóságot keresűnk, ha bánod, tégy rólla,
Mert a' minket illet, ki ki aszt meg vallya.

PROCURATOR

Tudom, hogy a' Törvény sohult nem tanította,
Tehát miért mondod: ki ki aszt meg vallya?

(Hic Syllus citat pro se textus decreti civilis, quod succedat in hereditate.)

SYLLUS

745 Nézd a' Novellának 18-ad részét,
Az az uj törvénynek szép fontos szavait,
Ez az örökségből ki nem rekeszt senkit,
Hanem a' fiaknak szép portiót állit.

(Hic offertur liber juridicus et ostenditur textus juris procuratori.)

Ihol a' Decretum, olvasd meg eszt velem:

750 Quattuor aut infra dant natis jura trientem,
Semmi sem vero dant natis quinque v. ultra.

PROCURATOR

Érettem perorálsz, meny a' más textusra,
Mert ott ultra s infra semmit sem kapsz abba,
Aszt térszi, im látod, miért vagy hát goromba?

SYLLUS

755 Ha Deákul kezded, én is tudok ahoz,
Mert tegnap is vóltam közél iskolához,
Argumento legis quidam 132 világoson vagon;
Parens curare debet, ut filium haeredem instituat
alioquin si cum silentio praeterit inutilis filio erit.

PROCURATOR

Indebiti mondod, mert ex haeredem, nem pedig haeredem.

SYLLUS

760 Distinguo ex haeredem si filij probabuntur ingrati, concedo
secus nego.

PROCURATOR

At vos estis ingrati.

SYLLUS

Protestor solemniter, quod simus ingrati.

PROCURATOR

765 A novella szerént tizén négy okai
Vadnak a' fiaknak annyi büntetési,
Kiknek szeretetek nem lészen atyai,
Hanem vérengező gonosz skorpioi.

(Hic tenet librum manibus.)

Hát haza törvényit így kell porba rugni,
A' melynek tenorat lehet itt olvasni:

770 Bis septem ex causis exhaeres filius esto, si patrem
feriat, vel maledicat ei criminis accuset vel paret insidias.
At qui feriebatis et maledicebatis dum violentas
Manus vestras in Patrem iniecistis, ergo exhaeredes estis.

775 Hogy magyarul is meg mondgyam, hozzátok szóllok,
gonosz fiak és leányok, a' kik atyátokot
meg nem becsúllitek, mert Istennek kemény
büntetésit el nem kerülitek,
a' mellett pedig Atyátoknak örökössiből
törvény szerint kirekesztettek.

SYLLUS

780 Erre meg felelnék, de mostan el hagyom,
Apellatióban léssen az én dolgom.

PROCURATOR

785 Heába apellálsz, mert itt a' vármegye,
Látván gonoszságod, igen meg rettene,
Bizonyrágot nálam esküvéssel tőve,
Hogy világ láttára hamisságod jőne.

Mert te a jószágból részedet kivetted,
Midőn Atyád ellen kezedet emeltd.

(Hic accedit Syllus procuratorem, dicens:)

SYLLUS¹³

790 Látom jól fizetett a' vén Após néked,
Azért ha meg gyóntál, vagyon jó szerencséd,
Mert fejeddel jádzom, ne lássam személlyed,
Ne gyűllyőn már többé hamis kereseted.

(Hic alloquitur fratres suos.)

795 Azért jó őcséim mennyűnk tolyvajságra,
legelsőbben pedig a' vén dög házára,
Via facti légyen, mert oda a' causa,
Másként, ha nem lehet, vigyűk a' halálra.

PERANUS

Igen is, ugy légyen, széllal nem élhetűnk,
Igy csak tiszta borral, tudod, nem lehetűnk,
A' korcsoma mellé kenyeret keressűnk.

(Clauditur scena.)

(Cantus continuat.)

¹³ [A szerepnevet értelemsszerűen pótoltdk.]

800 Késértetbe esék az öreg Cyrillus,
Fiait bocsátá világra, mint kóldus,
Meg verék ma szüléjeket,
Vér szerént való fejeket,
Viperak fajzati.

805 A perlekedéssel jószágot keresnek,
Kegyess attyok ellen fegyerbe öltöztek,
Káromóllyák nagy szitokkal,
És illetik boszusággal
Viperák fajzati.

810 Akitől életet vettek, aszt kergetik,
Haragos szemekkel gyakorta tekintik,
Mert az Isten szeretetit,
Meg vetik parancsolatit,
Viperák fajzati.

815 Tékozló fiunak ezek testvérei,
És test szerént élő gonosz követői,
Már egyházban nem lakhatnak,
Zenebonát inditanak,
Viperák fajzati.

820 A más féle rendek éczakán ki járnak,
Attyok akarattya ellen kóborolnak,
Veress zsóltárt énekelnek,
Kisdedeket így vesztenek,
Viperak fajzati.

825 Itt a' viperákon a' tunya atyákat,
És a' fajzatokon gonosz magzatokat,
Ércsetek, mert Szent Máténál,
Meg van Evangelistánál,
Viperák fajzati.

830 Azért jámbor atyák, ma meg tanólljátok,
Tű magzatitokat jóra oktassátok,
Mert az mely fa jó gyümölcsöt
Nem hoz, hanem rossz vad szóllót
A' kivágattatik,
És tűzre vettetik,
835 Viperák fajzati.

(Clauditur scena.)

SCENA OCTAVA

(Hic in lecto jacentem Patrem Spoliant Filijae ac filii, habentem penes se cistas et alia reticula. Syllus incitat alios dicens.)

SYLLUS

Torkunkot meg mettzó Atyánk most el alutt,
Mert az álom borból egész nap mind ivutt,
A' részegség miat, tudom, el is ájult,
De a'ládájához Törvény után nem nyúlt.

840 Azért kik itt vagyunk, mind reá rohannyunk,
De a' Pitvarában igen óva járjunk,¹⁴
Minden pénzes ládat, hogy könnyebben kapjunk,
Hugainkal edgyút, ugyan jól vigyázzunk!

845 Jertek hát utánnam, mennyűnk a' kapura,
A' mit kapunk, mindent rakjunk a' vállunkra.

(Hic Syllus cum puellis ingreditur cubiculum patris, ipse cistam, Peranus arma, Antenor vestimenta etc., Sylla pulvinar, Perana colum etc. surripiunt.)

SERVUS *(excitat Cyrillum)*

Kelj fel uram hamar, tolvaj volt házunknál,
Látom, itt nem maradt egyéb az alomnál.

(Cyrillus stertit in Lecto et obdormit, Servus modicum pausat, tandem trudit dicens)

Kely fel, kérlek, kely fel, mert oda a' láda.
Fegyveresen Syllus tégedet meg foszta!

CYRILLUS *(querit conqueriturque)*

850 Hát mi dolog fiam, hogy ily kiáltással,
Álmomból fel költesz engem hamarsággal?

SERVUS

Ha nem hiszed, tekincs a' pénzes ládára,
Mert én nem hazudok néked most róvásra.

¹⁴ ova [Emendáltuk.]

CYRILLUS

855 Hát miért nem vigyáztál a' háznál goromba,
Hogy engem juttattál utolsó romlásra?

SERVUS

Hát te miért aluszol immár vénségedre?
Hiszen tudod, Syllus van veszedelmedre!

CYRILLUS

860 Syllust emlegeted, hát ha Servus dolga,
Könnyen megis hiszem, mert az iskolába,
Szurkos volt a' körmöd a' minor párvába,
Azért lélek Ura, ad elé pénzemet,
Mert birák kezébe adlak ma tégedet!

SERVUS

865 En nem cselekedtem, mondom igassággal,
Azért meg nem éred fejér szakálladdal,
Hogy engemet rongaly birák korbácsával!

CYRILLUS

Hát már számár gyermek, így felelsz te nékem?
Meg rontom a' tested, és őszve metélem,
Az után szemetre mint dögöt kivetem.

(Hic Cyrillus dedolat servum.)

SERVUS

Vae, vae Domine Parens vere non furavi!

(Clauditur scena.)

SCENA NONA

KRISTUS *(comparet.)*

870 Atyám akarattya, hogy én e világra,
Mennyekből másodszor le szálljak kinokra,
Meg számlálhatatlan ostorozásokra,
Hogy a' bűnös embert vigyem boldogságra.

875 Azért jőjön hozzám bűnös, ki elesett,
Bűnők őrvényében valaki el vezett,
Itt van az orvosság, annak a' ki nézett,
Lelki nyavallyákkal szivében sértetett.

880 Atyám parancsolta, hogy lelki sebeket,
A' fiakban lévő undok fekélyeket,
Mindenféle gonosz rossz betegségeket,
Világon gyógyítsak meg sebesülteket.

885 Sátán tömleczeben heverő emberért,
Királyi koronám annak mentségiért,
Atyámnak országát szép szabadságáért,
Elhattam világnak drága váltságáért.

Mennyei Angyalok közül le szállottam,
Ékes palotámot foglyokért el hattam,
Mint Pelikány madár véremet ontottam,
Minden adósságát magamra vállaltam.

890 Atyám hatalmából örömet cselekszem,
Én a' meg holtakat elevené tészem,
Setétben járókot fényességre viszem,
Az el fajultakat jó útra vezetem.

895 Aki állattyára az én szavaimot
Halgattya és hiszi parancsolatimot,
És bétellyesíti Szent akaratomot,
Csak a' talállya fel mennyei Atyámot.

900 Aki most én bennem tellyes reménsséggel,
Járul, mint Urához, töredelmességgel,
Ámbár viaskodgyék gonosz ellenséggel,
Csalárdságok között soha nem merül el.

905 A vétek töréből én mindent fel áldok,
Siketeknek hallást hatalmammal adok,
Látást a' vakoknak én ajándékozok,
Sántáknak s bénáknak egészséget nyujtok.

*(Clauditur Scena. Syllus cum fratribus et servo comparet,
remanentibus puellis.)*

SYLLUS

Vallyon mi dolog ez, a' mit most hallátok,
Uj ember támadott közinkbe, látátok.

PERANUS

Talám Moyses jött le a' Syna hegyéről,
Hogy minket meg intsen cselekedetinkről.

ANTENOR

910 Moyses nem lehet, mert ő már régen megholt,
Hiszem az ő teste elragattatott volt.

ASCANIUS

Hát ha János léssen? Ki megölettet,
Haerodiadestől feje vétetet.

DIDO

915 János fel nem támad, többször mint Messias,
Meg szüntek az csodák, aszt mondgya az irás.

SPINTHARUS

Hát ha ragadozó farkas incselkedik,
Üldöző Pál után itten leselkedik?¹⁵

DIDO

Hiszem, Antikristus vólna ragadozó,
De még nem születet, aszt mondgya hirhozó.

SYLLUS

920 Ha ezek így vannak, még mű nem félhetünk,
Most a' büntetéstől mind bátrók lehetünk,
De hugainkkal is ebben edgyet értsünk,
Ki tudgya, ha többet mondanak előttünk?

(Hic servus mittitur post puellas.)

SYLLUS

925 Meny el azért szolgál, híd el hugainkot,
Edgyütt igazissuk vélek mű bajunkot.

SERVUS

Hivségemet hozzád tartom, uram fia,
Parancsolatodba nem lesz semmi hiba.

(Servus vocat puellas.)

SERVUS

Tű kedves bátyátok, Syllus parancsollya,
Hogy mindgyárt jőjjetek, van veletek dólga!

(Servus reversus cum puellis dicit.)

¹⁵ i<tte>n [Javítgatva.]

930 Parancsolatodra eljőttek rokonid,
Már haton itt vadnak gyenge testvéreid.

SYLLUS

Im, kedves hugaim, egy új hirt mondanék,
Ha a' ti szivetek meg nem háborodnék.

SYLLA

935 Ha jóvunkra vagyon, mond meg, azon kérünk,
Mert már rettegetől el epedt mű szívünk.

SYLLUS

Egy ember támadot a' mű országunkba,
De mi szándékba van, aszt senki sem tudgya.

SYLLA

940 Ha Syllanak hisztek, igen is jól tudgya,
Mert az egyik várást a' majd fel fordította,
És a' föld népeit meg botrankosztatta,
Mert Kristusnak magát alattomba mondgya.

Ihol, kis Perana ebben bizonyságom,
Ha nem hisztek nékem, hazudgyak, nem bánom.

PERANA

945 Hiszem a' kölcs lyukon benézek atyánkhoz,
Sintén olyan ember üle asztalához,
Ketten sinatoltak, és fogtak tanácshoz,
Mi módon jussanak mű elfogásunkhoz.

ANTENORA

A piac szeren is sokan emlegetik,
Hogy hamis proféta, mindenütt hirdetik.

ASCANIA

950 A nép, s törvény ellen tanit mindeneket,
Már megferteztette kedves életünköt.

DIDA

Aszt kiki úgy tartya, hogy őrdőge vagyon,
Mert csudákat téssen sokszor az utczákon.

SPINTHARA

955 A vég koronázza a' cselekedetet,
Fogjuk el, ha lehet, aszt a' gonosz ebet.

SYLLUS

Edgyik nyomoruság másikat követi,
És mind csatornából a' vizek folynak ki,
Ugy látom, most reánk gonoszak fuláki,
Jőnek, s ostromolnak hazugok nyelvei.

960 Azért a' mint egyszer magunkba rendeltük,
A' konczot mű másnak soha ne engedgyük,
Hanem az ámitót mindaddig üldözzük,
Valameddig őtöt kezűnkre kerittyük.

965 Mennyűnk el tehát most, s addig tudokozzuk,
A középm utczában meddig fel találjuk.

(Clauditur scena.)

SCENA DECIMA

(Comparet Christus cum filiis iniquis.)

SYLLUS

Vagyon jó szeréncsénk, hogy szembe szállottunk,
Minap az utczákon mi téged vigyáztunk,
Mond meg bizonyára, mind addig el várunk,
Micsoda ember vagy, mert mind fel indultunk.

KRISTUS

970 Én vagyok világnak szép világossága,
Setétségben nem jár, a' ki szavam hallya,
Hanem részes léssen örök bődögségbe,
Mennyei atyámnak kedves udvarába.

SYLLUS

975 Ebbe magad felől tész most bizonytságot,
De abban heába váslatod szájadot,
Mert meg vakítottad a' szép igasságot,
Színes hazugsággal ajánlod magadot.

KRISTUS

980 Ha én bizonytságot tészek is magamról,
Mindeneket szóllok istenes okokból,
Az én Szent Atyámnak vettem szavaiból,
És itelek mindent most akarattýából.

De tű testi képpen itiltek engemet,
Szivetekben látok rút halálos mérget,
Atyámnak nem adtok semmi dicsiretet,
985 Hanem fajtalanul tesztek itiletet.

TURBA

Hol van a' te atyád, tanics meg hát *arra*!¹⁶

KRISTUS

Sem engem nem tudtok, sem pedig atyámat,
Mert megvetettétek minden malasztimot,
Magatoknak hadlak, kezdem utaimot,
990 Folytatom más helyen Szent tanításomat.

Tudom, hogy kerestek, de fel nem találtok,
A' tű bűnőtkben minnyájon meg haltok,
A' hová én megyek, tű oda nem juttok,
Mert az bűn zsöldgyában, látom, meg maradtok.

TURBA

995 Te ki vagy hát, mond meg szaporán aszt nékűnk,
Mert csalárdság után keresztre feszítűnk!

KRISTUS

Mikor a' keresztre az embernek fiát,
Huzzátok istennek ű kedves magzattyát,
Akkor űsméritek népnek szabadságát,
1000 Midőn meg láttjátok a' Templom kárpittyát.

TURBA

Abraham magva vagyunk es soha senkinek
nem szolgáltunk, mi képen mondod te,
hog्य szabadok leszűnk?

KRISTUS

1005 Tudom, hogy Abraham fiai nem vattok,
De engem megőlni kerestek, s vádoltok,
Mert az én beszédem nem fér már reatok,
Mivel atyátoknak nyomdokát járjátok.

TURBA

A mi atyánk Abraham, hat mi kőződ velűnk?

¹⁶ *arra* [Emendáltuk.]

KRISTUS

1010 Ha az Abrahamnak fiai volnátok,
Az őszénte életet bizony kívánnátok,
Csak igasságért rám nem rohannátok,
Hanem tanításom mind meg tartanátok.

1015 De mivel már tőlle mind el fajultatok,
Meg ölni engemet gonoszul akartok,
Ábrahám szavait tú félre rugtátok,
Hogy mongyátok tehát, Ábrahám atyátok?

TURBA

Mi paráznaságból nem születtünk,
egy atyánk vagyon, az Isten, a kitől függünk.

KRISTUS

1020 Ha az Isten volna örökös atyátok,
Szeretnétek engem, mert én tőlle vagyok,
De tú az ördögnek mind fiai vattok,
Nyomdokit követvén nincsen igasságtok.

1025 Az ördög gyilkos volt eleitől fogva,
Ez az igasságba meg nem állot soha,
Hazugságot szollott mindenút jártába,
Lelekeket meg fojtot s vitte a pokolba.

1030 Már hazug ördög és hazugságnak atyja,
Kit tú most követtek, taszit kárhozatra,
Gyilkos kezeteket veti a bekoba,
Kevély sziveteket egy égő katlanba.

Hát ki fed már éngem, bűnről közülletek,
Hogy én igasságot mondok itten néktek,
Nem magamtól mondom, mert nekem nem hisztek,
Azért mert Istentől nincsen kegyelmetek.

TURBA

1035 Nem de nem szamaritanus vagy te, es ördögöd vagyon neked?

KRISTUS

Ennekem ördögöm nincs, hanem tisztelem
Atyám akaratyát, mindenben keresem,
A ki beszédemet halgatya, szeretem,
Soha halált nem lát, bizony aszt igirem.

SYLLUS

1040 Most űsmertűk aszt meg, hogy űrdogod vagyon,
Mert Abrahám megholt, tgyuk aszt minyájon,
Nem voltál te soha elól mű atyánkon,
Miért nagyod hát magad oly gyalazatoson?

KRISTUS

1045 Az én dicsősegem semmi előttetek,
Vaygon más menyekben, kitől dicsiretek
Származnak, atyámtol igaz tiszteletek,
Kit soha Istennek tű nem esmértetek.

1050 En pedig űsmérem, azt sokan tudgyátok,
Atyámnak vallottam, régen hallottátok,
Ha ez így nem volna, méltán czáfolnátok,
S hazug ember vólnék, hasonló hozzátok.

1055 Abraham is nagyon űrvendezett rajta,
Midőn én napomot vigaságal látta,
Hozsas imadságát mindenkor folytatta,
Lymbus tőmleczében jóvetelem várta.

TURBA

Még nincs ötven esztendő, és Abrahámot láttad?

KRISTUS

1060 Bizony, bizony mondom, hogy minek előtte,
Abrahám születnék, és világra jőne,
Vólt én hatalmamnak régen eredete,
Már dűhősségteknek légyen egyszer vége.

(Hic Syllus incipit resilire. Syllus cum Turba arripit lapides, et projicit in Christum.)

Ragadgyatok követ, és verjétek agyon,
Mert megpirongata az átkozott nagyon,
Az ő gonosz nyelve rajtunk ne maradgyon,
Hanem hogy el fogjuk, szándékunk ott járjon!

SCENA UNDECIMA

KRISTUS (*comparet solus*)

- 1065 Egyetlenegy fia én az Ur istennek,
És Szent Teremtője vagyok mindeneknek,
Meny föld és a Pokol engemet rettegnek,
A' tenger vizei engedelmeskednek.
- 1070 Noha mindenható én magamba vólnék,
Mind az által égből a' földre lejővék,
És emberi testet magamra fel vővék,
A' bűnős embernek, hogy váltsága lennék.
- 1075 Én pediglen, itten már nem bőcsültetem,
Mindenektől mintegy bolond, megvettetem,
Mély gyalázatokkal sokszor üldőztetem,
Halálra éltemben gyakran kerestetem.
- 1080 Nem de nem eleget én predikállottám,
Kedves szolgálóimmal intettem, s szóllottam,
Sok szép malasztimat szüntelen osztottam,
Az én Angyalimmal jóra tanítottam.
- De csak hólnap, hólnap minden jobbulások,
Volt nékik sanyaru paenitentiájok,
Hogy lett vólna pedig néha néha dolgok,
Ha aszt nésztem vólna, mi az igasságok.
- 1085 En sok jóvóltomnak micsoda haszna volt
Tizenkét magzatban ma nyilván meg látczott,
A' kik meg vetettek lelki orvosságot,
És földig le verték ő kedves attyukot.
- 1090 Hol a' parancsolat: Atyádot, s Anyádot,
Tisztellyed, bőcsűlyed a' te gyámolodot;
Szólgálattal tiszteld minden rokonyodott,
Nékiek bé mutasd vig szolgálatodot.
- 1095 Ha az ellensége őtőt verte volna,
Illy gyalázattyáért semmit sem szóllana,
De mivel magzati fegyvert fogtak rea,
Nehezen szenved, minden aszt mondhattya.

1100 Azert irgalmasság, hogy lehet ma nálam,
Miként gonoszakot büntetetlen hadgyam,
És boszúságomat továbbra halaszszam,
Jóllehet már sokszor keresztre huzattam.

(Hic prodeunt Syllus, Peranus et reliqui Filij inter scenas latitantes et capiunt Christum.)

TURBA

Üdvözlégy jó Pásztor, Világnak Kristussa,¹⁷
Kezünkben vagy immár, ország hódítója!

KRISTUS

Barátim, mi dolog, hogy így ragadoztok,
Mint ártatlan báránt, engem úgy hurczulltok?

SYLLUS

1105 Kótelekkel őtöt jól meg kötőzzétek,
Korbácscsal, botokkal, erőssen verjétek,
Innen hamarsággal őtöt el vigyétek,
Mert jó barátitól nem lesztek it mentek.

KRISTUS

Hát kedves barátim ugyan kit kerestek?

TURBA

1110 A fictitius Jesust!
*(Syllus et fratribus et Christo incipit regredi circulum faciendo.)*¹⁸

SYLLUS

Orvendgyetek velem, hogy kezünkbe akadt,
Mert ő ravassága pokolig béhatott.

TURBA

Há, há, há, há, há!

PERANUS

1115 Űssed az oldalát, had hullyon a' husa,
Szegények költségin nágyot nőtt a' hája.

KRISTUS

Ugyan kit kerestek? Még is kénszeritlek!

¹⁷ <Xt> Világnak

¹⁸ circulum faciendo [Aláhúзва.]

TURBA

A Fictius Jesust, meg mondók már egyszer!

KRISTUS

Meg mondtam már egyszer, hogy én vagyok,
Tű érettetek jöttem, hogy lelketeket üdvözítsem.

ANTENOR

1120 Üssed, hiszem egyszer el jött Üdvözítőnk,
Proféta szavára nincsen többször üdönk.

ASCANIUS

Vágj rá, ecsém Dido, két águ korbácscsal,
Had pengjen az háta nagyra vagyódással.

DIDO

1125 Igy kell annak tenni a' ki a' fiakot,
Üldőzi, s vadászsa a' szép ifiakot.

SPINTHARUS

Netásd el a' szájad, hanem járj utána,
Az ő jámborságát huzzuk most rámára.

*(Clauditur scena.)*¹⁹

SCENA DUODECIMA²⁰

*(Christus ducitur ex ultima clausura ad Judicem Spiritus Defensorem Christi
et coronatur portans crucem.)*²¹

SYLLUS

1130 Eredgy, mert koronát mű fejedbe tészünk,
És, hogy ki ne essék, most fejedhez verjük,
Nagyob böcsülleted ugy leszen mű kősztünk,
A' nép is ugy imád tégedet mi velünk.

PERANUS

Mivel királyunknak merte magát tenni,
És nagy főhajtással kell őtöt imádni

(Pendente pileo ex ore genu flectens dicit: va, va!)

¹⁹ [A sor aláhúzva.]

²⁰ [A sor aláhúzva.]

²¹ [A szerzői utasítás második fele aláhúzva.]

ANTENOR

1135 Profetáld meg nekünk, ki csapott tégedet,
Az után meg hiszszük a' te beszédedet!

(Spuit ad faciem Christi dicens: va va!)

ASCANIUS (*Offert arundinem.*)

Fogod a' nád szálat, mert a' téged illet,
A szomszéd piaczon én nem kaptam szebbet!

DIDO

Szorisd meg a' karját, mert csak lógólag áll,
Ha aszt el szalasztjuk, ma nem leszen halál.

SPINTHARUS

1140 Vigyúk a' biróhoz, had itillye őtöt,
Mert ez alattomban münköt mind üldözőt.

*(Hic videns Judex spiritus opprobrium Christi, dicit Turbae
comparenti, sedens in prima clausura.)*

JUDEX SPIRITUS

1145 Azzal a' férfival vallyon mit akartok,
Hogy oly kegyetlenül őtöt hurczollyátok,
És kimilletlenül itten rongálljátok,
Mi vádolást hoztok ellene? Mondgyátok!

TURBA

Tud meg aszt jó Urunk, ha ez gonosz tévő,
Nem lett volna kősztünk a' nép hitegető,
itilette, el híd, nem volna illendő.

JUDEX SPIRITUS

Hát te vagy a' Zsidók királlya?

KRISTUS

1150 Magadtól mondode, vagy mások mondották,
Effélét irigyül ellenem vallottak.

JUDEX SPIRITUS

Most azért jóvallom, mond meg jó idején,
Mit vétettél nekik szintén az elején.

KRISTUS

Hogy ha én országom innen való volna,

1155 Az én ellenségem mellettem harczolna,²²
Egynéhany millio Angyal kardot vonna,
Kezedbe adatni engemet nem tudna.

JUDEX SPIRITUS

Hát így van a' dolog, tehát király vagy te!

KRISTUS

1160 Azt igazán mondd, mert én király vagyok,
Arra születtettem, tudgyák az Angyalok,
A' Propheták ebben jeles bizonyságok.

JUDEX SPIRITUS

1165 Hivatalom szerint őt megvizsgáltam,
Cselekedetiről meg exemináltam,
De halálra való okot nem találtam,
Szavaiból bizony igaznak vallottam.

SYLLUS

Ne hidgy uram néki, mert ő nem a' Kristus,
Hanem inkább leszen tőkéletlen kóldus.

JUDEX SPIRITUS²³

Ha jó bizonyságot hoztok most ellene,
Hatalmamba leszen egészszén élete.

SYLLUS

1170 Jertek elé hamar, város bizonysági,
Tű már jól tudgyátok, mi ő álnoksági,
Mondgyátok, s szemibe, mert az ámitási
El hottottak látom, minden gonoszsági.

TESTIS PRIMUS (*cum reliquis prodit ex scena prima.*)

1175 Igenis jól tudom, mert a' föld népével,
Magát imádtatá az egész községgel,
Azért megérdemli, hogy őt sietséggel,
Büntessétek mindgyárt ostoba kereszttel.

1180 Mert ő aszt mondotta, hogy ezt a' világot,
Meg fogja itilni, azután sokakat,
Pokolra le taszit, szépen okoskodot
Isteni hatalmat magának állított.

²² <mel>harczolna [Átjavítgatva.]

²³ Judex [Kiegészítettük.]

TESTIS SECUNDUS

Minap is múnálunk aszt hirdeti vala,
Ha számára esik valakinek kutba,
Nem de nem szombat nap, a' kutból kivonnya,
1185 És így törvényünköt e' mindenút rontja.

TESTIS TERTIUS

Ő mondá nem régen, filünk halattyára,
Kinyujtom kezemet Salamon templomára,
És a' kőfalait rontom csudájára,
Ujjabban felrakom asztot harmad napra.
1190 De a' mi legnagyobb, mint meg pirongata,
Uj törvént közinkbe hozni ő akara,
Nem gondollya aszt meg, hogy kerekas fia,
Uraságra vágyik, aszt minden csudállya.

JUDEX SPIRITUS

Nem hallod, mit szólnak ezek te ellened,
1195 És hogy mint dúdolnak, nincs sem mi kegyelmed,
A' bizonyosság szerént meg kel halnod néked,
És magos keresztén mint holtig függened.

Azért kénszeritlek az elő Istenre,
Hogy meg felely nékem azon kérdésemre,
1200 Te vagy Istennek fia, és mi végre
Jöttél országunkba nép kergetésere?

KRISTUS

Te mondád, én vagyok az Istennek fia,
Meg ismérsz már jobban, mikor számadásra
eljövendő lések másodszor világra.

JUDEX SPIRITUS

1205 Én káromkodásnak szavát itilhetem,
De mégis halálra itilni nem merem,
Mert a' bizonyosságban lehet, mint ismérem,
Hibázó itilet, aszt néktek jelentem.

1210 Hiszem 1757-ikben,
Kristus huzattatot keresztre keményen,
Hát egy husról két bőr húzni, hogy lehessen?
Másodszor meg hallyon, tellyes lehetetlen.

TURBA

1215 Atta teremtette! Minnyájon kiáltsuk,
 És ötöt ezerszer a' keresztre vonnyuk!
 Vétkezzünk minden nap, csak ötöt olthassuk,
 Gyalázatos képpen ma meg kénozhassuk.

JUDEX SPIRITUS

 Ne káromkodgyatok, mert fen van az Isten,
 Meg büntet titeket, tudgyátok, keményen.

TURBA

 Menkő, menkő, ezer menkő, légyen Kristus feszítendő!

JUDEX SPIRITUS

1220 Látom, már másodszor keresztre huzzátok,
 Istennek Szent Fiát tú ostorozzátok,
 De ma sententiát töllem ne várjatok,
 Mert ártatlan bárány, tehát nem adhatok.

SYLLUS

1225 Sententiát nem adsz, de meg kősd ujjadon,
 Üstökődnél fogva kivetünk az ajtón,
 Nálunk bíróságot nem viselsz ez uton,
 Meg bëllettek téged a' gonoszak titkon.

JUDEX SPIRITUS

1230 Ki vessetek ámbár ma bíróságomból,
 És halált szenvedgyek tú gónoszságtokból,
 Aszt meg nem éritek, hogy én hamisságból,
 Sententiát mondgyak jó akaratomból.

(Hic Judex retrahit se inter scenas.)

 Mivel azért nékem semmit nem engedtek,
 Magatok dőgével veszszetek, el megyek.

*(Hic non obstante judicis autoritate Christus ducitur rursum
ad crucifigendum a malis filijs.)*

SYLLUS

1235 Ne gondollyunk véle, hanem most vigyúk el,
 Sententia nélkül mindgyárt feszissúk fel!

TURBA

 Igen is, ugy légyen, mert már régen várjuk,
 A' gonoszszal edgyútt meg sibbadt a' lábunk.

(Hic fit processio ad crucifigendum.)

SYLLUS

1240 Jertek hát utánnam a'feszítő helyre,
Ha százan vattok is, mindenek ereje
Az ú hátán legyen, négy szegű fegyvere,
Minden a' kezeit véribe keverje.

*(Hic tympana sonant et Christus pariter flagellatur.²⁴
Peranus prope locum supplicii cessante tympani sono dicit.)*

PERANUS

Pengesd meg a' farát, had mennyen szaporán,
Talám kőszvény vagyon néki lába szárán.

(Antenor mendico vaganti dicit.)

ANTENOR

1245 Jöszte, mit kerengesz, fogd meg edgyik részt,
Látod, hogy nem bírja a'maga keresztit.

MENDICUS

En kóldulni jöttem, nem kereszt emelni,
Mind az által fogom, talám meg fizeti.

(Ascanius expandit manus Christi et dicit.)²⁵

ASCANIUS

Feküdj le barátom, szép pupos ágyadba,
Mert majd fel emelünk a' magos trónusra.

DIDO

1250 Látom jó királyom, igen megfáradtál,
A' szegény válladon nagy keresztet hoztál,
Szükség, hogy kedvedre keveset nyugodgyál,
Eljött az ideje, hogy már itt alugyál.

(Primus faber applicat clavos.)

²⁴ [A mondat aláhúзва a kéziratban.]

²⁵ [A mondat aláhúзва a kéziratban.]

FABER PRIMUS

1255 Ály félre barátom, nem tudsz semmit hozza,
Mi gondod te néked a' kovács munkára?
Visely gondot inkább magad dolgaidra,
Eféle munkákat bizzál a' kovácsra.

SPINTHARUS

Hát a' titulussal semmit nem gondoltak,
Tegyúk a' fejéhez, az után huzzátok.

SYLLUS (*tenens clavum*)²⁶

1260 Hol van a' más kovács, miért, hogy nem siet?
Nem kel itt tátogni, hanem eszt a' szeget,
Verje a' kezibe, s lábába, mint lehet,
Az után ha akar, ő dolgára mehet.

FABER SECUNDUS

1265 Hiszem derék dolog, hogy ide szegezzem,
Ha mondgyák, fejit is a' földhöz leverem,
Hő fogókkal ötöt mind őszve perselem,

1270 Mostan az ideje, hatalmas kezedet,
Terjeszd ki jó formán ékes személlyedet,
Ne enged, keresztre tegyenek tégedet,
És hogy felfeszítsúk gyenge termetedet.

(*Hic elevant Christum.*)²⁷

SYLLUS

Jó vitéz barátim, mind jelen legyetek,
Eszt a'gonosz embert ti felemellyétek,
Legyen vége egyszer, mert nagy ellenségtek,
Veszzen el kőzüllünk, azután éljetek.

(*Clauditur scena.*)

(*Accedunt mali Filii vexantes Christum exaltatum.*)²⁸

²⁶ [Aláhúzva a kéziratban.]

²⁷ [Aláhúzva a kéziratban.]

²⁸ [Aláhúzva a kéziratban.]

SYLLUS

1275 Vá, vá! Üdvözlégy Messias, jó fiak királya,
Izrael népének kegyes alkotója,
Herodes Királynak ujjat vonó társa,
Im felemeltté már a'királyságra.

PERANUS

1280 Ha Isten fia vagy, szály le most, akarom,
Én is hiszek néked, bizonyomra mondom,
Az egész világot te hozzád holditom,
Mért engeded magad? Bizony magam bánom.

KRISTUS

Szomjuhozom!²⁹

ANTENOR

1285 Szegény, hallátoke mint szomjuhozik,
Én örömet adnék, de ha meg részegszik,
Egy csavarát téssen, az után le szőkik,
Csak azért abból ma bizony nem iszik.

KRISTUS

Bétellyesedett.

ASCANIUS

1290 Vallyon mi lehet az, hogy: bé tellyesedett,
Talám mű ellenünk ő gyűjtőt sereget,
Hogy kivonnyák érte az ő fegyvereket,
És egybe vágjanak minnyájon bennünköt.

KRISTUS

Eli, eli, lamma sabaktani! Az az:
Én Istenem, miért hagyál el engem.

DIDO

1295 Nem de nem meg mondám, hogy bizony sereget,
Gyűjteni akar ő, s azért hijja Illyést,
Meg lád, hogy meg tanit a'mű sok boszunkért.

SPINTHARUS

1300 Hadgyuk el most őtöt, had hozza el Illyést,
Én is megharczolok, meg láttyátok, két kész,
Itt levágjon engem, nem látok oly viteszt.

(Clauditur scena.)

²⁹ [Aláhúзва.]

A MŰ ADATAI

A dráma szövege a *Liber exhibens actiones parascevicas* című kéziratos kötet 172–199. oldalán található. A kötet lelőhelye: Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára (jelzete: A VI 7/5275). A kézirat mikrofilmfelvétele megtalálható a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában, jelzete: MTAK Ms II 025.

A szöveget Fülöp Árpád adta ki először *Egy nagypénteki misztérium* címmel (ez volt a legelső, nyomtatásban megjelent csíksomlyói passiójáték), az ungvári gimnázium értesítőjében. (Fülöp 1894, 50–95.) A kiadás nem teljesen betűhív, modernizált szöveget ad, és feloldja a rövidítéseket. A szöveg népszerűsítő, újabb kiadása: *Nap, Hold és csillagok...*, 360–413.; sajtó alá rendezte Pintér Márta Zsuzsanna. Tud róla Bándi (1896, 289.), Fülöp (1897, 27.), Kilián–Pintér–Varga (1992, 57), Pintér (1993, 119.), *Muckenhaupt* (1999, 114.). A darabot újabban elemezte (Medgyesy 2009, 92, 179.). Lehetséges, hogy a passió szövege csonka, ugyanis Spintharus szavaival ér véget, aki hősiködve szembe akar szállni Illés prófétával. Hiányzik a keresztről való levétel és az epilógus is, pedig Kajcsa Joakim előző darabjának végén hosszú Epilógus foglalja össze a darab tanulságát (I. kötetünk 6. sz. drámáját). Az is lehet, hogy ez a befejezetlenség tudatos szerzői dramaturgia következménye, vagy az előző évi prologust illesztették ennek a darabnak a végére is.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Az Egyiptomból való csodálatos megszabadulás példája után az apjuk ellen forduló gyermekek között Absolont, Dávid király pártütő fiát említi a prologus, majd arra inti a nézőket, hogy ma is vannak olyan szülők, akik rosszul nevelik gyermekeiket, s a bűnös ifjak újra és újra keresztre feszítik Jézust.

Scena prima

Cornutus az ószövetségi Tóbiásra hivatkozva arra biztatja Cyrillust, hogy nevelje szabadabban gyermekeit, engedje ki őket a világba. Carbunculus Ciceróra hivatkozva kéri ugyanezt, de Cyrillus elkergeti őket a botjával.

Scena secunda

Megjelenik az ördög, aki Isten angyalának állítja magát, és azt kéri Cyrillustól, hogy ne gyötörje tovább a gyermekeit, mivel Jézus úgyis megváltotta már őket. Cyrillus gyanakszik, ezért jelet kér az égből, hogy valóban Isten küldöttével beszél-e. Az égi jelenés óva inti őt, Mózes első könyve alapján, de az ördög félremagyarázza a hallottakat, saját angyalvoltát bizonyítja vele. Cyrillus már majdnem elfogadja az ördög érveit, de aztán Szent Pálra hivatkozva mégis ellenáll neki. Az ördög végül anyagi javakkal kecsegteti: azt ígéri, hogy ha most kiengedi a gyermekeit Cyrillus, ő fogja állni a hozományukat. Cyrillus ebből megérti, hogy egy hamis sátánnal beszélt, és elzavarja.

Scena tertia

Cyryllus hálát ad Istennek, amiért le tudta győzni a kísértést.

Scena quarta

A megszegyenült ördög egy vénasszonyt kér meg, hogy segítsen neki megrontani Cyryllus tizenkét gyermekét, cserébe minden jószágának a felét ígéri. Fatula rááll az alkura, és Vaferinust kéri meg, hogy pecsételje meg a szövetségüket. Szerződést köt és kezet fog az ördöggel.

Scena quinta

Fatula először is felbérel egy hegedűst, akinek száz forintot ígér egy híján, majd arról beszél a nézőknek, hogy aki nem jár iskolába, annak két nullával kell beérni, mert hamis szerződést kötött. Ezután Cyryllushoz megy, és ingyen elvállalja a gyermekei istenfélő nevelését. Cyryllus örömmel beleegyezik, Fatula azt javasolja, hogy hívjon zenészeket, hogy vígan ünnepelhessenek. Végül azt kéri Cyryllustól, hogy legalább sétálni engedje el a gyermekeit. Cyryllus ki is engedi őket, s ezzel Fatula győzedelmeskedik: ügyesebb volt, mint maga az ördög, s ezzel is azt bizonyítja, hogy az asszonyoktól jobban kell félni, mint az ördögtől.

Scena sexta

Cyryllus hat fia Syllus vezetésével azon tanakodik, hogy mivel keressenek sok pénzt. Többféle tervük is van (kereskedés, kocsmá, bányabérlés), de Dido figyelmezteti őket, hogy kár lenne veszni hagyniuk az örökségüket, kéri ki a jussukat az apjuktól. Spinthara és Spintharus azonban Szent Pálra hivatkozva ellenzik a tervet. A testvérek tömlöcbe vetéssel, tüzes kemencével fenyegetik őket, az ikrek hiába könyörögnek kegyelemért és hiába hivatkoznak Káin testvérgyilkosságára. Végül a szenvedéstől való félelem miatt ők is beállnak a többi testvér közé, és nem ellenzik már az apjuk elleni tervet.

Scena septima

A hat fiú megjelenik Cyryllus előtt és követelik tőle az örökségüket. Amikor Cyryllus ezt megtagadja, kezet emelnek rá, Cyryllus kiabálására megjelenik egy ügyvéd, aki bebizonyítja a polgári törvénykönyv alapján, hogy azok a gyermekek, akik méltatlanok rá, kihagyhatók az örökségből. Miután látják, hogy így nem érhetik el a céljukat, a fiúk elhatározzák, hogy éjjel kifosztják az apjukat, s ha kell, meg is ölik. Egy énekkel fejeződik be a jelenet.

Scena octava

Éjszaka az alvó Cyryllust kirabolják a gyermekei, elviszik a ruháit, a pénzét, a fegyvereit, a szerszámokat, a szövőszékét is. A szolga észreveszi a kárt, és gyorsan felkelti Cyryllust, aki a szolgát gyanúsítja a rablással, és még meg is veri őt.

Scena nona

Jézus jelenik meg a színen, és magához hívja a bűnösöket, hogy megmentse őket. Cyryllus fiai azon tanakodnak, hogy ki ez az ember. Odahívadják a szolgával a húgaikat is, és elhatározzák, hogy kézre kerítik Jézust, és megtudják, hogy kicsoda.

Scena decima

Cyrellus fiai találkoznak Jézussal, és a tömeggel együtt kérdezzétek, fenyegetik, végül meg akarják kövezni.

Scena undecima

Jézus monológjával kezdődik, aki elmondja, hogy hiába prédikál, nem térnek meg az emberek, sőt eldobják maguktól a leki orvosságot, ahogy a tizenkét ifjú is. Megjelennek Cyrellus fiai, és elfogják Jézust, megkötözik és megverik őt.

Scena duodecima

Jézust elővezetik a színpalack mögül. Syllus és Peranus töviskoszorút tesznek a fejére, megköpdösik, nádszálat adnak a kezébe. Megjelenik a Lelkiismeret bírása, aki védelmébe veszi Jézust, mert nem találja bűnösnek. Három hamis tanú vall ellene, de a bíró azt mondja, hogy ha már 1757-ben úgyis keresztre húzatott, miért kéne újra megfeszíteni? A tömeg azonban naponta keresztre feszítene Jézust a vétkeivel. Miután a bíró elmegy, Cyrellus fiai elviszik Jézust a keresztre feszítés helyére. Mivel nem bírja el a keresztjét, egy vándor koldust bíznak meg, hogy segítsen neki. Két kovács felszegezi a keresztfára Jézust, akit a visszatérő gonosz ifjak kicsúfolnak. Jézus utolsó szavai után megrettennek, hogy talán Illés próféta eljön a seregeivel, és bosszút áll rajtuk, de Spintharus hetvenkedve mondja, hogy nincs nála külön vitéz, ő majd szembeszáll Illéssel. Itt ér véget a darab, az epilógus hiányzik.

SZERZŐ

Fülöp Árpád szerint 1757–1758-ban Kajcsa Lőrinc Joakim volt a középső és felső nyelvtani osztályok tanára. Életrajzát lásd kötetünk 6. sz. darabjánál. Arra, hogy az előző évben is ő adta elő a passiójátékot a diákokkal, van is egy utalás a szövegben:

1210 Hiszem 1757-ikben,
Kristus huzattatot keresztre Keményen,
Hát egy husról két bőr húzni, hogy lehessen?
Másodszor meg hallyon, tellyes lehetetlen.

Míg az 1757-es (6. sz.) darabban bonyolult allegorikus szcénákkal és figurákkal egészíti ki a passiót, itt nagyon jó dramaturgiai érzékkel a bűnös ifjakról szóló passiójátékok csoportjába illeszti bele, úgy, hogy az első nyolc szcénában meg sem jelenik Jézus alakja.

FORRÁS

Kajcsa Joakim passiójáték jelmondatában Mózes első könyve 9. részére hivatkozik: „Ezután Isten megáldotta Noét és fiait, és azt mondta nekik: »Szaporodjatok, sokasodjatok és töltsétek be a földet! [...] A ti életetek vérét is számon kérem minden állattól és az embertől: számon kérem az ember életét az embertől, a testvérétől.«

Aki embervért ont,
ember ontsa ki annak vérét,
mert az ember
Isten képére alkottatott.”

A jelmondat csak áttételesen kapcsolódik témához, a szülők és a gyermekek viszonyához, a szülők iránti tisztelethez, illetve a szigorú nevelés és az engedékeny nevelés kérdéseire, ezek azonban többször is előfordulnak Szent Pál leveleiben, akire többféleképpen hivatkoznak a szereplők. A szülők iránti engedelmeségről szóló rész a következő: „Gyermekek, engedelmeskedjétek szüleiteknek az Úrban, mert így van az rendjén. »Tiszteld apádat és anyádat«; ez az első, ígérettel egybekötött parancs: »hogyan jó dolgod legyen, és hosszú életű légy a földön«. És ti apák, ne ingereljétek haragra gyermekeiteket, hanem neveljétek őket fegyelemben és az Úr intelmével!” (Ef 6,1) Szent Pál itt szó szerint idézi a tízparancsolatot (Kiv 10,22) és Mózes törvénykönyvét (MTörv 5,16). A Diabolus (Ördög) is hivatkozik Szent Pálra, aki csak mértéktelenül kéri a test sanyargatását a keresztény embertől (Gal 5,16), szemben Cyrillussal, aki bezárta a gyermekeit.

A passió csak a darab utolsó négy jelenetében megy végbe, ezért hiányzik belőle jó néhány megszokott jelenet. A hangsúly végig azon van, hogy a bűnös gyermekek azok, akik Jézus bevádolóit, majd elpusztítóit lesznek. Az evangéliumok szerint Cyrénei Simon segít vinni a keresztet (Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23,26), itt egy koldus segít Jézus keresztjét vinni, hiányzik az Annás, Kaifás és Pilátus előtti jelenet, helyettük csak Judex Spiritus kérdezi és ítéli el Jézust. Ellentétben az előző évben bemutatott passiójával, Kajcsa Joakim itt nem használ ószövetségi előképeket és allegorikus szereplőket sem. A szereplők azonban többször utalnak Jézus előképeire, Mózesre, Ábelre, és a prologusban is van néhány ószövetségi példa Isten büntetésére (a fáraót sújtó tíz csapás, Szodoma és Gomorra pusztulása, Absolon halála).

Az ének refrénjében szereplő *viperák fajzati* kifejezés Máté evangéliumából való, akinél többször is előfordul (Mt 3,7, Mt 12,34, Mt 23,33) a farizeusok és a bűnösök szinonimájaként.

A gyermekek örökösödéséről szólva a szerző a 18. századi törvénykönyvek cikkelyeit idézi, a pontos helyeket nem sikerült megtalálnunk. Werbőczy István *Hármaskönyvében* ez olvasható az 52. cikkelyben: „Továbbá tudnunk kell aztán, hogy az apa, felserdült és törvényes korú fiát – de nem a serdületlent – az alább írt esetekben, az örökségnek és egyéb vagyonnak megosztására kényszerítheti, de ki nem tagadhatja.1. § Először: ha a fiú erőszakkal veti kezét szülőire, vagy velük szemben egyéb súlyos és szembetűnő bántalmat követ el.” (Werbőczy 1517)

A szereplők egy részének a neve beszélő név (Fatula = vetula: vénasszony, anyóka), többek neve pedig a görög-római mitológiából való (Antenor, Dido, Ascanius).

ELŐADÁS

A darab 1758. március 24-én, nagypénteken került színre Csíksomlyón. A kötetünkben közölt 1756-os (5. sz.) dráma zárójelenete (Scena ultima) első utasításaként

„Processio ad crucifigendum”, azaz „Körmenet a keresztre feszítéshez” utasítás olvasható annál a résznél, amikor Caiphas és Annás Jézus vállára helyezi a keresztfát, majd ezt követően, a keresztút idején Mária-siralmak hangzanak el. Ebben a drámában ugyanez az utasítás olvasható annál a szakasznál, amikor Jézus elindul a vesztőhelyre: „Hic fit Processio ad crucifigendum.” – „Itt legyen körmenet a keresztre feszítéshez.” Szcenikáját illetően érdekes a második jelenet szerzői utasítása is: *Apparitio de rursum loquitur*. Az égi jelenés (talán egy angyal vagy egy szeráf) és szózat figyelmezteti Cyrillust a veszélyre.

Zenéjével Kővári Réka foglalkozott (Kővári 2016, 144.). A passióban hangszerek, muzsikusok is szerepeltek, a játék szövegéből arra következtetünk, hogy cimbalmos is volt köztük („Jó volna házadnál most a' szép cimbalom”). Az ötödik jelenetben a rendezői utasítás csak annyit mond, hogy egy zenedarab („nóta”) elhangzott: „A zenészek rázendítenek, Fatula odalopakodik a gyermekekhez, majd a nóta vége felé visszatér Cyrillushoz”. A következő jelenet végén a csíksomlyói diákok táncoltak a színpadon. Az utolsó jelenetben pedig a rendezői utasítás szerint Jézus ostromoztatása közben dobok szóltak.

Egy ének is elhangzott a hetedik jelenet végén, *Kísértetbe esék az öreg Cyrillus* kezdettel, hét versszakkal. A 12.12.8.8.6-os szótagszámú strófa utolsó sora („Viperák fajzati”) refrénként szolgál, ez elé a záró versszakban (az utolsó, rövid sor dallamára) kétsornyi bővülés ékelődik. Hasonló sorszerkezettel létezik egy közismert világi dallam a 17. századi Kájoni kódexben (*Messias iam venit*, vagy *A nyúl a vetemények között fülel*, RMDT II, 169. sz.), ami a népzenei gyűjtésekben a kánai menyegzőt megéneklő *Az igaz Messiás már eljött* szöveggel él (Szendrei-Dobszay-Rajeczky 1979, 169.; Dobszay-Szendrei 1988, III/143. sz.). Csupán a megismételt első sorban kell szaporítani a dallamhangok számát, hogy a drámaszöveg énekelhető legyen.

Mes - si - as iam ve - nit in mun - dum ve - rus,
Ad - ve - nit si - gno - rum fac - tor syn - ce - rus,
Ex a - qua qui fe - cit moe - rum, bi - ben - tes di - cunt est ve - rum
Ca - nae Ga - li - le - ae.

Kájoni codex, 47 (*Musicalia Danubiana* 14b, 78. sz.)

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveg írásképe nagyon szép, jól olvasható, nincsenek benne áthúzások, javítgatások. A 193. oldal felénél az íráskép és a tinta színe megváltozik, de a 2. kéz csak ezt a fél oldalt jegyezte be a kötetbe, a következő oldaltól már újra az első kéz folytatta a másolást, ugyanolyan halvány színű tintával. A szerepneveket mindenhol aláhúzta a másoló, az utolsó oldalakon már aláhúzással jelölte a szerzői utasításokat és a jelenetek zárását is. A kevés rövidítést (Sz. – Szent, Xtus – Kristus) feloldottuk. A szöveg első kiadója, Fülöp Árpád a Xtus rövidítést Kristusnak oldotta fel, ez a szerepnév, így a mostani szövegkiadásban is megtartottuk ezt a formát, de a latin szerzői utasításokban mindenhol Christus a rövidítés feloldása. A többi passióval ellentétben itt csak a versszakok első sorának kezdetén találunk nagybetűt, a többi sor kisbetűvel kezdődik. Az egységesítés érdekében minden sorkezdő betűt nagybetűre javítottunk. Gyakran használ a másoló nagybetűt a közneveknél is (Úr, Világ), ezeket, ahol hozzáadnak a szöveg költőiségéhez, megtartottuk. A kéziratban szereplő különböző írású szerepneveket (Judas, Judás) egységesítettük. A *Judex spiritus* szerepnevet egy idő után már csak Judex alakban hozza a másoló, de ezt mindenhol kiegészítettük. A folyamatosan írt verssorokat a ritmus alapján tördeltük. A felező 12-es mellett itt is alkalmaz másféle versformát a szerző (pl. a 7. jelenet végén), és többször él azzal a megoldással is, hogy 3-5 soros versszakokat hoz létre a szokásos 2-4 soros versszakok mellett. A Procurator a törvényt magyarázatot prózában mondja el.

TÁRGYI ÉS NYELVI JEGYZETEK

- 38 *Absolon* – Dávid király Maakától született harmadik fia, aki fellázadt apja ellen (2Sám 16–18)
- 44 *graditsok* – lépcsőjük, feljutásuk
- 82 *Ex signores ex signorio* – a vének tanácsából
- 110 *Cicero, így tanít* – hivatkozás Marcus Tullius Cicero (Kr. e. 106–Kr. e. 43) művére: *Cato Maior avagy az öregségről*. Ebben az öregkor értékeit hangsúlyozza, Cato példáján keresztül. Pl., „Az öreg embernek, különösen, ha magas méltóságokat viselt, oly nagy a tekintélye, hogy az egymaga többet ér, mint az ifjúság minden gyönyörűsége.” (Cato 17,61) Szerinte az idős ember örül az ifjaknak, akik tisztelik és szeretik az öregeket. A velük való foglalkozás, bölcs tanácsokkal való segítségük, értelmes és hasznos időtöltés az öregek számára.
- 119 *tutorság alá* – gyámság alá
- 126 *contractusodnak* – szerződésednek
- 130 *botikommal* – botommal
- 149 *flegmával* – flegma, nyúlós nedv a testben, nyálka, nyák
- 186 *seraphimok* – szeráfok, hatszárnyú, égi lények, az angyalok első karának tagjai, vezetőjük Uriel arkangyal (Iz 6,2)
- 206 *authoritas* – hatalom, tekintély
- 220 *felesen vadnak* – szép számmal, sokan vannak

- 260 *fulákja* – fullánkja
 295 *czifra* – szám
 298 *Genitivo hujus* – a latin birtokos igeragozás, amit az iskolában tanulnak, tehát a kérdés arra vonatkozik, hogy jártak-e iskolába?
 300 *experientia* – tapasztalat
 310 *konceptusodot*– tervedet
 314 *ki tódnak* – kisegítenek, kipótolják a hiányod
 318 *poltur* – poltúra, garas
 330 *Vargyas* – patak Udvarhely megyében (Fülöp Árpád jegyzete)
 333 *kreditumod* – hiteled
 335 *contractusodnak* – egyezségednek, szerződésednek
 339 *dives* – gazdag
 366 *czitáltatom* – beidéztem, bíróság elé hívom
 379 *cithara* – húros hangszer
 403 *egy numerus után csak két czifrát tenni* – az egyes szám után két nullát tenni. Ha az egyest elvesszük előle, akkor csak a két nulla marad, ez lesz a fizetsége a hegedűsnek
 421 *kisértetidet* – kísértésedet, megkísértésedet
 526 *voksot*– szavazatot
 533 *praefectusságra* – elöljáróságra, tisztségviselésre
 535 *mennek farajságra* – szobalányok (frajok) lesznek
 557 *Szósзык bánya* – parajdi sóbánya Udvarhely megyében (Fülöp Árpád jegyzete)
 569 *ipánkról* – apánkról (az apa régies alakja)
 570 *Hat aranyas csutár, és nyólcz hám* – díszes lótararó és a szügyet és a törzset övező lószerszám
 588 *Mert Szent Pál szavait...* – utalás az Efezusiakhoz szóló levélre: Gyermekek! Engedelmeskedjete születeknek az Úrban, mert ez a helyes. (Ef 6)
 633 *sinatoltak* – zsinatoltak, gyűlést tartottak, zajongva beszélgettek
 655 *Ábel vére* – Ábelt a testvére, Káin ölte meg bosszúból, amiért az Úr szívesebben vette Ábel áldozatát, mint az övét (Ter 4,3–8)
 663 *cathecizálsz* – a katekizmust emlegeted
 669 *allegárod* – emlegeted
 672 *kanottal* – kanóccal
 708 *exhortaccio* – szózat
 709 *possessio* – tulajdon, vagyon
 710 *Mert ma via facti lészen divisio* – ténylegesen meglesz az osztozkodás
 714 *contra jura* – a joggal ellentétes, jogszerűtlen
 719 *arbiter* – bíró, tanú
 744 *Novellának 18-ad részét* – a 18. paragrafust
 747 *szép portiót állit* – szép részt ad
 748 *Decretum* – határozat
 749–750 *Quattuor aut infra dant natis jura trientem, Semmi sem vero dant natis quinque v. ultra* – a jog a fiaknak negyed- vagy harmadrészt biztosít, de ötödrésznél kevesebb semmiképp nem lehet

- 751 *textusra* – szövegre
 752 *ultra s infra* – sem többet, sem kevesebbet
 756–758 *Argumento legis quidam 132 világosan vagyon; Parens curare debet...* –
 A 132. pont szerint: a szülő köteles arról gondoskodni, hogy fiai az
 örökséggel jól éljenek. Különben ha [ezt] hallgatással (tétlenséggel)
 elmulasztja, haszontalan lesz fia számára.
 759 *Indebiti mondd, mert ex haeredem, nem pedig haeredem* – rosszul
 mondd, mert nem köteles
 760–761 *Distinguo ex haeredem si filij probabuntur ingrati, concedo secus nego*
 – megkülönböztetem az *exhaeredem* formulát, ha az örökösök hálát-
 lannak bizonyulnak, az örökségből kirekesztésük megengedhető
 762 *At vos estis ingrati* – de ti hálátlanok vagytok
 763 *Protestor sollemniter, quod simus ingrati* – ünnepélyesen tiltakozom az
 ellen, hogy mi hálátlanok lennénk
 769 *tenorat* – menetét, lefolyását
 781 *apellatioban* – fellebbezésben
 794 *via facti légyen, mert oda a' causa* – befejezett tény legyen, mert rosszul
 áll az ügyünk
 821 *Veress zsoltárt* – vörösbort (?)
 860 *minor párvába* – a gimnázium első osztályában
 869 *Vae, vae Domine Parens vere non furavi!* – Jaj, jaj, uram atyám, én nem
 loptam!
 908 *Syna hegye* – Sinai hegye, ahol Mózes megkapta a kőtáblákat Istentől
 (Kiv 34, 29)
 913 *Haerodiadestől feje vétetet* – az utalás Keresztelő Szent Jánosra vonatko-
 zik, akit Heródes király Mahérusz várában lefejeztetett (Mk 6,22–28)
 975 *váslatod szájadot* – hiába vásik a szád
 1055 *Lymbus tömleczében* – a Pokol tornácán
 1089–1090 *Atyádot, s Anyádot, Tisztellyed, böcsülyed a' te gyámolodot* – Mózes 4.
 parancsolata: Tiszteld apádat és anyádat, hogy sokáig élj azon a földön,
 amelyet az Úr, a te Istened ad neked (Kiv 20,12 és 2Törv 5,16)
 1110 *fictitius* – kitalált, hamis, tettetett
 1163 *exemináltam* – vizsgáltam
 1222 *sententiát* – ítéletet
 1227 *Meg bëllettek téged* – megvesztegettek

Joakim Lőrinc Kajcsa (?)

PASSIONPLAY WITH THE STORY OF TWELVE YOUNG PERSONS

ESSENTIAL DATA

The play is on pages 172–199. of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas*. The play was first published by Fülöp (1894, 50–95), its modern edition is: *Nap, Hold és csillagok...* (360–413). The play is unfinished, it ends with the words of Spintharus, who is a braggart and speaks of defeating Eliah. Descent from the Cross and the epilogue are missing though Joakim Kajcsa's previous drama ended with a long epilogue (see drama nr. 6 of the present volume).

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

After the miraculous exodus from Egypt, the prologus mentions the children turning against their father, among them Absalom, David's revolting son, and warns the audience that some parents still raise their children in a wrong way and sinful young people crucify Christ again and again.

Scena 1

Cornutus cites Tobias from the Old Testament to convince Cyrillus to let his children wander more freely in the world. Carbunculus cites Cicero for the same reason but Cyrillus chases them with his cane.

Scena 2

The devil appears disguised as an angel of God and asks Cyrillus not to torment his children anymore, as Christ has already saved them. Cyrillus is suspicious and asks for a sign to see that this was indeed God's messenger. The celestial revelation warns him on the basis of the first book of Moses, but the devil misinterprets the words, proving his own angelic nature. Cyrillus almost accepts the devil's arguments but he finally resists citing Saint Paul. The devil then tempts him with material wealth: he promises to pay for the children's dowry if Cyrillus lets them wander free. Cyrillus realizes that he was talking to a false satan and sends him away.

Scena 3

Cyrillus is grateful to God for having been able to resist temptation.

Scena 4

The failed devil asks an old woman to help him corrupt Cyrillus' twelve children and promises half of his cattle in return. Fatula agrees and asks Vaferinus to seal their alliance. She signs the contract and shakes hands with the devil.

Scena 5

Scena 5

Fatula pays a fiddler one hundred forints but one and tells the audience that the unschooled must be happy with two zeros, as they signed a false contract. She then visits Cyrillus and promises to teach them to be pious for free. Cyrillus happily agrees, Fatula tells him to call a band to celebrate. She finally asks Cyrillus to let his children go for a walk. Cyrillus lets them out and so Fatula wins: she was more tricky than the devil himself, proving that women are more dangerous than the devil.

Scena 6

Scena 6

Cyrillus' six sons discuss the ways to earn a lot of money, led by Syllus. They have several plans (trade, pub, leasing a mine) but Dido warns them that they must not give up their heritage, they should ask their father to give it to them. However, Spinthara and Spintharus cite Saint Paul to counter the plan. Their siblings threaten them with prison and a burning furnace, the twins beg for mercy and refer to Cain's murder of his brother in vain. They are so afraid of suffering that they finally join their brothers and do not object to the plan against their father.

Scena 7

The six sons visit Cyrillus and demand their heritage. When Cyrillus refuses, they start beating him, a lawyer hears Cyrillus' screams and appears, and proves on the basis of civil law that unworthy children may be denied their heritage. When the sons realize that they cannot get what they want, they decide to rob – and if need be even kill – their father that night. The scene ends with a song.

Scena 8

The sleeping Cyrillus is robbed by his children at night, his clothes, his money, his weapons, his tools, even his loom are taken. The servant notices that the goods are gone and wakes Cyrillus who accuses him of the robbery and even beats him.

Scena 9

Christ appears and calls the sinful to save them. Cyrillus' sons wonder who this man is. They summon their sisters and decide to find Christ and find out who he is.

Scena 10

Cyrillus' sons find Christ and question and threaten him with the crowd, they even want to lapidate him.

Scena 11

It starts with Christ's monologue: he tells the audience that he preaches in vain, people are not converted, they refuse spiritual medicine, just like the twelve young people. Cyrillus' sons appear, they capture, tie and beat up Christ.

Scena 12

Christ is taken from behind the scenes. Syllus and Peranus put a crown of thorns on his head, they spit at him and put a cane in his hand. The judge of Conscience appears and defends Christ as he does not find him guilty. Three false witnesses testify against him but the judge says that since he was already crucified in 1757, why should they crucify him again? The crowd, however, would crucify Christ twice a day because of his sins. When the judge leaves, Cyrillus's sons take Christ to the cross. Since the cross is too heavy, a beggar is ordered to help him. Two smiths nail Christ to the cross and he is mocked by the returning youngsters. Christ's last words scare them, they are afraid that the prophet Elijah might come with his troops to revenge them but Spintharus boasts that he is the greatest hero, he is not afraid to face Elijah. The play ends here, there is no epilogue.

AUTHOR

According to Árpád Fülöp, Joakim Lőrinc Kajcsa (1724–1790) taught intermediate and advanced grammar classes in 1758.

SOURCE

In the motto of the passion play, Joakim Kajcsa refers to chapter 9 of Genesis: „Then God blessed Noah and his sons, saying to them: »Be fruitful and increase in number and fill the earth. [...] And for your lifeblood I will surely demand an accounting. I will demand an accounting from every animal. And from each human being, too, I will demand an accounting for the life of another human being.«” The motto is only indirectly connected to the topic, to the parent-child relationship, to the respect of parents, to the issue of strict or liberal education: all these appear often in the epistles of Saint Paul to whom the characters refer in several ways. The part on obedience to parents quotes Saint Paul (Ef 6,1), who cites the Ten Commandments (Exodus 10,22) and Moses' law (Deut 5,16). Diabolus (Devil) also refers to Saint Paul who expects the Christian man to torture the body only moderately (Gal 5,16), as opposed to Cyrillus who locked up his children.

The Passion only takes place in the last four scenes of the play, that is why several familiar scenes are missing. All along, the emphasis is on the fact that sinful children are the ones who accuse and kill Christ. According to the gospels, Simon of Cyrene helps Jesus carry the cross (Mt 27,32; Mk 15,21; Lk 23,26), here it is a beggar; the scene in front of Annas, Caiaphas and Pilate is missing, Judex Spiritus interrogates and sentences Christ. As opposed to the passion play of the previous year, Joakim Kajcsa does not use Old Testament prefigures nor allegorical characters. The characters, however, often refer to Christ's prefigures, to Moses and Cain, and the prologue cites a few Old Testament examples of God's punishment (the ten plagues inflicting the pharaoh, the destruction of Sodom and Gomorrah, the death of Absolon).

The expression *viperák fajzati / brood of vipers* in the chorus of the song comes from the gospel of Matthew who uses it several times (Mt 3,7, Mt 12,34, Mt 23,33) as a synonym for Pharisees and sinners.

On the law of inheritance for children, the author cites the articles of 18th century law books, we could not find the precise source. Article 52 of István Werbőczy's (*Tripartitum opus iuris consuetudinarii inelyti regni Hungariae*) discusses the relationship between father and son.

Some characters have meaningful names (Fatula = vetula: old woman), many have names from Greek and Roman mythology (Antenor, Dido, Ascanius).

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, 24 March 1758.

The first instruction of the closing scene (*Scena ultima*) of the 1756 drama (nr. 5) in our volume reads „Processio ad crucifigendum” where Caiaphas and Anas place the cross on Jesus' shoulder, and laments of Mary are sung during the calvary. The same instruction appears in this drama when Christ leaves for the place of execution: „Hic fit Processio ad crucifigendum.” – From a scenic point of view, the author's instruction of the second scene is also interesting: *Apparitio de rursum loquitur*. A heavenly revelation (an angel or a seraph) and words warn Cyrillus of the dangers.

On the music, see *Kővári* 2016, 144. The passion play featured instruments and musicians, the text suggests the presence of a cymbalo as well. The director's instruction simply says that a musical piece was played (*Scena 5*). At the end of the next scene, „dancers come: the scene ends”. In the last scene, the following instruction orders the use of drums: „When Christ is flagellated, drums are playing”.

Seven strophes were sung in the play, beginning *Kísértetbe esék az öreg Cyrillus*. The last line of the strophe with 12.12.8.8.6 syllables serves as chorus, extended with two 6-syllable lines in the last strophe. We know a similar worldly melody in the 17th century Kájoni-codex (*Messias iam venit*, *RMDT* II, Nr. 169) which is found in folklore collections as a song on the wedding in Cana (*Az igaz Messiás már eljött* in *Szendrei–Dobszay–Rajeczky* 1979, Nr. 169, *Dobszay–Szendrei* 1988, Nr. III/143).

For scores see:

Kájoni codex, 47 (*Musicalia Danubiana* 14b, Nr. 78)

8.

Frenk József Elek (?)

A MI URUNK JÉZUS KRISZTUS SZENVEDÉSE

Csíksomlyó

1759. április 13. nagypéntek

[SZEREPEK:

CHRISTUS
PETRUS
JOANNES
ADOLESCENS
LEPRO PRIMUS
LEPRO SECUNDUS
SACERDOS
FARISEUS PRIMUS
FARISEUS SECUNDUS
FARISEUS TERTIUS
ADULTERA
HERODES
EPHEBUS PRIMUS
EPHEBUS SECUNDUS
EPHEBUS TERTIUS
AUGUR
AULICUS PRIMUS
AULICUS SECUNDUS
CAIPHAS
CURSOR
ANNAS
SENIOR PRIMUS
SENIOR SECUNDUS
SENIOR TERTIUS
SENIOR QUARTUS
SENIOR QUINTUS
JUDAS
DAEMON PRIMUS
DAEMON SECUNDUS
DAEMON TERTIUS (Morgondi)
LUCIPER
MARIA
ANGELUS
CENTURIO
LICTOR
DUCTOR
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS
MILES SEXTUS
MILES SEPTUS
HISTRIO

TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
TESTIS QUARTUS
TURBA
ANCILLA
ANCILLA SECUNDA
TESTIS
GALLUS
PILATUS
MARKOTÁN]

Passio *Domini Nostri*¹ Jesu Christi, secundum Matthaëum,
Marcum, Lucam et Joannem, per scenas Lugubres Populo exhibita
in Parasceve Anni 1759.

A' Spectabili, Praenobili ac Nobili Gymnasio Csik-Somlyoviensi.

PROLOGUS PRIMUS

Nagy álmélkodásnak s. zokogásnak napja
Ma fell tettett, mellyet a' Nap s Hóld sirattya,
Mert fel feszítettett Égek alkotója,
Ki az egész földet két ujjain tartya.

5 És olyan kénokat szenvedet bününkért,
Minden tagjaiban a' bünös emberért,
Hogy nincs elme, sem száj, a' mely mind ezekért
Méltó háladással légyen, irgalmáért.

10 Mert tetétől talpig nintsen ö testében
Tsak egy tagjábanis sértetlen izetske,
Sött belső részében eleven véretske,
Kin nélkül nem maradt, nints Jesust ki mentse.

15 Azért zokogással sirnak az Angyalok,
És gyázba öltöznek a menyei karok,²
Fénylő sugárokat ell rejtik csillagok,
Mint felhaborodnak négy elementomok.

20 Földnek oszlopai ma mind meg rettenek,
Erős kősziklák ezen megrepednek,
Csak az aczel szívű es barom emberek
Kristusnak halálan semit nem keseregnek.

Nem gondolnak azal, hogy bünőkért véret
Cseppig ki öntötte, es erettek fel vett
Magára rut halált, és szenvedet nagy ként,
Hogy lelkektől úze ell az örök veszélyt.

25 Kristus haláláról meg nem is álmadnak,
Sokan, aszt jól tudom, oly háládatlanok,³
Csak vetkes életbe meg marathatnának,
Menyországba lépni nem is kívánnának.

¹ Dni Nri [A rövidítést feloldottuk.]

² karok <Fénylő sug> fénylő

³ sokan <azért> aszt

30 Mert némelyek minden napi háladások,
Atta teremtette, s mindenféle szitok,
Mosdatlan beszédek, villámló nagy átkok,⁴
Gutta útés, őrdög és menkő hullások.

Mások Rátz templomban naponként aldoznak,
Mondván: dicsirtessék szent neve Jesusnak.
35 A Jesus hirével addig pohároznak,
Miglen egy ugyan nagy disznyt vásárolnak.

Kristus haláláról tük sem emlékeztek,
Mérge aspis kigyó természetű nyelvek,
Melyel, mint egy törrel másokat meg öltök,
40 Hirekbe s nevekben meg bestelenititek.

Bizonyara tük is semmit nem gondoltok⁵
Kristus halálával, hamis dus gazdagok,
Ebül gyült szerdekkal élő usurások,⁶
Kik a szegényeknek vérét ki szipjatok.

45 Hát a' fennhéjázó, búske szemőldekek,
Aztot kérdem, valjon Kristusnak tetzneke,
S harag tartasban süntelenul elnek,
Masok ele mentén nagon irigkednek.

Kivalt kepen pedig Kristust el felejtik,
50 Kik buja elettel rutul fertéztetik,⁷
Lelkeket, testeket meg böstelenitik,
Pellengerbe illó aszszonyok es ferfik.

Rut paráznaságot ell rendelő szemék,
Kabalak modgára hinnyogo szemeljek,
55 És házas ágyakot fertéztető ebek,⁸
Mint ménések után vigázó őszvérek.

A szent házasság szép palastya alat,
Férjetek ágyába kik szültők sok fattyat,⁹
Minden paráznaknak vetitek az ágyatt,¹⁰
60 Oly nagy gonoszságra már inégték vágyot.

⁴ válámló [Emendáltuk.]

⁵ gondoltok <Xtus ha> Xtus

⁶ gűlt elő [Emendáltuk.]

⁷ búja [Emendáltuk.]

⁸ hazas agákat [Emendáltuk.]

⁹ agába [Emendáltuk.]

¹⁰ agatt [Emendáltuk.]

S hát kik szent életnek álnok kepe allat,
Jubórbe takarva taplaltok nagy farkást,
Mit modok, sótt hires és böstélen kurvát,
Valjon kesergitek Kristusnak halalat?

65 S kik böstelen hussát kényert vásároltok,
Mert a partatokot ebből ell rugtátok,
S. tzegéres mogyára uttzakon setaltok,
Ki *vájandó* szemmel sokat hunyorgattok.¹¹

70 Tűis, ell rejtezet, festétlén *ágyasok*,¹²
Kik ifiák s. vének *ágyát* stromoljátok,¹³
Kik belőlek tesztek bűdős kecske bakott,
Bujaság sarába turkáló rut disznyott.

75 S. hat Kristus halálán tú siramkoznotok,
Kik tsevegő *szarkák* beszédében váttok,¹⁴
És *viselkedésben* mint a kopár majmok,¹⁵
Oltozetben penig epen arczatlanok.

80 S. magatok megen Kristust feszítitek,
Ket nagy latrok *kőze* fel helyeztetitek,
Mint a Kalvárian, nagyobb kent tőletek
Szenved aldot Jesus, aztot meg higétek.¹⁶

Hat gusáljasba gyűlt denever leankak,
Ejeli vagy baglok, szep sovál szűz kurvak,
Valjon fonástok közt a Kristusnak *haját*¹⁷
Nem de nem tepitek, fujván veresz zortált.

85 Mindenféle bűnős Kristus haláláról,¹⁸
El feletkeszek ám ő nagy kinyairol,
De kivált az, aki rut bujaságából
Nem akar tisztulni, ocsmány disznyoságbol.

¹¹ vajandó [Emendáltuk.]

¹² ágyások [Emendáltuk.]

¹³ agát [Emendáltuk.]

¹⁴ szarkák besedeben [Emendáltuk.]

¹⁵ vizstestékben [Próbáltuk értelemszerűen javítani.]

¹⁶ szemmed [Emendáltuk.]

¹⁷ hájat [Emendáltuk.]

¹⁸ [A sor előtt II. sorszám, elhagytuk.]

90 Hogy azért az illyek eszekre jőjenek,
Ezen szent nap után vétkezni szűnnyenek,¹⁹
S vétek mocskából többet ne egyenek,
Hanem a Kristusrol meg emlékezzenek:

 Rövid allasokban ábrázolni fogjuk
Előbszór, s az után bővebben, mint tudgyuk,
95 Kristusnak halálát néktek le rajszolyuk,
Noha volta képen aszt le nem irhatyuk.

PROLOGUS SECUNDUS

Scena 1:

 Rend szerent az első kepzés megmutatya,
Mint hiva a Kristus poenitentiára,²⁰
Tiz bélpoklosokat miként megtisztittya,
100 S az hazasság törő aszont fel oldoza.

Scena 2. Actus 1

 Herodesnek szive nagyon háborodik
Halván, hogy a Kristus csudákat cselekszik,
Fél, hogy koronája tőlle el vétetik,²¹
Mert jövendőőlőktől királynak mondatik.

Ante Scenam 3 Actus 1^{mus}

105 Most az irastudok nagyon zugolodni
Keznek, hogy profetát hálnak emlegetni,
Bator nagy hasznokra akarna is lenni
Kristust, de halalra kezdik őt keresni.

Ante Scenam 4 Actus 1

110 Judas nagy bolondul sorsan tőrekedig,
Innen az őrdőgtől arra kesertetik,
Kristusát elhadná, im informaltatik,
Es csalárdul boldog élet igirtetik.

Ante Scenam 1 Actus 2

115 Mert Judas vala a penznek nagy barátya,
Az őrdög rá viszi, s álnokul meg csalya,
Hogy edes mesterét sidóknak árulya,
Harmincz ezüst pénzért bátronis eladgya.

¹⁹ vetkezni [Emendáltuk.]

²⁰ hivu [Emendáltuk.]

²¹ Fel [Emendáltuk.]

Ante Scenam 2 Actus 2

Ver szipo sidoktól most meg fogattatik,²²
A Kristus mint lator meg is kötöttetik,
120 És ebek modgyara ő megrugodtatik,
Varasnak utzáin rutul hurczoltatik.

Ante Scenam 3 Actus 2

Istennek szent fia Annáshoz vitetik,
Az ő tudománya tőlle kerdeztetik.
Igaz feleletért pufonis veretik,
Onnan Kaipháshoz mindgyart el küldetik.

Ante Scenam 4 Actus 2.

125 It Péter apostal, ki oly vitez vala,
Hogy a Kristus mellet kardot is rántana,
Fasztoz leány miat hit szegesre juta,
Jollehet, az után vetket meg siratta.

130 Azonban a Kristust vizsik Pilátushoz,
Tiberius császár fő prefektusához,
Ki halvan, hogy Kristus Herodes királyhoz
Tartoznek, semmit sem szolla kausajához.

Ante Scenam 1 Actus 3.

135 It Herodes kiraly sokakrol kerdezi
Édes megvaltonkot, s csudat akar latni,
De aszt meg nem nyerven, kőntőset le vonni
Parancsolya, s osztán csuful ki neveti.

Ante Scenam 2 Actus 3.

140 Masodszor Pilátus eleibe vivek
A fő papok Kristust, s halalra fel kerek,
Kitől is baromul meg ostoroztatek,
Tővis koszorival meg koronaztatek.

Ante Scenam 3 Actus 3.

Asztot latvan Judás, igen meg rettene,
Hogy meg ölnek Kristust, azon megejede,
Gonosz vetke miat kétségben is ese,
Bestelen akasztofa lón temetese.

²² fogadtatik [Emendáltuk.]

Ante Scenam 4 Actus 3.

145 Pontius Pilátus előtt a pap urak
S a sidók venei addig kiáltoznak,²³
Meg ijed Pilatus, az *éh* farkasoknak²⁴
Az ártatlan barant ada predájoknak.

150 Az utan mint bánnak velle az hoherok,
Ha ra figyelmezttek, majtek meg lattyatok,
Azert is en arrol most többet nem szollok,
Hanem tú tölletek szép halgatást varok.

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

Christus vocat poenitentes ad poenitentiam sanat leprosos, absolvit adulteram.

CHRISTUS

155 Siralom völgyében nyavalgo emberek,
Ha van bűn solygával terhelve lelketek,
Sok insegek miat kesereg szivetek
Vigasztalast vartok, en hozám jőjjetek.

160 Jojetek *em*hozam, kik fáradva vattok,²⁵
Es minyájon nálam nyugodalmat kaptok.
Terjete meg bűnben kik torkig uszkáltok,
Minden bűnőtkből szabadulást adok.

Mert azért jöttem en mostan e vilagra,
Hogy lennék embernek szabadulására,
Hoznám bűnösőköt penitentiára,
Az utan pediglen örök boldogságra.

165 Nem szántam azokért földre leszállani,
És szenvedő testet magamra vállalni,
Angyali karoktól ily meszsze távozni,
Egy ideig tőllők hosszsza utra menni.

²³ kiáltoznank [Emendáltuk.]

²⁴ ejed é farkasoknak [Emendáltuk.]

²⁵ emhozam [Emendáltuk.]

170 Tudom, nagy kinokra hogy kelletik mennem,
Rut gyalazatokal meg elegittetnem,
Meg ostoroztatik sanyarun a testem,²⁶
Csepig ki ontatik én drága szent vérem.

De ezel en semmit epen nem gondolok,
Mert nagy szeretettel eppen gyuládozok
175 Emberi nemzethez, *kit* szivemből szánok,²⁷
Erettek kent, halalt szenvedni akarok.

Azert kik *ördőknek* hajlékában vattok,²⁸
Szabjátok en hozám tú akaratotok,
Bizonyal en nálam kész vigasztalástok,
180 De ugy, ha en nekem szomot fogadgyatok.

PETRUS

En tegedet latlak lenni igazságnak
Es Istentől küldetet igaz messiásnak,
Azert en engedek ate szavaidnak,
Eleget is teszek parancsolatidnak

JOANES

185 En is, János, neked kívánok szolgálni,
Mindenekben szivesen engedelmeskedni,
Es utazásidban társad néked lenni,
Azert méltoztassa nékem parancsolni.

Oh, edes jo uram, szerelmes mesterem,
190 Ha kellis én nekem te *érted* szenvednem,²⁹
Mind az által neved öröke dicsirem,
S az egész világon mindenűt hirdetem.

ADOLESCENS

Uram, ha lehetnek erdemes előtted
Telyes szivből en is követnelek teged,
195 De akarnám tudni, mi ate törvényed,
Aszerent fogadom, engednék te neked.

²⁶ sanyarum [Emendáltuk.]

²⁷ ki [Emendáltuk.]

²⁸ ördőknek [Emendáltuk.]

²⁹ te szenvednem [A hiányzó szót pótoltuk, vö. *Fülöp* 1897, 134.]

CHRISTUS

Akárki valóban akár údvőzűlni,
Bekesegesnek kel ő nekie lenni,
Senkit meg nem olni, s nem paráznalkodni,
200 Masét el nem lopni, s nem azon kapdosni.

ADOLESCENS

Ezeket, en uram, eddig meg tartottam,
Senkinek tuttomra soha nem ártottam,
Joszágán senkinek kabdosni nem szoktam,
Fele barátomnak veret nem ontottam.

CHRISTUS

205 Mindezeket fiam, en nagyra becsűllőm,
Artatlansagodat egik fel emelem,³⁰
De mind azon altal, a mind eszre veszem,
Meg egy vagyon hatra, melyet keván lelkem.

210 Hogy ha meg is akarsz lenni tőkeletes,
Engemet lelkedből ügyekezél követni,
Szűgseges vég bucsut evilegnak adni,
Semmikhez eföldön nem kel ragaszzkodni.

ADOLESCENS

215 Hogy esztet mivelyem, lehetetlen dolog,
Mivel a szerencse mind szűntelen forog,
Hova fogjak osztan, hogy ha meg szorulok,
Kodulni szegyenlem, s kapálni nem tudok.

CHRISTUS

220 Kőnyeb a tevének egy kűs tőnek fokán,
Altal menni, hogy sem meny ország kapuján
Be ferni a dusnak, mert a szive nyilván
Ahol a kencse van, ot lesz minden órán.

LEPROSUS PRIMUS

Uram, mű mesternek es orvosnak lenni
Tegetet hallottunk, s azért ide jőni
Ügyekeztűnk, mindgyárt teged fel keresni,
Méltotassal, kérűnk, rajtunk kőnyőrűlni.

³⁰ emellem [Emendáltuk.]

225 Erős remességgel te neked könyörgünk,
Belpoklosságunkot, melyben reg fetrengünk,
Hatalmas erőddel tisztisd ki belőlünk,
Ne utály meg múnket, könyörűly mű rajtunk.

CHRISTUS

230 Hát az a nyavalya miért jőt reátok,
Hiszem teremteskor mind szépek valatok?

LEPROSUS PRIMUS

Semmi okát ennek bizony mű nem tudgyuk,
Hogy igazán neked, a mint van, meg valyuk.

CHRISTUS

235 Mi légyen az oka, könyen feltanálni,
Ha vetkeiteket kezditek visgálni,
Melyekel az élő Istent megbántani
Nem szegyellettétek, és meg boszontani.

240 A vétek előbször hát volt oka ennek,
Melyet tselekedtétek, mert helyet
Nem adtatok az ő torvényének,
Szallott ti reatok ostora Istennek.

Ama paphoz innét el mennyetek
Tölleis mind tollem, lattassék sebetek,
S tölle bűnőtőköl oldozást végyetek,
S. az után rutságtol mindgyárt tiszták lesztek.

LEPROSUS PRIMUS

245 A Mester te hozzád minket azért küldött,
Hogy meg gyógyittanád fertelmes sebűnköt,
De míg ide jöttünk, meg tisztított múnköt.

SACERDOS

250 A hoz a' mesterhez mindgyárt térjete meg,
Aki hozzám küldött, hogy tisztulyatok meg,
És tisztulástokot otton nyerjéte meg.

LEPROSUS SECUNDUS³¹

Miért mennyünk immár, hiszem tiszták vagyunk,³²
Nem szűkseg, hogy ala s fel csak járdogalyunk.

³¹ Leprosus <1>2^{dus} [Ráírással javítva.]

³² vagyk [A rövidítést feloldottuk.]

LEPROSUS TERTIUS (*redit ad Christum:*)

Eztet meg hálálni, ahoz a mesterhez bizony vissza megyek.

LEPROSI (*abeundo dicunt:*)

255 Mi már ballagjunk el, mert im, meg gyógyultunk,
Jertek jo barátim, korcsormára, igyunk!

LEPROSUS (*ad Christum genu flectendo dicit:*)

Meg vallom vétkeket, ellened vétkeztem,
Száma nélkül valo gonoszt tselekedtem,
Kéért a' büntetést méltán érdemlettem,
De most mind ezekből éppen ki vetkeztem.

260 Nagy alázatosan néked hálát adok,
Mert te kegyelmedből immár tiszta vagyok,
A' te hívségemben végig meg maradok.

CHRISTUS³³

Mennyel, jár békével, hűtőd erossége
Volt tisztulásodnak hatalmas eszköze.

CHRISTUS³⁴ (*ad Discipulos:*)

265 Am tizén valának, csak edgy találkozott,³⁵
Aki az Istennek méltó hálát adott,
Meg lád, hogy a' többbit ezért eribalod.³⁶

PHARISEUS (*petit primus audientiam:*)

270 Rabbi, mú te hozád jo szivel bé jönénk,
Egy rövid questiot elődbe terjesztenénk,
Hogy arra te tölled feleletet vennénk.

CHRISTUS (*ad Phariseum:*)

Jo barátim, hozam batran be jőhettek,
Lássuk, kérdestékre ha meg felelhetek.

PHARISEUS PRIMUS

275 Lattyuk, Isten uttyán vezitt mindeneket,
Te nálod ám nincsen emberi tekintét,
Mindenekben tészesz igaz itiletet,
Azért kerdesünkbe, kerünk, oktás minket.

³³ Cristus [A szerepnevet egységesítettük.]

³⁴ Cristus [A szerepnevet egységesítettük.]

³⁵ valának <aki az Ist> csak

³⁶ lá<t>d [Ráírással javítva.]

Ezen ászony állát moston taláztatott
Házasság törésben, azért adgy tanácsot:
Halálra méltóé, mind Isten parancsolt,
280 Avagy adgyunk neki mű irgalmasságot?

CHRISTUS (*ad eos ajit:*)

Kérlek, hát a Latrot miért nem fogátok el?
Talam kezeteiket meg sibbaszta pénzelt?

(*Christus surgens dicit:*)

A ki kőzülletek most bűn nélkül vagyon,
Ez aszon állatnak az ellene ályon,³⁷
285 Mojzes törvénye szerént procedalyon,
Szórnyű duhósseggel reá követ hányyon.³⁸

Látom, aszszony állat, halálra tégedet
Senki nem itéle, vetvén követ reád.

ADULTERA

Latom, kővezésre nem emeli kezét,
290 Ki hoszta arczomra e pirulás tűzét,
Mert talam tam érzi vétkeinek bűzét.

CHRISTUS

Enis azért téged halálra méltónak
Lenni nem mondalak, s. nem sentenciázlak.

SCENA SECUNDA

Aulici Herodis Res gestas Christi referunt alij Joanném, alii Eliam alij magnum.

HERODES³⁹

A reggeltől fogva hol kerengél s. járál,
295 Hogy nékem mind eddig ma meg nem udvarlál?

³⁷ ellenne [Emendáltuk.]

³⁸ [A margón a *Christus* szerepnév ismételen kiírva, elhagytuk.]

³⁹ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

*EPHEBUS PRIMUS*⁴⁰

Felségedet kerem, hogy ne neheztelyen,
Mert mulatasom volt údvességes helyen,
A' hol ott is láttam oly dolgot a' melyen,
Nem tudom, ki légyen, ki meg ne remulyón.

*HERODES*⁴¹

300 Mond meg én nekemis, had halyam, mi legyen.

*EPHEBUS PRIMUS*⁴²

Felséges Kiralyom, ujj embert most láttam,
Kihez én hasonlot csak edgyet hallottam,
Ily csudarol soha meg nemis álmottam,
Miket e' cselekedet, mikor én ott voltam.

305 *Keresztelő* János régentén ilyen volt,⁴³
Hallottam másoktól, kit te meg őltél volt,⁴⁴
S, valoban ugy hiszem, hogy ő moston fel kőlt,⁴⁵
Ami nemű hirrel egész város bé tőlt.

310 En ki nem mondhatom ennek nagy szépséget,
Tselekedetinek helyyes dicsiretit.
Nagy csudara melto Isteni erejét,
Lélek épületre vezlerő beszedit.

*EPHEBUS SECUNDUS*⁴⁶

315 Kik ő velle járnak őtőt meg uralyak
Sőt David fiának felszoval kiálytyák,
Menyei embernek nemelyek allityák,
Isten fiának is őt gyakrabban valyak.

HERODES

Termete ő néki mi mertekbe vagyan?

⁴⁰ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

⁴¹ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

⁴² [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

⁴³ Keresztelő [Az s fölött tilde jelzi a z betűt.]

⁴⁴ másoktól, <a>kit

⁴⁵ fél [Emendáltuk.]

⁴⁶ [A kézirat 208. lapjának tetején áthúzza a majd később szereplő rész:] <EPHEBUS 2 En Úram herodes ama prophetának / kit mű atyaink ilyesnek hittanak / eszet mondgyák lenni sőt Jesus fiának / kiálytyák s ő neki nagy respectust adnak. HERODES Csudálatos dolgot mondotok nékem kin meg szomorodek> [Az áthúzott EPHEBUS 2 szerepnevet megtartottuk.]

EPHEBUS PRIMUS

Ekes tekintettel meg győz mindeneket,
A termete pedig magas, a mint illet,
320 Az ő esztendeje harmincz három lehet,
Hozá hasonlítani csak az angyalt lehet.

A ki őtőt látja etczer, meg szereti,
Angyalhoz hasonló kedves tekinteti,
Beszedének pedig mágnés természeti,
325 Ő kezeben vannak a népek szemei.

EPHEBUS SECUNDUS

En uram, Herodes, ama prophetának,
Kit a mű atyáink ilyesnek hittanak,
Esztet mondgyák lenni, sőt Isten fiának
Kiáltják, s ő neki nagy respectust adnak.

HERODES

330 Csudalatos dolgot mondotok en nékem,
Kin meg szomorodék erossen a lelkem,
Meg mozdult egészen a testemben az vérem,⁴⁷
Talám abból leszen nagy keserűségem.

Hát te, kedves szolgám, azon ember felől,
335 Mint mondasz, mint itilsz, hogy az en szívemről,
A rettegest el űzd s. háborodot lelkemről?

EPHEBUS TERTIUS

En nem hiszem őtőt ilyes profétának,
Sem pedig te tölled exeqvalt Jánosnak
Lenni, mert hoza orczájának⁴⁸
340 Formája, es modgya ő tanitasanak.

Hanem en aszt mondom, *hogy ő egy proféta*⁴⁹
A meg holtak közül, ki ez előt vala,⁵⁰
Izrael népének fővebb tanítója.

⁴⁷ verem [Emendáltuk.]

⁴⁸ [A sor hiányos. Talán: *Lenni, mert hasonló hozzá orczájának.*]

⁴⁹ hogy à mar egyik proféta [Próbáltuk javítani.]

⁵⁰ körül [Emendáltuk.]

HERODES

345 E hallatlan dolgon igyen csudálkozom,
Es mire celozon, en meg nem foghatom,
Függőben elmemet mind addiglan tartom,
Valámig esztet jobban meg vizsgálom.

Azért hamarsággal jóvendő mondomot,
Ki kívánta nekem szerencses voltomot,
350 Egesz eletemben vigasztalásomat,
Hivassátok mindgyárt: rendelye dolgomot.⁵¹

*(Abit unus Epheborum mitit, Herodes continuat:)*⁵²

355 Tagjaim reszketnek s. lelkem szomorkodik,
Mert az egész nép kószta rosz dolog hallatik,
Felek, hogy masoktol országom vétetik,
Idegeny nemzetnek kezeben adatik.

Hogy János fel tamatt, en aszt nem hihetem,
Kinek egy szép tanczert fejét el vágattam,
Es a leányomnak kézebe adattam,
Hogy imár el rothat, en asztot gondolom.

360 Asztot sem hihetem, hogy ilyes propheta
Rothatt koporsobol fel tamadot volna,
Avagy más profeta most megjelent volna,
Kinek oly nagy hirű tudománya volna.⁵³

AUGUR (*intrat:*)

365 Jelen vagyok, uram, parancsolatodra,
Ki mindenkor állok kész szolgálatodra,
Parancsoly nekem, ha vigasztalásodra
Lehetnek, mert vagyok kész mindenkor arra.

HERODES

370 Egesz Judeában ily újsagok folynak,
Tamadot egy Ember, kit minyajon mondnak
Lenni csudát tevő hires profetának,
Kit is minden rendek hallanni ohajtnak.

⁵¹ <je>rendelye

⁵² [Bizonytalan olvasat. Fülöp Árpádnál: *Abit unus Epheborum, Herodes continuat. Fülöp 1897, 139.*]

⁵³ tudomány<á>a [Az ékezet áthúzva.]

Mit jövendőlsz erről a csuda Emberről,
Ki aszt mondgya, hogy ő szallot menyországbol,
Zármazott öröktől Isten kebeléből,⁵⁴
375 Zúzen születetett egy szűznek meheből.⁵⁵

AUGUR

En aszt mondom erről, hogy uraknak ura
Ez az Ember lészen, királyok királya,
Israël népének igaz messiása,
Kegyetlen rabságbol meg szabaditoja.
380 Földi királyokat e felyül haladgya,
Az ő országokat erőssen meg rontya,
Egy szoval: oly Ember, kinek akarattya,
Hogy a Sido népet magához holdittya.

HERODES⁵⁶

Oh, átkozott fegyver, mely meg nem találtad,
385 Ennek az ő fejét hogy te el nem vagtad,
Mikor Judaeaban mind egybe kaszaltad,
Kincsin gyermekeket egy halomba ragtad!
Ahol az az Ember vagyon, szogám, lelkem,
Meny el hamarságal, hoz bizonyost nekem,
390 Ha ugy vanne, vagy nem, mert meg hasad szivem,
Szomorúság miat elfogy az eiletem.

AULICUS PRIMUS

Joszivel el mégyek, s hamar is meg járom,
Mert itilem, hogy meg a templomban vagyon.

HERODES

Jobarátim, kerlek, most vigasztalyatok
395 Engem, es tanacsot en nékem adgyatok,
Mert felek, tisztemből hogy éppen ki kopok,
Ha en most magamra jól nem vigyazok.
Most az egész világ fel bojdult, aszt mondgyák,⁵⁷
Születet egy király, fel szoval kialtyák,
400 Félek, koronamot fejemből ki kapják.

⁵⁴ kebeből [Emendáltuk.]

⁵⁵ születet [Emendáltuk.]

⁵⁶ HERODES <sedet>

⁵⁷ [A *Most* szóban olvashatatlan javítgatások.]

AULICUS TERTIUS

En Felseges Uram, bizál az Istenben,
Meg segelyt tegedet felelmes ügyedben,
Remenseged kiben volt, vagyon mindenkor,⁵⁸
Meg vigasztal teged keserűsegedben.

AULICUS PRIMUS (*redit Aulicus primus:*)⁵⁹

405 Parancsolatodban, uram, en el jártam,⁶⁰
Aval az emberel en szemben is voltam,
Kiról is az iment tenéked szollottam,
Hogy csudákat téssen, aszt is elő hoztam.

410 Mostan őtöt látvan szavadal köszöntem,
Ki volna s. honan jót, mondaná meg nekem,
Hogy referalhassam, arra szepen kérem,
De az feleletett csak őtölle vévén.

415 Mond meg a rokának, kinek gonosz neve,
Ami van irásban, aztat eszre végye,
Ha pedig nem tuggy, másoktól meg kergyje,
Más kent ebül járand, bizonyal elhigye.

HERODES

420 Nagy szeget útenek ezen szok fejembe,
Félek, hogy azokért uri tiszsegemben
Nem lehet maradnom semi bekeségben,
Félek, ő fog állni királyi szekembe.

Azert jo baratim, jertek palotamra,
Veletek közlendő nagy conferentiamra.

ACTUS PRIMUS

SCENA TERTIA

PHARISEUS PRIMUS⁶¹

425 Arontol származot Kaifás főpapunk,
Kinek Judeaval egyűt terdet hajtunk,
Te vagy Isten után nekünk főpásztorunk,
Azert mi tegedet földig magasztalunk.

⁵⁸ mindenker [Emendáltuk.]

⁵⁹ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁶⁰ rajta [Emendáltuk.]

⁶¹ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

Te vagy az Istennek szentséges szolgálja,
Mojzes törvényének nagy oltalmazója,
Fel bojdult dolgoknak nagy igazgatója,
430 Es az igasságnak ki szolgáltatója.

Hogy sokáig elhes, szívünkéből kívánnunk,
Egy nagy dolgot tudunk, s el nem titkolhatjuk
Már tovább, mert szegény hazánkat sajnáljuk,
Es ha kinem mondjuk, azután megbányuk.

435 Tehozzád tanácsra mostan azért jöttünk,
Az elő Istenre teged kenyszerítünk,
A mű panaszkban adgy tanacsot nekünk.

CAIPHAS

Mondgyátok ki, kerlek, had halyam, milégyen.

*PHARISEUS PRIMUS*⁶²

440 Egy ember támadot itten Judaeaban,
Kinek nagy hire van egész tartományban,
Ez az népet vive vétkes tébolygásba.
Halottad, ugy velem, hogy ezen napokban.

CAIPHAS

Valoe, mit mondasz, alig hihetem.⁶³

*PHARISEUS PRIMUS*⁶⁴

445 Uram, ha kivanod, mondok nagyobbakot,
Mert Galileaban gyógyita sántákat,
Ittenis a mi nap tiz belpoklosokot
Gyógyita, el törle az ő rutságokot.

450 Ezenkívül sok csudakot cselekszik,
Mind az egész kőzség utána leskődik,
Mind ha Isten volna, ugy algyák, dicsirik,
Felő, hogy vegtere őt imádni kezdik.

455 Ami nagyobb: az ördöngösököt
Egy aránt gyógyitya, es az ördögököt
Meg nemitya mindgyárt, es meg kötőzi őket,
Senkitől ő nem fél, inkab félik őtöt.⁶⁵

⁶² [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

⁶³ elig [Emendáltuk.]

⁶⁴ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

⁶⁵ felik [Emendáltuk.]

De be rutul bánik phariseusokal,
Pirongatya őköt iszonyu szitkokkal,
Fenyegeti őköt jóvendő károkál,
Ugy bánik ő vellek, mint hitván kutyákkal.

460 Már a doctorokot rendre fenyegeti,
Mojzesnek törvenyet nagyon kússebbiti,
Álnokul a népet mind el hitegeti,
Es nagy csoportonkent magához szediti.

465 Miket ő cselekszik, ki nem mondhattuk,
De meg pennával is mind le nem irhattuk,
Mi legyen ő vége, ki nem gondolhattuk,
Elege e dolgot nem kápialhattuk.

470 Azert mű tégedet bizadalmas szivel
Kerünk, azon embert eppen ne szenved ell,
Máskent ugy fog bánni az egész kósseggel,
Valamint Izraél népével.

PHARISEUS SECUNDUS

475 Fűlóm hallattýára nemreg predikállá,
Nagy ravaszágával annyira kaszálla,
Hogy egy néhány ezer utána indula,
Es majt kiralyoknak őtót tészik vala.

Mivel már ő magát kiralynak hirdeti,
Sidok királyának mondgya magat lenni,
Es tiltya, hogy adot a Csaszárnak adni
Nem kel, mivel őtót az ado illeti.

PHARISEUS TERTIUS

480 Így midón pusztába öt ezerni embert⁶⁶
Öt árpa kenyerral jól meg elegitet,⁶⁷
A neptől mint király, majd ugy tiszteltet,
Honnan hirünk s nevünk nagyon meg vettetett.

485 Többet mondok:
Isten parancsolya a Mojzes könyvében,
A hazasság törőt hogy minden údőben
Meg kővezze a nép, semmi kepen ebben
Irgalmasság törveny ellen hogy ne eleyen.

⁶⁶ ot [Emendáltuk.]

⁶⁷ Öt [Emendáltuk.]

490 De ez az amito a minap aszt mondá,
Midőn a' hazasság törőt vivők oda:
Halálra nem melto, s leg ottan fel oldá,
Es a bűnre ilyes okot s modot ada.⁶⁸

495 Meg nevetven benűnk, a földre le hajla,
A porba nem tudom, miket firkaál vala,
Csak hamar pediglen felálván ugy monda:
Aki vetek nélkül van, tegyen törvenyt rolla.

500 Mit felyteget vala, azon meg reműltunk,
Illy bestelenségért meg is szegyenűltunk,
Es egyenkent a házból ki sirűltűnk,
Mert bűn nélkül senki nem vala kőzűllűnk.

De akor csak jadgyzot, ez ám nagyob szegyen,⁶⁹
Midőn a templomban ben volnank vagy negyen,⁷⁰
En bizony nem tudom, oka műtől legyen,
Rank rohana, műnkőt dorgála kemenyen.

505 Nem tudom, hogy miből egy kőtelet fona,
Elsőbbben vállamra aszt jól rea szabá,
Az után pediglen rutul meg is szida,
Mindent, amit ottan találá, felruga.

CAIPHAS

510 Ez am nem bolondság, micsoda hirt hallok,
Mi zenebonákat nem szerez egy álnok,
Azert előttetek mostan prosistálok,
Mivel törvény szerent ezen boszut állak.

(Ad cursorem:)

515 Azért pásim, gyorsan meny Annás ipámhoz,
Ugy mint Judeának fungalt fő papjához,
Kit szommal minjarast invitály házamhoz,
Ottan pedig semit eppen ne mulatoz.

Onnan el bocsuzván a vénekhez meny el,
Őköt is kőszőncsed minden becsűlettel,
Hozam hijad őköt egész készűlettel.

⁶⁸ ilyet [Emendáltuk. Vö. *Fülöp* 1897, 143.]

⁶⁹ am [Emendáltuk.]

⁷⁰ negye<k>n [Ráírással javítva.]

CURSOR

520 Elmégyek legottan, es akaratodot
Gyorsan véghez viszem parancsolatodot.

CAIPHAS

Apropo erkezel, Annás, kedves apam,
Eppen utannátok kengyelfutó szolgám,
Hogy ide elhina, most expediálná,
525 Mert van tú veletek nagy konferenciám.

Annas, kedves apam, es népek venei,
Tú vattok együgyű kősségnek őrzői,
Minyájon tanácstok most fog kivantotni,
Mivel nagy kausát fogunk decidálni.

530 Mozes törvényeben meg van parancsalva,
Hogy a nép uj Istent soha nem imadna,
Nem régen pediglen egy amito támada,
Aki mondgya, hogy ő Isten fia volna.

Sokat a nép közül magához holditott,⁷¹
535 Meg nagy profetának ő tőllők tartatott,
De meg jeleket is, mind hallom, mutatott,
Őrdögököt űzött, holtakat támasztott.

Miket ő cselekszik, a nem kicsin dolog,
Miatta papságunk nagy veszelybe forog,
540 Méltán azen szivem ezen igen dobok,
Félek, hogy nyakunkba ne essek a horog.

Már tűtőköt kerlek, kiki meg felyelyen:
Job lesz, hogya nép eppen el szelyedgyen,
Vagy egy embernek a feje el veszen,
545 Es így országunk bekesegbe légyen?

ANNÁS

Rettenetes dolog, egy ember mit csinál,
Az ő álnoksága miket fel nem tanál,
Im, miatta a fejünk veszedelemben áll,
Ha meg nem gátolya dolgait az halál.

⁷¹ Sokat nép közül magához holdita [A szótagszámot és a rímet javítottuk.]

SENIOR PRIMUS

550 Udde, amint hallom, ravasz mindenekben,
Nem tudom, mikeppe kerülhet kezünkben,
Mert tudománya van a tündersegekben,
Hivalkodik minden őrdöngössegekben.

SENIOR SECUNDUS

555 Okos mestersegre *vagyon* itt szükségünk,⁷²
Másként hasontalan tanácsot rá útunk,
Egyebkent hálóba vadat nem keritünk,⁷³
Hamarább gyapjuból fejszet kókolhatunk.

SENIOR TERTIUS⁷⁴

560 De mi modon valyon juthatunk hozzája,
Mert ezerni ezer az ő praktikája,⁷⁵
A nep is, jól tudom, asztot meg gátolya,
Es ha eszre veszi, utunkot meg álya.

CAIPHAS

565 Úgy *vagyon*, mert őtőt a nép mind szereti,
Vannakis őneki sokfele keneti,
Bubájos, mind hallom, az ő természeti,
Ha akar előtünk magát elrejtheti.⁷⁶

ANNÁS

Nem kel, fő pap uram, anyira tartani,
Ha szinteg a kósség ellene támadni
Akarna is, lehet asztot meg gátolni,
Jo vitez katonák fognak oltalmazni.

SENIOR QUARTUS

570 Dehogy fognak, kerem, mert már azokal is⁷⁷
Elhittete, hogy ő profeta s kiralyis,
Fiát meg gyógyitván a századosnak is,
Nagy nevet szerzett a vitezek előtt is.

⁷² vagy [Emendáltuk.]

⁷³ haloba [Emendáltuk.]

⁷⁴ [A sor előtt: *Sceniam* 3. Elhagytuk. A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

⁷⁵ praptikája [Emendáltuk.]

⁷⁶ aka [Emendáltuk.]

⁷⁷ fogynak [Emendáltuk.]

CAIPHAS

575 Akár mint s akár hogy, annak meg kell lenni,
Ki kel őtől élők könyveből törteni,
Ha másként nem lehet, penzel is fogadni
Kel hamis tanokat, s ez után meg ölni.

580 Azon tudakozzék, parancsolom, kiki,
Ha tanálkozhatnak itt körül valaki,
Aki kézbe adná, lenne bár akárki,⁷⁸
Valamit kívánna, meg adnám aszt neki.

SCENA QUARTA

JUDAS

585 Ah, en mire jutek jo remensegemben,
Mint meg csalatkoztam, most juta eszemben,
Még egy poltura is nincsen erszenyemben,
Nagy melánkália kovalyok fejemben.

Az gondolom vala, hogy meg gazdagulnek,
Midőn a Jesushoz szolgálni indulék,
Aszt gondolám, jo bért ő tőlle kaphatnék,
Honan a ládamba sok kincset rakhatnék.

590 De ordás bellest is, látom, szűkőn kapok,⁷⁹
Szomjusagomatis *enyhitik* patakok,⁸⁰
Köntősőmőn pedig nem fernek a fótok,⁸¹
A szegenyek kösztis pirulva gullogok.

595 Soha madár tejet en nala nem ettem,
A szász henklistől is nem rőhögőt béllem,
Csokoládé miat nem vidamult verem,
De a kiszi miat meg hámlot az inyem.

DAEMON PRIMUS

600 Kevánta jo pajtás, miért szomorkodol,
Hallám, keservesen hogy panaszkodol,
Ne bucsuly, ha akársz mert meg gazdagodol,⁸²
Hogy ha tanácsomhoz s hozám ragaszzkodol.

⁷⁸ keszbe [Emendáltuk.]

⁷⁹ bellest [Emendáltuk.]

⁸⁰ elnitik [Emendáltuk.]

⁸¹ fótok [Emendáltuk.]

⁸² [Az *akársz r*-je betoldva.]

- 605 Hogy így lenne dolgod, eszt en által láttam,⁸³
Mikor mesteredhez áltál, haraguttam,
Az után pediglen sorsodon katzagtam,
De bolondsagodot meg is sajnalottam.
- Mit varhattál, kerlek, egy ácsnak fiától,
Nem tudod hogy semit nem vett az atyától?
Miért nem irtoztál kuldus iszakjatól,
Ven bolond, hat nem felsz aző igájától?
- 610 Talám aszt gondolod, hogy profeta volna,
Hasznos mesterségre téged tanitana,
Kivált szerencsedről jóvendőt mondana,
Neműnemű jokkal meg gazdagitana?
- 615 Ne ugy gondolkodgyál felőlle, mint látod,
Szemvető, s minden oly csudálkozatot
En is tudok olyant, ha látni kívánod,
Nagyobbat is tészek: tegeyeke, akarod?
- 620 A kár kinek labat hammar ki facsaram,
Szemenek világot meg homalyositom,
Sűketseget pedig fűleben bedugom,⁸⁴
Mind ezeket pedig viszont meg gyógyitom.
- 625 Hallode, te bolond, jere inkább hozzám,
Nállam állapotod boldogabb lészen ám!
Nem hallottad, hogy bir országokot apam,
S a mar hires neves prutonissa anyám.
- Ne nezd, hogy rut vagyok, mert azal nem ártok,
Mert ha én akarok, szép leszek, mint alak,
Mesterségre pedig nagyobra tanitlak,
Holtodik s az után, hiddel, el nem hagyalak.
- (*Hic accurrit alter diabolus, quem alloquitur primus.*)
- 630 Honnan, honnan, jo társ, talám ebűl járál,
Incselkedésidben vagy csalatkozál?

⁸³ esz [Emendáltuk.]

⁸⁴ be tugom [Emendáltuk.]

DAEMON SECUNDUS

Sietnem kellett, mert csak ez orában,
Midőn Kaiphásnak volnék udvarában,
Oly titkos tanacsot hallek a pitvarba,
635 Melyből nyereséget veszünk hamarjában.

LUCIPER

Hát te mit kerengesz, miért nem forgodol?

DAEMON PRIMUS

Judásnak panaszat mind vegik el várám,
Mint tollem lehete, meg is vigasztalam,
Mesteret elhadná, arról imformálám,
640 Már is elmejében nagyon suspendálám.

LUCIPER

De mért distráhálod magad oly bolondal,⁸⁵
Ha valamit akarsz, ágálj okossabval.⁸⁶

DAEMON PRIMUS

En uram, Luciper, Judásnál alnokabb,
Nincsen itt eföldőn, avagy alkalmatosbb,
645 En intenciomra valaki hasznosabb.

LUCIPER

Egy kevesse szakaszd felbe beszededet,
S a konciliomban keserj el engemet.

JUDAS

Szivemben kevesse most meg vidamultam,
650 Meddig ez angyalnak szavait halottam,⁸⁷
De megint elmulék minden vigaságom,
Hogy ily serenséggel tölle priváltattam.

DAEMON SECUNDUS

Judás, en batyammal valále beszedebe?

JUDAS

Egy ket szokot szolla, s elebb álla velle,
Ingemet itt hagyta nagy keserűségbe.

⁸⁵ mert magat [Emendáltuk.]

⁸⁶ agály [Emendáltuk.]

⁸⁷ midig [Emendáltuk.]

DAEMON SECUNDUS

655 Tudom te dolgodot, tudom, miért kesergesz,
En meg vigasztallak, ha ream figyelmesz.

JUDAS

Vaj ha bus szivemet meg vigasztalhatnad!

DAEMON SECUNDUS

660 Patientiával legy, mig egyet szollok,
Ugy velem, hogy többbe nem leszs ily szarándok,
Veled sem fognak ki a több dus gazdagok,
Igasságot mondok, hidd el, nem hazudok.

665 Most eppen a papok s a Phariseusok,
A főrend tanacsok s az irastudok
Azon tanacszkodnak, mikent legyen modgyok,
Hogy Jesust meg fogják, vann igen nagy gondok.

Hogy ha *tanálkoznék*, ki aszt véghez vinne,⁸⁸
Sok penzel erszenyét azért meg terhelné,
Nagyobbra is dolgát csak hammar vihetné,
Ra felelek, többször szegénség nem érné.

670 Latom, pajtas Judás, hogy szegeny legen vagy,
Te fizetese is, tudom, nem igen nagy,
Azert netalámtam semmi nélkül maradgy,
Hogy más kondiciot kaphas, azon fáragy.

675 Ha tehát magadnak akársz penszt gyűjteni,
Keves faratsággal gazdagságot kapni,
Aj meg az en szomon, kit fogok jovalni:
Meny el Kaiphashoz fő pap udvarlani.

680 Minnyájon a vének őszve gyűlve vannak,
Hogy urad még fogják azon faradoznak,
De egy közben járo embert nem kaphatnak,
Mely dolgon minyajon ők igen buszulnak.

685 Sokaknak értelmét en jól meg visgáltam,
De *hasonlot* hozzád nem tanáltam,⁸⁹
Azért is te neked aztot hiré adtam,
Mert okoskodasod sokban tapasztaltam.

⁸⁸ tánalkoznek [Emendáltuk.]

⁸⁹ hansolot [Emendáltuk.]

JUDAS

Távul járj, bűdős *eb*, eztet elő ne hoszd,⁹⁰
Uramot el adni miért hogy jovalod!

DAEMON SECUNDUS

690 Mit gondosz, te, Judas, ha ezt elveszted,
Talám ilyen maszor nem lesz nyereséged,
Más embert is kapnánk, de te mesterseged
Alkalmasabb léssen, úgy vélem, hívséged.

695 Mondám, hogy sok pénzel meg telik erszenyed,
De nagyobbbat mondok fel vitetik széked,⁹¹
Mert fő papá lehessz, ha arra van kedved,
Tanacsomot, kérlek, ha jot varsz, meg ne veszd.⁹²

Annás főpap, tudod, már éppen el agodt,
Erejeis neki testéből ki csorgot,
Elmeje pediglen az inára szállot,
Ideje éltenek vége felé szállot.

700 Tudod jól a törvenyt, nem kérded masoktól,
Tanácsot nem kérdesz Phariseutoktól,⁹³
Deák szot, görög szot, sidokot doctortol
Nem szükség, hogy tanuly, tudod már magadtol.⁹⁴

705 Tudom bizonyoson, ha azt véghez viszed,
Mesteredet sidok kezében ejtened,
Annas meltosságát hogy el nem vesztenéd,
Napjaidot vigan es boldogul tőtened.

710 Sies tehát, ted le minden félelmedet,
S ad kézben nekik kudas mesteredet.⁹⁵
Veled leszek ennis, addide kezedet,
El nem hadlak sohut, mig élek, tegedet

⁹⁰ jár ebb [Emendáltuk.]

⁹¹ fél szeked [Emendáltuk.]

⁹² hajot [Emendáltuk.]

⁹³ tánacsot [Emendáltuk.]

⁹⁴ szűk [Kiegészítettük.]

⁹⁵ nekik <Sido> kudas

JUDAS

Ezek ha igazok volnának, nem bánom,
El megyek, mit jóvalsz, talám meg brobálom,
Mesteremet csokkal könnyen el árulom,
715 Heabanis többet nem panaszkodom.

DAEMON SECUNDUS

Ennis azt jóvalom, vid vegben szavadot,
Mutasd meg az okos dexteritasodot,
Midőn van ideje, keresd jobb sorsodot,
Az után vigan minden napjaidot.

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA

Judas cum sacerdotibus pacificitur de tradendo Jesu; Milites ordinantur.

ANNAS

720 Mint elebbis mondám, jobb meg halni egynek,
Hogy *sem* mind elveszni az egész községnek,⁹⁶
Ma determináljuk dolgát ez embernek,
Vessük véget gonosz cselekedetinek.

CAIPHAS

725 Nem tudom, mit mondgyak mert már el bagyadtam,
Meg az eczakais érte nem nyukhattam,
Immár rolla többet szollani meg untam,
Igyekezetűnköt *illudálya*, látom.⁹⁷

ANNAS

Őrdőgokel bérlet, mint tennap hallátok,
Ha olyas nem volna, kezűnkbe kaphatnok.

DAEMON TERTIUS

730 Demit sinatoltok heába, bolondok,
Hogy őrdőngős volna, látom, gondolyátok,
Nagyobb ellenségűnk nincsen, meg tudgyátok,
Ellene heába csak deliberáltok.

⁹⁶ Hogy esd mind községnek [Emendáltuk.]

⁹⁷ orludálya [Bizonytalan olvasat, *Fülöp Árpád* (1897, 150.) emendálását fogadtuk el.]

735 A mit szándékoztok, én reám bizzatok,
Majd jo expedienst en arra kohollok,
Halgataszban addig itt váraozozatok.

Judas, mit tórodól, talam nincsen penzed,
Miert hogy az úres ereszenyedet nézzed,
740 Vajha elegendó volna a te eszed,
Meg telnék ezüstel csak hamar erszenyed.

JUDAS

De honnan? Mert az én mesterem e' félét⁹⁸
Csak semmire böcsül, rá sem veti szemét,
Csak azon farasztya népeknék elméjét,
Miként údvezitse az el veszett népét.

DAEMON TERTIUS

745 Ho, ho-ho-ho-ho-ho-ho-ho-ho- hoooo!

DAEMON SECUNDUS

Mi lele, mi lele, Morgondi mi lele,⁹⁹
Tam meg úte a' pokolnak szele?

DAEMON TERTIUS

Mi lele? Oda van földi biradalmunk.

DAEMON SECUNDUS

Mit mondasz? Hol hallad aszt a' hazugságot?

DAEMON TERTIUS

750 Judast udvarlani szandekosztam vala,
Nem tudom, mi okbol, igen busul vala.
Trefából ő néki penszt igyirtem vala,
De tsak immel, ammal feleletet ada.

755 Tóbbi kóoszt azt monda, nincs szúksége penzre,
Mert az ő mestere nem úgyelne erre,
Hanem tsak azon ván minden esze s kedve,
Hogy az embert tóllúnk mi ként vissza nyerje.

760 Most azért ideje azon mesterkednúnk,
Feltett szándekában akadált szerezzúnk,
Talám Judas áltál végére mehetúnk,
Hogy ha penzt őneki eleget igyirúnk.

⁹⁸ félét [Emendáltuk.]

⁹⁹ Milele [Négyszer emendáltuk.]

DAEMON SECUNDUS

Vagyon remenségem, gyere csak velem el,
Halgasd, kérdésemre először mit felel,
Az után kinályuk gazdag szerencsével,
765 Talam rá vehetem mesterkedesemmel.

DAEMON TERTIUS

Judas Iskáriot, jaj, ki rongyoson vagy,
Innen busulásod vagyon talam oly nagy,
Meg segellünk, Judas, tsák reversalist adgy,¹⁰⁰
Tsak hogy hazugságba, kerünk, minket ne hadgy.

JUDAS

770 Meny dólgodra, sátán, talam azt kívánod,
Az én Mesteremet el árulnám, várod,
Ha őtet el hagynám, meg őletne, tudod,
Vessz el a' penzettel, nem persvádealod.¹⁰¹

DAEMON SECUNDUS

775 Bolond, mit felsz tölle, más kéntis el hagyod,
Halálra keresik a' főpapok, hallod,¹⁰²
És így árvaságra maracz, aszt meg gondold,
Akor elé vennéd, ha volna, garasod.

JUDAS

780 Ezt meg nem hallottam, igaze, mit mondasz,
Ha ugy van a' dolog, nem heába faracz.
Ha meg csalatkozom, fogadode, nem hacz?
De ámint sajditom, hazugságba maracz.

DAEMON SECUNDUS

Ha fogadásimnak ellene hazudnék,¹⁰³
Én több elődbe sohais nem jőnék.

JUDAS

785 Csak nem viszen rá lelki ismeretem,
Hogy penzel el adgyam azén jó mesterem.

¹⁰⁰ segel<t>lünk [Ráírással javítva.]

¹⁰¹ vesz [Emendáltuk.]

¹⁰² főpa<l>pok [Ráírással javítva.]

¹⁰³ ellenne [Emendáltuk.]

DAEMON SECUNDUS

Ugy, ugy, *ne* bolondozz mit használ, sok szoddal¹⁰⁴
Azon kül is őtöt meg fogják bizonynal,
Jobb, hogy meg fogással légyen nagy hasznoddal,
Erszenyedis hizzik egynéhán tallerral.

790 Nem lehet szeb semmi a' hivségnél,
Gyakorta szerencse fordul e' féléknél,
Én azt jovallanám, hogy Annáshoz jónél,
Hivségedel tőle gratiat nyernél.

795 Ne urald már tovább kuldus mesteredet,
Inkább accipiáld kővér szerencsédet,¹⁰⁵
Most van modod benne, hizlald meg erszenyed,
Osztan vigan tóltód boldog eletedet.

JUDAS

800 Igaz dolog azis, hogy kuldus az uram,
De mégis valahol én ő vele jartom,
Erdőkön, mezőkön nem igen koplaltam:
Hogy lehessen tehát, hogy őtöt el hadgyam?

DAEMON SECUNDUS

805 Ha tsak arra vigyász, hogy megne ehezzél,
Dolgozzál, s enned kapsz akarmely embernél,
De hogy jóvendőbe ne szükölködhetnél,
Keress pénzt magadnak, moston ne keslődgyél.

Látod, egy erszeny penz az asztalon készen,
Eppen tsak egy szot adgy, mindgyart tied lészen.

JUDAS

De hogy jelencsem bé magam a' papokhoz,
Mert nem igen voltam járos az urakhoz.

DAEMON TERTIUS

810 Nagy batran bemehetz, régen teged várnak,¹⁰⁶
Rajdad bizonyára nagy örömmel kapnak.

¹⁰⁴ Ugy ugy bolondozz [Kiegészítettük.]

¹⁰⁵ anipiáld [Emendáltuk.]

¹⁰⁶ várnak <nagy> rajdad

DAEMON SECUNDUS

Gyere hamarsággal, enis be késérlek,
Néked mindenekben segelcséggel lészek.¹⁰⁷

DAEMON TERTIUS

815 Imé, jo uraim, amint faradosztok,
Ez azt veghez viszi, amin sinatoltok,¹⁰⁸
Ennél pedig jobbat sohais nem kaptok.

JUDAS

Jo napot kivanok, nagy uraim, néktek.¹⁰⁹
Mi az oka annak, hogy így tőrekedtek?

CAIFÁS

820 Eztet, jo barátom, mi haszna meg tudnod,
Mert nem lehet néked eztet orvoslanod.

JUDAS

Nem lehet? Sőt, nékem egyedül csak lehet,
Segéjcséggel itten más senki nem lehet,
Ugy venerályotok az en ősz fejemet.

CAIFÁS

Mond meg, jo barátom, misoda ember vagy?

JUDAS

825 Tanyitványa vagyok annak az embernek,
Kit kőzőnségesen Jesusnak neveznek.

CAIFÁS

Szerencses orába jottél be kőzőnkbe,
Majdon lészén részed annak erszén penzbe,
Ha a' Mesteredet kerited kezűnkbe.

JUDAS

830 Nehéz dolgot kértek, de rá vitt a' szükség,
Előbszőr hadd halyam, menyi a' szegőtség.

CAIPHAS

A harmincz ezüst pénz, ha elegendő leszsz,
Imé, keszen vagyon, végyed a' kezedhez.
De miféle moddal viszed aztot veghez?

¹⁰⁷<n>Néked [Ráírva.]

¹⁰⁸ amin<t> sinatolto<d>k [Ráírással javítva.]

¹⁰⁹ nék [Emendáltuk.]

JUDAS

835 Tudom én szokását s. oráját dolgának,
A geczemányi kert ő mulatásának
Szokott helye, s. otton az imádságának,
Effectumát teszem ti kivánsagtoknak.

840 Csak legyenek velem fegyveres vitézek,
Rám figyelmezzenek, minemű jelt tészek:
Akit meg tsokolok, rá tegyék kezek,
És jol meg kötőzzék, mert el szalad, félek.

CAIPHAS

845 Vitezeket, Judas, valamennyit kivánsz,
Itten készen lésznek, nem kel varakozás.
Kengyelfuto, hijjad elé a' Századost!

CURSOR

A fő pap Caiphas szolittat tégedet.

CAIPHÁS

850 Tudom, hogy mind eddig hiven szolgáltatok,
Parancsolatimban hiven el jártatok,
Már mostan meg válék a' tú virtusotok,¹¹⁰
Ha abban el jártok, mit rátok bizok.

Most azért minyájon tú készen legyetek,
Lancsakkal s botokkal fel fegyverkezetek,
Mert e tolvaj után kell neketek mennetek,
Hogy kezben akadgyon, ugy ügyekezetek.

855 De mindenek felett ez ember szavára,
Halgassatok hiven parancsolatyára,
És mikor el juttok arra praedára,
Jol hozza lássatok katonák modgyára.

DAEMON PRIMUS

860 Haj, haj, haj, bezeg van örömem most a nyereséget,
Judás pajtasomnak cselekedetiért,
Mivel ő eladá urat harmincz penzert,
A bért majd meg adgyuk ő fáratságáért.¹¹¹

¹¹⁰ valék [Emendáltuk.]

¹¹¹ bert [Emendáltuk.]

DAEMON TERTIUS

865 Rajta hát, utanna firkolyunk Judásnak,
Hat huppokot adgyunk, mint kegyes kalmárnak,
Fül hegyere tegyűk, az után *Plutonak*,¹¹²
Adgyunk szállást neki tűzében pokolnak.

SCENA SECUNDA¹¹³

CHRISTUS

870 Menyei Szent Atyám, a te értelmedből,
Menyből le szállottam szent rendelésedből,
Testet hogy fel vévén a szűznek méhéből,¹¹⁴
Világért meghalni egész értékemből.

A profeták esztet am meg jövendőlték,
Hogy en a kereszt fán emberért meg hálnék,
Ez a szententia reám azért mondatek,
Hogy az egész világ mind el ne kárhoznék.

875 Kőzelis az ora, melyet régtől vártam,
Azert e földre az égből le száltam,
Hogy az én nepemért veremet ki ontyam,
S őtöt az őrdőgnek rabságabol valcsam.

880 Edes apostalim, meg jelentem nektek,
S igazán megmondam, hogy tű közülletek
Leszen, aki miat a tű mesteretek
Esék érettetek.

JOANNES

885 En edes mesterem, ha elhatc benűnköt,
Nagy szomoruságba viszed a lelkünket,
A sidokis fogják keresni fejűnköt,
Halálra az után es el vesznek műnköt.

PETRUS

890 Nem leszen, mint mondod, hogy te meghaly, uram,
Vagyon nekem itten egy rosdás pallosom,
Valaki ellened támad, aszt levágom,
Kész leszek te veled élnem es meghalnom.

¹¹² praltonak [Próbáltuk emendálni.]

¹¹³ [Az új scena-jelzés hiányzik, a második prologus cselekményismertetése alapján már *Fülöp Árpád* pótolta (1897, 154.), mi is ezt követtük.]

¹¹⁴ tested [Emendáltuk.]

CHRISTUS

Tud meg asztis, Peter, kedves tanityványom,
Hogy ki kőzülletek leszen az arulom.

PETRUS

Mindgyárt pallasomot béleben keverem,
Ha az arulodott en eszre vehetem.

CHRISTUS

895 Bizony, bizony mondom: bennem az ettzakán
Mind meg batráncoktok az ügyemet látván.

PETRUS

Oh, hatalmas Isten, mely szörnyű félelem,
Esek en szivemre, meg szedüle fejem:
Mi keppen lehetne tagadás tételem¹¹⁵
900 En töllem, Pétertől – aszt fel nem vehetem!

Noha en mesterem, ily szavadott hallom,
De soha te tölled en el nem távozom,
Sőt ellensegeddel ma meg vagdalkozom,
Tud meg, hogy halálíg erted viaskodom.

905 Izról izre bátor oszve vagdalyanak,
Hiddel, hogy tegedet en meg nem tagadlak!

CHRISTUS

Péter, nem ugy leszen, a miket te szollasz,
Hanem ez ettczakán, a miglen a kakas
Háromszor szollatik, engemet meg tagatz.

PETRUS

910 Uram, ha minyájon meg is botráncokznak,
Engemet egyedül meg nem tántorittnak.

CHRISTUS

Simon Peter, tud meg, hogy te is meg tagatz,
Mikor sulyosodik a munka, el maratz.

PETRUS

915 Mindsem hogy teged én megtagadgyalak,¹¹⁶
Inkabb akaszto fát magamnak vállalok.

¹¹⁵ tetelem [Emendáltuk.]

¹¹⁶ Mindsem<ben>

CHRISTUS

Simon Peter, velem többet ne disputály,
Mert meg tagacz engem, erődbe ne bizáll.

(*Intrat Beata Virgo.*)¹¹⁷

Talam az angyaltol hozam küldettél,
En szerelmes Anyám, eppen jokor jöttel.

920 Tudom, hogy mind addig sokat fáradoztál,
Az en halalomrol hogy bizonyast tudnál,
Szinem látásaban most vigasztaltassál,
Mert műnköt el választ a keserves halál.

MARIA

925 En kedves magzatom, en edes szerelmem,
Tölled elválásom hogy kelyen szemlelnem,¹¹⁸
Kerlek, hogy meg ne haly, ne szomoritts engem,
Hanem vigasztalyad en szomoru lelkem.

CHRISTUS

Szerelmes Szent Anyám, mennem kell halálra,
Majd fel feszitenek magos keresztfára.

MARIA

930 Edes, kedves fiam, szivem ne szomorisd,
Barcsak halálodot, kerlek, meg könyebbisd.

CHRISTUS

Szerelmes Szent Anyám, maradgy bekesegben,
Mert nem engedhetek neked keresedben.

MARIA

935 Fiam, emlekezel sok epesegemről,
Anyai keserves cselekedetimről,
Hiszem en szültelek tegedet mehemből,
Es én neveltelek drága szűz tejemből.

940 Tudod, edes fiam, mikent tartottalak,
Harmincz három esztendeig szolgáltalak,
Anyai voltommal ugy oltalmaztalak,
Hogy semmiben meg nem szomorítottalak.

¹¹⁷ B.V. [A rövidítést feloldottuk.]

¹¹⁸ el vallásom [Emendáltuk.]

Meg is csak könyörgök neked, en Istenem,
Halgasd az harmadik keresem,
Fiam leven, ebben kell engedned nekem,
945 Test szerent nincsen mas szülőd en kivüllem.

CHRISTUS

Ámbár edes Anyám, te légy az én testem
Szülője, de ennel nagyobb istenségem,
Kit öröktől fogva az Atyától vettem,
Azert keresednek nem lehet engednem.
950 Hanem en te hozzád, szerelmes Anyámra¹¹⁹
Forditom szavaim, végső bocsuzásra,
Azert jól figyelmez rövid szavaimra,
Had mehessek mindgyárt ell rendelt utamra.¹²⁰

Köszönöm, Szent Anyám, sok fáratságidot,
955 Köszönöm velem tet sok dajkálkodásidot,
Miattam szenvedet sok nyomorúságidot,
S hozám valo kedves anyai voltodot.

Végre edes Anyám, keserúségedben,
960 Ajállak tegedet Isten kegyelmében,
Tudom, gondot visel teread mindenben,
Részessé is teszen ő dicsősegeben.¹²¹

Kedves tanitvanyim, el jött már az ora,
Geczemanyi kertbe velem imádságra
Siessetek, tudom, keresnek halálra,
965 Imádkozatok, ne jussatok gonoszra.

MARIA¹²² (*ad Judam:*)

Kedves fiam, Judás, im néked ajánlom,
Az en szülőttemet imár read bizom.

JUDAS

Bator ram bizhatod szivednek fájdalmát,
970 Imentis en neki szerszettem meg dolgát,
De jobban meg szerzem ma meg az ő baját,
Melynek is csak hammar meg hallod zugását.¹²³

¹¹⁹ Ayámra [Emendáltuk.]

¹²⁰ messek [Emendáltuk.]

¹²¹ resze [Emendáltuk; vö. *Fülöp* 1897, 157,]

¹²² B. V. [A szerepnevet egységesítettük.]

¹²³ Mely is csak hammas [Próbáltuk emendálni.]

DAEMON SECUNDUS

Haj, haj, farkast tőnek itten juh őrzőnek,¹²⁴
Ketsket valasztának kaposztás kertésznek.

MARIA

975 Jaj, már hova legyek, fájdalomnak anyja,
Valyon merre menynyek, siralom leánya,
En arva fejemnek ki leszen gyamola,
Keserves lelkemnek meg vigasztaloja?

ANGELUS

980 Maria, szűnnyék sirásod,
Keserves kőny hullatásod,
Te nagy szőrnyű zokogásod,
Mert leszen vigasztalásod.

985 Szűnnyél meg sirasodtól,
Szibeli nagy fájdalmittól,
Noha Szent fiad Sidoktól
Meg öletik hoheroktól:

Mind az által harmadnapra,
Hallotaiból világra,
Nekünk nagy vigaságunkra
Fel támad, ő azt mondotta.¹²⁵

MARIA

990 Jaj, nem fordulhatok en immár örömrre,
Mert a fájdalomnak élles, hegyes tőre,
Egeszen nekem a szivemre mene.

ANGELUS

995 Szűny el sirasodtól, keserves Maria,
Mert hogy szent fiadot vonnyák kereszt fára,
Menyei Atyádnak ez az akaratya,
Atala a világ hogy meg zabadulna.

MARIA

1000 Oh, en edes fiam, imár hova légyek,
Vigasztalást nincsen sohul kitől vegyek,
Szomorúságimban, mely fele siessek,
Nem tudom, mert nincsen már, a kit remélyek!

¹²⁴ ju [Emendáltuk.]

¹²⁵ tamád [Emendáltuk.]

CHRISTUS (*in horto:*)

Egy kevesse tovább tölletek távozom,
Szent Atyámat kerem, neki imádkozom.

(*Ultra agreditur:*)

1005 Szerelmes Szent Atyám tekencsed fiadot,
Mutasd meg en hozzám atyai voltodot,
Veghetetlen kínnal telyes pohárodot¹²⁶
Ved ell, kellek, töllem, ne itasd meg asztot.¹²⁷

(*Ad discipulos vadens:*)

Miért hogy alusztok, velem nem vigyáztok?¹²⁸
Kelyetek fel mindgyárt, es imádkozotok!¹²⁹

(*Redit ad orandum:*)

1010 Szerelmes Szent Atyám, mulyek ell ez pohár,
Kit már el keszitet ama gonosz kalmár,
Sido seregekel nem mesze vagyon már,
Mi nagy dühössegegel mint oroszlány, ugy vár!

(*Ad discipulos secundo:*)

1015 Így nem vigyazhattok egy oraig velem,
Vigyazzatok, közel mert az veszedelem,¹³⁰
Ne hogy kesertetbe minyájokot ejcsen.

(*Orat tertio:*)

Szerelmes Szent Atyám, hogy ha e pohárod
Ugyancsak meg igyam, nekem parancsolod,
Örömet meg iszom, legyen akaratod.

(*Ad discipulos tertio:*)

1020 Alugyatok bátor, a miglen akartok,
Mert el jött az ora, melyet nem vártatok.

¹²⁶ kennál [Emendáltuk.]

¹²⁷ mag [Emendáltuk.]

¹²⁸ Mint [Emendáltuk.]

¹²⁹ mindgyárt <V>es

¹³⁰ közel [Emendáltuk.]

Atyám, edes Atyám, keszen az en lelkem,
Emberi nemzetert hogy ki oncsam vérem,
De a test erőtlén, legyen segítségem,
Ime mert közelitt az én ellenségem.

JUDAS

1025 A dolog most jól foj, csak jól vigyázatok,
Mindjárt fogjátok, kit én meg csokolok,¹³¹
De csak arra kerlek, arra vigyázatok,
Kézetekből ne hogy őt elszalaszátok.¹³²

1030 Nezetek, már itt jó, mű többet ne késsünk,¹³³
Ha nem sietsegeleleibe menyünk,
Most mindgyárt ő rajta leszen a mű keszünk.

(*Ad Christum:*)

Üdvözlegy, *ah*, rabi, szerelmes mesterem,¹³⁴
Örvendetes csokal orczaadat illetem.

CHRISTUS

1035 Edes tanítványom, Judas, mit mivelte,
Egy kűs nyereségert hát veszelyre mentel,
Hogy szép színű csokal engemet vesztenel?

Hát tű kit kerestek, sidok serege?

CENTURIO

Nazareti Jesust mű keresni jöttünk.

CHRISTUS

1040 Hogy ha valosaggal engemet kerestek,
Én magam vagyok az, meg mondom tű néktek.
Az tanítványimot, kérlek, engedgyetek
Bekevel el menni, es ell ereszetek.

PETRUS

Itt rossz dolog vagyon, Uram, a mint látom,
Teged oltalmazlak, kardomot ki rántom.

(*Ad milites:*)

¹³¹ amidjárt [Emendáltuk.]

¹³² nehogy [Emendáltuk.]

¹³³ nű [Emendáltuk.]

¹³⁴ Üdvözlegy a rabi [Emendáltuk.]

1045 Néz rea most, Malkus, oda van a fűled,
Nem marad meg benned többbe az életed,¹³⁵
Mivel mesteremre emeltes kezedet.

CHRISTUS

Peter, ted el helyre a kardodot, mivel
Akik feyvert fognak, feyverrel vesznek ell,¹³⁶
1050 Inkabb meny el inset, ne fogattassál ell.¹³⁷

CENTURIO (*ad Petrum:*)

Te nyomoru féreg, eridgy, meny dolgodra
Hogy mered fel voni kezed a csoportra,
Hiszem eszek teged vagnak majt koczkára,
S meg csufolnak teged a világ láttára!

(*Ad millites:*)

1055 Fogjátok meg őtöt, hát el bámultatok?
Egy szivel, lelekel reá rohanynyatok!

Kösd meg, ne alugyál, sűsd meg az oldalát,
Kend meg jól ő neki kolbácsall az hátát,
Ne kiméld ő tölle kardotnak a lapját,¹³⁸
1060 Sok álnokságának hogy adgya meg árrát!

CHRISTUS

Mint hogy latorra rám feyverrel jöttetek,
Kardal, dorongokkall engemet kerestek,
Kősztetek tanitván meg nem kőtőztetek.

LICTOR

Alkalmasom meg van immár ő kőtőzve.

DUCTOR

1065 Kőrnnyűl vegyék őtet hat erős katonak,¹³⁹
Es nagy vigyazással en utannám hozak,
De valami keppen őt elne szalaszák.

¹³⁵ marad<nak>

¹³⁶ vognak [Emendáltuk.]

¹³⁷ <n>fogattassál [Ráírással javítva.]

¹³⁸ alapját [Emendáltuk.]

¹³⁹ végyek [Emendáltuk.]

MILES QUARTUS

Loduly már, profeta, imár profetálhacsz,
Kezünkben nem tudom, mikor szabadulhacsz.

HISTRIO

1070 A belpoklossokat minap meg gyógyítád,
E vas fekélyeket bár rollad le hánnád.¹⁴⁰

MILES SEXTUS

Ne boszonsd nyavalyást, mert mindent ki osztot
A patikájából, semit ott nem hagyott,
El költ a syruphus, melyel mást gyógyítot,
1075 Maga szükségére semmi sem maradot.

CENTURIO

Ne derecselyetek, hozátok utánnám,
A defungált főpap, Annás udvarába.

MILES SEPTIMUS

Setály, te őrdőngős, papok elejébe,
Ha eddig bujdostál, mast akattál kezbe!

DAEMON SECUNDUS

1080 Hem, beszepen jára a sidok királya,¹⁴¹
Ebb, aki sajnálja, hogy a sidok rabja,
Mert ő soha nekem még *térdet* nem hajta,¹⁴²
Ha nem en ellenem sokat prédikálla.

1085 De látam, csak hammar még többet fog kapni,
Midőn a fő papok őtöt fogják látni,
Ugy velem, több nepet nem fog hitegetni,
Akaratom ellen nem fog pártoltatni.

¹⁴⁰ fekélyeket hánnad [Emendáltuk.]

¹⁴¹ Hem peg [Emendáltuk.]

¹⁴² terted [Emendáltuk.]

ACTUS SECUNDUS

SCENA TERTIA

Christus Praesentatur Annae.

MILES QUINTUS

1090 Gyere, istentelen, ket vagy három szora,
Annás es Kaiphás papi forumára,
Lassuk, mit felelhetz sok hazugságodra.

Űsd, vágd, taszisd, Sidok ily bűzke királyát,
Orditva tépjetek e gonosznak haját,¹⁴³
Mert éppen ohajtva várom az halálát.

ANNAS

1095 Inas, hammarsággal fus le az utczára,
Fus ki hamar, fus ki, es ne idestova,
Álmambol serkenék a nagy ordításra,
Mi dolog legyen az, hosz feleletet arra.

EPHEBUS PRIMUS

1100 Talám az őrdögök jöttek ki pokolbol,
Vagy a boszorkanyok az egész világról,¹⁴⁴
Hogy éjféli idején enyi nép koborol,¹⁴⁵
Szűnyetek kevesse ily nagy orditástol.

1105 Mondgyátok meg nékem, ezen zurzavarnak
Mi legyen az oka, e nagy kiáltásnak,
Hogy en feleletet vihessek Annásnak,
Ki magát adta volt immár az álomnak.¹⁴⁶

MILES SEXTUS

Tegye mostan férre Annás ur az álmat,
Mond meg hamar néki, mert hoztunk egy foglyot,
Kit is a Sido nép már régen ohajtott,
Hogy ne ámitaná többbe a világot.

¹⁴³ háját [Emendáltuk.]

¹⁴⁴ világral [Emendáltuk.]

¹⁴⁵ efély [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ alomnak [Emendáltuk.]

EPHEBUS PRIMUS

- 1110 Jo hir vagyon, uram mert már a katonák
Názáreti Jesust kötözve rongályak,¹⁴⁷
Es most az udvaron előbbe hurczolyák,
Örömmel kialtyák, hogy meg mutathatyák.

ANNAS

- 1115 Vigaságos öröm betele lelkemet,
Hogy kezbe kaphatták fő ellensegemet,¹⁴⁸
Es azert fel kelek igen hamar innét,
Mond meg, hozág be, had lassam meg őtöt.

EPHEBUS PRIMUS

Vigyetek a foglyot Annás elejebbe,
Urunk parancsolta, had nezen szemebbe.

(*Intrans Centurio.*)¹⁴⁹

CENTURIO¹⁵⁰

- 1120 A mit parancsoltál, abban mű el jártunk,
Es te neked hiven ily szép foglyot hoztunk,
Tehetségünk szerent hozaja jól láttunk.

ANNAS

Köszönöm, s hálalom nektek, jó vitézek,
Hogy e búbajosnak szemebbe nezhetek.¹⁵¹

(*Ad Christum:*)

- 1125 Itt vagy, ravasz, álnok, te nép haborito,¹⁵²
Had ell, meg fizetünk, te reszeges kancso,
Sok bozonkodással reánk fondorkodo,
Kézünkbe akadtal, őrdöngős amito.

- 1130 Mond meg, honan véted a bölcsesegedet,
Hol vadnak most, akik követtek tegedet?
Talám elküldötted gyűjteni sergeket,
Avagy ők minyájon elhattak tegedet?

¹⁴⁷ Nezáreti [Emendáltuk.]

¹⁴⁸ kapha<>tták [A *tt* olvashatatlan betűkre ráírva.]

¹⁴⁹ [Az utasítás után *le* vagy *de*; elhagytuk.]

¹⁵⁰ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁵¹ ebubajosnak [Emendáltuk.]

¹⁵² [A *vagy* szóval kiegészítettük; vö. *Fülöp* 1897, 162.] nép [Emendáltuk.]

Hogy a népet tanisd, kitől van hatalmod,¹⁵³
Hol s miket hazudtál, vald meg mind azokat.

CHRISTUS

1135 Nyilván tanítottam a sinagógában,
En nem tanítottam senkit allatomban,
Jelen voltak ezek predikálásomban,
Tegyenek erettem bizonságot abban.

MILES QUARTUS

Hátte, gonosz tevő, így felelsz a papnak?

CHRISTUS

1140 Ha gonoszt szollottam, bizonyisd meg, jobb lesz,
Ha pedig igazat, miért hogy pufon vérsz.¹⁵⁴

MILES QUARTUS

Aszt meg erdemletted, olyant többet is kapsz!

ANNAS

1145 Eppen nem álhatom, hogy áll most előttem,
Ha még szavát hallom, fel indul a mérgem,
Azért Kaifáshoz vigyétek előllem.

MILES SECUNDUS

Most kedvedre setály a város utzáin,
Jelencsed meg magad urak palotáin.

MILES TERTIUS

A hajánál fogva vonnyátok ki onnan,
Láttátok, Annassal hogy most is ujjat von.

(Ad Caifam ducitur et:)

CENTURIO

1150 Annás, Sidoságnak érdemes fő papja
Köszöntet s. éltedet szűvesen kívánnya,
Egyszer s mind általam aztot presentállya,
Ki magát hirdette, hogy 'Zidok királlya.

¹⁵³ Hogy a <ne> népet

¹⁵⁴ vész [Emendáltuk.]

CAIFÁS

1155 Ah, mely nagy örömmel most bé tellyesettem,
Hogy itten állani látom én előtttem,
Kötözve, ki felől sokakat értettem,
Minden felé őtőt eddig kerestetem.

1160 Hogy kezünkbe esnék, én aztot kívántam,
S. kívánságom béis tellyesedet, látom,
Talám ugy fog lenni, amint állítottam,
Rút halállal meg hal, a' mint profétáltam.

Ide miért jöttél, Christe, és mit keresz,
Hát engem fő Papot miért nem köszöntesz?

Szoly egyet, ne búsuly, talám meg némultál.

1165 Mint hogy kezünkben vagy, mint bánnyunk ő vélle,
Az ő kausáját hogy vegyük jó rendbe?

SENIOR PRIMUS

Mint hogy publicé volt az ő gonoszsága,
Publiczé is folyon az ő causája.

SENIOR SECUNDUS

1170 En is azt itilem, hogy bizonyságokat,
Elé kell czitálni ellene tanukat.

CAIFÁS

Tanúk nélkül eppen mű nem szűkőlkodunk,
Mivel gonoszsági el fogták mű földünk.

SENIOR PRIMUS

Tehát hamarsággal it legyenek jelen,
Mivel dolgainkban meg késünk más képpen.

CAIPHAS (*ad Ephebum tertium:*)

1175 Hallodé, te szolga, mond meg a' véneknek,
Én előmbe mindgyárt elő teremjenek.

(*Ad Cursorem:*)

Te pedig nagy gyorsan jard fel az útczákot,
Czitály én előmbe egynéhány tanúkot.

EPHEBUS TERTIUS

1180 Igen nagy csuportal jónek már a vének,
A kapúnál vannak, most mindgyárt érkeznek.

CURSOR

Ihol, én jo uram, már tanukat kaptam,
Kiket solemniter elődbe czitáltam.

CAIPHAS

Addig csendességben ők itten legyenek,
Miglen a' vének is elé érkezzenek.

SENIOR QUINTUS

1185 Parancsolatodra mind egyik el jöttünk,¹⁵⁵
Már itten jelen lévén parancsoly mú velünk.

CAIPHAS

1190 Régen országunkat egy ember pusztittyá,
Amint tú is tudgyátok, a' népet ámittyá,
Magát királynak állittyá,
És Israél népét magához holdittyá.

Mivel azért mostan im kézre akada,
S. hogy rendesen folyon az ő causája,
Légyen előttetek *inquisitiója*,¹⁵⁶
Ki mit tud ellene, igazán meg vallja.

SENIOR PRIMUS

1195 Ki mit tud ez ellen, hallátok, nemzetek,
Mindeneket bátron elő beszéllyetek.

SENIOR QUARTUS

En, a' mint ertettem, ez igen nagy poczra
Vágyik, s. országunknak fő koronájára,
Talám mások többet tudni fognak rolla.

SENIOR SEXTUS

1200 Jo rendileg vagyon három esztendeje,
Hogy tanyitványival kereng szerénszerte,
Uj tudománt hirdet, Mojzest meg vetette,
Hogy prophéta volna, már sokszor hirdette.

¹⁵⁵ egyi<l>k [Ráírással javítva.]

¹⁵⁶ inqoititiója [Emendáltuk.]

SENIOR QUINTUS

1205 De még a' mi nagyobb, ez a' szombat napot,
Semminek allittya, mert azon gyógyított,
Szörnyű betegeket lábára allitot,
Sántákat, bénákat és bél poklosokat.

1210 Illyen s. több e' féle hamis tudománnyal,
Isten s. Mojzes ellen tett káromkodással,
Bé járta hazánkot a' tanítványival,
S. népét hitegette álnok csalárdsággal.

CAIPHAS

A papság eleget illyent allégálni
Tud, mellyért ő neki meg kellene halni,
Még is másokat is már meg kell halgatni.

CENTURIO

1215 Tű, külső tanúk is már eléb léphettek,
Igaz bizonságot ő rolla tegyetek.

TESTIS PRIMUS

1220 Azt mondom felőlle, hogy sánta lábomot,
Mely miat mindenkor hordoztam istápot,
Minap egy szavával meg gyógyittá aztot,
Ingyen, és penz nélkül tón nékem ily hasznat.

CAIPHAS (*ad Cursorem:*)

Hallod, hogy nem felel a' fel tet utromra,
Azért *őkegyelmét* vezesd az ajtora.¹⁵⁷

El mehecz, barátom, ha semmit nem felelsz.

CURSOR

1225 Vakon születtem vólt az anyám méhéből,
Sőtét es tőmlecze jővén a tőmleczből,
De szemem világát ingyen kegyelméből,
Ez ember meg adá, sánt csinálván földből.

CAIPHAS (*ad Cursorem:*)

Bocsásd ki aztot is, mivel nem ellene,
Hanem kedvünk ellen perorál mellette.

CURSOR

1230 Már eregy dolgodra, nem kellesz mű nekünk.

¹⁵⁷ Azert őkö- Azért őkegyt [A tilde rövidítést jelöl; emendáltuk.]

TESTIS TERTIUS

Nagy bél poklosságban sok ideig voltam,
Melynek orvosságot sohasem tanáltam,
Meg gyógyulásomért ennek egyet szoltam,
Az ő irgalmából mindgyárt meg tisztúltam.

CAIPHAS (*ad Cursorem*):¹⁵⁸

1235 Taszisd ki az ajton, had szegjék ki nyaka,
Hiszem, nem kell nekünk az ő faszioja.

CURSOR

Meny dolgodra innen, mért jöttel közűnkbe!

TESTIS SEXTUS

1240 Fő papok, mű sokat nem udvarolhatunk,
Hanem ha kívánod, mű is elé állunk,
Örömet meg mondgyuk hamar, a' mit tudunk,
Az utánn dolgunkra innen el ballagunk.

Eztet egy szavára hideg leléséből,
A' mást pedig néma őrdöngösségből,¹⁵⁹
A' mellette valot a' gonosz lélektől,
1245 Ő gyógyította meg maga erejétől.

Mások pedig sokan egyéb nyavallyákból,
Lábra állittattak az ő jó voltából,
Engemet támasztott fel a' koporsóból,
Mind ezeket mondom igaz valóságból.

CENTURIO

1250 Meg hólt bizonságot sohasem vesznek,
Mint hogy te meg holtál, te néked nem hisznek.

CAIPHAS (*ad Cursorem*):

Az utromra ezek semmit nem felelnek,
A' mit nem kellene, ollyakot ebegnek,
Innen azért, mond meg, mindgyárt el mennyenek,
1255 Hitelesbbek az ők helyébe jőjjenek.

¹⁵⁸ CursorS. [Emendáltuk.]

¹⁵⁹ mast őrdöngössebből [Emendáltuk.]

CURSOR

Ezket meg bérlettük, légyen sériesek.

CAIPHAS

Ide halgassatok, minden nemzetségek,
Mert ezek mind ketten hiteles emberek.

TESTIS QUARTUS

1260 Lelkemre vallom, hogy ez oly gonosz férfi,
Hogy nem szolhat rolla valami jót senki,
Ha hazudok, bátron allyon elé kiki,
Tsapjon engem pofon, szakállom tépje ki.

1265 Mert ez a szombatot semmire becsülte,
Ha valaki őtet erről meg intette,
Aztot meg csufolta, s. meg is fenyegette,
Isten fiának is ő magát nevezte.

TESTIS QUINTUS

Hát mi nagyobb dolog, minapis azt mondá,
Salamon templomát könnyen el rontaná,
Harmad napra pedig viszontag fel rakná.

CAIPHAS

1270 Felely meg, oh, Christe, ezekre a' szokra,
Mellyeket te néked hánnak az orrodra.

Ha tehát nem felelsz semmit mind ezekre,
Kénszeritlek teged az élő Istenre:
Ha Isten Fia vagy, mond meg végezetre!

CHRISTUS

1275 Te mondád, én vagyok, én is mondom néktek,
Ezután az Isten Fiát szemlélitek
Az Istennek jobján ülni, s. meg rémültők
Azon, a' mit gonoszúl mostan cselekesztek.

CAIPHAS

1280 Imé, káromkodék, nem kell több bizonság,
Mi tetczik már néktek, felely meg, sokaság.

TURBA

Mélto bizonyára, méltó az halálra.

CAIPHAS

De minek előtte az halálra mennyen,
Ötet Pilátusnak vigyék elejében,
E' dologgal neki, tudom, jó kedvében¹⁶⁰
1285 Fogom esni, s. véle nagy úsmeretségbe.

Tehát vigyétek el őtet Pilátúshoz,
Lássuk, miket szoll az ő causájához.

SCENA QUARTA

Negatio Petri.

ANCILLA

Teis a Jesussal, a' mint látám, ott valál.

PETRUS

Almot lác, jó leány, nem tudom, mit mondasz.

ANCILLA SECUNDA

1290 Ez is a' Názáreti Jesussal vala.

PETRUS

Az élő Istenre eskűszöm, nem vóltam.

TESTIS

Nem tudod'é, imént Márkusnak fülét
Te vágtad vala el, nem tagadhad eztet.

PETRUS

1295 En Márkusnak fülét soha el nem vágtam,
Sem a Jesus Kristust sohas nem láttam,
Semmit ő felőlle én nem is hallottam:
Isten úgy segéllyen, én velle nem vóltam.¹⁶¹

GALLUS

Kikirylyn!¹⁶²

¹⁶⁰ [A neki fölérással beszúrva.] kedvében <s>

¹⁶¹ segéllye<l>n

¹⁶² Kikirylyn! <Petrus Mostan emlékezem szerelmes mesterem, miket jövendőltél igazán felöllem>

DAEMON SECUNDUS

1300 Haj, haj, bezeg mostan lón másik szerencsem,
Latyaetoke, hogy en őtöt is meg ejtem,¹⁶³
Ma az en Uramnál léssen becsületem,
Meg dicsir, hidgyetek, őrommel ma engem.

1305 Oh, edes szép eszem, érnél most valamit,¹⁶⁴
Ha egyebet nem is, az Hargita hegyit,
Gyemánt berbesevel arannyát, ezüstet,
Eszemert eladnak, ugy hallám, a hirtet.

1310 Nemadom en magam bizony olyan hamar,
Többet a szerencse tudom, nékem zavar,
Még mais, ha lehet, egyet amint akar,
Keresztre függesztek, már keszen van akár.¹⁶⁵

Még kezülletekis egy néhányat birok,
S noha alattomban én most csak vigyázok,
S mikor nem gondolnák, akor elő állok,
Ki rantom a gyéként, sok telkeket kapok.

1315 Hej, duj, duj, ne busuj, jaj, jaj, jaj, de még jaj,
Pokolba lesz kop, kop, kop, sup, sup, sup, jaj, jaj,
Németül lesz ove, de magyarul oh, jaj,¹⁶⁶
Őrökön őröké csak jaj, jaj, jaj, etc.

PETRUS

1320 Mostan emlekezem szerelmes mesterem,
Miket jóvendőltel igazán felöllem,
Hogy kakas szo előtt ugy törtennek velem,
Imár hová legyek en edes mesterem!

1325 Jobb let volna nékem veled kezbe esni,
Akár mely halalal teveled el veszni,
Mindsem gyalazatos hit szegesbe esni,¹⁶⁷
Egy orát világon nem akarok élni.

¹⁶³ latyaetoke [Emendáltuk.]

¹⁶⁴ érnél [Emendáltuk.]

¹⁶⁵ akar [Emendáltuk.]

¹⁶⁶ nemetül [Emendáltuk.]

¹⁶⁷ Mindsely [Emendáltuk.]

Oh, en boldogtalan s alhatatlan ember,
Hogy el nem nyel engem a melyseges tenger!
Immár kihez fordulsz s. folyamodol, Péter,
1330 Ki *segél* meg teged, oda van a mester.¹⁶⁸

Hiszem csak az iment leg hivebbik valál,
Azt igired vala, mellette meg hálnál,
Egy piszkos leanytól ám meg csufoltatál,
Jól lehet imaba oly erőssen biztál.

1335 Pelda legyek en az magokban bizoknak,
Akik esztelenül nagyokot fogadnak,
Mert gyakortább ezek nagy kovarczot valnak,
Engemet elsőbnek ebben allegálnak.

1340 Oh, edes Mesterem, Kristusom, el ne hagy,
Hanem kegyelmedbe engem vissza fogadgy,
Hogy meg tagattalak, kerlek, meg ne tagadgy,
Ha nem kegyelemre, irgalomra fogadgy!

DAEMON SECUNDUS

Im hol, *be* meg csala a hitetlen lelkű,¹⁶⁹
Nem vártam eszt tőlle, egye meg a tetű!

DAEMON TERTIUS

1345 Nebusuly ő rajta, majdon mást kaphatunk,¹⁷⁰
Csak itten ugyan jól vigyazunk.

DAEMON SECUNDUS

Vajon mi zengestől zengenek az utczak,
Talám maseroznak mostan a katonak?

DAEMON TERTIUS

1350 Meg mondám, hogy léssen majd jó nyereségűnk,
Ha csak vigyazásban mű mind ketten leszűnk.

PILATUS

Nagy lármát en hallok, vitezek, mennyetek,
S aki annak oka, tőmleczbe vigyetek.

¹⁶⁸ *segelt* [Emendáltuk.]

¹⁶⁹ *beg* meg meg csala [Emendáltuk.]

¹⁷⁰ *mast* [Emendáltuk.]

MILES QUARTUS

1355 Egy rabot hurczolnak a Sidok vénei,
Ő velle te hozád akarnak bé jőni,
S reaja törvent is akárnak láttatni.

PILATUS

Jőjjenek be velle, had lassuk mit vétett.¹⁷¹

SENIOR SEXTUS

1360 Caiphás fő papunk teli van méreggel,
S te hozád, Pilatus benünk ez emberrel
Küldőt, hogy halalra itild, mert vétkeiddel¹⁷²
Rakva tanáltatott, iszszonyu bűnőkel.

PILATUS

Ha atú törvénytek ellen hogy mit vétett,
Vigyetek ell inen, es amit törvénytek
Dictál, ahoz kepest őtőt itilyetek.

SENIOR SEXTUS

1365 Meg van parancsolva mú fejedelműnktől,
Senkit meg ne őlyünk tulajdon fejűnktől.

PILATUS

Tehát mi a vetke, akarom meg tudni,¹⁷³
Máskent őtt nem lehet halálra itilni,
Ha cselekedetet nem fogom hallani,
Azert mondgyátok meg, mik az ő vétkei.

SENIOR QUINTUS

1370 Uram, mindeneket ha szemere hányunk,
Miket e' mereszlett, ha elé számlálunk,¹⁷⁴
El reműlsz azokon, de mú protestalunk,
Hogy vegig meg halgasd minden bizonyságunk.

PILATUS

1375 Hoszas beszedekkel engem fárasztatok,
Csaszár dolgaiban akadalyok vattok,
Hanem rövideden valamit akartok,
Sumás ertelemben előmben adgyátok.

¹⁷¹ vetett [Emendáltuk.]

¹⁷² vetkeiddel [Emendáltuk.]

¹⁷³ akarom meg [Emendáltuk.]

¹⁷⁴ ele [Emendáltuk.]

SENIOR QUARTUS

1380 Ami nagyobb dolog teged is koncernál,
Ez a gonosz tevő arra nagyon tendál,
Császár adójába hogy lenne akadaly,¹⁷⁵
Királyi titullust magának praetendál.¹⁷⁶

PILATUS

Ez már eppen crimen laesae majestatis,
Ut quis quam titulum praetendat Caesaris.

SENIOR QUINTUS

1385 A romai nyelven mű nem procedálunk,
Mivel Sido nemzet, sidóul ágálunk,
Ellene, ha akarsz, tanukot állitunk,
Ha nekünk nem hiszesz, velek bizonyitunk.¹⁷⁷

PILATUS

1390 Látom, irigysegtől hogy meg gajdultatok,
Es idegen szokkal elegyest szoltotok,
Azért hitet nektek csak alig adhatok,
Mégis meg hallgatlak, csak többet szolyatok.¹⁷⁸

SENIOR TERTIUS

1395 Uram, hallád elébb, mert csazar adaját
Nyilván meg tiltotta; kevansz több causát:
Királynak is minap mondotta ő magát,
Sőt őrok Istennek nevezte az Attyát.

PILATUS

Hogy Istenfiának mondgya magát lenni,
Nehezen hihetem mert oly qualitási,
Nem muttattyak asztot semmi affectusi.

1400 Nem hallode, ezek mit mondnak ellened,
Es miket allitnak minyajon felölled?
Tud meg bizonyoson, hogy elveszik fejed,
Ha igazak lesznek, meg nem marad élted!¹⁷⁹

Mond meg azért nekem, es ne ved trefára,
Hogy ha nyilván te vagy a sidok királya?

¹⁷⁵ adajaba [Emendáltuk.]

¹⁷⁶ prae<d>tendál [Ráírással javítva.]

¹⁷⁷ bí<a>zonyitunk [Ráírással javítva.]

¹⁷⁸ Meg is meg hagatlak [Emendáltuk.]

¹⁷⁹ elted [Emendáltuk.]

CHRISTUS

1405 Valyon magadtól e monddod ez igeket,
Avagy pedig mások jelentettek neked?

PILATUS

Talám asztot véled, hogy én sido vagyok?¹⁸⁰
A te nemzetesed es a Sido papok¹⁸¹
Hosztanak előmben, hogy kondemnályalak.

1410 Hallátok most nyilván, hogy miket felele,
Halálra méltot nem tanalok ő benne.

SENIOR SECUNDUS

Uram, ne higy néki, teli alnoksagkal,
Le csal tegedet is szines haszugságal,
Már ell holdította nemzetünköt azzal.

PILATUS

1415 Irigyseg dolgotok, igazságtalanság,
Bennetek lattatik inkább az álnokság,
Ő benne nem latzik egy máknyi gonoszság.¹⁸²

MILES SEPTIMUS

1420 Országunkba soha nem leszen bekeség,
Ha eszt el bocsátod, ellened a nepseg
Fel tamad mindjárást, a Sido nemzetseg.

SENIOR TERTIUS

Meg lásd, sediciot szerez a nép között,¹⁸³
Mar Galilea is benne meg útközött,¹⁸⁴
Mert gonosz tevőkel gyakran köszősködőt.

PILATUS

Talám galileus, mind tolletek ertem?

¹⁸⁰ veled [Emendáltuk.]

¹⁸¹ Sidok [Emendáltuk.]

¹⁸² maki [Próbáltuk emendálni.]

¹⁸³ ne szerez nép között [Emendáltuk.]

¹⁸⁴ ben [A margónál megszakadt a szó, kiegészítettük].

SENIOR OCTAVUS

1425 Ugy van, galilea az ő nemzetsege,
Noha Betlehemben lett ő születese,¹⁸⁵
Názáretbe pedig felneveltetese,
Onnan vetemedet a mű helysegűnkre.

PILATUS

1430 Galileus, tehát nincsen jussom rajta,
Herodes mit mivel velle, maga lássa,
Törvenyt alyon nektek, valamint akarja,
Azert csak fogjátok, vigyétek hozzája.¹⁸⁶

MILES PRIMUS

Gyere, mert majt vizlek teged macska tánczra,
Tud meg, hogy kezűnkben akadtál próbára!

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

Christus a Herode spoliatur.

DECURIO

1435 Tiberius csaszár hires praefectusa,
Pancius Pilatus, Judeanak ura,
Neked ezen rabot im praesentalytattya,
Kit galileusnak lenni tapasztala.

HERODES

1440 Pantius Pilatus igaz vitez ferfi,
A törvenyt is, latom ebből, hogy erti,
A mostani dolgát meg köszönöm neki,
Barátság mű kőszttünk legyen, meg érdemli.

Valami vetke van, elé számlályátok,
Ha akarjátok, hogy nektek törvént ályak.

SENIOR PRIMUS

1445 Ez az egész papi nemzetes fő rendet,
Kit az Isten népek pásztorava rendelt,
Csufolya s meg veti, semmi becsületet
Soha neki nem ad, s mindeneket meg vett.

¹⁸⁵ bötlehemben [Emendáltuk.]

¹⁸⁶ fogjátok, vigyetek [Emendáltuk.]

HERODES

1450 Valyon ki lehet a, hogy eszt merészlené,¹⁸⁷
Az en papjaimot hogy fel zenditené,¹⁸⁸
Az en országomba valaki fel tenné,¹⁸⁹
Eszkűszöm, holnapot ez Ember nem érné.¹⁹⁰

SENIOR QUINTUS

1455 Uram, nez szemebe, ez az a profeta,
Aki törvényűnköt már is felforgatta,¹⁹¹
A te papjaidot csufnak allitotta,
Ate országodat mind el holditotta.

1460 Mind a ravasz roka, csalard, sima szokal
Vadász országodba, gonosz alnokságal,
Ennek teli vagyon bőre gonoszságal,
Aszt is tud meg, hogy nem gondol hatalmadal.

HERODES

Almat vagy igazat beszelsze ennekem,
Beszeded értelmet mert fel nem vehetem.

SENIOR TERTIUS

1465 Király, a mit mondunk, abba nincsen ketség,
Országodba nincsen miatta bekeség,
Mert fel bojdult itten valoba a kősség,
Hol mi rosztol tarthat az egész nemzetség.

1470 Parancsolatinkot a nép meg vetette,
Mert ez az ámitó már aszt el hitette,¹⁹²
Hogy mű nep között tőkeletesegbe
Nem járnánk, ha nem csak színes tettetésbe.¹⁹³

HERODES

Ez artatlan foglyot tudom, ki legyen már,
Sok napoktól fogva kit kevánsagom vár.

(*Ad Jesum:*)

¹⁸⁷ merészlene [Emendáltuk.]

¹⁸⁸ zenditene [Emendáltuk.]

¹⁸⁹ tenne [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ eszkü [A szót kiegészítettük.] erne [Emendáltuk.]

¹⁹¹ felfogadta [Emendáltuk.]

¹⁹² amitto [Emendáltuk.]

¹⁹³ tőkeletesegbenem [Emendáltuk.]

1475 A ki regen várlak, s naponkent ohajtlak,
Örvendek feletteb te praesentiádnak,
De igen ros z hirét hallam szavaidnak,
Sokan ellensegi vadnak causádnak.¹⁹⁴

1480 Hallom, Galilea országom az hazád,
Mondgyák, Bőtlehembben szűlt teged az anyád,
Hát valoe, hogy ácsmester volt az atyád,
Harom napkeleti király jött te hozzád?

Hallom, midón Cana Galileaba volnál,
A te társaiddal a menyegzős haznál,¹⁹⁵
Igen megszőkülven a bor a naznagynál,
Csak hamar vizből ottan bort csenátál.

1485 Akarsze rabságbol ma meg szabadulni?
Itten en előttem csudát kell mutattni,
Vagy hat vider vizet borra változtatni,
Melto árát fogom bizonyal meg adni.

1490 Talám meg nemultál, hogy semmit nem szolhacz,
Vagy meg bolondultal, mivel hogy csak halgatz?

Akkor a nép előtt szollani jol tuttál,
Amidőn rokának engem rágalmasztál.

Felely már egyet, magadot ne tettesd,
Istentelen férfi, kiralyodat tiszteld!

1495 Tuttál szolni akor, midőn a papokal
Feleslettel, s megint az irástudokal,
Szegények áruját rugdostad lábaddal,¹⁹⁶
Kulbacsolván őkö t lud mergű haragal.

(*Ad Judaeos*:)¹⁹⁷

1500 Eszt adig vertetek, hogy imár el reműlt,
Mért veszettetek ide, midőn el mult,¹⁹⁸
Amit tölle látni kevántam. Ott az ut,
Menyen Pilatushoz visza, mert megnémult.

¹⁹⁴ [A *causádnak* *u*-ja beszúrva.]

¹⁹⁵ társaidda [Emendáltuk.]

¹⁹⁶ aruát [Emendáltuk.]

¹⁹⁷ Judeos [Emendáltuk.]

¹⁹⁸ mert [Emendáltuk.]

(*Ad Jesum:*)

Nyisd fel már szajadot, szoly nekem bár edgyet,
Ne veszeszem tovább veled a lelkemet,
1505 Szabadoson, hiddel, bocsátlak tegedet.

Látom, meg bolondult éppen telyessegeel,
Nem mocskolom lelkem bolondnak verevel.

Ijen szép öltőzet bolondot nem illet,
Adgyatok helyebe neki egy rossz inget,
1510 Osztán bekesegeel dolgara elmehet.

SENIOR QUARTUS

Uram, hamis ember, azért jól meg visgald,
Cselekedetiért melto, hogy condemnd,
Ily könnyen e latrot, kerem, ne absolváld.

HERODES

Itt ne kialcsatok, ha nem el menjetek,
1515 Pilátushoz viszont, ha tetczik, vigyéték,¹⁹⁹
A vagy törvényetek szerent itilyetek,
Mert soha bolondra en törvent nem teszek.

Csudákozom inkább, hogy ily nagy esztelent
Miert en előmbe hoztok, ily ertetlent,
1520 Tudgyatok jól asztot, hogy az embertelent
Sziből nem szeretem, az ilyen hittetlent.

HISTRIO

Felseges királyom, nem melto előbbe
Jőt legyen ily bolond, aki embersegbe
Nem sokat meritet, uri becsületbe,
1525 Talám többet forgot a boros pincebe.

SENIOR SEXTUS

Felseges jó uram, minket bolondoknak
Ne tarcsatok, kerlek, hamis vadoloknak,
Ha nem a mit mondunk, annak helyt adgyatok,
Aszerent igazat administralyatok.

HERODES

1530 Mondám, Pilátushoz ötöt el vigyetek,
Itten többet velle ne szemetezetek.

¹⁹⁹ vigyetek [Emendáltuk.]

SENIOR SECUNDUS

Latom, hasztalanul ide *fáradasztunk*,²⁰⁰
Indulyuk hát vissza, meg edgyet probalyunk.

HISTRIO

1535 Pihát, ily gratiát nyer el a királytól,
Nem tudál semit is felelni magadtól?

SENIOR PRIMUS

Tud meg, Kristus, hogy en többbe az aprilist,
Nem rovom te veled varasnak utzait,
A mit cselekedtel, annak a vetkeit,
Előbbbe rakatom, hid meg, causait!

CANTIO

1540 Nap, hold és csillagok, zokogjatok,
S minden elementumok,
Mennyei seregek, tu is, szent Angyalok,
Ezen gyaszolyatok,
Mert szornyű nagy kinokra,
1545 S bestelen rut halálra
E farkasok egyaránt
Im, keresik a báránt.

Nincsen benne semmi gonoszságnak
Legkússebbik árnyéka,
1550 De ellenben kegyes jószágoknak
Fenylik sugára
Még is a Sidoktól s fene hoheroktól²⁰¹
Pofon verettetik, s orczaja pokdóstetik.

De meg Herodes is őtöt kineveti
1555 Egesz taborával,²⁰²
Csufnak s esztelennek alitya őt lenni,
Meg a bolondgyával²⁰³
Le vonatya köntösét,
Adván neki ros z inget,
1560 Igy tiszteli Kristusát,
Kiralyoknak kiralyát.

²⁰⁰ idefaradásztunk [Emendáltuk.]

²⁰¹ Meg Sidok [Emendáltuk.]

²⁰² taboravál [Emendáltuk.]

²⁰³ bolondgyavál [Emendáltuk.]

Oh, kemeny aczelhoz s kősziklahoz
Hasonlo emberek,
Hozá járuljatok Kristustokhoz,
1565 Oh, szegeny bűnösök,
Rajta keseregjeteK,
Kinyait szemlelyetetek,
Melyeket erettetek
Fel vett, hogy üdvözűlyetek.
1570 Amen

SCENA SECUNDA

PILATUS

Hallode, te inas, vigyaz az ajtora,
Hir nekűl ne jőjen senki palotámra.

Soha en ily barom nepet nem hallottam,
Noha sok népek kősztt már eddig forgottam,
1575 Nagy angustiára en mostan jutotam,
Tőrvénytelensagre mivel unszoltatom.

EPHEBUS TERTIUS

Audientiat ker a papi uraság,
Vellek egyetemben az egész Sidoság.

PILATUS

Talam megint reám jőnek a Jesusal.
1580 Jojón be leg ottan Annas Kaiphassal,
S a Sido nepei a notáriussal.

ANNAS

Örvendűnk felseged fris tekinteteben,
Isten győnyörkődgék hoszszas életében!

PILATUS

Kőszőnőm, s papi uraság űlyőn le,
1585 S ha valami dolga, tegye fel, le űlve.

ANNAS

A felseges király Herodes kőszőni,
Dexteritásodot neki meg mutatni,
Eszt a hires foglyot hogy praesentáltatni
Meltosztattál neki, eleibe küldni.

- 1590 De viszont szekedre im, viszá küldeté,²⁰⁴
 Mert halakra te és nem más ítélhetné,²⁰⁵
 Mivel az udvarba magát úgy meg kötő,²⁰⁶
 Hogy Herodes kisebb szavát sem vehető.²⁰⁷
- 1595 Causajat *ennek* nem ketlem, már erted,²⁰⁸
 Mivel megfordultak már tennap előttd,²⁰⁹
 Azért a Sidoság csak azon ker teged,
 Lásd törvent, es tovább e gonoszt ne szenved.

PILATUS

- 1600 Rettenetes dolog, mind fel bojdultatok,
 Egy ember miá ma eppen nem nyukhattok,
 En vagyok itt praeses, asztot jól tугyátok,
 Ha oly dolog volna, nem biznám reátok.
- 1605 Ha rebellis volna, császár ellen lenne,
 Ellene valami az en gondom lenne,
 Sok ezer vitezség akoron fel kelne,
 De az az ember is sok merget el nyelne.

CAIPHAS

A császár adoját valo, hogy tiltotta,
 Kiralynak is magát s Istennek mondotta,
 Esztet az egesz nep fűlevel halotta,
 Talám hogy féltében mostann meg tagadta.²¹⁰

PILATUS

- 1610 Nevetes dolgok csak meg is gondolni,
 Ha kiralyfi volna, lehetne tartani,
 De szegeny legenynek magat arra adni:
 Lehetetlen dolog bolondul próbálni.
- 1615 Sőt inkább irigyseg, ugy latczik, dolgok,
 E szegeny emberől hogy igr presumáltak,
 Császár ellen menne, hogy is praesumaltok,
 Semi apparátust nem látok, se nem hallok.²¹¹

²⁰⁴ küldete [Emendáltuk.]

²⁰⁵ itelhetne [Emendáltuk.]

²⁰⁶ kötő [Emendáltuk.]

²⁰⁷ vehető [Emendáltuk.]

²⁰⁸ [Az *ennek* szóval kiegészítettük a sort; vö. *Fülöp* 1897, 176.]

²⁰⁹ megfordtak [Emendáltuk.]

²¹⁰ felteben [Emendáltuk.]

²¹¹ lallok [Emendáltuk.]

Hogy Isten fiának mondgya magát lenni,
Nehezen hihetem, mert oly qvalitási
1620 Nem mutatyák, semi afectusi asztot,
Talám akor inkább akart trefalkodni.

ANNAS (*surgit:*)²¹²

Tud meg aszt, Pilatus, ha ez igaz volna,
Senki ő ellene egyet sem szollana,
Tegetet miatta nem is busitana,
1625 Kőzöntűnk szabadon es batron járhatna.²¹³

Azert tégy eleget már hivatalodnak,
Mivel nem leszen jo vege a dolognak.

CAIPHAS

Csudálkozom rajtad, miért fogod pártját,
Ne húzzad es vonnyad ország decretumát.²¹⁴
1630 Hallottad már maga szajának vallását,
Ne kevanyad több inquisitioját.

PILATUS

Hallam bizonyara az ő feleletet,
De azert nem melto, hogy veszesze fejet.

Hozák en előmbe aszt az szegeny rabot!

(*Ad Jesum:*)

1635 Oh, te boldogtalan, vetemedet ferfi,
Nincsen, ki melletted mereszelyen szolni,
Rád kiáltnak egész váras nemzetsegi,
Amit tolled kerdek, most igazan mondd ki.²¹⁵

Ugyan, te vagy a sidok kiralya?

CHRISTUS

1640 Te mondád: a sidok kiralya en vagyok,
Jol lehet a földön mostan nem országlok,
De Atyamnál mindeneket birok.

²¹² Surigit Annas [Emendáltuk. A szerepnevet mi emeltük ki az utasításból.]

²¹³ Kőzöntűnk [Emendáltuk.]

²¹⁴ huzad es fonyad decretat [Emendáltuk.]

²¹⁵ mod [Emendáltuk.]

PILATUS (*ad Christum*):

Tehát király vagy te?

1645 Hallatok, fő papok, ez az fassiója,
Evilágon, úgy mond, nincs az ő orszaga,
Császár adojara azért nincsen gondgya,
Ki tudgya, hol legyen az ő királysága.

1650 Hivatalom szerent őtöt meg visgaltam,
Cselekedetiről meg examináltam,
De halalra melto okot nem tanaltam,
Szavaiból őtöt igaznak állítom.

1655 De hogy megszűnhessek dühös haragotok,
Ez oszlophoz kötve meg ostorozatok,
Tővisből koronát fejere fonyatok,
Mert ilyen koronát erdemel kiralytok.

ANNAS

Rajta, jo vitezek, mig időtők vagyon,
Ugyan dogozzatok ezen a tolvajon,
Edgyik közülletek mindjarást el fusson,
Es tővisben koronát ennek eléhozzon.²¹⁶

MILES QUINTUS

1660 Itt van, uram, *én már* regen megcsináltam,²¹⁷
Mert őtöt imádni mind kiralyt akartam:
Majd ő felsegenek a fejebe nyomom.

DECURIO

1665 Vá, te hitegető, kapál uraságra,²¹⁸
Majd meg tanitalak en egy jaj notára,
Hid meg, hogyel viszem bőródót csávára,²¹⁹
Remellem, bellőlle lesz szep bakaria.

²¹⁶ elle hozom [Emendáltuk.]

²¹⁷ [A sor szótagszámát szabályossá tévő *én már* kiegészítéssel *Fülöp Árpád* kiadását követtük (1897, 177.).]

²¹⁸ Va [Az indulatszót emendáltuk.]

²¹⁹ csávára [Emendáltuk.]

Gyere már, ne szuszog, mert huzág a notat,
Vond le a vallarol a szép kamisiát,
Üssed, vagjad, szabjad veszővel a hátát,²²⁰
1670 Öncsed ki a vérét, zaggassad a husát.²²¹

ACTUS TERTIUS

SCENA TERTIA

JUDAS

Oh, atkozott világ mi modon meg csalál,
E pénz kenvansaggal jaj, jaj, mire hozál,
Mert már a lelkemet szüntelen az halál
Győtri, s homalya akár hol feltanál.

1675 Nem vagyok en melto, hogy irgalmassagot,
Nyerjek az Istentől örök boldogságot,
Mert *eladtam* penzert az ártatlanságot,²²²
Azal szerszek nekem veszelyt s gazdagságot.

DAEMON SECUNDUS

1680 Mi *lelt*, Pajtás Judás, hogy így el hervattal,²²³
Es abarazatotban éppen ell változtál?
Talám a pénz, akit a papoknál *kaptál*,²²⁴
El fogyott, es egész mind edig koplaltál?

JUDAS

1685 Oh, vajha az a pénz soha erszenyembe²²⁵
Ne tetetet volna, ilyen győtrelemben
Nem volnek, s nem mennék pokol tőmlécébe,
De jaj, már majd mégyek örök veszelyemre.

²²⁰ hátát [Emendáltuk.]

²²¹ veret [Emendáltuk.]

²²² ellattam [Emendáltuk.]

²²³ lehet [Emendáltuk.]

²²⁴ káptal [Emendáltuk.]

²²⁵ vaha [Emendáltuk.]

DAEMON SECUNDUS

Ne busuly, csak gyere itt egyet setálni,
Tudod, hogy magokat regreálni
Szokták a nagy urak, azal vigasztalni
1690 Bajokot s gongyokat azal vigasztalni.²²⁶

JUDAS

Jaj, mi dolog legyen, mond meg nekem, kerlek,
Jaj, mert minden felől haborgat a vétek.²²⁷

DAEMON SECUNDUS

Ne gondoly most azal, majd jobban meg halyuk,
Teneked tudodra hamarsagal adgyuk.

JUDAS

1695 Jaj, talám az egész föld ellenem tamadott,
Istennek ream haragja fel gyuladott.²²⁸

DAEMONES

Raszhirt hozunk neked, Judás, az udvarbol,
Pilatus házába őszve gyűlt tanácstol,
Jesus meg őletik papok tanácsabol,
1700 Ammint hallom nep kialtozasából.

JUDAS

O, jaj, mint adám el en az ártatlan vért,²²⁹
A hoher sidoknak egy néhány tallerert,
Nem vagyok már méltó, hogy az údvösseget
Csak egy szot is szolyak: ell kárhoztam azért.

DAEMON PRIMUS

1705 Mit bolondosz, Judas, meg lehet még térni,²³⁰
Eleg údót vagyon Istenhez fordulni,
S a Sidok kezéből Jesust meg menteni.

²²⁶ bajokót [Emendáltuk.]

²²⁷ vetek [Emendáltuk.]

²²⁸ Istenek [Emendáltuk.]

²²⁹ adam vert [Emendáltuk.]

²³⁰ meg terni [Emendáltuk.]

JUDAS

1710 A Kristust halaltól már meg nem menthetem,
Aszt látom, hogy töllem telyes lehetetlen,
De hogy úgy vétettem jó mesterem ellen,²³¹
Kárhozni kell, látom, és ketsegebe esnem.

DAEMON SECUNDUS

1715 Nem úgy, jó pajtasom, halgas szavaimra,
Ne gondoly semivel, hanem az halakra
Készüly, es ad magad penitentiara,
Szepen fel akasztván az akasztó fára.

JUDAS

1720 Eszt asz akasztó fat rég meg erdemlettem,
Mivel gonozsagal tellyes volt eletem,
Apámot, akitől szűllettem, meg öltem,
Azután anyámot feleségül vettem.

1725 Penitentiára a Kristushoz jővék,²³²
Hogy penitentiát mellete tartanek,
De itis átkozot életben én élék,²³³
Komornikja leven tölle csokot lopék.²³⁴

1725 Ez nem eleg leven, a Kristust nagy ingyen,²³⁵
El adám Sidoknak harmincz ezüst penzen,
Már mit cselekedgyek, nagy kerdes van itten,
Mivel hogy vétettem minden törvény ellen.²³⁶

DAEMON TERTIUS

1730 Judas, miért busulsz, halgas szavaimra,
Sokat ne agodgyál, meny akasztó fára,
Mert már údtót nincsen penitantiara,
Hancem készüly hamar, s készüly a halakra.

JUDAS

1735 Hogy öröktől fogva pokolra vettettem,
A reprobatiot mara hat erttettem,
Azert eletemnek mindgyárt veget vettem,
Vagy elek, vagy halok, csak mindegy en nekem.

²³¹ vetettem [Emendáltuk.]

²³² jővék [Emendáltuk.]

²³³ életben en elek [Emendáltuk.]

²³⁴ től [Emendáltuk.]

²³⁵ En [Emendáltuk.]

²³⁶ vettem [Emendáltuk.]

Már en reám, kerlek, gondot viselyetek,
Őrdögök, gonoszra kik ingerlettetek,
Fel akasztom magam, jertek segelyetek,
Predatok öröke már lésezek tú nektek.

DAEMON SECUNDUS

1740 Nem hadlak, barátom, hid meg, en tegedet,
Mert már regtől fogva szerettem lelkedet,²³⁷
Gyakor fáradsagal te veszedelmedet
Kerestem, s abban is betöltöm kedvedet.

JUDAS

1745 Már készülve vagyok utolso oramra,
Keszittetet helyem tesd nyugovására,
Lelkem tudom, esik az örök kinokra,
Szedeleg a fejem, kőtél a nyakamra.

DAEMON SECUNDUS

1750 Ne rettegj, jo szomszed, mert ha holnap többek,²³⁸
Amint eszre vettem, tegedet követnek,
Nagy szorgalmatoson azon ügyekeznek,
Mi kepen ily uton teged követssenek.

1755 Oh, be regen vártam Judasnak halalat,
Mivel által lattam az ő karhozatyát,
Mert elada ingyen az ő drága urát,
Örvendek azon, hogy kaptam ily praedat.

Tehetsegem szerent őtőt kesertettem,
Mind ejel, s mind nappal erre ősztönősztem,
Hogy jot cselekedgyék, epen nem engettem,
Imhol, már el nyertem, mit regen kerestem.

LUCIPER

1760 Bolond, mit örvendesz halálán Judásnak,
Midőn jovallottad asztot a gonosznak,
Hogy Kristussát adná penzert a Sidoknak,
Akor vesztére jártal országunknak.

²³⁷ lelkeket [Emendáltuk.]

²³⁸ retteg [Emendáltuk.]

1765 Ha Judás a Kristust el nem atta volna,²³⁹
A Kristus fejűnkőt meg nem törte volna,
S így hatalmason rajtunk nem regnálna,
Sok szamu rabokot tóllűnk el nem vonna.

1770 Bezzeg szep nyereség, ameljet ma kaptal,
Ezerni ezerert mert ma egyet adttál,
Majd meg fizet ezért, hogy oly bolond voltál,
Ma ketezer őrdög rajtad szánt es kaszál.²⁴⁰

1775 Jobb lett volna neked, hogy aluttal volna,
Fejűnkőt oly nagy bu nem tanálta volna,
Neked is feneked kakukszot nem szolna,
Es így országunk is mind ell nem posztulna.

Jertek ele, szolgák, fogjátok meg őtöt,
Zergesetek velle kenzo eszköztőköt,
Tetejétől fogva verjete meg őtöt,
Ne hadgyatok benne semi lelegzetet.

1780 DAEMON SECUNDUS
Párdon, párdon!
(*In percussione:*)
Ő vae, ő vae!

1785 Ha aszt tuttam volna, hogy ő Istenfia,
S halálával a mű fejűnkőt meg rontya,
Soha bizony Judast meg nem csaltam *volna*,²⁴¹
Hogy maga mesterét csokal el arulya.

LUCIPER

Késen ebrettel fel, bestye kurafia,
Esztelensegednek lesz furatos díja.²⁴²

Elmehétz már velle, lurko, marko, fűles,
A bolondsagodert adek tőrők levest.

²³⁹ Kristus [Emendáltuk.]

²⁴⁰ őrdög [Emendáltuk.]

²⁴¹ [A *volna* szóval kiegészítettük a sort.]

²⁴² dia [Emendáltuk.]

1790 Aki ezen dolgot meg tudna gátlani,
Töllem hat penzt avagy egy garast fog nyerni,
Talám Pilatusné, ha észre veheti,²⁴³
Nem fogja urának asztot meg engedni.

1795 Nosza, izibe, hát ki merne próbálni,
Es Pilatusnéval erről konferállni.²⁴⁴

DAEMON TERTIUS

Meg is probalom en asztot mindgyárást,
Regen meg tanultam mar en az udvarlást,
Noha egy néhány szor voltam abban lustos,
Mert Pilatusnenál jól tudom az járást.

ACTUS TERTIUS

SCENA QUARTA

Christus morti adjudicatur.

PILATUS

1800 Mitévő legyek már, en fel nem vehetem,²⁴⁵
A protokolumot fel hánytam-vetettem,²⁴⁶
Törvényes könyveket jól meg nezekettem,²⁴⁷
Sohult ily processust még én nem szemleltem.²⁴⁸

1805 Illy homalyos causat félek decidalni,²⁴⁹
Fő kepen artatlan ember condemnalni,
Mert ha aszt a császár meg fogja hallani,
Bizony tisztsegemből fog exauthoralni.

1810 A Sidok veneit ha ele hihatnám,
Meg engesztelhetnem még szép szoval talám,²⁵⁰
Es így a Jesust is meg zabadithatnám,
Aszt is meg probalom, mit szolyanak, hadd lám.²⁵¹

²⁴³ Pilatusne [Emendáltuk.]

²⁴⁴ k<ö>onferállni [Az ékezet áthúzva.]

²⁴⁵ Mit<”>évő [Többszörös javítás, az évő beszúrva.]

²⁴⁶ prokotolumot hantám vettetem [Emendáltuk.]

²⁴⁷ Törvényes könyveket könyveket jól [Az egyik ismételt szót elhagytuk.]

²⁴⁸ meg en [Emendáltuk.]

²⁴⁹ felek [Emendáltuk.]

²⁵⁰ engesztelhetnem meg [Emendáltuk.]

²⁵¹ hadlam [Emendáltuk.]

(*Ad Ephebum tertium:*)

Hallode, te inas, a Sido venekhez
Meny ki sietsegel, es az egész nephez:
Hozzák ell a Jesust itilő szekemhez.²⁵²

EPHEBUS TERTIUS

1815 Parancsolatodra helyből rugaszkodom.

DAEMON TERTIUS (*ad uxorem Pilati:*)

Nem hallode, kerlek, mi történt az estve,
Egy ártatlan embert a Sidok kötözve
Uradohoz hozták, hogy halálra itilye:²⁵³
Ne enged meg, kerlek, mert majt esik törbe.

1820 Azert sietsegel menybe az uradohoz,
Ne had aszt mivelni, semmi köze ahoz,²⁵⁴
Hagyon beket neki, s. fogion más dolgokhoz.

UXOR (*intrat et dicit:*)

1825 Miert kárhoztatod az artatlan embert,
Istennek s embernek a' soha nem vétett,²⁵⁵
Azert sententiát ra senki nem tehet,
Csudalkozom rajta, miben ártod kezod.

1830 Migondod te neked azal az igazal,²⁵⁶
Ne vérengezzél, kerlek, a fene Sidokal,²⁵⁷
Meg lásd, mit cselekszel, ne jarj hamisságal,
Hogy meg fizesd esztet valaha károddal.

Az el mult etczakan sokat nyomorkodtam,
Miatta csak még egy csepet sem aluttam,²⁵⁸
Külőmb külőmb fele latasokot láttam,
Ez igaznak dolgan sokat szomorkodtam.

²⁵² Hazák [Emendáltuk.]

²⁵³ haszták [Emendáltuk.]

²⁵⁴ semi kőzé [Emendáltuk.]

²⁵⁵ a vetett [Emendáltuk.]

²⁵⁶ Migondo<t>d [Ráírással javítva.]

²⁵⁷ verengezel [Emendáltuk.]

²⁵⁸ neg [Emendáltuk.]

1835 Azert csak bocsasd ell, ne tartoztasd szegent,
Had jarjon bekevel, ne is emlics törvént,
Ne talam lelkedet rosz itilet szerent
Karhozatra vessed, ne óncs ártatlan vért.

PILATUS (*ad uxorem:*)

1840 Erigy, meny dolgodra, vegy gusalyt es orсот,
Hiszem nem bizták rad a tripartitumot,
A törvény dolgabol se kerek tanacsot,
Tölled se imádom soha en az kontyot.

Meny ki, midőn szépen en teneked szollok,
Mert ha meg haragszom, majd ki loditalak.

EPHEBUS

1845 Uram, rosz dolog van, im hol majd meg őlik,
Aszt az szegeny rabot oly baromul verik.

PILATUS

Meny hozájok gyorsan, mindgyárt meg szunyenek,
Hanem en előmbe mindgyárt fel jőjenek.

DUX

Amit parancsoltad, imár vegbe vittem.

PILATUS

1850 Im, kivanságtokra őtőt meg veszősztem,
Tetejetől fogva tapig meg verettem,
Szemetek lattára a verbe kevertettem,
Jol lehet en vetket őbenne nem lőltem.

1855 Csontjairol a hus, latom, le szagadott,²⁵⁹
Már is halalra vált, im, mint ell langadott,
Az eletis benne csak elig maradott,
A nagy ostorozás miát eppen fél holt.²⁶⁰

Nem kevánhattok már ily verésnél többet,²⁶¹
Mivel nem talalok benne semmi vetket.

1860 Nezd: Ime, az Ember, nezed, o, Sidoság!

²⁵⁹ Csantairol [Emendáltuk.]

²⁶⁰ fél [Emendáltuk. A sor végén:] <ne>

²⁶¹ veresnel [Emendáltuk.]

JUDAEI

Fezisd meg, fezisd meg, keresztre huzassad,
Bosszúnkra már tovább it ne tartassad.²⁶²

PILATUS

A tű királytokot hogy en meg feszissem?
Látom, hogy éppen nincs benne kegyelem.

JUDAEI

1865 Nekünk, Sido nepnek nincsen most királyunk,
Hanem csak egyedül felesleges Császáruk.
Feszisd meg esztet!

PILATUS

E bizony ártalan, amint tapasztalom,
Azert telyesegel őtöt el bocsátom.

JUDAEI

1870 Ha eszt el bocsatod, a császár barattya
Ez után nem leszesz, ő jo akaroja,
Mert aki királynak önön magat mondgya,
Cselekedik nyilván csaszár halálára.

PILATUS

1875 Meg mondam előbb is, hogy amit akartok,
Ezen ártatlannal a szerent banyatok,
Mire kevánnyatok, sentenciazatok,
Mivel semi vetket benne nem tanálok.

1880 Azért is tudományt teszek az Istennél,²⁶³
Protestalak itten az egész seregnel,
Ez igaz vérétől artatlan mindennél²⁶⁴
Állíttassam lenni, az élő Istennél.²⁶⁵

Most azert véréből leg ottan ki mosdom,²⁶⁶
Mert eszt egy szavabol ártatlannak látom.

Hozz vizet!²⁶⁷

²⁶² Buszunkra [Emendáltuk.]

²⁶³ tudomományt [Emendáltuk.]

²⁶⁴ veretől [Emendáltuk.]

²⁶⁵ allitasam Istennel [Emendáltuk.]

²⁶⁶ vereből [Emendáltuk.]

²⁶⁷ Hoz [Emendáltuk.]

JUDAEI

- 1885 Az ő vere rajtunk s a mű fiainkon,
Inkább mind öröke, nem bánjuk, maradjon,²⁶⁸
Csak e gonosz tevő keresztre akadjon.

ANNAS

- 1890 Pontius Pilatus, ha te csak attól felsz,
Hogy meg ölvén Jesust valami gonoszt tész,
Annak az ő árát felvenni vagyok kész,
S ily legalitasrol per omnia ment lész.²⁶⁹

PILATUS

- 1895 Hogy ártatlan hal meg, nyilván asztot tudom,
De mind azon által halálára, látom,²⁷⁰
Hogy meg esküttetek, azért nem halasztom
Tovább dolgát, hanem meg sententiázom.

Nem jo akaratbol, hanem unszolásbol,²⁷¹
Tartván nagyobbára nep tamadásától,²⁷²
Es fel tanalando gonosz vandáloktól,²⁷³
Egesz hazám ellen rebbelliotoktól.

- 1900 Menyetek azért ell, es fel feszíyetek,
De titulusát is melle ell vigyetek,
Feje feli neki aszt fel zegezetek.

CAIPHAS

Had lassam, mi legyen az ő titulusa:

Jesus Nazarenus Rex Judaeorum.

- 1905 En aszt nem akarom hogy ily titulussal,²⁷⁴
Ilesd a rebbelist, hanem mas modussal,
Egyebkent meg látod nagy konfusioval,²⁷⁵
Mi fog prománalni ez illetlen szokbol.

²⁶⁸ banyuk [Emendáltuk.]

²⁶⁹ regalitasrol [Emendáltuk.]

²⁷⁰ által [Emendáltuk.]

²⁷¹ <h>unszolásbol

²⁷² Tártván nagyobb aro [Emendáltuk.]

²⁷³ vadaloktól [Emendáltuk.]

²⁷⁴ [A sor előtt a *Caiphas* szerepnév ismét kiírva; elhagytuk.]

²⁷⁵ konfusiodal [Emendáltuk.]

1910 Ezert ne ird hogy ő Sidok királya,
Hanem hogy ő magat kiralynak mondotta.

PILATUS

A mit irtam, meg irtam.

It en velem sokat ne disputajatok,
Mert ha meg haragszom, majd uj törvent állok.²⁷⁶

CAIPHAS

1915 Tiberius csaszár nemes tisztartója,
Pontius Pilatus, Judaeának ura,
Mint hogy kereszt fára sententiat hoza,
Akaszátok őtöt mingárt kerest fára.²⁷⁷

ANNAS

1920 Rajta hát, vitezek, ama nagy keresztfát
Tegyetek vallára, kiralyi tronussat,
Szolygalyatok neki, miglen Kalvariat
El erje mind erős es hires bastyaját.

Feszítő eszközök mind keszen legyenek,
Kovácsok kettenis műnkőt keserjenek,
Hogy fogatkozások ne történhessenek.²⁷⁸

MILES SEPTIMUS

1925 Rá adom magamot ezen szogálatra,
Legy várakozásba, had készülék rá.

CENTURIO

Más hivatalyaban mért ártod magadot,²⁷⁹
Nem vagy arra valo, ne igyird magadot,
Hiszem majd ell ejted pilliyasz ajakodott.
1930 Hallode, markotyán, ragad meg a szarvát
Ennek az ökörnek, s add nyakára jármat,
Villagossaban mondom: aszt a nagy keresztfát.²⁸⁰

²⁷⁶ harazom [Emendáltuk.]

²⁷⁷ akaszót őt [Emendáltuk.]

²⁷⁸ tőtenhessenek [Emendáltuk.]

²⁷⁹ mert artod [Emendáltuk.]

²⁸⁰ mondon [Emendáltuk.]

MARKOTÁN

1935 Jo szivel cselekszem mert tudok en haza,
Hej, cserne, hej, barna, hasd le a szarvadot,
Im, valladra teszem imperiomadot.

CENTURIO

Kössetek azomban jól meg a karjait,²⁸¹
Had vágja a kötél mind ell az inait,
Gyengen illesetek királyi tagjait.

MILES PRIMUS

1940 Nyujsd ki két karodot, had kőtőzzelek meg,²⁸²
Mit tántorgasz, hiszem talam nem vagy részeg?

HISTRIO

Üdvözlegy, messias, te hatalmas pajtás,
Még ma nem keserő, fogadom, hogy mást lác,²⁸³
A magas keresztre, ell hidgyed, hogy fel hágsz,
Senkit a nép közül többször meg nem dorgálsz.

MILES SECUNDUS

1945 Haha, mint akarom, hogy kezbe akadtál,
Tudode, a minap mikepen meg csalál,
Midőn hozád mennék, hogy meg fogattálnál,
A több tarsaidal epen el amittál.

1950 Miattad a papok meg pirongattanak,²⁸⁴
Csak keves volt helya, hogy meg nem csaptanak,
Ennünk pedig ez nap meg nem is adtanak.

MILES TERTIUS

1955 Nosza, ha kiraly vagy, vitezid holl vannak,
Mostan hogy ha merik, ellenünk allyanak,
Tegedet kezünkéből am ki ragadgyanak,
Hid el, hogy te veled ők is fel akadnak.²⁸⁵

²⁸¹ kajait [Emendáltuk.]

²⁸² kőrozelek [Emendáltuk.]

²⁸³ Meg mast [Emendáltuk.]

²⁸⁴ pakok [Emendáltuk.]

²⁸⁵ [A sort kiegészítettük az *is* szóval.]

Holvan ama ven sas, jo vitez katona,²⁸⁶
Ki midőn seregünk te read rohanna,
Melleted mindjarast ellenünk támada,
Egyedül többi kőszrt rosdás kardot ránta?

CENTURIO

1960 Kőves már engemet, Izrael királya,
Majdon a keresztet a szemed meg láttya.
Őtőt mindgyárt körül a vitezseg álya,
Királyi pompával hiven proseqválya.

(*Ad lictorem:*)

1965 Borbély mester, eredgy, s fogjad a kőtelet,
Es Kalvariára vezesd ki ez embert,
Ha nem akar menni, ránsd orrára őtőt,
Ha arra meg tőrik, utannad el siet.

LICTOR

1970 Aha, miért batlol, hogy nem jártsz lábodon,
Talam tronusod nem birad válladon?
Eregy, mert oly huppot ejtek az hatadon,²⁸⁷
Hogy meg csendül, hid el, az egesz udvaron.

Vesd le a derekajt az ő vallairol,²⁸⁸
Fosztyátok meg őtőt az arany lanczoktol,
Vetkeztessetek le a veres bársombol.²⁸⁹

MILES PRIMUS

1975 Igy szokták efele kiralyakot tenni,
Es ilyen tronusba őkőt helyheztetni,
Teged is mindjarast fel fogunk emelni,
Mond meg, hogy ha akarsz királyságra menni.

LICTOR

1980 Hágý beket őneki, had gondolkodhassék,²⁹⁰
Job, hogy hamarságal kóvác hivatassék,
Erdemes ágyára hamar le fektessék,²⁹¹
Le ne esven onnan jól ra szegesztessék.

²⁸⁶ tatonya [Emendáltuk.]

²⁸⁷ melyt aly hupot elytek [Emendáltuk.]

²⁸⁸ [A sor előtt ismételt rövidített szerepnevet elhagytuk:] LICTR.

²⁸⁹ veres bársombon [Emendáltuk.]

²⁹⁰ gongolgodhassek [Emendáltuk.]

²⁹¹ agyára [Emendáltuk.]

CENTURIO

1985 Latom, jo királyom, igen el fáradtál,
Ell badgyat valladon mert nagy terhet hoztál,
Szűgseges, hogy kedvedre kevesse nyugogyál,

HISTRIO

Jőj le csak szaporan e ponpás ágyadra,²⁹²
Ne vigyaz itt semit ceremoniára.

(*Ad milites:*)

1990 Nosza, jo vitezek, valakik itt vattok,²⁹³
Mind ide nyulyatok, ez embert fogjátok,
Kezeit s labait ket fele huzátok,
Had szegeshessek fel keresztre hohérok.

MILES SECUNDUS

Hát a kovács mester meg el nem érkezett?
Kűlgyetek masodszor utánna követet,
Nem lehet itt sokat mulatni e felett.

LICTOR

1995 Uram, soha azzal ne fárazd magadot,
E nem nagy mesterség, bizzad reám asztot,
Vertem én már eddig elég hideg vasat,
Csak szeget adgyatok es egy kalapácsot.

(*Ad Christum:*)

2000 Nyujsd ki kezeidet, mert ez a tronusod,
Menyet es a földet innen meg láthatod.

MARKOTÁN

Huzad a két karját meg vagy két őlnire,
Vályék ell vállától bárcsak egy singire,²⁹⁴
Had érhessen könnyen a lukak helyere,²⁹⁵
Az után szeget tegy gyenge tenerire.

(*Ad purde:*)

²⁹² [Fülöp Árpád emendálását (1897, 187.: *Dőj*) nem követtük.] ponpá<n>s

²⁹³ vakik [Emendáltuk.]

²⁹⁴ Valyek [Emendáltuk.]

²⁹⁵ Kad [Emendáltuk.]

2005 Kalapacsot, szeget hamar pajtás, hotcza,
Majd oda szegszem en, mert nem atyád fia.²⁹⁶

MILES QUINTUS

Űssed, es ne sajnald, avagy bizad reám,
Hogy jo kovács vagyok, majd meg mutatom ám.

LICTOR

Fogjátok labait, es jól nyujcsátok ki.

MILES SEXTUS

2010 Hocza, labaidot nyusd ki a keresztre,
Vajki regen voltál erdemes te erre.

MILES PRIMUS

Elég hiszem, hogy ez lábán által menyen,
Oly otromba csontok vadnak ez emberbe,
El futok, s meg hedszem joban a vinyeben.

LICTOR

2015 Mi teged nem illet, annak csak hagy beket,²⁹⁷
Eregy ferre inen, bele verem en majt.

CENTURIO

Hol van a titulus, majd el felejtétek,
A feje felebe aszt is szegezetek.

LICTOR

2020 Mindgyárt oda szegszem, csak légy halgatasban,²⁹⁸
Meg van, uram, imár minden sulemnitás.²⁹⁹

CENTURIO

Ha százan vattokis, mind ele legyetek,
Egy szivel, lelekel eszt fel emelyetek,
Rudat es lajtorját ele készissetek,³⁰⁰
Királyi szekebe eszt helyesztessetek.

LICTOR

2025 Haj, haj, mely regenten látnia' kevantam,
Királyomot űlni szekében hogy lassam.

²⁹⁶ szegszem [Emendáltuk.]

²⁹⁷ hagy <ke>beket

²⁹⁸ [A légy szóval kiegészítettük a sort.]

²⁹⁹ [A van szóval kiegészítettük a sort.]

³⁰⁰ rajtorját [Emendáltuk.]

2030 Üdvözlegy, messias fenyves koronája,
 Izrael nepenek kegyes monarkája,³⁰¹
 Tiberius Császár *ujjat* vono társa,³⁰²
 Im, fel emeltettel már a királyságra.

CAIPHAS

Uralkodgyál immár kiralyi szekedben,
Akaratod szerint regnály eletetben,
Ez egész világnak praedikálhacz innen.

MILES QUARTUS

2035 Ha Isten fia vagy, szoly, imár nem bánom,
 En is hiszek benned, lelkemre fogadom,
 Egész Sido nepet te hozád holditom,
 Hogy engeded magad, felettéb csudálom.

CAIPHAS

2040 Váh, ki Salamonnak templomat el rontod,
 Ismet harmad napra asztot te fel rakod,
 Ha lehet, e kentől szabadics meg magad.

ANNAS

Ez mondotta magat az Istenfiának,
Hoz ám segelycseget, ha lehet, magának.

CHRISTUS

Szentseges szent Atyam, bocsás meg ezeknek,
Még nem tudgyák, amit mostan cselekűsznek.³⁰³

MILES QUINTUS

2045 Haha, meg mit allit mast is ő magának,
 Mert az Istent hija, mind hallom, Atyának.

CHRISTUS

Szomjuhozom.

HISTRIO

2050 Oh, szegény, hallyátok, mikent szomjuhozik,
 Mit adhassak inya, tudom, bort nem iszik,
 Meg prabalom, hogy ha mirhás italt iszik,
 Ugy gondolom, azal meg nem reszegedik.

³⁰¹ nepenk [Emendáltuk.]

³⁰² ujott [Emendáltuk.]

³⁰³ Meg [Emendáltuk.]

Itt van, ha szomjuzol, igyál, megnyit akarsz,
Ma bizony más italt semi felet nem kapsz,
Azert bator mostan ne sokat valogass,
2055 Mert ha meg haragszom, enelkül is maradcz.

CHRISTUS
Bételyesedett.

LICTOR
Valyon mi lehet az, amit most emleget,³⁰⁴
Mi dolog lehet e, hogy be telyesedett?
Talam őszve gyűjti a mennyei serget,
2060 Ha ugy van a dolog, ell futok en innét.

CHRISTUS
Eli, Eli, Lamma Sabactani.

LICTOR
Meg mondam, hogy gyűjti mennyei sereget,
Halyátoke, mikent kialtoza ilyest,
Meg nem várom őtőt, eleb allok inset.

CHRISTUS
2065 Atyám, Szent kezedbe ajállom lelkemet.³⁰⁵

CENTURIO
Nagy jelek vallának napban es a holdban,
Es természet felet föld indulásában,
Meg űtkőztóm azert nagyon is magamban,
Hogy ma még egyészlen estünk gyilkosságban.³⁰⁶

EPILOGUS

2070 Oh, keresztény lélek, valyon ki vot oka,
Hogy ily kegyetlenül az Istennek fia
Feszítettnek magas és bestelen fára,
Kiben a veteknek arnyeka sem vala?

2075 Talám bizony Judás vala fővebb oka,
A Sido nemzetnek ki kezében adtta,

³⁰⁴ lehet az <hogy bet> amit

³⁰⁵ keze<t>dbe [Ráírással javítva.]

³⁰⁶ mig egyészlen [Emendáltuk.]

S harmincz ezüst penzert őtöt el árulta,
Azzal jutott Jesus talám ily nagy kénokra?³⁰⁷

2080 Nem ugy, atyámfia, nem mondasz igazat,
Mert te őnnön magad Kristust el arultad,
Midőn vetkes tánzra adád a szájadot,
Vasárlásban család felebaratodot.³⁰⁸

2085 Őnnön magad csapod őt pofon Annásnál,
Sok káromkodással es atkozodással,
Hamissan vádolod fő pap Caiphásnál,
Hamis bizony szoval, s. hamis fogadással.

Rut gondolatokkal fejét koronázod,³⁰⁹
Tragár beszedekkel őtöt meg csufolod,
Kristusnak orczáját akor be takarad,
Hogy rosz vegre más hozzád nyulyon, meg hagyod.

2090 Kristust kőntősetől fosztod Herodessel,³¹⁰
Buja eletedből midőn nem vetkezel,
És fel őltőzteted rut szakadat ingel,
Midőn rosz példát adcz fesletlen étlettel.³¹¹

2095 Midőn reá halyol rut orczátlanságra,
Pilátussal Kristust itiled halálra,
Testi nyalánkságal zegzed kereszt fára,
A bűneidet adod epés italára.

2100 Térj meg immár, kerlek, terj meg, oh, keresztény,
Többször Kristusodot ne fezisd fel ingyen,
Mivel ha meg nem térsz az utrol, amelyen
Jarsz, el veszted lelked, nyilván tudom. Amen.

³⁰⁷ Az [Emendáltuk.] (vö. *Fülöp* 1897, 190.)

³⁰⁸ család [Emendáltuk.]

³⁰⁹ Rut gondolatokal meg koronazot fejet [Emendáltuk.]

³¹⁰ Xtus [Emendáltuk.]

³¹¹ pedat elettel [Emendáltuk.]

A MŰ ADATAI

A darab a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratos kötet 200–244. lapjain található. Tud róla *Fülöp* (1892, 24.), *Báncsi* (1896, 289.), *Kilián* (1981, 13–14.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 57), *Pintér* (1993, 119.), *Muckenhaupt* (1999, 114.). Szövegét először kiadta *Fülöp Árpád* (1897, 128–191.), modern helyesírással kiadta Tömösvári Emese (*Nap, hold és csillagok...*, 9. sz., 415–498.), elemzi és szövegrészeket közöl Medgyesy S. (2009, 130, 133–134, 138, 181, 259, 261, 263, 266–269, 272, 299, 355–363). Talán több kéz írása, számos hibával, bizonytalansággal. E gondatlansággal nehezen összeegyeztethető a darabok között egyedülálló második prológus, mely gondosan és pontosan összefoglalja valamennyi jelenet tartalmát. A szövegből a második felvonás második scenájának jelzése elmaradt, de a *Prologus secundus* pontos cselekményismertetése alapján könnyen pótoltuk.

A kompilálás következtetlenségeket is jelent, így az I. 4.-ben Judás elvállalja az árulást, majd a következő felvonásban (II. 1.) az ördögök elkezdik puhítani.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

A drámának két prológusa van.

Az elsőben a sokféle, elsősorban a paráznasággal és más földi bűnökkel rendre vétkező embereket figyelmezteti Jézus halálára.

A második prológus jelenetenként ismerteti a cselekményt; alább a tartalom ismertetésekor minden jelenet elején idézünk ebből.

Actus primus

Scena prima

„Rend szerent az első kepzés megmutatya, / Mint hiva a Kristus poenitentiára.”
Jézus figyelmezteti a bűnösöket, hogy kövessék. Péter, János és egy ifjú csatlakozik. Jézus meggyógyítja a leprásokat. A farizeusok a házasságtörő asszony megítéléséről kérdezik.

Scena secunda

„Herodesnek szive nagyon háborodik.”

Heródesnek beszámolnak Jézus tetteiről és nagy tiszteletéről. Az aggódó Heródes hivatja a jóvendőmondót, aki szerint Jézus a királyok királya. Heródes félti a hatalmát, ezért tanácskozásra hívja barátait.

Scena tertia

„Most az irastudok nagyon zugolodni / Keznek.”

Kaifás, Annás és a vének döntenek Jézus haláláról; a feladat: találni valakit, aki azonosítja.

Scena quarta

„Judas [...] az ördögtől arra kesertetik, / Kristusát elhadná.”

Júdás panasza: Jézus követőjeként nagyon szegény volt, ezért árulta el a pénzért. Az ördögök sikerrel csábítják, elvállalja Jézus azonosítását.

Actus secundus

Scena prima

„...edes mesterét sidóknak árulya.”

Az ördögök győzködik Júdást, aki nagy nehezen, de rááll az árulásra, majd elmegy a főpapokhoz.

Scena secunda

„...meg fogattatik / A Kristus mint lator.”

A halált vállalni kész Jézus atyjához fordul, Péter és János azt ígéri, megvédik. Máriától is búcsúzik, aki hiába kérleli, hogy ne haljon meg, végül épp Júdásra bízza a fiát: az ördög meg is jegyzi, hogy „farkast tőnek itten juh őrzőnek”. Máriát az angyal vigasztalja. A jelenet utolsó részében Jézus, immár a Getszemáni kertben, ismét atyjához fordul, majd Júdás segítségével elfogják.

Scena tertia

„Istennek szent fia Annáshoz vitetik.”

Az elfogott Krisztust Annáshoz viszik, aki Kaifáshoz küldi. A vének Jézus ellen vallanak, de az első tanúk csodás gyógyulásaiukról számolnak be. Ezzel Kaifás elégedetlen, s újabb tanúkat hozat, akik már Jézus ellen vallanak. Krisztust Pilátushoz küldik.

Scena quarta

„Péter apostal [...] hit szegesre juta.” „Kristust viszik Pilátushoz.”

A kakas megszólalása előtt Péter háromszor tagadja meg mesterét, összetörve kéri mestere kegyelmét. Ezért Péter elvesztésén az ördög háborog. Pilátus hallja, hogy Jézus elfogták, magához hozatja, és kikérdezi. A vének vádolják Jézust, de végül Pilátus galileai felett nem illetékes, ezért Heródeshez küldi.

Actus tertius

Scena prima

„It Herodes kiraly sokakrol kerdezi / Édes megvaltonkot.”

Heródes kédezetgi Jézust, aki néma marad, ezért Heródes bolondnak véli, ezért szabadon bocsátaná, a vének azonban ezt megakadályozzák. Így Pilátushoz küldi vissza Jézust. A jelenetet ének zárja.

Scena secunda

„Masodszor Pilátus eleibe vivek.”

Pilátus nem talál bűnt, halálra okot Jézusban, de elrendeli megostorozását. A katonák hozzák a töviskoronát, készülnek a verésre.

Scena tertia

„Judás, igen meg rettene, / Hogy meg ölnek Kristust.”

Júdást kínozza a lelkiismeret-furdalás, az ördögök nem vigasztalják, hanem öngyilkosságát javasolják.

Scena quarta

„Meg ijed Pilatus, az éh farkasoknak / Az ártatlan barant ada predájoknak.”

Pilátus nem találja bűnösnek Jézust, mégis halálra ítéli végül, mert a nép lázadásától tart. Lezajlik a keresztre feszítés.

Epilogus

A hívők saját bűneiben látja Jézus keresztre feszítésének okát.

SZERZŐ

1759-ben Alexius Frenk volt a grammatikai osztály tanára (*Fülöp* 1897, 12.), ezért lehetséges, hogy ő kompilálta és mutatta be a színjátékot.

Frenk Elek Frenk Józsefként született a Kolozs megyei Mócson, 1728-ban. Beöltözött 1750. október 8-án. Pappá szentelték 1754. június 8-án. 1759-ben a csíksomlyói gimnázium tanára volt. 1765-től volt házfőnök Szamosújvárott, majd 1771-től Széken és 1772-től Désen. 1777. június 15-től 1780. július 2-ig definitorként, 1780. július 2-a és 1783. szeptember 21-e között custosként működött. 1783-tól 1785-ig a rendtartomány titkára volt. Nagy tudása miatt kiérdemelte a Chronologus Provinciae tisztséget. Désen halt meg 1784. január 11-én. (*György* 1930, 107–108, 197, 311, 337.) A *Magyar Katolikus Lexikon*ban nem szerepel.

FORRÁS

A passiójáték számos korábbi darabból kölcsönzött sorokat, hosszabb-rövidebb részeket, főleg Kuna László 1741-es passiójából (*Ferences iskoladramák* II., 2. sz.). Onnan vette át a szerző a harmadik scenát (I. *Uo.*, *Scena quinta Evangelica*), de a hamis tanúk és a Krisztus mellett megszólaló tanúk versszakai, a Pilátus előtti szövegrész, az Epilogus gondolatmenete is az 1741-es passióból került át. A kompilálás következtében a szövegen belül is előfordulnak ismétlődő verssorok (I. a 1396–1398, 1618–1620 sorokat). A teljes *Liber exhibens* kiadása után valószínűleg további szövegekölcsönzéseket azonosíthatunk.

A kompilálásból ered a kézirat számos következetlensége; ezeket a szövegkritikai jegyzetekben részletezzük.

ELŐADÁS

A drámát 1759. április 13-án, nagypénteken játszották. Az évenkénti nagypénteki előadásokhoz nyilván megvoltak a díszletek és a kellékek. A passiójáték zenei anyagával *Kövári Réka* (2016, 145.) foglalkozott. A passió egyetlen jelzett énekét a

harmadik felvonás első jelenetének végén találjuk, *Nap, hold és csillagok, zokogjatok* kezdettel. Dallamát vagy nótajelzetét nem ismerjük, s az összetett versformához hasonló dallamot sem találtunk.

A második felvonás második jelenetében az addig 12 szótagos szövegben az Angelus első megszólalása három versszaknyi 8 szótagú sort hoz (*Mária, szűnjék sírásod...*). Ugyan semmiféle jelzés sincs, hogy énekelt volna az angyal, ráadásul Mária vigasztalhatatlan szavai után az angyal újbóli megszólalása már ismét a szokásos 12-es sorokat hozza, mégis megemlítjük, hogy az eltérő szöveget valamely 8-szótagos dallamra énekelhették. Ilyen több is lehetséges:

1. az *O gloriosa Domina/Virginum* (*Cantus Catholici*-beli alakját l. az 1753-as eszterneki darab zenei jegyzetében, *Ferences iskoladrámák* I., 872.);

2. a jelen kötet 1753-as passiójánál (a 3. sz. drámánál) közölt, a *Deák-Szentes kéziratban* nagybőjti szöveggel fennmaradt következő dallamok: *Audi benigne conditor* himnusz; *No, földnek minden népei népének*; az *Én nemzetem, zsidó népem* kezdetű panaszének (kottáját l. az 1731-es passió jegyzetében: *Ferences iskoladrámák* I., 588–589.), amelynek dallama rokon az 1733-as passióban megjelenő *Kaszás e földön az halál* dallamával (a *Ferences iskoladrámák* I., 662. oldalán nyomdahiba miatt kimaradt kottát: ezt jelen kötet 3. számú, 1753-as passiójánál adjuk), valamint az 1734-es darabnál közölt *József, József, hol vagy József?* kezdetű énekkel (*Ferences iskoladrámák* I., 744.).

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kézirat még a korban megszokottnál is kevesebb ékezetet tartalmaz, nyilván főleg a kapkodó és kedvetlen diák másolók sietős munkája miatt. E hibák teljes emendálása magánál a drámaszövegénél hosszabb jegyzetet eredményezett volna, ezért csak a legszükségesebb, a feltűnően értelemzavaró javításokat végeztük el, mindig jelölve azokat a lapalji jegyzetben.

Jelölés nélkül kisbetűvel írtuk át a mondatközbeni főnevek olykor előforduló nagy kezdőbetűjét.

Az *a'* gyakran úgy látszik, mintha az aposztróf az *a* betű előtt lenne, ezt nem vettük figyelembe.

Az *en* betűkapcsolatban a magánhangzó *é*-nek látszik, mert a betűkötésnél kanyarított egyet a másoló: *e* helyeket *e*-nek írtuk át. Hasonló kanyarítás jelzi a szóvégi *m* betűt (pl. *ne* szó vége elkanyarítva = nem). A másoló sokszor egy szóba írta (vagy úgy látszik) a névelőt, a személyes névmást az utána következő szóval; a kézírás elég tömött, ezért jelölés nélkül külön szóba írtuk az ilyen bizonytalan olvasatokat.

A korban szokatlan, de a kézirat egy részében sűrűn előfordul hosszú *ú* betű. A kézirat egyes részeinek helyesírási különbségei nyilván abból adódnak, hogy más-más forrásból dolgozott a szerző/másoló az egyes jeleneteknél.

A gyakran előforduló hibás szótagszámot nem javítottuk.

A darabban két alakban szerepel Krisztus neve: *Xtus* és nem rövidített *Kristus* formában. Szerepnévként mindig *Xtus*, melyet *Christusként* oldottunk fel, jelölés nélkül. Mivel azonban a szövegben a *Kristus* alakkal találkozunk, a szövegbeli *Xtust*

következetesen *Kristusként* oldottuk fel. Jelölés nélkül egységesítettük a szerepnevek ingadozásait: *Phariseus* (Fariseus), *Herodes* (Haerodes), *Judaei* (Judei). A Caiphas / Caifás ingadozást azért tartottuk meg, mert következetes volt: az I. 3. *Caiphast*, míg a II. 1. *Caifást* használ, s mindez jól jelzi, hogy különböző drámákból állította össze darabját a szerző. Jelölés nélkül *Milesre* változtattuk a *Milles* szerepnevet. A 746. sorban *Daemon secundus Morgondiként* szólítja meg *Daemon tertium*, ezért e nevet zárójelben feltüntettük a szereplistában.

Jelölés nélkül feloldottuk a korban szokásos rövidítéseket (Sz.= szent), a tildével jelzett rövidítéseket (terjesztnék = terjeszthenék) és betűkettőzéseket (ara = arra; penzedel = penzeddel), a részeshatározó szokásos rövidítését (álmétkodásk = álmétkodásnak). Egyes scénákhoz a felvonást és a sorszámát (actus primus, actus secundus stb.) is társítja a másoló, máshol ez hiányzik; ezen nem változtunk.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 33 *Rátz templomban* – görögkeleti templomban
 43 *szerdekkel* – szerdek: zsákmány, szerzemény
 54 *Kabalak* – kabla: kanca, feslett asszony
 60 *inégték* – éreztek (Fülöp Árpád jegyzete: *Fülöp* 1897, 130.)
 62 *Jubőrbe takarva taplaltok nagy farkást* – báránybőrbe bújt farkasok
 70 *stromoljátok* – ostromoljátok
 81 *denever leankak* – csalárd, erkölcstelen, alattomos leányok
 97 *kepzés* – képzés: kép, ábrázolás, jelenet
 98 *poenitentiára* – bűnbánatra
 127 *Fasztos* – fosztos: csupasz, meztelen, rongyos
 132 *kausajához* – causa: peres ügy
 154 *solygával* – valószínűleg: zsoldjával
 205 *egik* – égig
 267 *eribalod* – talán: éri bánat (Fülöp Árpád jegyzete: *Fülöp* 1897, 1.)
 269 *questiot* – kérdést
 285 *procedalyon* – előlépjen, eljárjon
 293 *sentenciázlak* – ítélek
 338 *te tölled exeqvalt Jánosnak* – általad üldözöttet (Keresztelő Szent) Jánosnak
 467 *kapialhatyuk* – érthetjük
 499 *ki sirúltúnk* – kifordultunk
 511 *prosistálok* – talán: protestálok=tiltakozom
 513 *pásim* – apródom, küldöncöm; *ipámhoz*: ipamhoz, apósomhoz
 514 *fungált* – fungált: hivatali beosztásban volt/lévő
 524 *expediálná* – kb. postázná, továbbítaná az üzenetet
 529 *nagy kausát fogunk decidálni* – nagy per indításáról fogunk határozni
 590 *ordás bélest* – ordás béles: melegített, ízesített tejsavóval töltött sütemény (olcsó, szemben a madártejtel)
 595 *henklistől* – henklis: Hanklich, szászlepény: kelt tésztaból készült lepény vajas vagy tejfölös öntettel, az erdélyi szászok hagyományos étele

- 597 *kiszi* – savanyú, kocsonyás zabból való lisztpép, székelgyőföldi étel
615 *Szemvető* – szemfényvesztő
625 *prutonissa* – talán az alvilág urának, Plutonak nőnemű megfelelője
640 *suspendálam* – megingattam
641 *distráhálad* – fecsérled, pazarlod
645 *intentionra* – célomra, szándékomra
647 *konciliomban* – konzíliumomba, megbeszélésemre
651 *tölle priváltattam* – elhagyott, itthagytam engem
658 *Patientiaival* – türelemmel
673 *kondiciot* – feltételt, állapotot
676 *Aj meg az en szomon* – állj meg az én szómon: fogadd meg szavamat
709 *kudus* – koldus
717 *dexteritasodot* – ügyességedet
722 *determináljuk* – eldöntjük
727 *illudálya* – kb. kijátssza
728 *Ördögokel bérlet* – kb. ördögökkel cimborált
730 *sinatoltok* – zsinatoltok, tárgyalatok
733 *deliberáltak* – tanácskoztok
735 *expedienst* – megoldást, ürügyet
768 *reversalist* – itt: kötelezvényt, ígérvényt
773 *nem persvádealod* – nem tudsz rábeszélni, meggyőzni
795 *accipiáld* – fogadd el
815 *sinatoltok* – tanácskoztok, tárgyalatok
823 *venerályotok* – tiszteljétek, becsüljétek meg
838 *Effectumát* – eredményét
857 *praedára* – prédára, zsákmányra
863 *firkolyunk* – hízelegve kövessük
934 *epesegemről* – epességemről, keserűségemről
1074 *syruphus* – szirupus: (gyógyító) oldat
1076 *derecselyetek* – trécseljétek, fecsegjétek
1077 *defungált* – itt: működő, hivatalban lévő
1080 *Hem peg* – hem, hm, hümm; a *peg* szó valószínűleg másolási hiba
1127 *bozonkodássall* – bosszankodással: bosszantással, haragra okot adó módon
1135 *Nyilván* – nyíltan, nyilvánosan
1152 *presentállya* – bemutatja, előállítja
1166 *kausáját* – perét, peres ügyét
1167 *publicé* – nyilvános(an)
1182 *solemniter* – ünnepélyesen
1193 *inquisitiója* – nyomozása, vizsgálata
1212 *allégálni* – vitatni
1221 *utromra* – kérdésemre
1236 *faszsiója* – fassio: vallomás
1253 *ebegnek* – hebegnek, rebegnek
1256 *sériesek* – sorban, sorrendben
1305 *berbevel* – berbe, berbécs: ürü, herélt kos

- 1314 *Ki rantom a gyéként* – végzek velem, megölöm
 1337 *kovarczot* – kvarc, kuvarc, koarc: kudarc
 1338 *allegálnak* – allegál: idéz
 1378 *koncernál* – illet, érint
 1381 *praetendál* – igényel, igény tart rá
 1382–1283 *crimen laesae majestatis, Ut quis quam titulum praetendat Caesaris* – ez felségsértés, hogy valaki a császári címre tör
 1384 *procedálunk* – kb. működünk, eljárunk
 1397 *qualitási* – tulajdonságai
 1398 *affectusi* – kb. természete
 1409 *kondemnályalak* – elítéljelek, ítélekzedem feletted
 1421 *sediciot* – lázadást
 1437 *praesentalytattya* – bemutatja, előállítja
 1474 *praesentiádnak* – jelenlétednek
 1481–1484 *Cana Galileaba ... vizből ottan bort csenátál* – a kánai menyegzőn Jézus borra változtatta a vizet (Jn 2,1–10)
 1504 *veszeszem* – veszessek, vesztessek
 1512 *condemnal* – elítélek
 1513 *ne absolvád* – kb. ne zárd le
 1529 *administralyatok* – intézkedjétek
 1536 *az aprilist, / Nem rovom te veled...* – nem hagyom magammal a boldogját járni
 1575 *angustiára* – angustia: zavar, szorongatottság
 1577 *Audientiat* – meghallgatást
 1581 *notáriussal* – jegyzővel
 1587 *Dexteritásodot* – ügyes voltodat
 1600 *praeses* – elnök, kormányzó
 1615–1616 *presumáltak / praesummáltak* – képzelődtek, képzeltek
 1619 *qvalitási* – tulajdonságai
 1620 *afectusi* – kb. állapota
 1629 *decretumát* – határozatát, döntését
 1631 *inquisitioját* – l. az 1193. sz. sor jegyzetét
 1644 *fassiója* – l. az 1236 sz. sor jegyzetét
 1649 *examináltam* – megvizsgáltam
 1665 *csávára* – csáva: bőrcserző lé
 1666 *bakaria* – bagaria: jó minőségű (marha)bőr
 1668 *kamisiát* – felső ruhadarabot
 1688 *regreálni* – rekreálni, felüdíteni, felfrissíteni
 1714 *penitentiara* – bűnbánatra
 1733 *reprobatiot* – elutasítást; itt inkább: kárhozatot
 1739 *Predatok* – prédátok, zsákmányotok
 1754 *ingyen* – így, ily módon
 1755 *praedat* – l. az 1739. sz. sor jegyzetét
 1766 *regnálna* – uralkodna
 1781 *Ō vae, ō vae* – Ó, jaj, ó, jaj

- 1787 *furatos* – fából készült verő eszköz, egyik vége gömbölyű, s ki van fúrva. Iskolás gyermekek büntetésére.
- 1789 *török levest* – török leves: kávé, fekete leves = hadd-elhadd, büntetés
- 1798 *lustos* – koszos, a. m. 'sáros'
- 1801 *protokolumot* – protocollum: jegyzőkönyv
- 1803 *processust* – peres eljárást
- 1804 *causat ... decidalni* – peres ügyet eldönteni
- 1805 *condemnalni* – elítélni
- 1807 *exauthoralni* – elbocsátani, elcsapni
- 1840 *tripartitumot* – Tripartitum: Werbőczy *Hármaskönyve*, törvénykönyv
- 1876 *sentenciazatok* – ítéljétek
- 1891 *legalitasrol per omnia ment* – a törvényesség alapján általában mentes
- 1895 *sententiázom* – l. az 1876. sz. sor jegyzetét
- 1907 *konfusioval* – zavarral
- 1908 *promanálni* – következni, terjedni
- 1912 *disputajatok* – vitázzatok
- 1929 *pillasz* – valószínűleg: pillás, szőrös
- 1935 *imperiomadot* – impériumodot: birodalmadat
- 1950 *helya* – híja
- 1963 *proseqválya* – elkíséri
- 2014 *meg hedszem... vinyeben* – meghegyezem...szőlőskertben
- 2020 *sulemmitás* – solemnitás: ünnepélyesség
- 2028 *monarkája* – monarchája, uralkodója
- 2029 *ujjat vono* – ujjat húzó: kikezdő
- 2091 *Buja eletedből midőn nem vetkezel* – buja életedből nem vetkezel ki

Elek József Frenk (?)

THE SUFFERING OF OUR LORD, JESUS CHRIST

ESSENTIAL DATA

The play is on pages 200–244 of *Liber exhibens actiones parascevicas...* The text was first published by Árpád Fülöp (1897, 128–191).

The manuscript was probably written by several hands and there are many insecurities. This carelessness is in sharp contrast with the unique second prologue that carefully and precisely summarizes the content of all the scenes. The second scena of Act II is not signalled but this gap was easily refilled by the plot summary of *Prologus secundus*.

Compilation also involves inconsistencies: in scene I.4 Judas is willing to betray Jesus, while in the next act, the devils start to persuade him.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

The drama has two prologues.

The first prologue warns people living in sin – mainly fornication and other earthly sins – of Christ's death.

The second prologue summarizes the plot scene by scene.

Actus 1

Scena 1

Christ warns the sinful to follow him. Peter, John and a young man join him. Christ cures the lepers. The Pharisees ask his opinion on the adulterous woman.

Scena 2

Herod is informed on the deeds and great respect of Jesus. The worried Herod calls the fortune-teller who tells him that Jesus is the king of kings. Herod fears for his power and wants to consult his friends.

Scena 3

Caiaphas, Annas and the wise old men decide to kill Jesus; the task is to find someone to identify him.

Scena 4

Judas' lamentation: as Jesus' follower, he was very poor, that is why he betrayed him for the money. The devils tempt him with success, he is willing to identify Jesus.

Actus 2

Scena 1

The devils try to persuade Judas who is hard to convince but finally decides to betray Jesus and goes to see the high priests.

Scena 2

Christ is willing to face death and turns to his father, while Peter and John promise to defend him. He bids farewell to Mary who begs him in vain not to die, and finally asks Judas to look after his son: the devil says „a wolf is asked to keep an eye on the sheep”. The angel comforts Mary. In the last part of the scene, Christ once again turns to his father in the Garden of Gethsemane, then he is captured with Judas' help.

Scena 3

The captured Christ is taken to Annas who refers him to Caiaphas. The old men are against Christ but the first witnesses testify to miraculous curings. Caiaphas is dissatisfied and brings further witnesses who testify against Christ. Christ is sent to Pilate.

Scena 4

Before the cock crows, Peter denies his master three times, then begs for his mercy. The devil is outraged for losing Peter. Pilates is notified that Christ has been captured, he questions him. The old men accuse Christ but as Pilate is not competent in Galilee, he sends him to Herod.

Actus 3

Scena 1

Herod questions Christ who remains silent; Herod takes him for a fool and wants to release him but the old men prevent this. He sends Christ back to Pilate. The scene ends with a song.

Scena 2

Pilate finds Christ innocent, he sees no reason to sentence him to death but orders his flagellation. The soldiers bring the thorn crown and prepare for the beating.

Scena 3

Judas is haunted by guilt. Instead of comforting him, the devils suggest suicide.

Scena 4

Pilate finds Christ innocent but, fearing revolt, finally sentences him to death. Christ is crucified.

Epilogus

Explains Christ's crucifixion with the sins of the faithful.

AUTHOR, DIRECTOR

In 1759, the grammar class was taught by József Elek Frenk (1728–1784), so he may have compiled and put the play on stage.

SOURCES

The passion play borrows lines, shorter and longer extracts from several previous plays, especially from László Kuna's 1741 passion play. The author borrowed scena three from that play (see *Ferences iskoladrámák* II, nr. 2: *Scena quinta Evangelica*), but several other lines come from the 1741 passion play: the verses of the false witnesses and those speaking up for Christ, the text in front of Pilate and the lines of the Epilogus. Due to compilation, there are repeated lines within the text as well.

PERFORMANCE

The drama was performed on Good Friday, 13 April 1759. The school obviously had the decorations and props in store for the yearly Good Friday plays. Music of the play was studied by Réka Kővári. The only indicated song of the passion play is at the end of scene one of Act 3, beginning *Nap, hold és csillagok, zokogjatok*. We do not know its melody or melody reference and we have not found a melody similar to the complex verse form.

In scene two of Act two, the 12-syllable text is replaced by three strophes of 8-syllable lines in Angelus' first speech (*Mária, szűnjék sírásod...*). Although there is no indication that the angel was singing, and after Mary's unconsolable words the angel speaks with the usual 12-syllable lines again, we must mention that the different text may have been sung to an 8-syllable melody. One such song is *O gloriosa Domina/Virginum* mentioned at the third, 1753 passion play of this volume (see also its *Cantus Catholici* version in the notes to the 1753 *Esztelnek* play, in *Ferences iskoladrámák* I, 872). *O gloriosa Domina/Virginum* can be found in *Deák-Szentes manuscript* with a quadragesimal text with the following melodies: *Én nemzetem, zsidó népem* (see the notes in *Ferences iskoladrámák* I, 588–589), and a similar melody in the 1733 passion play (*Kaszás e földön az halál*). As the notes (*Ferences iskoladrámák* I, nr. 9, 662.) were not added there we give its melody in the notes of the 1753 passion play (nr. 3).

9.

Sánta Péter (?)

PASSIÓJÁTÉK VOLFGANGUS TÖRTÉNETÉVEL

Csíksomlyó,

1760. április 4. nagypéntek

[SZEREPEK:

PARENS
PRAECEPTOR
VOLFGANGUS
CHRISTUS
DIABOLUS TENTATOR
ANGELUS PRIMUS
ANGELUS SECUNDUS
MUNDUS
VOLUPTAS
CARO
DIABOLUS
DIABOLUS PLUTO
PETRUS
CURSOR
DISCIPULUS PRIMUS
DISCIPULUS SECUNDUS
JERUSALEM PRIMUS
JERUSALEM SECUNDUS
JERUSALEM TERTIUS
INFIRMUS
PHARISAEUS PRIMUS
PHARISAEUS SECUNDUS
PHARISAEUS TERTIUS
PHARISAEUS QUARTUS
REX
EPHAEBUS SEDUCENS
AEDITUS
ANNAS
CAIPHAS
LUCRETIA
SERVUS
EPHEBUS
JUDAS
CENTURIO
MARIA
ANGELUS CUSTOS
TURBA
LICTOR PRIMUS
LICTOR SECUNDUS
LICTOR TERTIUS
LICTOR QUARTUS
LICTOR QUINTUS
LICTOR SEXTUS
PLUTO

DAEMON SECUNDUS
DAEMON TERTIUS
DAEMON QUARTUS
DAEMON QUINTUS
TESTIS PRIMUS
TESTIS SECUNDUS
TESTIS TERTIUS
MILES PRIMUS
MILES SECUNDUS
MILES TERTIUS
MILES QUARTUS
MILES QUINTUS
ANCILLA PRIMA
ANCILLA SECUNDA
MILES SEXTUS
PILATUS
PHARISAEUS
DIABOLUS PRIMUS
DIABOLUS SECUNDUS
DIABOLUS TERTIUS
FABER
MAGDALENA
JOSEPH AB ARIMATHEA]

In Nomine Domini incipit¹
Actio tragoedico-parascevica, contra foedum carnis peccatum, interpositam
repraesentatione passionis Christi
Scenice Devoto Populo exhibita. Anno 1760 Die 4^{ta} Aprilis.
Super illud Sapientiae 2^{do} 8 versus 9.²

Coronemus nos Rosis antequam marcescant nullum pratum sit, quod non
pertranseat Luxuria nostra. Nemo nostrum exsors sit luxuriae nostrae, ubique
relinquamus signa laetitiae, quoniam haec est pars nostra: et haec est sors.³

PROLOGUS

- 5 Ah, keresztény hivek
S aitato lelkek!
Bévet szokás szerénth,
Menyit Krisztus Urunk,
Mi kegyes orvosunk,
10 Szenvedet az Emberért,
Hogy a Kálvárián,
Keresztnek oltárán
Érte adná szent lelkét.
- 15 Mű is azon legyűnk,
Vékony tehetegűnk
Amennyire engedi,
Mikeppen rendesben,
Egynehány versekben
Ki tehessűk, mint rendi.
- 20 Ne várjatok azért
Egyebet más félét,
Csak Jézus mit szenvedet.
Nincs it bolomságnak,
Hellye a tréfának,
25 Félre teszűk ezeket,
Hanem a keresztre,
Te Údvezitődre
Vesd inkább szemedet.

¹ Dnj in cipit [A rövidítést feloldottuk, emendáltuk.]

² Apr., v [A rövidítést feloldottuk.]

³ [A *Coronemus nos Rosis... haec est sors* aláhúzva.]

30 Nemis kel raritás,
Mert a csak ványitas,
Szűkség inkab szokógás.
Oda a vígásag,
Mert az egész világ
Kesereg, s a Mennyország:
35 Csak történt dologban,
Bizonyós példában,
Ami lehet tanuság.

Tehát actionknak
Czellya, munkácskánknak
40 E lészen a summája:
Miként leg elsőbben
Isten szerelmében
Volfgangus gyakorollya,
És magát szent életben,
45 Minden jó erkölcsben
Mariának ajánlya.

Csak egy lépéssetis,
Sőt, gondoláthjátis
A Szűz tiszteletére
50 Hiven be mutattya,
S kéri, hogy fogadgya
Anyai Szent kedvébe
Valaha, hogy mennyen
Lelke, és evezzen
55 Az örök dícsőségre.

De az álnok őrdóg,
Kiis azon dőróg,
Mikeppen a világgal,
A világ hívsággal,
60 A test ravaszsággal,
Mi képpen eszkósz által
El idegenítsék
Lelkét, és meg hűtsék,
Ne gondoljon a jokkal.

65 Ottan az méz alatt,
Szép édesség alatt,
Mérget adnak farkasnak,
A Lucrécziával,
Mint bűne társával
70 Áldoz, mert a Vénusnak
Igy maga életét
És rut fesletségét
Adá a bujasagnak.

A Kristus pediglen,
75 Aki mind szüntelen
Üdvességünk kívánnya,
Látván juhocskáját,
Kús állatocskáját
Sietni a pokolra,
80 Meg jelenik ottan,
Inti minden modon,
Gonoszságát el hadgya.

Farkas nem gondolván,
Intést félbe rugván,
85 Meg veti a szép intést,
Szóvetséget vet
Világgal, s keszitte
Magának oly életet,
Holot bizonyoson
90 Tudgya, hogy el vészi
Őrök büntetését.

Látván pedig esztet,
Ki elől nincs rejtet
Semmi szivnek a titka,
95 Hogy Volfgangus elől,⁴
Ki a világ fia,
Csak boloncság tanácsa,
Mert a Lucretiát,
Bujasága tárját
100 Semmi képpen nem hadgya.

⁴ Volfgangus [Emendáltuk.]

Az ördögnek ököt,
Mint bűdös úszóget
Adá, hogy mind kinokra,
Miglen Isten léssen,
105 Isten s pokol nagy sebessen
Ég, őket tűzben tarcsa,
Mert örök igasság,
Csalhatatlan joság,
Magával azt kivannya.

110 Azonban Jésumunk,
Mú kegyes pasztorunk,
Múérettünk szenved,
Negyven nap böjtölvén,
S az után késértvén
115 A pokolnak szélére,⁵
Eztet rövideden,
Csak hol mi csekellyen
Adgyuk ki előtőkbe.

120 Az után pediglen,
Hogy Jérusalembe
Üdvezittónk fel méne,
A Tanitványinak
És apostalinak
E képpen jövendőle:
125 Hogy ott el adatnék⁶
És fel feszítettnek,
Meg halna végtére.

130 Ezt halván Szent Péter,
Mint jo vitéz ember,
Azt feleli Kristusnak:
Uram, e nem léssen,
Amig erőm léssen,
Amíg élek, nem hagylak.
De abban az ura
135 Ötöt meg csufolja,
És nevezi Sátánnak,

⁵ szellére [Emendáltuk.]

⁶ ot [Emendáltuk.]

Kit meg magyarázni
És ki terjeszteni
Akarunk, nem hejába.
140 Elöl jára beszéd,
Nem mese, mint érted,
Gondold más actiókban
Kristus szenvedését,
Meg itiltetését,
145 Elé hozzuk munkánkba.

Az Isten hírével
És szent kegyelmivel
Hozzá fogunk e szerint:
Töltekek kívánnjuk,
150 S szívesen el várjuk⁷
A szokot figyelmezést,
Kristus szenvedésén
És magatok vétken
Zokogjatok a végén.

SCENA PRIMA

*Vollfgangi Parens agnoscit beneficium divinum in prole
accepta et rursus Deo offert.*

*PARENS*⁸
155 Oh, irgalmasságnak felséges Istene,
Jonak és gonosznak gondgya viselője,
Szomorodott szívek bölcs védelmezője,
Mi képpen leheték én érdemes erre?

160 Hogy illy szép magzattal meg ajándékoznál,
Jo tétémennyiddel engem látogatnál,
Szomorusagomba gyakran vigasztalnál,
És így édesdeden te magadhoz hinál.

165 Mit adhatok néked, Atyám, ezen jókért,
Velem bővön közlött sok adományidért,
Én hozzám valo nagy irgalmásságidért,⁹
S örök boldogságra valo hívásodért.

⁷ varjuk [Emendáltuk.]

⁸ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁹ hozám [Emendáltuk.]

Ihol, Kegyes Atyám, te ajándékodott
Viszsa adom néked, kedves magzatotom,
Hogy neked szollgalyon, és akaratomot
170 Néked be ajállom, *én jo* szandekomot.¹⁰

Elsőbben is azért oskolaba adom,
Te tiszteletedre majd megtáníttatom,
Boldogságos Szüznek *ötet* bé ajállom,¹¹
És a szent Isteni felelemben tartom.

175 Jőj elő, tehát már, szerelmes magzatom,
Istentől adatott kedves ajándékom,
Vólffgangus, halgasd meg, kerlek, oktatásom,
Hogy benned lehessen minden vigaságom.

(Volfgangus sub hoc disticho comparet.)

180 Ihol, *én tégedet* egyebre nem kerlek,¹²
Nagy dologra teged nem is kenszeritlek,
Hanem hogy Istened félyed, arra intlek,
S a Szüz Mariához te legy buzgo lélek.

(Comparet Praeceptor.)

Ezen Mesteredett, mint Atyadot félyed,
Atyai intesit szivedbe bé vegyed!
185 S örök boldogságban legyen lako helyed.

PRAECEPTOR

Én, amint az Isten nekem tudnom adta,
A te fiacskádatt ekes déákságra
Tanitom szivesen lelki buzgoságra,
S minden virtusoknak szép tudományára.

(Hic Parens recedit.)

190 Elsőbben, fiacskám, te üdvösségedre
Kenszeritlek teged az élő Istenre,
Emeld fel szemedet a magos egekre,¹³
És ne függezd ezen siralom völgyere.

¹⁰ *é njo* [Emendáltuk.]

¹¹ *ötöt* [Emendáltuk.]

¹² *entegedett* [Emendáltuk.]

¹³ *ekere* [Emendáltuk.]

195 Gondold meg most azért, mire teremtettél,
Es e gyarló világra miért születettél,
Nem de nem azért-e, hogy Istentől félnél,
Az ő szerelmiért minden bűnt kerülnél.

200 Világ, Ördög, testel szövetséget ne vess,
Hogy meg ne csallyanak s tisztaságban élhess,
Bocsánando vétket es halalost meg vess,¹⁴
Isten kegyelmében hogy örökké elhess.

205 Első gondod, tehát, Isten kegyelmére
Légyen, s ajáld magad Isten dicsiretíre,
Hogy érdemit vehesd, és üdvösségedre
Ügyekezetedet vesd örök életre.¹⁵

Boldogságos Szűznek te magad ajallyad,
Aki nekéd leszen kegyes, jó Pátronád,
Minden dolgaiddban szorgalmatos dajkád,
Szomorusagidban vigasztalo Anyád.

(Volfangus recedit Praeceptor.)

VOLFGANGUS¹⁶

210 Valamire engem, szerelmes Mesterem,
Tanítottál, aztott szívembe rejtem.

215 En Istenem, néked ajállom magamot,
Te akarathoz én akaratomot
Szabom, s béajállom minden munkáimot,
Te dicsőségedre sok faratsagimot.

Vedd kegyesen azért en jó számdékomot,
Adj malasztot, hogy te szent parancsolatodott¹⁷
Be tölcsem, s kövessem te akarathoz,
Hogy üdvözithessem valaha magamot.

220 Te hozzád fordulok már, Istennek Anyja,
Mennyei Angyalok kegyes királnéja,
Világ tengereben evezők csillaga,
A Szent haromságnak szerelmes leánya.

¹⁴ ves [Emendáltuk.]

¹⁵ Ügyekezetedet életre [Emendáltuk.]

¹⁶ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁷ Ágy [Emendáltuk.]

225 Amig élek, viseld gondomot, énnékem,
Mert hozzád tamasztom nyomorult ügyemet,
Szivedhez kapcsolom bűnnel telyes szivem,
Bizodalmason rád bizom üdvösségem.

(Hic comparet Pater cum Praeceptore.)

PARENS

230 Teneked köszönöm, Ur Isten Embere,
Hogy illy nagy gondod volt kedves gyermekemre,
Hiven meg tanitád Isten felelmére,
Boldogságos Szűzhöz valo szeretetre.

235 Az Isten tegedett mind ezen sok jókért
Álgyon, s szenteltyen meg illy szeretetedért,
Melyel viseltettel fiamhoz, és azért
Adgya Menyországát minden munkáidért.

PRAECEPTOR

Ugyan én már őtöt a te keresedre
Meg tanitam hamar Isten felelmére,
Az Szent Attyához valo tiszteletre,
De már lelkit *féltjük*, ne menyen vétkekre.¹⁸

240 Tegedet pediglen, jo iffiu, kérlek,
A rosz tarsaságot, mint kigyot, kerüllyed,
Bűnnek undokságát, mint órdögöt, félyyed,
Hogy órdók kezében ne essék a lelked.¹⁹

SCENA SECUNDA

Tentatio Christi in deserto.

CHRISTUS

245 Látván, hogy már a szép Paradicsom kerte,
Mellybe bűnős ember vala helyheztetve,
Hogy ő a meg tiltott gyümölcsöt meg ette,
Már-már pusztájába nincs, aki mivellye.

¹⁸ feljuk [Emendáltuk.]

¹⁹ essek [Emendáltuk.]

De mind észre vészem, ezen egész világ,
Akár merre mennek, éppen csak pusztaság,
250 Mert kivágattatott onnan az igasság,
És be plantáltatott oda a bujaság.

Erre nézve jöttem Atyam irgalmából,
Hogy valamiképen abból az átokból
Tisztitanam őket, a bűnnek sárából,
255 S betöltenem lelki gyümölcsöző fából.

Negyvenedik napja, hogy itt a pusztába
Töltöm az údómót, szörnyű koplalásban,
Mint el vezett Adam alma kostolássán,
Aztot vissza hoznam illy szomoruságban.

260 Jól lehet, magamnak dolgait nem nézi,²⁰
Nincs erre szükségem, egek bizonságim,
Mert én hozzám bűnnek lehetetlen félni,
Akartam csak világ bűniert bőjtöltni.

(Tentator bis Jesum circum eundo aggreditur dicens.)

*DIABOLUS TENTATOR*²¹

265 Csudálkozom rajta, hogy annyit koplalhacz,
Talam a vilagon kenyeret nem kaphacz,
Hidgyel, ha sokáig a pusztába maracz,
Eddig végtére csak hammar meg halhacz.

270 Vedbé tanácsomat, es mindgyárt jól lakol,
A világ dolgáról miért gondolgodol?
Mert a' te felőlled semit sem is gondol,²²
Előttem becsúje, aki hozám hódul.

275 Mi kincset szerzettél, s mi keveset használ,²³
Mert tegedet éppen mind a világ utál,
Hogy bőljtőlsz érette, igen meg kábultál,²⁴
Bolondság miatta hát hogy szomorkodtál.

²⁰ magamonak [Emendáltuk.]

²¹ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk és egységesítettük.]

²² ate gondal [Emendáltuk.]

²³ szerszettel [Emendáltuk.]

²⁴ erette [Emendáltuk.]

Aszt mondgyak felőlled, hogy Isten fia vagy,
Kinek menyen, földön hatalmasságod nagy,
Azért, hogy véktére a porba ne maradgy,
Végy erőt magadnak, és tovább ne száradgy!²⁵

280 Mivel szavaidnak mindenek engednek,
Itten te kőrülled heverő kőveknek
Parancsold meg mindgyárt, s kenyerekké lesznek,
El badgyat fogaid, hogy megeledgyenek.

CHRISTUS

285 Irva vagyon, Sátán, hogy nem csak kenyerral
Szokott elni ember, lelki eledellel,
De a mellett szűkség, hogy a szent igékkal
Ellyen ugy, mint lelki friss eledelekkel.

DIABOLUS TENTATOR

Ha nem kell tanácsom, én asztot nem banom,²⁶
Ha Isten fia vagy, majdon meg próbálom.

(Hic ducitur Christus supra Templum.)

290 Ha ugyan Isten vagy, bocsásd le magadatt,
Erőt meg parancsold, hogy a te Angyalod
Tenérében tarcson, ne talam a labad
Botollyék a kőbe, s megszakadgyon nyakad.

CHRISTUS

295 Te, Kesertő Lelek, talam még nem erted,
Urad s Istenedet, hogy te ne kesercsed,
Irva vagyon, hogy kel neked aszt féltened,
S azért hatalmamra mi gondod te neked?

(Hic ducit Diabolus in monte excelsum dicens:)

DIABOLUS TENTATOR²⁷

300 Látom, csak a hire, hogy Isten fia vagy,
Azért te hatalmad nem is felette nagy,
Jöszte magos hegyre, s töllem el ne maradgy,
Felek, hogy le esel, s ki dől az okos agy.

²⁵ száradgy [Emendáltuk.]

²⁶ Hanem [Emendáltuk.]

²⁷ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk és egységesítettük.]

Nézzel napkeletre, eszakra s nyugatra,
Valahány országot láczi birodalmadra,
Neked adom, hogy ha terdedet meg hajtvá
305 Imádasz engemet a földre borulva.

CHRISTUS

Meny dolgodra, Sátány, talám nem hallottad,
Isten kívül terded senkinek ne hajcsad,
Csak a te teremtő Uradott imádgjad,
Sőt, mint Istenedet, szívesen szolgállyad.

(Hic discedit confusus Diabolus et adstant Angeli.)

ANGELUS PRIMUS

310 Rettenetes dolog, amellyet szemlelünk,
Szörnyű káromkodást hall iten mű fülünk,
Egy gonosz lélektől, hogy a mű Istenünk
Késértetett, szenved, epen elremülünk.

ANGELUS SECUNDUS

315 Nagy felfuvalkodás egy gonosz lelektől,
Hogy meg is nem szűnik ő kevellységéből,²⁸
Meg nem emlekezik számkivetéséről,
Es így gondolkodik ő Teremtőjéről.

Már kit az Angyali tündöklő szent karok,
Dicsőült szentekkel menyekbe táborok,
320 E földön pediglen császárok s kirallyok,²⁹
Áldnak minden féle teremtett állatok.

Azt kívánnya ettől az atkozott Sátán,
Hogy őtöt imádná földre leborulván,
Amik tanálatnak a földnek a hátán,
325 Azokat örökül néki adgya nyilván.

Holott földön s Mennyen amik tanálatnak,
Mindenek altalla régen alkottattak,³⁰
Angyali seregek keze alatt vadnak,
Pokolnak mélylégi néki szót fogadnak.

²⁸ kevellységéből [Emendáltuk.]

²⁹ császárok [Emendáltuk.]

³⁰ alkottattak [Emendáltuk.]

ANGELUS PRIMUS

330 De edes megvaltonk, parancsoly minékünk,
Menyben és a földön te szolgálid vagyunk,³¹
Mindent cselekedni érted készek leszünk,
Tenyerünkön tartunk, mert mi hivatalunk.

SCENA TERTIA

Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus consultant de decipiendo Volfgango.

MUNDUS (*solus exit:*)

335 O, melly nagy banatra és bura jutottam,
Holottan mind vigasgban voltam,
Gyönyörűsegekkel magamot tápláltam,
Mert mindenkor arra volt nekem szándékom.

340 Minden iffiaknál en oly kedves voltam,
Sőt, a véneknél is nagy kedvet tanáltam,
Hogy őket mindenkor vétekre csalhattam,
Isten ellen való gonoszságra husztam.

345 Megis Volfgangustol en ugy meg vettettem,
Hogy nem is nezheti szép, ékes szemellyem,
Ugy meg hűlt ő benne azen szeretetem,
Nem bizom, hogy légyen benne semmi részem.

Holott ő hozzája volt olly bizodalمام,
Iffiuságaban könnyen meg csalhatom,
Vilagi pompámmal addig apolgotom,
Miglen csalárdsaggal kelepczémbe hajtom.

350 Test, Ördög s vilagi hivság, most hol vattok?
Kik nékem mindenkor tarsaim voltatok,
Eddig az oráig azon forgottatok,
Miként kelepczémbe masokot hoztatok.

(*Comparet Voluptas, Caro, Diabolus.*)

³¹ szolgálid f vagyunk [Emendáltuk.]

VOLUPTAS

355 Parancsolatodra ihol jelen vagyunk,
Mit fogsz parancsolni, örömet szolgálunk.

MUNDUS

Talám nem tudgyátok, hogy a Volfgangustol,³²
En ugy meg vettettem amaz iffiutol,³³
Hogy örömet az én sok vigasagimtol,
Regen el bocsuzék mi társasagunktól.

360 Vallyon hát mi keppen vehetnök ra erre,³⁴
Hogy ő beiratnék a mű seregünkbe?

DIABOLUS TENTATOR

A te hivsagiddal megyek eleibe,
Gonosz szeretetett gyulasztok szivébe,
Meglatom akor, ha ő szent eletebe
365 Meg marade, vagy nem, Isten félelmebe.

CARO

Nem kell mostan őtöt arra ingerelni,
Czögéres vétkekre nem kell gerjeszteni,
Sőt, mindezeket kell tőlle távoztatni,
Mert a csalárdságot mindgyárt eszre veszi.

370 Hanem iffiákkal való társaságra,
Ingerellyük őtöt kedves nyájasságra,
Mert a gazdagoknak vagyon modgyok arra,
Sőt, könnyen hajolnak olyan mulatságra.

VOLUPTAS

375 Hiszem az en nekem kússebb gondom volna,
Mert én könnyen jutnek olyan iffiakra,
Akikel elmenne könnyen korcsomára,
De őnéki nincsen szabadsága arra.

Mert ő eppen csak nem tőmleczen tartatik,
Az atya hazatol ki nem bocsattatik,
380 Az imádsagokban annyira aggodik,
Hogy iffiusagaba csak meg nem veszedik.

³² tudgyatok [Emendáltuk.]

³³ amai [Emendáltuk.]

³⁴ vehetnök [Emendáltuk.]

DIABOLUS PLUTO

Jo pajtas barátim, tű mit gondolkottok,
Olly mély tanacsokkal vallyon hova fogtok?

CARO

385 Mű itt tanácskodunk most a Volfgangusrol,
Rosz társaság által vehetnök el jorol.

DIABOLUS PLUTO

Nem kell mostan őtöt rozsasz társaságokkal
Csalogatni, hanem színes hazugsággal:
Kerüllyük meg attyát, hogy őtöt szolgálakkal
Kűlgye el udvarba nagy gazdagsagokkal.

390 Meg lad, hogy ott szolgál a mű mestersegűnk,
Nem esik a porba mű ügyekezettűnk,
Mivel ottan leszen nekűnk segítsegűnk,
S őrmre is fordul szomorodott ugyűnk.

MUNDUS

395 Bizonnal meg vallom, helyyes tanacsodott,
Azert helybe hadgyuk mű a te szavadott.

CARO

Bizony, en sem banom, hogy ha e tanacson
Meg allunk, és jobban rajta leszűnk azon.

VOLUPTAS

Nosza hát, szaporan azon ügyekezűnk,
Máskent mert oda leszsz minden remésegűnk.

DIABOLUS PLUTO

400 Sietseggel, tehat, indullyunk a venhez,
Ravasz tanácsinkba verjűnk a fejéhez.

(Hic eunt ad decipiendum Parentem Volfgangi.)

MUNDUS

405 Szerencsés jo napot kívánunk, te neked,
És revereályuk szép uri szemellyed.
Miert busul mostan annyira te fejed,
Mire valo ezen szomordott ugyed?

PARENS

Atyának s anyának minden órán gondgya,
Mikepen vezesse magzattyát a jóra,
Nekem is ezért most gondom Volfgangusra
Vagyon, hogy fejemet ne hozon bánatra.³⁵

MUNDUS

410 Hiszem miért busulsz most a Volfganguson,
Kinek párja nincsen ezen tartományon?

Mind az által szükség, hogy ha ez világon
Akar elni, s aztan Istennek szolgálón,
Gyakorollya magát appaliciakon,
415 Mert máskint nem él el ezen aszszu ágon.

DIABOLUS PLUTO

Biz énis jóvallom, hogy az imádságot
Szakaszsa meg, s kapjon appaliciakon,
Mivel te jól tudod, hogy appalicia
Szűgseges ő néki, ekonomia.

420 Hát az ő életit miként kormányozza,³⁶
Midőn neki nem lesz semmi oktatoja?

Jóvallom azért, hogy udvarba el külgyed,³⁷
Király eleibe hammar be szenteltyed,
Mert másként meg örül jobban a te fejed.

VOLUPTAS

425 Nem ládde, naponként, akik hon hevernek,
Most az emberektől tartatnak tőkének,³⁸
Minnyajon nevezik bolond esztelennek,
Szalmarászó, hitván nemes embereknek.

CARO

430 Azért Volfgangusnak nem jó hon maradni,
Te uri házadnál aítatoskodni,
Hanem csak szaporán külgyed el szolgálni,
Király udvarában had kezdjen tanulni.³⁹

³⁵ féjemet [Emendáltuk.]

³⁶ hatazó [Emendáltuk.]

³⁷ külgye [Emendáltuk.]

³⁸ tőkeknek [Emendáltuk.]

³⁹ kezen [Emendáltuk.]

DIABOLUS PLUTO

Kerünk, jó barátom, halgass tanácsunkra,
Mert nem lesz neked szomorúságodra.

(*Hic recedunt Omnes.*)

SCENA QUARTA

Christus ingressus Jerosolymam praecedunt suis discipulis passionem suam.

CHRISTUS

435 Kedves tanítványim s választott barátim,
Hogy Jerusalemben fel mennyünk, szándékim,
Holott én szerelmes sido nemzetsegim,
Ellenem állanak tulajdon vereim.

440 Ottan tú tölletek egyedül hagyatom,
Egytől közülletek el is árultatom,
Masikától pedig majd meg tagadtatom,
A keresztre osztán sentenciaztatom.

445 Minnyájon titeket, hogy meg rostálhatna,
Pokolbéli ördög már régen kivanta,
Én pedig ertetek Atyámot gyakorta
Kertem, hogy titeket egészen meg tarcsa.

PETRUS

450 Uram, izenként is, hogyha darabolnak,
Soha bizony teged *en meg* nem tagadlak,⁴⁰
Ambár, ha minnyájon tolled el szakadnak,
Egyedül en teged, hidd el, el nem hagylak!

CHRISTUS

455 Sőt, azt mondom néked, hogy miglen a kakas
Harmat kikirillyen, háromszor meg tagacz,
Alhatóságban, tud meg, hogy nem maracz,
Csudálkozom rajta, hogy illy nagyot fogacz.

De ennek előtte számtalan szitkokal,
Mocskoltatom testem szörnnyű sok botokkal,
Rongáltatik fejem tövis koronával,
Minden tagjaimot verik vas lánczokkal.

⁴⁰ emmeg [Emendáltuk.]

PETRUS

Uram, en Istenem, szerelmes mesterem,
460 Hogy így legyen gondod, holtig nem engedem!
Ki teged el árul, annak fejét vészem!
Egy szóval, melletted ki ontom a vérem.

CHRISTUS (*ad Petrum:*)

Ally hátra, te Sátán, miért hogy örökke
Botránkoztatsz engem, észre nem veszed-e,
465 Hogy nem szolhacsz ahaz, ami az Istené,⁴¹
Mert egyebet nem tudsz, csak mi az emberé.

Bizony mondom nektek, hogy aki utánam
Jőni akar, s lenni az én tanítványom,⁴²
Tagadgya meg magát erettem, kivanom,
470 Vegye fel keresztet, kövessen, jóvallom.

SCENA QUINTA

*Parens Volfgangi haesitat super consilio deceptorum.*⁴³

PARENS

Mégis ketelkedem: kedves gyermekemet
Hova tudgyam tenni, szép csemetecskemet,
Mert az udvarokban nincs semmi szent élet,
És így meg serthetem en szegény lelkemet.
475 Hijjátok el azért az ő Praeceptorát,⁴⁴
Hadd hallhassam meg ebben jóvallását,⁴⁵
Es kedves fiamról való jó szandekát,
Meg tudni kivanom intő jó tanácsát.

CURSOR (*ait ad Praeceptorem dicens:*)

Dicsirtessek neve a Jesus Christusnak,
480 Ki viragoztatta eltet jó uramnak,
Ha mernék szollani Praeceptor uramnak,⁴⁶
Szolgacskája vagyok Volfgangus attyának.

⁴¹ az <embere> Istene [Emendáltuk is.]

⁴² jó akar s lenni [Emendáltuk.]

⁴³ haesitent [Emendáltuk.]

⁴⁴ Hijjátok [Emendáltuk.]

⁴⁵ Had [Emendáltuk.]

⁴⁶ mernek [Emendáltuk.]

PRAECEPTOR

Amen. Dicsirtessek örökke a Jesus,
Mond meg követseged, adatik arra jus.

CURSOR

485 Az uram nagy dolgon főzi most a fejét,
Praeceptor uramnak kerü jelenlétét.⁴⁷

PRAECEPTOR (*comparet dicens:*)

Parancsolatodra már én itten vagyok,
Valamiben tudok, én neked szolgállok,
Ezen a vilagon, amig elek s halok,
490 Szavaidban semmit en meg nem utálok.

PARENS

Nem akarok én most neked parancsolni,
Hanem Volfgangusrol tanacskozni
Kivánok, s tölled azért akarom meg tudni,
Jo leszen-e néki udvarba maradni?

PRAECEPTOR

495 Bizonnyal meg vallom, tőrödöl nagy dolgon,⁴⁸
Mert azt mondgya nekünk ama bölcs Salamon,
Nincs olly nehez dolog e gyarlo világon,
Se nincs olly bölcs elme, aki arra jusson.

Hogy meg tanulhassa állhatatlanságát,⁴⁹
500 Az iffiuságnak arra vágyodását,
Nincs, ki meg tanulya annak fesletségre
Valo nagy hajlandóságát.

Mert ezt minden fele, mint nádat hajtani,
Igen könnyen ötöt gonoszságra vinni,
505 Mindenkoron balra szokot ő sietni,⁵⁰
Világi hivsagot gyakorta követni.

Három dolgok vannak e gyarlo világba,
Mellyek sok kárt tesznek az iffiuságba,
Sokat taszitanak örök gyehennaba,
510 Ezek miat sokak szenvednek pokolba.

⁴⁷ jelenlétet [Emendáltuk.]

⁴⁸ Bozonnyal [Emendáltuk.]

⁴⁹ alhatatlanságát [Emendáltuk.]

⁵⁰ barra [Emendáltuk.]

Az első nem egyéb, hanem a rossz társaság,
Melly az iffiaknak mindenűt vermet ás,
E miatt követi őket sok kárvallás,
Pokol fenekebe való nagy kinlodás.

515 Második mondatik rossz példa adásnak,
S olly ereje vagyon ezen gonoszságnak,
Hogy bár nyilva legyen kapuja pokolnak,
Megis hanyatt homlok mennek ezen rossznak.⁵¹

520 A harmadik dolog a gonosz társaság,
Mellybe mestersegít veti ez a világ,
Mert az által csak nem minden tőrebe hág,
Aki ezt követi, a melly nagy bolondság.

525 Az udvarba pedig mind ezek meg vadnak,
Vagyon ott bőcsűje a' rossz társaságnak,⁵²
Követője is van a példa adásnak,
Mindenek örvendnek a' gonosz tanácsnak.

530 Azért kérlek teged a' te Istenedre,⁵³
Ne kűlgyed fiadot vetkek Tengerébe,
Jobb, ha itt marad Isten felelmebe,
Szánt szandékkal ne vesd pokol fenekébe.⁵⁴

(Praeceptor recedit et Parens ait:)

*PARENS*⁵⁵

Oh, irgalmas Isten, haldd meg kérésemet,
Szerelmes, jó Attyám, ne nézd bűneimet,
Tiszta szíved kérlék, en könyörgésemet⁵⁶
Hozzád, Ur Isten, szent cselekedetemet.⁵⁷

535 Adgyad, hogy fiamot en úgy nevelhessem,
Menyországot vele, hogy el ne vesztessem,
És hogy szomorúság ne erje vén fejem,⁵⁸
Mely miat epedgen holtig az en szívem.

⁵¹ hanyak homlok [Emendáltuk.]

⁵² tárcságnak [Emendáltuk.]

⁵³ kelek [Emendáltuk.]

⁵⁴ fénékebe [Emendáltuk.]

⁵⁵ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁵⁶ könyörgésemet [Emendáltuk.]

⁵⁷ hozzád [Emendáltuk.]

⁵⁸ ven [Emendáltuk.]

(*Comparsent Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus.*)⁵⁹

MUNDUS

540 Kerlek, mit búsitod annyit Istenedet,
Hiszem ő jól halja te könyörgésedet.
Talam azt kívánod, hogy kis gyermekedet
Nalad nekül s jora vezérli fejedet.⁶⁰

545 Jobb, hogy meg halgasád, a' mi tanácsinkot,
Es udvarba vigyed kis Vofgangusodot,
Mert talam az Isten szomorúságodot
Altalunk kíványnya vigasztalni, búdot.⁶¹

CARO

550 Ugyan nagy bolondság azon ugy törődni,
Sőt, a' helyét kene inkább meg köszönni,⁶²
Hogy ilyen emberek mostan hozad jőni
Meltotztaták, neked jo tanacsot adni.

VOLUPTAS

Nem lehet szebb dolog, mint az udvárokban,
Mert ótt majd minden nap elhet vigáságban,
Bizonyal meg valam, nem lesz károd abban.⁶³

PARENS

555 En csak meg fogadom a' tú tanácsotokot,
Talam meg nem veszem el kedves magzatomot.
Hiszen sokan laktak már az udvarokott,⁶⁴
Megis meg tartotak szep fogadasokot.

⁵⁹ Comparsen [Emendáltuk.]

⁶⁰ vezérli [Emendáltuk.]

⁶¹ budott [Emendáltuk.]

⁶² Sot [Emendáltuk.]

⁶³ karod [Emendáltuk.]

⁶⁴ mar [Emendáltuk.]

SCENA SEXTA

Christus ingressus Hyrosolimam.

CHRISTUS

Mivel közel a' nap, melyet régen vártam,⁶⁵
Azert is a földre az egből szállottam,
560 Hogy az Emberekert veremet kioncsám,
Pokolnak torkabol őket vissza hozzam.

Hogy Jerusalembé mennék, el rendeltem,
És vegre ki legyek, ottan kijelencsem,⁶⁶
565 Az unepi napot egyszer meg szenteljem,
Attyam akarattját ottan végbe vigyem.⁶⁷

Azert indulyunk el most a városban,⁶⁸
Az után be menjünk az Isten hazában.⁶⁹

DISCIPULUS PRIMUS

Uram, en Teremtóm, szerelmes mesterem,
570 Oda ne siessünk, mert amintt értetem,⁷⁰
Tegedet meg fognak, kin kesereg lelkem.

CHRISTUS

Azt tú nem tudgatok, mit rendelt Isten,
Hanem mi induljunk rendesen es szepen,
Meljet tu minyajon vegyetek jo neven.⁷¹

DISCIPULUS SECUNDUS

Uram, amint teczik, követőid leszünk,
575 A' mit te cselekszel, mű is azt mivélyük.

(Christus ingreditur templum.)

CHRISTUS⁷²

Nohat, már indulyunk feltett szándékamban,
Ne vonyotok hátra jo akaratomban.⁷³

⁶⁵ régén [Emendáltuk.]

⁶⁶ És vegre ki legyek [Emendáltuk.]

⁶⁷ akarattját ottan veg be vigem [Emendáltuk.]

⁶⁸ indulyun [Emendáltuk.]

⁶⁹ nennyuk [Emendáltuk.]

⁷⁰ [Az amintt n-je beszúrva.]

⁷¹ vegetek [Emendáltuk.]

⁷² [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁷³ hatra [Emendáltuk.]

(Ingredientur Ecclesiam. Jerusalem primus occurrit dicens:)

JERUSALEM PRIMUS⁷⁴

Igaz Messiasnak mindenkor vallottúk,
Es nagy Profetának mindenkor vallottunk,
580 Vegyed ezt a könyvet, hogy ebből tanoljunk,
Nekünk magyarázzad, s addiglan halgatunk.

(Tradit Librum Phrophaetae Jeremiae pervolvit et impingit in illud: Spiritus Domini super meum. Luc 4 v. 17.)

CHRISTUS

Arra születtem, hogy embert tanicsak,
Emberek sziviből vetket hogy kiircsak,
Jo szivel cselekszem, könyvedet adgad csak.

585 Ma teljesedet be, mit meg profetáltak
Isten Profetai, kik regen azt irták,⁷⁵
Santakot, benakot hogy labra alittyak,
S valaha vakok is nap fenyit lattyak.

590 En vagyok az Ember, ki meg gyógyítani⁷⁶
Jöttem e' világra, meg szabadítani,
Szomorusagokat ma meg vidamítani,
Rabokot s fogyjokot meg vidamítani.

Küldettetem azért, hogy hamar szerzenék,⁷⁷
595 Sion siroinak koronat, hogy adnek,
Keserves sirasert örömet nyultanek,
Hogy hivattatnanak az Ur erősinek.

JERUSALEM SECUNDUS

Abizony ez ember ama nagy Propheta,
Kit régen az irás mondott, hogy kirallya
600 Lészen Izraelnek, elet meg adója,
Keserűsegből meg szabadítója.

⁷⁴ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

⁷⁵ irtak [Emendáltuk.]

⁷⁶ gyógyítani [Emendáltuk.]

⁷⁷ szerzenek [Emendáltuk.]

Mert e jelenti meg, valamit proféták⁷⁸
Hirdettek, és nekünk írásba mondották,
Avagy nemzetsegről nemzetsegre hatták,
605 Es a mű papjaink régen kiáltották.

JERUSALEM TERTIUS

Valamit mondottál, helyesen mondottad,
Hogy a nagy Propheta nevét neki adtad.
En azt helybe hagyom, mivel hogy ugy tudtad.

610 De én nem azt mondom, hanem Messiásnak
Őtöt most nevezem, világ Váltojának,
A meg nyiró előtt meg nemulo báránnak,
Izrael és Sidok főveb királyának.

615 Probálom én esztet irasnak szavabol,
A profetianak profetálasabol
Születtet, hogy ez egy Szűznek meheből,
Be tellyesedett hát, ki tetczik az ebből.

JERUSALEM PRIMUS

620 Nagy dicsiretekkal eztet fel áldátok,
Profetanak őtöt, mivel most mondátok,
Bövsegesen rajta vadnak áldások
Őbenne, és regtől el rejtetett titkok.

De ezt nem hihetem, és nem is mondhatom,
Mivel ács fiának lenni tapasztalom,⁷⁹
Hanem olly virtusit en nem is tudhatom,
Azért amit mondok, en annak gondolom.

625 Ezt oly okbol mondom, mivel rokonságát,
Kitől születtetett, az ő szegény Annyát,
Avagy munkájával tápláló ács Attyát
Jol úsmerem, s tudom születese napját.

CHRISTUS

630 Amint vészem észre, talám ezt mondgyátok,
Vagy ha nem mondgyátok, talam gondollyátok:
Orvosóld magadott, szivből kivannyátok,
Ha igaz, mint mondasz, hagyđ egyszer látnátok.⁸⁰

⁷⁸ profeltált [Emendáltuk.]

⁷⁹ fiá<cs>nak

⁸⁰ had [Emendáltuk.]

JERUSALEM PRIMUS

A mit te most mondál, éppen azt gondollyuk,
Ha igaz, mit mondasz, meg látni kívánnuk,
635 Hogy masoknak erről bizonysgot mondgyunk,
És amit szollottál, jobban bizonyittyuk.

CHRISTUS (*ad Discipulum:*)⁸¹

Parancsolom neked, kedves tanitvanyom,
Menj el sietseggel, csak hamar kívánom,⁸²
640 Keress egy betegett, hogy meg gyógyítsam,⁸³
Mert az akaratom.

Mert ma jelentetni ki kell én erőmnek,
Valóságos jele en Istenségemnek,
Sántáknak s vakoknak s minden betegeknek,
Most jöttem jóvára emberi nemzetnek.

DISCIPULUS PRIMUS

645 Uram, én teremtőm, mindenkor te szolgád
Voltam, vagyok s lések mindenben tehozád,
Jokkal viseltetem, mint te kedves társad,
Jo szivel cselekszem, mivel azt kívántad.

CHRISTUS (*discedente Discipulo:*)

A vétkekből minden származik, tudgyatok,
650 Nyomoruság, éhség, mindenféle átok,⁸⁴
Azert kik veteknek halójában vattok,
Nagy siralmas kárát tehát fontollyátok!⁸⁵

(*Adducit infirmum Discipulus.*)

DISCIPULUS SECUNDUS⁸⁶

Szerelmes Mesterem, miért odajártam,
Mivel te küldöttel, mostan meg tanáltam,
655 A száradott kezűt most elődbe hoztam.

⁸¹ Jesus [A szerepnevet egységsítettük.]

⁸² mennyel [Emendáltuk.]

⁸³ jogyitsam [Emendáltuk.]

⁸⁴ eség [Emendáltuk.]

⁸⁵ kárát [Emendáltuk.]

⁸⁶ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

CHRISTUS

Miért a nyavallya szállott reád? Kérlek,
Felely meg énnekem, mert jóvadra lészek,
Hiszem, születéskor nem valál illy félszeg.⁸⁷

INFIRMUS

660 Semi okát ennek en meg nem valhatom,
És igazán neked azt meg nem mondhatom.

CHRISTUS

Mi légyen az oka, könnyen fel tanálni,
Ha csak vetkeidet kezded meg vizsgálni,
Mellyekel az Istent erőst meg bántani,
Te nem szegyelletted ellene támadni.

665 A véték első vólt s hát ennek az oka,
Mellyel a te lelked vagyon bé mocskolva,
Felséges Istennek van rajtad ostora.

670 De hogy azért jöttem erre a világra,
Hogy órdók kezéből hoznék szabadsagra,
Emberi nemzetett penitentiara,
Az után juthatna őrok boldogságra.

(Sanat infirmum.)

675 Meg gyógyitlak teged a nagy nyavallyából,⁸⁸
Lelkedet kiviszem nagy szorongatasbol.
Már ki gyógyittattál, de jó akaratból,⁸⁹
Sohase vetkezel eltőkél szándekbol.

INFIRMUS

Teremto Istenem, ellened vétkeztem,
Meg vallom vetkemet, gonoszt cselekedtem,
Mellyért büntetted meltan erdemlettem,
De most mindezekből léssen ki öltöztem.⁹⁰

680 Azért buzgo szivel neked halát adok,
Es köteles szolgád ezentul maradok,
Melyert fel fogadom, hogy hiven szolgálok.

⁸⁷ felszeg [Emendáltuk.]

⁸⁸ gyitlak [Emendáltuk.]

⁸⁹ Mar [Emendáltuk.]

⁹⁰ öltözrém [Emendáltuk.]

CHRISTUS

Menj el, járj bekevel, nekemis mennem kell.⁹¹

(Abit Christus et infirmus. Accedunt Pharisaei.)

PHARISAEUS PRIMUS

685 Ez ember ennekem nem láczik helyesnek,
Mivel sok károkot teszen itt a népnek,⁹²
Belzebub neveben adgya embereknek
Visza egesseget s mindenfele rendnek.

690 Romabelieknek haragjába esni
Fogunk, es földünköt fogják el foglalni,
Ha csak meg engedgyűk, kárt fogunk vallani,⁹³
Azert ellent allyunk, s nem kell el szenvedni.

PHARISAEUS SECUNDUS

695 Ennek a temploma mindenkor korcsoma,
Hazugság és szitok, átok imádsága,
Valakit meg csalhat, vagyon mulatsága,
Tökéletességet mindenkor utállya.⁹⁴

Egy nagy karomkodást szajából hallottam,
Mellyet nem régentén könyvembe bé írtam,⁹⁵
Hogy Istennek magát nevezte, jól tudom,
Afelett hazúgnak gyakorta tanáltam.

PHARISAEUS TERTIUS

700 En még többet mondok, mivel őt gonosznak,
Elete fosztonak magának s másoknak
Latom, s taposztalom hazug ámitónak,⁹⁶
Mások pedig mondgyak rosz publicánusnak.⁹⁷

705 Ez a sido népnek meg vesztegetője,
A jo egyessegnek nagy egybe vesztője,
Kit már nem sokara Israelnek népe⁹⁸
Kísérni fog őtőt, s lészen követője.⁹⁹

⁹¹ mennyel jár bekevel nekemis [Emendáltuk.]

⁹² karokot [Emendáltuk.]

⁹³ meg <n>engedgyűk

⁹⁴ tökéletesseget; utallya [Emendáltuk.]

⁹⁵ regentén [Emendáltuk.]

⁹⁶ almitonak [Emendáltuk.]

⁹⁷ masok [Emendáltuk.]

⁹⁸ mar [Emendáltuk.]

⁹⁹ Keserni [Emendáltuk.]

PHARISAEUS QUARTUS

Erre nézve, hogy e nagyabra ne mennyen,
Hazug tanítása közöttünk ne nőlyón,
710 Szűgség, hogy hammarság orvossága legyen,
Vége gonosságának, hogy hammarab legyen.

Fő Papoknak azért mostan mű adgyuk bé,
Kerjük ötöt azon, mi vagyon törvénybe,
Ne terjedgyen tovább ennek az erkölcsse,
715 Közönseges joért vigyűk aztat végbe.

SCENA SEPTIMA

Praesentatur Regi Volfgangus et ab eo benigne accipitur.

PARENS¹⁰⁰

A felséges Isten algyon meg tegedet,
És szent malasztyával szentellye fejedet,
Országunk jóvára nyujcsa eletedett,
Oh, felseges Királly, adgyon gyozedelmet.¹⁰¹
720 Hogy ellensegeden mindenkor triumphálly,
Mű országunkban légy győzedelmes Királly,
És mű nekünk, hogy ha lehetséges, szolgálly,
Kerjük felsegedett, műnköt meg ne utállly!

REX

Csak hamar mond elő, mi legyen kérésed,¹⁰²
725 Mire valo moston te ügyekezeted,
Mert ha lehetséges, szolgállok teneked.

PARENS

En te felsegedett mostan azon busitom,
Udvarodba vegyed szerelmes magzatom,
Hogy lehessen benne egy kűs vigasagom,
730 Felseged jo voltat hiven meg halalom.

¹⁰⁰ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁰¹ Királly el adgyon [Emendáltuk.]

¹⁰² keresed [Emendáltuk.]

REX

A te fiacskadott örömet be veszem,
S több iffiak köze őtöt helyesztetem,
Mert az ilyenekben vagyon nagy örömem,
Ő tanításokra nagy ügyekeztem.

735 Mert ezt, mint a nadat, könnyű meg hajtani,
Mind jora s mind rosra leg könnyeb rá venni,¹⁰³
Bizony ügyekezem őtöt védelmezni,
Azert ha ugy tetczik, meg lehet itt hadgyni.

PARENS

740 Isten jutalmazza a te jo voltodatt,
Nékem es fiamnak adott gratiadot,
Es épen tárcsa meg a te orszagodott,¹⁰⁴
Hogy vedelmeshessed allattad valokot.

(Ad Volfgangum:)

745 Te hozád fordulok, en fiam, Volfgangus,
Azon intlek teged, a világban ugy fuss,
Hogy fejem miattad soha ne légyen bus,
És életed után a mennyországba juss.

750 Kerlek, el kerüllyed a rosztársaságott,
Szívedből ki vessed a gonosz tanácsot.
Ne kövesd, magzatom, roszt példa adokat,
Szívedbe bé ne végy vilagi hivságot.

(Recedunt Omnes. Solus manet Volfgangus, commendat se Beatae Virginis Mariae.)

VOLFGANGUS¹⁰⁵

O, te tisztasagos Boldog Szűz Maria,
Szent Lelek Istennek szerelmes mátkaja,
A fiu Istennek kellemetes Annya,
A szent haromságnak szolgáló Leánya.

755 Ez mai nap teged választlak Anyámnak,
Es Szent fiad előtt valo Patronámnak.
Ezentul tegedett tartalak dajkámnak,
Fogadgy, teged kerlek, engemet fiadnak.

¹⁰³ könnyeb [Emendáltuk.]

¹⁰⁴ tárcsa [Emendáltuk.]

¹⁰⁵ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

(Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus, Ephaebus seducens fovent insidias gratulabundi.)

MUNDUS

760 Vigadgyunk mű is már, hogy enyire mentünk,
Ugy vélem, meg nem csal a mi remensegünk,¹⁰⁶
Nem esik hiaba mű ugyekezettünk,
Nem megyen Volfgangus már el mű közüllunk.

Es már csak a hejja, hogy a gonoszságra
Keznel fogva vigyűk testi bujaságra.

CARO

765 Már örömmel ugyan tellyes az én szivem,
Hogy azon urfiat udvarba szemlelem,
Mert immár más által addig edesgetem,¹⁰⁷
Miglen őtőt könnyen kelezémbe ejtem.

770 Immár úgyekezem buja szeretetre
Gergeszteni őtőt, testi fesletségre.

MUNDUS

Menyűnk, gyűjcsűnk őszsze sok szép iffiuságot,¹⁰⁸
Az utan inditgyűnk egy kús vigaságot.

VOLUPTAS

Nem szükség, hogy azért mi innét el menyűnk,
Hivattassuk ide, hiszem, van emberűnk.

MUNDUS

775 Nem banom, csak hammar hivattassuk ide.

VOLUPTAS

Meny el hammar, sies, csald ide Volfgangust!

EPHAEBUS SEDUCENS

780 Ugy hiszem, en könnyen ide elcsalhatom,
Mert ő most is nékem igen jo barátom.
Tudom, nem veti meg az én baratságom,
Ebben bizony nékem van nagy bizodalمام.

¹⁰⁶ velem [Emendáltuk.]

¹⁰⁷ imman másaltal [Emendáltuk.]

¹⁰⁸ [Az *u* betű föléírással beszúrva.]

DIABOLUS

Nosza hát, szaporán, meny el sietséggel,
Kerüld meg Volfgangust színes Mesterseggel,
Csald el ide őtöt iffiak sergével,
Hadd tölcsük be szivét világnak mergevel.¹⁰⁹

EPHAEBUS SEDUCENS (*dicit ad Volfgangum:*)

785 Melly igen sajnallak, kedves Volfgangusom,
Sok ezerek közül választott barátom,
Hogy enyire törőd fejedett, mind latom,
Egészen el kábulsz, amint tapasztalom.

790 Jere egy kevesse recreatoria,
Onnan setalyunk el conversatoria,
Hiszem az udvarba nem jöttel te arra,
Ne ereszed magad mélánkoliára.

VOLFGANGUS

Nem bánom kevesse en is, ha ki mégyünk.

(*Hic exeunt et Mundus ait:*)

MUNDUS

795 Regtől fogva már, hogy tegedett ohajtunk,
Szemellyedett látni volt nagy kivánságunk,
Te benned lesz nekünk egész vigaságunk,
Azért, ha ugy tetczik, vigassághoz fogjunk.

VOLFGANGUS

800 Ma fogadast tettem az élő Istennek,
Hogy minden reszeit az én eletemnek
Nekie szentelem, minden lepesemnek,
Azert megfogadom szavát teremtomnek.¹¹⁰

EPHAEBUS SEDUCENS

Kerlek, jo baratom, ne somoriz ingem,¹¹¹
Ne szegd meg en nekem mostani jo kedvem!¹¹²

¹⁰⁹ had; szivet [Emendáltuk.]

¹¹⁰ szavat [Emendáltuk.]

¹¹¹ Kelek [Emendáltuk.]

¹¹² me segd [Emendáltuk.]

CARO

805 Vigyéd egy keveset mi tarsasgunkba,¹¹³
Hiszem attól lehet hejed menyorszagba.¹¹⁴

VOLUPTAS

Hogy az ifusag egy kús vigasagot
Ne inditcson neha, keves vidamsagot,
Nem kevannya Isten aztott.

DIABOLUS

810 El hitese magaddal, hogy ha most el rontod,¹¹⁵
Ifusagodban tested ugy rongáloed,
Az Istent sokaig ugy nem solgalhatod,
Mert az laba ala tapod.

VOLFGANGUS

815 Megis nem mehetek, felek karhozattol,
De annalis inkab isten haragjatos,
Az utan az őrdög kemeny rabsagatos,
Es hogy ki rekeztnek a szep menyorsagbol.

EPHAEBUS SEDUCENS

Gyalazatos, kerlek, ne tegy a fejemen,
Es a te nagysagos uri nemzeteden!
Ne legy már en hozam olyan, mint idegeny!¹¹⁶
Mert e bizony nekem lesz igen nagy szegeny.

VOLFGANGUS

820 Nem bánom, egy kússe veletek vigadok,
Egy fertaly oraig talam kart nem vallok,¹¹⁷
Mert nekem egy ora lene, am igen sok,
De varnak is engem a' sok imadsagok.

DIABOLUS

825 Jertek vigasagra, testi mulatsagra,
A' leleknek dolgat hadguk el holnapra,
Vigyúék el az uttan *őt ott* a gyonásra,¹¹⁸
A' pap eleibe a meg tisztulásra.

¹¹³ Vigyad [Emendáltuk.]

¹¹⁴ tehel [Emendáltuk.]

¹¹⁵ magaddal el hogy [Emendáltuk.]

¹¹⁶ olyam [Emendáltuk.]

¹¹⁷ valok [Emendáltuk.]

¹¹⁸ őttott [Emendáltuk.]

(*Fit Saltus.*)

VOLFGANGUS

830 Bizonnal meg vallom, szép életet eltek,¹¹⁹
Mert szomoruságim már meg enyhítetek,
De vigaságtoktól mesze el nem mégyéek.

SCENA OCTAVA

Christus apud Pontifices.

JERUSALEM PRIMUS

Vallyon mint lehetne bemennem Annáshoz,
Nagy titkot vinnek be hozzaja, nem másához.

AEDITUS (*ingreditur idem dicens:*)

835 Mingyart bejelentem, legy varakozásba!¹²⁰

Egy varosi polgár, nem tudom, mi vegre,
Kevanna be jőni egy titkos beszetre.

ANNAS (*aeditus exit et dicit:*)

Jőjön be, ki tudja, talam hol, mi jót hoz?¹²¹

Már be mehet kiki, a fő pap akarja.¹²²

JERUSALEM PRIMUS¹²³

840 A fő papot Isten áldja meg, kivanom,¹²⁴
Egy nagy titkott tudok, aztott el titkolnom
Már tovaab nem lehet, mert hazámott szánom,¹²⁵
Es ha ki nem mondom, ezutan meg banom.

ANNAS

Mond ki, kerlek, mond ki, hadd haljam, talam jo.¹²⁶

¹¹⁹ valam [Emendáltuk.]

¹²⁰ minggart [Emendáltuk.]

¹²¹ tudga jott [Emendáltuk.]

¹²² Mar [Emendáltuk.]

¹²³ [A hiányzó szerepnevet pótoltuk.]

¹²⁴ alga [Emendáltuk.]

¹²⁵ mar hazamott Emendáltuk.]

¹²⁶ had [Emendáltuk.]

JERUSALEM PRIMUS¹²⁷

845 Halotta, ugy vélem, a fő pap masoktól,¹²⁸
Mely csudak vitetnek vegbe a Jesustol,
Jobb resze a nepnek már fűg szavaitol,¹²⁹
Félő, hogy el hajlik hamar a papoktól.

ANNAS

Valoe, mit mondasz, tsak alig hihetem.

JERUSALEM PRIMUS¹³⁰

850 Uram, ha kevanod, mondok nagyobakot,
Mert Galiliaban gyogitott santakot,
Itt a napokban is vakokot s benakot
Meg vilagositott, és jarni tanitott.

855 Ami nagyobb pedig, az órdöngösököt
Egy arant gyógyittya, és az órdögököt
Meg nemittya mingyart, meg kötőzi oket,
Nem fél ő senkitől, inkab felik őttött.¹³¹

Mar a Profetakott rendre fenyegeti,
Azzal az kőz nepet, mint akar, hiteti,
A' Molyzes törvenyit nagyon kűsebiti,
Egy szoval a nepet magahoz széditi.¹³²

ANNAS

860 A boldog Jehova, ha így van a dolog,
Igy veszedelemben a mu fejűnk forog.¹³³

(*Annas ad dispergit ad Caipham dicens:*)

CAIPHAS¹³⁴

Annas, amint latom, van nagy busulasban,
Alig szolhat szegyen szomorusagaban,
Azért jőjj el hozza mostan ez oraban.¹³⁵

(*Surgit et vadit ad Annam.*)

¹²⁷ [A szerepnevet egységesítettük.]

¹²⁸ velem [Emendáltuk.]

¹²⁹ mar [Emendáltuk.]

¹³⁰ [A szerepnevet egységesítettük.]

¹³¹ fel [Emendáltuk.]

¹³² szediti [Emendáltuk.]

¹³³ fejűnk [Emendáltuk.]

¹³⁴ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹³⁵ Azet joj [Emendáltuk.]

865 Mi dolog, jó ipam, ki szomorita meg?¹³⁶

ANNAS

Jaj, hát, még nem tudod, mik törtentek itten,¹³⁷
Utolsó romlással fenegyét az Isten.

CAIPHAS

En nem tudom semit, hadd hallyam, mi legyen!¹³⁸

ANNAS (*ad Jerusalem:*)

Beszeld ele magad, ládd, hogy nem szolgálhatok.¹³⁹

JERUSALEM PRIMUS

870 Közönséges dolog, masokis jól tudjak,
Hivassek közölők, masok is jól tudgak,
En mindazonáltal, mint hogy parancsoljuk,¹⁴⁰
Rendre meg beselem, masok is hadd halják.¹⁴¹

875 Egy ember tamadot, nem tudhattuk, honnat,
Nagy csudakot tészén, azt igen fén van,
Ternek őhozzája a nép közül sokan,¹⁴²
Pratticaja neki eszerszer eszer van.

880 Ez Galiliában gyógyított santakot,
Itt is, Judiában vakokot, némákot,¹⁴³
Egy szóval meg gyógyít minden nyavalyjakot,
Galenus nem tudna kuralni azokat.

Ami nagyobb pedig, a keze száradtat¹⁴⁴
Szemeink lattara meg gyógyította aztot.

CAIPHAS

885 El kell vesznünk hát, ha így folnak a' dolgok,¹⁴⁵
It legyenek azért többi bizónságok.¹⁴⁶

¹³⁶ [A *dolog* második *o*-ja beszúrva.] ipan [Emendáltuk.]

¹³⁷ hat meg [Emendáltuk.]

¹³⁸ had [Emendáltuk.]

¹³⁹ lad [Emendáltuk.]

¹⁴⁰ En <ho>gy mind

¹⁴¹ had haljak [Emendáltuk.]

¹⁴² ohozaja [Emendáltuk.]

¹⁴³ nemákót [Emendáltuk.]

¹⁴⁴ szarattat [Emendáltuk.]

¹⁴⁵ kel vesznük hat hat [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ legenek azet [Emendáltuk.]

JERUSALEM SECUNDUS

Magamis ott valek, igazak mindenek,
Valamit mas tarsa bizonyit, sótt, ennek
Meg csak *kiseb* reszet nem tudhattya jelnek,¹⁴⁷
Mert vege szakadot Moizes törvényenek.¹⁴⁸

CAIPHAS

890 Hogy hogy, es mi törtent Mozes törvényivel?

JERUSALEM SECUNDUS

A szombat napokott seminek alittyta,
Szabad orvosolni a' napon, tanyittyta.¹⁴⁹

CAIPHAS

Honnan valo lehet, es ki az ő neve?
Ezt, ha meg tudhatom, el *vész* neki feje.¹⁵⁰

JERUSALEM TERTIUS

895 Nazereti Jesus, amint hirdettetik,
Az őrdőngősők is oly forman nevezik.

CAIPHAS

Mit? Az őrdőngőknek mi közők *óvele*?¹⁵¹

JERUSALEM PRIMUS

Mi kozok ovele, őtőt mind uralyjak,
Sótt, Isten fianak gyakraban alityak.

CAIPHAS

900 Termete ő neki mi *mertekben* vagyon,¹⁵²
Mond meg abrazattyat, kihez hasonlítson?

JERUSALEM SECUNDUS

Edes tekintettel meg győz mindeneket,
Termete pediglen magos, a' mint illet,
Harmincz esztendeje harom, hogy szuletett.

¹⁴⁷ kuseb [Emendáltuk.]

¹⁴⁸ moizes [Emendáltuk.]

¹⁴⁹ orvolgolni tanyitta [Emendáltuk.]

¹⁵⁰ el vesz [Emendáltuk.]

¹⁵¹ óvele [Emendáltuk.]

¹⁵² mertekben <lehet> vagyon [Emendáltuk is.]

CAIPHAS

905 De ki fia lehet, hadd tudhatnam azt is!¹⁵³

JERUSALEM TERTIUS

Az anyja Maria, nem tudom az Atyat,
Számháttattya, latom ő familiajat,¹⁵⁴
Masok talam tudgak az o tudományát,¹⁵⁵
Nem vette embertől egyebb pratticajat.

JERUSALEM PRIMUS

910 A ki őtőt egyszer lattya, meg szereti,
Angyalhoz hasolo az ő tekinteti,¹⁵⁶
Beszedenek pedig magnes természetii,
Mindeneknek szivet magahoz téríti.¹⁵⁷

CAIPHAS

915 Azert csak szaporan, az iras tudokot
Hijatok el, szolgak, az fariseusokot!

EPHEBUS (*ad fariseos Congregatos:*)

Az Annas hazahoz hivatnak a papok,
Siessetek mingyart, mert folynak nagy dolgok.¹⁵⁸

CAIPHAS

920 Rettenetes dolog, egy ember mit csinál,
Eppen el holdittya mindent, a' kit tanál,¹⁵⁹
Miatta a fejünk veszedelemben áll,
Ha meg nem gatolja dolgait az halál.

Tű nem tudtok semit, meg sem gondoljátok,¹⁶⁰
Amit találhattam, ha azt meg tudnatok,
Az en tanacsomon mind meg álllanatok,¹⁶¹
925 Es így fejeteken nem lene az atok.

¹⁵³ had [Emendáltuk.]

¹⁵⁴ Szanlatattya [Emendáltuk.]

¹⁵⁵ tudományat [Emendáltuk.]

¹⁵⁶ őt eketeti [Emendáltuk.]

¹⁵⁷ teretti [Emendáltuk.]

¹⁵⁸ mingar mert folnak [Emendáltuk.]

¹⁵⁹ a' akit [Emendáltuk.]

¹⁶⁰ gyongoljatok [Emendáltuk.]

¹⁶¹ alanatok [Emendáltuk.]

Már tőteket kerlek, kiki meg feleljen,¹⁶²
Jobb lesze, hogy a nep epen el szeledjen?¹⁶³
Vagy hogy egy embernek a feje el veszen,
Es így tartományunk bekesegeben legyen.

ANNAS

930 Haljon meg, mamagis azt jobbnak alitom,
Mert mar vensegemre tőle *nem nyughatom*,¹⁶⁴
Ha kezhez kaphassuk, *haljon* meg, jovallom.¹⁶⁵

PHARISAEUS PRIMUS

De az innepnapon valaki meg haljon,
Tudgatok, nem szabad, hanem most hadd muljon,¹⁶⁶
935 Ne talam a nepseg larmara induljon,
Közölünk s közülők sok ember meg haljon.

PHARISAEUS SECUNDUS

Ugy vagyon, *nem* szabad, magamis jól tudom,¹⁶⁷
De ha tovább mulik, szakalamra mondom,
Hoza nem ferhetünk, bizonyoson velem,¹⁶⁸
940 Csak az innepnapra jött foldűnkre, hallom.¹⁶⁹

PHARISAEUS TERTIUS

En azt jovalanam, ne kesünk sokara,
Mert leszen a dolog orszagunk karara,
Most nem meszsze vagyon, tört vesünk labara,
Es ha meg foghattuk, lanczot a nyakara.

PHARISAEUS QUARTUS

945 De mi modon, valjon, juthatnak hozaja?
Mert a nep, jól tudom, aztat meg gatolja,
Félő, hogy tamadas torkunkot találja.¹⁷⁰
Leszene közölük, ki azt fel valalja?

¹⁶² Mar [Emendáltuk.]

¹⁶³ szejedgen [Emendáltuk.]

¹⁶⁴ nyem nyughatatom [Emendáltuk.]

¹⁶⁵ hállyon [Emendáltuk.]

¹⁶⁶ had [Emendáltuk.]

¹⁶⁷ vagyon, me<g>em szabad [Emendáltuk is.]

¹⁶⁸ velem [Emendáltuk.]

¹⁶⁹ halom [Emendáltuk.]

¹⁷⁰ Felelő [Emendáltuk.]

ANNAS

950 Ugy vagyon, mert őttőt a nep mind, vandnak, jó neki,¹⁷¹
Sok gyülekezeti, bubajos, mint hallom, az ő természeti,¹⁷²
Ha akar, elottúnk magat el rejtheti.¹⁷³

CAIPHAS

955 Az, ha talaltatnek it kőrűly valaki,
Aki kezben adna, lene bar akarki,
Valamit kevanna, meg adnam azt neki,
Ezen tudakozzek, parancsolom, kiki.

SCENA NONA

*Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus rursus caenantur
per Lucretiam deipera Volfgangum.*

MUNDUS

Vigadhatunk már, mert Volfgangus Istentől¹⁷⁴
Veg bucsut vet, es ma Isten szerelmitől
Eltavozot immar, ő szent életétől.¹⁷⁵

VOLUPTAS

960 Nem lesz sok gongya mar penitentiara,¹⁷⁶
Konnyen rea vehettyük testi bujasagra.

CARO

Nem állhatam vala sok ostorozását¹⁷⁷
Es annyi éjjeli sok aitatossagat,¹⁷⁸
De mar csak remelem, el hannya korbacsat.¹⁷⁹

DIABOLUS

965 Ugyan megiettem volt, hogy porba maradok,
De majd meg lattyatok, miket en probalok.

(Lucretia comparet et Diabolus ad illud:)

¹⁷¹ [A sort nem tudtuk értelmezni.]

¹⁷² halom [Emendáltuk.]

¹⁷³ [Az *elottúnk n*-je beszúrva.]

¹⁷⁴ met [Emendáltuk.]

¹⁷⁵ eltavozót eleletetől [Emendáltuk.]

¹⁷⁶ gyongya [Emendáltuk.]

¹⁷⁷ ahatam ostorozazet [Emendáltuk.]

¹⁷⁸ eljeli [Emendáltuk.]

¹⁷⁹ korbacssat [Emendáltuk.]

Epen jokor jottel, vala sűksegűnk rad,
Kedves Lucretiam, farkast ha meg csalnad,
Bizonnyal mi tőlunk lene nagy koronad,
Ha a bujasagra őtött rea hozhatnad.

LUCRETIA

970 Hiszen jól tudgatok, hogy nagy okosságom,
Vagy on ara nekem egy szép ravászságom,
Vele valamiként, ha nyajaskodhatom,¹⁸⁰
Bizonyára őtött en könnyen meg csalom.

975 Hát miként lehetne vele nyajaskodnom,¹⁸¹
Hogy végbe vihetném feslet bujaságom,¹⁸²
Mert en regtől fogva azon gondolkodom,¹⁸³
De őt semikepen kezre nem kaphatom.

980 Adgatok tanácsot tehát tű ennekem,
Mikepen en őttött kezre kerithessem,
Ha sandekotokot en eszre vehetem,
Bizonyára en aszerent cselekeszem.

DIABOLUS

985 Nagyobb az aszszonynak az az ő gonossága,¹⁸⁴
Mind az egész pokol bölcs okoskodása,
Nincs neked sűkseged a mu tanácsunkra,¹⁸⁵
Gondoly te magadnak mesterseget arra.¹⁸⁶

LUCRETIA

990 Hiszem, vagy on nekem arra mestersegem,¹⁸⁷
Majd hozaja küldőm pecsetes levelem,
Melyben le rajzolólok gonosz szeretetem,
Es hozaja való buja fesletsegem.¹⁸⁸

990 Abbol eszre veszem, mire van szandeka,
Hajlike meg, vaj nem szive bujasagra,
Azutan kapok en könnyen modot abba,
Mikeppen vihessem őtött gonoszsagra.

¹⁸⁰ najaskodhatom [Emendáltuk.]

¹⁸¹ hat [Emendáltuk.]

¹⁸² vegy bevihetnem [Emendáltuk.]

¹⁸³ gondolkódom [Emendáltuk.]

¹⁸⁴ győnossága [Emendáltuk.]

¹⁸⁵ tanácsúkra [Emendáltuk.]

¹⁸⁶ gyondoly [Emendáltuk.]

¹⁸⁷ vagon [Emendáltuk.]

¹⁸⁸ való <feslet> buja

MUNDUS

995 Bár egész Pokolnak minden practicajat¹⁸⁹
Egybe gyűlcsűk, s minden színes csalardsagat,¹⁹⁰
Megis nem erheti Aszszonynak az ő gonoszsagat,
Gonoszsagra valo s szep okoskodasat.

*(Omnes redeunt et aperta secunda Clausura Volfgangus sedens ad mensam legitur Epistolam Lucretiae et deliberat cliens.)*¹⁹¹

VOLFGANGUS¹⁹²

1000 Ugyan nagy ereje van a' szerelemnek,
Hogy en semikepen szerem nem lelhetem,
Miglen sandekomot be nem teljesitem,
Es Lucretiaval foltatom beszedem.

1005 Mert neki levelet eppen mostan vettem,
Kiben hozzam valo szeretetet ertem,
Ennek utana magam ugy viselem,
Minden előt tudva legyen fesletsegem.

Nem akarok en mar ezentul szent leni,
Sem az Angalokkal tobbet tarsalkodni,
Jobb nekem e' vilag hivsagaban elni,
Es mulatsagimban gyakran gyönyörkődni.

1010 Semi haszna nincsen aitatossagnak,
Sem feletteb valo szomorusagoknak,
Jobb, hogy kiki magat adgya bujasagnak,¹⁹³
S ne roncsa viragat ifusaganak.

1015 En is azt magamba erősen feltettem,
Testi bujasagban töltöm egész eltem,
Nem nyughatik addig lelki úsmeretem,
Mig a Lucretiat en fel nem keresem.

1020 Ezentul ő leszen nekem szerelmessem,
Minden dolgaimban egész remenysegem,
Nala nekül nekem soha nem lesz kedvem,
Búsulasra adom szep, gyenge szemeljem.¹⁹⁴

¹⁸⁹ egyész [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ Egybe gyűlcsűk s egybe gyűlcsűk [Emendáltuk.]

¹⁹¹ redunt [Emendáltuk.]

¹⁹² [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁹³ jőbb [Emendáltuk.]

¹⁹⁴ Boszulasra [Emendáltuk.]

Azert sietseggel neki leveletem küldöm,
S meg jelentem nagy szeretetemet.

1025 Szovális megmondhad a' Lucretianak,
Hogy ha engem akar teni magaenak,
Sietseggel jőjön, s mingart fogjon utnak.

*(Finita Epistula dicit ad Servum tradet literas et Servus ait:)*¹⁹⁵

SERVUS¹⁹⁶

Parancsolatodra mingart futamodom,
Egy fertaly orara mingart ide hozom,
Tudom, leszen tőled egynehany talerom.

(Discedente Famulo Volfgangus.)

VOLFGANGUS¹⁹⁷

1030 Bizony, nagy ereje van a szerelemnek,
Nem lehet őróme addig a' szivemnek,
Míg veget nem vetem ügyekeztemnek,¹⁹⁸
Hogy ha veszedelme leszen en lelkiemnek.

(Comparet Lucretia ad quam Volfgangus.)

LUCRETIA

1035 Régtől fogva, hogy már teged ohajtalak,¹⁹⁹
Utczakon s hazakban teged vigasztalak,
Kinyilt rosak között felnőtt kedves alak,
Majd meg bolondulok, hogy teged nem latlak.

1040 Sok ideje, hogy en utanad vigazok,
Mind ejet es nappal utanad fáradok,²⁰⁰
Majd el nyomjak szivem a' szomorusagok,
Es utanad valo sok vágyodozasok.²⁰¹

(Accedet Ephebus monens.)

¹⁹⁵ Epis. [A rövidítést feloldottuk.]

¹⁹⁶ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁹⁷ [A szerepnevet az utasítás pótoltuk.]

¹⁹⁸ ugekeztemnek [Emendáltuk.]

¹⁹⁹ regytolfogva [Emendáltuk.]

²⁰⁰ faradok [Emendáltuk.]

²⁰¹ vagodozasok [Emendáltuk.]

EPHEBUS²⁰²

Volfgangus, Volfgangus, világ hívságnak
Miert adod magad, oly nagy bolondságnak,
Kérlek, hagy beket ez haszontalanságnak,²⁰³
1045 Mert mingart meg mondom kegyes királyúknak.

VOLFGANGUS

Nem sokat gondolok mostan a királyal,²⁰⁴
Nagyob gondom vagyon a Lucretiával,²⁰⁵
Maradgon a király ő kiralyságával.

(Discedit monens Ephebus.)

Talam úgy akar, hogy poenitentiara
1050 Viszen, ennek ama nagy szomoruságra,
Bizonnal meg mondom, senki nem kap abba,
Hogy ne vigadozzak ifuságomba.

REX²⁰⁶ (*Exit Rex cum famulis et monet Volfgangum:*)

Nem veszedeszre, mely veszedelembe
Forgasz é' nyomórult tengerebe,²⁰⁷
1055 Nem sok helja, hogy mégy pokol fenekebe,²⁰⁸
Kerlek most, Volfgangus, szállj egyszer szivedbe.²⁰⁹

Hol van, teged kerlek, most a te Istened,
1060 Hol vagyon elobeni s regi szent eleted,²¹⁰
Hát nem keresede örök údvőseged,²¹¹
Íme, majd pokolra megyen a te lelked.²¹²

Olvasd meg levelét szerelmes Atyádnak,²¹³
Mellyben int tegedet, hogy a' gonoszságnak
Ne add magad, hanem aitatosságnak,
Maskent te lakosa nem lesz menyorságnak.

²⁰² [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁰³ kelek [Emendáltuk.]

²⁰⁴ győndolok [Emendáltuk.]

²⁰⁵ gyondom [Emendáltuk.]

²⁰⁶ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁰⁷ nyunórult [Emendáltuk.]

²⁰⁸ megy [Emendáltuk.]

²⁰⁹ szal egyszer szivebbe [Emendáltuk.]

²¹⁰ holy [Emendáltuk.]

²¹¹ hat [Emendáltuk.]

²¹² [A szöveg alatt, a lap alján díszes tollpróba látható.]

²¹³ levelet [Emendáltuk.]

- 1065 Tegedet pediglen, gonosz Lucretia,
Mire vitt Venusnak gonosz tarsasaga,
E' nyomorult világ buja kevansaga,²¹⁴
Hogy adod magadot a fajtalansagra?
- 1070 Te vagy veszedelme ezen ifiunak,
Ez leg főveb oka ő gyonoszsaganak,
Nem enged el az ő altatlansaganak,
Hanem fejet hajtd Venus dardajanak.
- 1075 Azert parancsolom, hogy öltőzel gyazba,
Es mingyarast be meny te a szent kalastromba,
Az apáczakhoz, holott paenitentiaba,²¹⁵
Gyakorolyad magad szernyű siralomba.

SCENA DECIMA

Judas tradit Christum triginta argenteis Principibus Sacerdotum.

JUDAS

- En bizony meg untam Christusnak szolgálni,
Mert semit nem akar ő nekem fizetni,
Csak eladom őtöt, osztan gazdagulni
1080 Fogok s e vilagon sok kencset gyűjteni.²¹⁶

Mert ha meg sokaig Christussal csavargok,
Jobban megrakodik kontosom foltokkal,²¹⁷
Pungam nem terheli gras mariasokkal,²¹⁸
A fejem sem győzől jo Pipei Borbol.

DIABOLUS

- 1085 Judas, mit tőrődől, talam nincsen penzed?

JUDAS

De honan, mert az en mesterem efelet
Csak semire becsúl, ra sem veti szemet,
Csak azon farasztya naponkent elmejet,
Hogy meg üdvözitse az elveszet nepet.

²¹⁴ vilg [Emendáltuk.]

²¹⁵ holvott [Emendáltuk.]

²¹⁶ gütteni [Emendáltuk.]

²¹⁷ fotokkal [Emendáltuk.]

²¹⁸ gras [Emendáltuk.]

DIABOLUS

1090 Eppen en most jarok a' fő fő Papoknál,
Holott nagy sinatott hallék Caiphasnál,²¹⁹
Egy embert keresnek, s arra te jo volnál,
Hogy Christust kezekbe adnad, s gazdagulnal.

JUDAS

Ha sok penzt adnatok, majdon gondolkodnam.²²⁰

DIABOLUS

1095 Annyit adnak, *hogy* te aztott el nem költőd.²²¹

JUDAS

Hát, én aztot vallyon hogy vihetnem véghez?

DIABOLUS

A Fő papok mostan a' tanaczba vadnak,
Jere be hozajok, mingart rajtad kapnak,
Csak jelencs meg magad penzel, meg fogadnak.²²²

(Intrat Judas ad Concilibulum.)

JUDAS

1100 Jo napot kevanok a nemes Tanácsnak,²²³
Ha series lenne ti meltosagtoknak,²²⁴
Vagy két szott szolanek Chaiphas Uramnak.

CAIPHAS

Nem banom, csak hamar mire van szandekod,
Jo szivel szolgalunk hát, mi te akaratod.²²⁵

JUDAS

1105 Sido nemzetsegnek fő tanacs Urai,
Ez Jerusalemnek okos directori,
En a Jezust nektek akarom eladni,
De ugy, ha ti is job akartok fizetni.²²⁶

²¹⁹ halek [Emendáltuk.]

²²⁰ gyondolkodnam [Emendáltuk.]

²²¹ hogy hogy te [Emendáltuk.]

²²² fogyadnak [Emendáltuk.]

²²³ keva nok; Tancsnak [Emendáltuk.]

²²⁴ lene [Emendáltuk.]

²²⁵ hat [Emendáltuk.]

²²⁶ tuis [Emendáltuk.]

CAIPHAS

1110 Mit kivansz, barátom, mond meg hamarsággal,
Meg adguk te neked, csak *szólj* igazsággal.²²⁷

JUDAS

Nem kerek egebet harmincz ezüst penznel,
Keves *údí* alat kezeteknek leszen.

CAIPHAS

Itt van, jo barátom, a 30 ezust penz,
Kolcsed egességgel, kevanom, mert nem Rez.

JUDAS

1115 Kűlgyetek en velem szolgakot hamarsag,
Mert fekszik Jesusban igen nagy ravassag,²²⁸
Nincsen is ő bene egyeb, hanem nagy alnoksag,
Azért it ne kessűnk, jőjön katonaság!²²⁹

CAIPHAS

1120 Eregy, szolga, sijes hamar az vardara,
Szolisd a' szazadost erre az orára,
Verjek meg a dobot Jesus fogasara,
Vitezek jőjenek mind mindgarast házamba!²³⁰

SERVUS (*ad Centurionem:*)

1125 Caipas, a' Tanacz Tegetet hivatnak,
Vitezekkel jőj el, erőst parancsolnak,²³¹
A dobos is jőjön, mivel a Jesusnak
Mentek fogására, hires messiásnak.

(*Accedit Centurio cum turba cliente.*)

CENTURIO

Jelen vagyok, uram, parancsolatodra,
Egész készűlettel akármi dologra.

²²⁷ szol [Emendáltuk.]

²²⁸ feksik [Emendáltuk.]

²²⁹ azét [Emendáltuk.]

²³⁰ hazamba [Emendáltuk.]

²³¹ Vitezekkel vitizekel [Emendáltuk.]

CAIPHAS

1130 Ihol ez emberrel mindgyárt el mennyetek,
Kit megmutat nektek, jól meg kötőzzétek,
Kötözve Ipamhoz, Annáshoz vigyétek,
Csak meg ne öllýitek, nem banom, verjétek.

CENTURIO (*ad Millites:*)

1135 Mostan, jó vitézek, fel fegyverkezetek,
Lanczokkal s dárdakkal mind készen legyetek,
Mert egy tolvaj után kell nektek mennetek
Velem edgyűt, azért semmit ne fellyétek!

JUDAS

Jertek ell, hát velem, jó vitéz katonák,
Mennyűnk el utánna, mert őt sokan várják,
Mivel királlyságra őtőt Candidállýák.

CENTURIO

1140 Igen, szép csendesesen mennyűnk hát utánna,
Ne zajogjon senki, hanem láb ujára
Alvajárjon minden, s Judásra vigyázva,
Seréngen lodullyunk csak szép alattomba.

SCENA UNDECIMA

*Volfgangus et Lucretia deliberant quomodo continuare possint magnum amorem,
monetur a Christo, qui iterum decipitur.*

VOLFGANGUS

1145 Oh, melly szomorúság éré el szivemet,
Hogy nem folytathatom veled életemet,
Csak bunak s bánatnak hajtom a fejemet,
Mert többé nem látom ékes szemellyedet.

LUCRETIA

1150 Bizonyal meg vallom, tőrődöm e dolgon,²³²
Soha nem lesz nékem semmi vigasagom,
Nem hittem volna, hogy műnkőt meg válászson
Felséges király, és így meg gátolyon.

²³² tőrődóm [Emendáltuk.]

De meg is tanáltam én egy mesterseget,
Mi keppen folytassuk edgyút életünköt,
Hogyha meg fogadod nékem beszédemet,
1155 A szomoruságtól megmented fejedet.

VOLFGANGUS

Hogy ha te meg mondod ügyekezetedet,
Bizonyal bé töltöm mindenben kedvedet.

LUCRETIA

Aszt mondom, ameddig királly parancsolya,
Hogy mennyek a szoros penitencziara,
1160 Azon apáczáknak setet klastamába,
Alattomba szókjünk el német országba.

Hogy házastársam vagy, ottan azt hazudgyuk,
Mindgyárt jobban leszen nekünk állapotunk,
S magunk szándekunkot mind jól folytathattyuk.

VOLFGANGUS

Hát, mivel táplálljuk mű gyenge testünköt,
Hogy veszedelembe ne vessük eltünköt,
1165 Mert ott bizonyára nem tárt senki műnköt,
Ketseges dologba vettyük a fejünköt.

LUCRETIA

Hiszem elég kécse vagyon az Atyádnak,
1170 Abbol, a mint illik, rakjunk fel magunknak,
Foglalhatunk azal szállást hajlekunknak.

Hiszem, ha mű ottan meg úsmerkedhetünk,²³³
Tisztelik minnyájon szép uri személyünk,
S azoknál is leszen nekünk becsületünk.

(Apparet Christus et Beata Virgo Volfgango.)

CHRISTUS

1175 Oh, te gondolatlan, goromba iffiu,
Mire vive teged a nagy alnoksagu
Világ? Hát nem tudod, mely nagy csalárdságu,
Fő képpen te hozzád gonosz ravaszságu!

²³³ <Azo> Hiszem

1180 Melly igen megszeged fogadott hitedet,
Mellyel kötelezéd hozzám eletedet,²³⁴
Szerelmes Anyámnak ajáltad ügyedet,
Még is mind elhagyal engem, Istenedet.

1185 Mond meg, kerlek, teged, s kényszerítlek arra:
Én vagyok-e Jesus, örök Isten fia,
Te drága lelkednek édes megváltója,
Ki teged akarlak vinni menyországba?

1190 Nem, de nem ez a te Szűz Anyád, Maria,²³⁵
Menyei Angyalok ékes királynéja,
Kire magad bizád, mint aldott dajkára,
Szegén bűnösök kegyes szolgálójára.

Tehát egy fertelmes Aszszonynak miatta
El hagyatom tőled, világ megváltója,
Ki mindeneknek vagyok bölcs kormányozója,²³⁶
Elevenek s holtak itilő birája.

1195 Volfgangus, halgasd meg, kerlek, kérésemet,
Ne vesd meg mostan az én szép intesemet,
Ved bé te szivedbe kegyes kegyelmemet,
Ne ujjisd meg többbe az én győtreلمemet.

1200 Ime, en teneked mindgyárt meg engedek,
Az en Szent Atyámtól bocsánatott nyerek,
Szerelmes Anyámmal erted esedezek,²³⁷
De te bűneidért siránkozást kérek.

1205 Térj vissza, hát, kérlek, az Atyád házához,²³⁸
Aki csak meg nem hal, téged ugy ohajtoz,²³⁹
Kérj bocsánatott, már ez árnyek világhoz²⁴⁰
Ne ragazkodgy tovább mulandoságához.

²³⁴ eletedet [Emendáltuk.]

²³⁵ MARIA [Nagyobb betűvel kiemelve; elhagytuk.]

²³⁶ mindeneknek [Emendáltuk.]

²³⁷ Anyámnak <de> erted

²³⁸ Tér [Emendáltuk.]

²³⁹ hal [Emendáltuk.]

²⁴⁰ Kér [Emendáltuk.]

Te visza mentedben uti társad lészek,
Minden lepesidre jó gondot viselek,
Csak meg lágyissanak ezen szép intesek,
1210 A te szülőidnél bocsánatot szerzek.

(Discedunt Christus et Beata Virgo.)

VOLFGANGUS

Oh, irgalmasságnak drága kegyesége,
Ime, szép intesed szívembe bé mene,²⁴¹
Nem lesz immár nálam világ szeretete,
Inkább vigyazok már én üdvösségemre.

(Comparet Mundus, Diabolusque Voluptas.)

MUNDUS

1215 Látom, te vig arczád meg kezdett hívadni,
Velünk többbe talam nem akarsz vigadni.

VOLFGANGUS

Vagy annak oka, miért szomorkodom,
Mert már elvesztettem én ártatlanságom,
Meg jelenék nekem szerelmes megváltóm,
1220 És szememre hánya sok gonoszságomat.

VOLUPTAS

Kerlek, ne higy néki, mert csak fantasia,
Az órdög az embert sokszor meg trefállya,
Hogy inditna őtöt bura és bánatra,
De nem kell vigyázni az ő szavaira.

MUNDUS

1225 Hiszem, iffiu vagy még sokáig, elhecz,
Penitentiara akar mikor mehecz,
Hiszem egy szóval is contriciat tehecz,
Melyel bűneidert eleget fizethecz.

DIABOLUS

Csak szemfény vesztés volt az a te latásod,²⁴²
1230 Hidd el, azt okozta sok gondolkozásod,
De próbáld csak, légyen velünk vigaságod,
El enyeszik mindgyárt nagy szomorúságod.

²⁴¹ szívénbe [Emendáltuk.]

²⁴² veztes [Emendáltuk.]

VOLFGANGUS

1235 Meg hiszem, barátom, hogy csak szem fény vezetés,
Fántásia miatt való ijédezés,
En pedig Istennél nem vagyok olly kedves,
Mert csak a szenteknek adatik jelenés.

(Recedit Mundus et alteri et Volfgangus invitatur ab amico.)

SERVUS

Jo napot kívánok, te urasagodnak,
Terhére nem leszek talám nagyságodnak,
Expressussa vagyok egy nagysagos Urnak.

VOLFGANGUS

1240 Csak hammar mond elő, mi a kívánságod?

SERVUS

Mi kegyelmes urunk a házához híjja²⁴³
Az Urfit s Lucretiát szivesen el várja.

VOLFGANGUS

1245 Szivesen fogadom invitatióját,
Bizonytal bé töltöm ebben akarattyát.
Szollitsátok ide hammar Lucretiát!
Hát az Uraságok egessegben vadnak?

SERVUS

Isten jo voltabol most igen jól vadnak.

(Comparet Lucretia et Volfgangus dicit:)

VOLFGANGUS²⁴⁴

1250 En tegedet, szivem, azért hivatalak,
Mű jo emberünkhöz mulatságra hinak,
Azért kesedelem nélkül fogjunk utnak.

LUCRETIA

Elfogta nyavallya minden tagjaimot,
És így rosszszul biztathatom én magamot,
Másként nem vetnem meg a jo akaratott.

²⁴³ hazához [Emendáltuk.]

²⁴⁴ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

VOLFGANGUS

1255 Egyedül is tehát talam csak el mégyek,
Annak az embernek becsülletett tészek,
Veled is az után eleget lehetek.

SCENA DUODECIMA

*Christus valedicit Matri suae postea vadit in hortum,
ubi compraehenditur a Judaeis.*²⁴⁵

CHRISTUS

1260 Ime, én szerelmes és keserves Anyám,
Most bé tellyesedett az én végső orám,
Mind ellensegem fenyekedik ream,
A kikkel jot tettem, vermet ásnak alam.

Ime, milly igaz volt ama profecia
Simiontol, aki megmaradott vala,
Hogy a te lelkedet a tör által járja,
Melynek leszen oka fiadnak halála.

1265 Altál járta vala, midőn születtetem,
Mivel hely nem vala, hova testem tenném,
Csak hammar pediglen üldöztetni kezdém,
Más országra futni így kényszerittetem.

1270 Altal jarta vala, midőn a törvényből
Környül metélttettem nem ketelenségből,
Hanem egyedül csak magam jo kedvéből,
Emberekhez valo égő szerelemből.

1275 Altal járta akor is, midőn a városba
Elmaradtam vala tölled a templomban,
Mikoron kerestél nagy szomoruságban,
Farattam Atyámnak szent ákarattyába.

1280 Köszönöm, szent *anyám*, sok fárattságidot,²⁴⁶
Hozám valo kegyes dalkájkodásidott,
Meg fizeti Atyam anyi sok munkádot,²⁴⁷
Ertem el szenvedett szomoruságidot.

²⁴⁵ Juddij [Emendáltuk.]

²⁴⁶ [Az *anyám* kifejezés kimaradt a kéziratból. Csíksomlyói analóg jelenetek alapján pótoltuk.]

²⁴⁷ [Az *anyi* szó a sor fölé besúruva.]

Engemet ne sirass, mert Atyam akarja,
Hogy adgyam magamat világ váltságára,
Fel támadok is meg, meg láciz harmad napra,
És ülök Atyámnak ujjonnan jobbjára.

MARIA

1285 En szerelmes fiam, immár hova lészek,
Szomoruságim közt én hová siessek,
Tudom, e világon, hogy helyet nem lőlők,
Nem tudom az után, szegény, mit remelleyek?

1290 Valóság, hogy érted eleget szenvedtem,
Hideget s meleged eleget érzettem,
Egyptusba futni kéntelenítetttem,²⁴⁸
Mind ezeket pedig meg sem említettem.²⁴⁹

1295 Kerlek azért mostan, szerelmes gyermekem,
El ne feletkezél, mert meg hasad szivem,
Élnem e világon mi haszna kivállód,
A' ha még lehetne, hogy a te kereszted
Lenne közös velem, minden szenvedesed.

1300 Meg bocsás, szent fiam, hogy ha eletedem
Ugy, mint igaz Anya, nem jártam tisztembe,
Jo gondot teread kús gyermeksegedbe,
Hogy ha nem viseltem, bocsás meg mindenbe.

1305 Teread terjesze Atyád aldomásit,
Én is adom neked, Anyának áldasit,
Szorongatásim közt sok fohászokodásit,
Tekencsd meg Anyádnak szőrnyű nagy banatit.

(Recedit Maria et Christus ad Discipulos:)

CHRISTUS²⁵⁰

Kőzelit az orám, hogy egyszer szenvedgyek,
Az el veszet népért es eleget tegyek,
Jertek tanitványim, ahová én megyek.²⁵¹

²⁴⁸ keteleim tette<t>m [Emendáltuk.]

²⁴⁹ meket [Emendáltuk.]

²⁵⁰ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁵¹ ín [Emendáltuk.]

PETRUS
1310 Ne felly, Uram, semmit, mert én ma melletted
Fel tamadok, hogy ha meghalok is érted.

CHRISTUS
Bizony, bizony, mondom, bennem ez étczaka²⁵²
Mind meg botrankosztok az ügyemet látva.

PETRUS
Uram, ha minnyájón meg is botránkoznak,
Engemet egyedül meg nem tantoritnak.

CHRISTUS
1315 Nem úgy leszen, Peter, amint te igyired,
Midőn a kakas szol, hallod, akkor beszély!

(Christus vadit ad Hortum.)

CHRISTUS
Kedves tanítványim, itten vigyázzatok,
Aitatos szivel itt imadkozzatok,
Imádságra helyet en tovább választok.

(Genu flexu in horto dicit:)

1320 Szerelmes Szent Atyám, tekencsd meg fiadot,
Mutasd meg énhozzám a te jó voltodot,
Végzetlén kinnal tellyes poharadott
Tavoztasd el tőllem, s ne itasd meg aztot!

(Recedit ad discipulos dormientes, dicens:)

1325 Miert, hogy alusztok, s velem nem vigyáztok?
Kelyetek fel mingyárt, és imádkozzatok!

(Iterum recedit ad locum Orationis dicens:)

Hogyha lehetséges volna, en Szent Atyám,
E pohárt meg innya épen elmulatnám.

(Recedit ad Discipulos:)

²⁵² mondom, <hogy> bennem

Soha nem aluszik a Sátán, tudgyátok,²⁵³
Még is olly nagy mélyen minnyájon alusztok.

(Iterum orat:)

1330 Atyám, edes Atyám, keszen az en Lelkem
Az én nepeimért, hogy ki oncsam vérem,
De a test erőtlén, azért segítcs engem,
Mert, ime, közelit az en ellensegem.

ANGELUS CUSTOS

1335 Ennek meg kell lenni, Atyád akarattya,²⁵⁴
Felyseged a pohárt hogy moston meg igya,
Meg segít tegedett mindenben, azt mondgya,²⁵⁵
Te reád s világra van leg nagyob gondgya.

CHRISTUS

Legyenek mindenek, mint Atyám akarja.

*(Recedit ad Discipulos. Surgunt Discipuli et veniunt obviam tur-
bae.)*

1340 Alugyatok bátron, a miglén akartok,
Mert el jött az ora, mellyet nem vártatok.

JUDAS *(ad Millites:)*

Többi között, akit meg csokolni fogok,
Ő léssen, de szűgseg, ra vigyazzatok!

CHRISTUS

1345 Ugy, mint a latorra, jőtők dorongokkal.
Miglén a Templomba voltam a Papokkal,
Senki nem üldőze illy nagy hatalommal.
Illy nagy sokasággal hát engem kerestek?

TURBA

Igen is, tegedett, ha te vagy a Jesus!

CHRISTUS

En vagyok.

(Hic cadunt retrorsum.)

²⁵³ aloszik [Emendáltuk.]

²⁵⁴ lenni <fely> Atyád

²⁵⁵ megsegell [Emendáltuk.]

1350 Még is kenszeritlek, hogy tú kit kerestek,
Illy nagy fegyveresen kire ügyekeztek?

TURBA

Nazárethi Jesust, meg mondok, keressük.

CHRISTUS

En vagyok, meg mondám, ha engem kerestek,
Ezeket bekevel tehát ereszsztétek!

JUDAS (*osculatur:*)

Üdvöz légy, oh, Rabi, edes, jo Mesterem!

CHRISTUS

1355 Judas, jo barátom, hát te Mesteredett
Csokkal árulod el, a te Istenedet?

CENTURIO

1360 Bátron, jo vitezek, mostan forgodgyatok,
A parancsolatban hiven el járjatok,
Parancsolom néktek a tú hadnagyotok,
Egy szivel, lelekel reá rohanyatok.

PETRUS

Tartozzál te, Marcus, odavan a fűled,
Mivel mesteremre emeled a kezed.

CHRISTUS

1365 Ted visza fegyvered, Péter, hűvelyebe,
Tudode, valaki öltözik fegyverbe,
Fegyverrel vesztődik annak az élete.

(*Hic ligant.*)

LICTOR PRIMUS

Mivel nekünk vagyon nagy parancsolatunk
Ezen ember felől, kit ha meg foghatunk,²⁵⁶
Erössen meg kóssük, parancsollá urunk,²⁵⁷
Hadd ereze kezünk, mivel nem királyunk.²⁵⁸

²⁵⁶ [Az *ember* szó beszúrva.]

²⁵⁷ kóssük [Emendáltuk.]

²⁵⁸ had [Emendáltuk.]

LICTOR SECUNDUS (*eundo dicit:*)
1370 Probálljuk meg őtöt, alnokság hajlekát,
Mig visszűk az uton, dobollyuk a hátát.²⁵⁹

CENTURIO (*ad Annam:*)
Ime, idehoztuk kőtve azt a latrot,
Aki ellenetek annyit karomkodott.²⁶⁰

ANNAS (*ad Christum:*)
1375 Hát, csak egyedül vagy, hol a tanitványid?²⁶¹
Annyira becsültek s hirdettek tiéid,
Láczik, hogy ki voltál, mert soha társaid²⁶²
Elnem hattak volna, de vannak okaid.

1380 Mond meg, honnan vetted te bölcseségedett,
Hol vannak most, akik követtek tegedett,
Talam el küldötted gyűjteni sereget,
Vagy talám minnyájan el hattak tegedett?²⁶³

Hogy a népet tanisd, kitől van hatalmad?
Hol s miket hazudtál, mind az okot meg vald!

CHRISTUS
1385 Nyilván tanítottam a sinagogában,
Én nem tanítottam senkit allattomban,
Jelen voltak ezek praedicálásomban,
Tegyenek erettem bizonysgot abban!

(*Hic impingit alapam.*)

SERVUS (*Pontificis dicit:*)
Hát te, gonosz tévő, így felelsz a Papnak?

CHRISTUS
1390 Ha gonoszt szollottam, bizonisd meg, jobb lesz,
Ha pedig igazat, miért hogy pofon versz?

CENTURIO
Azt meg erdemletted, s ollyat többet is nyersz!

²⁵⁹ hatat [Emendáltuk.]

²⁶⁰ karonkodot [Emendáltuk.]

²⁶¹ Hat [Emendáltuk.]

²⁶² laczk [Emendáltuk.]

²⁶³ minnyájba [Emendáltuk.]

ANNAS

Meg kötőzven őtöt es jo vigyázással,
Vigyétek el innen Caipháshoz által.²⁶⁴

(Eundo ad Caipham.)

LICTOR TERTIUS

1395 Most kedvedre sétálsz a város utczáin,
Jelengeted magad urak palotain.

LICTOR QUARTUS

Szaporán, ne késsél, Caiphas igen vár,²⁶⁵
Mert tegedett látni régtől fogva kívánt.

LICTOR QUINTUS

Talám itt akarnál maradni ebédre,
Caiphas invitál, lehesz nagy kedvére.

LICTOR SEXTUS

1400 A hajánál fogva vonnyátok az uton,
S ússétek a hátát, annyit ne tátozjon!²⁶⁶

SCENA TERTIA DECIMA

Exit Amicus cum Servis et Volfgangus sequitur salutaque eum.

VOLFGANGUS

Szerencsés jó estvét kívánok te néked,²⁶⁷
És révéleáalom szép uri szemellyed,
Ime, már eljöttem, amint volt kéresed.

AMICUS

1405 Isten hozott ide, kedves Volfgangusom,
Rég az ideje már, szivemből kívánom,
Hogy veled lehessen egy kús multságom,
Hát a Lucretiat miért nem hozád el?

VOLFGANGUS

1410 En örömet őtöt ide hoztam volna,
De mint veszem észre, tagjait fájlallya.

²⁶⁴ vigyetek [Emendáltuk.]

²⁶⁵ késsel [Emendáltuk.]

²⁶⁶ ússetek ahatat [Emendáltuk.]

²⁶⁷ esvét [Emendáltuk.]

AMICUS

Nosza hát, csak gyorsan, szolgák siessetek,
Ó bort az asztalra elegett tegyetek.²⁶⁸

SERVUS AMICI

Uram, itt mindenek immár készen vadnak,
Csak a heja, hogy már kezgyűnk az italnak.

AMICUS

1415 Kedves Volfgangusom, úgy az asztal főre,
Örvendek, hogy jöttél ide örömemre!

Hallode, pohárnok, parancsolom neked,
Ha pohár üresül, mindgyarást meg tölcsed!

VOLFGANGUS (*simulabit se tristem dicens:*)

1420 Nem tudom az okát szomorúságomnak,
De úgy el lankadott ereje tagomnak,
Már csak az a héja, adjam magam bunak,²⁶⁹
Ha csak nem parancsolsz a musikásoknak.

AMICUS

Rajta hát, huzzátok, tú musikátokot,
Vidámicsátok meg szomorúságinkot.²⁷⁰

VOLFGANGUS

1425 Nosza hát, cifrázzuk magunkot rosákkal,
Ne légyen oly mező, mellyet bujasággal
Bé ne tőcsűnk, es a testi kivánsággal,
Magunk elegiccsűk világi hivsággal.

1430 Talám elégseges lészen multságunk,
Holnap is adatik mód, hogy vigadozzunk.

AMICUS

Vessetek szaporán Volfgangusnak ágyat,
Mert szomorúságtól, mint látom, meg bádgyat.

(*Decumbentibus et abdormientibus cantat Angelus custos, qua
sinita descendet fulmen et ambo prosiliente lectulis.*)

²⁶⁸ asztarra [Emendáltuk.]

²⁶⁹ agyam [Emendáltuk.]

²⁷⁰ vidámicsatok [Emendáltuk.]

ANGELUS CUSTOS²⁷¹

Kelly fel már mély álmodból s világ hívságiból, en Volfgangusom!²⁷²
Serkeny fel már, mert pokol vár, egyetlen egy alakom!

1435 Figyelmesz szavaimra s őrző Angyalodra, én szerelmesem,
Meg békéllyél Isteneddel, mert vár a veszedelem.²⁷³

Nyisd fel szemidett, nezed az egeket, kérj kegyelmet,
Te Istened int most téged, hogy meg tisztisd lelkedett!

1440 Terj meg most, Istenedre kerlek, teremődre, meny jo életre,
Ebregy fel, hammar kely fel, viselly gondot lelkedre!

Többe nem serkentlek, mert mindgyárt érkeznek a te hoherid,
Kik testedett es lelkedett pokolra majd elviszik.

AMICUS

Jesus, Maria, Joseph!

VOLFGANGUS

Lucretia, Lucretia, hol vagy, Lucretiam?

(Sonabit tuba et infernalis Pluto clamabit:)

PLUTO²⁷⁴

1445 Itiletre, Itiletre!

AMICUS

Mi lehet e, kerlek, kedves, jo baratom,
Hát, te aluszole, kedves Volfgangusom,
Nem veszed e észre, most mi dolog vagy²⁷⁵on?

1450 Talám már jutottunk az utolso napra,
Melyen tűzett bocsát Isten ez világra,
Talám ez a jele a világ végének,²⁷⁶
Istentől mondando kemeny itiletnek.

Egyedül csak azért bánom bűneimet,
Hogy meg bantottam az én jo Istenemet,

²⁷¹ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁷² [Az *álmadból d*-je a sor fölé besúrvva.]

²⁷³ békéllyel [Emendáltuk.]

²⁷⁴ [A szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²⁷⁵ vagy [Emendáltuk.]

²⁷⁶ vegenek [Emendáltuk.]

1455 Nem hogy el vesztettem szép údvössegetem,
Avagy kárhozatra vettem lelkemet.

VOLFGANGUS

Lucretia, Lucretia, hol vagy, Lucretiam?

AMICUS

Szerelmes Istenem, en gonoszságimot
Csak azért fajlalom, hogy te josagodott
1460 Anyira meg bántám, te meltságodott.

VOLFGANGUS

Lucretia, Lucretia, én szerelmesem, hol vagy, Lucretiam?

(Exhibunt Daemones portantes Lucretiam.)

DIABOLUS

Férre, férre, meg kaptuk, amit rég kerestünk.

LUCRETIA

Jaj, én boldoktalan, mi kepen kenlodom!

(Deponitur in medio Lucretia et omnes in Volfgangum conjiciunt oculos.)

PLUTO

Ez a mindenható Istennek igassága, melyel megiltte ezen bűnös
1465 Aszony állatot, Lucretiát, ezen Volfgangusnak szeretőjét, azért,
hogy mind ketten az utálatos, buja szeretetben három egész esz-
tendőig inkább meg maradtak, hogy sem meg nyitottak volna a
fűlőköt az Isteni sugárlásokra. Azért az örök igasságtól mind ketten
testestől, lelkestől pokolra vettettek, akik ottan vég nélkül örökön
1470 örökké égni fognak, ha tű is²⁷⁷ így cselekeztek, tű is így büntetődtek.

(Item ad Volfgangum.)

Meg mondám, hogy el nem nyered mennyországott,
Soha nem éred meg te boldogságodott,²⁷⁸
Mert inkább szeretéd a rútt bujaságot,²⁷⁹
És könnyen fogadád a mű szavainkot.

²⁷⁷ így [Emendáltuk.]

²⁷⁸ nered [Emendáltuk.]

²⁷⁹ arut [Emendáltuk.]

1475 Hidd segetsegul most tehát Isten Anyát,
Kereld meg, ha lehet, mostan az Isten Annyát.²⁸⁰
Bezeg van most modod, hogy Lucretiaval
Szived elegidhesd testi kívánságal.

DAEMON SECUNDUS

1480 Régen el keszitók a harapo fogot,
Mellyel le szaggattyuk csontodrol husodott.

DAEMON TERTIUS

Mit keshódúnk itten, vessük a pokolba,
Hadd kenlodgyék ottan a kénköves toba.²⁸¹

DAEMON QUARTUS

Nem kell igen sokat már óvélla kesni,
Hanem a pokolra *le kell* taszítani.²⁸²

DAEMON QUINTUS

1485 Nosza, Volfgangust is tegyűk fel már oda,
Lassuk meg, izzad-*e* vagy nem az odala?²⁸³

(Opponent Volfgangum penes Lucretiam et abripiunt ambos ad inferum, ubi in cruciatibus Volfgangus cantabit deplorans suam sortem:)

CANTUS VOLFGANGI

Jaj, nekem, ki estem
E sebes langba
Melyseges kinba,
1490 Jaj, örőke it kell maradnom,
Jaj, nem lehet ki szabadulnom,
Jaj, e nagy tűzbe, jaj, e nagy fűstbe
Nincs mit tenem, fel kell vennem,
Jaj, hogy nem lehet meg halnom.

²⁸⁰ kereld [Emendáltuk.]

²⁸¹ had; kenlodgyek [Emendáltuk.]

²⁸² lekel [Emendáltuk.]

²⁸³ izade [Emendáltuk.]

1495 Atkozom s utálom
Sok vigaságim,
Rut bujaságim,
Melyek miatt itten pokolban
Kinlodnom kell e sebes langban,
1500 Jaj, atkozott volt, ki fel nevelt volt,
Aki világra hozott, s ily bura
Kis koromba, hogy meg nem őlt volt.

Csak egyszer, s ne többször,
Kegyelmet nyernek,²⁸⁴
1505 S meg szabadulnék,
Soha többbe en nem vétenék,²⁸⁵
Bizonyoson jamborul élnék,
Isten igijét és hirdetőjét
Bé fogadnám s meg utálnam²⁸⁶
1510 Angyalomnak kegyes intesit.

SCENA QUARTA DECIMA

Christus ducitur ad Caipham.

CENTURIO

Ihol az uj király, előtted vagyon már,
Kit, ha meg őletcz is, nem lesz igen nagy kár.

CAIPHAS

Amely nagy örömmel most be tellyesedtem,
Hogy allani latlak, Christus, en előttem
1515 Kötözve, mert rollad sokakat értettem,
Mindenfele teged eddig kerestettem.

Hogy kezünkbe estel, én aztot kívántam,
Kivansagom *be is* tellyesedett, látom,²⁸⁷
Talam ugy fog lenni, amint allitottam,
1520 Rut halállal meghalsz, amint profetáltam.

²⁸⁴ nyernek [Emendáltuk.]

²⁸⁵ sőha vetének [Emendáltuk.]

²⁸⁶ abé fogadnam [Emendáltuk.]

²⁸⁷ kivansagombeis [Emendáltuk.]

Honnan valo vagy te, nepek holditojá,
Hires orszagunknak egybe zavarója,
Hazánk törvényének eppen elrontója,
Egesz Izraelnek hamis amitoja.

1525 Valamit e gonosztévő ellen tudtok,
Nyilván es igazán mingyárt ki mondgyátok!

TESTIS PRIMUS

Csak egész földön hatalmát mutattya,
És az egész népet magához holdittya,
Seregestől Izraelt maga után fonnya,
1530 És magát, mint király, sokszor imádtattya.

TESTIS SECUNDUS

Ez a szombat napot semmire becsülte,
Ha valaki őtől erről megintette,
Aztot meg csufolta s meg is fenyegette,
Isten fiának is ő magát nevezte.

TESTIS TERTIUS

1535 Hát, mi nagyob dolog, minap is azt mondá,
Salamon templomát könnyen elrontana,
Harmad napra pedig viszontag fel rakná.

Talám ugy is akart, midőn siránkozott,
Varos romlasarol ros zjövendőt mondott,²⁸⁸
1540 Meg egy kő a kővön nem marad, igy szollott,
A földig le hánnyák, ekint hazudozott.²⁸⁹

CAIPHAS

Felej meg, o, Christe, ezekre a szokra,
Mellyeket tenéked hánnak az orrodra,²⁹⁰
Ha tehát nem felelsz semmit mind ezekre,²⁹¹
1545 Kenszeritlek teged az élő Istenre:²⁹²
Ha Isten fia vagy, mond meg vegezetre.

²⁸⁸ modott [Emendáltuk.]

²⁸⁹ hánnyák [Emendáltuk.]

²⁹⁰ hannak [Emendáltuk.]

²⁹¹ felesz <ezek> semmit [Emendáltuk is.]

²⁹² élő [Emendáltuk.]

CHRISTUS

Te mondad, én vagyok, en is mondom néktek,
Ez után az Isten fiát szemlelitek,
Az Istennek jobján ülni meg rettentek,
1550 Azon, amit mostan rosszul cselekesztek.

CAIPHAS

Ime, karomkodik, nem kell több bizonyosság,
Mi teczik, tűnétek, felej meg, sokaság!

TURBA

Méltó bizonyára, melto a halakra!

CAIPHAS

1555 Nohát, most vitezek, jól meg kötőzéték,
Pilatushoz innen csak hammar vigyéték,
Uccákon hordozván mindenütt verjétek,
Es teli torokkal halálra kérjétek.²⁹³

CENTURIO

1560 Jere Pilatushoz, majd meg koronázunk,
A királyi poczra majdon fel taszitunk.²⁹⁴

MILLES PRIMUS

Siess hammar, hiszem most jo herre viszünk,
Ahol uraságnak a helyére fel teszünk.

MILLES SECUNDUS

Üssed, ha nem megyen, semmit ne felly tőlle,
Végezünk el, a mit meg irtak fellőlle.

MILLES TERTIUS

1565 Meg follytotta őtőt ama sok ravaszság,
Meg bolondította királyi kivánság.

MILLES QUARTUS

Majd el marad tőlle a kivánt királlyság,
Minden dolga ennek merő bajgatagság.²⁹⁵

²⁹³ kerjétek [Emendáltuk.]

²⁹⁴ poczra [Emendáltuk.]

²⁹⁵ bajgatagság [Emendáltuk.]

MILLES QUINTUS

1570 Kerlek, pajtás, *csapd* meg jól még egyszer arrul,²⁹⁶
Ha azt nem állhatya, tudod, hogy meg mordul.²⁹⁷

SCENA QUINTA DECIMA

Negatio Petri.

ANCILLA PRIMA

Bizonyára te is ez emberrel voltál,
Akinek jutalma leszen csak a halál.

PETRUS

Álmat lác, jo leány, nem tudom, mondasz!²⁹⁸

ANCILLA SECUNDA

Nyilván mondom, te is, hogy azok közül vagy.

PETRUS

1575 Hidd el, aszony állat, bizony nem úsmertem,²⁹⁹
Mert en, ha valahol őtöt észre vettem,³⁰⁰
Szorgalmatosaggal meszűre kerültem,
Mint hogy hiritől is testemben reskettem.

MILLES SEXTUS

1580 Ne tagad, barátom, mert láttunk ő velle,
Nem de nem te valál geczemanyi kertbe?
Hogy urad meg fogok, velűnk jóvel szembe.

PETRUS

Atkozott a fejem, hogy ha vélle voltam,
Isten ugy segejjen, soha sem is láttam,
Geczemányi kertbe soha sem is jartam.

(Cantat gallus. Sequitur Cantus Petri.)

1585 Jaj, most veszem észre, mely nagyon vetettem,
Es az en lelkemet bűnnel meg sertettem,
Pokolra vetettem.

²⁹⁶ csab meg [Emendáltuk.]

²⁹⁷ Haaszt nel alhatya [Emendáltuk.]

²⁹⁸ Almat [Emendáltuk.]

²⁹⁹ Hidd el el [Emendáltuk.]

³⁰⁰ otöt [Emendáltuk.]

- 1590 Jo mesterem ellen gonoszt cselekedtem,
Mert fogadásomnak eleget nem tettem,
Es be nem töltöttem.
- Fel fogattam vala, hogy meg nem tagadom
Az en Christusomot, bizonyosan tudom,
S mindenütt megvallom.
- 1595 Ime, még is mire vive a *félelem*,³⁰¹
Szolgak szavaira, ime, hamis *hitem*³⁰²
Történek esetem.
- Mellyre nezve, Uram, meg vallom, Judásnál
Nagyobbat vétettem a hamis kalmárnál
És irigy sidoknál.
- 1600 Mert három kerdesre háromszor tegedet
Én meg tagattalak, edes mesteremet,³⁰³
S meg szegém hitemet.
- Mellyet szivem szerent keservesen bánom,
Sűrű köny hullással bűneim meg vallom,³⁰⁴
1605 Hozzád folyamodom.
- Ne utáld te tölled el partolt szolgadott,
Ne sajnáld őtölle irgalmasságodott,
Nezd véres ruhádott!
- 1610 Ha a magos Egből ide le szállottál,
Keservesen kerlek, töllem ne távozá,
Es ne iszonyodgyál!
- En bűnös lelkemnek, szent testednek vére
Legyen tisztítója, jutalma és bére,³⁰⁵
Végre údvóssége.
- 1615 Uram, ne nézd az en undok vetkeimet,
Hanem tekincsd annyi sok szenvedesedett,
Ertem folyt veredett.

³⁰¹ felem [Emendáltuk.]

³⁰² hűtóm [Emendáltuk.]

³⁰³ tagattalak <sz> edes

³⁰⁴ hallással [Emendáltuk.]

³⁰⁵ bere [Emendáltuk.]

1620 Bocsásd meg vetkemet, mert nagyon vétettem,
Mint jó Mesteremet, szivemből követtem,
Vetkemet könyvezem.

Azert utollyára, edes, jó orvosom,
Bűnöm rutságából vigy ki, én Krisztusom,
Szerelmes Jesusom!

SCENA SEXTA DECIMA

Christus praesentatur Pilato.

MILLES PRIMUS

1625 Loduly, mert meg untam már veled sétálni,
A város utczáin idestova járni.³⁰⁶

MILLES SECUNDUS

Meg ládd, Christe, hogy ma patkopénszt is fizecz,
Mert te ennyi járást soha nem erdemlesz.

CENTURIO (*ad Pilatum:*)

1630 Annás és Caiphas együtt a vénekkal,³⁰⁷
Te hozzád küldöttek ezel a bűnössel,
Halalra kivanyák, mivel sok vetkekel
Rakva tanáztatott iszszonyu bűnökkel.

PILATUS

1635 Hat ti, ez emberrel valyon mit csináltok?
Talam szanszandekkel gyilkosok akartok³⁰⁸
Leni, hogy oly rutul őtöt rongaljatok,³⁰⁹
Szententia nekul, hát hogy hurczoljatok?³¹⁰

Mert a ki judexnek jurisdictiojat
Usurpalja, bizony meg űti az inát,³¹¹
En is ennek meltan meg venném az árát,³¹²
Ha nem rexppectalnam magam dignitasat.

³⁰⁶ varas [Emendáltuk.]

³⁰⁷ avenekel [Emendáltuk.]

³⁰⁸ ta<ma>lam

³⁰⁹ ot őtt [Emendáltuk.]

³¹⁰ hat [Emendáltuk.]

³¹¹ innagt [Emendáltuk.]

³¹² venem az art [Emendáltuk.]

CAIPHAS

1640 Tud meg azt, jó urunk, hogy ha gonosztevő
Nem let volna Jézus, a' nép hitegető,
Szegény ember leven, kiralyság kereső,³¹³
Itiletre hozni nem volna ilendő.

PILATUS

1645 Hogy ha nagyot vétett mostan ellenetek,³¹⁴
Sententia előtt, mivel úgy veritek,³¹⁵
Vigyétek el őtöt, és a ti törvénytek³¹⁶
Mit dictal, a szerent őtöt itiljétek.³¹⁷

ANNAS

Meg van parancsolva, mi fejedelmunktól,
Senkit meg ne oljünk tulajdon fejúinktól.

PILATUS (*ad Christum:*)

1650 Te vagy-e sidok kiralya?

CHRISTUS

Magadtól mondod e, vagy mások felőlem
Mondotak efélet irigyul elenem?³¹⁸

(*Hic modicum pascet.*)

PILATUS (*ad Christum:*)

Talam azt gyondolod, hogy én sido vagyok?

1655 A te nemzetseged és a főfőpapok,³¹⁹
Hogy ha te elened excessit kaphatok,
Aadták a kezembe, mert vetkeid nagyok,³²⁰
Úgy bánjak teveled, valamint akarok.³²¹

Most azért jóvállom, mond meg rövideden,
Mit vétettél nekik oly szernyű keményen?³²²

³¹³ szegény [Emendáltuk.]

³¹⁴ vetet ellenetek [Emendáltuk.]

³¹⁵ veritik [Emendáltuk.]

³¹⁶ vigetek [Emendáltuk.]

³¹⁷ itiljétek [Emendáltuk.]

³¹⁸ efelet ellennem [Emendáltuk.]

³¹⁹ nemztseged [Emendáltuk.]

³²⁰ vedkeid [Emendáltuk.]

³²¹ banyam [Emendáltuk.]

³²² vetetel [Emendáltuk.]

CHRISTUS

1660 Ha az en orszagom innen valo volna,
Az en nemzetsegem mellettem harczolna,³²³
Egynehany milio angyal kardot fogna,
Kezedbe adatni éngemet nem hadna.

PILATUS

Ha igy van a dolog, tehat, kiraly vagy te?

CHRISTUS

1665 Azt igazan mondod, mert en király vagyok,
Arra születtetem, tudgyak az angyalok,³²⁴
Ebben a profetak jeles bizonsagok,
Megis magyarázták eztet a doctorok.³²⁵

PILATUS (*ad Judeos:*)

1670 Hivatalom szerent őtöt meg visgaltam,
Cselekedetiről meg egsaminaltam,
De halálra melto okot nem talaltam,³²⁶
Szavaiból őtöt igaznak talaltam.

1675 Azert a husvetba, mivel hogy szokastok,
Hogy egy gonosztevőt tú el bocsassatok,
Eztet el bocsatom, hogy ha akarjátok,
Mert en semi gonoszt bene nem talalok.

TURBA

Nem ezt, hanem Barabast!

PILATUS

1680 Fogjátok meg tehat, meg ostorozzátok,³²⁷
Tovisból koronat fejebe nyomjatok,
Mert olyan koronat erdemel kiralytok.

CENTURIO

Rajta, jo katonak, a mint hallottátok,³²⁸
A parancsolatbol őtöt ne szannyátok,³²⁹
Kemenyen most őtöt megostorozatok!

³²³ mellenem [Emendáltuk.]

³²⁴ szuleltem [Emendáltuk.]

³²⁵ magyaraztatak [Emendáltuk.]

³²⁶ halarra [Emendáltuk.]

³²⁷ Fógjatok ostorozatok [Emendáltuk.]

³²⁸ kutonak; halatok [Emendáltuk]

³²⁹ szannyatok [Emendáltuk.]

MILLES PRIMUS (*Eundo*)

1685 Vajh, ki az Istennek templomat elrontod,³³⁰
Es harmadnap utan te ujonnan felrakod.

MILLES SECUNDUS

A kiralykorona, tudod, hogy illik,
Meljel majd fejedbe kezem helyhezteti.³³¹

(*Exeuntibus Milites cum Christo Pilatus ad pontifices.*)

PHARISEUS

1690 Retenetes dolog, mint fel bojdulytatok,
Egy ember mián ma eppen nem nyukhatok,³³²
Én vagyok a praeses Judei, jól tudgyátok,³³³
Ha olly dolog volna, nem biznám reatok.

1695 Ha rebelionak szikraja ő benne
Csaszar ellen volna, az en gondom lenne,³³⁴
Sok ezer vitesseg akkoron fel kelne,
De azaz ember is sok merget el nyelne.

CAIPHAS

1700 Az Csaszar adojat valo, hogy tiltota,
Kiralynak is magat s Istennek modota,
Ezt az egész népis fiülével halotta,³³⁵
Talam, hogy teljebe mostan meg tagadta.³³⁶

PILATUS

Nevetes dolgokat csak meg is gondolni,
Hog királyfi volna, lehetne tartani,³³⁷
De szegeny legennek magat arra adni,
Lehetetlen dolog bolczebbel probalni.³³⁸

³³⁰ Va [Emendáltuk.]

³³¹ keze<d>m

³³² mian na eppen [Emendáltuk.]

³³³ joltudgatok [Emendáltuk.]

³³⁴ ellenen [Emendáltuk.]

³³⁵ egyes fulevel [Emendáltuk.]

³³⁶ teljtebe [Emendáltuk.]

³³⁷ kilyalfi [Emendáltuk.]

³³⁸ bolczedre [Emendáltuk.]

1705 Sőt, inkább irigység, úgy laczik dolgotok,
E szegény emberről hogy úgy praesamnaltok,
Császár ellen menne, hogy is álmodoztok,³³⁹
Semmi apparatust nem latok, nem hallok.

1710 Hogy Isten fiának mondgya magát lenni,
Nehezen hihetem, mert oly indulati
Nincsenek ő neki semmi kvalitassi.

ANNAS

Tud meg azt, Pilatus, ha ez igaz volna,
Senki ő ellene egy szot sem szollana,
Tegedet miatta nem is busitana,
1715 Kőzöttünk szabadon és batron jarhatna.³⁴⁰

Azert tegy eleget már hivatalodnak,³⁴¹
Mivel nem leszen jo vege a dolognak.

CAPIHAS

Csudalkozom rajtad, miért fogod partyat,
Ne huzad s ne vonyad tovab causajat,³⁴²
1720 Hallottad már magad ő szaja vallasat,³⁴³
Ne szenved el az ő sok rut alnoksagat.

(Adducent Jesum Milites ad quos Pilatus.)

PILATUS

Hallam, bizonyara az ő feleletét,³⁴⁴
De azert nem melto, hogy veszese fejét.³⁴⁵
Hozzátok előmbe azt a szegyen embert!³⁴⁶
1725 Kevansagtok szerent a ti kiralytokot
Meg koronaztatam, de mivel hogy oljan okot
Nem talaltam, halalra en őtőt nem sententiaztam.

Ime, az ember!

³³⁹ almádaztok [Emendáltuk.]

³⁴⁰ kőzöténk [Emendáltuk.]

³⁴¹ mar [Emendáltuk.]

³⁴² vonyod [Emendáltuk.]

³⁴³ mar [Emendáltuk.]

³⁴⁴ feleletet [Emendáltuk.]

³⁴⁵ fejet [Emendáltuk.]

³⁴⁶ Hozatok [Emendáltuk.]

TURBA

Feszid meg, feszid meg őtőt!

PILATUS

1730 De, mi gonoszt cselekedet?

TURBA

Feszid meg őtőt!

PILATUS

Az artatlan verre ha ugy szomjuhoztok,
Kivansagtok szerent ővele bannyatok,
Semi vetket bene en nem találhatok.

ANNAS

1735 Ország ellen tamad, és valaki magát³⁴⁷
Isten gyanant tartya, meg adgya az árá³⁴⁸,
E' pedig mint isten szugattya hatalmát,³⁴⁹
Es Isten fianak hivattya magát.³⁵⁰

1740 Azert, hogy a torveny be teljesítették,³⁵¹
Annak folyta szerent ma fel feszítették!³⁵²

PILATUS (*ad Christum:*)

Vald meg igyenesen, honnan valo vagy te?

(*Christus tacet.*)

PILATUS

Az én kerdesemre, hát, te nem szolhacze,
Hogy hatalmam vagyon rajtad, nem tudode?

CHRISTUS

1745 Nem volna hatalmad semmi eletemre,³⁵³
Hogy ha onnan fellyül nem volna engedve,
És annak okáert, aki a kezedbe adott,
Annak, hidd el, sokkal nagyobb vétke.

³⁴⁷ orsag magat [Emendáltuk.]

³⁴⁸ arat [Emendáltuk.]

³⁴⁹ hatalmat [Emendáltuk.]

³⁵⁰ magat [Emendáltuk.]

³⁵¹ telje<s>its< >ek [A szóban több javítgatás van.]

³⁵² feszittessek [Emendáltuk.]

³⁵³ nen [Emendáltuk.]

PILATUS (*ad Judaeos:*)

Hogy ha lehet, Jesust mégis elbocsátom.

TURBA

1750 Ha ezt elbocsátod, a Császár barátod³⁵⁴
Nem lesz soha többbe, s az után meg bánod.

PILATUS

Ime, ez előtt én erőst megverettem,
Tetétől fogva talpig veszősztettem,
Szemetek lattara vérbe kevertettem,
Mégis benne okot halálra nem lőlttem.³⁵⁵

TURBA

1755 Mivel királyunknak merete magát tenni,
Akarki halálra meltonak itili.

PILATUS

Mégis el bocsátom, mivel semmi vetket³⁵⁶
Nem találok benne, valami esetet.

TURBA

Feszisd meg, feszisd meg őtőt!

PILATUS

1760 Hát, meg feszíttessem a tú kiralytokot?³⁵⁷

TURBA

Nincs nekünk királyunk, hanem csak csaszarunk,
Tiberius császár, ellyen a mű urunk,
Ellensege pedig hallyon meg – kiálytuk!

PILATUS

1765 Hogy ártatlan hal meg, en aztot jól tudom
De mind azonáltal halálára látom,
Hogy meg esküttetek, azért nem halasztom
Továb dolgát, hanem meg sentenciázom.

³⁵⁴ barátó<z>d

³⁵⁵ lőlttem [Emendáltuk.]

³⁵⁶ Meg is [Emendáltuk.]

³⁵⁷ Hat [Emendáltuk.]

1770 Nemjő akaratból, hanem hurczolásból,
Tartván nagyobb rosztol s nép tamadasatol
Es fel talalando gonosz vádolohtol,
Egesz hazám ellen rosz rebellioktol.³⁵⁸

(Hic pronunciatum sententia et frangit baculum.)

SCENA SEPTIMA DECIMA

Suspendium Judae.

DIABOLUS

1775 Te fertelmes férfi, ma mit cselekedtél,
Az Istened ellen, hogy pártot ütöttél,³⁵⁹
Már üdvössegedről ne is emlekezel,
Irgalmat, mert nem kapsz az Isten szininel.

Mi haszna, hogy tovább e földön fetrengesz,
Minden allatoktol Cainnal reteghez,
Vess tört a nyakadra, ennek veget tehez,
Magad vagy az oka, senkire sem vethez.

JUDAS

1780 Tavul legyen töllem hazugságnak lelke,
Oka volt vesztemnek magad kesertese,
Mert te ingerlettel az én teremtómre,³⁶⁰
Es rá esküt tettél, artatlan vére.³⁶¹

1785 Mihaszna világban többet fetrengenem,
Odavan már töllem Isteni kegyelem,
Sohult nyugodalmat nem talál a lelkem,
Mert mindenkor gyötör lelki üsmeretem.

1790 Atkozott safárság, jaj, mint meg trefálál,³⁶²
Kárhozott gazdagság, melly nagy kinra hozál,
Ordógi csalárdság, mely könnyen meg csalal,
Rothadando kincsért kárhozott adal.

³⁵⁸ hazam [Emendáltuk.]

³⁵⁹ ütöttél [Emendáltuk.]

³⁶⁰ engerlettel [Emendáltuk.]

³⁶¹ eskütöttel [Emendáltuk.]

³⁶² trefálal [Emendáltuk.]

1795 Jobb lesz vala nekem szegensegben elnem,
A szegeny Urammal egyaránt szenvednem,
Semmit e világon magaménak tennem,
Hogy sem a mulando kéncs után erednem.

De mind addig s addig hazudoza nekem,
Miglen afelele szememet ra vetem,
Jol lehet sokáig magam mentetetem,
Tehetlenségét ennek fejtegetem.³⁶³

1800 Hogyha pokolra nemis kárhoztathatnam,
Sok kinaim miatt földön nem lakhatnam,
Mert minden embernek szavait hallanam,
Es lennek világnak csufságára talam.

1805 Oh, fertelmes, rut csok, hányat már meg őlet,³⁶⁴
Joábbal Amázát által spékeltetél,
Engemet is most a felé be ejtél,
En kedves Uramnak te halált keszítél!

1810 Tü is, istentelen, ros Pharisaeusok,
Ártatlan vér ellen dühösködő papok,
Ebben a rut csokban mind cihesek vattok,
Ocsmány kéncs inségben mind torkig uszkáltatok.³⁶⁵

(Hic abjicit pecunias.)

1815 It vagyon, vesszen el csokomnak az ára,³⁶⁶
Minden ember azért vigyázon magára,
Csokal, aki másnak szerelmét ajallya,
Rá akad magais őrdóg halojára.

A kétszinű ember nyelve bizonyára
Lucipernek az ő ket állú dárdája,³⁶⁷
Vigyázon magára, kinek a szokása:
Egy szivel, két nyelvel incselkedik másra.

³⁶³ fejtegetom [Emendáltuk.]

³⁶⁴ hanyát [Emendáltuk.]

³⁶⁵ kéns [Emendáltuk.]

³⁶⁶ veszen [Emendáltuk.]

³⁶⁷ Lupernek ellú [Emendáltuk.]

1820 Jaj, én mindeneknek példájára lettem,
Masok példájára, mert nem figyelmeztem,
Azért kesértetbe magamot ejtettem,
Es illy gorombául magamat vesztettem.

1825 Jertek elő immár, kesertő satanyim,
Kik az arulásban voltatok mesterim,
Legyetek vesztemre segítő eszközim,³⁶⁸
Az akasztó fára keserő szolgálaim.

DIABOLUS PRIMUS³⁶⁹

Mit parancsolsz, uram, immár készen vagyunk,
Neked halalodig mind hiven szolgálunk.

DIABOLUS SECUNDUS

1830 Ha kivanod, magunk teged fel akasztunk,
A kencedre pedig asztán koczkát hányunk.

DIABOLUS TERTIUS

Jere, Judas Pajtárs, immár kenlodhatunk,
Pokol fenekébe ki sok jajt mondhatunk.

SCENA ULTIMA

Christus ducitur ad cruci figendum.

CAIPHAS

1835 Tiberius császár nemes tisztartója,
Poncius Pilatus, Judeának ura,
Mint hogy kereszt fára sentenciát hoza,
Akasztatok mindgyárt magas keresztfára.

ANNAS

1840 Rajta hát, vitezek, a magos keresztfát,
Tegyétek vallára királyi tronussát,³⁷⁰
Majdon őrózheti magos kalvariát.

(Hic imponunt ei crucem et abducent.)

³⁶⁸ eszközim [Emendáltuk.]

³⁶⁹ [A sorszámmal kiegészítettük.]

³⁷⁰ tegyetek [Emendáltuk.]

CENTURIO

Tegyetek vállára az ő koporsoját,
Hadd vigye maga ki királyi tronussat.³⁷¹

MILLES PRIMUS

1845 Majd fel kenettettel az új királyságra,
Majd fel ülhecz régi és várt tronusodra,³⁷²
Ki tudgya, hol leszen helyed, Kalvaria.

MILLES SECUNDUS

Üdvözlegy, sidoknak koronás királlya,
Vah, ki minapiban uralkodol vala.

MILLES TERTIUS

Ne mulatoz sokat, mert el tólt az údó,
Nékünk nem szűgseges senki hitegető.

MILLES QUARTUS

1850 Ha ugyan király vagy, vitezid hol vadnak?
Hogy e nagy fogságból ki nem szabaditnak?

MILLES QUINTUS

Elküldötte őket mostan verbuálni,
Ez után kezdenek művelünk harczolni.

(Statio in monte Calvariae.)

CENTURIO

1855 Sokat ne kessetek, hanem a keresztre
Mindgyárt feszidcsétek, parancsolt helyere.³⁷³

FABER³⁷⁴

Állj férre, barátom, mit ertesz te hozzá,³⁷⁵
Mi gondod van neked a kovács munkára?
Visélly gondot inkább magad dolgaidra,
Ezen munkát pedig bizd a kovacsokra!

CENTURIO

1860 Siessetek, hammar el telik az údó!

³⁷¹ had [Emendáltuk.]

³⁷² vart [Emendáltuk.]

³⁷³ feszidcsetek parancsol [Emendáltuk.]

³⁷⁴ Faber <Ce>

³⁷⁵ Aj [Emendáltuk.]

FABER

Most vagyon ideje, hatalmas kezedett
Terjeld ki jó formán Isteni erőddöt,
Mutásd meg, s ne enged keresztre tegedett,
Hogy most fel feszítsék gyenge termetedett.³⁷⁶

PILATUS

1865 Ez írot cedolát kereszt tetejére
Függeszettek fel jó emlékezetere,
Hogy altalménők nezhessenek erre.

(Hic aspicit Caiphas Titulum.)

CAIPHAS

1870 Ne irjad azt, kerünk, hogy sidok királlya,
Hanem hogy ő magát királynak mondotta,
Más képpen az írás nagy gyalázatunkra,³⁷⁷
Hidgyed, szolgálni fog iszszonyu kárunkra.

PILATUS

Ami meg van írva már, aszt le nem tőrlem,
Mit irtam, megirtam, azt dictálta eszem.

MILLES SEXTUS

1875 Ha szazan vattok is, mind jelen legyetek,
Eztet felemelni nékem segellyetek,³⁷⁸
Királlyi szekebe jól helyhesztessétek!³⁷⁹

(Hic elevatur.)

MILLES PRIMUS

Israel Királlya, szaly le a keresztől,
És úgy tehecz boszut műnekünk ezekről.

MILLES SECUNDUS

1880 Uralkodgyál immár királlyi szekedben,
Akaratod szerint regnály eletedben!

CAIPHAS

Váh, váh, ki el rontod Salamon templomat,
Ismet harmad napra felrakod kő falát.

³⁷⁶ feszssék gyenke terme<d>tedett [Emendáltuk.]

³⁷⁷ képen [Emendáltuk.]

³⁷⁸ feleneelni [Emendáltuk.]

³⁷⁹ helyhesztessetek [Emendáltuk.]

ANNAS

Ha Istenfia vagy, segéld meg magadott,
Hiszem segítettél ez előtt másokat.

CHRISTUS

1885 Atyám, édes Atyam, bocsásd meg ezeknek,
Mert ők most nem tudgyák, mit cselekűszenek.

ANNAS

Ha mit állitt Christus, meg is ő magának,
Azt mondgya, nem tudgyuk veget a dolognak.

CHRISTUS

Mind eddig, ugy most is igen szomnyuhozom.

MILLES TERTIUS

1890 Hidd el, hogy majd adok, ha még szomnyuhozol,
Eczettel s epével majdon jól lakhatol.

CHRISTUS

Betellyesedett.

MILLES QUARTUS

1895 Vallyon mi lehet a, hogy bé tellyesedet,
Mi dolog lehet az, amit most emleget?
Talám őszve gyűjti a mennyei serget,
Ha ugy van a dolog, el futok en innit.

CHRISTUS

Eli, Eli, Lamma szabactanyi?

MILLES QUINTUS

Meg mondám, hogy gyűjti menyei seregét,
Halyatoke, mikent kialtoza Illyést,
Meg nem várom őtőt, elebb allok innét.

CHRISTUS

1900 Atyám, szent kezvedbe ajállom lelkeket!

CENTURIO

Elhitettem asztot igazán magammal,
Hogy illy rutul banni az Isten fiaval,
Mert lehetetlenség Isten hatalmával
Ily dolgot szemlelni, ha Isten nincs azzal.

- MARIA
1905 Föld, Tenger, Eg, nap fény, gyászba borullyatok,
Es ti mind, tü, csillagok, zokogva sirjatok!³⁸⁰
- MAGDALENA
Repedezetek meg tű, kemény kő sziklák,
Im, lattyatok, hogy a' Jesust keresztfára huszták.³⁸¹
- MARIA
1910 Ajaj, bizonyára en vagyok Maria,
Kit siralom tengerének el borított árja.
- MAGDALENA
Remúlyetek ezen aitato lelkek,
Im, láttjátok, hogy kereszt fán meg holt Istenetek.
- MARIA
Meghasad a szívem, illy nagy bánatomban,
Midőn Szent fiamot szemlelem holt számban.
- MAGDALENA
1915 Jaj, ki leszen nekem immár vigasztalom,
Nincsen bizonyára világon gyamolom.
- MARIA
Látom bizonyára, hogy így kellet lenni,
Születtemnek bűnösőkért kell halálra menni.
- MAGDALENA
1920 Jertek, hát, minnyájon, sirjatok en velem,³⁸²
Elbágyattam, nem szolhatok, jaj, edes Istenem.³⁸³
- JOSEPH AB ARIMATHEA (*ad Pilatum:*)
Mivel már a lelkét a Jesus ki adta,³⁸⁴
A testét engedd meg, uram, koporsóba,³⁸⁵
Levéén hadd tegyem és takarjam gyolcsba,³⁸⁶
Mert atták hamissan őtöt a halálra.

³⁸⁰ tu [Emendáltuk.]

³⁸¹ husztak [Emendáltuk.]

³⁸² sirjátok [Emendáltuk.]

³⁸³ elbedgyattam [Emendáltuk.]

³⁸⁴ lelket [Emendáltuk.]

³⁸⁵ enged [Emendáltuk.]

³⁸⁶ levéven; had [Emendáltuk.]

PILATUS

- 1925 Igenis akarom tetemét levevén,
Drága kenetekkel aztot is meg kenven,
Hogy el temesd szépen, tiszta gyolcsba tévén,
Mivel irigységből függőt a kereszten.

EPILOGUS

- 1930 Mivel rövideden Christusnak halálát,
Oh, emberi nemzet, fájdalmas oráját
Látád ez orában, iszszonnyu sok baját,
Erettünk szenvedett túrheterlen kinnyát.
- 1935 Im, Urunk Jesusnak látván szenvedésit,
Könyvezük minnyájon keserves keresztit,
Mert maga igyiri bővseges erdemit,
Es e képpen inti választott nepeit:
- 1940 Jöjjetek s kerjetek, vérem adom nektek,³⁸⁷
Mert dicsiretemet abban nevelitek,
Ha szent sebeimbe magatok rejtitek,
Az én zászlóm alá lesz jöveteletek.³⁸⁸
- Ime, e világon őrdőgnek kik éltek,
Test kivanságaban kik torkig heverték,
Isten törvényének egyszer sem engettek,
Volfgangusnak sorsát ma szemlélhettétek.
- 1945 E rettendő példát látván zokogjatok,
De fő keppen azok, kik paráznák vattok,
Testi bujasagban minden nap maradtok,
Es a fertelmesség uttyán fáradoztok.
- 1950 Terjetez Istennek ő kegyes voltához,
Sűrű köny hulással ő szent irgalmához,
Ma mindgyart fogjatok penitenciához,
Mert más képen mentek mind Lucretiahoz.

³⁸⁷ verem [Emendáltuk.]

³⁸⁸ jöveteletek [Emendáltuk.]

1955 Sok ifi *legenyek* és pártás leányok,³⁸⁹
Kik olyanok, mint a bűdős kecskebakok,
Csok, tapogatásban rut utálatosok,
Fertelmes életben épen arczátlanok.

1960 Az illyenek, mondám, sokan ma pokolba
Volnának, Istennek, ha irgalmassága
Közüllők sokakat meg nem mentett volna,
Pokol fenekebe őrdög rabságába.

1965 Azért, mig *űdőtők* vagyon, megtérjeteK,
Es bűneitekről szent gyonást tegyeteK,
Szívbeli bánatra mostan siesseteK,³⁹⁰
Mert eljő a halál, elvesz a lelketek.

1965 Az Isten álgyon meg, kik itten voltatok,
Csekélly szavainkot buzgon halgattátok,
Fogyatkozásimkrol mind meg bocsassatok,³⁹¹
Mennyekben, kivannyuk, légyen koronátok.

Finis.

Sit Laus Deo.

³⁸⁹ legemjek [Emendáltuk.]

³⁹⁰ szibeli [Emendáltuk.]

³⁹¹ fogyatkozásimkrol [Emendáltuk.]

A MŰ ADATAI

Az *Actio Tragoedico-Parascevice contra Faedum carnis peccatum* című passiójáték kézírata a Csíksomlyói Ferences Kolostor Könyvtára *Liber exhibens actiones parascevicas...* című kéziratot kötetének 244–323. oldalán olvasható; a 260–299. oldal kimaradt a számozásból, a kéziratban a 259. számozott oldal után, a cselekmény törése és hiánya nélkül, a 300. oldallal folytatódik a színdarab szövege. A kézirat mikrofilmfelvétele megtalálható a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára Kézirattárában, jelzete: MTAK Ms II 025.

Szövege itt olvasható elsőként.

A passiójáték tartalmi összefoglalását Fülöp Árpád (*Fülöp* 1897, 26.) és Medgyesy S. Norbert (*Medgyesy S.* 2019, 166.) tette közzé. A dráma előadását és címét említi *Bándi* (1896, 289.), *Angyal Endre* (*Angyal* 1940, 489.), *Pintér Márta Zsuzsanna* (*Kilián–Pintér–Varga* 1992, 57–58, nr. 47.; *Pintér* 1993, 119, nr. 43.) és *Muckenhaupt Erzsébet* (*Muckenhaupt* 1999, 114–115, nr. I. 26.). Medgyesy S. Norbert monográfiájában sorjázza a darab jeleneteinek bibliai forrásait, rendszerezi a Mária- és Júdás-jeleneteket, és közzéteszi a Júdás-siralom egyik versszakát (*Medgyesy S.* 2009, 70, 71, 130, 133–135, 154, 261–262, 270, 355–363, 372.).

A drámacím a műfajt *Actio Tragoedico-Parascevicaként* adja meg. A tragédia minden bizonnyal *Volfgangus* elkárhozására utal, akinek példázata a passiójáték páratlan számú jeleneteiben olvasható, a páros számú jelenetekben színre vitt *Krisztus-passióval* párhuzamosan.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus: köszönti a nézőket, és elmondja a kezdődő előadás cselekményét. A példázat: *Volfgangus*, akit vallásos életre nevelnek a szülei, önmagát *Szűz Máriának* ajánlja, de az ördög elcsábítja és *Lukrécia*val buja életet kezd, nem tér meg, ezért elkárhozik. A passiójáték bemutatja *Jézus* 40 napi böjtölését, megkísértését, *jeruzsálemi bevonulását*, *Péter* apostol tagadását és siralmát, végül *Jézus* kínszenvedését.

Scena prima

A diákkorú *Volfgangus* iskolába adják a szülei, ahol a *Praeceptor* istenes életre neveli az ifjút, aki *Szűz Mária* oltalma alá helyezi önmagát és az életét.

Scena secunda

Jézus 40 napig böjtöl a pusztában, ahol háromszor megkísérti a *Sátán* (*Tentator*), de *Jézus* visszaveri. A jelenet végén két angyal szolgál *Jézusnak*.

Scena tertia

Mundus, *Voluptas* és *Caro* összeesküszik *Volfgangus* elcsábítására. Az ifjú atyjának a királyi udvart ajánlják mint jó nevelődési helyet.

Scena quarta

Jézus megjövendöli szenvedését. Péter esküdzik, hogy megvédi, de Jézus megjövendöli, hogy Péter háromszor megtagadja.

Scena quinta

Parens aggódik gyermekéért, Volfgangusért. A Praeceptor a lehetséges erkölcsi veszélyeket sorolja, de Mundus, Caro és Voluptas megnyugtatóan az apát, hogy jó helyen van a gyermeke a királyi udvarban.

Scena sexta

Jézus bevonul Jeruzsálembe, ahol a templomban Izajás könyvének részletét kapja felolvasásra. Három jeruzsálemi is nagy prófétának, messiásnak és királynak vallja Jézust, aki meggyógyítja a leszáradt kezű bénát. A farizeusok Jézus ellen szólnak, és a főpapokhoz akarnak fordulni.

Scena septima

Parens a király udvarába viszi fiát, Volfgangust, aki Szűz Máriának ajánlja önmagát és egész életét. Mundus, Caro és Voluptas összeesküszik Volfgangus buja életre csábítására. Ephaeus Seducens (beszélő szerepnév: félrevezető ifjú) a kísértőkhöz csalja barátját, Volfgangust, aki vonakodva enged a kísértésnek, és elindul a multságba.

Scena octava

Három jeruzsálemi elmondja Jézus csodáit Annas és Kaifás főpapnak: betegeket gyógyít, ördögöket űz ki, túllép Mózes törvényén és nagyon népszerű. A főpapok és farizeusok elhatározzák Jézus elfogását és kivégzését.

Scena nona

Lucretia az ördögök biztatására elcsábítja Volfgangust. A király figyelmezteti az ifjút, hogy erkölcstelen útra tért, Lucrétiát pedig a klostomba küldi az apácákhoz.

Scena decima

Júdást a Diabolus kísértésének hatására 30 ezüstért eladja mesterét. Kaifás parancsára Júdás katonákat kap, és elindul Jézus elfogására.

Scena undecima

Lucretia a király parancsa ellenére nem megy kolostorba, hanem Volfgangussal együtt Németországba akar szökni, ahol senki nem ismeri őket, és házasokként élhetnének. Ekkor megjelenik Jézus és Szűz Mária, és Jézus kemény szavakkal megtérésre inti Volfgangust, és emlékezteti a Szűz Máriának tett korábbi felajánlására. Volfgangus rádöbben eltévelyedésére, de Mundus és Diabolus meggyőzik, hogy ez csak látomás, szemfényvesztés volt. Volfgangust multságba hívják, de Lucretia betegnek érzi magát, és nem tart vele.

Scena duodecima

Jézus elbúcsúzik édesanyjától, Máriától: felemlegeti Mária korábbi fájdalmait és Simeon jövendölését. Jézus tanítványaihoz fordul, Péter meg akarja védeni, de Jézus megjövendöli a tanítvány tagadását. Jézus az Olajfák hegyére megy, az őrzőangyal megerősíti a szenvedés poharával, a tanítványok pedig elalusznak. A csókot adó Júdással az élen a katonák elfogják Jézust, és Annás főpap elé viszik, aki vallatja őt, majd tovább hurcolják Kaifás főpaphoz.

Scena tertia decima

Amicus (Barát) fogadja Volfgangust, aki muzsikával és (Lucretia távollétében) más hölgyekkel kezd mulatni. Az Angelus custos megjelenik, és megtérésre inti Volfgangust. Azonnal megszólal az ítélet harsonája, Amicus őszintén Isten irgalmáért könyörög, Volfgangus pedig Lucretiát keresi, akit az ördögök hoznak a pokolból. Pluto láttán elhangzik Volfgangus énekelt siralma, amelyben megbánja tetteit.

Scena quarta decima

Kaifás vallatja Jézust, a három tanú idézi Jézus mondásait és cselekedeteit: szombaton gyógyított, Isten fiának nevezte magát, (látszólag) Salamon temploma ellen szólt, és megjövendölte Jeruzsálem pusztulását. Kaifás átküldi Jézust Pilátushoz.

Scena quinta decima

A szolgálólányok kérdésére Péter megtagadja Jézust, majd megbánja tettét. Elhangzik az énekelt Péter-siralom.

Scena sexta decima

Pilátus vallatja Jézust, de nem talál benne vétket. A tömeg Barabást választja, Pilátus pedig megostoroztatja és tövissel koronáztatja Jézust. A tömeg (Turba) követelésére Pilátus halálra ítéli Jézust.

Scena septima decima

Az ördögök figyelmeztetik Júdást tettének súlyára. Az áruló visszaviszi a pénzt a főpapoknak, majd siralma elhangzása után felakasztja magát.

Scena ultima

Jézus keresztútja a keresztre feszítés stációjáig. Mária és Mária Magdolna siralma a kereszttel. Arimathei József elkéri Pilátustól Jézus testét, és leveszi a keresztről.

Epilogus

Jézus kínjait és az elkárhozott Volfgangus negatív példáját említve kéri a nézőket a megtérésre, elsősorban a bujasághoz és paráznasághoz kötődő bűnök elhagyására.

SZERZŐ

Fülöp Árpád az 1760-as esztendőre Sánta Péter nevét adja meg a csíksomlyói közép- és felső nyelvtani osztály tanáraként (*Fülöp* 1897, 12.). Életéről annyit tudunk,

hogy Sánta Péter 1782-ben a marossszéki Mikháza ferences kolostorában novícius-mesterként dolgozott (*Medgyesy-Schmikli* 2005, 244.). Sánta műveltségét tükrözi, hogy feltűnően sok a latin nyelvű jogi és teológiai kifejezés a drámaszövegben.

FORRÁS

A 2., 4., 6., 8., 10., 12.. és 14–17. jelenet Jézus Krisztus szenvedéstörténetét mutatja be a négy evangéliumban megírt események időrendjében. Itt elsőként – a nagybőjtre utalva – Jézus 40 napos böjtjét és megkísértését látjuk (Mt 4,1–11; Lk 4,1–13), majd Jézusnak Izajás könyvét adják a templomban az írástudók; ez a Lukács-evangélium szerint Názáretben történt (Lk 4,16–30), de a dráma írója a jeruzsálemi templomba helyezi az eseményt, annak ellenére, hogy a rendezői utasítás meg is adja tényleges forrást: „Tradit Librum Phrophaetae Jeremiae pervolvit et impingit in illud: Spiritus Domini super meum. Luc 4 v. 17.” Jézus gyógyít egy bénát. Az evangéliumok több gyógyítási jelenete (pl. Mt 8,1–4; Mk 1,40–45) közül nehéz azonosítani, hogy a szerző melyikre gondolt. A passiójáték fő forrása a Biblia szövege. Jézus szenvedéstörténetének bemutatásakor a szinoptikus evangélisták leírását, és a János-passiót egybeolvasták, utóbbit különösen Jézus perének bemutatásakor. Júdás 30 ezüstért elárulja Krisztust (Mt 26,14–16; Mk 14,10–11; Lk 22,3–6), és felakasztja magát (Mt 27,3–10). A főpapok közben elhatározzák, hogy Jézust kivégzik (Mt 26,1–5; Mk 14, 1–2; Lk 22,1–2; Jn 11, 45–53). Jézus vérrel verejtékezik a Getszemáni kertben (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46), ahol Júdás megcsókolja, Jézust elfogják (Lk 22,47–53), Péter levágja a szolga fülét (Jn 18,10–11). Jézus kihallgatásának Annás, Kaifás és Pilátus előtt zajló eseményeit, megostorozását és tövissel megkoronázását a dráma szerzője, megmaradva verses formában, többször szöveg szerint a János-passióból (Jn 18,12–19,16) merítette. Jézusnak a kereszten elmondott utolsó szavaiból elhangzik: „Atyám, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek!” (Lk 23,34), „Éli, Éli, lamma szabaktáni!” (Mt 27,46), „Szomjúhozom!” (Jn 19,28), „Beteljesedett!” (Jn 19,30), „Atyám, kezedbe ajánlom lelkemet!” (Mt 27,47). Júdás a megkísértésekor (Scena 10) ugyanúgy emlegeti a pipei bort, mint az 1766-os passiójátékban (*Fülöp* 1897, 226; *Nap, Hold és csillagok...*, 584–586.). A betániai jelenetben (Scena 12) a Mária ajkáról elhangzó „Fiam, emlékezzél...” kezdetű versszak az 1743-as (*Nap, Hold és csillagok...*, 228; *Ferences iskoladrámák* II., 4. sz.) drámában is olvasható. Az 1760-as betániai jelenet több darab szövegéből kompilált textus (*Medgyesy S.* 2009, 262–275.).

A dráma mottója („Koszorúzzuk magunkat feshő rózsákkal...” Bölcs 2,8–9) az élet élvezetére szólít, s Volfgangus története feltehetőleg a túlzás, a buja élet kudarcát példázza. Hasonló moralitást számos csíksomlyói drámából ismerünk, itt azonban újdonság a gyengéd szerelmes párbeszéd. Az 1., 3., 5., 7., 9., 11. és 13. jelenet az ifjú Volfgangus megkísértése, elcsábítása és elkárhozása történetét mutatja be. Az eddig megjelentetett magyarországi iskoladráma-adattárakban és szövegkiadásokban nem található egyetlen adat sem önálló Volfgangus-dráma előadására. Az 1760-as csíksomlyói Volfgangus-feldolgozás egyik kortárs mintája Marcellino Pfalzernek (1706–1793), a bajorországi Rottenbuch kolostorában élő Ágoston-rendi kanonok-

nak nagybőjt I. (Invocabit) vasárnapjára írt példázatprédikációja (*Exempel-Predigt*) lehetett, amely a *Herrliche Zur Tugend und Buß anreizende Beyspihl, Das ist Kurtze, und lehrreiche Exempel-Predigen Auf alle Sonn- und Feyertäg Der Heil. Fasten: In Sechs Theil oder Jahr-Gäng Eingerichtet* című kötetben olvasható (Augsburg, in Verlag Matthäi Riegers, Buchhandlaren, 1749, 491–503. Világhálón: https://books.google.hu/books?id=KZJCAAAAcAAJ&pg=PA500&lpg=PA500&dq=wolfgangus+lucretia&source=bl&ots=jvdXGDvn_d&sig=ACfU3U3gVMh-VI3hkZ7GQIpNoLS1evOHxIA&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwialdXxqov-xAhXRzoUKHfkcDcQQ6AEwEnoECBIQAw#v=onepage&q=wolfgangus%20-lucretia&f=false)

A prédikáció és a csíksomlyói passiójáték egyező motívumai: Wolfgangus istenfélő ifjú, aki elcsábul, majd Lucretiával idegen országba megy, és házasságon kívüli, kölcsönös szerelmi viszonyban él. Jézus és Szűz Mária megjelenése és figyelmeztetése ellenére sem tér meg, és a pokollátomás után, a példázat végén elkárhozik. A csíksomlyói dráma mindezek mellett hangsúlyozza, hogy az ifjú Wolfgangus felajánlotta életét Szűz Máriának, továbbá konkrét szereplőként jeleníti meg a csábító, rossz szellemeket: Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus. (A sajtó alá rendező köszöni Millei Mónika munkáját a német nyelvű prédikáció fordításában.)

ELŐADÁS

A passiójátékot Csíksomlyón mutatták be 1760. április 4-én, nagypénteken. A dráma szerzője a Prologust végig a Balassi-strófa 6–6–7-es szótagszámú formájában írta (az 1729-es dráma prologusát is felhasználva, vö. *Ferences iskoladrámák* I., 7. sz.), jellemző rá a gyakori sorátlépés sorok és versszakok között is. A felező 12-es versmértéket megtörve Pluto szavai prózában hangzanak el (Scena 13). Péter strófánként háromsoros énekelt siralmának szótagszáma: 12–12–6.

A darab szövegében és rendezői utasításaiban több olyan utalás olvasható, amely zenére vonatkozik. A 7. jelenet végén a szereplők táncoltak (*Fit saltus*), ez alatt valamilyen hangszeres zene szólhatott. A 13. jelenetben az Angelus custos énekel *Kelj fel már mély ámodból* kezdettel öt versszaknyi szöveget, majd megharsannak a kürtök. Ugyanezen jelenetben Wolfgangus barátja (Amicus) felszólítja a muzikusokat, hogy játsszanak vidámító zenét, a szcena legvégén pedig Wolfgangus énekel (*cantabit*, illetve *Cantus Wolfgangi*) *Jaj, nekem, ki estem e sebes lángba, mélységes kínba* kezdettel három strófát. E két szöveg dallamára egyelőre még versforma alapján sem találtunk. A 15. jelenet végén 13 versszakban olvashatunk egy Péter-siralmat, amelyben a főapostol kesereg afelett, hogy Jézust megtagadta (*Cantat gallus. Sequitur Cantus Petri*). A *Jaj, most veszem észre mely nagyon vétettem* kezdetű szöveghez szótagszám alapján az adventi szekvencia ötsoros népénekdallamát tudjuk társítani (RMDT II., 149. sz.; *Dobszay* 2006, 125–127. sz.; vö. *Hozsanna!* 403. sz.; *Éneklő Egyház / Dicsérvétek az Urat!* 5. sz. I. dallama, és 211. sz.). A *Mittit ad Virginem* és fordítása, a *Küldé az Úristen* kezdetű ének (*Kájoni* 1676, 2. = *Domokos* 1979, 4–5. sz.; *Kájoni* 1719, 2–3, 1805, 36., 1921, 100. sz.) dallamát a 18. századi erdélyi ferences *Deák–Szentés kéziratból* hozzuk (a protestáns felekezeteknél is meglévő dallam népzenei gyűjtésekben is dokumentált,

Szendrei–Dobszay–Rajeczky 1979, II/149. sz., Dobszay–Szendrei 1988, IV/111. sz.; reformátusok éneklésében meghallgatható és kottája megtekinthető a BTK ZTI Hangarchívumában: <https://zti.hungaricana.hu/hu/54696>).

Mit - tit ad Vir - gi - nem non quem - vis An - ge - lum
 sed For - ti - tu - di - nem su - am Arch - an - ge - lum
 A - ma - tor Ho - mi - nis.

Deák–Szentés kézirat, 8. (Kövári 2013a)

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Igen rosszul olvasható, kapkodó kézírás, az ékezetek tévesek, de legtöbbször hiányoznak. A kéziratban legtöbbször előforduló rövidítéseket jelöletlenül feloldottuk (Dnj = Domini, Xtus = Christus, B. V. M. = Beata Virgo Maria, Sz. = Szent.)

A főszereplő neve Vollfgangus, Vólfgangus, Volfgangus, Voldgangus, Volfgangus alakban olvasható a kéziratban, ezt Volfgangus formában egységesítettük. A katonákat jelölő Milles írásforma 19 alkalommal, a latin helyesírásnak megfelelő Miles alak csak kétszer fordul elő a kéziratban, ezért a Milles írásforma mellett döntöttünk. A Pharisaeus és a Phariseus alakot Pharisaeus formában egységesítettük. Az ördögszereplők legtöbbször nevet kapnak, de a Jézust a pusztában kísértő szereplő Tentator és Diabolus Tentator néven is szerepel, ezt Diabolus Tentator alakban egységesítettük; Diabolust írtunk az olykor előforduló Delabus/Deabus hibás alak helyett is. A Lucretia, illetve Lucrecia névalakot a több előfordulás miatt és a latin helyesírást figyelembe véve Lucretia alakban írjuk mindenhol. Néhány strófában elmaradt a 4. sor. A korban szokásos *hiszem* alakot gyakran használja a másoló a mai *hiszen* helyett, ezt nem javítottuk.

Sok betűt következtelenül használt a másoló, máskor mintha egybe- vagy egymáshoz igen közel írt volna két különálló szót, főleg az *a* névelőt és az utána következő szót: mivel ezek az egybeírások nyilván a véletlen, illetve a kapkodó kézírás következményei, jelölés nélkül különírtuk a két szót, illetve a névelőt. A másoló többször használt hosszú *i*-t, valószínűleg véletlenül, de ezt megtartottuk.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 1–4 A dráma mottója: „Koszorúzzuk magunkat fészlő rózsákkal, még mielőtt elhervadnának! Egyikünk se vonja ki magát tobzódásunkból. Mindennütt hagyjuk ott jókedvünk jeleit, mert ez az osztályrészünk és ez a mi sorsunk!” (Bölcs 2,8–9)
- 11 *Kálvárián* – Kálvária: Golgota vagy Koponyák hegye: Jézus keresztre feszítésének helyszíne
- 29 *raritás* – lazaság; itt inkább: kényelem
- 30 *vánitas* – vanitas: hívság, hiábavalóság
- 38 *actionknak* – színjátékunknak, előadásunknak
- 67 *farkasnak* – Volfgangusnak
- 102 *űszöget* – űszögöt. űszög, űszök: gomba okozta, fekete duzzanatként megjelenő gabonabetegség; tüzes vagy hamvadó parázs; testszövet elhalása sérülés vagy fertőzés következtében; izzó tűzzel égő test.
- 251 *plantáltatot* – ültettetett
- 292 *tenérében tarcson* – tenyerében tartson
- 367 *czögéres* – cégéres: rossz hírű, megbélyegzett
- 381 *veszedik* – megvész, megőrül vagy: elvesz, elveszteget
- 403 *revereályuk* – revereáljuk, megtiszteljük
- 414 *appliciakon* – bűnbánati ájtatosságokon
- 415 *aszszu ágon* – aszú: fonnyadt, száraz; jelentése itt: keserves, nyomorú világ
- 419 *ekonomia* – gazdaság, házi gondoskodás
- 428 *szalmarászó* – szalmarázó, értsd: mezőgazdasági, azaz jobbágyi munkára kötelezett, vagyontalan kisnemes
- 442 *sentenciaztatom* – ítéltetem
- 452 *kikirillyen* – kukorékoljon
- 453 *Alhatatóságban, tud meg, hogy nem maracz* – nem lesz igazad (e jövődülésben)
- 581–582 *Luc 4 v. 17.* – Luk 4,17
- 612 *főveb* – főbb
- 614 *profetianak* – jövődülésnek
- 615 *Szűznek meheből* – utalás Izajás 7,14-re: „Íme, a Szűz, méhében fogan és fiat szül s neve lészen: Emmanuel.”
- 623 *virtusit* – erényeit, kiválóságait
- 673 *penitentiara* – bűnbánattartásra és vezeklésre
- 686 *Belzebub* – az ördögök fejedelme
- 688 *Romabelieknek* – a rómaiaknak
- 703 *publicánusnak* – adóbérlőnek, közhasznóbérlőnek
- 740 *gratiadot* – kegyelmedet, ajándékodat, jóságodat
- 763 *hejja* – hja, hiányzik
- 789 *recreatoria* – pihenésre, felüdülésre, felfrissülésre (a korabeli iskolában és kolostorban napirendi pont volt)
- 790 *conversatoria* – beszélgetésre, társalkodásra
- 792 *mélánkoliára* – melankóliára, búskomorságra, mélabúra

- 802 *somoriz ingem* – szomoríts engem
849 *Galiliaban* – Galileában
865 *ipam* – apósom
867 *fenegyvet* – fenyeget
877 *pratticaja* – praktikája
879 *Judiaban* – Júdeában; Júdea: az ókori Izrael egyik tartománya.
881 *Galenus* – Galenos (129–216): pergamoni görög származású római orvos, filozófus; az ókor legismertebb és legképzettebb orvosa; *kuralni* – kúrálni, gyógyítani
898 *uralyjak* – urukként tisztelik
907 *famíliajat* – familiáját, családját
930 *alitom* – vélem, gondolom
934 *most hadd muljon* – most tekintsünk el ettől, ne érvényesítsük
967 *farkast* – Volfgangust
991 *vaj* – vajh
999 *szерem* – szerét, módját
1028 *fertaly orara* – fertály órára, azaz negyedórára
1029 *talerom* – tallérom, ezüstpénz
1072 *Venus* – Venus, a római mitológiában a szerelem istennője
1083 *punga* – erszényem, bugyellárisom; *garas* – középkori ezüstpénz; *mariasokkal* – máriásokkal; máriás: korabeli fémpénz, amelyre Szűz Mária képe volt ráerve
1084 *győzől* – talán: gőzölög; *Pipei Borbol* – Pipe község (Kis-Küküllő vm.) boráról és gyümölcseiről volt híres
1091 *sinatott* – zsinatot, tanácskozást
1101 *series lenne* – kb. ha most megfelelné
1106 *directori* – igazgatói
1119 *vardara* – várdára, vártára: őrséghez
1139 *candidállýák* – jelölik, kinevezik, emelik
1143 *seréngen* – serényen
1150 *meg válászszon* – elválasszon
1160 *klastamába* – klastromába, kolostorába
1199 *meg engedek* – megbocsátok
1225 *elhecz* – élhetsz
1227 *contriciat* – bűnbánati gyakorlatot
1239 *expressussa* – ábrázatja, azaz követe, mása
1259 *fenyekedik* – fenekedik; bosszúállást forral valaki ellen
1262 *Simiontol* – Simeontól. Simeon Jézus templomi bemutatásakor jövendölést mondott Szűz Máriának: Jézus sokak felemelkedését és elesét fogja okozni, az édesanyja lelkét pedig „éles kard járja majd át” (Lk 2,33–35)
1270 *ketelenségből* – kénytelenségből
1291 *Egyptusba* – Egyiptomba (vö. Jézus, Mária és József Egyiptomba való menekülésével, Mt 2,13–16)
1327 *elmulatnám* – elmulasztanám, elhagynám
1386 *praedicálásomban* – prédikálásomban

- 1403 *révéléáalom* – felfedem, tisztelem
- 1414 *a heja* – az hiányzik
- 1520 *profetáltam* – prófétáltam, megjövendöltem, előre megmondtam
- 1522 *egybe zavarója* – összekuszálója, összezavarója
- 1561 *herre* – helyre
- 1580 *geczemanyi kertbe* – Getszemáni kertbe: Jeruzsálem mellett található, az Olajfák hegye lábánál, ahol Jézus vérrel verejtékezett (Mt 26,36–46; Mk 14,32–42; Lk 22,39–46)
- 1626 *patkopénst* – patkópénzt, amit általában bábák és lovak után fizettek, néhány esetben a faluközösség fizette útra kelő szolgabíráknak
- 1635 *szententia* – sententia, ítélet
- 1636–1637 *judexnek jurisdictionjat usurpalja* – a bírónak ítéletét (törvénykezését) bitorolja, megmásítja
- 1639 *rexpectalnam* – respektálnám, tekintetbe venném; *dignitasat* – dignitását, méltóságát, rangját
- 1647 *dictal* – diktál
- 1655 *excessit kaphatok* – megróhatnak, ha túllépek a hatáskörömet
- 1671 *egsamináltam* – examináltam, megvizsgáltam, mérlegeltem
- 1691 *praeses Judei* – a zsidók előljárója
- 1693 *rebellionak* – rebellióknak, lázadásnak
- 1706 *praesamnaltok* – vádaskodtok, előmbe hoztatok
- 1708 *apparatus* – előkészület
- 1711 *qualitassi* – kb. különleges, kiemelkedő jellemzői
- 1719 *causajat* – tárgyalását, perét
- 1723 *veszese fejet* – fejét veszítse
- 1737 *szugattyá* – zúgatja: rebesgeti (székely tájszó), a. m. elhinti, terjeszti (azt, hogy hatalma van)
- 1762 *Tiberius* – a Római Birodalom császára Kr. u. 14–37. között, Jézus keresztre feszítése idején.
- 1777 *Cainnal* – Káinnal; az első emberpár, Ádám és Éva gyermeke, testvére Ábel
- 1805 *Joábbal Amázát által spēkeltetél* – Joábbal Amazát átdöfötte, leszúratad. Joáb Dávid király seregének vezére volt, de kegyvesztett lett, mert megölte az apja ellen lázadást szító Absalomot, Dávid fiát. Ezért Dávid Amazát tette meg vezérnek, akit Joáb orvul megölt. (2Sám 2,13–32; 3,12–30; 10,7–14; 11,1; 12,26–31; 1Kir 11,15; 2,28–35)1810 *cihesek* – céhesek, azaz társak, együtt munkálkodók
- 1840 *kalvariát* – kálváriát, Golgotát, Jézus kereszthalálának helyét
- 1852 *verbuálni* – verbuválni, toborozni
- 1880 *regnály* – regnálj, uralkodj
- 1888 *szomnyuhozom* – szomjazom
- 1894 *serget* – sereget
- 1898 *Illyés* – Illés, Acháb király (Kr. e. 9. század) uralkodása alatt élt próféta (1Kir 17–21; 2Kir 2,1–17)
- 1935 *igyiri* – ígéri
- 1938 *nevelitek* – növelitek

Péter Sánta (?)

PASSION PLAY WITH THE STORY OF VOLFGANGUS

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the passion play *Actio Tragoedico-Parascevica conta Faedum carnis peccatum* is on pages 244–323 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan monastery; pages 260–299 are not numbered, after page 259, the plot is continued without any breaks on page 300. The microfilm recording of the manuscript is in the manuscript archive of the library of the Hungarian Academy of Sciences, catalogue number: MTAK Ms 11 025.

This is the first publication of the text.

According to the title, the drama is an *Actio Tragoedico-Parascevica*. The tragedy probably refers to Volfgangus' damnation; his parable appears in every second scene, alternating with Christ's passion.

THE SHORT CONTENT OF THE PLAY

Prologus: welcomes the audience and summarizes the plot. The parable concentrates on Volfgangus who was raised in religion, dedicates himself to the Virgin Mary but the devil tempts him to start a lustful life with Lucretia and is thus damned. The passion play presents Jesus' 40 days of fasting, his temptation, his entry into Jerusalem, Peter's denial and lament and Jesus' suffering.

Scena 1

Volfgangus starts school. The Praeceptor teaches him how to live a pious life, and Volfgangus dedicates himself to the Virgin Mary.

Scena 2

Jesus fasts in the desert for 40 days, he is tempted by the Satan (Tentator) three times, to no avail. At the end of the scene, two angels serve Jesus.

Scena 3

Mundus, Voluptas and Caro conspire to tempt Volfgangus. They tell his father that the royal court is a good place to grow up.

Scena 4

Jesus prophesies his torments. Peter swears to defend him but Jesus tells him that he would deny him three times.

Scena 5

Parens is worried about his son, Volfgangus. Praeceptor enumerates the possible moral dangers but Mundus, Caro and Voluptas reassure the father that the royal court is the right place for his son.

Scena 6

Jesus enters Jerusalem and reads an extract from the Book of Isaiah in the Temple. Three people from Jerusalem call him a great prophet, a Messiah and king who cures a man's arm. The Pharisees speak up against him and want to turn to the high priests.

Scena 7

Parens takes his son to the royal court where Volfgangus dedicates himself and his life to the Virgin Mary. Mundus, Caro and Voluptas conspire to attract Volfgangus to a lustful life. Ephaeus Seducens (a meaningful name: misleading young man) invites his friend Volfgangus to a party; Volfgangus finally gives in.

Scena 8

Three men from Jerusalem report Jesus' miracles to high priests Annas and Caiaphas: he heals the sick, evicts the demons, disregards Moses' law and is very popular. The high priests and the Pharisees decide to capture and execute Jesus.

Scena 9

The devils encourage Lucretia to seduce Volfgangus. The king warns the young man to leave the immoral way and sends Lucretia to a cloister.

Scena 10

Judas is tempted by Diabolus to sell his master for 30 silver coins. Caiaphas tells Judas to capture Jesus with the soldiers.

Scena 11

Despite the king's order, Lucretia does not go to the cloister: she decides to escape to Germany with Volfgangus, nobody knows them there, so they could live as a married couple. Suddenly Jesus and the Virgin Mary appear, Jesus scolds Volfgangus and warns him to convert, reminding him of his dedication to the Virgin Mary. Volfgangus realizes that he has gone astray but Mundus and Diabolus convince him that it was just a false vision. Volfgangus is invited to a party but Lucretia does not feel well and stays behind.

Scena 12

Jesus bids farewell to his mother, Mary: he talks about Mary's previous sufferings and Simeon's prophecy. Jesus turns to his disciples, Peter wants to defend him but Jesus prophesies his denial. Jesus goes to the Mount of Olives, the guardian angel strengthens him with the bitter cup and the disciples fall asleep. Judas kisses Jesus, the soldiers capture him and take him to high priest Annas who questions him and sends him to high priest Caiaphas.

Scena 13

Amicus welcomes Volfgangus who enjoys the music and the company of other women (as Lucretia is not there). Angelus custos appears and warns Volfgangus to convert. The crack of doom sounds, Amicus honestly begs for God's mercy and Volfgangus is looking for Lucretia who is brought from hell by the devils. Upon seeing Pluto, Volfgangus sings a lament and repents.

Scena 14

Caiaphas interrogates Jesus, three witnesses cite Jesus' words and acts: he cured people on Sabbath, called himself God's son, he (seemingly) spoke against Solomon's temple and foresaw the destruction of Jerusalem. Caiaphas sends Jesus to Pilate.

Scena 15

In reply to the maids' question, Peter denies Jesus, then regrets it. Peter's lament is sung.

Scena 16

Pilate questions Jesus and finds him innocent. The crowd chooses Barabbas, Pilate has Jesus flagellated and crowned with a thorn crown. The crowd demands execution, Pilate sentences Jesus to death.

Scena 17

The devils remind Judas of his awful deed. The traitor returns the money to the high priests and hangs himself.

Scena ultima

The statio of the cross. Mary and Mary Magdalene lament under the cross. Joseph of Arimethea asks Pilate's permission to take Jesus' body off the cross.

Epilogus

Citing Jesus' torments and the negative example of the damned Volfgangus, it warns the audience to convert and to stay away from the sins of lust and fornication.

AUTHOR

According to Árpád Fülöp, Péter Sánta taught intermediate and advanced grammar classes in Csíksomlyó in 1760 (*Fülöp* 1897, 12). We do not have much data on Péter Sánta's life: we know that in 1782, he worked as a novice master in the Franciscan monastery in Mikháza in Marosszék county (*Medgyesy-Schmikli* 2005, 244). Judging from the many Latin legal and theological expressions in the drama text, he must have been well-educated.

SOURCE

The motto of the drama is a quotation from the Book of Wisdom („Let us crown ourselves with rosebuds before they wither. Let none of us fail to share in our revelry, everywhere let us leave signs of enjoyment, because this is our portion, and this our lot.” Wisdom 2,8–9), this motto, however, invites the reader to an enjoyment of life which the drama proves to be sinful: if we follow worldly values, we shall end up in hell. This warning is expressed in a peculiar parallel structure: every second scene shows the story of Volfgangus, alternating with scenes on the suffering of Jesus. Such a consistent structure is a novelty compared to the plays with a similar subject and plot. The fall of Volfgangus, who feared God but ended up in lust, belongs to the Csíksomlyó morality tradition – several dramas used a similar story. The novelty here is the tender conversation of the two young people, this rarely appeared in earlier dramas. The scenes with even numbers present the passion, the suffering of Jesus – previous moralities also showed Jesus’ story to godless characters.

The main source of the passion play is the text of the Bible. Every second scene (scenes with even numbers and all the scenes from 14 to 17) presents the passion in the chronology of events written in the four gospels. In scene 6, Jesus is handed the Book of Isaiah in the temple; according to Luke, this happened in Nazareth (Lk 4,16–30), but the playwright places this event in the Jerusalem temple, even though the director’s instruction provides the source: „Tradit Librum Phrophaetae Jeremiae pervolvit et impingit in illud: Spiritus Domini super meum. Luc 4 v. 17.” There are several scenes with Jesus curing people in the gospels (e.g. Mt 8,1–4; Mk 1,40–45), it is difficult to identify the one appearing in the drama. Jesus’ interrogation, flagellation and crowning with the thorn crown – in verse form – are taken from the relevant sections of John’s gospel (Jn 18,12–19,16). When Judas is tempted (Scena 10), he mentions the wine from the Csíksomlyó area, just like in the 1766 passion play (publication: *Fülöp* 1897, 226; *Nap, Hold és csillagok...*, 584–586).

In the Bethany scene (Scena 12), Mary’s text beginning *Fiam, emlékezzél...* appears in the 1743 passion play (*Ferences iskoladrámák* II, nr. 4; *Nap, Hold és csillagok...*, 228), and it is almost identical with the relevant text in the 1759 passion play (see drama nr. 8 in this volume). Thus, the 1760 Bethany scene is compiled from several other plays (for more details: *Medgyesy S.* 2009, 262–275).

Scenes with odd numbers (scena 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13) present the story of Volfgangus’ temptation, seduction and damnation. The name Volfgangus and the mention of Germany suggest a source from a German-speaking area; there is no data on Volfgangus drama performances in Hungarian school theatre databases and publications. One of the contemporary sources of this Volfgangus drama might be Marcellino Pfalzer’s (1706–1793) sermon (*Exempel-Predigt*) for the first Sunday (Invocabit) of Lent which was published in *Herrliche Zur Tugend und Buß anreizende Beyspihl, Das ist Kurtze, und lehrreiche Exempel-Predigen Auf alle Sonn- und Feyertäg Der Heil. Fasten: In Sechs Theil oder Jahr-Gäng Eingerichtet* (Augsburg, in Verlag Matthäi Riegers, Buchhandlaren, 1749, 491–503.) Világhálón: https://books.google.hu/books?id=KZJCAAAAcAAJ&pg=PA500&lpg=PA500&dq=wolfgangus+lucretia&source=bl&ots=jvdXGDvn_d&sig=ACfU3U3gVMhV13hkZ7G-

QIPNoLS1evOHx1A&hl=hu&sa=X&ved=2ahUKEwialdXxqovxAhXRzoUKH-fkcDcQQ6AEwEnoECBIQAw#v=onepage&q=wolfgangus%20lucretia&f=false); Pflazer was an Augustinian friar in the Bavarian, Rottenbuch.

The similar motives of the sermon and the Csíksomlyó play: Wolfgangus/Volfgangus is a pious young man who is successfully tempted by the devils and Lucretia, the couple leaves for a foreign country where they live unmarried; in spite of the warning by Christ and Virgin Mary, the young man does not convert, and finally, after a vision of Hell, he is damned. The Csíksomlyó drama emphasizes the fact that Wolfgangus offered his life to Virgin Mary, and brings the evil demons as real figures on the stage: Mundus, Caro, Voluptas, Diabolus.

PERFORMANCE

The passion play was performed in Csíksomlyó on Good Friday, 4 April 1760. The playwright used the 6–6–7-strophe form of the so-called Balassi's strophe (he also used the prologue of the 1729 passion play, cf. *Ferences iskoladrámák* I, nr. 7), with frequent enjambements between lines and strophes. Pluto's words are in prose (Scena 13). Peter's sung lament with strophes of three lines has the following number of syllables: 12–12–6.

There are several references to music in the drama text and the director's instructions alike. At the end of scene 7, the characters danced (*Fit saltus*), probably to instrumental music. In scene 13, Angelus custos sings five strophes beginning *Kelj fel már mély ámodból*, followed by the crack of doom. In the same scene, Wolfgangus' friend (Amicus) instructs the musicians to play a happy tune; at the very end of the scene, Wolfgangus sings (*cantabit*, and *Cantus Wolfgangi*) three strophes beginning *Jaj, nekem, ki estem e sebes lángba*. We have not yet found a melody to these two extracts. At the end of scene 15, Peter laments in 13 strophes for having denied Jesus (*Cantat gallus. Sequitur Cantus Petri*). On the basis of the number of syllables, the text beginning *Jaj, most veszem észre mely nagyon vétettem* may be associated with a five-line folk song of the Advent sequence (RMDT II., Nr. 149, *Dobszay* 2006, Nr. 125–127; vö. *Hozsanna!* Nr. 403; *Éneklő Egyház / Dicsérvétek az Urat!* Nr. 5 melody I and Nr. 211). The melody of *Mittit ad Virginem* and its translation, the song beginning *Küldé az Úristen (Kájoni 1676, 2 = Domokos 1979, Nr. 4–5, Kájoni 1719, 2–3, 1805, 36, 1921, Nr. 100)* is taken from the 18th century Transylvanian Franciscan *Deák-Szentes manuscript* (the melody also exists in Protestant denominations, and it is also documented in folk music collection, *Szendrei-Dobszay-Rajeczky* 1979, Nr. II/149, *Dobszay-Szendrei* 1988, Nr. IV/111; its Protestant version may be heard and the scores seen in the *Sound Archive of BTK ZTI*: <https://zti.hungaricana.hu/hu/54696>).

For scores see:

Deák-Szentes manuscripts, 8 (Kővári 2013a, Nr. 9)

10.

Albert János Atanáz (?)

ANTROPUS VÉTKE: A BŰNBEESÉS ALLEGÓRIÁJA

Csíksomlyó,

1761. március 20. nagypéntek

[SZEREPEK:

(REX) ANDROPATER
ANDROPHILUS (PROREX)
COSMUS FAMULUS
CREON
ANTROPUS
EUPHRONIMUS
ANDROMISUS
ALECTO
MAGÉRA / MAGERA
PHLEGETON
ALÁSTOR
BELZEBUB
PLUTO
TANATUS
EUBULUS (CONSILIARIUS PRIMUS)
LYDUS (FAMULUS)
CIPPO (FAMULUS)
RAVERNIO
FLAGRIO
HELIO
ANGELUS DOLORIS
ANGELUS AMORIS
ANGELUS FORTITUDINIS
INNOCENTIA
AMOR ADVOCATUS ANTROPI
ANGELUS INNOCENS ANTROPI
ANGELUS JUSTITIA
DEIPHOBUS
DOLOR
AMOR]

Tragico-Comedia, seu Actio figurifica, perditu repraesentans
Micro-Cosmi redemptionem Latam per Supremae Regiae /: Dei :/
filium unigenitum, Ad Annum Domini Millesimum
septingentesimum¹ sexagesimum primum,
a Media, Supremaque Grammatices Classe² recitata.

PROLOGUS

Nemesnek, szegénynek, nagynak és kicsinek
Köszönöm s hálálom, kik ide gyűltenek,
Hogy tanításunkra ma meg jelentenek,³
'S szomorú példánknak tizteletet teznek.

5 A mi hát illeti mai szándékunkott,⁴
Meg mondom rövideden fel tett célunkott,
Melyre figyelmeztvén, minket s szavainkott,
Vélem, meg értitek egész Actionkott.

10 E pedig a tőlünk fel vet historia,
Melyről ma leendő egész trágédia:
Volt egy király, mint a historicus írja,
Es néki egyetlen egy szép szülőt fia.

15 E király bölcsességell s hatalmassággal
Minden királyokot meg győz gazdagssággall,
Az egész orszagot telyes igassággall,
Mindeneket táblál nagy irgalmassággall.

20 Mégis találkozik az ő udvarában
Egy gonoz, a királynak palotájában,
Ki a felsség ellen támadni magában
Gondolá, és űlni királyi tronusban.

A király irgalmas és illy kegyes léven,
Ennek szentség törő szavát észre vétvén,⁵
Meg bünteti őtet, igasságot tévén,
A szám ki vetésbe örökössön vetvén.⁶

¹ septing: [Kiegészítettük.]

² Clase [Emendáltuk.]

³ jelentenk [Emendáltuk.]

⁴ mihát [Emendáltuk.]

⁵ ezre [Emendáltuk.]

⁶ orokössön [Emendáltuk.]

25 De a király mingyárt mást vón bé helyében,
Egy alacson kuldust ennek tiztségébe,
Kit fel öltöztete királyi köntösbe,⁷
Fiának fogadván egéz öröksségbe.⁸

30 Rendeltetik ennek ugyan egy mestere,⁹
A ki tanitaná őtöt bölcsességre,
Csak azt parancsolá, hogy vigázna erre,
Hogy a király ellen ne menne vétekre.

35 Egy ékes királyi kertbe szabaditá,
Csak épen egy fárol ne ennék, meg tiltá,¹⁰
De a szám ki vetet hogy eztet sajditá,
El jóve, s im őtöt gonozra forditá.

40 Illy nagy kegyességét tehát a királynak
A fogadott fiu meg veté, Attyának
Parancsolat ellen hive e gonoznak,
S gyümölcsből évék a meg tiltot fának.

Mely dolgon a király bé telék haragall,
Meg bünteti őtöt méltó igasságall,
Azért a gájára küldé hamarsagal,
A hon mindenkor él nagy nyomorussagall.

45 De eszen fogadott fiát ugy szerette
A királynak edes fia, hogy érete
Magát gájára rabsságra vetete,¹¹
Sótt, keserves halált érete fizete.¹²

50 Mert midőn királyi köntösét le vetté,
A fejét hamuval mint gyászos be hinté,
De etséért jóvén, a gályás meg köté,¹³
Sőt hogy mondá, király volna: meg őletté.

⁷ kontösbe [Emendáltuk.]

⁸ f<g>ogadván [Ráírással javítva.]

⁹ [A *Rendeltetik* n-je beszúrva.]

¹⁰ enék [Emendáltuk.] tiltá <ha> De

¹¹ <m>Magát [Ráírással javítva.]

¹² fizete [Emendáltuk.]

¹³ gajás kötté [Emendáltuk.]

55 Andro Páter lészen neve e királynak,¹⁴
Androfilus pedig egy szülött fiának.¹⁵
A fogadott fiát hijuk Antropusnak,¹⁶
Kinek két szolgálai Kosmus, Creon vannak.¹⁷

60 Andro Páter tehát az Atya úr Isten,¹⁸
Androfilus fia: Kristus, Ember s Isten,
A bűnös fogadott fiu Adám lészen,
Kiért az Úr Jésus meg hal a' kereszten.

A hajos mesteren s szolgálain értetnek
Test, világ és őrdög, kiktől büntetnek
Az Adám fiai, s' a bűnre vitetnek,
S az után a' halál tengerében vésznek.

65 Sidok helyet itten sok őrdögök vannak,
Mivel a bűnösök ezeknek szolgálnak,¹⁹
Az őrdög tanácsol nekik, mint sidoknak,
Hogy Kristus meg halyon, midőn káromkodnak.

70 Eszeket csendessen hogy ha halgassátok,
A következő rendben meg halyátok,
A kegyes király fit: Kristust meg szányatok,
Értetek meg halni ha meg gondolyátok.

SCENA PRIMA

*Rex Andro Pater cum filio Androfilo Antropum in filium adoptat,
committitque protegendum Euphronimo seu Angelo²⁰*

REX ANDROPATER

75 En, a leg felsegesb országnak királya,
Kinek nagy hatalma egez földet birja,
Parancsolatomot tenger félve várja,
Roz szél határomot soha meg nem hágja.

¹⁴ [Andro Páter aláhúzva.]

¹⁵ [Androfilus aláhúzva.]

¹⁶ [Antropus aláhúzva.]

¹⁷ [Kosmus, Creon aláhúzva.]

¹⁸ An<t>dro [Ráírással javítva.]

¹⁹ eszeknek [Emendáltuk.]

²⁰ protegendum <Efroni> Euphronimo

80 Az én országomban nincs semi hamisság,
Üldözés, félelem, nincsen szomorusság,
Fut tőlem s nepemtől igásságtalanság,
Igasság tronusom és nagy irgalmasság.

Mégis Andromissus illy békességemet
Meg boszulván, kivant meg győzni engemet,
Fegyvere s tábora kivanta nepemet,
Mint ha elnyerhetné épen felségemet.

85 Midőn tehát hoszám hasonlová leni
Kivána, felsséges tronussomban ülni,²¹
Királyi pálzámot kezemből kivenni,
Szekemben, mint nagy úr ülvén, parancsolni.

90 En kénszerittetem szőrnyű gonozsságát
Meltán meg büntetni, fel fuvalkodássát,
Meg gátlám helytelen lévő kivanságátt,
El vén tiztségét tőle s urassagat.

95 Es ugyan mint őtöt s, mint kik őtt követték,
Az én országombol szolgaink ki űzték,
Mert mivel ellenem támadni fel tették,²²
Laesae majéstatis Crimenrol bünteték.

100 Már szám kivetésben vagyon nagy insségben,²³
Nyomorult elete vagyon szegénységben,
Nem is várhat soha jobat életeben,²⁴
Azert is, mint kevély, már esset ketsegen.

Mivel pedig igen szélyes az országom,²⁵
S a sok vigássagam
Keressünk másokkott helyettek, kivánom,
És kelessek őttöt orokosse irnom.²⁶

²¹ félsséges [Emendáltuk.]

²² ellennem [Emendáltuk.]

²³ inssegen [Emendáltuk.]

²⁴ varhat [Emendáltuk.]

²⁵ szélyes [Emendáltuk.]

²⁶ Szenezűnk [A szakasz 2–4. sora hiányos és részben értelmetlen; próbáltuk emendálni.]

105 Azok pedig, kiket akarok béveni,
És fogadott fiaimá őköt tenni,
Az alá valo népből kel nekik leni,²⁷
S úgy talám nem fognak királysságra vágyini.²⁸

ANDROPHILUS PROREX²⁹

110 Kivánom, a király hogy boldogul élyen,
Minden nemszet retegjen és félyen.
A ki enged néki, csak a boldog legyen,
Országodban gonoz helyt soha ne lőljön.

115 Androphilus fia én vagyok királynak,
S helyt adok jo Atyám szép kivansságának,
Tetzik, hogy ha közlód kegyes jó voltodnak³⁰
Gazdasságát, szegénynek, gazdagnak.

120 Valoban, hogy illik igen a királyhoz
Kegyesség, s minden felső meltossághoz,
Sótt, menyivel inkább hatalmas Atyámhoz,
Melto dolog, hogy ha kegyes lesz árvákhoz.³¹

Sokkall job, úgy tartom, adni, hogy sem veni,
A szüköldőköt meg boldogítani,³²
Mégis soha semiben nem szüköldödni,
Amint a királyban lehet tapasztalni.

ANDROPATER

125 Mivel neked, fiam, tetzik gondolatom,
Akaratod szerént már ara fordittom,
Hogy azon fogadott fiakott hoszattom
Előmbe, és mingyárt meg koronáztattom.

130 Halyátok, szolgaim, itten teremnyetek,
Királyi purpurát hozni sijaszetek,
Ezeknek fejében koronát tegyetek,
S mint fogadott fiaimott, tiztelyetek.

²⁷ alá népből [Emendáltuk.]

²⁸ vagyini [Emendáltuk.]

²⁹ POREX [Emendáltuk.]

³⁰ jó [Emendáltuk.]

³¹ lez árvakhoz [Emendáltuk.]

³² szüköldőköt [Emendáltuk.]

COSMUS FAMULUS

Mit teczik, felseges uram, parancsolni?
Ugy vélem, engemet fog el szolítani.

ANDROPATER

135 Igenis, szolisd be imez árva legént,
Mert csak mészitelen leni, szánom szegént.

COSMUS (*introducit Antropum:*)

Halode, Antrope, jővel ide felém,³³
Ne fély, szolgál vagyok, kőszelics hát melém.

140 Jővel a felsseges király elejébe,
Beszeg hogy te estél az urnak kedveben.

ANDROPATER (*alloquitur:*)³⁴

Antrope, sorsodat látva kőnyőrűltem,
S ihon, szép koronat s kőntőst készítetttem,³⁵
Alacson vőltodott fiamá ki vettem,³⁶
S egy szép kertet néked lakoul rendeltem.

145 Antrope, it lakván, nincsen semi dolgod,
Nem lészen e kertben olyas fáratsagod,
Sőt inkább mindenben van nagy vigasságod,
Őrömel, sok jokall tőltőd ifiussagod.

150 Egyedül aszt tarcs meg, hogy amasz egy fátol
Oltalmazd magadot, mint Pokol torkátol,
Hozzá ne nyuj, s arrol ne egyél, s átoktol³⁷
Meg mented magadot őrók kárhozattol.

155 Ismérjed hát hozzád valo jo voltomat,
Meg ne vesd mutatot irgalmasságomat,
Másként tapasztalni fogod haragomat,
Hogy *ha* által hágnad parancsolatotot.³⁸

³³ Antphe [Emendáltuk.]

³⁴ aloquim [Emendáltuk.]

³⁵ koro<n>nat

³⁶ [A *ki* agyonjavított, bizonytalan olvasat.]

³⁷ nyu<t>j [Ráírással javítva.]

³⁸ Hogy által hágnad parancsolatotot [A *ha* szót beszúrtuk.]

ANTROPUS

Oh, irgalmas király, kotelességemet
Ismérem, s igyirem hozzád hivségemet,
Parancsolatodnak meg hajtom fejemet,
160 Benned helyeztetem ez után ügyemet.

ANDROPATER

Jöjtekbe, Kózmé és Kreon szolgáim,
Veletek is lesznek két, három szavaim.

Antrope, ismérjed, mely nagy uraságra,
Szegény állapotból jöttel meltoságra,
165 Az Andromisusnak löttel Successora,
Kit gonoszságáért vettem fogságra.³⁹

Oltalmazad magad hát olyan gonosztol,
Mely tétetet ellenem Andromisustol,⁴⁰
Oltalmazd szivedet fel fuvalkodástol,⁴¹
170 Töllem halgas, fiam, uradtol s Atyádtol.

ANTROPUS

Tud meg, hogy csak aztot fogom cselekedni,
Amit, tudok, néked igen fog tetczeni.

ANDROPATER

Ihon, Androfile, kedves egy szülőttem,
Mivel eztet fogadot fiamma töttem,
175 Mind jo Atyád fiát, ugy hordozd előted.⁴²

ANDROPHILUS

Kedves Atyám, amit leg jobb barátommal,
Azt fogom mivelni Ecsém, Antropéval.

ANDROPATER

Nem kétlem, jo fiam, inkább szeretettel
Viseltetel hozzá, hogy sem gyűlölettel.⁴³

³⁹ vet<t>ettem [Ráírással javítva.]

⁴⁰ tét<t>etet [Ráírással javítva.]

⁴¹ fu<l>valkodástol

⁴² elő<d>ted [Ráírással javítva. A sor után:] <Andr>

⁴³ jozzá [Emendáltuk.]

ANDROPHILUS

180 Minden gaszdagságom és nagy becsüiletem
Éretted le tészem, Antropé, éiletem,
Csak azt tellyesis bé, mit rollad végesztem.

ANTROPUS

Parancsoly, jo bátyám, ha végbe vihetem,
Hid meg, hogy halálíg azt bé tellyesilem.

ANDROPHILUS

185 Ily kedves éilelben el ne had magadot,
Másként porrá tészed ottan országotod,
Hanem inkább tiszleld hívséggel Uradot,
Hogy vegíg meg tarcsad illy boldog sórsodot.⁴⁴

190 Éileléé s erkőlcset nészd az embereknek,⁴⁵
Némelyek gonoszul, hogy nincs, azért éilenek,
Másonak sok vagyón, s őék ellenem vétnek,
Máson az inségben éileletet szereznek.

195 A konkoly kapálás nélkül nevedekíg,⁴⁶
A rosé erkőlc s mester nélkül tanúlatik,
A jo fáratságal alíg tanúlatik,
Szép szóval a madárt hálóba keritik.

200 Egy szóval szemedel mértékletesen éily,
A gonosz hallástól, mint haláltól, úgy féily,
Izlés, tapogátás, koslolas mérges célý,⁴⁷
A nyelv borjúl nevel, ahol nincsenis téily.⁴⁸

ANTROPUS

Meg tartom, szerelmes bátyám, intesidet,
Bár gyakorta hallyam illyen intésidet.

205 Tehát jo Mestered Androfilus léssen,
Eufronimus is már keze alá véssen,
Mint okos tanító, ő veled jól téssen.

⁴⁴ boldog <sz> sórsodot

⁴⁵ né<>szd [Olvashatálan javítgátás.]

⁴⁶ kapálás [Emendáltuk.]

⁴⁷ tapoga<d>tás [Ráírásal javítva.]

⁴⁸ a nyelv borjúl nevel, a halt nincsenis téily [A sort próbáltuk emendálni.]

EUPHRONIMUS

En néki, jo Király, örőmest szolgálók,⁴⁹
S mint Uram fogadot fia után járok.

ANDROPATER

210 Ti pedig, Kozmussal, Kreon, vigyázzatok,
Antropusnak szavát, hogy meg fogadnátok,
Más képpen nagy verést, büntetést tanáltok.

COSMUS

Mi, mint tudatlanok, Urunktól halgatni,
Kivánunk Antropus szavára vigyászni.

SCENA SECUNDA

Andromisus contra Regem, et ad optatum Antropum vindictam cogitat

ANDROMISUS

215 Látom, Andropater meg vetette magát,
Helyettem állítot más jővevén szolgát,
Kiis birni fogja helyettem országát,
Mellyel talam rajtam tölti buszuságat.⁵⁰

220 De buszut boszuval fizetni kívánok,
Hogy s pedig mi képpen modotis tanálok,
Azért Antropéval mingyárt czimborálok,
Meg nem szűnőm, nappal s éjjel után állok.

Jőjetez minyájon, kik pokolba vatttok,
Csudálkozom, miként oly mélyen alusztok,
Magatok sorsával miként nem gondoltok,⁵¹
Czerberus szekerét mert nem forgattyátok.⁵²

225 Alecto s Magéra, kinkőves fáklyákat
Ragadgyatok hamar és bűdős gyergyákat,
Űssetek szívembe bár mérges lánccdákat,
Mellyet én ki öntvén roncsak országokat!⁵³

⁴⁹ szólságok [Emendáltuk.]

⁵⁰ Melyem [Emendáltuk.]

⁵¹ gondotok [Emendáltuk.]

⁵² sze<r>kerét [Ráírással javítva.]

⁵³ r<ő>oncsak [Az ékezet törölve.]

230 Merget, követ, vasat s tüzet okádgyatok,
Minden mesterséget jól ki gondolyatok,⁵⁴
Belzebub, Plutoval elő járuljatok,
Luciper parancsol, mind fegyvert fogjatok!⁵⁵

ALECTO

235 Jó uram, félelem fogta el szívemet,
Rettegeg, s. el veszttem te rajtad kedvemet,
Szaporitod, el hid, nehéz gyötremmimet,
Hogy ha meg nem mondod, mire vársz engemet.⁵⁶

240 Talám Andropater ismeg fenyekedig,
Új neppel s erővel reánk igyekeznek,
Ha úgy van, sok bajunk ezzel nevededig,
Romlando országunk földbe temettetik.

MAGÉRA

Eregy, kicsin szívű, hát már meg ijettél?
Eppen, amint látom, már kétsegeben estél,
Nézzed, Andromisus Urunk semmit sem fél,
Mivel tугya, hogy ho nélkül nincsen nagy tél.
245 Nem azért hivattál ide, hogy meg ijegy,⁵⁷
Vagy hogy félelmeddel dolgainkba meg fegy,
Ha nem hogy sok féle tudománt egybe szegy,
Mely által mint Vitéz, nagy győzedelmet tegy.

PHLEGETON

250 El halgatám végig, miként consultáltok,
S miként nemes természetetekbe biztok,
A Király szándékát, látom, nem tudgyátok,
Azért illetlenül csak szelet czélosztok.

255 De mivel, Flegeton, sok vizeken jártam,⁵⁸
Lapát végén ülni jobban meg tanultam,
Azertis, mint okos, még eddig halgattam,
Mert jobban ez dolgot érteni kívántam.

Andromise, kérlek, mond meg szándékodat,
Had ércsűk minyájon bölcs akaratodat.

⁵⁴ ki <ko> gondolyatok

⁵⁵ mint [Emendáltuk.]

⁵⁶ mondot [Emendáltuk.]

⁵⁷ hivat<t>tál

⁵⁸ jártam [Emendáltuk.]

ANDROMISUS

260 Nem de nem igazán haragyszom reátok,
Mivel tisztetekre semmit nem vigyáztok?
Mig akaratomat meg fejtém, hallátok,
Még is a szárazon mind Dunába usztok.⁵⁹

Meny el, Alástore, hiv szolgám, szolis bé
Belzebubot s Plutot, had nézzek szemekbe!⁶⁰

ALÁSTOR

265 Hem! hem! hivségemet kívánom mutatni,
Már mégyek, és mingyárt elő fogom hini.

(*Pausatur par.*)

ANDROMISUS

Belzebubbal Pluto, nosza, siessetek,
Uram elejébe bátron bé jőjtek.

270 Mely jokor jöttetek, setétség fiaji,
Vártalag, mert vattok országom tagjai,
Ha szendülnek tehát uratok szavai,
Legyetek, mint másszor, fűles halgatai.⁶¹

275 Andropátert, tudom, hogy nem szeretitek,
Kitől országtokból mind ki vettettek,
Tű az igasságot, mint én, gyűlölitek,
Hamisságot pedig szántotok és vettek.⁶²

280 Ime, Andropáter hogy minket le hánya,⁶³
Csupason az Egből pokolba bé nyoma,
Antropust, a kuldust már magához vonnya,
Fiának fogatta, örökösnek írja.

Azt akarom tehát, ne hadgyuk e' dolgot,
Tűzzel, vízzel, vassal ályunk boszuságot,
Roncsukel eő köztűk az Atyafiságot,
Ha meg támad, tudom, lát akkor ujságot.

⁵⁹ dunába [Emendáltuk.]

⁶⁰ Belzebubabot [Emendáltuk.]

⁶¹ maczor [Emendáltuk.]

⁶² szántatok [Emendáltuk.]

⁶³ minkent [Emendáltuk.]

BELZEBUB

285 Előbször kezd a nap elyszakán szolgálni,⁶⁴
A hold pedig nappal fog világosodni,⁶⁵
Orczátlan tóvis kezd a rosán teremni,
A tóvisen pedig rosa nevedezni.

290 Sőt, a viz nagy langal fog előbbször égni,
A tűzből szép vizek kezdenek forrni,
A föld meg csillagzik, s az egen szántani
Fognak az emberek: illy csudakot látni!

295 Eskűszőm királyi szep természetemre,
Czerberus Ecsemnek tűzes szekérére,⁶⁶
Hogy ily gyalaszatot ne hozzak fejemre,
Hanem fel tamadok majd Andropaterre.⁶⁷

PLUTO

300 Hid meg, hogy a melyem fel forott méregel,
Lépem s májom telyes kemény irigységel,
Kivánok harczolni most az ellenségel,
Biszom, fáratságom lészen nyeressegele.

Miképen pediglen, és hogy kerithessük
Mint magát Andro Pátert, vagy fiát, ejthessük
Hálonkban, ugy talám ha mogyát tehetyük,
Ha be gyúl a tanács, s egyút el végezzük.

ALECTO (intromissus:)⁶⁸

305 Tetzik hát, Alasztor, meny el hamarsságál,⁶⁹
Hid hozzám a nepet, sijes gyorsaságál.

⁶⁴ Előbször [Emendáltuk.]

⁶⁵ világosodni [Emendáltuk.]

⁶⁶ természetemre, <Eer> Czerberus

⁶⁷ Hane [Emendáltuk.]

⁶⁸ romissus [Emendáltuk.]

⁶⁹ Alaszor [Emendáltuk.]

SCENA TERTIA⁷⁰

*Conciliabulum inferni de Andropo in pecatum in ducendo*⁷¹

ANDROMISUS

Emlekeztek imez sulyos útközetre,⁷²
Midőn meg győszetvén veteténk a földbe,⁷³
Jutánk országunktól illy szám kivetésre?⁷⁴

TANATUS

310 Igenis, nem jutot feledékensségre.

ANDROMISUS

Ki van hát köztetek olyan merész legény,⁷⁵
Ki boszu álásra elégsséges legyen?

BELZEBUB

315 Ha teczik, bölcs tanács, kezgyünk votiszálni:⁷⁶
Akinél fővebbi babott fogunk vetni,
Ő fog e dologba győszedelmeskedni.

ALECTO

Jol tudom, Magéra hires szánto vető,⁷⁷
Migyárt hát egy marok babott hozzon elő.

ANDROMISUS

Magéra, hát ozd el rendel azon babott,
S egy kapárval szed fel hamar a votumott.⁷⁸

(*Magera persuit.*)

ALÁSTOR

320 Bölcs tanács, eszedbe jusson, hogy nem kandast,
Nemis ökör pásztort választaz, hanem mást.

⁷⁰ Scena 2^{da} Actus 2^{dus} [A harmadik scena következik; emendáltuk. A kéziratban eddig nem volt *actus*, elhagytuk.]

⁷¹ ducend<um>o [Ráírással javítva.]

⁷² utközetre [Emendáltuk.]

⁷³ vetetének [Emendáltuk.]

⁷⁴ jután<a>k

⁷⁵ Kiván meszer legent [Emendáltuk.]

⁷⁶ tanárs [Emendáltuk.]

⁷⁷ magéra [Emendáltuk.]

⁷⁸ [A *hamar* föléírással betoldva.]

Ha reám fordul a sors, e dolgott fel vészem,
Bízom is, hogy hiven aztat végbe viszem.⁷⁹

MAGÉRA

325 Mind ambitiosus majt vissza vétetel,
Ne zajogj, s úgy vélem, el küldetettel.

PLUTO

Ved számba, hogy kinek menyi votuma let,
Mond meg praesesnek, tegyen itiletet.

(*Magéra repraesentat vota:*)⁸⁰

MAGÉRA

It van a sor vetés, nálad az itilet,
Ara itild, Andromise, akit illet.⁸¹

ANDROMISUS

330 Alástor, a tanács tégedet válastot,
Egy héján néked száz votumott adott.

Andro Páter ellen hogy fogz tehát meni,
Miképen gondolod győszedelmet tenni?

ALÁSTOR

335 Régen már, hogy felső iskolát végeztem,
A kalkullust onan végképen ki vettem,
Es tehetségemet már ara vetettem,
Hogy bé tőlcsem, a mit edig vesztegettem.

340 Ha philosophiat valaki tanulta,
Alastor egy részét anak fel forgata,
A zophismát, hid el, olyan rendbe rakta,
Hogy senki előte aztot úgy nem tutta.

345 En tehát ismérem Andro Patert, s latom,⁸²
Hogy őtőt magában ma meg nem csalhatom,
De fogadott fiát majd hálomba rántom,
Ugy a békességet kőszőtők fel bontom.

⁷⁹ bizomis [Emendáltuk.]

⁸⁰ [Az utasítás a sorok közé besúrvva.]

⁸¹ itil<l>g [Emendáltuk.]

⁸² andro pater [Emendáltuk.]

Ugy tézek, hogy Eufronimus képében
Öltőszöm, s bé megyek sétálni a kertbe,⁸³
Sik szoval, beszédel Andropussal szembe⁸⁴
Álok, tiltot almát majd adok keszébe.

PHLEGETON

350 Az Úr mongya, sijes, tőlcs akaratodott,
Ha ezt cselekeded, várhad jutalmadot.

SCENA QUARTA⁸⁵

*Alastor transvestitus in forma Eufronimi intrat. Regium hortum
et Antrophum vetito pomi decipit*

ALÁSTOR

Régen már elmémet hogy mind azon tőrőm,⁸⁶
It van az angyal bőr, beléje öltőszöm,⁸⁷
Azután Antropust magam után fűszöm,
355 Meg csalom, s a kertből csak hamar ki úszóm.

Most akár fel, akár alá bár nészetek:
Hanem ilnek nékem eszen öltőzetek.
Alástor bölcs, okos nem gyermek, vélitek,
Amint tovább joban meg ismérhetitek.

360 Vane a serégben egy hozzám hasonló,
Kinek éles legyen szava, mint a solo,
Imme, csak most valék fekete, mint holló,⁸⁸
Fejer hatyu vagyok már, s ékessen szolo.⁸⁹

Régen vágytam nyilván Praeceptorsságra,⁹⁰
365 De edig nem juték ilyen állapotra,
Eufronimus képét most vettem magamra,
Hogy inkább találjak tanítványokra.⁹¹

⁸³ öltőszöm kerbe [Emendáltuk.]

⁸⁴ andropussal [Emendáltuk.]

⁸⁵ Scena 3^{tia} [A téves számozást javítottuk.]

⁸⁶ tőszöm [Próbáltuk emendálni.]

⁸⁷ beléje öltőszöm [Emendáltuk.]

⁸⁸ holo [Emendáltuk.]

⁸⁹ ekessen [Emendáltuk.]

⁹⁰ vágtam [Emendáltuk.]

⁹¹ találssak [Emendáltuk.]

370 A kertben Antrophus, oda kőszelgetek,
Eufronimus nincs ot, a kapun zergetek,
Ugy szolok majd nekik, mint önön mesterek,
A két színsség szükség, s talám többet nyerek.

(*Pulsat fores horti:*)

375 Kedves tanitványim, Antrophe, hol vattok?⁹²
Mely sokat zőrgetek, megis nem halyátok,
Vagy ugyan tanultok, vagy talám alusztok,
Mesteretek után hogy ti nem vigyáztok?⁹³

ANTROPUS (*occurit:*)

Kit látok, te vagy Eufronime, kerlek?

ALÁSTOR EUPHRONIMUS

En vagyok, én vagyok, titeket kereslek.

380 A nagy Andro Páter Atyátokhoz járttam,
Meg latyatok, hogy jo orában találltam,
Mivel vigassagos Decretumot hoztam,⁹⁴
S néktek szabadcsagott nyerttem, amit várttam.⁹⁵

ANTROPUS

Kőszőnyuk meg próbált, szép gratiádot,
Meg fogjuk szolgálni sok faratsagotok.

COSMUS

385 Mond meg hát, mi jo hirt hoztál az Atyanktol,
Had aldasek túlunk mint kegyes fiaktol.

CREON

Ugy vélem, *e* nem foszt meg nagy vigassagtol,⁹⁶
Kit meg vont a gonosz Andromisusektol.⁹⁷

⁹² [A *vattok* *tt*-jét paca takarja el.]

⁹³ Meseretek [Emendáltuk.]

⁹⁴ deretumot [Emendáltuk.]

⁹⁵ varttam [Emendáltuk.]

⁹⁶ ennem [Emendáltuk.]

⁹⁷ andromisusektol [Emendáltuk.]

ALÁSTOR

Hogy gondolyatok meg: hát ide miért tett,⁹⁸
Illy nagy gazdagsságban miért helyezettett,⁹⁹
390 Búsulás, gyászolás illy helyet nem illet,
Király fiaihoz kárvalás nem ferhet.

Sőt azt parancsolya, hogy vigon legyetek,¹⁰⁰
Vigasságot s lakast mingyárt hirdesetek,
Ezen drága fakrol, amit kel, egyetek,
395 Én it vagyok, tehát semit se felyetek.

ANTROPUS

Szörnnyű dolog, ha csak a volt edig hátra,
Termézzetűnk halylik a szép vigasságra.
De rea emlékeztes a meg tiltot fára,
Mi ha rola eszűnk, menyunk kárhoszatra.¹⁰¹

ALÁSTOR

400 Arnyéktol jöhetek, mert nekem nem hisztek,
Melybe, el higyétek, hogy sokat vesztetek.

COSMUS

Gondolom, hogy azzal artatlanosságunkott
Meg tartjuk, ha mutatyuk vigasagunkott,
Tehát ved készedbe amaz szép almákott.

CREON

405 Egyűnk s igyunk bátron, nincsen kitől félyűnk,
Mivel erre bisztat mű kedves mesterűnk.

ALÁSTOR

Most látom, hogy vagyon jo bátor szivetek,
S mint egy nevededik egész bölcsessegetek.¹⁰²

(*Pausat.*)¹⁰³

⁹⁸ tetz [Emendáltuk.]

⁹⁹ helyezetteted [Emendáltuk.]

¹⁰⁰ prancsolya [Emendáltuk.]

¹⁰¹ Ne ha [Emendáltuk.]

¹⁰² egez [Emendáltuk.] bölcsesség<ede>tek

¹⁰³ [A bal margón ismételt utasítás:] <Pausat>

410 Meg egyet mondanék, ha meg fogadnatok,
Csak, kerlek, senkinek azt meg ne mongyátok:
A tiltot almarol valyon mit gondoltok?¹⁰⁴
Ha tudnátok, mi az, beszeg kívánátok.

ANTROPUS

Azt tudom, hogy veszedelem alatt hatta
Andro Páter, és mint halált, meg tiltota.

ALÁSTOR

415 Gondolám, hogy rola e ként véleketek,
Esküszöm igazagomra, ne felyetek,¹⁰⁵
Nem haltok meg tőle, sőt örökké eltek,¹⁰⁶
Biszom' mondom: mint az Isten, olyak lesztek.

420 Hogy pegin tinéktek eztet meg tiltotta,
És hogy ne egyetek rola, parancsolta,
Ezzel hivsségtekket próbálni kívánta,
De már meg próbálván ti reatok biszta.

425 Ugyanis azt kérdem, miként gondolkoztok,
Illy kedves gyümölcsről mit jovalanátok,
Ha it vez, el rothad, hogy nem sajnalyátok,
Jobe, ha madarak eszik vagy magatok?

COSMUS

Valoban kár volna enek el rothadni,
Es így soha neki haznát ne vehetni.

CREON

430 Mit mongyak? Ha észem, úgy Ándro Patertől,
Ha pedig nem észem, félek mesteremtől.¹⁰⁷

ALÁSTOR

Nékem, mint mesternek, meg kelet azt tudnom,
Ha szabadgyon nektek eből gazdálkodnom.
Eszt, mint bölcsességnek fáját ajánalom¹⁰⁸
Kelet, nem pediglen ti nektek tiltanom.

¹⁰⁴ <a>A [Ráírással javítva.]

¹⁰⁵ Eskuszom [Emendáltuk.]

¹⁰⁶ oroké [Emendáltuk.]

¹⁰⁷ észem [Emendáltuk.]

¹⁰⁸ fáját [Emendáltuk.]

435 Most tehát, Andrope, ha kívánz vigadni,
Isteni bölcseséggel világoskodni,¹⁰⁹
Szakasz egyet, s oszd fel leg aláb kostolni.

ANTROPUS

Meg fogadom, nem nagy dolog meg kostolni.

ALÁSTOR

Nem de nem joe?

ANTROPUS

440 Sőt oly kellemetes iszú.

COSMUS

Mely ides, Creon! A kertben nincs ilyen szép színű.

(*Alastor evanescit et hi pertimescunt.*)

ANTROPUS

Hol vagy, Euphronime? Ihon el szalada.
Jaj, Istenem, nyilván benűnkótt meg csala!
Jertek sijetsegel, fiaim, utána!

445 Csudálkozzunk vala,
Hát ha az őrdog jött vala.¹¹⁰

(*Virus Euphronimus exit plorans.*)

EUPHRONIMUS

Ah, Antrophe, hova menétek,
Ki után és mere eveszétek?
Jaj, féjtlek, jaj, féjtlek, el ne veszetek,
450 Szorgalmatosan járok értetek.
Jaj, félek, félek, ha vétkeztetek,
Mert örök halál leszzen helyetek.

¹⁰⁹ bölcseségevel [Emendáltuk.]

¹¹⁰ jőj valla [Emendáltuk.]

Hol vagyon Kozmé, kedves fiacskáim,
Hova lól Creon, szép alakocskám?
455 Oh, bánom, bánom, hogy nem láthatlak,
Igen busulok, hogy nem talalak.
Most nyilván nyilván meg csalattak,¹¹¹
S álnok kigyotol meg fosztattak.¹¹²

Én szerencsétlen dajka tanito,
460 It meg csala a két színű holdito.
Már értem, értem, mit cselekedtek,¹¹³
A tiltot fárol ők almát ettek,¹¹⁴
Az álnok kigyonak hittek,¹¹⁵
Már az őrdögnek rabjává lettek!

Oh, rövid és mérges nyalángosság,
465 Oh, bolond s halalos kivanság,
Bár vezz el, vesz el, rut hajlandosság
Ha mingyárt követ az őrók rapság!
Légy távol, távol, férges torkosság,
470 Pokolnak lancza! Tavul légy, hivsság!

Immé, e' helyen teremtetéek Adám,¹¹⁶
Gondvisselessem alá fogadam.
És ime, imé, meg áldá Isten,
475 Mert helyhezette nagy dicsősségben,
De mikor, mikor őrdöggel szemben
Nem fél beszeln, essék veremben.

Nem Isten oka, ha ember vétkezik,
Nem Isten oka, ha ki el kárhoszik,
Sőt, oka, oka, mert nem kerülük,
480 Vétekre vivőköt nem félik,¹¹⁷
És batron, batron magában biszik,
A mig pokolnak torkában essik.

¹¹¹ csalatak [Emendáltuk.]

¹¹² foztatak [Emendáltuk.]

¹¹³ cselekedtek [Emendáltuk.]

¹¹⁴ almát [Emendáltuk.]

¹¹⁵ álnok álnok kigyonak [Emendáltuk.]

¹¹⁶ Immé, im helyen [Emendáltuk.]

¹¹⁷ vivőköt [Emendáltuk.]

Oh, suljos, vakmero batorság,
/: Oh, barmott illető kivansság :/
485 Egy fertalyt, fertalyt tarto győnyorűsség,
S már követ hátul nagy keserűsség.
Mig vigon, vigon lakozván bővsség,
S azután lelked örökkéig ég.¹¹⁸

Te ugyan Adámott a torkosságról
490 Vádolni, s szoktátok álhatatlanságról,
Ah válcság, valcság! Torkossok vattok,
A templombais részegen jártok,
Az Istent, Istent karomolyátok,
A bűnt, mint buszát, sűrűn szorjátok.

Eszen példából hát tanuljatok,
495 Mert gonozsagra igen hajlotok,
A testet, testet ne kövessetek,
Világ- s őrdőgött igen félyétek,¹¹⁹
Az Istent, Istent csak szeressetek,
500 Hogy vélek menyben orvendeszetek.

SCENA QUINTA¹²⁰

*Alastor versipellis Antropo, ejus famulis deceptis priscam formam induit*¹²¹

ALÁSTOR

Most, most meg mutatom szép mesterségemet,¹²²
Ki nyilatkoztatom gonosz erkölcsemet,
Mint vipera, őntöm melyemből mérgemet,¹²³
Igy fel magasztalom hiremet s nevemet.

505 Andromise Uram, jo tudod a dolgot,
Midőn fel vállalek illy nagy faratságot,
Andropusnak adék olyan tanuságot,
Hogy eppen el rontám az atyafiságot.

¹¹⁸ orokketig [Emendáltuk.]

¹¹⁹ világ <é>s őrdőgött [Emendáltuk.]

¹²⁰ Scena 4^{ta} [A téves számozást javítottuk.]

¹²¹ forma<t>m [Ráírással javítva.]

¹²² mot [Emendáltuk.]

¹²³ M<>int [Olvashatatlan javítások.]

510 Ved észre, hogy midőn Antropust meg csalám,
Eufronimus képet magamra formálám,
Ily formában őtöt a' kertben tanálám,
A tiltot almának óvését javaslam.

515 De most amint észre vészem, igyekeznek,
Hogy ötet készüinkből ki végyék, el jónek,
Azert, midőn modgya van mesterségüinknek,
Menyüink szembe vélek, és állyunk ellenek.

ANDROMISUS

520 Alastor, ezeket én már régen tudtam,
Csak ha te jól vigyász, próbálni akartam,¹²⁴
Azert alattomba mind eddig halgattam,
De ily nagy dologrol sokat gondolkodtam.

Hid meg, ki gondolyon eszer mesterséget,¹²⁵
Hilyon segítségül ámbár földet s eget,¹²⁶
De ha ránk jó, nem kap itten nyereséget,
Sőt sok káromkodást, vállal szegénységet.

525 Ha Andropaternek vagyon mestersége,
Andromisusnak is vagyon kevélysége,
Vagyon nemkülömben esze s bölcsesége,
Mostis foly torkára mérges irigysége.

530 Magera s Alecto, ezeket hallátok,¹²⁷
Mint okos hohéruk, erre mit mondotok?¹²⁸

ALECTO

Te csak bolondságban főződ a fejedet,
Arra mért nem felelsz, a mit Urad kérdet?¹²⁹

MAGÉRA

Mint okos, te fend meg először eszedet.

ALECTO

Andropater feni, meg tőri melyedet.

¹²⁴ csák [Emendáltuk.]

¹²⁵ [A *meg* olvashatatlanul javítgatva.]

¹²⁶ ámbá<|>r [Ráírással javítva.]

¹²⁷ halláztok [Emendáltuk.]

¹²⁸ hójéruk [Emendáltuk.]

¹²⁹ felesz [Emendáltuk.]

MAGÉRA

535 Hogy hogy Andropater meg tóri melyemet?
Semmi, csak tarthassam ezen a fejemet,
Innen meg mutatom én majd az eszemet,
S akkor meg dicsired cselekedetemet.

ANDROMISUS

540 Alástor, Alástor, csak hamar menyetek,
Innen akárhova mind el siessetek.
Andropusék, hallom, törvénybe vitettek,
Mert Andropáternek kedvéből ki estek.

ALÁSTOR

545 Bezzeg volt it haszna sok fáratságunknak,
Antropust ki ejtők kedvéből Atyának,
Nemis kap, úgy véllem, Pátronust magának,
Bűnben s szenvedésben csak tegyük társunknak.

ANDROMISUS

Igen, jól van, enis azer munkálkodtam,
S már meg értem, amit oly régen kívántam.

EUBULUS CONSILIARIUS PRIMUS

550 El halgatám, Uram, miről tanácskoztok,
Csak várom, ha elő engem szolítottok,¹³⁰
De mint együgyűről, rollam gondolkosztok,
Talám ha szollok is, meg nem halgattátok.¹³¹

ANDROMISUS

Mond meg bátorsággal, látod, hogy halगतok.¹³²

EUBULUS

555 Mivel Antropusra most törvény tartatik,
Jo tudni, mely büntetésre rendeltetik:
Olyan é, akiből meg szabadittatik,
Vagy pedig tómletzbe halálíg tartatik?

560 Ha olyan, ahonan szabadságott nem vár,
Törvény tetelekben nem lészen semi kár,
Hanem csak a hely a, hogy legyen erős zár,
Melyen hirünk nélkül semi által nem jar.

¹³⁰ ha<t>

¹³¹ ha<t>

¹³² látot [Emendáltuk.]

Ha pedig akarják ki szabadítani,
Údóréa telve megint viszá voni,
Előre jól meg *kell* az után *állani*,¹³³
565 Hogy semiként hozzánk ne lehessen jőni.

Azért ha úgy *tetzik*, egyik mindgyárást menyen,¹³⁴
A ki a tanácsra jól reá figyelmeszen.

ANDROMISUS

Tetzik; a pediglen az Alecto légyen,
S mongyad neki, mingyárást sijessen.

EUBULUS

570 Sijes hamar, az Úr parancsol keményen.

DII PHOBIUS¹³⁵

Ambár nészzen vellem akár kiis szembe,¹³⁶
Nem talál, úgy vellem, hibát személyemben,
S hát ha tudná, mi van e szélyes mejemben,
Jól tudom, tanácsot kérdene úgy *ebben*.¹³⁷

575 Fel jártam a földet, jól tudom az eget,¹³⁸
Altal és meg által jarttam a nagy tengert,
Visgalttam e földön minden hegyet, völgyet,
De még nem kostoltam szerencsétlenségét.

580 Halám, s meg dicsirém ime gondolatott,
Midőn Alastortól halék egy *szózatot*,¹³⁹
Hogy által öltőznénk, s vevőnk fel formákott,
Es úgy Antropusnál tüntetnők magunkott.

Ha tehát úgy akarz, a csak hamar légyen,¹⁴⁰
S ihon Mágerától orvosságott vegyen.¹⁴¹

¹³³ *kél alani* [Emendáltuk.]

¹³⁴ *tezik* [Emendáltuk.]

¹³⁵ [Lehet, hogy a drámában később egyszer megszólaló Deiphobus a beszélő. Ha Phobius, akkor Phobeius = Aesculapius lehet. Nem emendáltuk.]

¹³⁶ [A *nészzen* szót nem tudtuk értelmezni.] szembe<n>

¹³⁷ *emben* [Emendáltuk.]

¹³⁸ *ege<>* [Olvashatatlan javítgatások.]

¹³⁹ *szatot* [Próbáltuk emendálni.]

¹⁴⁰ *h<á>amar* [Az ékezet törölve.]

¹⁴¹ *mágerától* [Emendáltuk.]

MAGÉRA

585 Jól vagyon, én hozok migyárt oly kenetet,
Mely által, Alastor, meg nyered képedett.

ALÁSTOR

Aldom s magasztalom szép mestersségedet,
Meg fogom szolgálni ügyekeszedett,
Adgyad hát keszemben aszon kenettedett.

MAGÉRA

590 Fogjad, ne irtozzál, mert nem purgatio,
Hannem sárkány tejből ki facsart unctio.

(Tunc sumente aloquitur.)

Tud meg hát, ha meleg.

ALECTO

Nosza, nosza, menyűnk innen hamarsságal,
Andro Pater it ér majd nagy sokassaggall.

SCENA SEXTA¹⁴²

Antrophus condemnatur ad triremes

ANDROPATER

595 Hát te meg csufoltad én királysságomott,
Meg vetted királyi gratiámott,
Enyire bőcsültted hozzám jó voltodott,¹⁴³
Antrophe, felrugád irgalmasságomott.¹⁴⁴

600 Hozzád meg mutatott szép szeretettemett,
Illy nagy gonozságal fizeted kedvemett,
Háládatlan, kevély s tudatlan, engemet¹⁴⁵
Ha már meg utálál, s fel hággád kertemet?¹⁴⁶

¹⁴² Scena 5^{ta} [A téves számozást javítottuk.]

¹⁴³ E<>nyire [Az *ny* olvashatatlan betűkre ráírva.]

¹⁴⁴ Antrophe/:[A fölösleges jelet elhagytuk.]

¹⁴⁵ Háládatlan [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ haggád [Emendáltuk.]

Honnan érdemletted, hogy paraszt voltodból,
Alacsonyáságnak mint egy gardából
605 Kivonván, fiammá lenél, s országomból
Részlet várnál, és venél nagy gazdagságnomból?

Fiam valál, s én te fogadott Atyád,
Kedves szülőtt fiam vala dajkád, Bátyád,
610 Imme, már bennünkött s udvarodott fel hagyád,¹⁴⁷
Veled gyermekidet kár hozatra hányád.

Már a szeretetet gyűlöltség követi,
Irgalmasságnomb a bűn kinszeríti
Igasságnomb szerént a gonoszt büntetni,
S a mint érdemletted, neked meg fizetni.

615 Euphronime, ismét beszéld el a dolgott,
Antrophus mivelte illy nagy gonoszsságnomb.

EUPHRONIMUS

Kivannám, hogy soha szemem se let volna,
Mostis bár csak nyelvem, mint kő, meg némulna,
620 Hogy Antrophus ellen semit se szolana,
Talám büntetetlen illy vétke maradna.

ANDROPATER

Ah, gonosz fiu, áh, háladatlansságnomb!¹⁴⁸
Büntetést érdemel illy szörnyű gonoszsságnomb,
Jobb volt e nálamnál oly bolond kívánságnomb,¹⁴⁹
Jobe országomnál egy alma a nyalángsságnomb?

ANTROPUS

625 Oh, kegyelmes Szent Atyám, nagyott érdemlettem!¹⁵⁰

ANDROPATER

Az Atyai nevet már tőled el vettem.

ANTROPUS

Oh, kegyes királyom, kerlek, hogy engedj meg!¹⁵¹

¹⁴⁷ bennunkhótt [Emendáltuk.]

¹⁴⁸ gonosz <g> fiu

¹⁴⁹ nálan<t>nál [Emendáltuk.]

¹⁵⁰ nygyott [Emendáltuk.]

¹⁵¹ enged [Emendáltuk.]

ANDROPATER

Kegyed voltom tehát mért vettettél meg?¹⁵²

ANTROPUS

Meg valom, ellened hogy nagyott vétettem!

ANDROPATER

630 Jartál volna, amint én elődbe tettem!

ANTROPUS

Andromisus angyal kepebe meg csala.¹⁵³

ANDROPATER

Euphronimust, nem mást, meléd attam vala.

ANTROPUS

Bocsás meg, igyirem penitentiámott,
Holtig e gonozért büntetem magamott.

ANDROPATER

635 Ha moston, ifu, büntetetlen maracz,
Vén léven, a bünre mint juh, szalacz sorra.¹⁵⁴

ANDROPHILUS¹⁵⁵

Atyám, édes Atyám, engedy meg szegénynek,¹⁵⁶
Igyiri, hogy töbször helyt nem ad véteteknek,¹⁵⁷
Sótt példája lészen minden embereknek.

COSMUS

640 Tudom, király, hasznod nincsen semi bennem,
Se károd nem lészen, ha el kelis vesznem,
Ne oncsd hát ki, kérlek, haragod ellenem,¹⁵⁸
Engedgyed csak eczer most kegyelmet nyernem.

¹⁵² tehát mért [Emendáltuk.]

¹⁵³ ayal [Emendáltuk.]

¹⁵⁴ ju sora [Emendáltuk.]

¹⁵⁵ An<t>drophilus [Ráírással javítva.]

¹⁵⁶ Ayám [Emendáltuk.]

¹⁵⁷ veteteknek [Emendáltuk.]

¹⁵⁸ ellennem [Emendáltuk.]

CREON

645 Jól tudom, felsséges király, én mi voltam,
Miglen felsségednél becsületet kapttam,
Ámbár hát ellened gonozt munkálkodttam,
Bocsas meg, már jobban, mint edig szolgáltam.

EUPHRONIMUS

650 En ugyan mindenkor őkött védelmeztem,¹⁵⁹
Mint szememnek fényet, szintén ugy féltettem,¹⁶⁰
De fogadom, hogy ha még vizza nyerhettem
Irgalmasságodból, többször el nem veztem.

ANDROPATER

655 Nincsen, nincsen semi kepen irgalmasság,
Sőt érdemek szerént foyon az igasság,
Halál, veszedelem, sulyos nyomorusság,
Egész éltek leszen betegség s faratság.¹⁶¹

Tánaté, fogjátok, s mingyárt el vigyétek,
Ha nem akar meni, úsétek s verjetek,
Cosmussal Creontis utána kősetek,
S mint hármát a sulyos gájára vesétek.¹⁶²

660 Fárathatlanul munkálkogyanak,
Soha kedvek szerént neis nyugogyanak,
Ha fiok s leányok születik azzoknak,
Illyen büntettesse lez maradvanyoknak.

¹⁵⁹ okótt [Emendáltuk.]

¹⁶⁰ fejtettém [Emendáltuk.]

¹⁶¹ égéz [Emendáltuk.]

¹⁶² háрма asulyos gajara [Emendáltuk.]

SCENA SEPTIMA¹⁶³

*Tanatus cum Lido ac Cippo Antrophum ad triremes rapit*¹⁶⁴

TANATUS

665 Flagrio, Heluo, tű hajos mesterek,¹⁶⁵
Ravernio, mingyárt itten teremyetek!
Ha szabadság teczik, moston forgogyatok,
Tehát jo vásárt ejtetek!¹⁶⁶

670 Mivel emelgettni tугyátok a pohárt,
Inkáb, hogy sem igazgatni az anchorát,
Már anchora helyet vegyetek amphorát,
Ugy vélem, hajtotok haznossab usorát.

LYDUS

Ho, ho, mind itt vagyunk, menyit kel fiszetni,
Szabadtyagért hány pénzt kel olvasni?¹⁶⁷

TANATUS

675 Dolgott, fáratságott nektekis fiszetek,
Szomyusság, koplalás volt az ebédetek,
Eből ami kincset edig gyűtöttetek,
Azzal szabadságott talám moston nyertek.

680 Éhbélű Antrophe, ki szabsz gonozsságott,¹⁶⁸
Érszényedbe kötőd a sok csalárdsságott,
A hivsséget rontod, s fejtod a hivsságott,
Tengerbe merited az ártatlanságott.

685 Mivel nem akartál uri modlag élni,
Sujoson fogsz majdék a gáján szolgálni.
Vigyétek a gonozt, nem kell őtőt száni,
Meg tanul, gondolom, már hajokázni.

¹⁶³ Scena 6^{ta} [A téves számozást javítottuk.]

¹⁶⁴ An<d>trophum [Ráírással javítva.]

¹⁶⁵ Helio [A későbbi szerepnév alapján emendáltuk.]

¹⁶⁶ [A sor hiányos.]

¹⁶⁷ pénzs [Emendáltuk.]

¹⁶⁸ Ehpelű [Emendáltuk.]

ANTROPUS

Jaj nékem, öröké nyomorult bűnösnek,
Jaj maradványimnak, szegény nemszetimnek!

TANATUS

Hát talám ne akarsz engedelmeskedni,
Le kel a szép kóntóst mingyárt rola huzni,
690 Ocsmány, szakadoszott ruhát kel reá adni,
Mint rabnak, koldusnak, már ugy kelyen jőni.

LYDUS

Iten bővölködől szerencsétlenségell,
Kővér roszall s minden égtelen insségell,
Útés, verés szolgál neked sijjetséggel,¹⁶⁹
695 Nyom a sujos dolog estve, délben s regel.

CIPPO

Már régen helyembe kivántalak hozni,
Iten kolbáz helyet kolbacsott fogsz rágni.

LYDUS

Már e helyetemis dolgozzik, s én nyukszom,
A mig ő kinlodik, adig eszemiszom,
700 A midőn meg fárad, helyette aluszom,
Jobban lészen dolgom ez után, ugy biszom.

TANATUS

Nappal a gajára, s éjel a várdára,
Őt kel alítani a fagyos bérdora.¹⁷⁰

Tehát ezt az embert inauguráljátok,
705 A gája vonásra majd rostaljátok.

RAVERNIO

Mivel tiztembe áll, a piacra megyek,¹⁷¹
Hogy étek szert bővön az aztalra vegyek.¹⁷²

¹⁶⁹ Útes, veres [Emendáltuk.]

¹⁷⁰ [A *bérdora* szó többszörösen javított.]

¹⁷¹ tiztembe <j>á<r>ll

¹⁷² Bővön [Emendáltuk.]

Egy tonna tenger hab s eszer kőből siras,¹⁷³
Esik nyomorusság, kell anyi iszadás,
710 Éjel, napal fáratságos munkalkodás,
Gyalászat szám nélkül leszen s piromkodás.

FLAGRIO

Kolbács, viszes kőtél s feletéb it sok léssen,
Sulyos ostor, skorpio, sok vesző készen,
Ha el fogy, van ostor, s majd egyszert téssen,
715 Mert a' holt orkkáktól meg két anyit véssen.

Heluo, mit nyugszol, mért nem forgodol?
Ejel, napal iszol, aluszol, tobszodol,
Egéz mesterséged tőled majd el holdol.

HELUO

Téged csip a szunyog, s azért vakarodol.

FLAGRIO

720 Reád száll a holt ókőr, te is meg ugrandol.¹⁷⁴

HELUO

Pántofil, czepelűs vagy szaru kel nektek,
Eszekre csak hamar enis szert tehetek,
Ha már *amint Juno*, illyent teremphetek,¹⁷⁵
Czérnát, talpat, berlést mingyárt fel keresek.
725 Meleg vas a szára, talpa romlot űveg,
Czerna tővis, csolyán berlés elég meleg?
A fejibe sulyeg, buval bélet sűveg,
Ostor, Antrophusnak hátara kopőnyeg.¹⁷⁶

LYDUS

730 Halode, tégedet mingyárt urá tézlek,
Hajot kormányoszo s huzzonak teremtek,
It dolgozzáll holtig, mert én ki nem vizlek,
Sokat iszagy, fáragy, megis untig verlek.

¹⁷³ kőből [Emendáltuk.]

¹⁷⁴ igrandol [Emendáltuk.]

¹⁷⁵ ab mint junó [Emendáltuk.]

¹⁷⁶ antrophusnak [Emendáltuk.]

Hogy ha szott nem fogacz, majd csudát mutatok,
Mivel holt őkrókel a hatadon szántok,
735 Döglött lovat veled estig tanczoltatok,¹⁷⁷
Megis a porából enned nemadattok.

Ne légyen it gondod ebédre, szakácsra,
Nem kel készíteni semit vacsorára,
740 Mivel hogy elég lez néked egez napra,¹⁷⁸
Anyi bort fel rakok reggel a hátadra.

CIPPO

Ihon eszen sajtár, szorisd a markodba,
Ugy forgogyál, hogy viz ne jőjön a hajodba,
Egy kötélis vagyon, hogy akarz, budba,
Veszd nyakadba, s magad fűreszd a habokba.¹⁷⁹

TANATUS

745 Figyelmesz, had tugyad gyenelogyiádott,
Es ismérjed őként szép rakonsságidott.

Bátyád lészen a sok dolog s nyomoruság,
Kedves atyádfia az ésség, szommyusság,
Gyermekeid leznek: siralom, fáratság.

750 Nemszeted czimerét hátadra vágattom,¹⁸⁰
Gyakron őkőr bőrel megis ujittattom,
Sőt jo meleg vassal ugy oda nyomtatom,
Hogy soha le nem hull, a mint meg mutattom.¹⁸¹

755 No hát, a gonoznak lanczot a nyakára,
Bilincsit kezzere, békot a lábára,
S osztán adattassék a tenger habjára,
Eregy hát csak hamar, úgy fel a gájára!

ANTROPUS

760 Jajjaj nékem, szegény bűnős Antrophusnak,
Hogy meg nem fogadám szavát szent atyámnak,
Im, tőribe estem a gonoz sátánnak,¹⁸²
S őrók halált szerszék nekem s fiaimnak!

¹⁷⁷ doglot [Emendáltuk.]

¹⁷⁸ lez <egy> néked néked egez [Emendáltuk.]

¹⁷⁹ fureszd a harogba [Emendáltuk.]

¹⁸⁰ hatadra [Emendáltuk.]

¹⁸¹ hul [Emendáltuk.]

¹⁸² sántanak [Emendáltuk.]

SCENA OCTAVA¹⁸³

*Androfilus deliberat qua ratione Antropum liberet, de triremibus, de morte*¹⁸⁴

ANDROPHILUS¹⁸⁵

765 Keserves a dolog, melyet en hallottam,
Sőt, Atyám házánál nyilván tapasztaltam,
Antropust kinra vettetni láttam,
Melyen, mint jó bátya, igen szomorkodtam.

770 Az Atyám Antropust fiává fogadta,
Az Andromisusnak keze alá adta,
Mint fiát, sok jokkal őtet meg is áldta,
Mesterének szavát fogadná, azt mondá.

775 A királyi kedves, kellemetes kertben
Helyhezteté őtet, nagy gyönyörűségben,
Mondván, hogy töltené kedvét mindenekben,
Csak éppen egy fárol ne venne kezében.

775 De az álnok Andromisus mit cselekszék?
Eufronimus mester képébe öltözzék,
El jőve, késértvén, addig igyekezek,
Mig meg csalá, s imez tiltot fárol evék.

780 Melyért az en kegyes Atyámis haraggal¹⁸⁶
Be telvén, kevénya örök igassággal
Büntetni, örökös kinnal es rabsággal,
Amint érdemlette ily nagy gonoszsággal.

785 En tehát meg szánván Ántropus Ecsémet,
Szabadittására fordítám kedvemet,
El mégyek, s könyörgők, s ha könyörgésemet¹⁸⁷
Atyám nem fogadgya, letésem éltemet.

Kedves jó szolgálaim, csak hamar hosszátok,
Gyaszos, szakadozot kóntóst rám huzzatok,
Atyam elejiben velem jaruljatok,
Talám meg nyerem Antropust.

¹⁸³ Scena 7^{ma} [A téves számozást javítottuk.]

¹⁸⁴ antropum [Emendáltuk.]

¹⁸⁵ <Andropus> [A hiányzó szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

¹⁸⁶ Mely<>ért [Olvashatatlan betűkre ráírva.]

¹⁸⁷ s <ko> könyörgők

790 Hammuval be hintem minjarást fejemet,
Sirással enyhitem fájdalmas szívemet,
Csak szabadithassam Antropus ecsemet,
Mert ugy szánom szegént, mint éppen lelkemet.

ANGELUS DOLORIS

795 En vagyok eleven képe haláloznak,
Jól hallom iszonyu voltát fájdalmidnak,
Ily keserves kinzo eszközök már várnak,
Ha szabadulását várod Antropusnak.

800 Nagy vétke jól tudot, uram, Antropusnak,¹⁸⁸
Melyért ő kiesset kedvéből Atyámnak,
Nincs előtte helye, híd meg, bocsánatnak,
Halállal fogsz érte fizetni királynak.

805 Oh, édes királyom, mikent gondolkoztal,
Midőn ily nagy kinra menni kíváncsztal,
Királyhoz illetlen sorsot választottál,
Bűnös Antropusért már, már meg hervadtál!

ANGELUS AMORIS

Igaz, amit mondasz, meg nem tagadhatom,
Nem érdemli esztet Andropus, úgy tartom,
De én mint szeretet erről azt mondhatom,¹⁸⁹
Hogy erre kényszerít a' szeretet, látom.¹⁹⁰

810 A nagy szeretetnek nincs sohult ára,¹⁹¹
Magáért akármit fel vállal magára,
Nem fél fáratságtól, nem néz ajándékra,
Csak akit úgy kíván, tanálhasson arra.

815 Mivel hát a bűnös Antropust szerettem,¹⁹²
Erette királyi ruhámot le vettem,¹⁹³
A királyt, Atyámot mind addig követem,¹⁹⁴
Mig azon keserves rabságból ki mentem.

¹⁸⁸ vétked [Emendáltuk.]

¹⁸⁹ mind [Emendáltuk.]

¹⁹⁰ kinszerint [Emendáltuk.]

¹⁹¹ árra [Emendáltuk.]

¹⁹² An<d>tropust [Ráírással javítva.]

¹⁹³ <h>ruhámot [Ráírással javítva.]

¹⁹⁴ követtem [Emendáltuk.]

ANGELUS DOLORIS

Ah, király, hát annyit miért siránkoztál,
Hogy fájdalom miatt éppen el hervadtál?

ANGELUS AMORIS

820 Oka, hogy Atyámat úgy engesztelhetném,
Az szegény Antropust még viszá nyerhetném,¹⁹⁵
Bár az ő kinnyátis érte szenvedhetném,
Sirással vétkeiket csak el törölhetném.

ANGELUS DOLORIS

825 Gondold meg, oh uram, mely sok gyaláztatot,
Szidalmat, csufolást, karomkodásokat
Szenvecz, hogy ha el nem kerülőd azokat,
Kik rabságba tarcsák az Antropusokat.

830 Ihon, a vas kesztyű, a tővis korona,
Sulyos kolbálc s vas láncz, kőtél s nagy borona,
Melyekhez hasonlot ember nem gondolna,
Aki elviszelye ezeket, ki volna?

ANGELUS AMORIS

835 Erős a szeretet, valamint a halál,¹⁹⁶
Akár mely nehézben könyebseget tanál,¹⁹⁷
Az elensegekkel csak bátron szembe szál,
Fagyos dértül nem fél, sőt télbennis kászál.¹⁹⁸

Az Isten aszt mondgya, felebarátodat
Szinten úgy szeressed, mint önnön magadot,
Érette hát ne szánd egy kevés kinodot,
Csak így szabadithasd nagy Antropusodot.

ANGELUS FORTITUDINIS

840 Látom, a szenvedés miképpen vetődik,
A nagy szeretettel hosszaszon feddődik,
Meg nem győz, látom, heaba agodik,¹⁹⁹
Androfilus szeretettel gyalászodik.

¹⁹⁵ an<d>ropust [Emendáltuk; ráírással javítva.]

¹⁹⁶ aszeret [Emendáltuk.]

¹⁹⁷ könyeb<et>seget

¹⁹⁸ dertül [Emendáltuk.]

¹⁹⁹ <>agodik [Olvashatatlan betű.]

845 Ne fély, Androfile, király fia, kérlek,
Valahova el mégy, tégedet követlek,
Mert mind jó urad, oly igen szeretlek,
Hogy erted, ha szükség, haláltól sem félek.

850 A nagy fájdalomnak képét ugyan látod,
Helyes szánakodo tanácsátis hallád,
De a szeretettel semminek allitád
Ezeket, sőt tőle magadot biztatád.²⁰⁰

855 Edes Androfile, az Isten segélyen,
Fel tet szándekodban szentül veszérelven,²⁰¹
Kegyess, jó voltodert tarcson kegyelmében,
Öröké legyen királyi felsegben.

ANDROPHILUS

Ugy tetczik, hogy hallom szörnyű zokogását²⁰²
Antropusesemnek, fájdalmas sirását,²⁰³
El mégyek hát mingyart, fojtatom a dolgát,
Kérvén a kiralynak meg irgalmassagat.

SCENA NONA²⁰⁴

*Androfilus accedit Patrem rogans, mittis procreuendo, decessum
Antropo humilis vestitu*

ANDROPATER

860 Androfile fiam, kérlek, mit viseltél,
Hogy szakat és gyászos köntösbe öltöszteél?
Min busulszess, kiért oly sokat könyveszteél,
S olyan illetlenül most előmbe jöttél?

ANDROPHILUS

865 Enged meg, oh, király, eléd borulyak,
Mind fiad, lábaddnál elesvén had sirjak.²⁰⁵

²⁰⁰ tőltre [Emendáltuk.]

²⁰¹ vel [Emendáltuk.]

²⁰² szogo<l>gását [Emendáltuk.]

²⁰³ [Az *Antropusesemnek* szóban javítgatások; a szótagszám miatt nem emendáltuk.]

²⁰⁴ Scena 8^{va} [A téves számozást javítottuk.]

²⁰⁵ elésvén [Emendáltuk.]

ANDROPATER

Nem illik, semmiként e dolog, fiamhoz,
Kely fel a lábamtól, s úgy beszély Atyádhoz.

ANDROPHILUS

Atyam, édes Atyám, enged le borulnom
Labaidhoz, és így te hozzad szollanom,
870 Szabad legyen szívem fájdalmát le irnom,
Bocsánatot kérek, s azért szűkség sirnom.²⁰⁶

ANDROPATER

Kedves fiam, tudot, hogy meg nem tagadtam,
Amit edig kértél, örömet meg adtam,²⁰⁷
Ezel mind fiamnak tartozom s tartosztam,
875 Mond meg kívánsagod, mivel nem hallottam.

ANDROPHILUS

Szerelmes jó Atyám, ily gyászos köntösben
Aszert jöttem hozzad, ily szomorú szőrben,
Mert Antropus ecsemis vagyok ezekben,
S kinlodik a gályán most ő a tengerben.
880 Ha tehát kívánod, ily gyászos köntöstől
Ki vetkezzem ebből, vetkezzesd ki eből²⁰⁸
Antropus ecsemét, mert kérek szívemből.²⁰⁹

ANDROPATER

Androfile, a nagy Atyai kegyesség
Természetén bennem valid az egyesség,²¹⁰
885 De akitől nem becsültetik a felség,
Halál büntetése vagy pedig nagy inség.

Antropus engemet nem akart tisztelni,²¹¹
Az én törvényemet mérte által hágni,²¹²
Nem tetczet az élet, kívánta meg halni,
890 Igasság hát vétkét méltán meg büntetni.

²⁰⁶ kéret [Emendáltuk.]

²⁰⁷ adta<t>m [Ráírással javítva.]

²⁰⁸ veskezzem [Emendáltuk.]

²⁰⁹ An<d>tropus [Ráírással javítva.] ecsemét [Emendáltuk.]

²¹⁰ Természetén [Emendáltuk.]

²¹¹ An<d>tropus [Ráírással javítva.] ecsemét [Emendáltuk.]

²¹² há<d>gni [Ráírással javítva.]

ANDROPHILUS

Gondold meg e dolgot, királyi bölcsesség,
Antropust meg csalta az álnok ellenség.

ANDROPATER

Akár mely nagy vétke legyen ez világnak,
Ugy mond, nem ő, hanem más volt oka annak.

ANGELUS AMORIS

895 Feleges kiralyunk, tekéncs egy fiadra,
Atyai szeretet, nézz Androfilusra,²¹³
Hogy hagyod, szülődted essék ily bánatra,
Igasságod fordisd mar irgalmasságra.

900 Midőn Androfilus királyi kőntösét
Le veté, s hammuval be hinteté fejét,
Nem szűnik, azt monda, mig Antropus ecsét²¹⁴
Meg nem szabaditya, bár agya életét.

ANDROPATER (*aspiciens*.)

Te ki vagy, mint s honnan jöttél?
Mond meg, mert keserves dolgot belém öntél!²¹⁵

ANGELUS AMORIS

905 En vagyok az égő szeretet formája,
Velem telyes a királynak palotája.

ANDROPATER

Igaze, hogy fiam készül az halálra,
Ha más ként nem tanál bűnős Antropusra?

ANGELUS AMORIS

Igasság? Nem *megyek* soha hazugságra.²¹⁶

ANDROPATER

910 Mely igen sajnálom én kedves fiamot,
Király vértől nemes Androfilusomat,
De Antropus ellen tet igasságomat
Nem változtathatom meg, sententiámot.

²¹³ nész [Emendáltuk.]

²¹⁴ szunik antropus [Emendáltuk.]

²¹⁵ mo<g>nd [Ráírással javítva.]

²¹⁶ Nem soha hazugságra [Próbáltuk emendálni.]

915 Meny, föld, ég, csillagok, s tenger, siessetek,
Ily dologban igasságot itilyetek,
Ha melto fiamot hogy rabbá tegyétek,
Bűnös Antropusert királyt büntesétek!

INNOCENTIA

920 Én, az ártatlanság, meg mondom vaksomat,
Rovideden halyad, király, szándekomot,
Nem tartozom, hid meg ártatlanságomot,
Bűnös váltságáért feladni magamot.

925 De ha az Isteni s Atyafi szeretet
Javasol szivemnek ily cselekedetet,²¹⁷
Hogy a bűnösőknek jo lelki életét
Testi halálommal szerezni meg lehet.

ANDROPATER

Androfile, megis a vane elmédben,
Hogy Antropusért menny ily veszedelembé?

ANDROPHILUS

Jo Atyám, ha másként nem engecz ecsémnek,
Készitem magamot a halál tőrénék.

ANDROPATER

930 Mennyetek, szolgálaim, mingyárt bé hijjátok
A nemes tanácsot, hozzám szolissátok.

SCENA DECIMA²¹⁸

Andropater invitus milites Antropi

ANDROPATER²¹⁹

935 Nemes es Bölcs Tisztek, kik ide gyűltetek,
Fontos dolgaimot jo! eszre vegyétek,
Az utan rend szerent, kerlek, itiljetek,
Amint országomnak hasznosabb, vélitek.²²⁰

²¹⁷ javasoly cselekedetet [Emendáltuk.]

²¹⁸ Scena 9^{na} [A téves számozást javítottuk.]

²¹⁹ [A hiányzó szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²²⁰ vélitek [Emendáltuk.]

Tudgyátok, a' gonosz Antropus hogy jára,
Törvény ellen nyilván imez tiltot fára,²²¹
Melyért karhozatám őtöt a' gájára,
Amint erdemlette, oly sulyos munkára.²²²

940 De fiam indult olly irgalmasságra
Erette, hogy koronát valaki magára kívánnya,
Ha *nem hagyom* másként szabadulására,²²³
Melly dolgot hoztam a' tanácsra.²²⁴

945 Illike' meg halni a' Király Fiának,
Olly gonos bűnejért ilyen ártatlannak?

ANDROPHILUS

Irgalmazz, *oh*, király, bűnos Antrophusnak,²²⁵
Ha akarod éltét tulajdon fiadnak,
Mert erte magamot adom a halálnak.²²⁶

AMOR ADVOCATUS ANTROPI²²⁷

950 Ambár Törvény szerint iteletet tegyünk,
Androphilus meg hal, más fele nem megyünk.²²⁸

Mivel a' melly Törvént hozot magunk nyelvünk,
Ha sullyos is, ásztot mű meg nem *vetjük*.²²⁹

955 Már a' király fia, mivel ugy szerette
Antrophust, mint magát, neki meg igyirte,
Hogy kész a' halálra menni ő *érette*,²³⁰
Ha sűkség, melly szavát ő jo neven vette.

960 Tehat, mint a' hivseg, mint az álonosság,
Mint az igyiretből szármozót igasság,
Kötelezi őtöt, és az irgalmasság,
Vagy a' király igyirete lenne hivság.

²²¹ elle nyilván [Emendáltuk.]

²²² erdem lette [Emendáltuk.]

²²³ Ha másként szabadulására nem hagyom [A szórendet a rímelés miatt megváltoztattuk.]

²²⁴ hozta [Emendáltuk.]

²²⁵ Irgalmas Ő [Emendáltuk.]

²²⁶ miért [Emendáltuk.]

²²⁷ Antrophi [A szerepnevet egységesítettük.]

²²⁸ androphilus [Emendáltuk.] hal <> más [Olvashatatlan betű törölve.]

²²⁹ vétkeityűk [Az értelmetlen szót próbáltuk emendálni.]

²³⁰ ertett [Emendáltuk.]

ANDROPATER

Látom, Antrophusnak vagyon prokátora,
És mond sullyos törvent en kedves fiamra,
Hát te, artatlanság, mit mondasz azokra?

ANGELUS INNOCENS ANTROPI (*procurrit:*)²³¹

965 Oh, kerlek, szeretet, hol vagyon az eszed,
Hogy e' sullyos dolgot jól észre nem veszed,
Az ártatlan ellen törvényedet tészed,
A bűnőst buntetés nélkül el ereszted?

970 Az irás azt mondgya, hogy az ártatlanra
Sentenciát ne hozz soha, az igazra,
Sőt, mostis a törvény műnkőt tanyit arra:
Igazat ne adgyunk bűnősért halálra.

975 Mivel tehát Androphilus olly ártatlan,
Hogy nincsen ellene senkinek mit szollyon,
Ki áll meg a szeretet sentenciáján,
Sőt huzzon keresztet akár ki a száján.²³²

Szóly már, jó szeretet, világ Prokátora,
Emlekezell Antropus gonoszságára,
Mond meg, ha tudsz vétket az Androphilusra,²³³
Azután tégy törvényt reá mint gonoszra!

ANGELUS AMORIS

980 Jól hallom, mint fedded rövid tanácsodat,
De meg bizonyitom majd sentenciámat,
Csak halgasd meg jobban fontos okaimot.

985 Igaz és ártatlan Androphilus, tudom,
Azért meg nem halhat magáért, azt mondom,
De hogy más vétkéért meg halhat, aszt mondom,²³⁴
Sőt, meg is kel halni, amint meg mutatom.

990 Az Androphilusban van igaz szeretet,
A szeretet pedig, mint igaz kereset,
Halállal vásárol másoknak életet,
Amint irva hadta Szent János ezeket.

²³¹ *procurrit* Angelus Innocens Androphi [Közlési rendünknek megfelelően változtattuk a sorrendet.
A szerepnevet egységesítettük.]

²³² [E két sort nem tudtuk értelmezni.]

²³³ *tuszd* [Emendáltuk.]

²³⁴ *vétkérrt* [Emendáltuk.]

ANGELUS JUSTITIA

Meg halgatám hoszas s nehéz causait,
A király fiának keserves dolgait,
Elégben gondolom válcsága okait,
De a szeretetnek meg tartom szavait.

995 Mivel fedhetetlen igasság én vagyok,
Igasságot tenni tartozom s kívánok,
Személy valogatás ninncs nálam, tudgyátok,
E tehát utolsó vaxom, halgassátok.

1000 Andropater adta Antropust fiának,
Keze alá bizván mint szintén Dajkának,
Ő pedig meg eskütt mingyárt Antrophusnak,
Hogy meg hal érette, ha szükség ugy mondnak.

1005 De a hiv igiret ha acceptáltatik,
Az által az igirő köteleztetik,
Jure naturali miglen bé tóltetik,
Tehát Androphilus halálra vitetik.

ANGELUS DOLORIS

1010 Oh, melly nagy hatalma van a' szeretetnek,
Néki minden rendek fejenként engednek,
Ártatlan s igasság véle nem érhetnek,
Sőt őtőt halgatni *kéntelenittetnek*.²³⁵

Oh, melly halálra mégyen a szeretet,
Az ártatlansaggal jól lehet nem vétett,
Midőn meg hal, akkor teszen győzedelmet,
Midőn gyaláztatik, szerez dicsiretet.

ANGELUS FORTITUDINIS

1015 Látom, Androphile, mint meg szomorodtál,
Talám a kinoktól, kiket által láttál?
Ne fély, mert atyádnál már kedvet tanáltál,
Meny el Antropusért, a' mint régen vártál.

1020 Maradgy meg hat végig az el kezdet joban,
Ne ugy, mint Antropus a paradicsomban,
Ki, mivel *vétkezett* király udvarában²³⁶
Nem maradhat, s esék illy sullyos fogságban.

²³⁵ ketelenittetnek [Emendáltuk.]

²³⁶ vétkezek [Emendáltuk.]

ANDROPATER (*valedicit Androphilo*.)

Mivel lehetetlen ingyen meg engedni,
Antropust haláltól meg szabadítani,
1025 Te pedig, oh, fiam, kivántal meg halni
Érette, már meny el eleted le tenni.

Fiam, Androphile, meg bocsás hát, kérlek,
Sajnálak, szivem, tégedet és szeretlek.

ANDROPHILUS

Meg bocsás, szerelmes, jo atyám, és kérlek,
1030 Ne feletkezzél el rollam, amig élek.

SCENA UNDECIMA²³⁷

*Andromisus cum Alastore Strobilo consilium capit
de intercipiendo Androphilo*

ANDROMISUS²³⁸

Bölcsesség bennetek, ha vagyon, s' álnokság,
Mindenféle fortély és mérges ravaszság,
Szem fény vesztés, ezer s' meg ezer csalárdság,²³⁹
Ezeket most gyűjté eszve a bátorság.

1035 Imé, olly gondolat ütközőt szivembe,²⁴⁰
Olly hir mászot kettős kalán füleimbe,
Mellyet ha szerencsém lészen vinni végbe,²⁴¹
Ellenségem esik akkor kelepczembe.

1040 Mennyűnk el vadászni, és én lesbe állok,
Tű pedig hajcsátok, mint ugató kopók,
Meg látjátok, vadra olyanra tanáltok,
Mellyhez tű hasonlot soha nem láttatok.

ALÁSTOR

Rettenetes dolog lehet, a' mit mondasz,
Mivel mint jégen el esett, ugy szalacz.

²³⁷ Scena 10. [A téves számozást javítottuk.]

²³⁸ [A hiányzó szerepnevet az utasítás alapján pótoltuk.]

²³⁹ vesztes [Emendáltuk.]

²⁴⁰ utkőz<ék>őt [Emendáltuk.]

²⁴¹ vegbe [Emendáltuk.]

ANDROMISUS
1045 Eskúszóm a három lábu vas rostéllyra,
Erössen haragszom én Androphilusra.

STROBILUS
Mit felelt a rostélly néked, ha kérdetted?
Talám a kőrmődött hozzá el égétted?²⁴²

ANDROMISUS
1050 De hogy elégettem, sőt ugyan meg fentem,
Irigység kövével mostis élesitem.²⁴³

STROBILUS
Mond meg, a mit akarsz, hogy ne váraozzuk,
Ha szükséges dolog, miis had forgodgyunk,
Medvet, farkast, nyulat vagy rokát vadaszszunk,
Csak egy szoval mondgyad, mindgyárt kűrtőt fuvunk.

ANDROMISUS
1055 Andropater a mi nagyob ellenségünk,
Egyetlen egy fiát most küldé ellenünk.

HELUO
Merre s' hová küldi, aszt kéne meg tudnunk,
Mivel hogy ellene kellene állanunk.

ANDROMISUS
1060 A gájára küldi, a hol Antropus van,²⁴⁴
Hogy őtöt meg válcsa s szabadicsa onnan.

HELUO
Antropust, a rabot, akit mi el fogtunk?

ANDROMISUS
Őtöt, de magátis fogjuk el, vigyázzunk!²⁴⁵

MAGÉRA
1065 Láczik, nem volt esze, nemis leszen annak
Az Andropaternek, se pedig fiának,
Bolond, miként foga illy sullyos dolognak?
Mert nyilván hogy fiát adta a halálnak.

²⁴² égétted [Emendáltuk.]

²⁴³ kovével [Emendáltuk.]

²⁴⁴ antropus [Emendáltuk.]

²⁴⁵ Otöt [Emendáltuk.]

RAVERNIO

Sűsd meg az eszedet, ha csak olyan kurta,
Hogy a dolgot eddig ő meg nem foghatta.
Hiszem Androphilus ecsének fogadta
1070 Antropust, és azért baját fel vállalta.

Ugy kell gondolkozni erről a' dologrol:
Androphilus sokat allitot magárol,
Sokat gondolkozott a rosz Antropusrol,
Ugy tanált illy modot szabadulásárol.²⁴⁶

MAGÉRA

1075 Ha, hó, ha ugy vagyon, hát nyulat bokrostol,²⁴⁷
Egyűt el kell fogni, ecséstől, bátyástol,
Ha rabot váltani akart a rabságbol,
Meg nem menti magát soha a haláltol.

1080 Helluo, mit aluszol, mért nem lác dologhoz,
Vagy talám nincs kedved illyen nagy praedához?²⁴⁸
Láczik, hogy nem szoktál soha vadászáshoz.

HELUO

1085 Vajha, aki okos, okoson szollana,
S, aki bölcs, olly sokszor megne bolondulna,
Vélem, az országunk most jobban állana,
Semmi ellenségtől ollyas kárt nem valna.

Andromise, kérlek, fő vadász, halgas rám,
Mert ezeknek szavát mind végig le íram.

ANDROMISUS

Mit hallál, csak bátron szolly elé, ne szegyeld,
S a' mi jot gondoltál, kerlek, hogy *beszéld el*.²⁴⁹

HELUO

1090 Látom, hogy csak lőtők, és nincsen célotok,
Kopo s. hajto nélkül az erdőn vadásztok,
Nappalis setétben, mint a patkán, jártók,
Midőn jön a róka, a' nádba sipoltok.²⁵⁰

²⁴⁶ szabadulásarol [Emendáltuk.]

²⁴⁷ [A *ha* beszúrva.]

²⁴⁸ pradához [Emendáltuk.]

²⁴⁹ k<r>e<e>rlek, hogy még beszed [Emendáltuk; ráírással javítva.]

²⁵⁰ nadba [Emendáltuk.]

STROBILUS

Mikor lól Hélluo olly kemeny falyta?

HELUO

1095 Amit mondok eppen, ez igasság, tiszta!

STROBILUS

Szóly többet, urad-is szavadot had hallya.

HELUO

Andromise, hallyad utolso szavamot,
Ne vesd meg fortélyal tellyes tanácsomot.²⁵¹

ANDROMISUS

Szolly hát.

HELUO

1100 Ha akarod Androphilust elfogatni,
Itilem, hogy leg jobb ilyen keppen bánni:
Különös embert kell arra meg fogadni,²⁵²
Kinek őe utána kellyen leselkedni.

RAVERNIO

1105 Leg jobb, ha fel adgyuk a' hajos mesternek,
Hogy ha hozzájuk jó, neki ne higyenek,²⁵³
És midon Antrophust keresi, ellenek
Fel támad, hogy gájástol el merűjenek.

ANDROMISUS

1110 Jol gondoltad, menj el, s. add fel Tanátusnak,²⁵⁴
Hogy ha hozzajok jön, ők Androphilusnak
Kőtelet vessenek nyakába gonosznak.

(*Andromisus pausat, abit Ravernio.*)²⁵⁵

Mennyűnk el műis hát a' gallya fele,²⁵⁶
Hallom, kiáltának ők is ide fele.

²⁵¹ fortélyá<t>l [Emendáltuk; ráírással javítva.]

²⁵² [A *kell* föléírással betoldva.]

²⁵³ jőne ki [Emendáltuk.]

²⁵⁴ gondolta<t>d [Ráírással javítva.] me<ll>nyel s. ad fel tánátusnak [Emendáltuk.]

²⁵⁵ Androc [Emendáltuk.] Lavernio [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁵⁶ él muis [Emendáltuk.]

SCENA DUODECIMA²⁵⁷

*Accedit attentatus Tanatus Suggestis Mala de Androphilo cum igitur
Androphilus accedit triremes a' navitis comprehenditur*²⁵⁸

RAVERNIO

1115 Koszoruját majdeg az Androphilusnak
Meg kötöm Tánátus előtt, mint gonosznak,
Hogy midőn el jöven szola hajosoknak,
Androphilus adgya magát a' halálnak.

(Accedit navareum apellante:)

Tánate, Tanate, fordisd a' vitorlát,²⁵⁹
Errefele hajcsad csak hamar a' gáját!

*(Aprobat sibi invice et loquitur:)*²⁶⁰

TANATUS²⁶¹

1120 Mit kiáltosz? És kit keresz? Kiert jővél?
Talám jo hirt hozál, mert latom, siettel.

RAVERNIO

Gondolom, hogy könyű a jo hirt el hozni,
Jot pedig a roszbol mesterség csinálni.
De ha ingem halgacz, illy csudat fogsz látni,
A' roszba nagy mereszseget fogsz tanálni.

TANATUS

1125 Hozot a' szerencse, őrvendek, hogy látlak,
Mond meg hát a' dolgot, hallani kívánlak.

RAVERNIO

Ihon, Andropusert kivonnya a' gállját,
A' király küldötte *őnmőn* maga fiát.²⁶²

TANATUS

Az az Androphilust?

²⁵⁷ Scena 11^{ma} [A téves számozást javítottuk.]

²⁵⁸ astentatus suggestis Tranatu [Emendáltuk.]

²⁵⁹ tanate [Emendáltuk.]

²⁶⁰ Apromat [Emendáltuk.]

²⁶¹ [Tévedésből a név nincs kiemelve szerepnévként.]

²⁶² tőmnő [Emendáltuk.]

RAVERNIO
1130 Androphilust magát.

TANATUS
Mi okra küldötte, nem vettede eszre?²⁶³

RAVERNIO
Az Androphilusnak a van szandekába,²⁶⁴
Hogy midőn Antrophust láttya a gallyába,
Hozzátok jó, keri szep szoval, s. azomba
1135 Ha fel nem adgyátok, lesztek hálójában.²⁶⁵

Ne hidgyetek tehat az ő beszedenek,
Hanem a' gájások mind egyet értsenek,²⁶⁶
Kőtelek, lánczokat elő szerezének,
Mellyet mihellyst be jó, nyakába vessenek.²⁶⁷

LYDUS FAMULUS
1140 Hallode, ha ennyi szeretettel birtál,
Hogy a mű jovunkért ily meszsze fárattál,
Androfilust nékünk, akiről szollottál,
Mutasd ki ujjoddal, s. bezeg ugy jo voltál!

RAVERNIO
1145 Mit fizettek nékem? Aszt is meg cselekszem,
Meg mutatom őtet, eletem fel tészem!

TANATUS
Ihol a harmincz pénz, tarcsad érszényedet,
Mig ebben tart, borral enyhissed méhedet,
De kérlek, telyesisd igirt hivségedet!²⁶⁸

RAVERNIO
Igen is, igirem, s kezel ki mutatom.

(Androfilo aproximante fit aliqvis sibilus intra scenam et dispiciet.)

1150 Lassan zeregjetek, már jó, amint látom.

²⁶³ okra küldötte vedtede [Emendáltuk.]

²⁶⁴ andro philusnak [Emendáltuk.]

²⁶⁵ hálójában <ne hidgyetek>

²⁶⁶ ercsenek [Emendáltuk.]

²⁶⁷ mihellyet be jo [Emendáltuk.]

²⁶⁸ telyesids [Emendáltuk.]

ANDROPHILUS (*interim accedendo*·)

Hol vagy, kérlek, hol vagy, édes Andropusom?²⁶⁹
Hol vagy, hova tévelyettél, szép alakom?

(*Videns Antropum amplexatur*·)²⁷⁰

Oh, áldot az ora, melyen fel tanállak,
Kit én már oly régen sirván kiáltalak!

ANTROPUS

1155 It vagyok, szerelmes bátyám, nyomorkodom,
A tenger habja kőszit mindétik aggodom.

ANDROPHILUS

Ne fély, érted jöttem, s. ki váltalak,
Érted rabbá lészek, ugy meg szabaditlak.

RAVERNIO

1160 It van az az ember, akiről szollottam,
Ujjal ki mutatom, a mint meg mondtam,
Fogjátok, kőssétek, mivel kézben attam,²⁷¹
Ne sajnáld a gonoszt, ha én nem sajnáltam.

(*Irruunt super eum et tenent*·)²⁷²

CIPPO FAMULUS

1165 Rajta, jó barátim, fogjátok, kőssétek,
Ez embert mind gonoszt ússétek, verjétek,
Kézére, lábára vas békot vessetek,
Mivel már tudgyátok, hogy ellenségtek.

1170 Vá, aki bennünköt vízbe meríteni
Akartál, tengerbe fejenként veszteni,
Amely vermet ástál, most belé fogsz esni,²⁷³
Neis kívánd innen soha szabadulni.

FLAGRIO

Korbácsol utánna, mivel münköt nem szánt,
Sőt oly szép szin alat el veszteni kívánt,

²⁶⁹ Andropusom? <hog> Hol

²⁷⁰ anonplexatur [Emendáltuk.]

²⁷¹ mivel mivel [Emendáltuk.]

²⁷² Irrunt [Emendáltuk.]

²⁷³ foszk [Emendáltuk.]

Jó, hogy a tengerbe minyajunkat nem hánt.

CIPPO

1175 De mig az Antropust ócsének nevezte,
Mérges kivánságát szép fényel festette,
Mondván, hogy kész volna rab lenni érétte,
Csak szabadithatná, s ne miért kereste.

FLAGRIO (*tundens:*)

1180 Meg van kivánsága immár a gonosznak,
Vonyuk el, s kezébe adgyuk a biráknak,
Az után törvényünk szerint a' halálnak,
Viselye' nagy terhét minden féle kinnak.

SCENA TERTIA DECIMA²⁷⁴

*Interceptum Androphilum Tanatus cum Lido, Cippo, Flagrio,
male tractant ad montem*

LIDAS (*percutit Androphilum et ducit ad senatum:*)²⁷⁵

Jere, Istentelen, tanács eleibe,
Had mongyuk meg rollad, mi légyen szivünkbe!

CIPPO (*alagam figit:*)²⁷⁶

1185 Meg halgat, mint néma, s ugy tetteti magát,
Mintha nem úsmernők az ő gonoszságát.

FLAGRIO

Hajos úr, e gonoszt már elődbe hoztuk,
Örvendesz, hogy elensséged meg tanáltuk.²⁷⁷

TANATUS

1190 Hallottam volt rola sokat, azt mondhatom,²⁷⁸
Melyek ha ugy vannak, megis bizonyitom,
Keserves halálra őtöt kár hoztattom,
A magos keresztre majdék fel huszatom.

(*Ravérnio accusatur:*)²⁷⁹

²⁷⁴ Scena 12^{ma} [A téves számozást javítottuk.]

²⁷⁵ Andro: [A rövidítést feloldottuk.]

²⁷⁶ alagam [Emendáltuk.]

²⁷⁷ tanálták [Emendáltuk.]

²⁷⁸ Hallotta [Emendáltuk.]

²⁷⁹ Lavérnio acusatúr [Emendáltuk.]

RAVERNIO

1195 Tanate, eskűszóm fejemre s lábamra,
Hogy e gonoz méltó keserves halálra:
Mivel oly szándekre jött volt a gájára,
Hogy a gájatokat vigye puztulásra.

El hid, ha én néktek az ő gonoszságát
Fel nem attam volna, hamis kivanssagát,
Antropus meg nyerte volna szabadcságát,
Titekkel vízbe meritvén a gáját.

LYDUS

1200 Nem ugy kel ő rola, vélem, gondolkozni,
Mintha ő nem tudná harminczig olvasni,
Gonozságát, látom, tugya palástolni,
Tehát a halálra kel sentenciázni.

TANATUS

1205 Halode, te álnok, rolad mit mondanak,
Mely sok gonozsságot szemeidre hánynak?²⁸⁰

(*Respiciens pausat.*)

FLAGRIO (*verberat:*)

Látom, az ajaki éppen megnémulnak,
Mind adig üssétek, amiglen fel nyilnak.²⁸¹

Hid el, hogy meg *szólalsz*, vagy jobban megnemulsz,²⁸²
Mert adig elverlek, amiglen elájulz.

ANDROPHILUS²⁸³

1210 En soha senkinek semmit nem véttettem,
Ha nem az Antrophust feletéb szerettem,
Azért a gájara érete ugy jöttem,
Illy büntetést tehát honan érdemlettem?

CIPPO

1215 Jol tudom, átkozot, hoszánk miért jöttél,
De beszeg jo orát magadnak kerestél.

²⁸⁰ hanak [Emendáltuk.]

²⁸¹ üssetek [Emendáltuk.]

²⁸² szálaz [Emendáltuk.]

²⁸³ Androphus [Emendáltuk.]

ANDROPHILUS

Tudom, hogy gonoszul engem elárultak,
Setétség fiai hamissan el adtak,
Mert atyámra s reám régen haraguttak,
Mihent országomból vetvén ki szorultak.

LYDUS

1220 Oh, artatlan *lator*, mely édes beszéded,²⁸⁴
Alnokssággal pedig rakva van a szived!

ANDROPHILUS

Semi gonoszt reám nem bizonyíthattok,
Engemet vádolván tú gonoszak vattok.²⁸⁵

FLAGRIO (*alapam dat:*)²⁸⁶

1225 *Credite honori*, becsül meg bennünkött,²⁸⁷
Reus lévén, miként itilhecz meg minket?

ANDROPHILUS

Hogy gonoszt miveltem, nincsen bizonyosságtok,
Ha pedig jot tettem, engem mért bántotok?

FLAGRIO

Láncz, kőtél, csigászo s kinszo szerszámaink²⁸⁸
Majd lesznek ellened a mű bizonyosságink.

ANDROPHILUS

1230 Ti, ha az erőben biztok, ugy meg győztek,²⁸⁹
Ha pedig az igazságban: meg győszettek.²⁹⁰

CIPPO

1235 Hiszem, hires philosophus válék belőled,
Mely szarvasokkal magad mentegeted!²⁹¹
Hogy minket vezetni jöttél, meg sem hitted,
Nem de, *Ravernio* biszonosság elened?²⁹²

²⁸⁴ rator [Emendáltuk.]

²⁸⁵ gonzsak [Emendáltuk.]

²⁸⁶ Alapham [Emendáltuk.]

²⁸⁷ Cedito [Emendáltuk.]

²⁸⁸ kőtél <csigazo> csigászo

²⁸⁹ gőztek [Emendáltuk.]

²⁹⁰ gőszettek [Emendáltuk.]

²⁹¹ szarvasok<d><k>kal [Részben ráírva.]

²⁹² Lavernio [Emendáltuk, de az értelmetlen szakaszt nem próbáltuk javítani.]

TANATUS

Haragot kerestel, s Antrophusért jőtél,
Elenünk gonoszul miért igyekeztél?

ANDROPHILUS

Soha elenetek én nem igyekeztem,
Hanem csak a rabot meg váltani jöttem.

TANATUS

1240 Sőt, igenis, minket mind el meríteni,
Tenger fenekibe akartál veszteni!
Hamar hát, jo szólgák, meg kel őtőt kötni,²⁹³
Keresztfára való halalig fel verni.

LYDUS (*percutiens*.)

1245 Részeges, ámito, kerengő, koborlo,
Adig verlek, amíg meg észen a holló!²⁹⁴

ANDROPHILUS

Ah, engegyetek meg a király fiának,
Ne agyátok őtőt szornyű halálnak!

TANATUS

Hát akasztofára valo, király vagy te?
Ha király az atyád, országát hol vette?

ANDROPHILUS

1250 Király az én Atyám, és én király vagyok,
Arra születtettem, tугyák az Angyalok.²⁹⁵
Mikor felsségembe ülők, meg látyátok,
Akor sententiát mondok tú reátok.

TANATUS

1255 Ki foghatná pártyát ennek az álnoknak,²⁹⁶
Kuldus lévén, magát alitya királynak,
Neszétek, mely hamis gondolati vannak,
De semmit sem hiszek haszug szavainak.

²⁹³ kotni [Emendáltuk.]

²⁹⁴ holo [Emendáltuk.]

²⁹⁵ szuletettem [Emendáltuk.]

²⁹⁶ partyát [Emendáltuk.]

CIPPO

Tanáte, ha tetzik, koronát csinállok
Fejében, s nád szálát a keszebe adok,²⁹⁷
1260 Egy rongyos purpurát majdon reá huszok.

TANATUS

Teczik hát, vid végbe, mivel parancsolok.

(*Profert koronat.*)

CIPPO

Jertek, jo barátim ide, siessetek,²⁹⁸
Flagrio, Lydussal Cippet segélyétek,
A tóvis koronát fejébe tegyétek,
1265 És hogy ki ne essék, belé szegeszétek!

FLAGRIO (*cum pertica:*)

Ved fel eme rudat, nyomjuk a fejére,
Pirossaban laczik, ha menyen a vére.

LIDUS (*cum arundine:*)

Ihol, eszen nád szál, tarsd a job kezében,
S e purpurát ved fel, had légy tiszteletbe.

TANATUS

1270 Oh, ho, mint illenek ezek a királynak,
Forgogyunk a hátán tehát illy nagy urnak.

(*Daemones comparent et aptissimam sugerunt mortem.*)²⁹⁹

ALECTO

Látom, kemény szivit, ti férfiak vattok,
Hát ennek halálat ne halogassátok!

MAGÉRA

1275 A, mely jól bánátok egy gonosz emberel,³⁰⁰
Kinek már a tenger meg tört a hitével,
Forgogyatok tehát, műis segicséggel
Lészünk, a míg meg hal eppen csúfos véggel.³⁰¹

²⁹⁷ nád [Emendáltuk.]

²⁹⁸ brátim [Emendáltuk.]

²⁹⁹ Demones [Emendáltuk.]

³⁰⁰ banatok [Emendáltuk.]

³⁰¹ veggel [Emendáltuk.]

EUBULUS

1280 Ismérem e gonoszt, és már régen láttam,
Hogy királysságra vág, magamon tanultam,³⁰²
Mert hogy udvarába lévén, nem imádtam,
Hászából csufoson én ki hányattattam.

DEIPHOBUS³⁰³

1285 Tánáte, csak hamar szolisd szolgálodot,
Vid végbe ő rola rendelt szándékodot,
Ne szánd tőle semi kinszo szerszámadot,
S úgy meg dicsőítesz minket és magadot.

TANATUS

Nosza, jo szolgaim, keresztet vállára,³⁰⁴
Kötelet, lanczokat keszére s labara,
Hoszu korbátsomot vonnyátok hátára,³⁰⁵
S az után vonyátok fel a kereszt fára.

ANDROPHILUS

1290 Én népem, ellene valyon mit vétettem,
Ha foglot váltani tú hozzatok jöttem,³⁰⁶
Bűnös Antrophusért, ha már érte lőttem,
A keresztet s halált, s miért érdemlettem?

TANATUS, CIPPO (*illudit:*)

1295 Üdvöz légy, jo király, álnoksság szekrénye,
Minden ravazsságnak fel forot edénye!

ANDROPHILUS

Oh, Antrophe, bűnős ember, most néz reám,
A nagy szeretetért mit fizecz, fiam?

LYDUS

Kereszt, nád pácát, koronat, purpurát,
Majd adunk te néked ezzekből usorát.

ANDROPHILUS

1300 Felséges jo Atyám, tekéncs egy fiadra,
Bűnös Antrophusert ki jöttem halálra!³⁰⁷

³⁰² vág' [A valószínű rövidítést feloldottuk.]

³⁰³ Deipho<d>bus [Ráírással javítva.]

³⁰⁴ válara [Emendáltuk.]

³⁰⁵ korbátsom-jomot vonyátok [Emendáltuk.]

³⁰⁶ vátani [Emendáltuk.]

³⁰⁷ jötél [Emendáltuk.]

TANATUS

Rajta, rajta, hamar vond a keresztfára,
Mivel kíváncszott királyi tronusra!

ANDROPHILUS

Ah, de én gonoszúl valyon mit szollottam?

(*Crucifigent famuli, Antropus, Flagrio.*)

LYDUS (*elevant in cruce:*)

1305 Tegyed te csak hamar eszen keresztfára,
Had huszunk vas gyűrűt keszedre, lábadra!

FLAGRIO

1310 Király fia lévén, illy nagy tiszteletben
Nem voltál, mint moston, a fának hegyében.
Beszeg emeltettel moston meltosságra,
Had lás el, mint király, az egész világra.³⁰⁸

ANDROPHILUS

Ah, felsséges Atyám, bocsás meg ezzeknek,
Tudatlanságokat ne alicsad bűnek,
Se engem nem tudnak, se azt, mit miveltek,
Jo voltát nem tugyák én szeretettemnek.

(*Nam cruce dicit:*)

1315 Ah, mely igen sulyos szomyusságba vagyok!

CIPPO

Ne fély, mingyárt kaphacz, és herbatelyt hozzak,
Ecsetből s méregből egy finciát adok,³⁰⁹
Ved el, s id meg, mivel oly hiven szolgálók.

LYDUS (*aperit latus:*)

1320 Ihol, e lancesával meg nyitom oldalát,
S ha meg is nem halt, el töröm a szárát.³¹⁰

ANDROPHILUS

Edes Androphussom, kedves ecsém, nészed,
Mely keserves halált szenvedek éreted,
Tarc s penitencziát, sirasad nagy vétked,

³⁰⁸ égéz [Emendáltuk.]

³⁰⁹ Ecsetből [Emendáltuk.]

³¹⁰ szárát [Emendáltuk.]

Utolsó bucsumot fogagyon be szived.

1325 Szeretettel fiszesd illy szeretetemet,
Melyből te éreted ki adom lelkemet.

EPILOGUS

*Antrophus deplorat amorem peramaram Androphili sortem
et per se susceptam mortem³¹¹*

DOLOR

Oh, édes Androphilusom,
Kiért így el adattál?
Oh, én szerelmes Jesusom,
1330 Illy kinokra hogy juttál?

Ah, Antrophe, mit miveltél,
Mely feletem vétkeztél,
Im, a király egy fiának
Kint s halált szereztél!

AMOR

1335 A, Fajdalom! Nem Antrophus
Mind ezeknek volt oka,
Hanem a buzgo szeretet
Őtöt ere hajtotta.

ANTROPUS

Oh, Androphile, edessem,
1340 Mint szenvedtél értem!
Te halsz meg, én szerelmessem,
S én halált érdemlettem!

Oh, gyalajszat, oh, fájdalom,
Mely nagy gonoszt mivelttem,
1345 Melyel a király fiának
Szornyű halált szerszettem.

Ah, én voltam mindeneknek
Oka, ily szenvedésnek,
Én az engedelmesseggel
1350 Adtam helyt a véteknek.

³¹¹ androphili

DOLOR

Jaj, mint szánom s igen bánom
Szerencsetlen esetét,³¹²
A király fiának siratom
Halálos szeretetét.³¹³

1355 Jaj, Antrophe, jo Bátyádot
Ki verte meg anyira?
Ily kedves s hiv barátodot³¹⁴
Ki huzta keresztfára?

AMOR³¹⁵

1360 Nem Antrophus, nem a véték
Ostorosza meg őtöt,
Sőt, bűnösök, tű értetek
Verte meg a szeretet.

ANTROPUS

1365 En vagyok, aki vétkeztem:
A tiltot fárol ettem,
Mely midőn tiltatott nékem,
Istennek nem engettem.

1370 És, immé, az ártatlannak
Kemény halalt szerszettem,
Engedvén torkosságomnak
Jesust fel feszítetttem.

Két szemeim, sirástol már
Meg ne szűnyetek,
Szivemet nagy zokogásztol³¹⁶
Bar csak tű enyhisetek.

1375 Nagy fájdalom és siralom,
Bizonyssagot tegyetek:
Mely sok az én gonoszságom,
Világon hirdesetek.

³¹² esetet [Emendáltuk.]

³¹³ Halálos tő<>kő szeretetet [Emendáltuk.]

³¹⁴ keves [Emendáltuk.]

³¹⁵ Aomor [Emendáltuk.]

³¹⁶ [A zokogásztol g-je beszúrva.]

DOLOR

1380 Mit itilyek, én Istenem,
Ha látom keresztedet?
Mert felelemel szemlélnem
Keletik szent fejedet.

1385 Lábad jugaták s keszedet
Ostoba vas szegekkel,
Meg nyitották szent méjedet
Égtelen hegyes tőrrel.³¹⁷

1390 Nincsen az egéz világon,
Aki méltán sirassa,
Nincsen, aki elegendő
Képen meg gyászolhasa.

Mivel az Isten fiának
Vérét földre ontatni,
Kimiletlen és csuposzon³¹⁸
Utonn meg tapodtatni.

AMOR³¹⁹

1395 Hogy gondolád, oh fájdalom,
Ennek árát meg adni,³²⁰
A szeretetet csak lehet
Szeretettel fizetni.

1400 Azért, *ha* kívánsz Jesusnak³²¹
Mégis eleget teni,
Légy készen mindenkor érte
Szeretetbol meg halni.

ANTROPUS

1405 Te életed, Androphile,³²²
Által én halalomért
Bár halálál fizethetnék
Én a te életedért.

³¹⁷ torrel [Emendáltuk.]

³¹⁸ Kinyilotlen csuposon [Emendáltuk.]

³¹⁹ Aomor [Emendáltuk.]

³²⁰ arrat [Emendáltuk.]

³²¹ ka [Emendáltuk.]

³²² élete<t>d [Ráírással javítva.] an<t>drophile [Emendáltuk.]

Oh, kész vagyok mindenféle³²³
Fajdamat el szenvedni,
Csak lehessen Istenemel
1410 Illy modon meg békélni.

Ah, bűnösök, szemlelyetek,³²⁴
Mely vétkes a nyalánksság,
Hova viszen, ismérjétek,
Egy kűs férges kívánság.

1415 Kár hozatra, őrók tűzre
Vethetne az igasság,
Ha érettűnk nem szenvedne
Jessus, az ártatlanság.

1420 Meg bocsás, hát, en Kristusom
Számatalan vétkeimnek,
Legyek példa, oh, Jessusom,³²⁵
Én minden bűnösőknek.

Finis. Sit Laus Deo.

³²³ kéz [Emendáltuk.]

³²⁴ szeml<y>elyetek

³²⁵ [A *példa* föléírással beszúrva.]

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratos kötet 323–354. lapjain található. Tud róla *Bándi* (1896, 289, 293., tévesen 1760-as évszámmal), *Fülöp* (1897, 23.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 58), *Muckenhaupt* (1999, 115.); *Pintér* az allegorikus drámák között említi (1993, 54, 120.); elemzi és forrásait megadja Medgyesy S. (2009, 189–190, 249–250, 359–363). Szövege itt jelenik meg először.

A dráma címleírásában szereplő *actio figurifica* allegorikus vagy a tipológiai szimbolizmusra épülő párhuzamos látásmódot ígér. A háttér a szenvedéstörténet, ez a mű valódi olvasata, de azt egy allegorikus cselekmény helyettesíti, pontosabban világítja meg: egy király saját fia mellé egy másikat fogad, ellátja minden jóval, egy csodálatos kertbe helyezi, ahol egyetlen fa gyümölcsét tiltja el tőle. A fogadott fiú nem áll ellent a kísértőknek, nem tartja be a tilalmat, ezért a király gályarabságra ítéli, ahonnan a valódi fiú saját élete árán megmenti. E történetet és az értelmezését már a prológuş megfejtja a nézők számára:

Andro Páter lészen neve e királynak,
Androfilus pedig egy szülött fiának.
A fogadott fiát hijuk Antropusnak,
Kinek két szolgálai Kosmus, Creon vannak.

Andro Páter tehát az Atya úr Isten,
Androfilus fia: Kristus, Ember s Isten,
A bűnös fogadott fiu Adám lészen,
Kiért az Úr Jézus meg hal a' kereszten.

A hajos mesteren s szolgálain értetnek
Test, világ és ördög, kiktől büntetnek
Az Adám fiai s' a bűnre vitetnek,
S az után a' halál tengerében vésznek.

Sidok helyet itten sok ördögök vannak,
Mivel a bűnösök ezeknek szolgálnak,
Az ördög tanácsol nekik, mint sidoknak,
Hogy Kristus meg halyon, midőn káromkodnak.

A bűnös ifjú a dráma végén megbánja bűneit, és saját példájával is figyelmezteti a nézőket a bűnök veszélyére. Az allegorikus történet szoros rokonságban áll a Csíksomlyón kedvelt színjátéktípussal, a moralitással. A későbbi moralitásokból gyakran elmarad maga a szenvedéstörténet, ám a jelen drámában megvan az is, sűrítetten lejátszódik minden, Júdás árulásától Jézus halálig, de az allegorikus szereplők között. A prológuşban jelzett és a zsidók allegóriáiként megjelenő ördögök részben a görög-római mitológia alvilági figuráinak és a fúriáknak a nevét viselik, részben jól ismert, népies ördögnevek vannak, s a Csíksomlyón gyakori ördögjelenetet adják elő. (Pl. Andromisus és csapata babszemekkel szavaz, ami

jellegzetes boszorkányelem, gyakran utalnak erre a csíksomlyói darabok). További allegóriák a fájdalom, az erő, a szeretet angyalai, de az epilógusban már csak Dolor és Amor szerepel, immár hagyományos allegóriaként.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Elmondja a cselekményt, felfeji az allegóriát: összekapcsolja a bűnbeesést és az emberiség megváltásának krisztusi vállalását az atya és saját, illetve fogadott fiainak allegorikus történetével (l. a fenti idézetet).

Scena prima

Andropater alacsony sorból való ifjút keres, így választja ki a mezítelen, szegény Antropust, akit csupa boldogság közt egy szép kertbe helyez, csak egyetlen fához nem szabad nyúlnia. Andropater saját fia, Androphilus szeretettel fogadja a fiút, aki szavát adja, hogy az Atya utasításait betartja, a szolgák is ígérik, hogy készséggel szolgálják. Az Atya Antropus mellé Euphronimust rendeli nevelőnek, Cosmust és Creont pedig szolgának.

Scena secunda

Andromisus (Lucifer) a pokol ördögeit és fúriáit akcióra, Antropus megrontására hívja. Megérkeznek a pokolbeli ördögök megfelelői, a bosszúért és az ember elvesztéséért felelős Alecto és Magéra fúria, Belzebúb, Plútó, Phlegeton, Tanatus.

Scena tertia

Andromisus és csapata babszemekkel szavaz arról, kinek a feladata lesz Andropater hatalmának megtörése. A szavazás alapján Alástor a kiválasztott, akinek rögtön megvan a terve: Andropaterrel nem bírna, ezért Antropust fogja elcsábítani.

Scena quarta

Alástor Euphronimus alakját veszi fel, bezörget a kertbe, ahol Antropust, Creont és Cosmust ráveszi, hogy kóstolják meg a tiltott fa gyümölcsét. Ezután Alástor eltűnik, s a visszatérő igazi Euphronimus kétségbeesve fedezi fel, mi történt. A színt az ő keserves dala zárja.

Scena quinta

A gonosz démonok sietve távoznak, félvén Andropater haragjától.

Scena sexta

Antropus, Creon és Cosmus hiába könyörögnek kegyelemért, Andropater súlyos gályára ítéli őket, s e büntetés gyermekeikre is átszáll.

Scena septima

A három evezősoros gálya matrózai örülnek, hogy Antropus helyettük fog dolgozni, s válogatott kínzásokkal a gályára terelik. A jelenet Antropus keserves bűnbánó szavaival zárul.

Scena octava

Androphilus annyira szánja öccsét, hogy elindul szabadítására. Angelus doloris figyelmezteti, hogy Antropus szabadításának az ára Androphilus iszonyú szenvedése és halála. Angelus amoris vitatkozik, ő a szeretet erejét képviseli.

Scena nona

Androphilus szakadt szőrcsuhában indulna öccse megmentésére, atyja kegyelmét kéri, ezt erősíti – Andropater ámulatára – Angelus amoris, aki „az égő szeretet formája”-ként mutatkozik be. Andropater úgy dönt, összehívja a tanácsot.

Scena decima

Andropater előterjeszti a kérdést a tanácsnak, Androphilus kitart amellett, hogy a halált is vállalja. Amor advocatus Antropi elfogadná Androphilus halálát. Angelus doloris, Angelus amoris, sőt Angelus Justitia is egyetért a büntelen Androphilus halálával. Andropater is fájdalommal búcsúzik halálra készülő fiától.

Scena undecima

Andromisus elmondja ördögtársainak, hogy Andropater egyetlen fiát küldi ellenük a gályán raboskodó Antropus megszabadítására. Androphilus elfogásáról tanakodnak, s ehhez kell egy ember, aki azonosítja.

Scena duodecima

Ravernio jelenti Tanatusnak Androphilus érkezését; kéri, hogy a hajósok egy emberként ragadják és kötözzék meg Androphilust, ne higgyenek neki. Ehhez a hajósoknak fel kell ismerniük Androphilust: Ravernio – Júdás allegóriája – 30 pénzért vállalja, hogy megmutatja. Így történik, Androphilust elfogják.

Scena tertia decima

A gályához érkező Androphilust megkötözik, verik, csúfolják, megkapja a királyi jelvényeket, megtörténik a keresztre feszítés, Androphilus meghal.

Epilogus

Amor, Dolor és Antropus a bűn elkerülésére, Jézus áldozatára figyelmeztetnek.

A mű sajátos párdarabja az 1742-ben játszott, s valószínűleg Kuna László rendezte allegorikus dráma (l. *Ferences iskoladrámák* II., 3. sz.), mivel mindkettő azonos forrásból, Jacob Masentől kölcsönzött (l. a forrásról szóló jegyzetet).

SZERZŐ

Fülöp Árpád (1897, 13.) szerint 1760–61-ben Albert Atanáz volt a grammatikai osztály tanára, feltételesen őt jelöljük meg szerzőként. Albert Jánosként Csíkszentgyörgyön született 1733-ban. Beöltözött 1752. augusztus 11-én, pappá szentelték 1758. május 20-án. Csíksomlyón halt meg 1762. július 9-én. (*György* 1930, 110.). A *Magyar Katolikus Lexikon*ban nem szerepel.

FORRÁS

A dráma forrását adó darab írója, az egyik legjelentősebb német jezsuita szerző, Jacob Masen (1606–1681), akinek latin nyelvű poétikai művei és drámái nagy hatással voltak a 17. századi német drámairodalomra, a 18. században pedig a magyarországi iskolai színjére. (Erről lásd: *Tüskés–Knapp* 2004.) A forrás az *Androphilus* c. latin nyelvű allegorikus dráma (teljes címén: *Tragico-comoedia Parabvlosa. Androphilvs*), amely Masen *Palaestra Eloquentiae Ligatae* című, Kölnben 1657-ben kiadott (*Coloniae Agrippinae, Apud Iohannem Busaeum, 1657*), háromkötetes művének harmadik kötetében található (388–442.). Az eredeti kiadás elérhető: <http://search.ugent.be/meercat/x/bkt01?q=900000104712>, illetve <https://books.google.be/books?vid=GENT900000104712&printsec=frontcover&hl=hu#v=onepage&q&f=false>

Masen drámáját már egy korábbi, 1742-es csíksomlyói darab is feldolgozta (l. *Ferences iskoladrámák* II., 3. sz.), viszonylag szorosán követve azt. Az 1761-es dráma viszont egyáltalán nem követte az 1742-eset, a kettőnek a forráson túl nincs köze egymáshoz.

Az 1761-es dráma szerzője Masent is kevésbé követte, tőle sokkal inkább az allegorizálás ötletét merítette. Masen öt felvonásával ellentétben a magyar drámát nem osztja felvonásokra, csak jeleneteket alkalmaz. Az első két scena követi a forrást, utána azonban részben rövidít, részben változtat, s így Masen II. felvonását is sűríti: a magyarban Andromisus megszavaztatja ördögeit, ki legyen a csábító, és Alástorra esik a választás. Masennél maga Andromisus ölti fel Euphronimus alakját és rendeztet óriási lakomát Antropusékkal. A magyarból e lakoma hiányzik (ezért Masen II. felvonását el is hagyja), helyette a kert tiltott fájáról evésre veszi rá Antropust az ál-Euphronimus.

Masen I–II–III. felvonásának záró jelenete két részből áll: egy a tipológiai szimbolizmus jegyében választott allegorikus intermediumot követ egy záró *Chorus*. Az I–II–III. felvonásvégi intermediumok folytatólagos történetet bontanak ki: Ádám teremtését (I/3. után), bűnbeesését (II/3. után), büntetését (III/6. után), vagyis azt a történetet, amelynek allegóriája a dráma cselekménye, *Androphilus* története. (A IV–V. felvonás már a megváltás története, ezért a IV. felvonást *Androphilus* és *Antropus chorusa* zárja, az V. végén pedig már a közönségtől búcsúzik.) Ezek a tipológiai szimbolizmus, az allegória, a parabola és a szenvedéstörténet bonyolult kapcsolatára épülő intermediumok nyilván túl elvontak voltak a csíksomlyói közönségnek, nem véletlen, hogy mindkét magyar szerző elhagyta. Az 1761-es dráma nem Ádám és a bűnbeesés, hanem annak parabolikus/allegorikus párhuzamát játszatja el (l. a magyar dráma 3–4–5. scenáját) az allegorikus szereplőkkel. Masen III. felvonásából (III/3–5–6.) a magyar változat két jelenetbe sűríti a gályára ítélet és Antropus odaérkezését (scena 6–7), a 8–9. scena pedig már *Androphilus* vállalását mutatja. Masen IV. felvonása a hajósok tervéről szól, hogyan ejtsék foglyul *Androphilust*, s ezt a magyar szerző hasonló részletességgel írta meg (scena 11), de a passiójátékokból jól ismert szolga és zsidó figurák helyett itt a hajós allegóriák (*Tanatus*, *Strobus*, *Cippo*, *Lydius*, *Ravernio*, *Flagrio*) kegyetlenkednek. Masennél nincs meg a magyar égi pör párhuzama, amikor *Andropater* összehívja a tanácsot, hogy döntsön *Androphilus* áldozatáról:

már a 9. scena is részben idetartozik Angelus doloris és Angelus amoris vitájával, s a teljes 10. scena ezt folytatja. Az utolsó (13.) scenában feltűnő a verés, kínzás és a királyi jelvények felvétele a keresztre feszítés előtt; Masennél nem ilyen erős a párhuzam a szenvedéstörténet cselekményével.

Érdekes a magyar szerző allegória-használata is. Masennél Antropust három figura kísérti (Andromisus, Cosmos, Creon), a kísértés erősítői Mundus, Caro, Mors, Morbus, Bellum, Labor, Daemon. A hajós Thanatos, a gályán Cippus és Lydus szolgálnak. A magyar változat Mundus, Caro, Mors klasszikus allegóriáit elhagyja, helyettük Belzebúb, Plúto, sőt Luciper (=Andromisus) lép fel, az erősen az ördögökre hajazó fúriákkal (Alecto, Magéra) karöltve. E változtatások csökkentik az allegorikus alakok elvont szintjét, és erősítik a valós gonoszság megnyilvánulásait – minden bizonnyal a Csíksomlyó környéki, kevéssé iskolázott nézőkre tett érzéki hatás érdekében.

A Masen-dráma záró felvonása a feltámadásé: egy Nuntius érkezik, s hirdeti, hogy Androphilus (akit a IV. felvonásban halálra kínoztak) nem halt meg (V/1.), s a következő jelenetben Androphilus örömmel találkozik Anthropusszal. A magyar változat mindezt elhagyja, a nagypénteki játékalkalomhoz illően, ugyanezért hiányzik a feltámadás valamennyi csíksomlyói nagypénteki passiójátékból.

A magyar darab szereplői között talányos az egyszer megszólaló Deiphobus; ő a Masen-kötet következő, egyben utolsó drámájában, a *Comico-tragoedia parabolica: Telesbivs* címűben fordul elő (443–499.).

ELŐADÁS

A darabot 1761. március 20-án, nagypénteken játszották Csíksomlyón. Érdekes és gyorsan változtatható színpadképre lehetett szükség, ahol a királyi palotából paradicsomi kertet, majd a tengert és rajta a gályát kellett megjeleníteni.

A negyedik jelenetet az addigi 12 szótagos szöveg helyett Euphronimusnak egy változó metrumú, hatsoros strófaból álló, 9 versszaknyi kesergése zárja (*Ah, Antrophe, hova menétek...*). Ugyan nincs jelezve, hogy éneklendő, azonban még szótagszám alapján sem tudunk hozzá dallamot adni.

Ehhez hasonlóan, bármiféle éneklésre vonatkozó utalás nélkül áll a darabot lezáró Epilogus, a három szereplő (Dolor, Amor és Antropus) összesen 24 versszakban inti a hallgatóságot (*Oh, édes Androphilusom, kiért így el adattál?*). Szótagszám alapján ehhez több dallamot is tudunk párosítani. A 8.7.8.7. osztatú versformához e sorozat első két kötetében összesen három dallamot adtunk, amelyekre énekelhetők: *Gyarló világ, romlandó ág* (Illyés István *Halottas énekeiből* az 1733-as passió jegyzetében, *Ferences iskoladrámák* I., 664.; vö. még az 1753-as esztelneki drámával: *Uo.*, 12B), az *Omni die dic Mariae*, és a *Stella coeli extirpavit* (utóbbiakat a *Deák-Szentes kéziratból* közöltük a bizonytalan datálású passió zenei jegyzetében, *Ferences iskoladrámák* II., 10. sz.).

SZÖVEGKRITKAI MEGJEGYZÉSEK

A másolást alapvetően két kéz végezte felváltva, de olykor egy harmadik kéz is másolt. Ezért rendkívül egyenetlen az írásmód, a helyesírás, ezen nem változtattunk. Feltűnően sok az eltérés a szerepnevek írásmódjában, ezeket az ingadozásokat a szövegen belül meghagytuk, szerepnévként azonban jelölés nélkül egységesítettük, ahol lehetett, a forrást adó Masen-dráma alapján. Az alábbiakban megadjuk az egységesített szerepnevet, zárójelben pedig a kéziratban előforduló, s a szövegen belül nem javított változatokat:

Andropater (Andro Pater, Andro Páter, Andro pater, Andropáter)

Androphilus (Androfilus)

Antropus (Antrophus; a Masen-dráma *Anthropus* szerepnevet használ, a mi kéziratunkban azonban ilyen alakban soha nem szerepel, ezért hagytuk meg az *Antropus* formát.)

Andromisus (Andromissus)

Euphronimus (Eufronimus)

Cosmus (Cozmus)

Tanatus (Tánátus; a Masen-dráma *Thanatus* szerepnevet használ, a mi kéziratunkban azonban ilyen alakban soha nem szerepel)

Cippo (a Masen-dráma *Cippus* szerepnevet használ, a mi kéziratunkban azonban ilyen alakban soha nem szerepel)

Lydus (Lidus)

Magéra (Magera)

Alástor (Alastor)

Phlegeton (Flegeton)

Angelus doloris (Angelus Doloris)

Heluo (Helluo)

Ravernio (Lavernio, Lávernio)

A korban szokásos rövidítéseket jelölés nélkül feloldottuk; ilyen a tildével jelzett betűkettőzés; a betű fölötti tilde (nek=ennek) vagy a betű alatti tilde (ere=erre); Sz.=Szent. Gyakori a zöngésítés (tészlek helyett tézlek, viszlek helyett vizlek, stb.), ezen nem változtattunk. A *k* végű igék végződését (E/1.) a második kéz gyakran *g*-nek írja. Az egyik kéz az *é/á* betűt az *e/a* betű feletti ponttal jelöli. Az egyik kéz a folytatólagosan írt szövegben alig jelzi a verssorokat, szakaszokat, vagyis nem használ ilyenkor nagy kezdőbetűt, míg a másik kéz következetesen kiemeli nagybetűvel a szakaszok kezdetét. Ezen túl ritka a fölösleges nagybetűs szókezdés, ezeket általában jegyzet nélkül elhagytuk.

A rímelés alapján 2 és 4 soros szakaszokba rendezett a szöveg.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- 16 *táblál* – táplál
 68 *káromkodnak* – (Istent) káromolnak
 96 *Laesae majestatis Crimenrol* – crimen laesae maiestatis: felségárulás bűne
 107 *alá valo népből* – alsó társadalmi rétegből
 108–109 *prorex* – trónörökös, régens
 115 *közlőd* – közlöd: megosztod
 130 *purpurát* – köntöst, palástot
 165 *Successora* – (jog)utódja
 190 *Némelyek gonoszul hogy nincs, azért élnek* – némelyek azért élnek gonoszul, mert (nincs)= nélkülöznek
 200 *tély* – téj, tej
 224 *Cerberus* – Cerberus (Kerberosz) háromfejű kutya: az alvilág őrzője
 225 *Alecto s Magéra* – a bosszúállást képviselő három fúria közül kettő: Alecto és Megaera. (A harmadik Tisiphone)
 231 *Belzebub, Plutoval* – Belzebúb: a Sátán, a gonosz; Plútó: a görög mitológiában az alvilág ura, ezért ő az egyik fő ördög
 246 *meg fegy* – megfeddj
 248–249 *Phlegeton* – az alvilág tüzes folyója; itt ez is ördögnév
 264–265 *Alástor* – Alasztor: a görög mitológia bosszú-démona
 309–310 *Tanatus* – Thanatosz: A görög mitológiában a halál megszemélyesítője, Hipnosz (az álom) ikertestvére
 313 *votiszálni* – szavazni
 314 *babott fogunk vetni* – babbal vetünk sorsot, szavazunk. A bobolás, azaz babvetés a boszorkányok gonosz varázslásához, jósló praktikáihoz tartozott
 331 *votumott* – votum: szavazás eredménye, határozat
 320 *kandast* – kondást
 324 *ambitiosus* – itt kb: igyekvő, nagyravágyó
 327 *praesesnek* – elnöknek
 335 *kalkullust* – számtant
 340 *zophismát* – szofizma: formailag helyesnek tűnő, de tartalmilag megkérdőjelezhető, illogikus következtetés
 348 *Sik szóval* – sima szóval: csalárd, színlelő szóval
 357 *ilnek* – illenek
 371 *két színsség* – kétszínűség
 380 *Decretumot* – határozatot
 382 *gratiádot* – kedvezéset, kegyelmedet
 393 *lakast* – jóllakást, lakomát
 570–571 *Dii Phobius* – talán Phobeius, vagyis Aesculapiusról van szó
 590 *purgatio* – tisztítás; itt valószínűleg: beöntés
 591 *unctio* – kenőcs
 604 *gardából* – gard-: törzsök
 627 *engedj meg* – bocsáss meg

- 633 *penitentiámott* – bűnbánatomat
669 *anchorát* – horgonyt, vasmacskát
671 *usorát* – uzsorát
683 *Sujomon* – sulyom: vízínövény szűros termése
702 *várdára* – vártára, őrségbe
703 *bérdora* – bordára: fedélzetre
704 *inauguráljátok* – felavassátok, beiktassátok
708 *köböl* – régi űrmérték (változó értékekkel)
715 *orkkáktol* – orka: kadszárnyú delfin, gyilkos bálna
718 *el holdol* – elhódol: elhagy
721 *Pántofil czepeleűs ... szaru* – cipő, cipellő, saru
723 *amint Juno, illyent teremphetek* – Juno/Iuno: Jupiter felesége. A terem-
tésre utalás: Juno görög megfelelője, Héra férfi nélkül próbált gyermeket
létrehozni (vö. Hésziodosz: *Theogonia*)
724 *berlést* – bélést
726 *csolyán* – csalán
727 *sulyeg* – sulyag: szulfátot tartalmazó ásvány, tehát a pokol kénes, kén-
köves világával függ össze (zöldlő-gyulatsavas sulyag: Murias barytae)
745 *gyenelogyiádott* – genealógiádat, származásodat
746 *rakonsságidott* – rokonságodat
884 *valid* – érvényes, érvényesül
969 *Sentencziát* – ítéletet
990 *irva hadta Szent János* – „Mi tudjuk, hogy a halálból átmentünk az
életbe, mert szeretjük testvéreinket. Aki nem szeret, a halálban marad.
Aki gyűlöli testvérét, gyilkos, márpedig tudjátok, hogy egy gyilkosnak
sem maradandó birtoka az örök élet. A szeretetet arról ismerjük fel,
hogy ő életét adta értünk. Nekünk is kötelességünk életünket adni
testvéreinkért.” (1Jn 3,14–16.)
991 *causait* – indokait
998 *vaxom* – voksom, szavazatom
1003 *acceptáltatik* – efogadtatik
1005 *Jure naturali* – kb. természetjog szerint
1023 *ingyen* – így, ily módon
1072 *allítot* – alított: vélt
1103 *leseskedni* – leselkedni
1224 *Credite honori* – adj tiszteletet, becsülj meg
1225 *Reus* – vádlott
1255 *alitya* – alítja: véli
1260 *purpurát* – l. a 130. sorhoz írt jegyzetet
1281–1282 *Deiphobus* – a trójai király, Priamosz fia; itt: ördögnév
1316 *herbatelyt* – herbateát
1317 *fincziát* – findzsát, bögrét

Atanáz János Albert (?)

ANTROPUS' SIN: THE ALLEGORY OF THE FALL

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the drama is on pages 323–354 of the manuscript volume *Liber exhibens actiones parascevicas...* in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery. This is the first publication of the text.

The *actio figurifica* in the title of the drama promises an allegorical vision or a parallel one based on typological symbolism. The background is the Passion, this is the real interpretation of the play but it is replaced or rather illuminated by an allegorical plot: a king adopts a second son next to his own and provides everything for him: he is placed in a wonderful garden where only the fruit of one tree is forbidden. The adopted son does not resist temptation, does not stick to the rules, so the king sentences him to be a galley slave; he is saved by the natural son who sacrifices his own life. The story and its interpretation is already explained in the prologue.

At the end of the drama, the sinful young man repents and sets his example as a warning of the dangers of sin. The allegorical story is strongly related to morality plays, a genre popular in Csíksomlyó. Subsequent morality plays often omit the Passion itself, as opposed to this drama which shows everything – from Judas' betrayal to Jesus' death – in condensed form, among the allegorical characters, however. Some of the devils referred to in the prologue and appearing as allegories of the Jews bear the names of the figures of Hades and Furies of Greek and Roman mythology, while others have popular names of devils and present the devil scene frequent in Csíksomlyó. (E.g. Andromisus and his team use beans to vote which is a characteristic witch element, often used in Csíksomlyó plays). Other allegories are the angels of pain, strength and love but the epilogue only features Dolor and Amor, as traditional allegories.

THE SHORT CONTENT OF THE DRAMA

Prologus

Summarizes the plot and explains the allegory: it connects the fall and Christ's task to save humanity to the allegorical story of the father and his natural and adopted sons.

Scena 1

Andropater is looking for a poor boy and chooses the naked Antropus whom he happily places in a beautiful garden where only one tree is forbidden to touch. Andropater's son Androphilus turns to the boy lovingly; the boy promises to keep the instructions of the Father, the servants promise to willingly serve him. The Father orders Euphronimus to serve Antropus.

Scena 2

Andromisus (Lucifer) invites the devils and Furies of hell to corrupt Antropus. The figures who arrive correspond to the devils of hell: the Furies Alecto and Magéra, responsible for revenge and the fall of humanity, as well as Belzebub, Pluto, Phlegeton, Tanatus.

Scena 3

Andromisus and his team use beans to vote on the one who must undermine Andropater's power. Alástor gets the most votes and he immediately has a plan: as he is no match against Andropater, he is going to tempt Antropus.

Scena 4

Alástor takes on Euphronimus' figure, enters the garden and persuades Antropus, Creon and Cosmus to taste the forbidden fruit. Alástor disappears and the returning real Euphronimus is shocked to find what happened; the scene ends with his lamentation.

Scena 5

The evil demons hastily leave, fearing Andropater's anger.

Scena 6

Antropus and the servants Creon and Cosmus ask for mercy in vain, Andropater sentences them to be galley slaves and the punishment even applies to their children.

Scena 7

The sailors on the galley with three rows of oars are happy to have Antropus take over their work, and they torture him. The scene closes with Antropus' words of repentance.

Scena 8

Androphilus is so sorry for his brother that he sets out to liberate him. Angelus doloris warns him that the price for Antropus' liberation is the awful suffering and death of Androphilus. Angelus amoris disputes this, he represents the power of love.

Scena 9

Androphilus sets out to save his brother in a torn fur cloak; he asks for his father's mercy. To Andropater's surprise, this is reinforced by Angelus amoris who introduces himself as the „form of burning love”. Andropater decides to summon the council.

Scena 10

Andropater presents the issue to the council, Androphilus insists on facing even death. Amor advocatus Antropi would accept Androphilus' death. Angelus doloris, Angelus amoris and even Angelus Justitia agree on the death of the innocent Androphilus. Andropater sadly bids farewell to his son preparing for death.

Scena 11

Andromisus tells his fellows that Andropater sends his only son against them in order to liberate the captive Antropus from the galley. They are making plans to find Androphilus; they need someone to identify him.

Scena 12

The allegory of Judas, Ravernio reports Androphilus' arrival to Tanatus; he asks the sailors to seize and bind Androphilus and not to believe him. To this end, the sailors must be able to recognize Androphilus: Ravernio accepts 30 coins to identify him. The plan is carried out, Androphilus is captured.

Scena 13

Androphilus arrives to the galley, he is bound, beaten, mocked, receives the royal labels, he is crucified and dies.

Epilogus

Amor, Dolor and Antropus warn the audience to avoid sin and to remember the sacrifice of Jesus.

A unique pair of this play is the allegorical drama performed in 1742 and probably put on stage by László Kuna (see *Ferences iskoladrámák* II, nr. 3), as both borrowed from the same source, Jacob Masen (see the note on sources).

AUTHOR

According to Árpád Fülöp (1897, 12), the grammatics class was taught by Albert Athanasius (1733–1762) in 1760–61.

SOURCES

The play serving as the source of the drama was written by Jacob Masen (1606–1681), one of the most significant German Jesuit authors; his Latin poetic works and dramas greatly influenced 17th century German drama, as well as Hungarian school theatre in the 18th century. (See *Tüskés–Knapp* 2004). The source is the Latin allegorical drama entitled *Androphilus* (complete title: *Tragico-comoedia Paravlosa. Androphilvs*), which is in volume three (p. 388–442) of Masen's three-volume *Palaestra Eloquentiae Ligatae*, published in Cologne in 1657 (Coloniae Agrippinae, Apud Iohannem Busaeum, 1657). The original edition is available at <http://search.ugent.be/meercat/x/bkt01?q=900000104712> or

<https://books.google.be/books?vid=GENT900000104712&printsec=frontcover&hl=hu#v=onepage&q&f=false>

Masen's drama was already used by an earlier Csíksomlyó play, the one performed in 1742 (see *Ferences iskoladrámák* II, nr. 3), which followed Masen rela-

tively faithfully. The 1761 drama, however, did not follow the 1742 one, they have few things in common apart from the source.

The author of the 1761 drama did not strongly follow Masen either, apart from the idea of allegories. As opposed to Masen's five acts, the Hungarian drama is not divided into acts, only into scenes. The first two scenes follow the source, but after that, there are shortenings, modifications and Masen's Act II is condensed: in the Hungarian version, Andromisus makes the devils vote on the one who tempts Antropus and they choose Alástor. In Masen's drama, it is Andromisus himself who is disguised as Euphronimus and orders Antropus and the others to organize a great feast. There is no such feast in the Hungarian play (Masen's Act II is omitted), instead, the fake Euphronimus persuades Antropus to taste the forbidden fruit.

The closing scenes of Masen's Acts I–II–III consist of two parts: an allegorical intermedium chosen in the spirit of typological symbolism, followed by a closing *Chorus*. The intermedia at the end of Acts I–II–III unfold a continuous story: Adam's creation (after I/3), his fall (after II/3) and his punishment (after III/6), in other words, the story whose allegory is the plot of the drama, the story of Androphilus. (Acts IV–V present the story of redemption, so Act IV ends with a chorus by Androphilus and Antropus, while the end of Act V says goodbye to the audience). These intermedia built on the complicated connection between typological symbolism, allegory, parable and the Passion were evidently too abstract for the Csíksomlyó audience, it is not a coincidence that both Hungarian authors omitted them. The 1761 drama does not show Adam and his fall, rather its allegorical parallel (see scenes 3–4–5 of the Hungarian drama), with allegorical characters. Of Masen's Act III (III/3–5–6), the Hungarian version condenses the sentencing to galley and Antropus' arrival into two scenes (Scena 6–7), while scenes 8 and 9 present Androphilus' sacrifice. Masen's Act IV consists of the sailors' plan to capture Androphilus, which the Hungarian author also presents in similar detail (Scena 11–12); the cruel figures of servants and Jews, well known from passion plays, are here replaced by sailor allegories (Tanatus, Strobilus, Cippo, Lydius, Ravernio, Flagrio). Masen does not include a parallel to the Hungarian celestial trial when Andropater summons the council to decide on Androphilus' sacrifice: the dispute between Angelus doloris and Angelus amoris in scena 9 already belongs here, continued by the entire scena 10. In the last scene (12), the beatings, the tortures and the royal labels are conspicuous before the crucifixion, as Masen's plot does not constitute such a strong parallel with the Passion.

The use of allegory of the Hungarian author is also interesting. In Masen's drama, Antropus is tempted by three figures (Andromisus, Cosmos, Creon) and the temptation is reinforced by Mundus, Caro, Mors, Morbus, Bellum, Labor, Daemon. Thanatos is the sailor, Cippus and Lydus serve on the galley. The Hungarian version omits the classical allegories of Mundus, Caro and Mors, and uses Belzebub, Pluto, even Lucifer (=Andromisus), together with the Furies who strongly resemble the devils (Alecto, Magera). These modifications reduce the abstraction of the allegorical figures and reinforce the manifestations of real evil – probably to make a strong impression on the poorly educated Csíksomlyó audience.

The closing act of Masen's drama is resurrection: a Nuntius arrives to announce that Androphilus (who was tortured to death in Act IV) is not dead (V.1) and in the next scene, Androphilus is happy to meet Anthropus. This is left out from the Hungarian version, in accordance with the Good Friday occasion, that is why there is no resurrection in any Good Friday passion plays of Csíksomlyó.

A dubious character of the Hungarian play is Deiphobus who speaks only once; he appears in the next (and last) drama of Masen's volume, entitled *Comico-tragoedia parabolica: Telesbivs* (p.443–499).

PERFORMANCE

The play was performed in Csíksomlyó on Good Friday, 20 March 1761. It required an interesting, easily modifiable decoration, allowing the royal palace to turn into the garden of Eden, then depicting the sea and the galley.

At the end of scene four, the 12-syllable text is replaced by Euphronimus' lament with 9 verses of varied metre, six-strophe lines (*Ah, Antrophe, hova menétek...*). There is no indication that it should be sung, we have not found a melody for it even on the basis of the number of syllables.

The Epilogus closing the play does not contain any indication on singing, either, the three characters (Dolor, Amor and Anthropus) warn the audience in 24 strophes (*Oh, édes Androphilussom, kiért így el adattál?*). On the basis of the number of syllables, several melodies may be given. In the first two volumes of the present series, we mentioned three melodies to which an 8.7.8.7. verse form may be sung: *Gyarló világ, romlandó ág* (from István Illyés' Epicediums, in notes to the 1733 passion play, *Ferences iskoladrámák* I, 664; cf. the 1753 drama from Esztelnek: 12B), *Omni die dic Mariae* and *Stella coeli extirpavit* (the two latter were published from the *Deák-Szentes manuscript* in the notes to the 1754 passion play, *Ferences iskoladrámák* II, Nr 10).

11.

Albert János Atanáz (?)

A VAK TYPLUS TÖRTÉNETE
ÉS A KERESZTRE FESZÍTÉS

Csíksomlyó,

1762. április 9. nagypéntek

[SZEREPEK:

TYPLUS (CAECUS)
DUCTOR PRIMUS CAECI (DARIO)
DUCTOR SECUNDUS
JESUS
JOANNES APOSTOLUS
PETRUS APOSTOLUS
BEATA VIRGO MATER
ANDREAS APOSTOLUS
IGNATIUS
JUDEUS
JUDEUS ADOLESCENS
JUDEUS PRIMUS
JUDEUS SECUNDUS
JUDEUS TERTIUS
JUDEUS QUARTUS
JUDEUS QUINTUS
JUDEUS SEXTUS
SERVUS ANNAE
MELCHIAS
JUDAS
CLEOFAS
ISÁCHÁR
PHILIPPUS
SENIOR PRIMUS
ANNAS
CAIPHAS
SENX PRIMUS
SENX SECUNDUS
SENX TERTIUS
SENX QUARTUS
DIABOLUS PRIMUS
DIABOLUS SECUNDUS
DIABOLUS TERTIUS
DIABOLUS QUARTUS
SERVUS CAIPHAE
SIMEON (PARENS TYPLI)
ANNA (MATER)
MILITES
SENIOR PRIMUS
SENIOR SECUNDUS
SENIOR TERTIUS (TESTIS)
SENIOR QUARTUS (TESTIS)
PHARISEUS PRIMUS
PHARISEUS SECUNDUS

JUDEI
PILÁTUS
LATRO SINISTER
LATRO DEXTER]

Actio Sacro Historico Tragico Parascevice Anno 1762¹
Praeteriens Jesus vidit hominem caecum a Nativitate exspuit in terram et fecit
lutum ex sputo, et linivit lutum super oculos ejus et dixit ei, vide, lava
in Natatoria Siloe

Joa 9. c.

PROLOGUS²

Örvendek, s megjegyem epen vigasággall,³
Hogy előt gyűltettek illy nagy sokasággall,
Kivánván hallani minket buzgosággall,
Vélemis, hogy lésztek méltó tanulsággall.

5 Ne vélyétek pedig, hogy itten musikát⁴
Hallottok, vagy tréfás, tanczos komediát,
Hanem sirallommall telyes tragediát,
Mint a ki sirassa egyetlen egy fiát.

10 Valamiket mondunk, az Isten szavából,
Az uj testamentom szerént az írásból
Kiszettük, nem pedig haszug Poétából,
Nemis csalárd, kebszó, más historiából.

15 Hallottátok gyakron, mely kedves Kristusnak,
Amint megis jelentette szolgainak,⁵
Ha sokszor emlityük s sulyát halálanak:
Azertis e leszen czélja szandékunknak.

20 Hogy pedig értsétek renddel beszédünkött,⁶
Ézre kell jól veni első kezésünkött,
Egy vakon születet ember képez minket,⁷
Bűnnek válságában siro nemszetünket.⁸

¹ Ao [A rövidítést feloldottuk.]

² [A *Prologus* cím hiányzott, kiegészítettük.]

³ megjelem [Próbáltuk emendálni az értelmetlen szót.]

⁴ velyétek mosikat [Emendáltuk.]

⁵ szolgarinak [Emendáltuk.]

⁶ értsétek rendel beszédünkött [Emendáltuk. A *rendel d*-je beszúrva.]

⁷ valyon [Emendáltuk.]

⁸ válságában nemszetünket

Ezt pedig Szent János a mint fel jedtette,
Hogy az Úr Kristushoz valaki vezette,⁹
Nyálból csinált sárrall szemeit meg kente,
És kevánt látássát így visza szerzette.¹⁰

25 Igy a Kristus Jesus e világra jőven,
Az Isten igejet s országát hirdetvén,
Lelki vaksaggokott sokaknak el vevén,¹¹
S sokakott idveszit, kik hisznek, követvén.¹²

30 De hogy mene ez vak Siloi távára
Mosdani, Kristusnak parancsolatyára,
Fariseusoknak essék haragjában,¹³
És mind ő ellene gyűlnek ōk panaszra.¹⁴

35 Azt teszi, hogy Kristuss ő tanitvanyinak
Előre meg mondgya mint hiv baratinak,
Hogy Jerusalembé menvén, a zsidoknak¹⁵
Kezekbe adatnék, véneknek, papoknak.¹⁶

40 Im, ez vak visza jó ép szemmel a tórol,¹⁷
Es nagy vigasaggall fogattatik joktol,
Kristus Jesus Jerusalembé várasatol
Örömmell vetetik, kitsintől és nagy toll.

Már a meg gyógyult vak predikalya nyilván,
Mikent az úr Kristus nyállall sárt csinálván
Szemeit meg kente, s már lát, megjogyulván,
Hidgyenek hát néki illy csudakot látván.

45 De a hitetlen nép feltámad ellene,¹⁸
Szorongattya, s hija, hogy tanácsba menne,
Vagy bizsónságott mind ezekről tenne,
Vagy többször ily szókot szollani ne merne.¹⁹

⁹ vezette [Emendáltuk.]

¹⁰ latassát [Emendáltuk.]

¹¹ [Olvashatatlan szó.]

¹² hiznnek [Emendáltuk.]

¹³ f<r>ariseusoknak essék [Emendáltuk.]

¹⁴ És mie ellenem az gyűlnek panaszra [A sort próbáltuk emendálni.]

¹⁵ szidoknak [Emendáltuk.]

¹⁶ véneknek [Emendáltuk.]

¹⁷ ep tovrol [Emendáltuk.]

¹⁸ ellenne [Emendáltuk.]

¹⁹ vaagy tobször szokott mérne [Emendáltuk.]

50 Szintén így a papok, iras tudok, vének,
Kristus szentségít, s abban ügyekeznek,²⁰
Hogy el veszeshetnék, kérdéseket téznek,
De Kristus szavára meg nem felelhetnek.

A meg jogyult vakott viszontag el fogjak,
Bizonsagott teni a tanatsba hiják,
55 De hogy Kristust menti, ruton meg csufolyak,²¹
A sinagogából mint gonoszt ki csapják.²²

Kivanyák a sidok halálát Kristusnak,
Azért hamis biznysagokott fogadnak,
Az gonosz Judásnak harmintz penzt olvasnak,
60 Melyekért el adgya vérét artatlannak.

A többiket, midőn meg fogjátok látni,
Egyebet nem fogok tőletek kivani,
Hanem a ki akar vegig meg maradni,
Méltotzasek csendesseggell meg halhatni.

65 A kik pedig nem csak magok nem halgatyák,
Hanem másokotis ettől meggatolyák,
Latzik, hogy a Kristust nem igen sajnalyák,
Azért el mehetnek, a hova kivanyák.

IN NOMINE DOMINI.

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

Typlus ille caecus a nativitate deplorat suam sortem miseram

TYPLUS

70 En vagyok, én vagyok ez világnak csufja,
Kit el fődött sulyos vakságnak homálya,²³
Nem szolgál szememnek az egek fáklaja,
Lelkem el válását már testemtől várja.²⁴

²⁰ ügyekeznek [A szót emendáltuk; a sor hiányos.]

²¹ Kristus [Emendáltuk.]

²² sinagogából [Emendáltuk.]

²³ főstott [Emendáltuk.]

²⁴ válását [Emendáltuk.]

75 Nintsen, ugy gyondolom, senki e világban,²⁵
Ki éljen hasonlo sok nyomorusságban,²⁶
Ki aggodik ejell, napall sok sirásban,²⁷
Mint en, szegeny fejem, e szórnyű vakságban.

80 Nem csak nem láthattom a fenyes egeket,
Se földnek virágit, sok féle fűveket,
Sótt, nemis ismérek semi embereket,
Kikell köszölhetnék nyályas beszedeget.

85 Meg becsülhetetlen kár úlni setétben,
Hát ezekell együtt *élni* szegénységben,²⁸
És csak meg nem halni, semi jovát és étlen:²⁹
Ah, Istenem, csak én vagyok rementelen?

Felséges Jehova, honan erdemletem,
Hogy így büntetz, valyon néked mit vétettem?³⁰
Vakon fogontatam és vakon születtem,
Sem lopo nem voltam, sem embert nem öltem.

90 Vajha jo Istenem, rajtam kőnyorúlnél,³¹
E setét tomletzből napfényre veszetnél,
De ki érdemlete, hogy angyalt küldenél,
S mint a vak Tobiást, meg őrvendeztetnél?³²

DUCTOR PRIMUS CAECI (DARIO)³³

95 Bízzál az Istenben, semit se fély, kerlek,³⁴
Imé, én it vagyok, s ha mondod, veszetlek,
Talán azt gondolod, hogy moston nevetlek,
Ah, sirassall téged mostis kesereglek.

100 Isten ellen, kerlek, hogy ne zugolodgyál,
Hanem amit rendelt, azall meg nyugodgyáll,
Ha ugy tetzik neki, meg vigasztal, bízzál,³⁵
Ha pedig nem, mint tűz az aranyat, próbál.

²⁵ világ<ar>ban [Ráírással javítva.]

²⁶ elyen [Emendáltuk.]

²⁷ aggogik [Emendáltuk.]

²⁸ eri [Emendáltuk.]

²⁹ jovat [Emendáltuk.]

³⁰ vetettem [Emendáltuk.]

³¹ Vajha jo <gyermeke> Istenem

³² őrvendeztetné<d>| [Ráírással javítva.]

³³ Dario ductor primus caeci [A szerepnevet egységesítettük; a továbbiakban külön nem jelezzük.]

³⁴ Biszál [Emendáltuk.]

³⁵ biszál [Emendáltuk.]

DUCTOR SECUNDUS

Oh, mely sokall dragabb vakon üdvözülni,
Hogy sem ép szemekkell örök kinra esni,
Jobb most egy ideig sirván szomorkodni,
105 Mint vég nélkül való kárhoszatra jutni.

Nem csak te egyedül, hanem sokan vannak,
Kik nagy fájdalmakat s kinokot válalnak,
Nincs fülök, nem halnak, szemek nints, nem latnak,³⁶
Kezek, lábok nintsen, sem élnek, sem halnak.³⁷

TYPLUS CAECUS

110 En, mivel nem látok, csak aztot gondolom,
Hogy csak rajtam vagyon siralom s fájdalom,
Fiaim, halgassunk, most reám jön az állom,³⁸
Tetzi csontaimnak egy kis nyugodalom.

CHORUS CONSOLENS

115 Oh, boldogok a testi vakok,
Mert van lelkekben égő lampasok,
Boldog vagy, Typlus,
Mert mar jön a Kristus:
Bé fogznak lelki vigassagok.

ECHO (*repetit.*)

lelki vigassagok.³⁹

120 Drága kints a lelki szegenység,
Mert követi menyei bővesség,⁴⁰
Áh, Typlus, őrvendgy,
Lelki jo kintset szedgyjj,
Köszelget az égi fényesség.

³⁶ halnak [Emendáltuk.]

³⁷ élmek [Emendáltuk.]

³⁸ halgalssunk [Emendáltuk.]

³⁹ [Az *Echo* aláhúzza, csakúgy, mint a szerepnevek, ezért kiskapitálissal kiemeltük. A kéziratban *repetit Echo* szerepel minden strófa végén, e szöveget közlési elveinknek megfelelően megváltoztattuk, a többi strófánál nem jelöljük e változtatást.]

⁴⁰ koveti [Emendáltuk.]

ECHO (*repetit:*)
125 az egi fenység.

Ha az igaz meg próbáltatik,
Mint finom aran is, meg tisztítottik,
Typlus meg jogyul,
Kristushoz fordul,
130 Az igazsak kőszí szamlaltatik.

ECHO (*repetit:*)
az igazsak kőszí szamlaltatik.⁴¹

Ez vakon világ valtojának,
Dicsőség léssen Isten fiánnak,
Ah, fuss el, vaksság,
135 Majd léssz orvosság,
A vakok már tapsolva járnak.

ECHO (*repetit:*)
tapsolva járnak.

E világon más vakok vannak,
Kik lelkekben igazsat nem láttnak,
140 Te vak vagy világnak,
Hisz Isten fiának,
És már a szentek bé fogadnak.

ECHO (*repetit:*)
bé fogadnak.

Kely fel hát gyorsan, mély álmadból,
145 Végy a menyéi orvosságból,
A Jesust kereszed,
A Kristust keresed,
Majd meg gyógyulsz nyavalyádból.⁴²

ECHO (*repetit:*)
meg gyógyulsz nyavalyádból.⁴³

⁴¹ az igazsak kőszí szám. [A rövidítést feloldottuk.]

⁴² Majd majd meg [Emendáltuk.]

⁴³ [A 3. versszak végén az *Echo* a versszak teljes utolsó sorát, az 6. szakasz végén csaknem a teljes utolsó sort ismétli, ezen nem változtattunk.]

TYPLUS (*excitatus dicit:*)

150 Hol vattok?
Testem, ha nyugszikis, lelkemben vigyázok,
S olyan álmat látték, hogy ha nem hibázok,
Hogy én mai napon orvosra tanálok,
Kívánt látásomra még vissza fordulok.

DUCTOR PRIMUS CAECI (DARIO)

155 El mennék jó szível, oh, vajha bizhatnám,
Erted fáratságom enis nem sajnálnám!

DUCTOR SECUNDUS

Hátamon vinnélek, csak épen tuthatnám,
Ki által valaha örömed láthatnám!⁴⁴

TYPLUS

160 Menyűnk, fiatskaim, inten akár hova,
Jarjunk az utzakon buval sirankozva.

SCENA SECUNDA

*Jesus condolet caecitati hominum in peccato discredulitatis nutantium*⁴⁵

JESUS

Mely félelmes vakság van az emberekben
Többet teszi szemmell, s nem látnak szívőkben,
Hivalkodva hisznek test, világ s ördögben,
Bűbájosság sok van cselekedetekben.⁴⁶

165 Ugy el merült a nép minden gonoszságban,
Ugy meg általkodott a babonaságban,
Hogy semit sem hisznek már a Profetákban,
Sem pedig az Istentől adott irásban.

170 Mit mondok, ha magam én kőzikben megyek,
Hogy az igazságról bizonyoságot tegyek,
Nem hiszem, hogy semi módon elő menyek,
Sótt, félek, ne talám kárhozatyok légyek.⁴⁷

⁴⁴ által [Emendáltuk.]

⁴⁵ discredulitatabis [Emendáltuk.]

⁴⁶ bubájosság [Emendáltuk.]

⁴⁷ felek [Emendáltuk.]

Mi oka ily szornyú el fajulásoknak?
Az, mert nem ismerik okát vaksságoknak,
175 Nem tartják mogokott ily nyavalyasoknak,
És így nintsen modgya meg orvoslásoknak.⁴⁸

Ha fogom hirdetni orszagat Istennek,
Ha mondom, hogy hozttam botsánatyát bűnnek,⁴⁹
180 Szintén anyit használ, mint lámpas vak szemnek,⁵⁰
Sőt, nagy irigyekett tamaztok fejemnek.

Mégis minden moddall erőm arra vettem,
Hogy ökött a bűnről keményen meg intem,
Ha ezernek tizét Atyámhoz téritem,⁵¹
Nem sajnálom értek, le tészem életem.

185 El megyek a népnek hát oktatássara,
Mindennekett hívok poenétentiára,
A mi szükséges lesz údvösség utyára,
Meg mondom, s az után vessenek magokra.

JOANNES APOSTOLUS

Hová igyekszell, oh, édes mesterem?
190 Mely veszedellembé, mondani sem mérem,
Haszontalan ne meny, Felsegedet kérem,
Meg csufol a népsség, kibén nints szemérem.

Tud meg, mester, téged ők meg nem halgatnak,
195 Mondgy akár mit nekik, de hitelt nem adnak,
Nagy szeretetedért gyűlölsseggell bántnak,
Jovoltodért gonoszt ellened foralnak.⁵²

A fiak kinyerét ne hánd a kutyaknak,
Mért jársz utána fariseusoknak?
200 Nem szükség a lampás, el hidgyed, azoknak,⁵³
Akik gyűlölői a világossaggnak.

⁴⁸ orvoslásoknak [Emendáltuk.]

⁴⁹ bűnnek [Emendáltuk.]

⁵⁰ háznál [Emendáltuk.]

⁵¹ téritem [Emendáltuk.]

⁵² ellened [Emendáltuk.]

⁵³ szükség [Emendáltuk.]

Abrahámtól fogva Mojses tanítását
Meg nem hiték, minden Profeták irását,
Keresztelő János hiv predikállását,
Halállal fizették rollad bizonyosságát.

JESUS

205 Meg erdemlik nyilván, hogy el vettessenek,
Mivel a jó tevőkkel gonoszul tesznek,⁵⁴
Kik jöttek erettek, támadnak ellenek,⁵⁵
De többet cselekszem, hogy sem érdemlenek.⁵⁶

210 Ha ugyan nem hisznek ezen szavaimnak,
Meg próbálom, talám hisznek csudáimnak,
S máris van alkalmatosság szándekomnak,⁵⁷
Meg nyitottom majd szemét, ime, szegény vaknak.⁵⁸

PETRUS APOSTOLUS

215 Uram, ezen vakot már gyakorta lattuk,
A templom küszöbén ülni tapasztaltuk,
Nem esetből történt vaksága, hallottuk,
Hanem így születni feletéb csudaltuk.

220 Mely szomorú dolog vakságban születni,
A szép nap világát soha sem szemlelni,
Hol jár, kinek beszél, ingyen sem ismerni,
Nem lehet, úgy véllem, nagyobb kárt vallani.⁵⁹

JESUS

Peter, sokkal nagyobb kár a lelki vakság,
Melyben nyakig merült az egész zsidóság,⁶⁰
Mivel testi szemmel jól latni csak hivság.

JOANNES APOSTOLUS

225 El hiszem, jó mester, de egyet kérllenek,
Ha birhatnam, tőlled feleletet nyernék.⁶¹
A minap a poklos midőn tisztítatnek,
Meg intéd, hogy soha többé ne vétkeznék.⁶²

⁵⁴ tevökkel [Emendáltuk.]

⁵⁵ ellenek [Emendáltuk.]

⁵⁶ többet erelemlenek [Emendáltuk.]

⁵⁷ maris [Emendáltuk.]

⁵⁸ szemet szegény [Emendáltuk.]

⁵⁹ velem [Emendáltuk.]

⁶⁰ egész <s>zsidóság

⁶¹ tolled [Emendáltuk.]

⁶² inted vetkeznak [Emendáltuk.]

Mely szokkal jelented, hogy poklosságának
Oka volt a véték, ily nyavaljájának,⁶³
230 Hát ezen kuldusban mi oka vakságnak?
Mond meg bár csak nekünk, mi nem mondgyuk másnak.⁶⁴

ANDREAS APOSTOLUS

Szinten ez ütközék nekemis elmémbe,
Ki vétke, hogy szegény eset ily inségbe,⁶⁵
Hogy meg fogontatván az anya méhében,⁶⁶
235 Vakságban születnék örök setettségbe?⁶⁷

Gondolom, hogy nem ő adott okot arra,
Mivel meg valaki születik világra,
Nem köteleztetik a' parancsolatra,
Azer nem is mehet semmi ként gonoszra.
240 Nem de hát szülői gonoszt cselekedtek?⁶⁸
Törvény s Isten ellen atyái vétettek,⁶⁹
Melyert büntetésül ilyen vakot szültek,
Es fioknak suljos nyavaját szerzetek.

JESUS

Sem ő, sem atyái semmit sem vétettek,⁷⁰
245 Történetből vakot véték nélkül szültek,⁷¹
Az irások arról bizonyoságot tettek,⁷²
Hogy fiak atyokért meg nem büntetettek.

Sőt, mivel embernek nincs hatalma arra,
Hogy ez vakot vissza hozza a' látásra,
250 Midőn ma meg gyógyul parancsolatomra,
Az Isten hatalma jó világosságra.

⁶³ veték nyavaljanak [Emendáltuk.]

⁶⁴ mi monyuk masnak [Emendáltuk.]

⁶⁵ vetke szegeny [Emendáltuk.]

⁶⁶ fogontatvan meheben [Emendáltuk.]

⁶⁷ Vak s. születnék [A valószínű rövidítést próbáltuk feloldani.]

⁶⁸ hat [Emendáltuk.]

⁶⁹ Tővény atyai vetettek [Emendáltuk.]

⁷⁰ atyai vetettek [Emendáltuk.]

⁷¹ Történetből veték [Emendáltuk.]

⁷² irások [Emendáltuk.]

255 Sőtt, arra küldtettem, hogy tanításokkal,
Vagy ha így sem hisznek, isteni csudákkal
Az Embert keressem, sok faratsagokkal,
Es így boldogissam őtőt örök jokkal.⁷³

Szép világossága én vagyok Vilagnak,
Mely világoskodom a lelki vakoknak,
Hogy hidgyenek nekem s általam Atyámnak,
Mások eppen fiai lesznek kárhozatnak.⁷⁴

260 Ha pedig el megyek, ti heljettem lesztek,
S amiket tanultok töllem, hirdetitek,
Rollam Judeában bizonytságot tesztek,
A' világot bűnről fedvén térítetek.⁷⁵

265 Mennyünk hat a' vakhoz, majd csudát mutatok,⁷⁶
Melyhez tú hasonlot soha sem láttatok!

SCENA TERTIA

*Caecus sanator illitis lavito oculi mittitur ad natatoriam Siloe.⁷⁷
Accedente Jesu.*

TYPLUS CAECUS (*clamat:*)
Valakik szeretik felebaratyokot,
Ne sajnálják töllem alamisnajokot,
Az adakozásra nyissak meg karjokot,
Hogy menyben el vegyék őrók jutalmokot!

(*Caeci accedente Jesu.*)

270 DUCTOR PRIMUS CAECI (DARIO)
Jőn, hozzád, nagyobbban kiálcs ezen urnak,
Kit követ nagy sokasága a szolgáknak.

TYPLUS
Vajon kinek hijják, és mi neve annak?⁷⁸

⁷³ orok [Emendáltuk.]

⁷⁴ masok karhozatnak [Emendáltuk.]

⁷⁵ fedven terítetek [Emendáltuk.]

⁷⁶ hat <az> a' vakhoz

⁷⁷ natatoriam <Siloe>Siloe

⁷⁸ hiljak [Emendáltuk.]

DUCTOR SECUNDUS

Hallottam, önmagát hívatta Jesusnak.

JESUS

275 Fiaim, a' vakot gyorsan segítetek,
S egy kevesse lábaira emeljétek.⁷⁹

DUCTOR PRIMUS CAECI (DARIO)

Szivesen, jo uram, en neki segellek.

DUCTOR SECUNDUS

Mond meg, mester, kihez vagy hova vezessük,
Mind ketten el megyünk, ne talam meg ejtsük.

TYPLUS

280 Ki az, aki engem illet? Es kit hallok?
Jaj, Istenem, azt sem tudom, kinek szollok.

JESUS

Majd meg tudod, csak most légy varakozásban,
Míg meg jogyittatol, es leszesz látásban.⁸⁰

TYPLUS

Ah, mindenkor vagyok iljen kívánságban,
Vajha azt érhetném, lennék vigaságban.⁸¹

JESUS (*exspuit in terram facit lutum et linit oculus caeci dicens:*)⁸²

285 Érzede, hogy sárral kenem szemed heljét?⁸³

TYPLUS

Igenis, o, vajha, éreztem erejét!⁸⁴

JESUS

290 Már megerzéd, csak hogy legy jo remensegel,
Vigyáz, meg ne gatold rut hitetlenséggel,
A mit Isten neked nyújt nagy kegyességgel,
Más kepen vak lévén élsz kemény inséggel.⁸⁵

⁷⁹ lábaira emeljétek [Emendáltuk.]

⁸⁰ még látásban [Emendáltuk.]

⁸¹ érhetnem lennek [Emendáltuk.]

⁸² expuit [Emendáltuk.]

⁸³ erzéde heljet [Emendáltuk.]

⁸⁴ éreztem erejet [Emendáltuk.]

⁸⁵ leven [Emendáltuk.]

TYPLUS

Hiszek, uram, neked, szivemmel s lelkeimmel,
Sőt, a szivem tapsol szokatlan örömmel.

JESUS (*mittit eum ad Silo:*)⁸⁶

Már a' mi van hátra, gyorsan sietséggel
Silové tavához meny, jo reménséggel,
295 Ha magad nem mehecz, meny el segítséggel,
Mosd le szemeidről a' sárt kész hivséggel.⁸⁷

TYPLUS

Igenis, jo uram, ez'tet meg tselekszem,
A' mit parancsoltál, mingyárt végbe viszem.

JESUS

Tsak a'ztat kívánom. Hogy fizes, nem kérem.

(*Jesus abit.*)

TYPLUS

300 Oh, Uram, köszönöm szivemből te-néked,
Hogy szegény szolgálót megis meg nem vetted,
Sőt a' remenséget en bennem élested,
S fonyat szivemet ily szépen gerjesztet.

305 De oh, vajon ki fog nékem segelyteni,
Ki tud ezen tóhoz engemet vezetni?⁸⁸
Gyermekek töllem elis szoktak menni,⁸⁹
Ezen jo embertől hogy tudának félni.⁹⁰

IGNATIUS

310 Ne busuly, mingyárást utánok indulok,
Adig járok, a' mig re'ájok tanálok,
Várákossal vélek, majd hozzád járulok,
A' tavat nem tudván utatis mutatok.

(*Ignatius abit.*)

⁸⁶ So [A rövidítést feloldottuk.]

⁸⁷ kez [Emendáltuk.]

⁸⁸ tovhoz [Emendáltuk.]

⁸⁹ gyermeket fogtak [Emendáltuk.]

⁹⁰ tudanak [Emendáltuk.]

TYPLUS (*perorat:*)

315 Soha életemben ily kedvit szívemnek,
S ily nagy vigaságát belső részeimnek
En nem tapasztaltam, mi oka ennek,
Talam jelen léte azon jó Embernek.

Hogy sáral meg kené testi szemeimet,
Ugy teczik, illeté eppen a' lelkemet,
Hogy pedig a' tora el küldé engemet,
Fel gerjeszte bennem én remenségemet.

320 Vajha, én Istenem, meg nap fént láthatnék,
E suljos homályból világra mehetnék!⁹¹

IGNATIUS (*adest cum pueris:*)

325 Hallodé, barátom, ihon, meg tanáltam!
Mind a' két gyermeket néked elő hoztam.⁹²
Merre vezessenek, már meg is mutattam,
Kevés faradságom éretted nem szántam.⁹³

TYPLUS

Köszönöm. Haljátok, hat hova menétek?

DUCTOR SECUNDUS

It vagyok, az utból most egy fát kivetek.

DUCTOR PRIMUS CAECI (DARIO)

Mit parancsolsz, kérlek, ital kell vagy éték?⁹⁴

TYPLUS

330 Nem az, jó fiaim, hanem siessetek,
Siloe tavához engem vezessetek.

DUCTOR SECUNDUS

Örömet vezetlek, szót viszá nem vetek.

IGNATIUS

Vajha jodra légyen, kívánnám lelkemben.

TYPLUS

Bizom Isten után, légy jó egészségben.

⁹¹ mehetnek [Emendáltuk.]

⁹² gyermeket <elo> néked

⁹³ eredted szátam [Emendáltuk.]

⁹⁴ etek [Emendáltuk.]

SCENA QUARTA

*Christus predicat Regnum Dei Messiam esse vadet pro veritate Judeos,
mittit ad profetas qui credunt illuminatum.*⁹⁵

JESUS

335 Oh, emberi nemzet, ki eddig vakságban
Éltel vég hetetlen bűnben s gonosságban,
Mit bizol világi el mulandóságban?
Mit reméllez csalárd folyo gazdagságban?

340 Nagy dolog csak testi vakságban születni,
Nagy néktek éhségben s inségben agodni,⁹⁶
Nagyob, ugy allitom, lelki vaknak lenni,
Hát megis az örök életből ki esni.

345 Hát már nyissatok ki lelki szemeteket,
Keszétek kivanni az örök életet,
Inkáb tisztelyetek már Istenéteket,
Hogy sem e világi jokot s testeteket.

En vagyok az igaz út Isten országára,
Én vagyok az élet, ki megyek halálra,
Éretetek jöttem e gyarlo világra,⁹⁷
Hogy *kik* bennem hiznek, viszem boldogsagra.⁹⁸

350 Az Isten országa már el közelgetet,
Világ meg valtoja köztetek született,⁹⁹
Bűn és halál ellen nagy orvos küldetet,
A sátány ereje földig veretetet.

SENIOR PRIMUS¹⁰⁰

355 Mester, mond meg, mi van Isten országában,
Mely jok foglaltatnak s gazdagsagok abban,
Kit részesít Isten ily nagy boldogságban?¹⁰¹
Felelj, meg haladod, mit itilz magadban!¹⁰²

⁹⁵ illuminantum [Emendáltuk.]

⁹⁶ [Az *éhségben* előtt olvashatatlan fölösleges betű; elhagytuk.]

⁹⁷ éreteteket [Emendáltuk.]

⁹⁸ [A *kik* szóval kiegészítettük.] vizem [Emendáltuk.]

⁹⁹ születet [Emendáltuk.]

¹⁰⁰ Judeus primus senior primus [A szerepnevet egységesítettük.]

¹⁰¹ rezesit [Emendáltuk.]

¹⁰² ífevlyel [Javítgatott, olvashatatlan szó.]

360 Mi keppen mondhatod, hogy már el jött legyen,
A'ki az ördögön erőszakot vegyen,¹⁰³
A bűnnek, halálnak éppen véget tegyen?¹⁰⁴
Mond meg, had tudhassak, hol vagyok s ki légyen!

JESUS

365 En erről azt mondom, sem szem nem latta,
Sem aztot fülével senki nem hallotta,
Sem embernek szive soha meg nem fogta,
Melyekell az jokat Isten meg aldotta.

JUDEUS ADOLESCENS¹⁰⁵

370 Tehat mit kel nékem, jo mester, mivelnem,
Hogy eletet lehessen valaha nyernem,
Ha lehetne Istent örökétig nézmem,¹⁰⁶
S a szentekkel menyben dicsőségben lennem?¹⁰⁷
Valo, hogy az Isten engemet meg áldot,
Kincset, gazdagsagot elegendőt adot,
De megis kívánnám most keresni modot,
Ne ez élet után látnék kárhizatot.¹⁰⁸

JESUS

375 Tartsd meg, fiam, ami vagyok a törvényben,¹⁰⁹
Hadd meg, amit Isten parancsolt könyvében.

JUDEUS ADOLESCENS¹¹⁰

Uram, mind ezekett eddig meg tartotam,
Küsdedségtől fogva valamit olvastam,
Mojzesnek törvényét meg által sem hágtam,
Melyekert Istentől szepen meg aldattam.

JESUS

380 Ha így van, te neked már csak a van hátra,
Hogy fordisd elmédet Isten országara,
Es mivel jutottal kincse, gazdagságra,
Oszd ki az istenért ezt a kuldusokra.¹¹¹

¹⁰³ erőszakot ugyen vegyen [Emendáltuk.]

¹⁰⁴ A bűnnek halálnak veget [Emendáltuk.] éppen <halálnak> veget

¹⁰⁵ Judeus adolescens senior secundus [A szerepnevet egységesítettük.]

¹⁰⁶ örökétig [Emendáltuk.]

¹⁰⁷ szentekkel <együtt> menyben

¹⁰⁸ élet látnék kárhizatot [Emendáltuk.]

¹⁰⁹ Tarts [Emendáltuk.]

¹¹⁰ Judeus adolescens senior secundus [A szerepnevet egységesítettük.]

¹¹¹ Oszd [Emendáltuk.]

JUDEUS ADOLESCENS¹¹² (*aversa faciae*:)

385 Igen sokat kíván ez ember én töllem,
Kuldusságra juttnék ő altala, vélem.¹¹³

(*Recedit dicens*:)

Mivel vagyon nékem kincsem s gazdagságom,
Ezekben szüntelen valo vigaságom,
Hogy lehet ezektől oly hamar meg válnom,
Nagy dolog volna így életet tanálnom.¹¹⁴

JESUS

390 Mely nehéz a gazdagoknak üdvözülni,
Könyebb a tevének a tón által buni,
A ki akar menyben velem vigadozni,
Meg kel annak minden földi jot tagadni.

395 Nem lehet senkinek két urat szolgálni,
Nem lehet a kincset s az Istent imádni.
A kik tehát engem kívannak követni,
Magokat s világot szűkség meg tagadni.

PETRUS APOSTOLUS

400 Ime, Uram, érted mindent meg vetettünk,
Világi hivságot örömet le tettünk,
Semmi nélkül hivén, tegedet követtünk.
Hát már mind ezekért mint részelhetünk?¹¹⁵

JOANNES APOSTOLUS

405 Ugy vélem, hogy mivel mű mindent meg tagattunk,
S valamit lehetet remélni, el hattunk,
Mindenűt utánad es te veled járunk,
Azért semi képpen meg nem fogatkoszunk.

ANDREAS APOSTOLUS

El hiszem, hogy mivel az *életre* hittál,¹¹⁶
Ezt meg adod, s ebben minket meg csaltál,
De míg e vilagon élünk, nem biztatál,
Éttel, ittallal s köntössel ki táplál.¹¹⁷

¹¹² Judeus adolescens senior secundus [A szerepnevet egységesítettük.]

¹¹³ juttnek <öltla> vellem [Emendáltuk.]

¹¹⁴ így <ez ellet> életet [Emendáltuk.]

¹¹⁵ hat részelhetünk [Emendáltuk.]

¹¹⁶ eltre [Emendáltuk.]

¹¹⁷ ettelem köntössel [Emendáltuk.]

JESUS

410 Bizony mondom néktek, kik engem követtek,
S érettem világi jokott meg vetitek,
E világon százszor több jot viszá vestek,
Az után meny égben örökkéig éltek.¹¹⁸

(Jesus ad Judeos dicit:)

415 Jöjjetek utánnam, kik szorongattatok,
Ördög rabságában, bűnben vakoskodtok,
Mert olyan orvosra mingyarást tanáltok,¹¹⁹
Hogy a bűn terhétől majt fel oldoztattok.

420 En vagyok Mesiás, az Istennek fia,
Atyám kegyelmennek ki osztogatoja,
Én vagyok, a kiról Zakorjás írja:
Ime, jön a király, világ meg valtoja.

425 Irva vannak rolam a szent soltárookban,¹²⁰
Hogy a Dávid helyet fia üll tronusban,
Szintén ezek vannak az angyal szavában,
Még, ugy mond, országol a Jakob hászában.¹²¹

Az igaz Messias szúztól szúletettik,
Mint Isaiasnal e fel jegyesztettik
Anyám, ki Mariának neveztetik,¹²²
Kinek férje, Joseph Dávidtol származik.

430 Mikhias azt mondgya, hogy a Bötlehemben
Szármaszik, ki lészen király Israelben,
Én pedig szúlettem s vagyok mint ezekben,
A ki tehát hiszen bennem, leszen Menyben.

JUDEUS QUINTUS¹²³

435 Nagy dolog, amiket én ettől hallottam,
Ezekhez hasonlot soha nemis látam,
Tölle káromkodást szörnyűt tanultam,¹²⁴
Hogy mond: Isten fia, fúletem be dugtam.

¹¹⁸ orokketig [Emendáltuk.]

¹¹⁹ Me<>rt [Olvashatatlan javítgatás.]

¹²⁰ soltarokban [Emendáltuk.]

¹²¹ országol jakob haszaban [Emendáltuk.]

¹²² mariánk [Emendáltuk.]

¹²³ Judeus quintus Fariseus primus [A szerepnevet egységesítettük. A szerepnév a szakasz után a szövegrészben. A margón további alig olvasható nevek: *Servus Caiife, Judectus Fariz.* ezeket elhagytuk.]

¹²⁴ szonyut [Emendáltuk.]

SERVUS ANNAE

Atyját az anyjával s hugait ismértem,¹²⁵
Mídőn kádarosztak, szemeimel láttam,¹²⁶
440 Hogy tehát az Isten fia, meg nem hiszem,
Sőt, ezen beszédét a tanácsra viszem.

JESUS

Boldogok a fülek, kik eztet halották,
Hiven beszedemet szivekben oltották,
Lelküket vagságból meg szabadították,
445 Kik nem hisznek pedig, még meg vakították.

SCENA QUINTA

*Pharisei increduli Caecum ad Natatoriam esse missum reprobant,
defendant Credentes.*¹²⁷

IGNATIUS

Mely akarnám, Typlus szerencsével járna,
Vakságát lemosván örömré fordulna,
Hogy valaha kívánt Nap világot látna,
Nékünk is még, jóvén, vigaságot hozna.

MELCHIAS

450 Ignác, miben főződ anyira fejedet,
Nem vehetem végig észre beszededet,
Látom, jobban tudod a' tselekedetet,
Melyet mi közöttünk most egy ember kezdet.

455 Látáde, amaz vak ma mikeppen jára,
S mikent küldettetéék Siloé tavára?

IGNATIUS

Lattam, es kivanom, forduljon jóvára,
Isten gyógyicsa meg sok ohajtasara.

JUDAS

460 Mond meg, kenszeritlek a nagy Jehovára,
A to víz a vakot hogy hozza vilagra,
Mivel annya szülte őtöt ily vakságra?
Sőt, lészen e dolog neki csufságára.

¹²⁵ Atyát az Anyavat [Emendáltuk.]

¹²⁶ [A kádarosztak szót nem tudtuk értelmezni.]

¹²⁷ [A defendant föléírva.]

CLEOFAS

Ambar néki ember azt nem igirheti,
Mégis vádgya szivem, hogy jól remélheti,¹²⁸
Isten ez embert, gondolom, szereti,
465 Miert ezen csudát meg is mivelheti.

ISÁCHÁR¹²⁹

Nevetésre méltó dolognak itilem,
Mert én az én elmém szerent aztot véllem,
A születet vakot hejaba feresztem,
Mivel természetet így ki nem rekesztem.

JUDÁS

470 Helyt adok, még eddig tanácsodra hajlom,¹³⁰
Amint el ment, vissza vakon jó, gondolom.

ISÁCHÁR

En azon semmi kent nem is kételkedem,
Ma, midőn viszsza jó, őtöt meg nevetem,
Sőt, ily boloncsagrol magam meg is feddem,¹³¹
475 Mivel oly erejét viznek nem hihetem.

PHILIPPUS

Ha használ, nincz kétcség, hogy jól cselekedet,
Ha nem használ, mivel engedelmeskedet,
Eztet cselekedven senkinek sem vétet,
Mivel szőrnyű dolog, melyer nem fizetet.¹³²
480 Sőt, ha még nagyobbat neki parancsolna,
Szot fogadván tisztességés dolog volna.¹³³

MELCHIAS

De hogy midőn nincsen a dolognak haszna,
Kissebet sem szükség fáradni utanna.

IGNATIUS

485 Ki tudgya, vagy használ, vagy pediglen nem árt,
A'kár melyik légyen, nem vallot semmi kárt.¹³⁴

¹²⁸ megis [Emendáltuk.] [A *vádgya d*-je fölírva.]

¹²⁹ Izákchár [A szerepnevet egységesítettük.]

¹³⁰ meg idig [Emendáltuk.]

¹³¹ feddem <mély> mivel

¹³² szőnyű [Emendáltuk.]

¹³³ tisztességés [Emendáltuk.]

¹³⁴ legyén [Emendáltuk.]

JUDÁS

A ki ily dologra magát meri adni,
Boloncságot szokot a népnek mutatni,
Amint e bolondal nyilván fog történi,
Midőn meg csalatván vakon fog eljöni.

CLEOFAS

490 Netalam igy járjon, én magamis félnék,
Ha Jesusrol ilyen csudát nem halanék.

JUDÁS

Mi az, enis várnám, ha a félét látnék.¹³⁵

CLEOFAS

495 Nem tudod, meg hiszem, ha jővevény volnál,¹³⁶
Nem jártál amaz bél poklosnál,
Mást hallasz amaz ezer sokasagnál,¹³⁷
Kik jól laktak kevés kenyérral Jesusnál.¹³⁸

PHILIPPUS

500 Nem csak *e* bél poklost ő meg jogyittotta,¹³⁹
Ha nem csak két kenyerből öt ezert jól tarta,¹⁴⁰
Ha nem a vizet is borrá változtatta,¹⁴¹
Tehat e nagy erőt néki Isten adta.

MELCHIAS¹⁴²

Nem Isten, *Belzebub* benne munkálkodik,¹⁴³
Kiben ily ámito csudakot cselekszik.¹⁴⁴
Nem tudod még, a *nyúl* mely bokorba fekszik,¹⁴⁵
Mig nem jön a vadász, csak kedvire nyukszik.¹⁴⁶

¹³⁵ varnám félét látnék [Emendáltuk.]

¹³⁶ jővevény [Emendáltuk.]

¹³⁷ hallas ezer [Emendáltuk.]

¹³⁸ kevés kenyérnél [Emendáltuk.]

¹³⁹ ebél [Emendáltuk.]

¹⁴⁰ öt ezért [Emendáltuk.]

¹⁴¹ bora [Emendáltuk.]

¹⁴² Melyk. [Emendáltuk.]

¹⁴³ Bezebuk [Emendáltuk.]

¹⁴⁴ amito [Emendáltuk.]

¹⁴⁵ nyíll [Emendáltuk.]

¹⁴⁶ vadás [Emendáltuk.]

PHILIPPUS
505 A zsidok azt neki többször is mondták,
De midőn meg felelt, szájukat be fogták.¹⁴⁷

ISÁCHÁR¹⁴⁸
Mény dolgodra, latom, neked is barátod,
Azért tudatlanul a pórt szaporítod!

PHILIPPUS
510 Nekem sincsen semmi gondom ti veletek,¹⁴⁹
Tehat amely uton tetcsik, elmehettek.

SCENA SEXTA

*Christus praecedit quemadmodum post ascensum Jerossolimam reprobandus,
et tradendus esset. Scribit fariseis sacerdotibus.*

JESUS
Oh, iszonyu vakság, sem nagy csudaimnak
Nem hiszen ez a nép, sem tanyitasomnak,
Jaj nekik, ez oka nagy karhozattoknak,
Hogy meg nem fogadgyak, amiket hallanak.

(ad Petrum:)

515 Peter, az emberek rollam mit véllenek?¹⁵⁰

PETRUS APOSTOLUS
Janosnak, ilyennek, vagy mondnak Mojzesnek,
Vagy profeták közül neveznek egyiknek.

JESUS
Hát ti, tanyitványim, rollam mit mondotok?

PETRUS APOSTOLUS
520 Te vagy Christus Jesus, az Istennek fia,¹⁵¹
Az igaz Messias, világ meg váltoja.

¹⁴⁷ szájukat be fogták [Emendáltuk.]

¹⁴⁸ Isakchar [A szerepnevet egységesítettük.]

¹⁴⁹ Nemkem [Emendáltuk.]

¹⁵⁰ véllenek [Emendáltuk.]

¹⁵¹ jesus [Emendáltuk.]

JESUS

Boldog vagy, oh, Simon, mivel az Atyámtól
Te eztet tanultad, nem testől s világtól.¹⁵²

(*Perorat:*)

525 Mondom nékték, szűgseg az ember fianak,
Hogy el adattassek az iras tudoknak,
Phariseusoknak, véneknek s papoknak,¹⁵³
S vegre el viselje keresztét halálnak.¹⁵⁴

PETRUS APOSTOLUS

Mester, mit beszélles, nem lészen e néked,
Inkab a halakra en megyek eretted!

JESUS (*ad Petrum:*)

530 Menny utánnam, Sátány, e dolgott nem érted,
Isten akarattyát mint világi, fedded.

Fel mégyűnk valoban a Jérusálemben,¹⁵⁵
Ott esem a vének s papoknak kezében,
Meg vetnek, csufolnak es kőpdősnek szembe,
S az után vezetnek halálos törvénybe.

(*ad Matrem:*)

535 Maria, bűnősőknek kegyes szo szolloja,
Kinek vagyok egyetlen egy szülőtt fia,
Köszönöm, hogy voltál testemnek dajkája,
Melynek leszen Isten meg jutalmazója.

540 Már fel megyek Salamonnak Templomában,
Tudom, hogy zsidoknak esem haragjában,
Meg feszitnek s ölnek, le szálllok limbusba,
Harmad napra jutok halhatatlanságba.

¹⁵² eztét [Emendáltuk.]

¹⁵³ vénéknak [Emendáltuk.]

¹⁵⁴ viselje [Emendáltuk.]

¹⁵⁵ Jérsálemben [Az rs fölött tilde: feloldottuk.]

BEATA VIRGO MATER¹⁵⁶

Oh, egeknek ura, királyok kiralya,
Ki vagy menynek és a földnek alkotója,
545 Emberi nemzetnek kegyes meg váltoja,
Már lól szenvedésnek eleven példája.

Ah, szerelmes fiam, Kristus, ember s Isten,
Ha még is könyörűsz emberi nemzetet,
Mivel van hatalmad minden féle renden,
550 Parantsoly, s' egy szóval értek elég léssen.

Ha ugy tetszik, Jésus, mongyad Szent Atyádnak,
Parantsolyon ama dicső angyaloknak,
Azok meg mivelik valtságát vilagnak,
Ne essél kezekben a gonosz zsidoknak.

555 De ha még is erre viszen a szeretet,
Hogy magad viselyed értek a keresztet,
A mig a fájdalom el fogja szivemet,
Hozzád nyujtom, ved bé végső beszédemet!

Hálát adok néked, oh, Uraknak Ura,
560 Hogy le tekintettél menyből szolgálodra,
Fel vivél anyai felsőbb méltoságra,
Gondod léven fogadott tisztaságomra.

Ah, Jesus, lelkiemnek kívánt vendégsége,
Kedves fiam voltál, szivem tsendessége,
565 Az üldözésekben telyes békesége –
Ki léssen anyádnak immár reménsége?

JÉSZS

Ne sirj, kedves Anyám, es ne szomorkodgyál,
Minden szűkségédben hozzam folyamodgyál,
Soha el nem hagylak, erős hittel bizál,
570 Helyettem már Janos fiad, ne irtozzal!

JOANNES APOSTOLUS

En kedves mesterem, mi veled elmégyűnk,
Hogy rollad Anyádnak bizonyságott tégyűnk.

ANDREAS APOSTOLUS

Hát nekűnk leszené valyon kitől félyűnk,
Parantsold meg, mester, hogy mind egygyűtt légyűnk.

¹⁵⁶ B V [A rövidítést feloldottuk.]

JÉSZS
575 El jótők, meg lattok, s megint el távasztok,
De végre meg tértek, s én bennem maradtok.

BEATA VIRGO MATER (*petit benedictionem:*)¹⁵⁷
Kedves szűlött fiam, nyujtsad malasztodott,
Bártsak ad anyádnak végső áldásodott.¹⁵⁸

JESUS (*expansis manibus:*)
580 Vegyed áldásomott, Szűz Anyám, fiadtol,
Áldott légy éntöllem s mennyei atyamtól,¹⁵⁹
Harmad nappal hozzád jövők halálomtól,¹⁶⁰
Felkelvén dicsőült testben koporsombol.

SCENA SEPTIMA

*Reducem a natatoria in lumenatum prestolantur boni mirantur, boni
et mali illi credunt. Sic negavit miraculum oculos jam constitutum.*

IGNATIUS
585 Mely várnám, ha *Typlus* immár el érkeznek,
Adna Isten, a tó örömére esnék,¹⁶¹
Tudom, akkor énis véle vigan lennék,
S amaz csufolokkal batron szembemennék.¹⁶²

(*Accedente paulatim Typlo.*)¹⁶³

JOANNES APOSTOLUS (*dicit:*)
590 De ha nem hibazom, máris látom jőni,
Elől jó, s gyermek utanna fog jőni,
Boldog Isten, lehet ma nagy csudát látni,
Nosza, kezzünk hozszá műis köszelgetni!¹⁶⁴

¹⁵⁷ BVM [A rövidítést feloldottuk.]

¹⁵⁸ bártasak [Emendáltuk.]

¹⁵⁹ aldott éntollem [Emendáltuk.]

¹⁶⁰ hazzád [Emendáltuk.]

¹⁶¹ typhus ator örömere [Emendáltuk.]

¹⁶² szembemennek [Emendáltuk.]

¹⁶³ Hyplo [Emendáltuk.]

¹⁶⁴ koszelgetni [Emendáltuk.]

TYPLUS (*approximans dicit:*)

Boldog Isten, vané szerencsésb nálomnál,¹⁶⁵
Nincsen senki vigab ma itten Typlusnál,¹⁶⁶
Eddig nagy homalyban ültem a templomnál,
Most örömmel jövök a szép nap világnal.¹⁶⁷

595 Hivén a Jesusnak bezség hasznát vettem,
Mert Isten hatalmát magamon érszettem,
Mivel hogy meg mosdám, szememet le kentem,
Halhatatlan csodát mingyarást szemlélttem.

600 Jöjjetek kőszeleb, emberek, kit vártok,
Majd beszéllék csudát, hogy ha kivanyátok!

CLEOFAS

Kérlek, jo barátom, mi oka kedvednek?
Hasonlo őromét nem láttom embernek,
Lenni kellett néked jo nyereségednek,
Mely oka feletéb valo őrómednek.

TYPLUS

605 Van oka, el higyed, nagy vigaságomnak,
Mint aki falut vett, vagy várat magának.¹⁶⁸

PHILIPPUS

610 Beszéld meg minékünk dolgaidot rendre,
Talám lesznek nekünk holmi őróműnkre,
Vagy ha éppen volna dolgod sértesűnkre,
Megis kének adni nekünk értésűnkre.¹⁶⁹

TYPLUS

Meg mondom én, ugyan nem tudom, kik vattok,
De vélem, engemet gyakorta látotok.¹⁷⁰

IGNATIUS

Szinten olyan formát, mint te, sokszor láttam,
Ki űlt a templomnál vakon, és sajnáltam.

¹⁶⁵ szerencsésb [Emendáltuk.]

¹⁶⁶ typlusnál [Emendáltuk.]

¹⁶⁷ jövök [Emendáltuk.]

¹⁶⁸ vet [Emendáltuk.]

¹⁶⁹ kének [Emendáltuk.]

¹⁷⁰ vellem látotok [Emendáltuk.]

TYPLUS

615 En vagyok, jól nézd meg, ki akkor vak voltam,
Nagy szomorúságban sokat siránkoztam,
De az Úr Istennél kegyelmet tanáltam,¹⁷¹
S a Jesustol szinten most meg jogyitattam.¹⁷²

IGNATIUS

620 Oh, csudák csudája, hatalma Istennek,
Kit fel nem ér soha elméje embernek,
Láttam, a gyermekék midőn vezettek,¹⁷³
S már mit látok? Nincsen szebb szeme senkinek!¹⁷⁴

CLEOFAS

Ily boldogságodon örvendek szivemből,
Sőt, ki nem vettem e dolgot elmémből.

PHILIPPUS (*abit:*)

625 El megyek, s el hívom amaz emberéket,
Tanicsd igasságra mint hitetlenéket,¹⁷⁵
Mert sokat csufoltak tégedet és minket,
Sőt, bolondnak neveztek tégedet s. bennünkött.¹⁷⁶

IGNATIUS

630 Menyel, mű aszomban itten férre állunk,¹⁷⁷
Tudom, midőn rollad mi előbször szollunk,
Nem hisznek, de téged mingyárt meg mutatunk,
Már jönnek, hat lassan elejébe áljunk.

MELCHIAS (*accedens:*)

635 Hallode, hát miért minket ide hittál,
Talám meg követnél, mivel haraguttál,
Hogy minap a vakrol el nem amithatál?
Ládé, hogy a tó víz a szemnek nem használ.¹⁷⁸

¹⁷¹ Istennel [Emendáltuk.]

¹⁷² Jesustol <ny> szinten

¹⁷³ veszettenek [Emendáltuk.]

¹⁷⁴ szebb széme [Emendáltuk.]

¹⁷⁵ <r>tanicsd [Ráírással javítva.]

¹⁷⁶ Sőt <boldogdndnak neveztek> bolondnak

¹⁷⁷ mu allunk [Emendáltuk.]

¹⁷⁸ tov [Emendáltuk.]

IGNATIUS

Melchiás, ne sies, tovább jutsz, gondolom,¹⁷⁹
Ha meg győz, a szégyent magamra vállalom,
A vak már jobban lát, mint en, meg mutatom,
640 Typlus, jőzte, ehin, elődbe hozszatom!

MELCHIAS (*ad Typlum:*)

Te vagy Typlus?

TYPLUS

En vagyok, többször is láthottál.

MELCHIAS

A templom ajtaján talám te kuldultál?

TYPLUS

Igenis, ismérhecz, ha templomba jártál.

MELCHIAS

645 Nagy dolog!

TYPLUS

El hiszém, hasonlot nem láttál.

JUDAS

E dolog nem méltó hitelre, barátom,
Minket csak csalogacz, amint áltol látom,
Mások mű ellenűnk ültetnek, úgy tartom,¹⁸⁰
650 De vigyáz, a gyéként alollad ki rántom!

ISÁCHÁR¹⁸¹

Hogy vak lettél volna, én azt meg nem hiszém,
Más képpen szemeljed oljan, amint nészem,
Őrdőgi mesterség, amint észre vészem,
Jol van, eszen dolgot a tanácsra viszém.

TYPLUS

655 Nem bánom, ben űlni énis meg resteltem,
Ki megyek, s e csudát mindenűt hirdetem.

¹⁷⁹ jucz [Emendáltuk.]

¹⁸⁰ ellennűnk [Emendáltuk.]

¹⁸¹ Isáchár judeus primus [A szerepnevet egységesítettük.]

SCENA OCTAVA

*Non secus Jesus introeuntem Jerosalimam obvia civitas
cum tripudio deducit etc.*

JESUS

Kedves tanyitványim, már ugyan fel jöttünk,¹⁸²
A város kapuhoz békével érkeztünk,
Bemenvén, jól tudom, örömmel vétetünk,¹⁸³
660 De mű a templomhoz közötők siessünk.

Ma az Isten fia felmagasztaltatik,
Mint király a néptől szepen tiszteltetik,¹⁸⁴
Szép hozanna majd enekeltetik,
Azután halálra hamar üldöztetik.

PETRUS APOSTOLUS

665 Mester, a' mint látom, jőnek sokasággal,
A' kicsinek énekelnek pálma ággal,¹⁸⁵
A nagyok teritik az utat bársonyal,
Hát mi lehetünk mostan vigasággal.

JESUS

Meg lehet, jőjetelek vélek batorsággal.

(Seniores Judeorum salutant Jesum.)

SENIOR PRIMUS

670 Idvez légy, oh, kegyes kiraljok királja,
Isten ajándéka, David király fia,
Te vagy, kiról Dávid igasságot ira,
Hogy születik tőlle, ki országát birja.

675 Az úr meg eskűvék egykor szolgainak,
Te tőlled születik, ugy szolván Dávidnak,
Aldot vagy, ki jöttél az Urnak nevében,
Áldot légy Atyádnak királji székében.

Te lész felseges ur egész Israelbe,
Melyért dicsirtesség Isten földön, menyben.

¹⁸² tanytványm [Emendáltuk.]

¹⁸³ tud<ő>om [Az ékezet törölve.] vetetünk [Emendáltuk.]

¹⁸⁴ Min [Emendáltuk.]

¹⁸⁵ aggal [Emendáltuk.]

SENIOR SECUNDUS¹⁸⁶

680 Dicsiret, dicsőség légyen az Istennek,
Ki ily királyt rendelt Israel népének,¹⁸⁷
Aki üdvössége lenne mindeneknek,
És védelmezője egész nemzetünknek.

685 Te vagy, kinek jóvetelét a Proféták,
S vélek a' Sibillák régen meg mondották,
Abrahám és Isák ezt látni kívántak,
Tehát minden rendek, hozanna, kiáltsák.

(*Hic cantabitur hozanna.*)

JOANNES APOSTOLUS

690 Mester, ezen dolgon mely igen őrvendek,
Mivel így szolgálnak neked minden rendek,
Enis a' kezemben majd ágakot szedek,
S énekelni velek vigaságot kezdek.

ANDREAS APOSTOLUS

695 Oh, Uram, te néked mindenűt tisztelet,
Valamint Menyekben, a' földön dicsiret,¹⁸⁸
Mivel te tölled van mindennek az élet,
Hozanna, felszoval mongya minden nemzet.

JUDAS JUDEUS¹⁸⁹

Nézd, a' tanítványid, mester, mit tsinálnak,
Mint egyik közüllünk, ők is úgy vigadnak,¹⁹⁰
Intsd meg oly keményen, hogy ne tapsoljanak,¹⁹¹
Alázatosságot inkább mutassanak.¹⁹²

JESUS

700 Bizony mondom néktek, ha ezek halgatnak,
Helyjettek a' kővek mingárt meg szolalnak,
Az Isten fiának dicsiretet adnak,
Mert ez nap valoban napja vigasságnak.

¹⁸⁶ Judeus secundus Senior secundus [A szerepnevet egységesítettük.]

¹⁸⁷ ily <királyát> királyát [Emendáltuk.]

¹⁸⁸ földön <tes> dicsiret

¹⁸⁹ [A szerepnév itt így szerepel, meghagytuk.]

¹⁹⁰ mit [Emendáltuk.]

¹⁹¹ ol [Emendáltuk.]

¹⁹² [A *mutassanak* olvashatatlan szó föl írva.]

705 De jaj, Jerusálem, mivel hogy nem tudod,
Ki latogat teged, ingyen sem gondolod,¹⁹³
A' ki teged keres, azt miért vádolod?
Vakságodból léssen te szernyű romlásod.

710 El jónek a napok, meljen kórnyűl vesznek,¹⁹⁴
A te ellenségid teged földre vernek,
Veled fiaidot rapságba vezetnek,
Követ kővön lenni ők el nem szenvednek.

*(Et videns numularios stricto fune ejicit:)*¹⁹⁵

715 Hát ti mit őrzitek kűszóbét templomnak,
Nem piaczt, nincz helyje itten aratásnak,
Irva van, a' templom háza imádságnak,
Ti pedig tettétek vadak barlangjának.¹⁹⁶

Tehát méltatlanok vattok, s elmenyetek,
Mivel ha nem Istent, világot kerestek!¹⁹⁷

ANNAS (*indignatur:*)

720 Nagy dolog, amiket mi látunk,¹⁹⁸
Hasonlot embertől még nem tapasztaltunk.
Ha ugy menyen, ezel mű nyilván bút látunk,¹⁹⁹
Papi tiztségűnkéből meg ki hanyatatunk.

CAIPHAS

725 Majt vegere megyek az ő dolgainak,
Ki keresem urát ily nagy hatalmának.²⁰⁰
Mester! Ki az oka illy batørsagodnak?
Szabadsagat kitől veted munkáidnak?

JESUS

Mitt itilsz a János kereszteléséről,
Mond meg, ha menyből volt, vagy pedig az földről!

¹⁹³ ingen [Emendáltuk.]

¹⁹⁴ jő<n>nek [A ne föléírva.]

¹⁹⁵ fime [Emendáltuk.]

¹⁹⁶ tettetek [Emendáltuk.]

¹⁹⁷ kerestek <Nagy dolog>

¹⁹⁸ doha [Emendáltuk.]

¹⁹⁹ but lattunk [Emendáltuk.]

²⁰⁰ urat hatalmanak [Emendáltuk.]

CAIPHAS

Mi aztot nem tudgyuk, miért kérdész arról?²⁰¹

JESUS

En sem felelek meg tselekedetimről.

JUDEUS TERTIUS

730 Azon ügyekezünk, hogy magunkat féjtsük,
Őtöt orszagunktól el idegenitsük.

JUDEUS QUARTUS²⁰²

Eről mű magunk közt majd tanácsot gyűjtsünk,
Régi törvenynyűnkről el ne feletkezünk.²⁰³

SCENA NONA

*Impii farisei angariant praedicantem Typlom se fuisse caecum
adducunt ad senatum.*²⁰⁴

TYPLUS

735 Reg már az ideje, hogy tsak ben maradok,
Hálát az Istennek tsak magamban adok,²⁰⁵
De már künn alkolmatosságra tánálok,²⁰⁶
Azert a tsudarol majdon tsudát szolok.

IGNATIUS (*alonge stans:*)

Latode, Cleophas, Typlusra tanáltunk,²⁰⁷
Kit már regen látni szivesen kívántunk.

CLEOFAS

740 Ihol latom, benne nemis ketelkedem,
Sőt, ezeket a hitelensegről feddem.

JUDAS

Ugyan, azt vélede, hogy ő nyilván vak volt,²⁰⁸
S. azutan meg gyógyult? Talám már meg is holt.

²⁰¹ kérdez [Emendáltuk.]

²⁰² Jedeus [Emendáltuk.]

²⁰³ törvenyny<>kről [Olvashatatlan betűre ráírva; emendáltuk.]

²⁰⁴ angoliant Týphion [Emendáltuk.]

²⁰⁵ halat [Emendáltuk.]

²⁰⁶ kűn [Emendáltuk.]

²⁰⁷ Clophas [Emendáltuk.]

²⁰⁸ velede nyilván [Emendáltuk.]

PHILIPPUS²⁰⁹

745 Oh, meg atalkodot, ha meg nints hiteled,
Hogy neked hazudnak, latom, aztot véled,²¹⁰
A vak jelen vagyon, mikent nem úsmered,
Szoly vele, ugy vélem, mindjart meg szemleled.²¹¹

MELCHIAS

Miert erősitek, van nekemis szemem,²¹²
Azert, hogy ő vak volt, soha meg nem hiszem,
750 Mely dologert őtőt a tanatsra viszem,
Illyen szavairol jol meg kerdesztetem.

Hiszem, sulyos dolog, amit moston hallok,
Számas estendőköt eltemben szamlálok,²¹³
De semmi irasban okot nem tanalok,
755 Hogy vak vilagra jót, sohult nem olvasok.

ISÁCHÁR²¹⁴

Jo helyt jar az eszed neked, a mint hallom,²¹⁵
Enis ezen főzőm elmémet, meg vallom,²¹⁶
S alnokságnak leni e tsudat tanalom,
Azert hogy valaki higye, nem javaslom.

760 Hallode, barátom, tovab ne tsalogas,
Amint van a dolog, mond meg, avagy halgas.

TYPLUS

Amit meg mondtam, viszontag azt mondom:
Vak voltam, s már latok, soha nem tagadom.

JUDAS

765 Te ki vagy, barátom, hogy most batorkodni
Nem félsze, hogy meg kel ezeket próbálni?²¹⁷

²⁰⁹ Philip<h>us [Emendáltuk.]

²¹⁰ veled [Emendáltuk.]

²¹¹ velem [Emendáltuk.]

²¹² szem [Emendáltuk.]

²¹³ Szamas [Emendáltuk.]

²¹⁴ Isáchár judeus primus [A szerepnevet egységesítettük.]

²¹⁵ neke<m>d [Ráírással javítva.]

²¹⁶ elmemet [Emendáltuk.]

²¹⁷ felsze [Emendáltuk.]

TYPLUS

Ha te nem *ismerszis*, mások mind ismernek,²¹⁸
Kik rolam, ha szükség, bizonságot teznek.

IGNATIUS

En őtőt ismerem, mindenkor ismértem,
Neki vezéreként mint vaknak, szerzetem,²¹⁹
770 A tórol meg jóni ép szemmel szemleltem,²²⁰
Azutan gyakorta vele bezelgettem.

JUDAS

Ki gyógyította meg, kivanam hallani,²²¹
Vagy mely mesterességgel, kivanam meg tudni.

CLEOFAS

Mi ugyan nem lattuk, de tőle halotam,
775 Hogy, ugy mond: barátim, Jesusra tanaltam,
Ki meg kente sárral szemem, s meg gyógyultam,
Mely dolgot isteni erőnek tartottam.

MELCHIAS

Ne hidyetek, kerlek, anak a Jesusnak,
Ki ugyan az Istent nevezi Atyanak,
780 De ha latást adot azon bolond vaknak,²²²
Ezt mivelte erejében *Belzebub*nak.²²³

ISÁCHÁR²²⁴

Typus, ha jól kerdek, mit itilsz Jesusrol?²²⁵
Ugy gondolkozole rola mint igazrol?
Tudod, parantsolat vagyon a szombatrol,
785 Ő gyógyít szombaton, jól tudod magadrol.

TYPLUS

Ugy latzik, hogy igen nagy szent es profeta,
Amint hatalmával rajtam kimuttatta.

²¹⁸ *ismerszis* [Emendáltuk.]

²¹⁹ *veszereket* [Emendáltuk.]

²²⁰ *torol ep* [Emendáltuk.]

²²¹ *kivanam <me> hallani*

²²² [A *ha* föléírva.]

²²³ *belzebubnak* [Emendáltuk.]

²²⁴ *Isáchár judeus primus* [A szerepnevet egységesítettük.]

²²⁵ *Typus* [Emendáltuk.]

JUDAS

Hogy mersz, istentelen, mellete szolani,
Illyen innep szegőt nagy szentnek mondani?

TYPLUS

790 Nem en fogom tsak e bizonsagot tenni,
Sőt, rola mindenek igy fognak szollani.
Mostis azért őtöt kivannam hallani,
Mindenben tanatsat akarom követni.

PHILIPPUS

795 Amely bizonságot rola Typlus tezen,
Az egez országban majdon nyilván leszen,
A Jesust követni enis vagyok készen,²²⁶
Mert ő jo *tételért* szandekot nem veszen.²²⁷

JUDAS

Hallode, Melchia, nem jól vagyon dolgunk,
Ha jól nem forgodunk, már veszelybe forgunk.

MELCHIAS

800 Mint őtöt, mesteret tsak meg kenék fogni,
Az utan mint gonozt, a tanatsra huzni.

ISÁCHÁR (*irascitur super Typlum:*)

Jolvan, vigyűk őtöt tehat a tanatsra,
Mind ezekről kenszeritsük a vallásra.²²⁸

JUDAS

805 Tanitsuk meg őtöt az igaz mondasra,
Loduly, meny fel, hamar imez palotára!²²⁹

²²⁶ kezen [Emendáltuk.]

²²⁷ telitert [Emendáltuk.]

²²⁸ kenseritsuk valasra [Emendáltuk.]

²²⁹ palotora [Emendáltuk.]

SCENA DECIMA

*Impium principum sacerdotum et seniorum conciliabolum vult
Jesum perditum quibus male feriatas Judas et templo adest pollicetur²³⁰
id sua opera jactum intercede constituta.²³¹*

ANNAS

Kedves nemzetsegem, egez Israelben,
Kerlek, halgassatok, mi legyen szivemben,
Ime, nemzetsegünk forog nagy veszelybe,
S már meg nem maradhat regi törvényünkbe.

810 A nep között vagyon igen nagy hodulat,
Melynek ellene mond mindenut az irás,
Eztet megtiltota az áts fia, nem más,²³²
Ezt ha ki nem irtsuk, nintsen vigasztalas.

815 Azt tiltsa erősen az egez törvényünk,
Ne lenne soha is idegen Istenünk,²³³
De hogy tsudat tezen ez ember mi kóztünk,
Utána ment majd majd mind az egez nepünk.

820 Ilyen tudomanyat nem tudom, hol vette,
Mestersegenek modgyat hogy szerzette,
Mert ő oskolába nem járt, tsak mellete,²³⁴
Mégés a kősséggel majteg el hittette.²³⁵

825 Már vet maga melle ámito társakot,²³⁶
Mester törvényenek ellene allokot,
Egy ne hany kuldulo, rosz tanyitvanyokot,
Őrdőgtől el hulot konkolyos magokot.

SENEX PRIMUS²³⁷

Ha így van a dolog, szűgseges vigyazni,
Ne hogy egy rosz ember kezgye fel forgatni,
Isten dekretomat roszra magyarázni,²³⁸
Nem szabad e dolgot nekünk el halgatni.

²³⁰ polliceturque [Emendáltuk.]

²³¹ pricipium [Emendáltuk.]

²³² melitota azats mas [Emendáltuk.]

²³³ nelene [Emendáltuk.]

²³⁴ nem <ta> jart [Emendáltuk.]

²³⁵ meges a kősse [Emendáltuk.]

²³⁶ Márta amito [Emendáltuk.]

²³⁷ Senex primus judeus primus [A szerepnevet egységesítettük.]

²³⁸ magarszni [Emendáltuk.]

830 Tehat ha ugy tetzik, oly nagy hamisagert
Itiletet tegyünk, hazank törvényeert,
Bosszut alyunk rajta tsak hamar azokért,²³⁹
Kedves nemzetünknek el fordulasaert.

SENEX SECUNDUS²⁴⁰

835 Amit hallotam volt, meg intetlek arrol,
Hogy le tenné magát eféle dologrol,²⁴¹
De még nagyob bizonságát tsudáiról,
Hintet a nép között sok alnokságirol.

840 Mivel pedig köztünk ez az eretnekség
Illy rutul el *hatott*, oly *dőgleletesség*,²⁴²
Sűgség kemenykednünk, had félyen a népség,²⁴³
Tiltsuk meg, utana ne menyen a kősseg.²⁴⁴

SENEX TERTIUS²⁴⁵

845 De még hogy senkinek excusatioja
Ne lehessen holmi súlt elugiomja,
Tegyünk dekrétomot templom ajtajara,
Vagy excommunicatit Jésusra.

Még pedig jóváslom, hogy egez országban²⁴⁶
Járjanak vitézek nemes Judeaban,
És ha meg *tanályák* akár mely városban,²⁴⁷
Fogjak meg, és tartsak Jesust a fogságban.

SENEX QUARTUS²⁴⁸

850 Meg fontoltad bölcsen véget e dolognak,
Okoson ki mondad értelmet vaksodnak,
Helyt adunk minyajon hasznos szavaidnak,
Legyen ugy bár dolga oly nagy *ámitonak*.²⁴⁹

²³⁹ bozut [Emendáltuk.]

²⁴⁰ Senex secundus judeus secundus [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁴¹ tenne [Emendáltuk.]

²⁴² hottot dőgleleység [Emendáltuk.]

²⁴³ félyen népség [Emendáltuk.]

²⁴⁴ tilyuk [Emendáltuk.]

²⁴⁵ Senex tertius judeus tertius [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁴⁶ Meg [Emendáltuk.]

²⁴⁷ tanalyak [Emendáltuk.]

²⁴⁸ Senex quartus judeus quartus [A szerepnevet egységesítettük.]

²⁴⁹ amitonak [Emendáltuk.]

855 Mert mivel csudait már magunkis latyuk,
Az ő nagy hatalmát nyilván tapasztályuk,²⁵⁰
Tudgya jól a népis, mű sem tagadhatyúk,
Nagy kárunkra szolgál, ha meg nem gátolyuk.²⁵¹

(Super haec cogitante Caipha diaboli subornant Judam in angulo.)

DIABOLUS PRIMUS

860 Judas, latom, gyűlölőd a szegenséget,
Szereted, mint egy úr, a jó vendekséget,²⁵²
Mutatok én utat, ha mutacsz hívséget,
Nem szenved, el higyed, ez után evséget.

865 Hallode, a vének miről tanatskoznak,²⁵³
Vitezeket küldnek utána Kristusnak,
Hogy nem tudgyak, hol van, azon busulodnak,
Ha utat mutatnál, pénst kapnal magadnak.²⁵⁴

JUDAS

A való, kevannek jó sok pénzre kapni,
Ha lehetne annak jó modgyat tanalni,
De ha ezt tselekszem, kárt fogok vallani,
Mert kének halálra Mesteremet adni.

DIABOLUS SECUNDUS

870 Meg szabadittya ő önnön magát, ne fély,²⁵⁵
Ha nem ezen alkálmatozással most ély!
Jesustól már eddig hany tsudákot láttal,
Ennél nagyobakat hánszor tapasztaltál.²⁵⁶

875 Tsak légy it, ha meg lát tégedet a fő pap,²⁵⁷
Te rajtad két kezzel, tudom, minyarast kap.²⁵⁸

(Diabolus obit ad Pontificem.)

²⁵⁰ hatalmat nyilván [Emendáltuk.]
²⁵¹ karunkra gátolyuk [Emendáltuk.]
²⁵² mint <egy> egy
²⁵³ venek mirol [Emendáltuk.]
²⁵⁴ mutatnál pénst [Emendáltuk.]
²⁵⁵ fély [Emendáltuk.]
²⁵⁶ ennel hánszor [Emendáltuk.]
²⁵⁷ legy lát tegedet [Emendáltuk.]
²⁵⁸ ter rajtad [Emendáltuk.]

CAIPHAS

Izráel népének okos, bölcs vénei,²⁵⁹
Meg ertem, mit kelyjen e' felől vegezni,
S ti vaksotok szerent neki cselekedni,
Es törvényünk szerent ellene állani.²⁶⁰

880 Nem jobbe ugyanis egy ember meg halyjon,²⁶¹
Hogy sem az orszagunk epen el posztulyon,
Es az egez vilag utana nyomulyon,
S vegre gyalazatban maragyunk minyajon?²⁶²

885 Szükség tehát neki a népért meg halni,²⁶³
Szernyű nagy kinokot először szenvedni,
Minden nemzetsegnek kárát felvalalni,²⁶⁴
Hogy sem ez vilagnak el kelyjen karhozni.

890 Meg lehetne ugyan cselekedeteről
Erősen feddeni, hitegeteseről,
De meg annál inkább kedves nepeinktől,²⁶⁵
Nyilván meg vettetünk mű nemzetseginktől.²⁶⁶

895 Sokara pediglen halasztani dolgat
Nem kel, hanem külgyünk mingyárt egy hir szolgat,
Aki elő hizon sok erős katonat,
S rendeljünk mindenút vigyázo strázsát.²⁶⁷

(Caiphas viso Juda cui adstat Diabolus dicit:)

Hallode, te szolga, miért nem vigyáztok?²⁶⁸
Regen mar az ajton hogy egy embert latok,
Had tugyam, mit akar, mindgyart be hijatok!

²⁵⁹ népének bolcs [Emendáltuk.]

²⁶⁰ törvényük elene alani [Emendáltuk.]

²⁶¹ jobe uganis [Emendáltuk.]

²⁶² galazatban [Emendáltuk.]

²⁶³ tahat nepert [Emendáltuk.]

²⁶⁴ karat [Emendáltuk.]

²⁶⁵ anal [Emendáltuk.] inka<n>b [Ráírással javítva.]

²⁶⁶ vetetünk [Emendáltuk.]

²⁶⁷ vigaz<a>o strasat [Emendáltuk.]

²⁶⁸ miet vigaztok [Emendáltuk.]

JUDAEUS QUINTUS²⁶⁹

Enis vegere majd el megyek dolganak,
Szeke eleibe hozom a fő papnak.

(*Accedens Judas dicit:*)²⁷⁰

900 Honat jósz, mit keresz, halode, barátom,
Elmédet valamin főződ, a mint latom.²⁷¹

DIABOLUS TERTIUS

Hej, ha tudnád, mire kaptál, örvendeznél,
S ily érdemű embert bezeg meg becsúlnél,
Hogy sem szidnád, inkább neki jól fizetnél,
Mint ketten műnköt asztalhoz ültetnél!

905 Meny el, Judas, ne fély, enis veled jarok,
Ha szűgség, ma erted mind halalig szolok.

SERVUS CAIPHAЕ²⁷²

Jövel, most a fő pap teged kevan látni,
Mire ügyekezel, meg akarja tudni.

DIABOLUS QUARTUS (*euntibus simul dicit:*)²⁷³

910 Judas, most kemennyen tartsad a szűvedet,
Ha teczik, hogy penzel töltsed erszényedet,²⁷⁴
Ne sajnald a Jesust, ambar mesteredet,
Őis meg szabadul, te költsd el penzedet.

SERVUS CAIPHAЕ

El hoztam ez embert, mint parantsoltal.²⁷⁵

CAIPHAS

915 Mondmeg, honan jötél, s hová valo voltal,
Enyit a pitvarban miért várakoztál?
Kém vagy, vagy nekünk holmi jó hirt hoztál?²⁷⁶
Ha ugy volna, bezzeg jó oraban jartál!

²⁶⁹ JUDAEUS 5^{us} PHARISEUS 1^{mus} SERVUS CAIPHAЕ [A szerepnevet egységesítettük; a kézirat egyedül itt használ *ae*-t, mindenütt máshoz *Judeus* formát ír; mindezen nem változtattunk.]

²⁷⁰ *Accedans jud:* [A rövidítést feloldottuk, emendáltuk.]

²⁷¹ *elmedet* [Emendáltuk.]

²⁷² *Servus Caiphe, Pariseus et Judeus 5* [Emendáltuk, a szerepnevet egységesítettük.]

²⁷³ *Euntibus simul Diabolus 4 dicit* [Közlési elveinknek megfelelően változtattuk a szórendet.]

²⁷⁴ *töltsed* [Emendáltuk.]

²⁷⁵ *ember* [Emendáltuk.]

²⁷⁶ *kem* [Emendáltuk.]

JUDAS

Mint a kristaly, olyan tizta szivel jöttem,
Éretetek pedig, és nem én érettem,²⁷⁷
920 Mivel tanatstokot mikent meg ertettem,
Segitsegetékre szaladvast siettem.²⁷⁸

Nem de amaz hires Jesust keresitek,
Kinek tanyitvanya vagyok, s nem úsmértek,
Majt vezetnélek, ha jól fizetnétek,²⁷⁹
925 Tsak hogy fáratságom ingyen ne kérjétek!²⁸⁰

DIABOLUS PRIMUS

Jo hejt jár az eszed, meg így nem szolottal,²⁸¹
Azert mint egy bolond, edig tsak kuldültál.

DIABOLUS SECUNDUS

Bezzeg moston, Judas, nyereségre kaptal,
Latzik, jo lakásra s ivásra szárhoztál.²⁸²

ANNAS

930 Hallode, barátom, hogy ha meg nem tsalnál,
Fizetest mű nalunk most szépet tanálnál.²⁸³

CAIPHAS

Itt van a harmincz pénz, mint tetszik, ugy költsed,²⁸⁴
Tsak amit ígérél, aztot végbe vigyed.²⁸⁵

JUDAS

935 Jól van, parantsoly hát erős vitezeknek,²⁸⁶
Kik karddal, dorongal, lantsakkal jőjenek,
Hogy midőn en tsokot adok a mesternek,
Egy szivel s lelekel rajta teremnyenek.

²⁷⁷ Eretetek es en eretem [Emendáltuk.]

²⁷⁸ sza<bad> ladvast

²⁷⁹ vezetnelek fizetnek [Emendáltuk.]

²⁸⁰ farátságom [Emendáltuk.]

²⁸¹ <ú>igy

²⁸² lakásra szarmoztal [Emendáltuk.]

²⁸³ szepet tanalnal [Emendáltuk.]

²⁸⁴ lit tezik [Emendáltuk.]

²⁸⁵ igerel [Emendáltuk.]

²⁸⁶ hat [Emendáltuk.]

ANNAS

940 Meny el, szolgám, mondgyad vitezeknek,
Hogy Judással készen mindjart el menyenek,
Vigyazanak, vissza Jesussal jőjenek,
Máskent betsületet mű nalunk nem nyérnek.²⁸⁷

SERVUS ANNAE²⁸⁸

945 Végbe viszem minyart hiven en ezeket,
A hadnagyhoz gyűltők minden vitezeket,
Meg mondom, kővessék Judas vezérüket,²⁸⁹
Ha kivanják magasztalni jo neveket.

DIABOLUS TERTIUS

Most szűgseges, Judas, vigyaz, ne alugyal,
Kemeny férfi modra bar ugyan forgodgyal.

DIABOLUS QUARTUS

Latod, a bátrokot szerentse szereti,²⁹⁰
Es a vigyazokot a törvény meg menti.

SCENA UNDECIMA

*Adducitur caecus illuminatus cum parentibus si idem sentiret de
Jesu et non neganti minantur mala mortis.*

ISÁCHÁR

950 Meddig még nem lehet végét szakasztani,
Eszen vak dolganak vevső okot adni?
Jol látom, meg akar minket jaczotatni,²⁹¹
Ha másként nem kezdőnk ily dologhoz fogni.

955 Akarom meg tudni, hogy ti mit itiltek,
Ellene mi okkal és moddal készültők,²⁹²
Mivel tudom, hogy rá régen fegyverkézték,
Igaz itiletet hát moston tegyétek.

²⁸⁷ Masokent [Emendáltuk.]

²⁸⁸ Servus Annae Fa[riesus] 2 [A Fa 2-t elhagytuk.]

²⁸⁹ kővessék veszereket [Emendáltuk.]

²⁹⁰ batrokot széreti [Emendáltuk.]

²⁹¹ akár [Emendáltuk.]

²⁹² ellenne [Emendáltuk.]

Sőt, aztis itélém, hogy ha bé hivatnók²⁹³
Tanácsba atyáit, és it vallatnók,²⁹⁴
960 Töllők eszen dolgot leg jobban meg tudnok,
Fiok-é, vagy vakon szúlték, ki tanulnok.²⁹⁵

JUDAS

Jo gondolat, helyben hagyom, azt akarom,
S eszen rosz gyermeknek megis parancsolom,
Mingyart menyén, s mongya, jójjének, hivatom,
965 Eregy hát sietve, hiddel, mivel várom.

El nem hitethetem, hogy ez az ő fiok,
Amint jobban tuggyák, kétség kívül magok,²⁹⁶
De talám kopáclást erre felé hallok,
Jol vagyon, már jónek, velek mingyárt szollok.

SIMEON PARENS TYPLI (*veniens:*)

970 Meg nem gondolhatom, hogy miért hivatnak,
Miért szokatlanul tanácsba hurczolnak,
Nyilván vagy fiunkra, vagy ránk haraguznak,
Én reám, ugy véllem, hogy semmit sem tudnak.

ANNA MATER

975 Őriszen az Isten minket és fiunkot,
Ne talám valaki kivanya kárunkot,
Menynyűnk, lássuk, mikent menthessűk magunkot,²⁹⁷
Mi hazna, hogy itten nyujtyuk panaszungot.

Kőnnyen altal látom, mit akarnak velűnk,
Tudhatod azt teis, mit főznek ellenűnk,²⁹⁸
980 Nincsen olyjas ellenek tet vétkűnk.²⁹⁹

SIMEON

Gondolom, fiunkrol akarnak kérdészni,
Mert tudom, hogy neki nem akarnak hinni.

²⁹³ hivatnok [Emendáltuk.]

²⁹⁴ vallatnok [Emendáltuk.]

²⁹⁵ fioke [Emendáltuk.]

²⁹⁶ kecseg [Emendáltuk.]

²⁹⁷ [A *menynyűnk* utolsó *n*-je bszúrva.]

²⁹⁸ ellennűnk [Emendáltuk.]

²⁹⁹ ellenek vetkűnk [Emendáltuk.]

ANNA

985 Éppen ez, amiért bé kívántak hini,³⁰⁰
Velem meg is fognak rolla feleltetni,
Az igasságot nem kel meg tagadni,
Ha Istentől több jot még kívánunk venni.

DUCTOR PRIMUS CAECI (DARIO)

990 Menynyűnk be, uraim, ne ha késen járnék,
Magamnak szidalmat, büntetést szerszenék,³⁰¹
Mert meg parancsolták, hogy sijetve jőnék,
És veleték együtt megint viszá jőnék.

ANNA

Menynyűnk, és köszöncsűk őket tiztelettel,
Talám szebben bannak velűnk, szegenyekkel.

Békeséges napot néktek, jo férfiak!

MELCHIAS

995 Jol jöttél, már régen hogy látni kívánlak,
Tudode, hogy miért ide hivattalak?

SIMEON

Bizonyos észtól én nem gondolhatok,
Hanem talam fiam miat hivatatok.

MELCHIAS

1000 Tanálád, ugy vagyon, e' forog elménkben,
Mond meg hat igazán, ezen dolgot szemben:
Typlus fiad vak volt é a szülésben,³⁰²
Es mikent most vannak szemei epségben?

SIMEON

Neis kételkedgyél, fiam vak volt éppen,³⁰³
De meg jogyittatott, amint látod, szépen.

MELCHIAS

1005 Nagy Jehova, csuda dolgokat beszéllesz!³⁰⁴
Hát te, aszony, mond meg, ezekre mit felelsz?³⁰⁵

³⁰⁰ amiet [Emendáltuk.]

³⁰¹ büntetést <tan> szerszenék

³⁰² fiad éz <fog> vak volt éz a [Emendáltuk.]

³⁰³ fiam s vak [Az s-t elhagytuk.]

³⁰⁴ beszéllesz [Emendáltuk.]

³⁰⁵ mond <a> meg

ANNA

A mi az igazság, csak azt felelhetem,
Ő, akit méhembem fogadtam és szültem,
Polában vakságot látván keseregtem,
Most pedig ő benne vigasztalást értem.

JUDAS

1010 Igazság nem lehet a tű szavatokban,
Ugyanis ha vak volt, hogy van már látásban?

SIMEON

Meg mondok, hogy fiunk és vakon született,
De aztot nem tudgyuk, miként jo szemet vett.

ANNA

1015 Már Typlus nem gyermek, magáért felelhet,
S' e' dolgot jól tudván bizonytságot tehet.³⁰⁶

ISÁCHÁR

Meg is, kenszeritlek, felely meg mi nekünk
Azokra, amiket a' minap kérdeztünk,
Hogy rollad s Jesusról tudhassuk, mit vélyünk.

TYPLUS

1020 Balgatagok, nemde tegnap elő mondám,
Meg gyógyulásomat előtőkbe adám,
Talám gondoljátok, Jesust meg tagadnám,
Inkáb követnétek tuis őtöt, kivannám.

JUDAS

1025 Hogy mérz ilyeneket, rosz kuldus, mondani?
Kerengő, kobarlo, múnköt holdítani?
Az Istennel szollo Mojszést job halgatni,
Jesus honnan valo, nemis lehet tudni!

TYPLUS

1030 Az isteni erőtt benne tapasztalom,
Azért Istentől jött s. Isten fia, vallom,
De néktek az igaz nem láczik, jól látom,
Tehát haszontalan a szot mit folytatnom.³⁰⁷

³⁰⁶ jól <nem> tudván

³⁰⁷ folytatnom [Emendáltuk.]

DUCTOR SECUNDUS

Magamis Typlussal akkor jelen voltam,³⁰⁸
Midőn meg jogyita Jesus, ott állottam,
Igaz, hogy ily csudát soha meg nem láttam,
Melyert őtőt látni mindenkor kívántam.

MELCHIAS

1035 Halgas, gyermek, mit tucz te ily nagy dologhoz,
Hogy mérz hozzá szolni nagyoknak szavához!

DUCTOR PRIMUS CAECI (DARIO)

Ugy van, amit monda, mert ketten vezetük
E vakott a tovhoz, s amig mosdott, néztük,
Hogy pedig meg mosdék, meg térvén kerestük,³⁰⁹
1040 De ugy jött magától, hogy bé nem érhattük.³¹⁰

MELCHIAS

Nyilván hogy valamit most fizettek nektek,³¹¹
Azért bizonságott téztek ő mellettek,
Innen arczanélkül valok, kimenynyetek,³¹²
Vagy pedig nyír veszött mingyarást szenvedtek!³¹³

SIMEON

1045 Csudálkoszom, mikent az igazra vattok,
Törvénytelen, véle mikent tusakottok,
Hogy a Jesus nagy szent, nem tagadhatyátok,
Mivel oly nagy csudát bűnőstől nem láttok.

ANNA

1050 Hogy ő az én fiam, meg nem tagadhatom,
Vakon jött világra, viszontag meg vallom,
Jesus jogyitotta, tőlle hallom s látom,
Megis kezetekből nem szabadithatom.

³⁰⁸ Mag<y>amis

³⁰⁹ térvén kesertük [Emendáltuk.]

³¹⁰ jott magatol [Emendáltuk.]

³¹¹ Nilyván fizétek [Emendáltuk.]

³¹² valo [Emendáltuk.]

³¹³ szenventek [Emendáltuk.]

TYPLUS

Isten bűnösökkel mikent társolkodnék,
Gonoz által csudát hogy cselekedhetnék,³¹⁴
1055 Máskent nagyob malaszt bűnösnek adatnék,
Mint igaznak, midőn csudát munkalkodnék.

Hogy vakot jogyított, gonozt nem olvastuk,
Istentelen által e csudátt nem láttuk,
1060 Mi pedig Jesusnak oly erejét láttuk,
Melyért Istent benne erőssen aldottuk.

ISÁCHÁR

Hogy mérz, tudatlan, múnkótt tanítani,
Kik a törvényt tuggyák, törvényre oktatni?³¹⁵
Laczik, hogy bűnös vagy, s bűnben fogsz meg halni,³¹⁶
S azért ügyekeznel gonoz mellett fogni.
1065 Menyel akár hova, nem kívánlak látni,
Meg banod e dolgot, azt mérem mondani,
Kevés idő mulva meg fogod tagadni,
Ily sok szavaiért midőn fogsz szenvedni!³¹⁷

TYPLUS

Fenygetesedtől semmit sem félhetek,
1070 Hamisatt nem mondok, meg higyed, értetek!

³¹⁴ által <V> csudát

³¹⁵ törvény tuggyák [Emendáltuk; olvashatatlan ráírás.]

³¹⁶ bűnben <meg> fo<|>gsz [Ráírással javítva.]

³¹⁷ szenvedni [Emendáltuk.]

SCENA DUODECIMA

Jesus interceptus ducitur ad Caipham. Sacratissimi sacerdotes querant adversus Jesum falsa testimonia aliorum igitur non que mentitis³¹⁸ testimoniis. Duo alii falsi testantur de destruendo templo etc.

*Beata Virgo Maria Filium suum commendat Judae.*³¹⁹

BEATA VIRGO MATER³²⁰

Judás, lelkem, Judás, most tégy szolgálatot,
Tehecséged szerent védelmezd uradot,
Mencsed a papoknál én kedves fiamott,
Tölle s töllem várjod oztán jutalmadot!

1075 Jól tudom, tégedett mindenütt ismérnek,³²¹
Papok, sidok, vének neveden kérdeznek,
Kik, tudod, Jesusnak most halált keresnek.
Menyel hát erette, szoly szépen ezeknek.

1080 Kőnyőrúly én rajtam, keserves anyádon,
Kőnyőrúly Jesuson mind kedves uradon,
Hid meg, hogy kőnyőrúl lelkenen s magadon,
Biszadalmat vészsz őrők jutalmadon.³²²

JUDAS

1085 Hid meg, nagy aszonyom, forgodom mellette,
El nem feletkeszem, s szollani erette.
Ha ki valakinek baját végbe vitte,
Énis hathatoson forgodom helyette.

BEATA VIRGO MATER³²³

1090 Judás, menny el hamar, kérlek, siecséggel,
Hordozszon az Isten teged bekeséggel,
Ugy szoly pedig fiam, azon nemzetséggel,
Hogy meg ne csaljanak pénszel, kicsinséggel.³²⁴

³¹⁸ mentitas [Emendáltuk.]

³¹⁹ B:V: [A rövidítést feloldottuk.] commendatt [Emendáltuk.]

³²⁰ B:V: [A rövidítést feloldottuk.]

³²¹ tegyedet [Emendáltuk.]

³²² biszadalmas vézez [Emendáltuk.]

³²³ BV [A rövidítést feloldottuk.]

³²⁴ kec<s>zinséggel [Ráírás; emendáltuk.]

JUDAS

Maria, csak menyel innen a házodhoz,³²⁵
Én pedig járulok mingárt a papokhoz.

(Absente matre Judas:)

1095 Igy az nagy dologban főzőm az elmémert,
El akarvan adni pénzért mesteremet,
De ha jól fordítom másokra elmémet,
Ittis vannak, akik bátritnak engemert.

(Diaboli attentatores adstipulantur.)

DIABOLUS PRIMUS

Haho, legény, virum constantia decet.³²⁶

DIABOLUS SECUNDUS

Az álhatatlanság férfiat nem illet.³²⁷

DIABOLUS TERTIUS

E dolgott Annásnak ígérél pénz mellett!

DIABOLUS QUARTUS

1100 Ha nagyott hazudnál, nem volna becsüllet.

JUDÁS

Ami inkább biztat eszen nagy dologban,
Az, hogy mostis vannak sokan e világban,
Áruló, fősvények, karomkodok, aszomban³²⁸
Bisznak végig Isten irgalmassagaban.

1105 Jesusis haláltól vagy meg menti magát,
Vagy hozzám mutatya meg irgalmasságát,³²⁹
Igy pénztis kapok, s bűnöm bocsánatyát,
És megismérhetem végkeppen malaztyát.³³⁰

(Tunc milites de Getsenis evadunt.)³³¹

³²⁵ haszodhoz [Emendáltuk.]

³²⁶ legény [Emendáltuk.]

³²⁷ alhatatlanság illet [Emendáltuk.]

³²⁸ arulok [Emendáltuk.]

³²⁹ hozsam [Emendáltuk.]

³³⁰ meg<tés>ismérhetem

³³¹ sesenis evaunt [Emendáltuk.]

1110 Vitezek, csak hamar utanam jőjtek,
A kertben van Jesus, ream figyelmezetek,³³²
Melyik legyen pedig, e' léssen jeletek:³³³
Meg csokolom, s akkor mind rajta legyetek!

1115 Tudom mesterségét, azért vigyazatok,³³⁴
Hogy jól meg kössétek, el ne szalassátok,³³⁵
Jertek hát a kertbe, majdon csodat láttok.³³⁶

(Tunc accedens dicit:)

Üdvözleg, oh, rábi, kit regen kivanok.

JESUS

Oh, Judás, mit mivelsz ily nagy álnoksággal,³³⁷
Engemet el adván karhozatos csokkal!

*(Ad milites dicit:)*³³⁸

Hat ti kit kerestek ily nagy sokasagal?

MILITES

1120 Názáreti Jesust.

JESUS

En vagyok. De mégis kérlek, kit kerestek?³³⁹

MILITES

Názáreti Jesust meg fogni küldötek.

JESUS

1125 Ha a Nazareti Jesust keresitek,
Meg mondam, en vagyok. Velem mit miveltetek?
Latom, mint latorra, tú reám jöttetek,³⁴⁰
Jo tetemenyimert meg őlni kerestek.

³³² kerben figyelmezetek [Emendáltuk.]

³³³ eleszen [Emendáltuk.]

³³⁴ mesterseget [Emendáltuk.]

³³⁵ kössetek szalassatok [Emendáltuk.]

³³⁶ kerbe látok [Emendáltuk.] maj<a>don [Ráírással javítva.]

³³⁷ álnoksagál [Emendáltuk.]

³³⁸ dicsit [Emendáltuk.]

³³⁹ mégis kelek [Emendáltuk. A kelek a sor elejére beszúrva.]

³⁴⁰ latora [Emendáltuk.]

Midőn tanítottam *nyilván* előtetek,³⁴¹
Miert meg nem fogott senki közületek?³⁴²
Most pedig ellenem dorongokkal jöttek,
1130 Melyért atyám előtt feleletet *vesztek*.³⁴³

JUDEUS PRIMUS (*alligat*.)

Ne prosmitaly anyit, nyujcs ki kezeidet,
Majtég meg kötözöm az eses testedet,
Urunk parancsolta: fogjunk meg tégedet,
Mivel nem *becsülél* minket, se nepedet.³⁴⁴

JUDEUS SECUNDUS

1135 Regen már keresünk, de csak csalogattál,
Bezzeg hogy vegre jo keszbe akattál,
Jere hat már, gonosz, mert a fő pap kün vár,³⁴⁵
Ne faragy, ez mivel náladnál nagyobb kár.³⁴⁶

JUDEUS TERTIUS³⁴⁷

1140 Félő, urunknak hoz e elejébe,
Had nézzen jól, néz a te szemeidbe.³⁴⁸

Itt vagyon a gonosz, kit regen kivantal,
Ki miat mind fő pap sok boszut szenvedtél,³⁴⁹
Mar kezedbe vagyon, amit el vegesztel,
Vid vegben, ne túgyad szavát, fére beszél.³⁵⁰

ANNAS

1145 Nem de te vagy amaz nép botránkoztató,
Igaz hitünk ellen uj vallást indító,
Ó Testamentumot éppen fel fordító,
S az egész országot majdon el pusztító?

³⁴¹ tanította nyilván [Emendáltuk.]

³⁴² fogat [Emendáltuk.]

³⁴³ előtt <nagyon> feleletet vetkeztek [A *feleletet* föléírva. Próbáltuk emendálni.]

³⁴⁴ besculel [Emendáltuk.]

³⁴⁵ fo var [Emendáltuk.]

³⁴⁶ [A sor értelmetlen.]

³⁴⁷ 3^{tuus} [Emendáltuk.]

³⁴⁸ nezen [Emendáltuk.]

³⁴⁹ fo [Emendáltuk.]

³⁵⁰ [Olvashatatlan szó.] túgyad <mivel> szavát [Föléírva.]

1150 Mond meg, ki nevében mivelsz oly dolgokat,
Hogy mernél próbálni szörnyű nagy csudákat,
Vagy őrdóg nevében hajtasz sátányokat,³⁵¹
Csalárd mesterséggel gyógyítasz vakokat?

JESUS

1155 En semmit magamtól, tud meg, nem miveltem,
Hanem Atyam akaratyát végbe vittem,
Hat azzal ellened valyon mit vétettem,³⁵²
Ide gyalazattal miért vezettettem?

JUDEUS QUARTUS (*dat alapas:*)

Hogy mérsz így felelni a mű fő papunknak,³⁵³
Add meg, paraszt ember, tiszteletet urnak!

CAIPHAS

1160 Nyilván tudom néki gonosz álnokságot,
Minden dolgaiban kétsziny ravaszságot,
Régen meg gátlani vártam kívánságát,³⁵⁴
Tehát törvény szerént folytassuk már dolgát.

1165 Nézzük hát természet igaz törvényére,
Nezzünk ambár Mojzes régi könyveire,
Azt mondom, ez ember melto kővezésre,
Vagy az egész népért kereszt viselésre.³⁵⁵

Azert Izraélben lévő bölcs doctorok,³⁵⁶
Mit mivellyünk? Vaksot ti tölletek várok.³⁵⁷

SENIOR PRIMUS

1170 En nekem úgy tetzik, hogy bizonyságokat
Keressünk ellene, sok féle tanukot,
Az egész nép között bölcs irás tudokot,
Talám úgy tanálunk ellene okokot.

³⁵¹ őrdó<k>g [Ráírással javítva.]

³⁵² ellened [Emendáltuk.]

³⁵³ ig [Emendáltuk.]

³⁵⁴ vartam kivaságát [Emendáltuk.]

³⁵⁵ népét [Emendáltuk.]

³⁵⁶ bolcs [Emendáltuk.]

³⁵⁷ tolletek [Emendáltuk.] mivellyünk <vallaszt ti> vaksot

SENIOR SECUNDUS

Igenis kívánom, folyon az igazság,
Azért szükség nekünk egy vagy két bizonyosság,
1175 S' ugy nem uralkodik tovább a hamisság,
Lelkűnkhez sem férhet amaz vétkes vakság.

PHARISEUS PRIMUS

Bezeg rá tanáltál a kúszkódó társra,³⁵⁸
Nem viszed ezt, hid meg, a mit akarsz, arra,
Semmit is nem hajlok álnok szavaidra,
1180 Inkáb e' vas kesztyűt akasztom nyakadra.³⁵⁹

PHARISEUS SECUNDUS

Prédikály, had halyuk hangos szavaidot,
Talám inkább fogjuk követni példádót!

JUDEUS QUINTUS

Héj, ha látnok amaz hires szavaidot,³⁶⁰
El hid, meg dicsirnők a' te vallásidot.

ISÁCHÁR (*obvelat:*)

1185 Most be kötöm a' te szenyek szemeidet,
S' az után kérdezlek holmiről tégedet.
Profetály már nekünk, ki ütött tégedet?³⁶¹
Mutasd meg el rejtett nagy bölcsesegedet!

ANNAS

1190 Lássuk már, a bizonyosságok mit mondanak,
Véllem, hogy rolla titkos doglott tudnak.

SENIOR TERTIUS (TESTIS)

Ez, uram, azt mondgya, hogy ő Abrahámnál
Nagyobb üdős volna, minden prophetáknál,
Ez aláb valonak tart mindent magánál,
Jobnak tart egy koldust veneknél s papoknál.

SENIOR QUARTUS (TESTIS)

1195 Ez szombat napot semminek alitya,
Dolgozni szolgait akkor szabaditya.

³⁵⁸ kúszdódó [Emendáltuk.]

³⁵⁹ áasztom [Emendáltuk.]

³⁶⁰ amaz <hang> hires

³⁶¹ utótt [Emendáltuk.]

Hallottam fülemmel őt igt mondani,
Hogy hatalmam vagy on nékem el rontani,
Salamon temploma kő falát el hányni,³⁶²
1200 Ismeg harmadnapra ujjonnan felrakni.³⁶³

CAIPHAS

Hallode, ellened eszek mit mondanak,³⁶⁴
Kinszeritlek, felely meg nékem, fő papnak:
Hogy mondod magadot az Isten fiának,³⁶⁵
Az igaz messiás világ váltojának?

CHRISTUS

1205 En vagyok Istennek egyetlen egy fia,
Az igaz messiás, világ meg valtoja.

ANNAS

Káromkodék, tehát mi teczik tú néktek,
Mongyatok meg nékem, mi a végezésték?³⁶⁶

JUDEI

Igasság, igasság, hogy fel feszitessék!

CAIPHAS

1210 Egyeb dolgot tehát mostan tégyünk hátra,
Vigyétek a tanács háznak pitvarára!³⁶⁷

SCENA TERTIA DECIMA

*Caecus sanus ejicitur a sinagoga igni et aqua interdictus excommunicatur³⁶⁸
veluti novae haeresi adhaerens.*

MELCHIAS

1215 Ugyan nagy dolog az, hogy ezen dolognak
Végét nem vethetyük, sok féle bajunknak,
Sem az atyainak, sem pedig a vaknak
Szavából nem teczik e dolog igaznak.

³⁶² hanni [Emendáltuk.]

³⁶³ ujjonna [Emendáltuk.]

³⁶⁴ ellened [Emendáltuk.]

³⁶⁵ ma<>gadot [Olvashatatlan betűre ráírva.]

³⁶⁶ vegezésték [Emendáltuk.]

³⁶⁷ vigyetek [Emendáltuk.]

³⁶⁸ excummunicatur [Emendáltuk.]

Simeon, mond meg szakalodra,
Hol tanáltál ezen bolondos fiadra?

SIMEON

1220 Ne keszerics éngem, kérlek, ily dologra,
Mivel nem szorultal semmi bizsónságra.
Reája eskűzőm mint édes fiamra,
De ő felelyjen meg a törtent csudára.

ANNA

1225 Ha nékem nem hiztek, kérgyetek azokott,
Kik Jesustol láttak még nagyob csudákott,
Avagy bocsásatok el minket és fiunkkott,
Mivel hogy lássátok ártatlanságunkott.

ISÁCHÁR

Vén bolondok, nézzék, miként el hitettek,³⁶⁹
Hogy eszen esztelent vakságban születék.

TYPLUS

1230 Mostis mondom: vakon világra szűlettem,
De otton nagy szenttől szem világot nyertem,
Ki az Jesustol van, abban megismértem,
Melyért hogy követném, mindeddig kerestem.

MELCHIAS

Bujdoso, kerengő, kuldus, ha kerested,
El veszed jutalmát, amint érdemletted.³⁷⁰

ISÁCHÁR

1235 Ihon, hittől szakatt, exkomunikálunk,
Tűszet, viszet, sinagogát neked tiltunk,
El meny, mert ez után ha itten tanálunk,
Mint halálra méltott, mingyárt fel akasztunk.

³⁶⁹ nézszeck [Emendáltuk.]

³⁷⁰ veszed [Emendáltuk.]

SCENA QUARTA DECIMA

*Vinctus Jesus ducitur interrogatum Rex Judeorum esset accusans sacerdotes
seniores videns Judas occisum damnatum iri rejicit 30 argenteos obmutescens
illuditur conspicitur etc.*³⁷¹

MELCHIAS³⁷²

1240 El hoztuk ez embert, s várunk sentenciát,
Mivel magát tartya mint Istennek fiát.
Méltán büntessetek káromkodo száját,
Kiványnyuk, viselje nehéz kereszt fáját.

PHARISEUS PRIMUS³⁷³

Jere, hitegető, tanács eleibe,³⁷⁴
Majdon úttnek téged, el higyed, fejedbe.³⁷⁵

PHARISEUS SECUNDUS

1245 Fő papok, bölcs tanács, kárunkra fog lenni
Ennek dolgát tovább s tovább halogatni,
Tehát a tisztartót erőst kel unszolni,³⁷⁶
Méltoztássek neki sentenciát hozni.

ANNAS

1250 Tudom, e gonoznak dolgait hallottad,
Menyi károkott tett, eddig tapasztaltad,
Most elődbe hoztuk, valamint kívántad,
Büntesd a Tsászárnak, amint fel fogatad.

PILÁTUS

Hát ugyan a Császár ellen ő mit vétet,
Ha igaz, meg vallom, nagy gonosságott tett.

CAIPHAS

1255 Csudálkozom, uram, miként nem hallottad,
Szörnyű gonosságit ha nem tapasztaltad,³⁷⁷
Ugy laczik hát, ezek történtek miatad,
Hogy már régen őtöt hozád nem hivatad.

³⁷¹ interrogatum essett [Emendáltuk.]

³⁷² Melchias judeus sextus [A szerepnevet egységesítettük.]

³⁷³ Fariseus primus Judeus primus [A szerepnevet egységesítettük.]

³⁷⁴ Here [Emendáltuk.]

³⁷⁵ széget el hinged [Emendáltuk.]

³⁷⁶ tiztartott [Emendáltuk.]

³⁷⁷ hanem [Emendáltuk.]

1260 E méri hivatni ő magát kiralynak,
Hogy adót ne adnál, tiltsa a Császárnak,³⁷⁸
El méri mondani az Istent atyának,
Melyel szerzett anynyi szolgakott maganak.³⁷⁹

PILÁTUS

Télété, nagy dolgok, ha igazak eszek,
Sohasem hallottak ily cselekedetek,
Melyek ez embertől ha végbe vitettek,
Magam sem tudhatom, véle mit miveltek.

JUDEI

1265 Mi törvényünk szerént meg kel neki halni,
Vagy pedig károkot a nep fog szenvedni.

PILÁTUS

1270 Valo, sok dolgokot ti rolla mondotok,
Nem tudom, igaz e ily sok panaszotok.
Ez oka mert külső tiztet nem hoztatok,
Nem jo, hogy magatok bizonyoságtok vattok.

Ügyekésem tehát jobban meg visgalni,
Csak magamban őtőt meg examinálni.

JUDEI

Nem szükség őt tovább meg examinálni,
Hanem sentenciát rea kel mondani.

PILÁTUS (*ad Jesum:*)

1275 Igaze, hogy hoszánk küldettel Istentől,
Hogy mi nemszetünkött meg váltonad büntől,
Sidok kiralyának rendeltettél, kitől?³⁸⁰
Mond meg, másként nem léz ment a büntetestől.³⁸¹

JESUS

1280 Azt kérdem, ha magattol mondád eszeket,
Vagy masoktol hallottal ilyen ígékett?

PILÁTUS

Mitt mivel tél, mond meg, hogy el bocsássalak,
Avagy törveny szerént sentenciázalak!

³⁷⁸ adott [Emendáltuk.]

³⁷⁹ szérszét [Emendáltuk.]

³⁸⁰ kiralyának [Emendáltuk.]

³⁸¹ léz [Emendáltuk.]

JESUS

Szabadságod rajtam te néked nem volna,
Hogy ha onnan felyül nem adatott volna.

PILÁTUS

1285 Meg vizgáltam őtőt, valamint tudhattam,
De halálos vétket benne nem találtam.

SENEX TERTIUS³⁸²

Hogy mondod, nincs benne helye az halálnak,
Ki ellen panaszát hallod sokasagnak?
Ha őtt el bocsátod, kárt szeresz magadnak,³⁸³
1290 Mert *nem* lész ez után barátya Császárnak.³⁸⁴

ANNAS

Hátt minket, papokott meg hamisitanál,
E gonoznak többet hinnél nálunknál,
Amit eddig mondank, világosb a napnál,
Többetis mondhatnak, ha látni kívánnád.³⁸⁵
1295 Neis kételkedyel, mert számos személyek³⁸⁶
Bé vadolták őtőt, jó erkőcsű vének,
Abban mesterkedet, jól tuggyak a népek,
Hogy Császár adóját tehetné ővének.³⁸⁷

CAIPHAS

1300 Ne hadd eszen gonozt tovább vándorlani,
A te országodban szerént szerte jární,
Mert sulyos zudulást a nép fog érszeni,³⁸⁸
Midőn Császár koronáját kezdi várni.

1305 Ime, csak a minap, midőn a kősséggel
Kimene a hegyre ötezer népséggel,³⁸⁹
Csudátt tőn, jól tartvan *őt* árpa kenyérrel,³⁹⁰
Melyetis kenáltak kiralyi felséggel.

³⁸² Judeus tertius Senex tertius [A szerepnevet egységesítettük.]

³⁸³ szerez [Emendáltuk.]

³⁸⁴ mert léz [Emendáltuk.]

³⁸⁵ látnok [Emendáltuk.]

³⁸⁶ személyét [Emendáltuk.]

³⁸⁷ adaját [Emendáltuk.]

³⁸⁸ fog <szenvedni> érszeni

³⁸⁹ őt eszer [Emendáltuk.]

³⁹⁰ őtt [Emendáltuk.]

PILÁTUS

Mivel iricségből áruljátok, látam,³⁹¹
És semmi nagy vétkét én nem tapasztalom,
Ihon, szabadon őtött el bocsátom,
1310 Ártatlan véreből magam ki mosdatom.

JUDEI

Feszid meg, feszid meg, minynyájon kivanynyuk,
Legyen rajtunk vére, majd keresztre huzzuk!³⁹²

PILÁTUS

Látom, ez artatlant ti nem sajnáljátok,
Keszetekbe adom, ez után lássátok,
1315 Akár meg öljétek, vagy el bocsássátok,
Sentenciát adok, amint kíványnyátok.

JUDÁS (*his viris desperat:*)

Én, átkoszot bűnös, jaj, mit cseleketem,
Midőn az ártatlan véren kereskettem,
Imé, mesteremet halálra vetettem,
1320 És már pokol helyem, amint erdemlettem.

Ihon ez kőtelett a nyakámba vetem,
Magamott ez fára mingyárást fel függeztem.

DIABOLUS PRIMUS

Csak kősd fel magadot, tarcs penitencziát,³⁹³
Mert már nem érdelemz Istentől gracziát.

DIABOLUS SECUNDUS

1325 Meg se gondold, Judás, hogy meg bocsátatnak
Illy szőrnyű vétkeid, kegyelmet tanálnak.³⁹⁴

DIABOLUS TERTIUS

Agyad a kőtelet, magad ne ijegesd,
Átkozd meg lelkedet, s fejedet fel függezdz.

DIABOLUS QUARTUS

1330 Nem vagy első, Judás, számtalanul vannak,
Kik a fősvenségért pokolban lakoznak.³⁹⁵

³⁹¹ aruljátok [Emendáltuk.]

³⁹² kereszt [Emendáltuk.]

³⁹³ magadot <tars> tarcs

³⁹⁴ Ittis [Emendáltuk.]

³⁹⁵ la<p>boznak [Ráírással javítva; emendáltuk.]

SCENA QUINTA DECIMA

*Typlum a Phariseis rejectum recepit Jesus.*³⁹⁶

PETRUS APOSTOLUS

Phariseusoknak mester álnokságát
Nints, ki le irhatná az ő gonosságát,³⁹⁷
Ime, mint meg vették Istennek joságát,
Vétekre fordicsák ő irgalmasságát.

1335 Typlust, kit csudával minap meg jogyítál,
Már mint istentelent ezen nemzet utál.

JOANNES APOSTOLUS

Sinagogákból rut uton ki vettették,³⁹⁸
És vissza nem mene, rutul fenyegettek,
Iljen boszusággal e szegényt illettek.³⁹⁹

1340 Sőt mint apját, anynyát exkomunikálták,⁴⁰⁰
Bubájos vétkesnek őket csufolták,
Eztelen kuldusnak ruten szidalmazták,
Hoszád, mint bolondot *el* igazították.⁴⁰¹

JESUS

1345 Semmit ne fely, jövel hoszszam, mesteredhéz,
Had lassam, mit felel ezen kérdésemhez.

TYPLUS

Örömet hoszád mégyek, védelmezz.⁴⁰²

JESUS

Hiszszé az Istennek egy szűlőt fiaban,
Világ váltojában, a Jesus Kristusban?

TYPLUS

1350 Hiszék, de mivel hogy eddig nem ismérém,
Mutasd meg én nékem, kegyelmedet kérem.

³⁹⁶ Typhum [Emendáltuk.]

³⁹⁷ irhátna [Emendáltuk.]

³⁹⁸ vettettek [Emendáltuk.]

³⁹⁹ segent [Emendáltuk.]

⁴⁰⁰ el kommunikálták [Emendáltuk.]

⁴⁰¹ elt [Emendáltuk.]

⁴⁰² vedelmez E

JESUS

Kit regen kívánván látni ohajtottál,
Én vagyok a Jesus, már rejá tanáltál.

TYPLUS

1355 Hiszek én, tebenned, Ur Jesus Kristusban,⁴⁰³
Istennek öröktől egy szülőt fiában,
Kitől veznek látást, kik vannak vakságban,
Kik téged követnek, nem járnak homajban.

PETRUS APOSTOLUS

1360 Te ugyan vak voltál sokáig testedben,
De sokkal iszonyub a világ lélekben,
A phariseusok nyakig vannak ebben,
Azért meg vetettek Istentől ügyőkben.

JOANNES APOSTOLUS

1365 Atyámfia, kővesd a Kristust mindenben,
Ne biszszál emberi semmi tekintetben,
Meg segel az Isten minden szűksegedben,
Csak hogy hálá ado, s maragy meg hivsegbe.
Mester, e tégedett kívána követni,
De be fogadode? Akarja követni.

JESUS

Hogy az emberektől meg vettettél, szánlak,
Azért kőves engem, enis be fogadlak.

TYPLUS

1370 Jo voltodot, Jesus, köszönöm s hálalom,
Már holtig tenéked magamot ajallom.

SCENA SEXTA DECIMA

Jesus lata sententia crucifigitur respicitur latronem ponefixum.

PILATUS

Mivel hogy szüntelen csak azon forgodtok,
Hogy ezen artatlant halalra vonyatok,
Sententiat irtam, ihon van, fogjatok,
S mindgyart én előtem kiis olvassatok.

⁴⁰³ Ur <Jesus X> Jesus

SENIOR PRIMUS⁴⁰⁴

- 1375 Pontius Pilatus, Tiberius Császár birodalmában a jerusalemi tiztarto, mivel a papi fejedelmek és sido népnek vitezai a nazareti Jesust kezunkbe adtak, vadolvan, hogy nemtelen születésből⁴⁰⁵ származot, hini merte magát zidok kiralyanak mondani, és Isten fiának, el tiltani a Csaszar adajat és más e hez hasonló gonosagokat el követni, mü⁴⁰⁶ hivatalunk szerent ezeket meg vizsgálvan, ítéljük, és sententiával parantsoltatik, hogy kesedelem nélkül két⁴⁰⁷ latrok köze elevenen fel fezittessenek, és hogy felye fele ezen iras tetessenek: Jesus Naszarenus, Rex Judeorum,⁴⁰⁸ azaz Naszareti Jesus sidoknak kiralya.⁴⁰⁹

CAIPHAS

- 1385 Hogy kiralyunk volna, ne ird kereszt fára,
Inkabb irjad, hogy ő vágyot kiralyságra,
Mivel ezen irás van gyalázatunkra,
Hid meg, szolgálni fog néked is károdra.

PILATUS

Amit irtam, meg irtam, vissza nem mondhatom,
Mivel *Kristust* haláltól nem szabadithatom.⁴¹⁰

ANNAS

- 1390 Nosza, jo vitezék, hozzaja fogjatok,
Kinzo eszközököt tőle ne szányatok,
Felyébe tővisből koronat huzatok,
Kezébe királynak nád szalat adgyatok.⁴¹¹

SENIOR SECUNDUS (*induunt:*)

Egy rongyos purpurat nosza, huzunk reja,⁴¹²
Ugy jobban ki laczik, hogy lett királlyá.⁴¹³

SENIOR TERTIUS (*coronatur:*)

- 1395 Jertek jo rudakkal, neki szabdaljatok,
Minyarast koronat fejére nyomjatok.

⁴⁰⁴ Senior primus Judeus primus [A szerepnevet egységesítettük.]

⁴⁰⁵ születésből [Emendáltuk.]

⁴⁰⁶ követni mü [Emendáltuk.]

⁴⁰⁷ két [Emendáltuk.]

⁴⁰⁸ Jud: [A rövidítést feloldottuk.]

⁴⁰⁹ [A sor után:] hogy kiralyunk von [A másoló elfelejtette áthúzni, elhagytuk.]

⁴¹⁰ Kírstust [Emendáltuk.]

⁴¹¹ nád <pálczát> szalat

⁴¹² rongyos [Emendáltuk.]

⁴¹³ let kiralya [Emendáltuk.]

SENIOR PRIMUS⁴¹⁴

Tarcsd kemenyen magad, semit se irtozzál,⁴¹⁵
Installatoria mivel edig vágyál.⁴¹⁶

SENIOR QUARTUS (*cum arundine*·)

Fogjad e' nád szalat, mutasd meg, hogy úr vagy,⁴¹⁷
Parancsoly sidoknak, mivel hatalmad nagy.

PHARISEUS PRIMUS

1400 Mivel hogy rég vágytál gonosz kiralyságra,⁴¹⁸
Volt gondunk mű nekünk a te tronusodra.
Ihon, ez kereszt fa, vegyed a válladra,⁴¹⁹
Máskent majdon rakok botot a hátadra.

JUDEUS QUINTUS⁴²⁰

1405 Mit tantorgasz, talam már meg részegültél,⁴²¹
Vagy a királságtól éppen el ijedtél?⁴²²

JUDEUS PRIMUS⁴²³

Huzad a kereszt fát, ne nyugosd magadat,⁴²⁴
Mivel ezen várod, vegyen nyugodalmat.⁴²⁵

JUDEUS SECUNDUS

1410 Nem kél mulatozni, huzuk kereszt fára,⁴²⁶
Ültessük fel őtött kiraly tronusára,⁴²⁷
Akor jut észébe, midőn jut kinokra,⁴²⁸
Mit nyersz véle, midőn tartod szitokra.⁴²⁹

⁴¹⁴ Judeus primus Senior primus [A szerepnevet egységesítettük.]

⁴¹⁵ irkozá [Emendáltuk.]

⁴¹⁶ instelatoria vagyál [Emendáltuk.]

⁴¹⁷ nad szalat [Emendáltuk.]

⁴¹⁸ vagytal [Emendáltuk.]

⁴¹⁹ kereszt valadra [Emendáltuk.]

⁴²⁰ jud: 5 Jud: 6 fa: 2ndus [Az első szerepnevet tartottuk meg, a többit elhagytuk.]

⁴²¹ részegítél [Emendáltuk.]

⁴²² éppen ijedtél [Emendáltuk.]

⁴²³ Jud. 1 mus Ser. 1mus [Csak az első szerepnevet tartottuk meg.]

⁴²⁴ kérszt [Emendáltuk.]

⁴²⁵ ezen varod [Emendáltuk, de a sor értelmetlen.]

⁴²⁶ kereszt [Emendáltuk.]

⁴²⁷ ültéss<ek>ük fel otött [Emendáltuk.]

⁴²⁸ [A *midőn* aláhúzva.]

⁴²⁹ tartot [Próbáltuk emendálni.]

JUDEUS TERTIUS (*crucifigitur*.)

Nosza, csak hat hamar ted le keresztedet,
Fektesd le testedet, nyujsd ki kezéidet,
Tiszteld meg vég kepen királyi székedet,
1415 Ihon, hozzá szegezűnk, hogy ne érd végedett.

JUDEUS QUARTUS (*elevatur*.)

Imé, pajtárs, majdon várod jutalmadat,
Midőn koszönt után szembe királjodot.⁴³⁰

ANNAS

Izraël királja, szállj le a keresztről,⁴³¹
Tégy bószút sidokon cselekedetekről.⁴³²

CAIPHAS

1420 Ha Istenfia vagy, most segécsd magadot,
Könnyebbicsd kereszt fán végső kinaidot.

LATRO SINISTER (*qui est ductor primus*.)⁴³³

Amint halom, edig csudakot csinaltal,
Másokot hatalmadból meg szabadítotál,⁴³⁴
Most pedig magadis oly végre jutotal,
1425 Hogy el felejtetted, amit edig tudal.⁴³⁵

LATRO DEXTER (*ductor secundus*.)⁴³⁶

Halgas, istentelen, űsd meg a szájadot,
Sirasd inkább regi sok gonoszságodot.

(*Jesus respicientem qui dicit*.)

Most vészem észre, hogy ez Isten fija,
Artatlan szenvedet világ meg váltoja.⁴³⁷

⁴³⁰ [A sor értelmetlen.]

⁴³¹ száll [Emendáltuk.]

⁴³² tegy [Emendáltuk.]

⁴³³ [A szerepazonosítást itt meghagytuk, de zárójelben hozzuk.]

⁴³⁴ masokot hatal-ból meg szabati<d>total [Emendáltuk.]

⁴³⁵ felejteted [Emendáltuk.]

⁴³⁶ [A szerepazonosítást itt is meghagytuk, zárójelben.]

⁴³⁷ még [Emendáltuk.]

JESUS
1430 Bizony mondom neked, hogy ma velem leszesz
A Paradicsomba, s. az után örvendesz.⁴³⁸

(*Ad Matrem dicit:*)

Aszony állat, nézzed ez után fíjadot,⁴³⁹
Te pedig ismerjed őtőt mint anyádot.⁴⁴⁰

JUDEUS QUINTUS
1435 Az Isten, az atyád szabadicson teged,
Mikor műis hiszünk minyájon teneked.⁴⁴¹

JESUS
Eli, eli, lamma sabactani!
Istenem, Istenem, miért hagyál el éngem?

JUDEUS SEXTUS
Most az Ilyest hija, amint veszem észre,
Várjuk, ha eljő ő segítségére.⁴⁴²

JESUS (*exspirat:*)⁴⁴³
1440 Atyam, szent kezadbe ajánlom lelkemet,⁴⁴⁴
Be mutatom neked minden érdememet.⁴⁴⁵

CANTUS BEATAE VIRGINIS MARIAE⁴⁴⁶ (*SUB CRUCE:*)

1445 Egek, réműljetek, nap, hold, könyvezetek,⁴⁴⁷
Csilágok, mind gázba öltözetek,
Földnek kereksege, tengernek melysege,
Itiletet tenni siesetek.
Ha meg erdemlitek, hogy Jesus ertetek
Meg halván, életet hozzon nektek.⁴⁴⁸

⁴³⁸ után <örd> örvendesz

⁴³⁹ alat [Emendáltuk.]

⁴⁴⁰ otót [Emendáltuk.]

⁴⁴¹ muis [Emendáltuk.]

⁴⁴² varjuk [Emendáltuk.]

⁴⁴³ exspirat [Emendáltuk.]

⁴⁴⁴ kezadbe ojanlom [Emendáltuk.]

⁴⁴⁵ erdememet [Emendáltuk.]

⁴⁴⁶ Bea<a>tae M: [A rövidítést feloldottuk.]

⁴⁴⁷ remuljetek [Emendáltuk; elhagytuk a sor utáni ismétlést:] nap hold könyvezetek

⁴⁴⁸ halvan eletet [Emendáltuk.]

Bűnösök, hol vatok, hogy nem siránkoztok?
 Miert fajdalmimot nagyicsatok?
 1450 Az Jesust látyátok, kit meg bántottatok,⁴⁴⁹
 Értetek meg halni nem szányátok.⁴⁵⁰
 Halál fia vatok, szentenciat hoztok,
 Bűnösök, artatlant kárhoztattok.⁴⁵¹

Halálán fijamnak nap, hold siránkoznak,
 1455 Szomoru szivel gyázba borulnak,
 Hát nékem, anyának, árját sirlalmimnak,⁴⁵²
 Ki fogja meg voltát fájdalmimnak?⁴⁵³
 Kőnyveim áradnak, szivemre bé hatnak,
 Lábaim bú terhetől nem birnak.⁴⁵⁴

Szent fejét tővissel, kezét, lábát szeggel⁴⁵⁵
 1460 Lugasátok, oldalát hegyés tőrel,
 Fijamot méreggel, itassák eczetel⁴⁵⁶
 Be töltik orczáját pókdősesel.
 Valj ha segítséggel lehetnék, hivséggel,⁴⁵⁷
 1465 S meg halnék, szivemnek örómével.⁴⁵⁸

Emberi nemzetnek, egeknek és földeknek,
 Ura s alkotója mindeneknek,
 Kérését szülődnek ved bé, nevelődnek,⁴⁵⁹
 1470 Hogy légy üdvösséges bűnösoknak,
 Árával vérednek, kinszenvedesednek
 Tégyed végit immár sok véteknek.⁴⁶⁰

⁴⁴⁹ bantotatok [Emendáltuk.]

⁴⁵⁰ eretek még [Emendáltuk.]

⁴⁵¹ karhoztatok E

⁴⁵² árjat [Emendáltuk.]

⁴⁵³ voltat fájdalmimnak [Emendáltuk.]

⁴⁵⁴ labaim bú terhetől [Emendáltuk.]

⁴⁵⁵ labat szegel [Emendáltuk.]

⁴⁵⁶ Fajamot meregel, itasak <ez> eczetel [Emendáltuk.]

⁴⁵⁷ segítsegel lehetnek hivsegegel [Emendáltuk.]

⁴⁵⁸ még halnek [Emendáltuk.]

⁴⁵⁹ kerészet szilődnek [Emendáltuk.]

⁴⁶⁰ veteknek [Emendáltuk.]

1475 Nohát sirassátok, bűnösök, bánnyátok,⁴⁶¹
Hogy Istent vétkekkkel bántottátok,⁴⁶²
Mely kegyes hozzátok Jesus, lássátok,⁴⁶³
Hát hozzá térni ne halaszszátok,⁴⁶⁴
Gyakorta gyonnyatok, jobbat fogadgyatok,
Penitentsiat vegig tartsatok.

Amen

*Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam et Beatæ Virginis Mariæ
honorem.*⁴⁶⁵

1480 In nomine Domini finit hanc actionem Anno MDCCLX2

⁴⁶¹ sirassatok bánnyatok [Emendáltuk.]

⁴⁶² vetkekkkel bantotatok [Emendáltuk.]

⁴⁶³ lássatok [Emendáltuk.]

⁴⁶⁴ terni halaszszatok [Emendáltuk.]

⁴⁶⁵ O A M D G B V M [A rövidítést feloldottuk, kiegészítettük.]

A MŰ ADATAI

A dráma kézirata a Csíksomlyói Ferences Rendház könyvtárában, a *Liber exhibens actiones parascevicas...* kéziratos kötet 354–386. lapjain található. Tud róla *Bándi* (1896, 289.), *Fülöp* (1897, 27.), *Kilián–Pintér–Varga* (1992, 58), *Pintér* (1993, 120.), *Muckenhaupt* (1999, 115.), szöveget is közöl *Medgyesy S.* (2009, 109, 134, 154, 243, 261–262, 268–270, 356–364). Teljes szövege itt jelenik meg először.

A dráma a Jézus által meggyógyított vak Typlus történetével indul. Azt gondolnánk, a hangsúly azon lesz, hogy a vak tanúskodása ellenére Jézust elítélik és keresztre feszítik. A darab azonban máshogy folytatódik: ekkor úgy tűnik, a jelenetek felváltva foglalkoznak a vak, illetve Jézus történetével. Azt feltételezzük, hogy több drámaszöveg feküdt a szerző előtt: egy biztosan a vak történetéről, egy pedig a vak történetét és a szenvedéstörténetet fonta össze (ezért a váltakozó jelenetek), hiszen ez a gyakorlat nem idegen a csíksomlyói előadásoktól. Végül azonban egyik utat sem követi a darab, amely így meglehetősen zavaros. Hogy e zavar a compiláló vagy a több másoló kéz műve-e, nem tudjuk. A következmény: összekevert elemek és szereplők.

Egy-egy megszólaló több felsorolt nevet is kap (l. részletesebben a szövegkritikai jegyzetekben). A több szerepnév egymás mellett adása nem pusztán a másolók ügyetlenségének vagy bizonytalanságának következménye – bár jeleztük, hogy kapkodó, következetlen az egész másolat –, hanem szerzői szándék is lehetett. A szerző – vagy sokkal inkább a különböző források több szerzője – ugyanis láthatóan párhuzamokkal dolgozott, amikor a szenvedéstörténet szereplőit azonosította. Így lett Judás és Isáchár egyszersmind Jézust vádló *Judeus primus*, vagy a két vakvezető a két lator, a senior, senex figurák zsidó volta is hangsúlyozott (sorszámokkal). E párhuzamok azonban nem igazán működnek, inkább értelmetlenek.

A DRÁMA RÖVID TARTALMA

Prologus

Figyelmeztet, hogy nem vidám, zenés, táncos komédia, hanem súlyos tragédia következik. *Egy vakon születet ember képez minket, / Bűnnek válságában siro nemszetünket*: A Jézus által meggyógyított vak a bűnös emberiség, a történeten keresztül bontják ki Jézus elárulását.

Actus primus (a továbbiakban nincs actus)

Scena prima

A vak Typlus szomorú sorsán kesereg. Két vezető (Ductor) és a kórus (Chorus consolens) is vigasztalja, csak Istenben kell bíznia.

Scena secunda

Megjelenik Jézus, a lelki és a testi vakság különbségéről szól. Tanítványai kérdezik, a szülők büntetése-e a vakon született gyermek. Jézus válasza: atyái bűnéért senki nem büntethető. Jelen van a születésétől fogva vak ember, akit már többször láttak a templom előtt: az ő meggyógyításával mutat be csodát Jézus.

Scena tertia

Jézus sárral keni meg Typlus szemét, kéri, hogy higgyen erősen, és a Siloe tavában mossa le a sarat, így visszanyeri látását.

Scena quarta

Jézus vagyona szétesztését javasolja a gazdag zsidónak, aki erre nem hajlandó. Jézus messiási szerepének betöltésére hoz bizonyítékokat. A jelenet végén Annas szolgája istenkáromlónak mondja.

Scena quinta

Ignatius, Melchias, Judás, Cleofas, Isáchár, Philippus tárgyalják, mi lesz a Siloe tavában mosakodás hatása. Isáchár nem hisz benne. Cleofas utal Jézus kenyér- és borszaporítására.

Scena sexta

Jézus elmondja, hogy a nép vak az ő tanítására, ezért a halálra készül: elbúcsúzik anyjától, akit Jánosra bíz.

Scena septima

Ignatius, Cleofas, Philippus izgatottan várják Typlus visszatértét a tóról. Typlus hamarosan megérkezik, meggyógyult a szeme. E csodát látni hívják Melchias. Judás és Isáchár még mindig nem hiszi, ők fenyegetőzve zárják a jelenetet.

Scena octava

Jézus tanítványaival megérkezik Jeruzsálembe, ahol a nép virágot szór elébük, a gyermekek palmaággal üdvözlik, a vének Dávid fiaként fogadják. Jézus elküldi a pénzváltókat a templom bejáratától. Annás és Kaifás saját hatalmuk miatt aggodnak.

Scena nona

Judas, Melchias, Cleofas kételkedik a vak meggyógyításában, végül a tanács elé viszik az ügyet.

Scena decima

Annást a vének Jézus veszélyes voltáról tájékoztatják. Annás, Kaifás, sőt az ördögök is ráveszik Júdást az árulásra.

Scena undecima

Isáchár, Júdás, Melchias még mindig nem hiszi a vak gyógyulását, szüleit – Si-meont és Annát – hivatják, és vezetik a kihallgatásukat. A szülők és a vak vezetői hiába tanúsítják a gyógyulást, nem hisznek nekik, sőt fenyegetve elzavarják őket.

Scena duodecima

Mária Júdást kéri, vigyázzon Jézusra, Júdás ezt meg is ígéri. Közben az ördögök erősítik elhatározását, a katonákkal a kertbe megy, és csókkal azonosítja Jézust, akit elfognak. Annás és Kaifás kihallgatja, a tanúk Jézus ellen vallanak.

Scena tertia decima

Melchias és Isáchár még mindig nem hisznek a csodával meggyógyult vak Typlusnak, ezért Typlust exkommunikálják.

Scena quarta decima

Jézust vádolják, Annás, Kaifás és a zsidók Pilátus elé viszik, aki büntetlennek találja. Ekkor lép elő Júdás a lelkiismeret-furdalásával, az ördögök sürgetik öngyilkosságát.

Scena quinta decima

Péter, János sajnálkoznak Typluson és szülein. Jézus kérdésére hitet tesz mellette Typlus. A két lator (egyben a két vakvezető) szavait, majd Jézus utolsó szavait halljuk a kereszten. A kereszt alatt Mária éneke zárja a drámát.

SZERZŐ

Fülöp Árpád (1897, 13.) szerint 1760–61-ben Albert Atanáz volt a grammatikai osztály tanára, feltételesen őt jelöljük meg szerzőként. Életrajzának tudott részleteit I. kötetünk előző (10. sz.) drámájánál, melynek ugyancsak ő lehetett az összeállítója.

FORRÁS

Az elsődleges forrás a vakon született férfi meggyógyítása (Jn 9, 1–12). A *kebsző*, *kebszésünk*, *képez* szavak használata alapján jelképes, allegorikus játékot várnánk, ahogy a kezdő színekben Jézus többször megfogalmazza a testi és a lelki vakság párhuzamát, pontosabban ellentétét. Ez az allegorikus vonulat azonban megszakad, holott az eredeti(k)ben nyilván megvolt, hiszen a szerző gyakran és értő módon használja az Ó- és Újszövetség metaforikus és szimbolikus utalásait. A mű alapvető forrása azonban néhány korábbi csíksomlyói dráma lehetett. Megjelennek olyan sorok, szakaszok is, amelyek több passiójátékból ismerősek. A szerző láthatóan több darab jeleneteiből rakta össze a sajátját, amely akár logikus cselekményt és szerkezetet is mutathatott, a ránk maradt másolatból azonban ez nem követhető. Feltehetően széthulló füzet vagy különálló papírlapok fekhettek a *Liber exhibens* másolói előtt, akik siettek, nyilván nem egyeztettek egymás között, nem is értették az eredeti szerkezetet, jól-rosszul mechanikusan másoltak. A dráma az *I. actusszal* indul, de több felvonás nincs.

ELŐADÁS

A darabot 1762. április 9. nagypénteken játszották Csíksomlyón. A már említett többszörös szerepnevek az előadás megvalósításának bizonytalanságait is felvetik, amikor valószínűleg azonos diákkal játszották a párhuzamos szerepeket. Mindenesetre bonyolult, de nem túl logikus megoldások lehettek szükségese a játékban.

Az első jelenetben a Chorus consolens hat versszaknyi szövege (*Oh, boldogok a testi vakok...*) nem mutat egységes szótagszámképletet, sőt, a visszhanghatásként szereplő Echo az utolsó sor különböző hosszúságú részeit ismétli (hol a teljes sort, hol annak második felét, hol pedig a majdnem teljes sort). E bizonytalanság, s mivel a misztériumjáték, amely egyébként részletes utasításokkal ellátott, itt nem utal éneklésre, csupán a vigasztalók karára mint szereplőkre vonatkozhat a Chorus szó, s nem arra, hogy énekelték volna. Az Echo szerepeltetése, az ekhós vers szellemes dramaturgiai megoldás.

A nyolcadik jelenetben a Jeruzsálembé való bevonulás mozzanatai és szereplői elevenednek meg, ahol olvashatunk egy éneklésre való utalást is: *Hic cantabitur hozanna*. Itt a virágvasárnapi körmenet elején felhangzó liturgikus tételt énekelhették: *Hosanna filio David*. A gregorián dallamot (kottáját, az egyszerűbb típusdallamra alkalmazott magyar fordításával együtt l. alább) egy különleges moldvai népzenei gyűjtés révén meg is hallgathatjuk (1993-ban klézsei asszonyoktól rögzítette a Kallós Zoltán vezette, Domokos Mária irányította gyűjtőcsoport, *Gregorián énekek és balladák a csángóknál* CD 14b. track, vagy a BTK ZTI Hangarchívumában: <https://zti.hungaricana.hu/hu/162356>). E liturgikus esemény másik énekét megtaláljuk az 1729 feketevasárnapján előadott csíksomlyói misztériumjátékban (*Ferences iskoladrámák* I., 7. sz., 509–511.).

Ho - san - na fi - li - o Da - vid: be - ne - di - ctus
 qui ve - nit in no - mi - ne Do - mi - ni. Rex Is - ra - Ël:
 Ho - san - na in ex - cel - sis.

1. *Graduale Romanum* 1979, 34.

Ho - zsan - na Dá - vid Fi á - nak, ál - dott, a - ki az Úr ne - vé - ben jó,
 Iz - ra - el - nek Ki - rá - nya, Ho - zsan - na a ma - gas - ság - ban.

2. *Éneklő Egyház* 802. sz., *Dicsérjétek az Urat!* 89c sz.

A darab zárásaként Mária a keresztt alatt énekel *Egek, rémüljeteK, nap, hold, könnyezetek* kezdettel hat versszaknyi szöveget. Azonban dallama egyelőre nem ismert.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kézirat több kéz másolata, ezek jó része igen nehezen olvasható, Lemaradtak az ékezetek, többször hibás, értelmetlen a szöveg, más helyeken pedig nagyon halvány a tinta. A kezdő kéz másolta az 1761-es darabot is, ő az, aki a hosszú ékezeteket általában a betű fölé tett ponttal jelölte. Egy másik kéz rövid *ö/ü*-t használt, szemben a többiek *ő/ű*-jével, e betűket követték. Van egy rövid rész a kéziratban, ahol a másoló a verssorokat olykor */:* jellel választotta el, ezt elhagytuk; érdekesség, hogy ugyanő sokszor egybeírta az igekötőt és az azt követő igét. Ugyancsak lehangytuk az *s* kötőszó után olykor előforduló kettőspontot (*s:*). A hiányzó ékezeteket csak értelemzavaró esetekben pótoltuk. A kisbetűvel kezdődő tulajdonneveket jelölés nélkül nagybetűre írtuk át. Sokszor nehéz eldönteni egy-egy szó egybe- vagy különírását, a bizonytalan esetekben általában jelölés nélkül szétválasztottuk a szavakat. A korabeli rövidítéseket jelölés nélkül feloldottuk (pl. betű fölötti tilde a kettőzésre; Sz.=szent). A szövegben *Kristus* és *Xtus* is van, e rövidítéseket jelölés nélkül feloldottuk, a magyarban *Kristusként*, a latinban *Christusként*; *Jesus* és *Christus* egyaránt megjelenik szerepnévként, ezt megtartottuk, mivel nem értelemzavaró.

A *caecus* szót következetesen *coecus*nak írja valamennyi másoló, az *oe*-t jelölés nélkül *ae*-re javítottuk, a szerepnévben is.

A több másoló kéz következtében nem azonos a szerepnevek formája, nem láttuk értelmét ezen esetlegességeket követni. A *Judas/Judás, Jesus/Jésus, Pilátus/Pilatus* ingadozást meghagytuk, a szereplistában azonban a szövegben gyakrabban előforduló változatot (*Judas, Pilátus*) tüntettük fel.

A többi szerepnevet jelölés nélkül egységesítettük. Alább felsoroljuk az egységesített nevet, majd a név itt-ott használt más formáit:

Typlus (Týplus)

Cleofas (Cleofás, Cleophas)

Isáchár: Isachar. A 7. jelenetben *judeus primus* kiegészítést kap a neve, mivel ő az, aki a tanács elé viszi a vakot meggyógyító ördögi mesterség kérdését.

Philippus (Philipus)

Caiphas (Caifas, Kaiphás)

Phariseus (Fariseus)

Annas (Annás)

Az apostolok neve mellől néha hiányzik az *apostolus* megjelölés, *Andreas, Joannes* és *Petrus* nevét külön jelzés nélkül egységesítettük: az *apostolusszal* mindenütt kiegészítettük.

Egyes másolók nem különítették el a megszólaló szereplő nevét, más esetben több szerepnevet is felsoroltak egy-egy megszólaláshoz, vagy több szereplőhöz is sorszámozott *judeus primus, phariseus primus* stb. kiegészítést, melléknevet írtak. Ezek ismétlődnek, de más névvel vagy megjelöléssel (*Senior, Senex* stb.), s végül követhetlenné váltak: ezért csak a lapalji jegyzetben hozzuk a szerepnévből általunk elhagyott mellékneveket.

TÁRGYI ÉS NYELVI MAGYARÁZATOK

- A címsorban *Joa 9. c.* – Jn 9. „Hæc cum dixisset, exspuit in terram, et fecit lutum ex sputo, et linivit lutum super oculos ejus et dixit ei: Vade, lava in natatoria Siloë (quod interpretatur Missus). Abiit ergo, et lavit, et venit videns.” (Joannes 9,6–7; *Vulgata*) „Míg ezeket mondta, a földre köpött, nyálával sarat csinált, s a sarat a vak szemére kente, majd meghagyta neki: »Menj, mosakodj meg a Siloe tavában.« Ez annyit jelent, mint: »küldött«. Az elment, megmosdott, s amikor visszatért, már látott.” (Jn 9,6–7) *Haag* 1989 magyarázata a *Siloe* szóhoz: héb. siloah; vö. Neh 3,15: selah, a ’küldeni, elbocsátani’ értelmű tóból származik, és a. m. ’a küldő, a vezető [vízlevezető] csatorna’.
- 12 *kebszó* – képző: képzelődő, fiktív
- 18 *kebzésúnkótt* – képzésünket: képünket, jelképünket, allegorikus értelmű játékunkat
- 19 *képez* – jelképez
- 21 *Szent János a mint fel jedtette* – l. a meggyógyított vak történetét: Jn 9
- 29 *Siloi tavára* – a jeruzsálemi Siloe tavára
- 93 *Tobiás* – Valójában Tóbitról van szó, aki Sennacherib tilalma ellenére eltemette a zsidó halottakat; egy temetés után ledőlt a háza tövébe, elaludt, madárürülék hullott a szemébe, ezért megvakult. Elkecserepedésében meg akart halni, de fia, Tóbiás nemsokára halepével meggyógyította a szemét. (Tóbiás könyve)
- 183 *ezernek tizét* – ezernek tizedét
- 186 *poenétentiára* – búbánatra
- 215 *esetből* – balesetből, véletlenül
- 226 *poklos* – bélpoklos
- 245 *Történetből* – véletlenül
- 278 *meg ejtsük* – leejtsük
- 331 *szot viszá nem vetek* – nem mondok ellent, nem felelek
- 340 *allítom* – alítom: vélem, gondolom
- 343 *Kezszétek* – kezdjétek, készüljétek
- 420 *Zakorjás* – Zakariás próféta, Messiás-jövendölése: Zak 6,12–13 és 9,9–10
- 423 *Dávid helyet fia üll tronusban* – Jézus Dávid leszármazottja (Ter 49,8–10; Iz 11,1–2; Zsolt 88,36–38)
- 425 *Jakob házában* – Ábrahám unokája, Jákob pátriárka tizenkét fia közül Juda leszármazottja Dávid, akinek házából Jézus származott. Az angyal szava: „Azután az Úr angyala az égből másodszor is szólt Ábrahámhoz, és mondta: Magamra esküszöm – ez az Úr szava –, hogy mivel ezt tetted és egyetlen fiadat sem tagadtad meg tőlem, gazdagon megáldalak. Utódaidat megsokasítom, mint az ég csillagait és mint a tengerpart fővényét, utódaid elfoglalják majd az ellenség kapuját.” (Ter 22,15–17)
- 426–427 *Az igaz Messias szűztől születettik [...] Isaiasnal e fel jegyesztettik* – vö. Iz 7,14

- 429 *Joseph Dávidtól származik* – vö. Lk 2,4
- 430 *Mikhiás azt mondgya, hogy a Bőtlehembben...* – Mikeás szerint Betlehembben születik a Messiás (Mik 5,1–2)
- 436 *káromkodást* – káromlást, istenkáromlást (még többször előfordul)
- 508 *pőrt* – pört, veszekedést
- 516 *Janosnak* – Keresztelő Szent Jánosnak
- 541 *limbusba* – limbus Patrum, pokol tornáca: a megváltásra váró ószövetségi igazak helye, ahova halála után Jézus alászállt értük.
- 545 *löl* – lettél
- 650 *a gyéként alollad ki rántom* – itt kb. leleplezlek
- 671–672 *Dávid igasságot ira, Hogy születik tőlle, ki országát birja* – vö. Zsolt 89 (88),36–38
- 685 *jövetelét a Proféták, S vélek a' Sibillák régen meg mondották* – utalás a próféták Messiás-jövendöléseire; Szibüllák, Sibyllák: a görög-római mitológia látnokai, jósnői
- 705 *ingyen* – így, ily módon; itt a. m.: sehogy(sem)
- 726 *János* – Keresztelő Szent János
- 769 *vezéreket* – (vak)vezetőket
- 828 *dekretomat* – dekrétum: rendelet, törvény
- 839 *dögletesség* – dögvészes, döghalált okozó
- 842 *excusatioja* – hivatkozása, mentegetőzése
- 843 *elugiomja* – elogium: kiegészítő záradék
- 845 *excommunicatit* – (egyházi) kiátkozást, kiközösítést (többször előfordul)
- 851 *vaksodnak* – voksodnak, szavazatodnak
- 861 *evséget* – éhséget
- 869 *kének* – kellenék, kellene
- 935 *lantsakkal* – lándzsákkal
- 952 *jaczotatni* –játszodtatni: (velünk) játszani, szórakozni, a.m. megcsalni minket
- 984 *Velem meg is fognak rolla feleltetni* – engem is kérdeznek, én felelek is nekik
- 987 *ne ha késen* – nehogy későn, nehogy elkésve
- 1008 *Polában* – pólyában
- 1043 *arczanélkül valok* – szemtelenek, pofátlanok
- 1064 *gonoz mellett fogni* – gonoszt pártolni
- 1127 *nyilván* – nyilvánosan, nyíltan, világosan
- 1131 *prosmitaly* – papolj
- 1238 *sentenciát* – sententia: ítélet (többször előfordul)
- 1246 *tisztartót* – helytartót: Pilátust
- 1258 *méri* – meri, merészeli
- 1262 *Télété* – ismeretlen szó, talán felindulást jelző indulatszó
- 1272 *examinálni* – vizsgálni
- 1324 *gracziát* – gráciát, kegyelmet
- 1327 *ijegesd* – ijesztgesd, idegesítsd
- 1341 *Bubájos* – búbájos: gonosz varázsló módszerekkel élő

- 1392 *purpurat* – köntöst, palástot
1397 *installatiora* – (itt: uralkodói) beiktatásra
1408 *mulatozni* – késlekedni, múlatni az időt
1436 *Eli, eli, lamma sabactani* – Mt 27,46: Jézus utolsó szavai a kereszten
1438 *Ilyest* – Illés prófétát

Atanáz János Albert (?)

THE HISTORY OF BLIND TYPLUS AND THE CRUCIFIXION

ESSENTIAL DATA

The manuscript of the drama is in the library of the Csíksomlyó Franciscan Monastery, on pages 354–386 of the manuscript volume. It is mentioned by *Bándi* (1896, 289), *Fülöp* (1897, 27), *Pintér* (1993, 120), *Muckenhaupt* (1999, 115). This is the first publication of the text.

The drama starts with the story of the blind Typlus, cured by Jesus, and one assumes that the emphasis is going to be on Jesus' sentence to death and crucifixion despite Typlus' testimony. The play, however, is continued in a different way: here we assume that the scenes alternate between the story of the blind man and that of Jesus. We believe that the author had two different drama texts at hand: one on the story of the blind man, another interweaving the story of the blind man and the Passion (hence the alternating scenes) which was a common practice of Csíksomlyó performances. The play, however, does not apply either of the solutions and becomes rather confusing. We do not know whether the confusion is caused by the compiler or the many different copyists. The consequence: confused elements and characters, with many mistakes.

Each character has several listed names. The use of different character names is not simply a consequence of the clumsiness or uncertainty of copyists – although we have mentioned that the copy is desultory and inconsequent –, it may have been the author's intention as well. The author – or rather the several authors of the different sources – apparently used parallels in identifying the characters of the Passion. This is how Judas and Isachar became *Judeus primus* who accused Jesus, or how the two helpers of the blind man became the two thieves, and the Jewishness of the senior, senex figures is also emphasized (with numbers). But these parallels do not really work, they are meaningless.

THE SHORT CONTENT OF THE PLAY

Prologus

The audience is warned that the play is not a joyful comedy with music and dance but a severe tragedy. The blind man cured by Christ represents sinful humanity, the betrayal of Christ unfolds through the story.

Actus I (there are no more acts)

Scena 1

The blind Typlus laments his sad fate. Two helpers (Ductor) and the chorus (Chorus consolens) comfort him, he must trust God.

Scena 2

Jesus appears and talks about the difference between spiritual and bodily blindness. His disciples want to know whether a child born blind is a punishment for the parents. Jesus answers: nobody can be punished for the sins of the father. A man born blind is present, he was often seen near the church: Jesus shows a miracle by curing him.

Scena 3

Jesus covers Typlus' eyes with mud, asks him to have strong faith and to wash off the mud in the Pool of Siloam, and the man regains his sight.

Scena 4

Jesus advises a rich Jew to distribute his wealth but he refuses. Jesus brings proofs to his role as Messiah. At the end of the scene, Annas' servant accuses him of blasphemy.

Scena 5

Ignatius, Melchias, Judas, Cleofas, Isachar and Philippus discuss the effect of washing in the Pool of Siloam. Isachar does not believe in the miracle. Cleofas refers to the time when Jesus multiplied bread and wine.

Scena 6

Jesus feels that people are blind to his teachings, so he prepares for death: he says goodbye to his mother and asks John to take care of her.

Scena 7

Ignatius, Cleofas and Philippus can hardly wait for Typlus' return from the lake. Typlus arrives, his eyes are cured. Melchias is invited to see this miracle. Judas and Isachar are still unbelievers, the scene closes with their threats.

Scena 8

Jesus and his disciples arrive in Jerusalem, people welcome them with flowers, the children give them palm branches, the old men greet him as the son of David. Jesus chases the moneylenders from the temple gate. Annas and Caiaphas are worried about their power.

Scena 9

Judas, Melchias and Cleofas doubt that the blind man has been cured, they take the case to the council.

Scena 10

The old men inform Annas about the dangerousness of Jesus. Annas, Caiaphas and the devils persuade Judas to betray Jesus.

Scena 11

Isachar, Judas and Melchias still do not believe that the blind man has been cured, they summon his parents – Simeon and Anna – and lead their interrogation. The parents and the blind man's helpers testify in vain, nobody believes them, they are sent away with threats.

Scena 12

Mary asks Judas to take care of Jesus, Judas promises to do so. The devils reinforce Judas' decision, he goes to the garden with the soldiers and identifies Jesus with a kiss. Jesus is captured. Annas and Caiaphas interrogate him, the witnesses testify against him.

Scena 13

Melchias and Isachar still do not believe the blind Typlus who was miraculously cured, Typlus is therefore excommunicated.

Scena 14

Jesus is accused, Annas, Caiaphas and the Jews take him to Pilate who finds him innocent. Judas is tormented by guilt, the devils urge him to commit suicide.

Scena 15

Petrus and Joannes feel sorry for Typlus and his parents. Upon Jesus' request, Typlus testifies for him. The two thieves (identical to the two helpers) speak, followed by Jesus' last words on the cross.

The drama ends with Mary's song at the foot of the cross.

AUTHOR

According to *Árpád Fülöp* (1897, 13), Atanáz Albert taught the grammatics class in 1760–61, he is hypothetically given as author. See the known details of his biography under the previous drama (nr. 10) of this volume; he probably compiled that drama as well.

SOURCE

The first source is the healing of the man born blind (Jn 9, 1–12), and the choice of words also suggests a symbolic, allegorical play, as Jesus often mentions the parallel or rather contrast between spiritual and bodily blindness in the first scenes. However, this allegorical motive is not continued, even though it must have been present in the original(s), as the author often and correctly uses the Old and the New Testament. The main source of the drama, however, must have been some earlier Csíksomlyó play. There are several lines and strophes familiar from other passion plays. Apparently, the author compiled his own play from the scenes of

several plays; it may have had a coherent plot and structure but the copy we have does not allow us to see this. The copyists of *Liber exhibens* probably worked from torn leaflets and separate sheets of paper, they were in a hurry, did not cooperate with each other, did not even understand the original structure, they copied mechanically with more or less mistakes. The drama starts with *Actus I* but has no other acts.

PERFORMANCE

The play was performed on Good Friday, 9 April 1762 in Csíksomlyó. The above-mentioned multiplication of character names suggests uncertainties in the realization of the play, as parallel roles were probably played by the same students. The performance necessarily required complicated and not too logical solutions.

In the first scene, the six-strophe text of the Chorus consolens (*Oh, boldogok a testi vakok...*) does not have a harmonious number of syllables, what is more, the Echo repeats the different-length parts of the last line (the entire line, the second part of it or the almost complete line). Due to this uncertainty and since the mystery play has detailed instructions but does not refer to singing here, the word Chorus probably refers to the chorus of comforters as characters and not to the fact that the text was sung. On the other hand, the Echo poem is a clever dramaturgical solution.

In scene eight, the details and characters of the entry into Jerusalem are depicted and there is a reference to singing: *Hic cantabitur hozanna*. They probably sung the liturgical song from the beginning of the Palm Sunday procession: *Hosanna filio David*. We may even listen to its Gregorian melody (see the scores and the Hungarian translation to the simpler melody below), thanks to a unique Moldavian folk music collection (the singing women of Klézse were recorded in 1993 by a group headed by Zoltán Kallós and Mária Domokos, *Gregorián énekek és balladák a csángóknál* CD track 14b, or in the sound archive of BTK ZTI: <https://zti.hungaricana.hu/hu/162356>). The other song of this liturgical event appears in the mystery play performed on Passion Sunday 1729 (*Ferences iskoladrámák I*, nr. 7, 509–511).

For scores see:

1. *Graduale Romanum* 1979, 34.
2. *Éneklő Egyház* Nr. 802, *Dicsérvétek az Urat!* Nr. 89c.

The play is closed by Mary singing six strophes under the cross, beginning *Egek, rémüljétek, nap, hold, könnyeztetek*. We do not know its melody yet.

A SOROZAT KORÁBBI KÖTETEI

1. Protestáns iskoladrámák. Sajtó alá rendezte Varga Imre
2. Minorita iskoladrámák. Sajtó alá rendezte Kilián István
3. Pálos iskoladrámák, királyi tanintézmények, katolikus papneveldek színjátékai. Sajtó alá rendezte Varga Imre
- 4/1. Jezsuita iskoladrámák (Ismert szerzők). Sajtó alá rendezte Alszegehy Zsoltné–Czibula Katalin–Varga Imre
- 4/2. Jezsuita iskoladrámák (Ismeretlen szerzők) Programok, Színlapok. Sajtó alá rendezte Alszegehy Zsoltné–Berecz Ágnes–Keresztes Attila–Kiss Katalin–Knapp Éva–Varga Imre. Szerkesztette Varga Imre
- 5/1. Piarista iskoladrámák. Sajtó alá rendezte Demeter Júlia–Kilián István–Kiss Katalin–Pintér Márta Zsuzsanna
- 5/2. Piarista iskoladrámák. Sajtó alá rendezte Czibula Katalin–Demeter Júlia–Kilián István–Pintér Márta Zsuzsanna
- 6/1. Ferences iskoladrámák I. Csíksomlyói passiójátékok 1721–1739. Szerkesztette, sajtó alá rendezte Demeter Júlia–Kilián István–Pintér Márta Zsuzsanna
7. Kollégiumi drámagyűjtemények. Szerkesztette Demeter Júlia, sajtó alá rendezte Czibula Katalin–Demeter Júlia–Pintér Márta Zsuzsanna
- 6/2. Ferences iskoladrámák II. Csíksomlyói passiójátékok 1740–1750. Szerkesztette, Demeter Júlia–Pintér Márta Zsuzsanna, sajtó alá rendezte Demeter Júlia–Kilián István–Medgyesy S. Norbert–Pintér Márta Zsuzsanna

Felelős kiadó a Balassi Kiadó igazgatója
Felelős szerkesztő Gilicze Ágnes
Tördelte Hollós János
A nyomdai munkálatokat az OOK Press Kft. végezte
Felelős vezető Szathmáry Attila